

**A kötetet tisztelettel ajánljuk Szarvas városának
Szarvas és Vidéke, valamint
a Szarvasi 7 hetilap szerkesztőinek**

**Válogatott helytörténeti írások
Szarvas város közéleti lapjaiból
(1994-2007)**

Szarvas, MMVIII

A kötet megjelenését támogatták:

HILESZ FARM Kft.

Szilvássy- és Medvegy-család

Segítséget nyújtottak:

Szarvas Városi Könyvtár

Vajda Péter Gimnázium és

Szakközépiskola múzeumi könyvtára

Köszönet érte

A kötetet kiadták:

Hidasiné Sztancsik Anna

Hidasi György

Szerkesztő:

Szilvássy László

Szövegkivitelező:

Pekárné Kovács Tünde

ISBN

Berény Nyomda

Mezőberény

Előszó

Kötetünk Szarvas város 1994-2007. évben megjelent közéleti lapjaiból (Szarvas és Vidéke, Szarvasi 7 független hetilap) általam kiemelt írásokat – csokorba szedve – foglalja magába, nagyobb részt az utóbbi hetilapból származókat.

A kötet legalább 300 újságcikkbe foglalt történésről ad korrekt tájékoztatást. Ez a terjedelmes anyag csak önmagában tűnik nagynak, valójában sokkal kevesebb írást tartalmaz, mint amelyek szintén figyelmet érdemeltek volna. Hogy a történések miért nem kerülhettek teljes feltárássra, csupán azért, mert eredetileg sem volt szándékomban a teljesség.

Az anyag szelektálása nem előre meghatározott téma szerint történt, hanem szubjektív megítéléssel, figyelemmel az írás jelentőségére, fontosságára.

A szemelgetés során arra törekedtem, hogy a történések a helyi társadalmi élet valamennyi területére kiterjedjenek a kötetben, jelentőségük és aktualitásuk figyelembevételével. Lehetőleg kapjon helyet a kis- és nagybetűs élet egyaránt. Az összeállítás lehetőleg színes legyen, akár csak egy mezei virágcsokor, akár csak az élet. Úgy gondolom a kötet jelenlegi formájában is alkalmas lehet - mint kordokumentum - arra, hogy újszerű formájában is kronológikus betekintést nyújtson a szarvasi helytörténet iránt fogékony, a bizonyos témában kutatók számára.

A gyűjtemény néhány olyan írást, cikket is tartalmaz, amely nem szorosan vett helytörténeti, sőt van benne olyan írás is, amely bár Szarvason, de nem a fenti két lapban lett közzétéve. Ezek szintén jelentős helytörténeti dokumentumok. A kötet végén előforduló írásokban olyanok vannak elkülönítve, melyek forrása hiányos.

Ahol nincs a szöveg alatt kézjegy, ott nem is volt.

Szerkesztő

Hajdani Szarvasról

Szarvas, magyarosodni kezdő tót m. v., Békés vmegyében, Körös vize partján, Mező-Túrhoz 3 mfdnyi távolságra. – Régiségét mutatja az, hogy itt római pénzek, hamvedrek ásattak ki, s egy a fejérvári káptalanban található oklevél azt tartja, hogy 1304-ben bizonyos gróf Budun Zovard nemzetségéből birta volna. – Hajdani várát ki építette, nem tudhatni, de hogy 1566. a gyulai vár eleste után az is török kézre került, az bizonyos. Azonban 1595. Maximilián hg visszavétette, s hihető, hogy egész 1677-dik évig a keresztényeknél maradt, melly évben ismét elvesztették, mig végre 1685-ben a mieink által visszavételvén, egészen széthányatott. A vár udvarának közepe ott volt, hol most az evang. nagy templom áll, 1685. után a helység maga is elpusztult, s csak 1722-ben ülték meg ezt ujonnan némelly Csabáról és Aszódról jövő evang. tótok. – 1731-ben vásári, 1743-ban vám-privilegiumot nyert a város. 1739. döghalál uralkodott. 1747. némellyek Apatelekre (Aradban), s ismét mások 1754-ben Nyiregyházára kivándoroltak, s ez által alapját vetették e most is virágzó városnak. 1790. Tessedik igazgatása alatt Practio-Oeconomicum Institutum állíttatott, de a melly – fájdalom ! – régen elenyészett.

Ékesítik a várost gróf Bolza kastélya, s angolkertje, a Körösön túl egy gyönyörű narancsos, a hajdan industrialis, most pedig T. Lehóczky úr gyümölcsöskerje, az evangt. templomban lévő hires orgona, de leginkább az evangélikusok virágzó gymnasiuma, melly a földesuraság nagylelku segítségével csak 1836-ban hozatott ide által Mező-Berényből. A gymnasium megalapítására az uraság N. – Kondoroson a legelőből adott 5 sessió földet, fűvészkertnek 27 holdat, ben a városban két malomnak való helyet. A gymnasiumon kívül az alsó fiú- és leány-oskolák is jó karban vannak.

- Van itt további r.kath.paroch. templom, evang.szentegyház és anyaeckklézsia, több csinos urasági épület, gyógyszertár, könyvnyomda, vendégfogadók, s a Körösön derék híd. Népessége 16,452 lélek, kik közt 925 kath., 15,340 evangélikus, 142 ref., 45 n.e.óhitü. Eredetökre nézve tótok ugyan, de magyarul kevés van, ki nem tudna. A város szolgálatja, a jegyzőkönyvek s a számadások magyar nyelven vitetnek. – A szarvasi számos mesteremberek vásárra Erdélybe eljárnak; a földmivelőkre is a derék Tessedikről ragadt némi józanabb gazdálkodás, nevezetesen luczernát, lóherét

sokat termesztenek, s ezek magvaiból szép pénzt vesznek be, valamint gyümölcsfaik nemesítésére is több gondot fordítanak, mint más alföldi helységek.

Határa, a kákai, halásztelki, csákói, n.kondorosi, szénási, décsi, és csejti pusztákkal, mind szélességben, mind hosszúságban könnyen kiterjed 2-3 mfdnyire, s rajta a tanyák szétszórva úgy látszanak, mint meg annyi kis faluk; a határ laposabb részét a víz gyakran járja, úgy hogy némellykor Túrig lehet csónakon menni. – Földje fekete porhanyós agyag, s olly termékeny, hogy itt a kukoricza vetést úgy tekintik, mint földjavítást, melly egyszersmind arra mutat, hogy rendesen nem szokták megmivelní a földet, trágyázni pedig épen ritkán. Legelője, rétjei nagy kiterjedésűek; szőlője is sok van. E szerint a természet bőven adott ezen vidéknek buzát, bort, jó kerti gyümölcsöt, dinnyét, mézet, mindenféle zöldséget, vad sáfránt, lóhert, vad galambokat, vizimadarakat, vadréczéket, sok túzokot, nyulat, rókát, s néha farkast. Számos szarvasmarhain, lovain, sertésein kívül 50,000 juhot tart, nagy részt közönséges birkákat. A Körös vizében, melly mind embernek, mind marhának jó italul szolgál, - fognak sokféle halat, rákot, csíkot; - továbbá ezen hozzák le az Erdőhátról a tüzi- és szerszám-fákat, Csongrádtól pedig felfelé a tiszahátiak jóféle kormos, pogácsa, masánczki almával szolgálnak. – Egyébiránt fogyatkozásai közé tartozik az, hogy fája nincsen, továbbá ki van téve az áradásoknak, a nagy orkán-szeleknek: marhadögnek, ragadó nyavalyáknak, különösen pokolvarnak (*carbunculus*), s sok házi férgenek. – Egész urbéri telek 325 van, ide nem számlálván néhány szabad telkeket, mellyeket az uraság a városnak, tisztviselőknak, ekklézsiáknak, s oskoláknak használatul általadott. F.u. gr. Batthyáni István, gr. Bolza József, gr. Eszterházy Mihály, gr. Mitrovszky Vilmos.

Fényes Elek (1851.): Magyarország Geographiai Szótára III. kötet.,
Pest.

Tárcza

Szarvas és Békésmegye 1562-ben

A megyei összeírás szerint, melyet a felsőbbség nevében eszközöltek Török István és Thóty Albert országos adószedők, Szarvasnak 1562. esztendőben következő lakosai voltak: Boldizsár Albert, Fekete Illés, Fodor Balázs, Fodor Oszvald, Demjén Márton, Németh Benedek, Décsy Mihály, Décsy György, Nagy Márton, Tóth Mátyás, Boldizsár Mátyás, Nagy Pál, Bucsy Benedek.

Összesen 13 család. Fizettek összv. 19 köből buza adót.

Ugyanekkor volt Békésen 327. Remeteházán 23, Zankán 7, Felső-Dobozon 15, Alsó-Dobozon 35, Veszén 16, Váriban 48, Verebesen 7, Deteren 12, Berényben 33. Gyuron 34, Kondoroson 97, Décsén 107, Szénáson 91, Tarcsán 23, Vésztőn 43, Németiben 11, Mágocson 35, Fáson 21, Méhesen 16, Kernyén 12, Szent-Miklóson 11, Egén 50. Csabán 50, Gyomán 27, Dámfokon 6, Gerlán 26. Nagyteleken 12, Mezőmegyeren 50. Simán 21, Félhalmon 20, Csorváson 66, Szent Tornyán 102, Apáczán 9. Gerendáson 51, Csákóhegyesen 15. Kigyóson 16, Muronyon 3, Kákán 14, Szt-Andráson 29, Veresegyházán 28, Fábián Sebestyénben 33. Királyságon 49, Csabacsúdon 55, Orosházán 39, Sopronon 28, Póhalmon 33, Csarnán 6 család. Öszv. 1857 család.

Minden családot 5 lélekkel számítva, tesz 9285 lelket.

Miután azonban az összeírásban nincs még felvéve 72 akkor létezett község ezen községeket csak 20 családdal számítva, tesz 1420 családot. Ezeket pedig családonként 5 lélekkel számítva tesz 7100 lelket.

E szerint egész Békés vármegyében 1562. eszt. lehetett lélek:

$$9285 + 7100 = 16,385.$$

A családnevek mind magyarok, miből világos, hogy akkor Békésvármegyének tiszta magyar lakossága volt.

A m. kir. országos levéltárban levő eredeti összeírás szerint.

Szarvasi Lapok, 1885/36.

- Haan Lajos -

Részlet az 1900. évi népszámlálás adataiból

Község neve	Összes lélek-szám	Magyar	Német	Tót	Oláh	Egyéb	Ideg. anyanyelvű számban és %-ban		Magyarul beszélni tud számokban és %-ban		Magyarul besz. nem tud
Békés	25483	24718	191	502	63	9	765	3.0	25311	100	--
Köröstarcsa	5456	5364	17	69	3	3	92	1.0	5440	100	--
Mezőberény	12875	6772	2849	3239	7	8	6103	47.0	11690	90	10%
Békéscsaba	37547	9501	279	27488	220	59	28048	74.7	25699	68	32%
Ujkigyós	4290	4137	6	127	17	3	153	3.5	4224	100	--
Endrőd	11855	11796	9	47	1	2	59	--	11846	100	--
Gyoma	11545	10725	733	70	5	12	820	7.0	11448	100	--
Doboz	5887	5187	15	654	19	12	700	11.0	5693	95	5%
Gyulavári	3354	3177	5	49	114	3	171	5.1	3324	100	--
Kétegyháza	4361	1404	65	70	2754	68	2957	67.0	2404	54	46%
Sámson	3919	3726	7	100	85	1	193	4.0	3885	100	--
Csorvás	4967	4173	15	723	50	6	794	15.0	4833	97	3%
Gádoros	3835	3746	5	56	4	24	89	2.0	3838	100	--
Nagyszénás	3476	3140	6	322	1	7	336	9.0	3421	100	--
Orosháza	21385	21091	92	118	47	37	294	1.3	21337	100	--
Pusztaföldvár	2726	2671	2	26	9	18	55	2.0	2718	100	--
Szabad-szt.-tornya	1830	1823	--	6	1	--	7	--	1830	100	--
Pusztaszt.-tornya	3015	2984	1	27	2	1	31	1.0	3010	100	--
Tótkomlós	10235	1110	45	9050	11	19	9125	89.0	5448	53	47%
Szentandrás	7252	5795	4	1141	4	8	1157	16.0	6854	90	10%
Kondoros	3761	1895	13	1849	1	3	1866	50.0	3126	83	17%
Öcsöd	8025	7045	2	61	1	13	77	1.0	8047	100	--
Szarvas	25773	7845	117	17771	18	22	17928	70.0	1915	74	26%
Füzesgyarmat	9012	8975	14	7	7	9	37	0.4	9006	100	--
Körösladány	7139	7101	14	19	2	3	38	0.5	7132	100	--
Szeghalom	9316	9290	16	7	2	1	26	0.3	9306	100	--
Vésztő	7945	7858	11	59	13	4	87	1.0	7942	100	--
Gyula város	22446	17640	1658	510	2608	30	4806	21.0	21693	96	4%
Összesen	278731	201619	6191	64467	6069	385	71112	27.6	249638	98	--

Ez adatokból kitűnőleg legrosszabbul halad a magyarosítás Tótkomlóson, ahol a lakosság 47% nem tud magyarul, utána következik Kétegyháza 46 %-al, ezután Szarvas 36%-al, Békéscsaba 32%-al, Kondoros 17%-al, Mezőberény, Szentandrás 10%-al, Dobozon 5%, Gyulán 4% és Csorvás 3% a magyarul nem tudók száma.

A fentebb megnevezett községek magyarosítására kell tehát, mégpedig a megjelölt irányban súlyt helyeznünk, az iskolák magyarrá tételével, különösen az

iskolák államosításával s 10 év múlva bizonynyal sokkal kedvezőbb eredményeket állapíthatunk meg e téren a jövő népszámlálás nyomán.

Békésmegyei Közlöny, 1902.,

- Szilvássy -

Hányféle hirlapot olvasnak Szarvason

Hogy a hirlapirodalom az utóbbi időben mily mértékben hódította meg az olvasó közönséget, az alábbiakból kiviláglík. Lapunk türelmes statisticusa a rendelkezésére bocsájtott adatok alapján összeállította az alábbi kimutatást, melyből kitűnik, hogy Szarvason (99 féle) lap jár 1330 példányban, miből arra lehet következtetni, hogy a vidéki olvasó közönség kellő módon pótolja - ha nem is a helyi - de tulnyomólag a fővárosi hirlapirodalmat. A Szarvasra érkező lapok a következők...

A figyelmes olvasó a fentiekből láthatja, hogy a magyar hirlapirodalmon kívül, a német,

tót, franczia és a héber irodalom is talál pártolókra.

A fenti kimutatásba nincsenek befoglalva az újság árusok által elárusított többféle, krajczáros napilapok.

Statisticusunk bár alaposan utána nézett és semmi fáradságot nem sajnált, mégsem lehetett oly szerencsés, hogy megtudhatta volna azt, hogy valjon a helyi lapok hány példányban vannak közforgalomban Szarvason.

Szarvasi Hírlap, 1902

- Szilvássy -

HELYTÖRTÉNETI ÍRÁSOK

1994

(Szarvas és Vidéke)

Tartalomjegyzék

Székely Mihály nevét vette fel a Szarvasi Szakmunkásképző

Kellenek-e nemzetiségi önkormányzatok?

A FAO Szarvason

Dr. Vincze Ferenc emlékére

Megjelent a Szarvasi Mozaik!

„Szükség van a kiművelt emberfőkre” Diplomaosztó a DATE Egyetemi Karán

A Chován Kálmán Zeneiskola „Sköcök” gyermeknéptánc együttes Németor-

szágban

Emlékezés dr. Tóth Lajosra

Cervinus-morzsák - a teljesség igénye nélkül -

A teremtett világ szépsége Losonczi Anikó képei a Brunszvik Teréz Óvóképző
Főiskolán

Emlékezés Dr. Domán Imrére

Székely Mihály nevét vette fel a Szarvasi Szakmunkásképző

Szarvas iskolavárosi történetében is kiemelkedő jelentőségű tanévnyitót tartottak vasárnap délután az Evangélikus Ótemplomban. A szervezett szakmunkásképzés 110. helyi születésnapja alkalmából az eddig 615-ös számú Szarvasi Szakmunkásképző-Szakközépiskola- és Diákotthon felvette az egykoron itt született első magyar pilóta: Székely Mihály nevét.

A templomi ünnep csendjében először dr. Demeter László polgármester méltatta a nap jelentőségét. Emlékeztette a diákokat a szüleik áldozatára, hogy

kenyeret és ezzel valójában az élet lehetőségét adják kezükbe. Reményét fejezte ki a szakmunkásképzés közeljövőbeni felértékelődését illetően.

Kosztai Pál iskolaigazgató tanévnyitó beszédében örömmel nyugtázta, hogy a 110. tanévet immáron 582 tanuló kezdi meg az iskola falai között. S ez a tanulólétszám eleget téve a kor kihívásának 182 helyen részesül megyén belül és kívül gyakorlati képzésben. – Fő feladatunk e tanévben – mondotta – a múlt éveit megbecsülve, a minőség irányába történő elmozdulás. Köszöntötte a 110. tanévnyitót Szöllösi Istvánné a körzet országgyűlési képviselője: - Kedves gyerekek sajnós ma Magyarországon 1 millió 300 ezer a munkanélküliek száma, ezért azt kívánom nektek, hogy tanulmányaitok végén a szó valódi értelmében legyen munkátok, és legyen kenyeretek!

A képviselő asszonyt követően köszöntötték a jubileumi tanévnyitót Nobik Erzsébet és Demján Sándor evangélikus lelkészek, valamint az ünnepélyt levezető Mótyán Tibor, aki Cicerót idézve a tanulás értelmét példázta a diákok számára.

A névadó-tanévnyitó Regős Imre orgonaművész és helybéli művésztársai közreműködését követően az iskola Kossuth utcai épülete előtt folytatódott. Itt dr. Herczeg Ferenc művelődési osztályvezető mondott emlékbeszédet Székely Mihály tiszteletére.

- Ma Szarvas ipariskolai szakképzésének 110. éves évfordulója ünnepi esemény a város életében... Székely Mihály Szarvas szülőtte, eredeti nevén Szrnka Mihály, a repülés szerelmese 1885-ben született. A szarvasi gimnázium kiváló tehetségű diákja volt. Különös érdeklődéssel fordult a műszaki tudományok felé, ezért érettségi után a Budapesti Műszaki Egyetemre jelentkezett, s itt gépészmérnöki diplomát szerzett...

1910. áprilisában elkészítette első kétsíkú repülőgépét, 30 lóerős francia motorral, s levegőbe emelkedett. A kis biplánnal kezdődő sikerek, kudarcokat is hoztak, többször lezuhant, azonban Székely Mihály nem adta fel a reményt. Mindig újabb és újabb műszaki megoldásokra törekedett. Kitartó tehetséges munkája eredményeként állami ösztöndíjjal tanulmányra utazhatott Franciaországba, az aviatika akkori európai negyedik fellegvárába. Sikerei csúcsát jelentette, hogy 1911-ben Bécsújhelyről Budapestre repült 4 óra 20 perc alatt.

1913-ban Parasol nevű gépével szülőhelyén Szarvason tartott nagyon sikeres bemutatót...

Székely Mihály a törekvő, szinte fanatikus, nagy tudású bátor műszaki ember sorsát példázza, aki a magyar repülés úttörő korszakát a repülés egyetemes európai fejlődéséhez felemelte. Példája az iskola névadójaként küzdelemre, tenni akarásra, bátorságra kell buzdítsa az iskola diákjait.

Most felavatott emléktáblája emlékeztessen bennünket a magyar repülés hőskorára, Székely Mihály tudásvágyára, tenni akarására és bátorságára. Dr. Herczeg Ferenc emlékbeszéde után lehullott a lepel Buzás Mihály szobrászművész alkotásáról, majd az iskola diákjai megkoszorúzták a nagyszerű pilóta domborművét. Az ünnepi pillanatban önkéntelenül felötlött az emberben a másodéves Frankó Csilla nyitó szavalatának egy sora: „Könyörögjetez értünk csillagok”.

- Szenes -

Kellenek-e nemzetiségi önkormányzatok?

- **A**kkor hiszem el a nemzetiségi törvényről, hogy európai, ha bebizonyosodik, hogy az – fogalmazott szerda délután Jakab Róbertné, a Magyarországi Szlovákok Szövetségének volt elnöke a Városháza nagytermében rendezett szlovák nemzetiségi fórumon. Elemezve a törvényt rámutatott, hogy közösségi jogokat csak valóban közösségben élő emberek kérhetnek. Erősen kifogásolta a Parlament múlt év decemberi döntését, amely véleménye szerint alkotmányellenes módon megakadályozza a hazai kisebbségeket országgyűlési képviselőjük gyakorlásában. Mint elmondta, a két egymásnak ellentmondó választójogi törvénymódosítást, illetve a nemzetiségi törvényt ugyanaz az országgyűlés szavazta meg. A törvény javára írta a szabad nyelvhasználat, a

nemzetiségi hitélet és a nemzetiségi oktatás biztosítását. Ez utóbbi esetében már öt szülő kérésére is lehet nemzetiségi osztályokat indítani.

A kisebbségi önkormányzatok felállításáról elmondotta, hogy azok a híresztelésekkel szemben hozzák és nem viszik a pénzt a települési önkormányzatok számára. – Egy Szlovák Országos Önkormányzat – vélekedett, méltó partnere lehetne az országgyűlésnek is, akár a Magyarországi Szlovákok Szövetségét is felválthatná. Arra biztatta hallgatóságát, hogy az idei országgyűlési választások során senki se szégyellje szlovákságát, különben kimutatják, hogy a nemzetiségek eltűntek Magyarországról.

A hozzászólásokból kitűnt, hogy a déli határaink mentén fellángolt véres polgárháború az itt élő szlovákokat is elbizonytalanította. – De ezzel együtt vállalni kell szlovák eredetünket – hangzott el, különben a Magyar Rádió mintájára Szarvas főterén eltemethetjük a szlovák nemzetiségi létet. Mint hallgattuk, már speciális szlovák tanítási programok és hittankönyvek is elkészültek e probléma kivédésére. A továbbiakban megfogalmazódott, hogy az itt élőket a törvény által nem lehet kettévágni, mert egyszerre magyarok és szlovákok, ha úgy tetszik magyar-szlovákok és nemzetiségi fennmaradásukkal csak nyerhetne az állam.

A fórum után a Szarvasi Szlovákok Kulturális Köre döntött arról, hogy a jövőben bejegyzett egyesületként folytatja munkáját.

- Sz -

A FAO Szarvason

A közelmúltban Magyarországon jártak a FAO Mediterrán Térségi Rizskutatási Programjának nemesítési és biotechnológiai munkabizottságának tagjai. Az 1990-ben életre hívott program célja az európai rizstermelő országok,

valamint Marokkó, Egyiptom és Törökország rizzzel kapcsolatos tudományos kutatási együttműködésének koordinálása.

A rendezvénynek, mely a FAO, az Öntözési Kutató Intézet és a Bioryza Egyesület szervezésében valósult meg, és melyen összesen 14 ország képviseltette magát, február 7-ike és 10-ike között a szarvasi Öntözési Kutató Intézet adott helyet. Magyarország is azok közé a rizstermelő országok közé tartozik, ahol nincs lehetőség átfogó rizstermesztési kutatásokra, de hatékonyan részt tud vállalni a szarvasi intézet révén például a nemesítési alapanyagok tesztelésében.

- ZS -

Dr. Vincze Ferenc emlékére

December 26-án elhunyt Dr. Vincze Ferenc, nyugalmazott főiskolai tanár. Akkor született, amikor az első világháború kezdődött, amikor vége lett a boldog békeidőknek. Gyermekkora nem volt felhőtlen, a háború, a tanácsuralom, a fehérterror, a Horthy-korszak nem könnyű évei következtek. Tizenöt éves amikor kitört a világgazdasági válság, s huszonöt, amikor kirobban a II. világháború. Közben leérettségizett, s elvégezte a Szegedi Tudományegyetemet. Földrajz-történelem szakos tanári oklevelet szerzett, s hamarosan doktori címet is. A háború az ő életébe is beleszólt. Már majdnem 30 éves, amikor elviszik katonának. Amerikai hadifogságba esik, s Európa északnyugati csücskéből gyalog jön haza. Ezt követően az agrár-oktatásban helyezkedik el. Tanít parasztfőiskolákon, ezüst- és aranykalászos gazdatanfolyamokon. 1950-ben nevezi ki a Földművelésügyi Minisztérium a szarvasi Mezőgazdasági Technikum igazgatójává. Családjával Szarvasra költözik, s 43 évig városunkban él. Tanít, dolgozik, aktív részese a közéletnek. Hogy mezőgazdasági ismereteit bővítse, elvégzi a Kertészeti Főiskolát, s irányításával ismét országosan elismertté válik a

szarvasi mezőgazdasági szakoktatás. Ez teszi lehetővé, hogy 1960-ban felsőfokú mezőgazdasági technikummá szervezik át a középfokú technikumot. Ekkor felsőfokú technikum tanárként, igazgatóhelyettesként dolgozik tovább azon, hogy még magasabb szintre emelkedhessen az agrárokztatás Szarvason. Erre 1970-ben kerül sor, ekkor lesz az intézmény a Debreceni Agrártudományi Egyetem Öntözéses-Meliorációs Főiskolai Kara. Főiskolai docensi kinevezést és tanszékvezetői megbízatást kap. Feladata lesz új tanszékének megszervezése, a főiskolai oktatás feltételeinek megteremtése a társadalomtudományok terén. 1974-ben kapja meg a főiskolai tanári kinevezést. Ekkor már 60 éves. Még három évig dolgozik aktívan, s 1977-ben vonul nyugállományba. Nyugdíjasként még 16 évet élt. Mezőgazdasági szakemberek ezreit tanította történelemre, közgazdaságtani alapismeretekre, s tanította emberségre, tisztességre. Legnagyobb kitüntetés volt számára valamikori diákjainak elismerése, tisztelete. Tanítványai szerették és becsülték, s hálával emlékeznek ma is volt tanárukra.

Tanári munkája mellett sokat tett Szarvas közéletéért. Egyik létrehozója volt a „Szarvasi Füzetek” sorozatnak. Megírta a szarvasi agrárszakoktatás történetét, számos tanulmánya, ismeretterjesztő cikke jelent meg tudományos és ismeretterjesztő lapokban. Élete értelmét a tanítás adta. Használni akart embertársainak, a társadalomnak.

Búcsúzunk Tőled, kedves Feri bácsi! Nagyon nehéz a búcsúnk, mert nagyon sokat adtál nekünk, volt munkatársaidnak. Tanultunk tőled vidámságot, becsületességet, tisztességet, helytállást az élet nehéz pillanataiban is. Emlékedet szívünkben megőrizzük.

Nyugodj békében!

- Dr. Pilishegyi József -

Megjelent a Szarvasi Mozaik!

A Bolza kastélyt és kertjét, a Bolza grófok történetét bemutató és a város nevezetességeit összefoglaló kiadvány kapható az ÖKI-ben 93,- Ft-os áron.

A dr. Szilvássy László szerkesztette füzet nagy hiányt pótol, mivel az 1989-ben megjelentetett Szarvasi Kalauz már régen elfogyott a könyvesboltok polcairól. Így a város Expo előkészületeinek szempontjából rendkívül dicséretes, hogy az ÖKI első ilyen jellegű próbálkozásaként vállalkozott a megjelentetésre.

Örvendetes, hogy e füzetrel bemutatkozhat a szélesebb nagyközönség előtt a csabacsüdi Kiss Istvánné nyomdája. A mű tartalmas szövegeit igényesen válogatott, szerény kivitelezésű képanyag kíséri. Mint azt dr. Szilvássy Lászlótól megtudtuk a füzetet további helytörténeti kiadványok kívánják követni, hiszen Szarvas városa rengeteg mindmáig feldolgozatlan, vagy csak részben feldolgozott idegenforgalmi és történelmi kuriózummal bír.

„Szükség van a kiművelt emberfőkre”

Diplomaosztó a DATE Egyetemi Karán

A Debreceni Agrártudományi Egyetem Mezőgazdasági, Víz- és Környezetgazdálkodási Kara a múlt szombaton tartotta diplomakiosztó ünnepi nyilvános tanácsulását. A kar hagyományainak megfelelően az ünnepséget a Vajda Péter Művelődési Központban rendezték. Dr. Patay István főigazgató-helyettes üdvözlő szavai után dr. Thyll Szilárd főigazgató-helyettes adott jelentést

az idei záróvizsga eredményéről. Mint a megjelent szülők és vendégek száza hallhatták, az idei záróvizsgákra június 23-án és 24-én került sor hét vizsgabizottság előtt. A nappali és levelező tagozaton összesen 119 hallgató tett sikeres államvizsgát.

A jelentést követően dr. Nemessályi Zsolt a DATE helyettes rektora és dr. Hodossi Sándor főigazgató adták át az okleveleket, majd a főigazgató köszöntötte a diplomát szerzett hallgatókat:

- Ismét tettekesz, értékteremtő munkára felkészített szakemberekkel gyarapodott a magyar agrárértelmiség – mondotta bevezetőjében – ez igen nagy felelősséget ró a most végzettekre. Napjainkban mezőgazdaságunk szakembereire bonyolult feladatok várnak, többszörös elvárásnak kell eleget tenni. A mai kor kihívásainak csak jól felkészült szakemberek lesznek képesek megfelelni. Aki nem tud lépést tartani a fejlődéssel azt túllépi az események.

A továbbiakban kiemelte annak jelentőségét, hogy a kar életében először szereztek Szarvason diplomát határainkon túl élő magyar diákok: - Legyenek elismerést szerző követői Ők a magyar felsőoktatásnak. Az ünnepség a hagyományok jegyében jutalmazásokkal folytatódott, rektori dicséretben részesült dr. Patay István főigazgató-helyettes és dr. Kepenyés János tanszékvezető docens. Szép kitüntetést kapott kiemelkedő kertészeti tanulmányaiért a Norvég Mezőgazdasági Tudomány Egyetem részéről három hallgató: Lénárd Judit, Abuczky Ágnes és Váradi Zsolt. Több hallgató pedig főigazgatói jutalmat vehetett át.

Köszöntötte a friss diplomásokat Nagy Ferenc József tárcanélküli miniszter. Megköszönte a szülők áldozatteljes munkáját. Három fontos alapgondolatra hívta fel a fiatal üzemmérnökök figyelmét: a szakmaszeretetre, az emberségre és a magyarságtudatra. – Nem veszve semmi, ha az ember nem adja fel a hitét – hangsúlyozta, mert tudnotok kell, hogy a továbbiakban is szükség van kiművelt emberfők sokaságára.

A Chován Kálmán Zeneiskola „Sköcök” gyermeknéptánc együttes Németországban

A Chován Kálmán Zeneiskola „Sköcök” gyermeknéptánc együttese 1994. június 6-14-ig a németországi Lauenburgban vendégeskedett.

Egy 1993-ban kapott meghívásnak tettünk eleget, amikor is a lauenburgi együttes részt vett a Szarvason megrendezett Gyermek Szólótáncfesztiválon.

Az egyhetes program elsősorban találkozó jellegű volt, hiszen a június 10-11-12-én megrendezett Észak-Európai Néptáncfesztiválon a német, a lett, az orosz és a mi együttesünkön kívül részt vettek Belgium, Hollandia, Dánia, Svájc néptáncgyüttese is.

A szervezők az idegengyűlölet jegyében szervezték a szabadidős programokat is.

Természetesen a táncos szakmai programokon kívül volt alkalmunk megismerkedni Hamburg nevezetességeivel, a gyerekek számára feledhetetlen élményt nyújtó Hamza Parkkal is. A csoport tagjai családoknál vendégeskedtek, így betekintést kaphattunk a német családok hétköznapijaiba is. Természetesen a nyelvi nehézségek ellenére is kötődtek barátságok, így nehéz volt a búcsú a hazaindulás pillanataiban.

A két éve tartó kapcsolatnak lesz folytatása.

A lauenburgi csoport örömmel fogadta az 1995-ös évad egyik fesztiváljára szóló meghívásunkat. Reméljük ugyanolyan felejthetetlen napokat tölthetnek Szarvason, mint mi Lauenburgban.

*- Dr. Debreceniné Bakos Erzsébet,
zeneiskola igazgató -*

Emlékezés dr. Tóth Lajosra

Hogy múlik az idő! Szinte még fülünkben cseng kellemes baritonja, magvas megnyilvánulásainak, ünnepi beszédeinek hangulatát érezzük. Csak keveseknek tűnt fel, hogy 1994. május 20-án a Katolikus Temető ravatalozója mögött lévő sírján a megszokottnál több volt az élő virág. Öt éve hunyt el, tragikus hirtelenséggel Dr. Tóth Lajos! Életművével maradandót alkotott! Kultúrtörténész, helytörténeti kutató szélesebb körben közíró volt. Szarvas város gazdasági, kulturális, politikai életének kiváló ismerője, krónikása, publicistája. Fáradhatatlan kutató, tíz jelentős könyv szerzője, tanulmányainak, cikkeinek száma szinte megszámlálhatatlan.

Tevékenysége, kulturális hagyatéka Szarvas város gazdag kulturális értékeit maradandóan gyarapítja. A ma is élő SZARVASI KRÓNIKA eszmei atyjaként is megérdemli a tiszteletet. Szeretett volna méltó emléket állítani „Szarvas nagyjainak”, de ez nem lehetett teljes, mert az akkori városi politikai vezetés nem tette lehetővé, megtiltotta – a város újratelepítőjének – Báró Harruckern Jánosnak korrekt történelmi távlatból történő tényszerű méltatását is. (Ez a munka még vár valakire! Netalán szobrot is kaphatna Szarvason?) Ezzel a rövid kis visszapillantással Dr. Tóth Lajosra az alkotó emberre emlékezünk halálának – nem régen múlt – ötödik évfordulóján.

- ró -

Cervinus-morzsák

- a teljesség igénye nélkül -

(**R**ádióamatőrök és amatőr rádiósok) Ha másért nem, ezért megérte rádiót csinálni – sóhajtott fel valamelyikünk, amikor felhívásunkat siker koronázta: egy észak-magyarországi gerincsérült asszony és kísérője egy nagy műtétre itt, a Körösök vidékén szeretett volna felkészülni testileg és lelkileg. Kérését természetesen közzétettük. A rádióamatőrök – akik éppen egy találkozóra készültek az Ifjúsági Táborban – is beszálltak a keresésbe, néhány órán belül jelentették: megvan a nyaraló, jöhet a hölgy és kísérője. Mindannyian boldogok voltunk: ezért tényleg érdemes rádiót csinálni.

(Kiss Ákos) A szarvasi rádió egyik legnagyobb felfedezettje Kiss Ákos volt. Naponta tucatnyi telefonhívás érkezett, hogy mikor lesz már Rockblokk, sőt „rajongói” személyesen keresték a stúdióban egy-egy jobban sikerült műsor után. Sok hirdető miatta ragaszkodott ahhoz, hogy három és négy óra között hangozzék el cége reklámja. Egyéniség, mert nem tud langyos lenni: a hallgatók vagy imádják, vagy utálják, szerencsére az utálkozók voltak kevesebben. Ákos két nap alatt lett sztár. Az előkészületeknél még csak egy volt a körülöttünk nyüzsgő fiatal srácok közül, arról ismertük fel, hogy hasonlít a Black Out dobosára. Aztán kiderült, hogy ért a reklámhoz, nem is egy sport szövegét ő írta (csak a legjobbak: Disznó vagy Garfield, Makikám). Aztán noszogattuk, hogy üljön mikrofon elé, beszéljen. Nem nagyon akart kötélnek állni, várta a szerves kémia, rohant haza tanulni. Végül mégis megérezte a rádiózás keserédes ízét, a Cervinus egyik legnépszerűbb műsorát csinálta meg. Kicsit aggódtunk a kémia-vizsga miatt, azonban csütörtökön jó hír érkezett Mosonmagyaróvárról: Kiss Ákos sikeresen levizsgázott. (Mellesleg ideadta közlésre a Sördögök című novelláját, restellem a dolgot, de még mindig nem volt időm elolvasni. Lehet, hogy látatlanban beadom lapom nyomdájába.)

(Tuszik és hutuk) Más helyi rádiók rossz tapasztalataiból okulva úgy döntöttünk, hogy hírszolgáltatásunk a lehető legszélesebb és leggyorsabb lesz. Egy helyi újság valóban nem bombázza olvasóit a nagypolitika történéseivel, hiszen ezek bizonyára járatnak megyei és országos lapokat is, ahonnan értesülhetnek a világ dolgairól, azonban a helyi rádiót hallgatók egyszerre csak egy rádiót hallgatnak – s nekünk az a célunk, hogy ne csavarják el a keresőt. Így hát az MTI és a Kossuth Rádió segítségével azon voltunk, hogy a világ másik

sarkának legfontosabb eseményeiről is beszámolhassunk a Cervinus Rádió hallgatóinak. Ruanda is szóba került, és az ottani tragikus polgárháború két résztvevője, a tuszi és a hutu törzsek. Egy részeg őrült az első hír hallatán folyamatosan bombázni kezdte a hírszerkesztőt, hogy ilyen törzsek nem léteznek, meg ne kutyuzzunk, meg mugyuzzunk, mert így sosem lesz belőlünk rádió. Egy pillanatra mi is meginogtunk tuszi-ügyben, körbetelefontunk egy-két szerkesztőséget, végül is Népszabadság külpolitikai rovatánál megnyugtattak: valóban a tuszikról van szó, „csak néhány hülye tuszunak is mondja őket”. Névtelen telefonálóm tizedik gyalázkodására már nyugodtan válaszoltam: már hogy a csodába ne lenne belőlünk nagy rádió, ha még ön is minket hallgat? Sajnos egymillió halottal nem ildomos viccelődni, a tuszik és hutuk mégis szállóigévé váltak a továbbiakban.

(Hírek – baki nélkül) – Hírolvasó! – a nagy zshivajban így kellett felhívni a hírszerkesztőnek a figyelmét arra, hogy a printer (a Műszertechnika támogatásával) kinyomtatta a híreket, igazán jöhetne egy bemondó. Aztán észbe kaptam, hiszen aznap estére az Ulbrich András-Vadász Ágnes házaspár lett „beosztva” hírolvasó bemondónak – mégsem így kellene bemutatkoznom. Egy kisvárosi firkász egyik legnagyobb élménye esett meg: profik olvassák az általa írt szöveget. A hatórás hírek után csörög a telefon: „Na végre, sikerült egyszer baki nélkül felolvasni a híreket!” Akkor röhgés tört ki a szerkesztőségi szobában, hogy minden behallatszott a stúdióba, Ervin öklét rázva rohant ki a keverőpult mögül rendet csinálni.

(„Nagy embere”) A fenti bemondó-házaspár közreműködését Kriskáné Krisztinának köszönhetjük, aki nyolc napon át fáradhatatlanul szervezte kulturális magazinját. Az ő segítségével Ulbrich-ékon kívül a Cervinus Rádió vendége volt még (ki személyesen, ki csak lélekben): Bencsik András, Gyurkovics Tibor, Nemeskürty István, Ráday Mihály, Kántor Zsolt, Kiss Dénes. Országosan ismert emberek közül megszólalt még a helyi rádióban Szöllősi Istvánné, Földesi Zoltán, Deák Bill Gyula, Benkó Sándor.

(Elromlott a rádióm) Rengeteg szeretettel találkoztunk, ezért hála mindenkinek. Köszönet a biztatásért, a jó szavakért, még hálásabbak vagyunk a kritikusoknak, hiszen az elégedettség soha nem visz előre. Emellett sokan üdítővel, édességgel,

vacsorával leptek meg bennünket – nekik is köszönjük. A legarányosabbak mégis azok voltak, akik – nem tudva, milyen huzavona van még mindig a médiatörvény körül – azt hitték, hogy most már állandóan sugározhatunk, péntek reggel berohantak a műszaki üzletekbe, mert azt hitték, az ő készülékükben van a hiba. Pedig a hiba a politika készülékében van. Rajtunk semmi sem múlik, már tervezzük a következő nyolc napot. Ne felejtsek el: októberben is FM 100,4 MHz!

- Korbely György -

A teremtett világ szépsége

Losonczi Anikó képei a Brunszvik Teréz Óvóképző Főiskolán

A múlt hétfőn Nagyhét tiszteletére a Kecskeméten élő Losonczi Anikó festőművész tárlata nyílt meg a Brunszvik Teréz Óvóképző Főiskolán. Megnyitó beszédet mondott dr. Dankó László Kalocsa-kecskeméti érsek városunk díszpolgára. Kedves szavakkal emlékezett meg arról, hogy éppen 40 éve járt utoljára a falak között, ahol akkoriban a Vajda Péter Gimnázium működött. A Nagyhét kapcsán szólt Isten világának teremtett szépségéről, amely állandóan üzent és beszél a ma emberének. Emlékeztetett arra: Losonczi Anikó képei mind a keresztényi szeretetet hordozzák magukban. Ezért kell megállnunk előttük, hogy fölfedezhessük világunk jóságát. Végezetül az érsek kiemelte Húsvét jelentőségét, amely békességet hirdet a világ keresztényei számára.

Losonczi Anikó így vall a keresztény alázattól áthatott műveiről:

- Gyermekkorom álmainak kegyelmi beteljesüléseként engedhetett meg nekem a csoda képi megjelenítése. A világosság ajándék számomra azért, hogy használjon, s nem azért, hogy fájjon a szeme annak, aki a sötétséghez szokott. Képeimben a legparányibb gesztus is értékessé válik, ha a szeretet motiválja. Ezt a szeretetet szeretném a Madonna arcaiban és tájképeimben is visszaadni, mint Isten alkotását. A tárlatnyitón Fülöp Katalin csodálatos énekszólóval kedveskedett

a művészek barátainak. A kiállítás április 10-ig várja látogatóit az Óvóképző Főiskola dísztermében.

- Sz -

Emlékezés Dr. Domán Imrére

Öt esztendeje már, hogy Szarvas tanyavilágának szerelmese, a néprajzi hagyományok kiváló ismerője, mindeddig a legteljesebb szarvasi néprajzi gyűjtemény létrehozója: dr. Domán Imre állatorvos eltávozott közülünk. Mind máig kiadatlan hatalmas kéziratanyaga „Az én tanyavilágom” egyik rövid részletével most rá emlékezünk.

„Im itt e kő...”

1948 a piactéren a centenáriumi emlékműavatása. Földmagasítás-alapzat, szerény kőlabazat. Rajta egy vasrúd, s azon a zászló.

Ünnepnap.

Majd szétdúrták és kihányták a dögtérre a boncoló mellé. Ott gyászoltam el.

Majd Hanyec Imre városgazda engedelmével behoztam 1961-ben az udvaromra. Virágállványnak, s a két kőlabát, ami egy pad tartója.

De miért került oda. Talán a hatvan lakás építése kezdődött – tervben. De elfért volna mellette, hiszen ma ott a helye a bekerített kosárlabda pálya, és a Bútorbolt-Skála között kb. a betonon.

De mi volt a bűne.

1956. október 23.-a után. Ott volt egy népgyűlés. Jelen voltam. Nem voltunk sokan 100-200-an. Ott volt Kerényi doktor is. /Epizód/ Előttem két tűzoltó állt. Tapsoltak. Kinek? Hajdu Gyuri bácsinak. Ő volt a kispazdavezér. Beszél. Hogy feléled a kispazda-társadalom, mely csodákat művelt 1946-47-ben a zászlóavatáskor.

Szóról szóra ezt mondta: „Barátaim! Vannak sérelmeink. Nekem is, kispazdatársaimnak is. De ne legyen bosszú! A bűnösök megállapítását s a büntetést bízzuk a bíróságra! Ne legyen zavargás. Mindenki menjen haza, s aki tud vessen, szántson, művelje a földet.”

Tsz ellenes nyilatkozat sem volt. Hajdú György megbűnhődött. Van ennek hiteles története.

Tehát ennyit menthettem meg a centenáriumi emlékműből. De kár, hogy a zászlórudat is nem hoztam be.

Ez az udvarom köve története.

A fenti sorok talán azért lehetnek tanulságosak számunkra, mert Imre bácsi udvara egykoron tele volt „beszélő kövekkel”. Volt ott török sírkő, az egyik lerombolt Bolza-major faragott virágtartója és az állatorvos egyik legnagyobb kincse egy kimentett vörösmárvány itató a régi szarvasi méntelepről. Bár a hagyatékból több minden megmaradt Szarvason, e kövek mint egyszerű tanúi a város múltjának, eltűntek. Már csak a ránk maradt kéziratokban és az emlékezetünkben élnek.

- A szerkesztő -

HELYTÖRTÉNETI ÍRÁSOK

1995

(továbbiakban mindkét lap)

Tartalomjegyzék

Szól a rádió

Három a magyar igazság...

Megalakult a Szarvasi Futball Club

Itt kérem plakatíroznak!

Jó ez Szarvas városának?

75 éves volt a legidősebb induló!

Üdvözlét az Olvasónak

Mai történelmünk egyik kiemelkedő eseménye

A szarvasi szlovák nemzetiség önkormányzatiságának első lépései

Ujjé, a Ligetben nagyszerű

Köszönet és elismerés

Mótyán Tibor a Kertbarátok ünnepéről

Földesi Zoltán országgyűlési képviselő

1956. október 23.

Igazuk volt...

A Cigány Kisebbségi Önkormányzat ülése

A Pioneer Szarvast választotta

Újra kigyúlnak a fények

Harc a szülőotthonért

Mester Ákos Szarvason Transzcendentális Meditáció – lehet, hogy itt a segítség? –

Recenzió: Történelmi mozaik, Szarvas

Szarvas történelme a honfoglalástól a reformkorig (1825)

A margóra! : recenzió

50 éves a Szarvas és Vidéke ÁFÉSZ

Levélváltás „...kerüljön vissza, ahová édesapám szánta.”

Kertbarátok ünnepe

Aki hallja, adja át!

Világnapok

Szól a rádió

Csaknem egy éve, hogy a LGT nótája reggelente felhangzott Szarvasról az éter hullámain. Dankó Ervinnel, a Cervinus Kft. ügyvezető igazgatójával beszélgettünk. Valahol félúton egy sajtótájékoztató és egy stúdió felvétel között, a szolnoki híd előtt. A júniusvégi hőségben mi más lehetett volna témánk, mint a szarvasi rádiózás.

- Hogy látod 1 év elteltével a történeteket?

- Kitaláltuk valamikor ezt a rádiót, s az a legfontosabb, hogy az embereknek tetszik. A hallgatók szempontjait figyelembe véve eddig is olyan műsorokat csináltunk – továbbra is olyat szeretnénk – ami Szarvas és környékének életéről szól. Mindennapi problémákról, aktualitásokról. Műsorszerkezetünkben próbáljuk tartani a korosztályi igényeket. Azt gondolom, ezt mindenki tapasztalhatta, aki hallgat minket a 95.2 Mhz-én. Még annyit a múlttól, hogy technikai lehetőségeink-berendezéseink köre folyamatosan bővült.

- *A rádiózás megváltoztatta az életedet?*

- Az biztos, hogy ennyit az életben nem dolgoztam. Egy, ami nagyon doppingol: nagyon szeretem csinálni.

- *Erre vágytál?*

- Korábban is mindig zenével és technikával foglalkoztam, és nagyon örültem, amikor jött a nagy lehetőség, hogy a rádiót hivatalosan is lehet csinálni. Azt hiszem, ez egy olyan maradandó dolog, amivel tudtam-tudtunk nyújtani a szarvasi embereknek.

- *Sok szó esik mostanában a rádió zenei stílusáról. Mi erről a véleményed?*

- Mi köztudottan nem vagyunk sem disco, sem techno, sem oldie rádió. Mi olyan rádió vagyunk, ami a zenében is sokszínű. Itt van a kívánságműsorok problémája, amelyben azért sokszor átesünk a ló másik oldalára.

Van egy sor számunk, amit minden zenei szerkesztő kollégámmal betéve tudunk, mert a csapból is ez folyik. De első a hallgató igénye. A magam részéről csak jó és rossz zene között teszek különbséget. Ezt próbálom a fiatalabb kollégáimban is tudatosítani.

- *Szerinted szeretnek nosztalgizálni az emberek?*

- Természetesen. Ki ne hallgatná szívesen azokat az örök slágereket az 50-es, 60-as, 70-es évekből, vagy az idősebbek közül még a korábbi időkből is, amelyeken felnőtt. Azért ennek kapcsán és még az előző kérdéshez visszatérve elnézést kérek a hallgatóktól, ha egy-egy ma futó vagy örökzöld nosztalgia számot néha-néha pihentetünk.

- *Most a napokban a Rádió 3, s utána a Híd Rádió szól. Erről mit kell tudnunk?*

- A médiatörvény még nem született meg és hogy folyamatosan szóljunk Szarvason, Mezőtúron és Gyomaendrődön, csak így tudtuk megoldani a stábbal.

Persze a kollégáknak, mivel nem vagyunk sokan, ez igen nagy megterhelést jelent, amiért csak a legnagyobb köszönet illeti őket. Itt mindenki szívvel-lélekkel dolgozik.

- *Mit csinálsz akkor, ha nem rádiózol?*

- Alszom. De a telefonok állandóan csörögnek, az ügyeket napról-napra, óráról-órára intézni kell. De végtére is a rádiózás már csak ilyen. És mi egy rádió vagyunk.

- Szenes -

Három a magyar igazság...

Így tartja a régi közmondás. Negyedik a ráadás. Kedd délután a Cervinus Rádió stábja még nem az utóbbinál tartott, amikor élő kívánságműsorát közvetítette. A helyszín ismét Mezőtúr volt, nevezetesen a Kossuth tér 1. sz. alatti Glória Üzletház. Ezen a napon a Mikulás is a 95,2 MHz-re hangolt, mivel az üzletház tulajdonosa, Nagy Szkelvár György és kedves felesége, Éva asszony jóvoltából ajándécsomagok, játékok, rajzverseny várták az odalátogató kicsiket és nagyokat. Ismét és kézzelfogható módon bebizonyosodott, hogy egy ilyen „élesben menő” élőműsornak mekkora varázsereje van a hallgatóság irányába. Az üzletbe szünet nélkül érkeztek az óvodások, általános iskolások egy fél osztályra való gimnazista lány Gyomárról jött át. A zenés kívánságok és üzenetek között rövid riportokban nyilatkozott dr. Németh Pál, Mezőtúr város jegyzője, Kádár Edit a Peresi Művésztelep vezetője és Csider István, a Móricz Zsigmond Közösségi Ház munkatársa. Bízató ígéretek hangzottak el az ottani telefonfejlesztésekre vonatkozóan. Hallhattunk beszámolót a művésztalaphágai bemutatkozásáról és a szilveszteri előkészületekről. A Cervinus Stúdióból Janecskó Péter és Nagy Böbe „keverték le” a műsort. A forródrót másik végén Gonda Gabi és Szász Zsolt terelgették mikrofonközelbe a közönséget a Westel Rádiótelefon Kft. Szolnoki

Igazgatóságának köszönhetően. Természetesen nem lett volna kerek a műsor, ha nem jelenik meg a Glóriában a pusztabánrévei törzshallgatók néhány jeles képviselője. A Cervinus ismét letette a maga névjegyét. Történt mindez 1995. december 5-én, Mikulás nap délutánján.

- SZ -

Megalakult a Szarvasi Futball Club

Az elmúlt fél évszázad során egyszer sem volt olyan nehéz helyzetben Szarvas város labdarúgása, mint manapság. Nyáron 12 profi játékos távozott, mivel finanszírozásuk nem volt megoldható. Így a harmadik vonalban többségükben ifjúsági játékosok szerepeltek, akik bár tehetségesek, nem tudták felvenni a versenyt az évek óta NBIII-ban szereplő, egykori profi játékosokkal megerősített csapatokkal szemben.

Azért, hogy a zuhanást meg lehessen akadályozni, és egy viszonylag stabil csapat jöjjön létre, nagy összefogás alakult ki Szarvason. Elsősorban régi sportvezetők, játékosok, akik szeretik ezt a sportágat és tenni akarnak érte, több hetes szervező és előkészítő munkát végeztek egy új Társadalmi Labdarúgó Club megalakítása érdekében.

November 24-én a Korona étteremben mintegy százan jelentek meg az alakuló közgyűlésen, amelyen részt vett dr. Demeter László polgármester is. A szervezők nevében Molnár László elmondta, hogy a Szarvasi Vasas eddigi főszponzora a finanszírozást nem tudta tovább vállalni. A megváltozott gazdasági helyzetben szeretnék megnyerni és bevonni a helyi vállalkozókat, az Önkormányzatot is az újabb működtetésbe. A továbbiakban Jenei Gyula vette át a szót a tárgysorozat levezetésére. Az első két napirendi pont némi módosításokkal hamar „átment”, azaz a klub tagjai megszavazták. Eszerint a labdarúgó csapat új neve: Szarvasi Futball Club, a színe a városi színnek megfelelően kék-fehér. A hatoldal

alapszabályt a felolvasás után szintén elfogadták. A harmadik napirendi pontban szerepelt a vezetőség megválasztása, ami most nem történt meg. Az elnökségbe, ezen belül a Club elnökének javasolt Bódi László, a közismert és sikeres vállalkozó feltételhez kötötte a tisztség elvállalását. Ez egy öttagú szponzori csoport megalakításának feltétele volt. Mivel ez jelenleg csak három tagból áll, így a vezetőség választása ezúttal nem sikerült. A második fordulóra, azaz egy újabb közgyűlésre december 15-én kerül sor, amely reméljük eredményesen zárul.

Az Önkormányzat részéről dr. Demeter László polgármester két és fél millió forint támogatásról biztosította az új Clubot.

- Csabai Pál -

Itt kérem plakátíroznak!

Megyek a járdán szerda reggel 6 óra tájban a Szabadság úti „barna ház” előtt. A környéken javában serénykedik a KOMÉP csapat, példás gyorsasággal borítják a kukákat. A brigád egyik tagja mindennapi plakátháborúját vívja. No nem jószántából. Utasításba kapta úgy jó fél éve, hogy vakargasson, kapargásson, pengézzon, egyszóval távolítsa el az „aktualitásukat vesztett” plakátokat. A szemem láttára éppen egy ilyen nyomdaipari végterméket szedeget le. Amúgy a plakát a „Teknő” együttes november 2.-i Árpád-béli produkcióját hirdeti meg „Erik a viking” november 18.-i fellépését. Gondolom, ha a koncertek szervezője Bense Attila látná, örömeiben a bőréből nem lenne kinn, de benn se. A jobb sorsra érdemes plakátok eltévedtek és a ház előtti okkersárga gázmiccsodákra kerültek. Ezek önmagukban sem érdemelnének esztétikai Nobel-díjat. Oly randák, hogy elfutnának mellőle még a vak bányalovak is. Ráday pedig a Körösnek menne bánatában, ha meglátná őket. Állítólag még tűzveszélyesek is. Ezzel együtt egy-két plakát már nem ártana a szépségüknek. Bár ki tudja? Mindenesetre furcsa, hogy a KOMÉP dolgozóinak ez legyen a legfontosabb harci feladata, a

plakátkaparászás. Úgy rémlik, hogy a fő utcán kívül a maradék 120-ban elmésebb játékokkal is el lehetne ütni az időt. De végtére is rend a lelke mindennek. Szarvason ez az abszolút igazság. Azért volna egy szerény receptem. Ha az olvasók közül bárki jobb sorsra érdemes rendezvényszervezőnek vagy másnak született a Földre, vegyen kezébe egy veder ragasztót. Addig kevergesse-kavargassa, míg tökéletes nem lesz. Az éj bársony leple alatt osonjon el néhány darabbal kezében a plakátírózó helyekre. Szakavatott picassói mozdulatokkal kenjen fel 815 plakátot. Várja meg míg rászárad, de ne szökjön el a helyszínről. Varázsolja elő zsebéből egy minimum Remington minőségű pengét és azon nyomban vakarja le munkája gyümölcsét. Ha ezt minden hajnalban megteszi, a kukás brigádnak lesz ideje az utcai szemét eltakarítására. Természetesen ez még vágyálom. Addig még sokat plakátíroznak a Körösök mentén.

- Szenes János -

Jó ez Szarvas városának?

Mostanában gyakran érik meglepetések a szarvasiakat, dr. Demeter László polgármester úr „szereplése” kapcsán! No nem azért, mert a város közéleti, gazdasági életének tisztaságáért küzdő bajnokként jelenik meg. Ne beszéljünk most sokat a múlttól, amikor állatorvos alpolgármesterével egyetemben megválasztását követően azonnal vállalkozni kezdett köztisztviselőként. (Nem Ő, csak a család?) Hitelt kaptak bankgaranciával munkahelyteremtő vállalkozásra. Hol van azóta már a vállalkozás és hol van az alpolgármester? Újraválasztása után nem vette észre, - vagy nem akarta – hogy megváltozott az a politikai környezet, amelyben a város érdekeit kell szolgálnia! Túlzott önbizalom vett erőt rajta, „keménykedik”, mintha ellenzékit játszana? Ezt azonban nem teheti meg polgármesterként, mert a választók a város szolgálatára választották meg. Korábban hétfőn voltak az önkormányzati testület ülései, talán azért, hogy az

országgyűlési képviselő részvételi lehetőségét kizárják, hiszen – abban az időben – az MDF-es polgármester előtt minden ajtó nyitva állt.

Az 1994-es választások után az országgyűlési képviselők – mivel tenni akartak a városért – csütörtökre kérték a testületi üléseket, amit az alakuló ülésen meg is szavaztak. Nem múlt el egy hónap, és szerdára tették át a testületi üléseket, bizonyára azért, mer valamelyik „városatyának” ez volt a jobb? (Az országgyűlési képviselőknek a szerdai napok zömén hivatalos elfoglaltságuk van.) Amikor a város gazdasági érdekeit kellett volna megvédenie, (pl. legutóbb a GALLICOOP melletti földterület, vagy a Lovaspálya) finoman szólva, nem mutatta meg, hogy ki a város polgármestere. Személyi kérdésekben, amikor el kívánt távolítani, mindent megtett a testületi döntés biztosításáért, hogy legalább a törvényesség látszatát megőrizze. Bezzeg, amikor saját emberét kívánta funkcióba állítani – a tiltakozás ellenére – sem volt kíváncsi a testület véleményére. Ki is nyilvánította, „megmutatta”, hogy ki itt a polgármester! A Kormányzat munkáját olyan összefüggésekben, el nem fogadható kifejezésekkel bírálta többször nyilvánosan, amit vissza kellett utasítani. Nem használ Szarvas városának, ha polgármestere nyílt szembenállást tanúsít a hivatalban lévő koalíciós kormányzattal szemben. Amikor a közelmúltban Kardosra hívták az országgyűlési képviselők a Békés megyei 5. sz. választókerület településeinek önkormányzati vezetőit, a legtöbb helyről megjelent a polgármester és a jegyző. Szarvas „természetesen” nem jelent meg, - bizonyára elfoglaltság miatt – de a minimális udvariasság is megkövetelte volna, hogy alpolgármester, vagy osztályvezető képviselje Szarvas városát. (Netalán erre alkalmatlannak tartotta volna Őket a Polgármester Úr?) Aligha, most is „megmutatta”! Legutóbb a megyei sajtóból kaptuk a hírt, hogy a Főiskola és az Egyetemi Kar – 1995. szeptember 9-én tartott – közös ünnepélyes tanévnyitójáról Szöllősi Istvánné országgyűlési képviselő felszólalása közben „kivonult”, az újságíró fogalmazása szerint „elhagyta a helyiséget” dr. Demeter László, Szarvas város polgármestere. A Békés Megyei Nap tudósítójának így indokolt: Ízléstelennek tartja a templom falai között a politizálást, a mondandóval nem értett egyet. Ha kormánypártiként nem tudja választókerülete érdekeit képviselni, akkor mondjon le (a képviselőasszony)! (Milyen érdekes, hogy a korábbi ciklus képviselőjének a lemondását, - akinek a megválasztása mellett agitált - amikor az

MDF-ből is átült, nem követelte.) Nem vall politikai bölcsességre a nyílt konfrontáció még akkor sem, ha unszimpatíájának már korábban számtalan tanújelét adta. Nagy hiba, ha egy polgármester azt sem tudja, hogy a választóközvetben megválasztott egyéni képviselő mit tesz körzetében. (Legalább az Önkormányzat saját lapját illene olvasni, amiben a „képviselői hírek” megjelennek.) Nincs abban semmi kivetnivaló, - sőt üdvözlendő – ha templom ad otthont 2 állami intézmény közös évnyitójának. (Tessedik templomában több mint 3000 ülőhely van.) Két olyan intézmény tartott ünnepélyes tanévnyitót, amely tiszteli a Tessediki örökséget, magáénak tekinti és napjainkban is vállalja, gondozza. Templom – az evangélikus egyház – adott otthont állami rendezvénynek, és az újságíró fogalmazott helyesen, „elhagyta a helyiséget.” Tudnia kellene a város polgármesterének disztingválni, hiszen nem egyházi, hanem állami rendezvényen vett részt! Miért nem dr. Ligetvári Ferenc főigazgató úr beszéde közben vonult ki, aki ugyancsak szolt a nehézségekről, ami nem vonatkoztható el a napi politikától. Ha valaki nem tud mérlegelni, legalább a kötelező udvariasságról, a „jómodorról” ne feledkezzék meg! Most is „megmutatta”! Mit? Az Önkormányzati Testületnek talán meg kellene kísérelni a Polgármester Úr „korlátozását”, mert a testület minden tagjának van egyéni felelőssége Szarvas város érdekében, és ha ez nem történik meg, az egyetértést jelent. Az Önkormányzati Testület minden tagját – legyen egyéni, vagy listás képviselő – a lakosság a város érdekeinek képviselőjére választotta meg!

- MSZP Sajtó Csoport -

75 éves volt a legidősebb induló!

Augusztus 19-én sorozatban 7. alkalommal került megrendezésre a hagyományos Körös Távúszó Verseny Szent István nap alkalmából. 1979. aug. 20-án 30 induló volt, de aztán 10 évre feledésbe merült. 1989-ben újra

meghirdették és 85-en indultak, 1990-ben 72, 1991-ben 70. 1992-ben 91, 1993-ban 76, 1994-ben 49, 1995-ben 79 fő úszott. A verseny legidősebb úszója a 75 éves orosházi Gyulai János bácsi volt, aki a következőket mondta: „Először vettem részt ezen a versenyen, nagyon jól érzem magam, nagyszerű érzés ennyi fiatalot látni. Engem mindig felüdít az úzás, a SENIOR gyulai úszóversenyen is indulok.” A legidősebb szarvasi résztvevő Cseuz Imre volt, aki így nyilatkozott: „A napokban lettem nyugdíjas, de ilyen hosszú távot még nem úsztam, ennek ellenére gond nélkül bírtam az 1000 méteres távot. Második helyezéssel a korosztályomon belül elégedett vagyok.” Évről évre aug. 20-a körüli időre teszi a nyaralást Szarvasra a békéscsabai Gelegonya család csak azért, hogy a fiúk, Péter és Feri indulhassanak ezen a versenyen. Az elmúlt évben érmesek voltak, most a képzeletbeli dobogó 1. és 2. fokára álltak. A helyezetteknek az érmeiket, valamint az első helyezetteknek járó serlegeket dr. Demeter László polgármester adta át. „Jövőre is ugyanitt találkozunk!” – búcsúzott el a versenyzőktől és a közönségtől.

- Nyári Mihály -

Üdvözet az Olvasónak

Az írástudónak minden nap ünnep, ha tudja: értő szívekhez, és szemekhez szól. Különösen ünnepi a pillanat, amikor lapunk születésnapján köszönhetem az Olvasót. Nem könnyű ilyenkor pontos, szabott ruhába fogni a szavakat, mert végtelenül hálás vagyok mindazoknak, akik egy-egy jó szóval, vagy segítő szándékkal hozzájárultak ahhoz, hogy e sorokat ma papírra vethetem. Nehéz lenne felsorolnom azt a hosszú névsort, a legkisebbektől a legidősebbekig, akik nap mint nap megállítottak, hogy megkérdézzék, akkor most hogyan tovább?

Ezért csak azt tudom ideírni: Köszönöm. Most itt a válasz. Megszülettünk. Nem magunkért. Mindazok szolgálatáért akik eddig is hittek a leírt – nyomtatott szó tisztességében, az emberi méltóságban, a gondolat szabadságában. Akik velünk együtt tudják, hogy az ember legyőzhető ugyan néha, de valójában elpusztíthatatlan, mind örök velejárója a Szeretet. Ez utóbbiból egyre kevesebb jut sokaknak ebben a néha ordassá vált világban. Ezért kell megélnen ez a kis lap. Mögöttünk nem áll más csak az Olvasó. S nem csupán igazában de valódiságában is. Az itt élőkről szólunk az itt élőknek. Ha együtt akarjuk mindezt sikerülni fog. A mi cikkeinket a hétköznapiak és ünnepek diktálják, avatatlan kezek nem emelkedhetnek nálunk a szólás és vélemény szabadság ellen, de az emberség ellen sem.

Így van ez 1995. június 23-án, ezen a gyönyörű napon. Az olvasói igényeknek megfelelően a szabad sajtó nem veszett Szarvason, csak átalakult. Engedjenek meg még egy gondolatot. Valamelyik délután egy kollégám s barátom megkérdezte: miért olyan fontos számomra az újságírás? Erre azt mondtam: Igaz hogy az ember életében nem minden az írás, de nem lehetek meg nélküle, mert egy-egy írás ha az emberekhez szól: maga az Élet. Hétről hétre tartsanak a Szarvasi 7-tel.

Üdvözlettel:

- Szenes János -

Mai történelmünk egyik kiemelkedő eseménye

A szarvasi szlovák nemzetiség önkormányzatiságának első lépései

Szarvason a szlovákság helyi képviselőit az 1994. decemberében zajló önkormányzati választások során választották meg. A szarvasi szlovákok nyolc jelöltet állítottak, gondosan ügyelve arra, hogy a város és környékének különböző érdekerületei megfelelő módon legyenek képviselve.

A törvény adta lehetőségek szerint öt személyt lehetett bejuttatni a nemzetiségi képviselőtestületbe. Az öt megválasztott képviselő 1995. január 6-án Folytán János korelnök vezetésével alakuló ülést tartott. Az alakuló ülésen a polgármester és a jegyző jelenlétében létre jött a képviselőtestület, amely elnöknek Mótyán Tibort (népművelő), elnökhelyettesnek Medvegy Pálnét (iskolaigazgató) választotta. A pénzügyi bizottság elnöke Folytán János (ny. iskolaigazgató), tagjai Nobik Erzsébet (evangélikus lelkész) és Csasztvan András (tánc-koreográfus) lettek. A megalakult testület az önkormányzat hivatalos nevéként a Szarvas Város Szlovák Önkormányzata elnevezést fogadta el. A későbbiekben az öt testületi tagból három főt, Medvegy Pálnét, Mótyán Tibort és Nobik Erzsébetet az Országos Szlovák Önkormányzat 53 tagú testületébe is beválasztották.

Önkormányzatunknak a város polgármesteri hivatala biztosította a feltételeket a testületi ülések lefolytatásához. A települési önkormányzat, még ha csekély összeggel is, de minden évben támogatja a Szarvason működő ún. kisebbségi önkormányzatokat. Működésünk első három éve alatt sikerült megvalósítanunk a Szarvasi Szlovákok Kulturális Körének régi álmát, a saját közösségi ház, az ún. „tót ház” kialakítását és annak hagyományőrző módon történő berendezését. Az ehhez szükséges pénzeszközöket pályázati úton szereztük be.

Fontos feladatunknak tartjuk a szlovákiai testvérvárosi kapcsolatok ápolását és egyéb határon túli szlovák közösségekkel való kapcsolattartást is.

Közeledve a soron következő választásokhoz, az újonnan mandátumhoz jutott szlovák önkormányzati testületnek sok erőt, önmérsékletet és bölcs szemléletet kívánok.

- *Mótyán Tibor,*
elnök –

Ujjé, a Ligetben nagyszerű

Ezt a réges-régi slágert már nagyon sokan és nagyon sokszor eldalolták. Minden bizonnyal akkor, ha kedvenc ligetükben jól érezték magukat. Aligha hihető, hogy ez a jó érzés kerítené hatalmába manapság az Erzsébet ligetbe gyanútlanul kilátogatókat. Összességében azt mondhatnánk, hogy a ligetet, a szarvasiak kedvelt kirándulóhelyét mesterségesen már-már művészi fokon készítik elő a legújabb Tarzan film fogatására. Mert 1-2 részletében még a legdúsabb fantáziájú rendezők és dramaturgok elképzeléseit is meghaladja az az ős-dzsungel állapot, amely az ember szeme elé kerül. A Halászcserétől lefelé haladva érdemes bepillantunk ebbe a dzsungelbe. A bejárat már önmagában is elkésztő. Mindkét oldalán kaszabolás nyomai emlékeztetnek a csaknem embermagasságnyira megnőtt fűre. A szép emlékű sziklakert helyén, azzal szemben már feltűnnek a pihenő padnak alig nevezhető roncsok. Festéket, javító kezet már évek óta nem láttak. A beljebb levő társaik még sanyarúbb állapotban alusszák Csipkerózsika álmukat. Az egykor féltő gonddal ápolt, a nagy köröndöket megelőző kis tisztások az Elhagyott száműzött tanyája c. képre emlékeztetnek. Az aljnövényzet teljesen elvadult, az égisz világ ez meg az emberi gondatlanságé. Pedig a vidéki turista is tudja: Tessedik városába érkezett. Abba a városba, ahonnan legutóbb a Tessedik emlékében indult útjára az országos faültetési mozgalom. Az annak idején nagy vitákat kiváltó kerékpárút mára sokak számára versenypályát jelent. Már csak 1-2 roncs emlékeztet arra, hogy volt egyszer errefelé egy komoly pénzekből felépített Erdei tornapálya is.

Imitt-amott azért akadnak tisztos kivételek. Ilyen a Ruzicskay ház, amelynek új vezetése a pénztelen világban is próbálkozik a rendteremtéssel. A parton a lapunkban már bemutatott Liget Kemping munkásai és építői igyekeznek szép környezetet létrehozni. Felvetődik a kérdés, vajon mikor születik meg a nemcsak szavakban elhaló akarat az Erzsébet liget feltámasztására? Vagy pedig egyszerűen tovább hagyjuk pusztulni ezt az egykor messze földről is megcsodált természeti értéket? Mert ha így haladnak a dolgok, nemhogy unokáink, de mi magunk sem fogjuk látni. Csak emlékezhetünk arra, hogy volt egyszer egy Erzsébet liget.

Köszönet és elismerés

Dr. Szilvássy László kandidátus, tudományos tanácsadó, volt főiskolai docens által írt könyvecske, a Történelmi mozaik Szarvas c. kiadvány, amely nemrég jelent meg, hozzám is eljutott. A könyv elolvasása után igazolódott a szerzőnek az előszavában történt kijelentése, hogy az olvasó nem fog csalódnni, mikor városunk történelméről szóló ismereteit kívánja bővíteni. Valóban az anyag kellemes kikapcsolódás az olvasónak, bő ismereteket nyújt a helyi történelem több mint 1000 évéről. Tömör, szerény kivitelezése és ennek ellenére világos, közérthető fogalmazása külön erénye a dokumentációs anyagokkal bőven tűzdelt könyvnek. Gördülékeny fogalmazásával, jó stílusával mindenki megértheti mondanivalóját. Ez alapján az ismeretterjesztő kiadvány jó szolgálatot tesz Szarvas történelmének terjesztésében, bárki számára szórakozást jelenthet a jól sikerült ábráival együtt. Gratulálok a szerzőnek és a kiadónak. Köszönet és elismerés. Szeretném, ha ennek a történelmi időszaknak folytatása lenne. Az is hasznos volna, ha az iskolák tanulóinak kezébe is eljutna a fenti könyv, méltó helyet foglalhat el a könyvespolcokon. Végül egy megjegyzés: Sajnálatos tény, hogy az Önkormányzat a könyv megjelentetését és annak anyagi finanszírozását nem segítette elő, pedig a város érdeke feltétlenül megkívánta volna.

- Kozák Ferenc,
ny. pedagógus –

Mótyán Tibor a Kertbarátok ünnepéről

Jeles napja lesz október 8-a a Tessedik Sámuel Kertbarát Kör életének. Ekkor ünneplik 35+1. születésnapjukat. Ezen már sokan elmosolyodtak, hogy mi ez a +1. születésnap. Valójában 1994. őszén anyagiak hiányában nem fújhatták el az ünnepi torta gyertyáit. Így született a mostani nevezetes számjegy. Az előkészületekről Mótyán Tibor elnököt kérdeztük.

- Mit szabad tudnunk előzetesen a programról?

- Tulajdonképpen már tavaly megszületett egy ünnepi könyvecske ötlete, amelyben frappáns tömörséggel igyekszünk összefoglalni, hogy mit is jelentett tagságunk számára az elmúlt 3 és fél évtized. Egyben megpróbáljuk azt is tükrözni, hogy munkánkhoz közel álló barátaink számára mit jelent ma a Kör. Éppen ezért jeles személyiségeket kértünk fel: Mondják el gondolataikat rólunk. Az elegánsnak ígérkező kiadvány a Fazekas és Fiai Nyomdában készül. Képeit Benkő László válogatta, mivel 2 évtizede ő örökíti meg a legszebb pillanatainkat. Maga az ünnepi program 8-án 9 órakor indul az Önkéntes Tűzoltózenekar térzenéjével az Ótemplom előtt. 10 órától pedig 3 nyelvű – szlovák, német, magyar – istentisztelet kezdődik Nobik Erzsébet, Demjén Sándor és jómagam szolgálatával. Az alkalomra az oltár elé jelképes „bőségasztal” kerül, amely a hazai föld gyümölcseiből lesz összeállítva. Jelképezi a város Tessediktől napjainkig élőlő kertészeti hagyományait.

- Mi történik az istentisztelet után?

- Az ÖKI Korona Étteremben dr. Gyuró Ferenc egyetemi tanár, a Kertbarátok Országos Szövetségének elnöke méltatja a kertbarát mozgalom jelentőségét. Majd közvetlenül a fehér asztal melletti barátkozás előtt a Tessedik Táncegyüttes ad vendégeinknek ízelítőt a vidék táncaiból. Ám valójában nem lenne teljes az ünnep, ha nem tisztelegnénk névadónk, Tessedik Sámuel sírja előtt. Mindezt még a nap reggelén kívánjuk megtenni.

- Sok vidéki vendéget vártok szakmai körökből?

- Szívünk szerint meghívtuk volna a hazai kertbarát körök 1-1 képviselőjét. Sajnos ezt nem tehetjük meg. Így a hozzánk talán a legközelebb álló

gyomaendrődi, kondorosi és orosházi csoportokra esett a választás. Lesznek jeles vendégeink Belgiumból, Poprádról és Harruckern szülőföldjéről is. Összességében szolid, de annál bensőségesebb ünnepet szeretnénk. Ahogy azt mi, kertbarátok már megszokhattuk.

- Sz -

Földesi Zoltán országgyűlési képviselő

- **K**ezdjük egy apró kérdéssel. Hogy telik a nyara?

- Nem utaztunk el sehova. Itthon töltjük a napokat. Délelőtt dolgozom az irodában, délután, ha lehet, úszok egyet a Körösben. Ez utóbbi a balesetem óta fontossá vált. Elmegyek néhány rendezvényre, bár ezek száma most csökkent az uborkaszezonban.

- Mikor indul a parlamenti munka, és ott mik lesznek a fontosabb kérdéskörök?

- Az őszi ülészak szeptember 4-én kezdődik, de már augusztus 24-től ott leszek az MSZP frakció „Ifjúság és modernizáció” c. tanácskozásán. Azután lesz még egy 2 napos frakcióülés Budapesten, és a megyei képviselőcsoporttal készülünk Aradra az ottani prefektus meghívására. Az őszi izgalmas feladatokat hoz, megkezdődik a 96-os költségvetés tárgyalása, ennek irányelvei már elkészültek. S ott van az asztalunkon az Államháztartási reform 95 c. anyag. Ezen belül szerepel a Kincstár létrehozása – ez az állami pénzek új elosztási rendszerét jelenti -, a helyi önkormányzatok forrásszabályozása. Ebben az a lényeg, hogy az SZJA arányában az eddigi 35 % helyett 15 %-ban jut vissza automatikusan az önkormányzati kasszába. A fennmaradó 20 % nem vész el, ezt a pozitív diszkrimináció szellemében kell megkapják a hátrányos helyzetű térségek, így Békés megye is. Változik az oktatás finanszírozása, várhatóan 96 közepétől

központi nettó bérfinanszírozás lép életbe az iskolákban. A TB területén nyugdíjreform, egészségbiztosítási reform és járulékreform közeleg. (E témákra a továbbiakban részletesen visszatérünk, a szerk.) Több fontos mezőgazdaságot érintő törvénymódosítás várható, s egy nagyon lényegi kérdés, ami a társadalom igazságérzetét kell szolgálja, az az adóreform. Az arányos közteherviselés jegyében nem szakadhat tovább a hazai társadalom, a gazdagabbak nagyobb terheket kell, hogy vállaljanak.

- Képviselőként milyen helyi problémákkal keresik meg az itt élők?

- Kapcsolódva az előbbi gondolathoz, a szarvasiakat is rendkívül irritálja a társadalmi szétszakadás, az óriási vagyonkülönbségek, mert tudják, hogy többen e városban is teljesítmény nélkül jutottak nagy vagyonhoz. Lásd Tsz-ek felszámolása, vagy SZÁT átalakulás. Nagyon sokan felvetik, hogy a közéleti szereplők összefonódnak egymással és sok az összeférhetetlenségi probléma is. Azután, hogy a legutóbbi történésekből említsek valamit, az emberek számára úgy tűnik, a pályázatok körül sincs mindig minden rendben. Így nem csoda, ha olyan hólabdából is lavina válik, aminek kevés a valóság alapja. A tanulság az, ha valaki közéleti szereplő, országosan és helyben is jobban kell figyeljen, hogy átlátható legyen a közösség számára. Az emberek több tisztességet várnak.

- *Milyen a kapcsolata a körzet polgármesteri hivatalaival?*

- Ez településenként változó, Békésszentandrással például kiváló. A javulás érdekében augusztusban Szöllősi Istvánnal együtt végig kívánjuk látogatni személyesen ismételten ezeket a hivatalokat, hogy találkozzunk a polgármesterekkel.

- Szenes -

1956. október 23.

Nemzeti felkelés – forradalom! Tulajdonképpen mi történt ezen a napon?

Egy nemzet egy ország megaláztatását egy idegen nemzet hatalmát, tiltakozását nemzeti felkelésbe vitte át.

Az előzményeket az idősebb korosztály nagyon jól tudja. Jegyrendszer, beszolgáltatás, politikai elnyomás, önkényuralom, személyi kultusz, idegen csapatok (orosz) eltartása, áldemokrácia, cenzúra, vasfüggöny, diktatúra stb.

A háború akkor már tizenegy éve véget ért. Az ország a Független Kisgazda Földmunkás és Polgári Párt vezetésével megkezdte az újjáépítést, de Rákosi Mátyás és a kommunisták választási csalások sorozatával átvette a hatalmat (1948). Az ország valamennyire talpra állt, de a hatalmi elit egypártrendszer tovább akarta vinni önkény és parancsuralmát a nagy orosz példa szerint (sztálinizmus).

A budapestiek akkor aznap csak tiltakozni akartak, de mivel a rádiónál nem engedték a stúdióban felolvasni a 16 pontos követelésüket és álhadsereg (ÁVH-s (államvédelmisek) fegyvereket akartak bevinni a rádióba mentőautóban, továbbá az ÁVH orvul tüzet nyitott rájuk az egész tiltakozás fegyveres felkelésbe csapott át. Valahogy így kezdődött.

Másnap a magyar rádió az éterben furcsán kezdett beszélni. Sokan főként vidéken nem értették, hogy mi történt.

Később a felkelés áterjedt az egész országra és hamarosan új kormány alakult Nagy Imre vezetésével. Az új kormány felszólította az orosz csapatokat, hogy hagyják el az országot. A kivonulás megkezdődött Budapestről. Vidéken, így Szentendrőn is volt nagygyűlés a Hősök szobra előtt.

Sokan emlékeznek még a szónokokra, így Paraszt Lajos igazgató tanító is. A Kommunista Párt tagjai, hívei bujkáltak, mivel a nép akkoriban gyorsan ítéletet mondott felettük, ha bűnösök voltak. Márpedig egyeseknek volt. Emberek százai, ezrei tűntek el örökre, nyomtalanul az ÁVH jóvoltából. Az ÁVH így dolgozott. Községünkben is volt egy személy, aki a mai napig nem került elő. Eltűnése előtt az ÁVH letartoztatta hamis vád alapján. Ő volt ifj. Szalai Gábor. A nemzeti felkelésnek hősi áldozatai is voltak. Ők egy igaz ügyért haltak meg. Hiszem, hogy nem hiába.

A felkelés sok országban visszhangra talált, példamutató volt. A nyugat bátorított minket, de végül is nem sokat segített. Magunkra maradtunk. Az orosz csapatok nemhogy kivonultak volna, hanem elkezdtek egy bábkormányt létrehozni Kádár János vezetésével. Kádárék 1956. november elején egy vidéki rádióban (valószínű orosz katonai adó) felszólították a bujkáló ÁVH-sokat, kommunistákat a forradalom leverésére. Az orosz csapatok tömegesen lépték át a magyar határt tankokkal. A kivonulásból ismét bevonulás lett. Ismét Budapestet kezdték el lőni a forradalom legnagyobb bázisát úgy, mint 11 évvel ezelőtt. A forradalmárok a kormánnyal az élen sokáig tartotta magát, de végül a túlerő a katonai fölény volt a mérvadó. Az oroszok Budapestet majdnem teljesen szétlőtték.

A kormány tagjait kelepcebe csalták, vagy egyszerűen elhurcolták Romániába. Később, mivel egy sem lett a Kádár rendszer híve és áruló, kivégezték őket. Nagy Imre és társai úgy gondolták ennyivel tartoznak a hazának. Viselkedésük példamutató volt, emléküket örökké megőrizzük.

A forradalom leverése után megkezdődött a forradalomban résztvevők üldözése, bebörtönözése, kivégzése legtöbbször hamis vádak alapján. A bírók egy része vérbíró lett, felülről már előre megvolt az ítélet. Sokan külföldre emigráltak, nyugatra. Az itthon maradottakat az új karhatalom (un.: pufajkások) kezdték zaklatni. Később őbelőlük alakult a munkásőrség. Kiváló emberek voltak köztük, mivel kiválóan tudtak embereket vallatni, kínozni, ütlelni. A mi községünkben is voltak kiváló pufajkások, egyesek még ma is élnek és élvezik az állam kegyeit büntetlenül.

1956. novemberétől emberek százait, ezreit börtönzik be vagy végzik ki. Akire rámondták hogy 56-os, sorsa megpecsételődött. Az iskolákban keveset tanítottak a forradalomról, annak igazi okairól. Igyekeztek elferdíteni, kiforgatni, beszennyezni az 1956. október 23. tisztaságát. És sokan voltak, akik bedőltek a hazugságnak. Az 56-os forradalmárok sírjait elrejtették nem volt szabad eleinte meglátogatni még a hozzátartozóknak sem. A holtaktól, azok szellemétől még így is féltek.

Végül elérkeztünk 1989-hez, amikor Pozsgai Imre volt kulturális miniszter bejelentette, hogy 1956. október 23. nemzeti felkelés volt. Azóta minden évben ez a nap nemzeti ünnep és igyekszünk méltóképpen megemlékezni az akkori

eseményekről, amely a magyar nemzetnek példaként kell hogy legyen mindig úgy, mint 1848. márc. 15-ike.

- Papp Dezső -

Igazuk volt...

Városunkat évente, különösen a nyári hónapokban nagyon sokan keresik fel. Ebben a nagy idegenforgalomban alapvetően vonzó ereje Szarvas „folyékony aranyának”, a Körösnek van. A helybeliek és a vendégek kikapcsolódás céljából ezerszámra keresik a Köröst, amelyhez többféle módon és úton juthatnak el. Közülük számosan az ÖKI mögötti közterületet választják, melynek egyik oldalát meszelt téglafal, a másikat a 2 emeletes lakóépület határolja. Az épületek falán díszes tábla ad tájékoztatást az ott járóknak, hogy ez a rövidke hely a Bolza Pál sétány. Nos ez az, aminek kapcsán teszem közzé az alábbiakat. A közelmúltban történt, hogy a Bolza kastély és parkjának bemutatásakor egy több napja már itt tartózkodó kis csoport tagjai közül néhányan erősen kifogásolták, hogy a szóban forgó közterületet a város illetékesei nemcsak egyszerűen sétánynak minősítették, hanem azt Bolza Pálról nevezték el. Szerintük a terület nem más, mint egy olyan közúti lejáró, amelyen gépjárművel, akár csak a zsákutcában és a gyalogosok egyaránt közlekedhetnek. Mint mondták, az említett közterület távolról sem elégíti ki a sétányra vonatkozó követelményeket, főként a téglafal felőli rész, mely többnyire gépkocsi parkolás célját szolgálja. Mivel azon az oldalon közúti jelzőtábla nincs, valójában nem tudni, hová is tartozik az a baloldali rész. Az illetők véleménye az volt, hogy sétány elnevezésekor jobban figyelembe kellett volna venni, hogy a név kötelez! Abból eredően, hogy utam ritkán vezet az említett közterületen át, kellő helyismeret hiányában nem tudtam a látogatók messzemenő jóindulatú kritikájukra elfogadhatóan reagálni, csupán tudomásul vettem

megjegyzésüket. Most már látom, hogy megjegyzésük valós volt, mert szerintem is a közölt közterület a jelenlegi formájában nem lehet, még inkább nem illik Bolza Pál sétánynak minősíteni. Véleményem alátámasztásához szolgáljon segítségül a Magyar értelmező kéziszótár, mely szerint: a sétány szélesebb, rendszerint fákkal, gyeppel, virágokkal szegett, padokkal ellátott sétaút. A séta pedig időtöltésül, vagy egészségügyi céllal végzett kényelmes járás, gyaloglás. Mindezek után az a véleményem, hogy az adott közterület további parkosítással, bizonyos átrendezéssel sokkal szebb lehetne és ez által már akár sétány is lehetne. Tisztelt ismeretlen vendégeink, akik egyébként jól érezték magukat városunkban, ez úton kérek elnézést, amiért akkor nem adhattam Önöknek egyetértően igazat: ezt most pótolom. Látogassanak el máskor is hozzánk, üdvözlettel:

- Szilvássy -

A Cigány Kisebbségi Önkormányzat ülése

Március 6-án délután tartotta ülését – néhány érdeklődő részvételével – a szarvasi Cigány Kisebbségi Önkormányzat Képviselőtestülete. Pusztai József elnök előterjesztésében először elfogadták az 1995-ös első félévi munkatervüket, majd a kisebbségi önkormányzat feladatairól szólt Kasuba József elnökhelyettes. Mint elmondta a város valamennyi általános iskolájával felvették a kapcsolatot. Az I. Sz. Általános Iskolában 8 érintett gyermek szülei kérték, hogy gyermekeik ne külön cigányosztályban, hanem a magyar gyerekekkel együtt tanulhassanak. Elhangzott az is, hogy a kisebbségi testület irányába nagy igény van a rendszeres

fogadórák megtartására, ehhez azonban állandó helyiségre lenne szükségük. (Jelenleg ilyen irányú tárgyalások már folynak a települési önkormányzattal.)

Terveikben szerepel egy pontos felmérés elkészítése a helyi cigányság létszámáról. A középiskolákba jelentkező cigány tanulókat szeretnék ösztöndíjjal támogatni. Továbbra is bekapcsolódnak a megyei szintű cigány sport és kulturális napok munkájába. Mint megfogalmazódott alacsony képzettségük miatt a munkanélküliség legkiszolgáltatottabb áldozatai a cigányok. Az ülésen megjelent dr. Herczeg Ferenc, a Polgármesteri Hivatal Művelődési Osztály vezetője, aki összességében kedvezőnek ítélte a további együttműködés feltételeit, és jó munkát kívánt a kisebbségi önkormányzatnak.

- Sz -

A Pioneer Szarvast választotta

Szarvas életében meghatározó jelentőségű lehet az a bejelentés, melyet a múlt hét csütörtökén tettek a budapesti Hiltonban a Pioneer Hi-Bred Kft képviselői. A Pioneer Hi-Bred International 100 százalékos tulajdonú leányvállalata közel 15 millió dolláros beruházással vetőmag üzemet épít 20 hektáron a város határában.

A sajtótájékoztatón választ kaphatunk a sokakban felmerülő „Miért éppen itt?” kérdésre. Boncok Lajos a Kft. termelési igazgatója elmondta, az okok között szerepel, hogy Szarvas vetőmagtermesztő területek közepén helyezkedik el. Fontos az a kulturális környezet, mely főiskolai karával, kutató intézeteivel a magyar mezőgazdaság egyik szellemi központja. Természetesen a választásnál jelentős szerepet kapott, hogy itt kínálkozott a legjobb infrastruktúra. A Pioneer-cég 20 éve van jelen a magyar mezőgazdaságban. A cég részesedése hazánk vetőmagpiacán közel 40 százalékos, éves forgalma eléri a 2,5 milliárd forintot. Mark Dickey a Pioneer Hi-Bred Magyarország ügyvezető igazgatója arról

tájékoztatót, hogy az augusztusban induló beruházással a vég már Magyarország európai unióbeli tagságára készül. Az induláskor 16 ezer tonna kapacitású üzemből kikerülő vetőmag nagy részét exportra szánják. Vetőmagellőállító területszükségletük 5000 hektár. Az üzemet nagyrészt Magyarországon beszerezhető anyagokból, gépekből építik fel várhatóan jövő augusztusra.

Az üzemeltetéshez előreláthatóan 30 állandó, illetve betakarítás idején 80 részmunkaidős munkatársat alkalmaznak.

A sajtótájékoztatón dr. Demeter László képviselte Szarvas önkormányzatát, aki az újságírók előtt rávilágított; a Pioneer cég megjelenésétől a város a munkaerő gondjainak enyhülését, komoly adóbevétel remél, a térség gazdálkodói pedig biztonságos termékértékesítésre számítanak. Minden bizonnyal beválik az a feltételezése is, hogy az amerikai cég neve Magyarországon Szarvassal szorosan összekapcsolódik és ez jól tesz a város hírnevének.

Kérdésünkre az ügyvezető igazgató elmondta, hogy a cég, mely évi 115 millió dollárt költ kutatásra, fejlesztésre, az Öntözési Kutató Intézetre aktív partnerként számít öntözési projektek elkészítésében.

- K.Zs. -

Újra kigyúlnak a fények

Amint arról napilapokból értesülhettünk, újabb lépés történt közvilágítás ügyben – ami Szarvason is gondokat okozott – ezúttal az illetékes minisztérium részéről. Nevezetesen a szaktárca, korábbi rendeletét módosítva, július 29-étől a közvilágítási tarifát megemelte 26 százalékkal. Ezzel egyidőben az

áramszolgáltató vállalatok feladata lett a közvilágítás üzemeltetése, karbantartása és ezek költségeinek viselése.

A szarvasi Polgármesteri Hivatal Műszaki Osztályán úgy nyilatkoztak, hogy a hatósági áremelkedést el kell fogadniuk, de elmondták azt is, ez a költségvetés hiányát növeli majd.

A Titász szarvasi kirendeltségének vezetője arról számolt be, hogy augusztus elsejétől fogadják a hibabejelentéseket, és ezeket naprakészen javítják is. Nekik az jelent problémát, hogy a huzavonával eltelt fél év alatti meghibásodások javítási költségeit nem tudják kifizetni majd. Ez ügyben a közeljövőben kívánnak tárgyalni a műszaki osztály szakembereivel.

- T.L. -

Harc a szülőotthonért

Kedden délután a megyei egészségügyi intézmények igazgatóit hívták egyeztető tanácskozásra Békéscsabára. A téma a Népjóléti Minisztérium 1995. október 1-jétől érvényes fekvőbeteg-ellátásra vonatkozó rendelkezései. A minisztérium a szarvasi (és még két megyei) szülőotthonban '95 október 1-jétől 0 ágy számot javasol. Az intézményvezetők a hivatalos értesítést – ami az újságokban két héttel ezelőtt megjelent – a keddi tanácskozáson kapták kézhez először. A tárgyalás jegyzőkönyvébe bekerült, hogy az intézményvezetők nem fogadják el ezt az ajánlást, s érveikkel alátámasztották kijelentésüket. Elfogadják, hogy szükség van átalakításra, de a mi esetünkben például úgy, hogy az ágyak egy részét helyben megoldható betegségek gyógykezelésére használják fel.

Dr. Pásztor Gyula intézményvezetőn kívül jelen volt Dr. Demeter László polgármester és Dr. Bencze Sándor alpolgármester is, akik kijelentették –

amennyiben a szarvasi szülőotthont bezárják, polgári engedetlenségi mozgalmat kezdeményeznek.

A kormány a napokban tárgyalja az ajánlást.

- A. -

Mester Ákos Szarvason

Transzcendentális Meditáció – lehet, hogy itt a segítség? –

Ez egy egyszerű, természetes, erőfeszítés nélküli, mindenki által könnyen elsajátítható mentális technika, amely – úgy tűnik – a leghatásosabb ellenszere korunk legnagyobb problémájának, a stressznek.

Maharishi Mahesh Yogi, indiai származású tudós mutatta be ezt az ősi tudományt eredeti formájában. Az elmúlt 30 év során több, mint 500 tudományos tanulmány készült a világ különböző országainak mintegy 160 neves kutatóintézetében és egyetemén. Ezek a kutatási eredmények egyértelműen bebizonyították a technika hatásait az egyén és a társadalom szintjén.

Úgy találták, hogy gyakorlók tanulási és problémamegoldó képessége, magabiztossága és alkotókészsége erőteljesen javul. Csökkent a szorongásuk, s megbetegedéseik száma. Vérnyomásuk, koleszterinszintjük normalizálódott, eltűntek pszichoszomatikus eredetű betegségeik. Sok olyan betegség esetében is teljes gyógyulást vagy javulást tapasztaltak (pl. asztma, daganatos megbetegedések), melyekre a modern orvostudomány mostanáig nem tudott igazán kielégítő ellenszert találni.

Hogyan lehetséges ez! A technika gyakorlása során a tudatos elme saját természetét követve lenyugszik, ezzel párhuzamosan a test is mély pihenést nyer. Ebben a mély pihenésben a szervezetbe beépült stresszek, amik eddig gátolták annak normális működését, természetes módon feloldódnak. Mivel ezek a

stresszek idéznek elő minden betegséget, viselkedési problémát, sőt, még az öregedést is, eltávolításukkal ismét visszaáll a test és elme egészséges, harmonikus és boldog állapota.

Honnan tudhatnánk meg többet minderről? Városunkba érkezik Mester Ákos, eme módszer oktatója, és előadást tart február 2-án, 18 órakor a Városházán. Minden érdeklődőt szívesen látunk.

(Az előadás ingyenes)

- J.Z. -

Recenzió: Történelmi mozaik, Szarvas

Szarvas történelme a honfoglalástól a reformkorig (1825)

Közeledik városunk újraterelítésének 275. évfordulója. Ezt az alkalmat szeretnénk méltóképpen megünnepelni. Örvendetes, hogy több írásos megemlékezés készül, s ezek közül már meg is jelent dr. Szilvássy László kandidátus, az ÖKI ny. tudományos tanácsadójának Szarvas régmúltjáról készült munkája. Ez a munka azért jelentős, mert olyan forrásmunkák alapján készült, amelyekhez nehéz hozzáférni. (Hellebrant János, 1822; Zsilinszky Mihály, 1872; Nádor Jenő, 1922; Maday Pál, 1962). Maday Pál munkája a legteljesebb, több mint 500 oldalas, de éppen terjedelmes volta miatt kevésbé vonzza a Szarvasra látogatókat. A Tessedik-templom és a róla elnevezett múzeum szomszédságában lakom, s jövet-menet meg-megállítanak látogatóink a legkülönbözőbb kérdésekkel. Egyrészüket megválaszolják a múzeumban kapható kiadványok: Tessedik városa hajdan és ma, Arcképek Szarvas múltjáról, de még számos kérdés marad megválaszolatlanul. Szlovák vendégeink is nagy érdeklődést tanúsítanak városunk iránt, tehát sok munka vár még ránk, hogy e kérdések többségére

választ adjunk. Szilvássy László írása az, amit egyben tartalomjegyzékként is kínál: mozaikok, melyek széleskörű érdeklődésnek felelnek meg. Ez a munka minden fontosabb területre irányuló válaszadás; összefoglalja a fontosabb eseményeket. Vére egy ismertetés, ami a nagyközönség számára készült! Külön érdeme, hogy tömör, közérthető beszámoló. Nekünk, szarvasi szlovákoknak különösen jól esnek a szerző elismerő szavai az Előszóban, melyben a város újratelepítését „hőskornak” minősíti. Természetesen, mi szarvasi szlovákok is készülünk az évforduló megünneplésére. Több írásunk vár kiadóra, s városunk történetét szeretnénk szlovák nyelven is megírni. Ebben nagy segítség Szilvássy László munkája, azt csupán lefordítani kell. További munkájára is igényt tarthatunk, gondolok itt a hajdani Középfokú Gazdasági Tanintézet történetének megírására és a DATE öntözési és meliorációs fakultásának ismertetésére. /Többen kíváncsiak arra, hogy miért van városunkban két felsőoktatási intézet./ Mint minden munkában, Szilvássy László könyvében is vannak megállapítások, melyek vitathatók. Magam, mint szlovák nemzetiségű, a Nemzetiségi viszonyok c. részben találtam olyan megfogalmazást és következtetést, amelyeket én másképp értelmezek. Meg kell azonban jegyezni, hogy az én helyzetemet megkönnyíti az, hogy járatosabb vagyok a nyelvi kérdésekben, s a nemzetiségi problémákkal több mint 30 éve foglalkozom. Így én például a magyarosodást nem a közigazgatás, hanem az iskolázottság függvényének tartom, s azt nem vonatkoztatom az egész szarvasi szlovákságra, csupán az értelmiségre. Igazat adok földinknek, Medvegy Antal sárvári ny. gimn. igazgatónak aki úgy véli, hogy a tehetséges szlovák gimnáziumot, egyetemet végezve többnyire a magyar elitet gazdagították. A tanyavilágban – mely a múltban nehezebben megközelíthető volt – a kötelező magyar nyelvű oktatás ellenére szlovák nyelven folyt a tanítás. Ebben bizonyos vagyok: nagyapám tanyai szlovák tanító volt /igaz: állásából menesztették, mivel pánszlávnak minősítették/. Azt pedig tényekkel tudom igazolni, hogy a mi gimnáziumunk sohasem volt a magyarosítás erőszakos eszköze, még kevésbé az evangélikus egyház. Tudták, a nyelvismeret még nem jelenti a magyarosodást: „A szó pengése még korántsem a szív dobbanása” – állította a legnagyobb magyar, Széchenyi István. Városunkban a múlt században a magyar nemzetiségűek is tudtak szlovácul mint a híres nyomdászcsalád egyik

tagja: Réghy László /Magyarország, 1907/. Én nem állítanám azt sem, hogy a szlovák jellemvonása „élesen kiütöző, sok ellentmondással párosult”, s „maradiságukkal” sem értek egyet, hiszen Szarvas is a Viharsarokhoz tartozott. Eme kritikai megjegyzések azonban semmit sem vonnak le Szilvássy László munkájának értékéből. Dicséret illeti ezt az alaposággal írt könyvet, már csak azért is, mivel a szerző nem városunk szülötte, de több évtizede él közöttünk, s könyvében érződik városunk iránti szeretet. Legyen szabad kitérnem egy visszavisszatérő vitára: Vajon a szarvasiak „tótok-e”, vagy „szlovákok”? A szlovák nyelvben nincs tót szó. Azt mondjuk: „sme Slováci”. A magyaroknál azonban még él a régies tót elnevezés épp úgy, mint a német /szláv eredetű/ az oláh /szintén szláv eredetű jelentése „vlach” = hegyi pásztor/. Bécset nem Wien-nek mondjuk, a lengyeleket néha polyákoknak, az olaszokat taljánnak nevezzük köznyelven, mint ahogy az autó személygépkocsi, a telefon pedig távbeszélő készülék hivatalos nyelven. Meg kell azonban érteni a szlovákok érzékenységét. Nem szívesen említem, de meg indokolnom ezt az érzékenységet, amikor felidézem a régi mondást, miszerint: „A kása nem étel, tót nem ember”. Ez valóban sértő, mert annak is szánták. Szerencsére feledésbe merült. Ezért hát nem fogjuk megváltoztatni Mikszáth Kálmán „Tót atyafiak” c. művét, nem is tehetjük. Jó érzésű, művelt ember tud különbséget tenni a gúny és a humor között. A szlovákok hazánkat Madarskonak nevezik, úgy illik, hogy mi most már szokjunk hozzá a szlovák elnevezéshez.

- dr. Valent Júlia,
ny. óvónőképző intézeti tanár –

A margóra! : recenzió

Szarvason is megvan az emberek egy részének az a negatív tulajdonsága, hogy sok esetben a kezdeményezéseket, a kész munkákat fanyalogva, kézlegyintéssel intézik el, talán azért, mert megsértődnek, hogy ez nem nekik jutott az eszükbe. Ha egy kiadvány /könyv, füzet, értekezés, cikk/ elkészül, azt jelzőkkel látják el, bírálják olyanok legtöbbször, akik „az ég világon semmit sem tettek még le az asztalra”, jobbat nem és nem is fognak. Aki már bizonyított, vagy legalább ad magára valamit, az mindent a „helyén” kezel, nem támaszt semmit késszel szemben olyan követelményt, amire a szerző nem is vállalkozott. A sajtóból vettem a hírt - az előkészületekről tudtam –, hogy megjelent dr. Szilvássy László második tájékoztató értekezése, munkája „TÖRTÉNELMI MOZAIK SZARVAS” címmel. Érdeklődéssel forgattam és az a véleményem, hogy hiányt pótol. Olyan ismereteket nyújt közérthetően egy csokorban, ami szkeptikusok szerint megtalálható máshol is, de csak kutató munkával, már pedig az emberek 98 %-a nem kutató. Az érdeklődők köre viszont széles, nekik a kezükbe kell adni az ismereteket és dr. Szilvássy Lászlót ez a szándék vezette, ami elismerésre méltó. /A felsorolt támogatókat nézve, érdekes a kép?! Jut eszembe ezzel kapcsolatban az, hogy a Szarvas és Vidéke 1994. július 8-i számában megemlékeztem dr. Tóth Lajosról halálának 5. évfordulója kapcsán. Szarvas egyik legtermékenyebb kulturtörténésze, helytörténeti kutatója, ismert közíró volt, számos maradandó alkotás szerzője, szerkesztője többek között a „Szarvasi Krónika” – évente megjelenő közművelődési, helytörténeti kiadvány eszmei atyja. Egyik maradandó alkotása az „ARCKÉPEK SZARVAS MÚLTJÁBÓL” c. munka, amit a Szarvas Város Barátainak Köre adott ki 1983-ban. Az „Előljáróban” /bevezetés/ dr. Körösfalvi Pál a Kör akkori elnöke a következőket írta: „A cím Szarvas város történelmi útjára, emlékezetes állomásaira, kiemelkedő személyiségeire utal.” A szerző dr. Tóth Lajos haláláig emlegette, hogy munkájának az a hiányossága, hogy – az akkori politikai hatalom tiltása következtében – nem szerepelhet benne Báró Harruckern János György Szarvas újraterelítője, történelmi távlatból történő korrekt méltatása, de Bolza Pál gróf címe sem volt leírható, pedig hát ez történelem, és nem politika. Milyen igaza volt! Akkor megpengettem azt a gondolatot, hogy a város újraterelítőjéről nincs utca elnevezve, nincs szobra, de még egy domborműves emléktábla sem. Dr.

Szilvássy munkájának 23. oldalán újra felveti a gondolatot, hátha meghallja valaki! Eddig az „ARCKÉPEK SZARVAS MÚLTJÁBÓ I.” kötete jelent meg, csak remélni lehet, hogy lesz még folytatás és abba bekerülnek azok, akikről dr. Szilvássy munkája a 28. oldalon szól, vagy Molnár Béla nevezetes ornitológus, Ruzicskay György festőművész, Bajcsy-Zsilinszky Endre politikus, országgyűlési képviselő, közíró, Székely Mihály aviatikus, Gyóny Géza költő, ifj. Oláh Miklós testnevelő tanár, dr. Grúber Ferenc m.g. tudományos kutató, dr. Tóth Lajos főiskolai tanár, kulturtörténész, Kékesi László grafikusművész és mindazok, akiket egy független kuratórium arra érdemesnek talál. Úgy érzem, dr. Szilvássy László eleget tett annak a feladatnak, amire vállalkozott. A „TÖRTÉNELMI MOZAIK SZARVAS” kiadvány kiegészítő ismereteket ad közre Szarvas város történetéből, ezért nemcsak az ide látogató kirándulók, turisták forgathatják haszonnal, hanem a szarvasiak is.

- Molnár László -

50 éves a Szarvas és Vidéke ÁFÉSZ

Az elmúlt héten ünnepi közgyűlésen emlékezett meg alapításának 50. évfordulójáról a Szarvas és Vidéke ÁFÉSZ. Az Árpád szálló dísztermében Bódi Jánosné elnök asszony beszámolójában emlékezett 1945. december 7-ére, amikor a helyi földműves szervezetet 47 tag alapította meg. A nemegyszer nagy áldozatokat kívánó munkásévtizedek áttekintése után az elnök asszony mostani tevékenységről szól: - A Szarvas és Vidéke ÁFÉSZ jelenlegi vagyona 150 millió Ft, 1995 évi árbevételünk megközelíti a 800 millió Ft-ot – mondotta – Működési területünk Szarvas városon kívül kiterjed Békésszentandrás, Csabacsüd, Kardos, Örménykút községekre, de üzleteket működtetünk Tótkomlóson, Nagyszénáson és Gádoroson is. A továbbiakban kiemelte, hogy fő tevékenységük jelenleg a

kiskereskedelem, a vendéglátóipari tevékenységet felszámolták, két belfeldolgozó üzemük a szövetkezet többségi tulajdonával kft. formájában működik.

Az ünnepi közgyűlést több dísztáviratban is üdvözölték a szállító partnerek, a szóbeli köszöntések sorában mondott üdvözlőt dr. Demeter László polgármester és Földesi Zoltán országgyűlési képviselő.

A közgyűlés szép pillanataként ajándékkal kedveskedtek Demeter János alapító tagnak, egykori elnöknek és Nagy Józsefné exelnökasszonynak, aki 21 éven át irányította az ÁFÉSZ munkáját.

- SZ -

Levélváltás

„...kerüljön vissza, ahová édesapám szánta.”

Ez volt a kérése Bolza Mariettenek a város jelképének tartott szarvasszobor további sorsát illetően.

Méginkább indokolja a szobor eredeti helyére való visszahelyezését az a tény, hogy e szobor nem egy szobor a sok közül, hanem Bolza Pál, a szarvasi „Pepigróf” tulajdona volt, akire városunk és az egész ország büszke lehet, aki előtt fejet hajthat, mert elévülhetetlen és felbecsülhetetlen értéket hagyott – ellenszolgáltatás nélkül – az utókor számára.

A polgármester úr is mindezt nyilván elismeri. Ennek ellenére – bár a kérés felvetése óta több mint egy év telt el – a visszahelyezés ügyében semmilyen intézkedés nem történt.

A „Szarvas és Vidéke” 1995. július 28-i számában megjelent nyilatkozata szerint ennek az az oka, hogy „...sokkal súlyosabb problémákkal kell foglalkoznia a város vezetésének.”

Természetesen igaza van a város első emberének, de azért vegyük figyelembe, hogy már eltelt egy év, meg aztán – nemcsak érdekessége miatt felvetem – a Fő-téren megvalósítani szándékozott „Szarvas-vadászat” szoborra volt idő. Ezzel foglalkoztatta a sajtót és a képviselőtestületet is.

Úgy tűnik tehát, hogy ez a szobor, nem az a szobor. A polgármester úr azt hiszi, hogy csak az lehet a város számára fontos, amit maga is annak tart.

Az üggyel kapcsolatos semmittevésre még egy érvet felhoz, nevezetesen azt, hogy a kérés teljesítése megosztja a lakosságot.

Nem vitatom, hogy a visszahelyezésnek nincsenek, nem lennének ellenzői is. Alig hiszem azonban, hogy a helyi közigazgatásnak valaha is lettek volna olyan intézkedései, amivel a város lakossága osztatlanul egyetért. Még szobor, emlékmű ügyében sem!

A polgármester úr, mint jó demokrata és gyakorlott bürokrata, a kéréssel kapcsolatos foglalkozást nem veti el, csupán azt javasolja, hogy „elképzeléssel” keressem meg a lakóterületem képviselőjét. Ez egy érthetetlen, csak időhúzásra alkalmas felvetés!

A félremagyarázásokat megelőzendően világosan le kell szögezni, hogy a szobor visszahelyezése nemcsak az én, hanem mások elképzelése is, legfőképpen pedig a szobor tulajdonosának kérése.

A kérés jogosságához nem fér kétség, hiszen a szarvasszobor nem a város, hanem Bolza Mariette tulajdona, s annak idején az ő megkérdése nélkül került a jelenlegi helyére. A rendszerváltás után, demokratikus viszonyok között azért engedték meg – még Szarvason is -, hogy a tulajdonos a saját tulajdonával, belátása szerint rendelkezék.

Mindezekből adódik, hogy az önkormányzat egyetlen dolgot tehet: hozzon határozatot, hogy a szobrot lehetőleg még ez évben, a város költségén az eredeti helyére visszahelyezi, a valamikori tanácsi vezetés helyett elnézést kér az önkényeskedésért, a maga nevében pedig az egyéves semmittevésért.

A szarvasszobornak a kastélyparkba történő visszahelyezése semmiképpen nem jelenti azt, hogy a város lakói és a városba látogató idegenek számára el lenne zárva.

Szervezett körülmények között ugyanúgy megtekinthető lesz, mint ahogy a kastélypark és a Bolza-kastély jelenleg is megtekinthető. A város nevezetessége marad és együtt élünk vele.

A szoborügy eddigi fejleményének szerintem két fontos tanulsága van: a tulajdonos érdekét a hatalommal szemben is védeni kell, továbbá a demokráciát nemcsak hirdetni, hanem mindinkább gyakorolni is kell. A demokráciát illetően úgy tűnik, mintha egyre kevesebb lenne belőle Szarvason!

- Szilvássy -

Mint elmondta a szerző Dr. Szilvássy László ezzel a levéllel részéről lezártnak tekinti az ügyet. Azzal a reménnyel, hogy a szobor a megfelelő helyre kerül nem óhajt a továbbiakban vitába keveredni az újság hasábjain.

- a szerk. -

A polgármester a következőképpen reagált a fenti levelére. Dr. Szilvássy László javaslatát a képviselőtestület elé terjesztem. Sommás megállapításaival még vitába se kívánok szállni.

- dr. Demeter László -

Kertbarátok ünnepe

„Óh jóillatú szép virágim, gyönyörűségim, mulatságim!”

Fazekas Mihály: Az én kis kertem című versének veretes soraival köszöntötte Brachna Irén vasárnap délelőtt az Ó-templomban a 35+1-ik születésnapját ünneplő Tessedik Sámuel Kertbarát kört. Mótyán Tibor a kör elnöke beszédében emlékezett az elmúlt 36 évre a nagy előd Tessedik Sámuelre, s az alapító Szalai

Mihályra. A három nyelvű magyar-német-szlovák liturgikus szertartáson Nobik Erzsébet a roskadásig megtelt bőségasztal gyümölcsei előtt adott hálát az idei termésért. Az istentisztelet után a Tessedik Táncegyüttes lépett fel a Bolza kastély udvarán. Az ÖKI Korona étteremben rendezett szakmai fórumon dr. Demeter László polgármester köszöntötte a Kör tagságát. Beszédét külföldi és hazai kertbarátok köszöntői követték.

Az ünnepet még a nap reggelén az ilyenkor hagyományos koszorúzások az Önkéntes Tűzoltók térzenéje és egy, az évforduló tiszteletére megjelent színes összefoglaló fogta keretbe. Szép emlékként a prospektus mellé valamennyi köri tag és meghívott támogató egy-egy, saját nevére palackozott fehér borral térhetett haza a fehér asztal mellől.

- SZ -

Aki hallja, adja át!

1995. szeptember 30-án 15 órától, 25 éves osztálytalálkozót szervezünk azok részére, akik 1970-ben végeztek a 2. sz. Általános Iskola 8. b. osztályában és Hangos Gusztávné Hédi néni volt az osztályfőnökük. Találkozó helye: 2. sz. Ált. Isk., utána 19 órától a Halászcserkényben vacsora. Jelentkezni lehet 1995. szeptember 18-ig, minden nap 18-20 óra között: Szarvák Lászlóné Csankovszki Teri, Szarvas, Szabadság u. 13. A lph. IV/12. Aki vidékiekről tud, legyen szíves értesíteni.

Világnapok

Az ENSZ és tagszervezetei, és más szervezetek jóvoltából tele vagyunk világnapokkal. Zenei világnap, meteorológiai világnap, világtakarékossági nap és még egy seregnyi más. Hogy mire jök ezek? Ki-ki meggyőződése szerint válaszolhat. Erre a hétre a Gyermek Világnapja jutott. A parlamentben gyermekszervezeteket fogadtak, a rádió riportere gyerekeknek tett fel okosabbnál okosabb kérdéseket. Szöllősiné és szakszervezete több pontban fogalmazta meg elégedetlenségét a gyerekek sorsát illetően. Ezen a hétfőn egy kicsit érezhető volt: nem csak felnőttek vannak a világon. De hogy ettől jobb lesz majd a gyerekeknek? A Pepikertben ezen a hétfőn az 1. és minden 5. gyereklátogató egy facsemetét vagy díszcserjét kapott az Arborétumtól. Nemes gesztus – még akkor is, amikor ezen a napon kevés volt a látogató. A Fő téri iskolában (a 2. sz. iskolában) gyűjtést szerveztek a hazánkban tartózkodó menekült gyerekek javára. Délután 2-re egy egész tanteremnyi holmi, főleg ruhanemű gyűlt össze. Gyerek segít gyerekeknek. Csepp a tengerben. Azóta nyilván segített valaki a Máltai Szeretetszolgálat Szarvasi Szervezetének is, hogy a holmikat elfuvarozza Nagyatádra, a menekülttáborba. Jövő héten itt az újabb: a Takarítási Világnap. Lehet tervezgetni, mi mindent fogunk takarítani. Lennének ötleteim: Kitakarítani az országgyűlést, a politikai életet, a törvények és rendeletek dzsungelét, eltakarítani a gazdasági élet kulisszái mögött gátlástalanul gazdagodókat, a háború és erőszak gondolatát – de nem folytatom tovább, mert még valaki kinevet.

- Gutyan Mihály -

HELYTÖRTÉNETI ÍRÁSOK 1996

Tartalomjegyzék

Köszönetnyilvánítás

Itt a folytatás!

Szemétdombok az Ótemetőben

Megjegyzés!

Tessedik emlékezete

Búcsú

Magánvélemény

Írókák

Végre galambkiállítás Szarvason!

A pohárban már tiszta víz van

Millecentenáriumi nyitány Szarvason

Hitelrontás!

A Szlovák Önkormányzat ülésén történt

Zárt ülés a Hatvanlakás ügyében

Szarvasi Cigány Kisebbségi Önkormányzat hírei

Körös-parti sétány

Kálló Ferenc emlékére

„Ne hagyd elveszni Erdélyt, Istenünk!”

1100-as gondolatok 10. Mindenféle szerződésekről

Szükség van-e szakorvoslásra?

Beszélgetés Dr. Pásztor Gyulával az EGYI igazgató főorvosával

Nagybeteg az egészségügy

'56-os emlékülés és kiállítás

Hogy mik (?!) voltak valaha...

Az ÖKI-nek már csak múltja van?

Fahídi krónika

Erzsébet ligeti krónika

Iskola bezárás?

Egy szarvasi cserkészcsapatról

Így épült a Mezőtúr-Szarvas vasútvonal

A szarvasi céhekről – „dióhéjban”

A Szlovák Önkormányzat ülésén történt

Ha kell, szavazzunk... a Tessedikre!

Köszönetnyilvánítás

A kiadó és a szerző e helyen is köszönetét fejezi ki azoknak a magánszemélyeknek, akik és azoknak az intézményeknek, amelyek

támogatásukkal hozzájárultak a Történelmi mozaik II. – Szarvas című kiadványunk megjelentetéséhez.

Szerző: dr. Szilvássy László, felelős kiadó: az Öntözési Kutató Intézet igazgatója.

Támogatók:

Agrár Rt., Szarvas; Almási Tibor, Szarvas; Antal Gábor, Szarvas; Apple Garden Fordító és Szervező Bt., Szarvas; Arborétum Vadásztársaság, Szarvas; Általános Informatikai Kft., Szarvas; Általános Ipartestület, Szarvas; Árpád Szálló, Szarvas; Babák Mihály, Szarvas; Babák Mihályné, Szarvas; Bagi Mónika, Szarvas; dr. Bertók János, Szarvas; Bélfeldolgozó Kft., Békésszentandrás; Bíróné dr. Oncsik Mária, Szarvas; Bobvos Pálné, Szarvas; Bódi János, Szarvas; Bódi Jánosné, Szarvas; Budai Sándorné, Szarvas; dr. Bukovinszki László, Szarvas; Cervinus Rádió, Szarvas; dr. Deák Sándor, Szarvas; dr. Demeter László polgármester, Szarvas; dr. Dékány Erzsébet, Szarvas; Dina Mihályné, Szarvas; Dombóvári Ella, Szarvas; dr. Dombóvári Jánosné, Szarvas; Fekete János, Budapest; Földesi Zoltán, orsz. gy. képviselő; Gallicoop Rt., Szarvas; Ganyecz András, Szarvas; Geomark Kft., Szarvas; dr. Gergely Pál, Szarvas; Gyermekünkért, Jövőnkért Alapítvány, Szarvas; Haltenyésztési Kutató Intézet, Szarvas; Hilesz Farm Bt., Szarvas; Hungária Biztosító Rt., Szarvas; Integrál Gmk., Szarvas; dr. Ipsits Csaba, Szarvas; dr. Izsáki Zoltán, Szarvas; dr. Janovszky János, Szarvas; dr. Kereszturszky János, Szarvas; Kiszely Anna, Budapest; Kondrát Gézáné, Szeged; Kovács Tamásné, Szarvas; Kozák Ferenc, Szarvas; dr. Kóczy Miklós, Szarvas; Körös Aqva Bt., Békésszentandrás; Kugyela János, Szarvas; Lendvay László, Szarvas; Lendvay Sándor, Szarvas; Lux Panzió, Szarvas; Medicago Bt., Szarvas; Melis György, Budapest; dr. Mihály József, Szarvas; MOHOSZ Üdülőház, Szarvas; Moravcsik József, Szarvas; MSZP Szarvas Szervezete, Szarvas; Nagy Kálmánné, Szarvas; Nagy Károly, Budapest; dr. Nagy László, Szarvas; Ótemplomi Evangélikus Egyház, Szarvas; Pálus István, Békésszentandrás; dr. Pataki Istvánné, Szarvas; Plastolus Ip. Szöv., Szarvas; Planthago Bt., Szarvas; dr. Pozsgay Elemér, Szarvas; Posgay Györgyné, Szarvas;

PRIMO Pizza, Szarvas; dr. Raffay Teréz, Szarvas; Réthy Sándor, Szarvas; dr. Réti Virág, Szarvas; Római Katolikus Egyház, Szarvas; Református Egyház, Szarvas; Szarvas és Vidéke ÁFÉSZ, Szarvas; Szarvas és Vidéke Hetilap, Szarvas; Szarvasi 7 Hetilap, Szarvas; Szarvasi Gabona Kft., Szarvas; Szarvas Város Barátainak Köre, Szarvas; Szarvas Város Önkormányzata, Szarvas; Szent Korona Társaság, Szarvas; dr. Szilvássy Lászlóné, Szarvas; Szirén Ruházati Szöv., Szarvas; Szirony János, Szarvas; Szlovák Kisebbségi Önkormányzat, Szarvas; Szöllősi Istvánné, orsz. gy. képviselő; dr. Valent Júlia, Szarvas; Vas-Fémipari Szöv., Szarvas.

- Szilvássy -

Itt a folytatás!

Miután a Dr. Kutas Ferenc által szerkesztett – 1990-ben megjelent – városunkat bemutató, népszerű SZARVASI KALAUZ ismeretterjesztő kiadvány elfogyott, dr. Szilvássy László szükségességét érezte újabb városunkról szóló ismertetés kiadását. Az elhatározást tett követte, az ÖKI kiadásában megjelent 1994-ben a SZARVASI MOZAIK. Ezt a kis füzetet követte a TÖRTÉNELMI MOZAIK 1995-ben, mely részletesebben mutatta be Szarvast a kezdetektől a reformkorig.

A napokban megjelent a TÖRTÉNELMI MOZAIK II. – a folytatás – dr. Szilvássy újabb munkája, mely Szarvas fejlődésének meghatározó századát mutatja be 1825-től 1918-ig. Mint amolyan tollforgató, érdeklődéssel forgattam az új „termést”. Tisztelek minden olyan törekvést, ami városunk múltját mutatja be és vállalja az ismeretterjesztés nemes feladatát. A tárgyalt század teljes feldolgozására a szerző nem vállalkozott, csupán rövid összefoglalást ad kézbe azok számára, akik Szarvas múltjára kíváncsiak. Ez egy közérthetően megírt és szerkesztett ismeretterjesztő kiadvány! Szerzője nem markol többet, mint amennyi e műfaj

kereteibe belefér. Igyekszik az egyes fejezetekben a fontosságnak megfelelő arányokat megtalálni – és hogy ez sikerült-e – nézőpont kérdése is.

Egy kiadvány rövid bemutatása nem teszi lehetővé a fejezetek külön-külön történő méltatását. Ez itt nem is cél! Csupán néhány megjegyzés kívánkozik ide, ami ma is visszaköszön Szarvas arculatát illetően, valamint a „iskolaváros” később kapott megtisztelő jelző tükrében.

Jó helyen keresi Szarvas településpolitikai gyökereit. Benn rejtőzik az a felismerés – amit külön nem emel ki –, hogy a későbbi utódok sokat megvalósítottak a nagy reformer, Tessedik Sámuel településpolitikai, tűzrendészeti, egészségügyi, oktatáspolitikai és a mezőgazdaságra vonatkozó nézeteiből, még a prédikációiban is megfogalmazott tanításaiból.

A városképet meghatározó egyenes utcák Tessediket idézik. Tűzrendészeti szempontokat érvényesített, amikor a szabályos rendben alakítandó porták elválasztását – a mai erdősávhoz hasonlóan – fasorral választotta el, megakadályozandó a szalmával-náddal fedett házak között az akkoriban gyakran előforduló tüzek terjedését. Szorgalmazta a házak előtt kötelezően létesítendő vízelvezető árkokat a pangó vizek lecsapolása érdekében, ami az egészségesebb lakókörnyezet szolgálta. Sok – korát meghaladó – tanítását később valósították meg az utódok, ami mára jellemzője lett városunknak. Iskolapolitikája, a mai modern értelemben vett nevelési elvei a fejlesztés során később öltöttek testet. A mezőgazdasággal kapcsolatos reformtervei ma is hatnak.

A TÖRTÉNELMI MOZAIK II. jól szolgálja az idelátogatók, a fiatalok ismereteinek gyarapítását Szarvas múltjáról. Helytörténeti dokumentum is, bár fő célja az ismeretterjesztés, amit jól szolgál. A szarvasiak szíve figyelmébe ajánlom, haszonnal forgathatják.

- Molnár László -

Szemétdombok az Ótemetőben

A napokban nagyon sok szarvasi polgártársunk tapasztalhatta, hogy a jó idő beálltával a közterület felügyelet szorgalmasan rója a város mellékutcait is, s nem egy helyen becsenget, beszél a házakba. Felkérve az ott lakókat az előttük lévő utcaszakaszok rendbetételére. Mindez még rendjén is van. Ám akadnak olyan neuralgikus pontok a városban és környékén, amelyek szégyenfoltjai Szarvasnak. Aki a Húsvéti ünnepek alatt kinn járt az Ótemetőben, az egyenesen elborzadhatott a hanyagságnak, a nemtörődömségnek, az ott nyugvó halottak emlékét megtipró és megalázó szeméthalmoknak a látványától. Egyes pásztaiban már odáig jutottunk, hogy két-három soronként kezdenek magasodni az önkényesen kialakított szemétkerakóhelyek. Igaz, hogy hosszú volt a tél, de most már itt a jó idő. Még mielőtt a lombok kihajtanak, az érintetteknek együttesen nem ártana tüzetesen újból és újból bejárni a temető területét, hogy személyesen is meggyőződjenek, hány öreg sírt takar méltatlan módon szemétkupac. E témával már korábban foglalkoztunk ugyan, de úgy véljük, nem árt rá együttesen odafigyelni. Egyébként jó néhány Szarvas nagyságrendű kisvárosba, vagy kisebb településen több-kevesebb eredménnyel már korábban igyekeztek megoldani ezt a problémát. A nagyobb gyűjtőutak mentén a környezetbe illő természetes anyagokból kialakítottak kerakóhelyeket, és fokozatosan ezzel is próbálták rászoktatni az odalátogatókat az emberi viselkedési normák betartására.

- SZ -

Megjegyzés!

Nem kívánunk senkivel személyes vitát nyitni, Dr. Molnár Mihály ügyvéd úrral sem, akit többre tartunk az egyszerű személyes ismerősnél. Tudomásul vesszük és tiszteljük a másságot és a párthovatartozást magán ügynek tartjuk.

Nem örülünk annak, hogy nevünket kiemeli egy 11 tagú testületből és a testület nevével jelzett véleményt kétségbe vonja, azt csupán két tagjának tulajdonítja. Kissé rosszízű az a megszólítás, meghatározás, hogy „X-Y és társai”? Igen furcsa, ha ez minősítés is egyben? Ezt inkább „foglalkozási ártalomnak” szeretnénk felfogni a bírósági eljárásokban való részvétel kapcsán, bár a helyszíneket nem illik keverni.

Úgy gondoljuk, hogy a megtalált párhuzam erősen „sántít”, de ha bárkit a visszafelé mutogatás nyugtat meg, ám legyen. Azt viszont hibának tartjuk, ha valakit – véleménye kialakításánál – a tények sem zavarják.

Személy szerint is kifejezetten sajnáljuk, hogy a kérdéses fölvásárlás ügyében kialakult vitát az „MSZP politikai támadásának” minősítették és ezt a megítélést többen átvették és ma is hangoztatják. Az MSZP Szarvasi Elnökségének az a véleménye, amit a sajtóban is közölt: „Várjuk ki a végét és utána vonjuk le a szükséges következtetéseket és konzekvenciákat”.

Ismereteink szerint az MSZP Szarvasi Elnöksége nem óhajt „pártharcokba” bocsátkozni! Az ügyek megítélésének kérdésében van véleménykülönbség, ami természetes a többpártrendszer körülményei között. Ezért pedig nem szoktak megsértődni és belőle személyes ügyet kreálni.

Megjegyzésünket viszontválasznak tekintjük és nem vitaindítónak!

- *ML és PJ* -

Tessedik emlékezete

Halálának 175. évfordulóján Tessedik Sámuelre emlékeztek meg vasárnap délelőtt az általa felépített Ótemplomban. Megtisztelte jelenlétével az ünnepet Dr. Julius Filó, a Szlovák Evangélikus Püspökség elnöke, Dusan Ondrejovics, a Comeniusz Egyetem teológiai fakultásának professzora is. Julius Filó igehirdetésében szólt a szlovák és a magyar evangélikus egyházak kapcsolatáról. Hangsúlyozta, hogy Jézus és a nemzetiség köteleke erősebb az országhatárnál. Tessedik Sámuelről mondotta a következőket: - Nyitott szívvel dolgozott a gyülekezetéért, az igehirdetés és a hit erősítése mellett, népe életkörülményeinek javításán fáradozott. Nobik Erzsébet az Ótemplom lelkésze arról a küzdelmekkel teli életről beszélt, melyet a Tessedik korában merő értetlenség övezett. – 53 évet élt itt, megbecsülés, tisztelet és szeretet nélkül. Csemetekertjét letapostatták, tudásszomjáért kigúnyolták. Zárógondolatképpen idézte Tessedik Önéletírását. „...míg síromon is ki fognak kelni ama virágok, melyeknek talán idő előtt, talán terméketlen földbe jó remény fejében elvettem.” Az ünnepi istentiszteleten a Szlovák Általános Iskola diákjai verses-zenés összeállítással emlékeztek Szarvas város történetének kimagasló jelentőségű személyiségére.

Búcsú

A család, a rokonok, barátok, volt munkatársak, ismerősök népes együttérző sokasága vett részt a hamvasztás utáni búcsúztatón, 1996. október 12-én 10 órakor a Szarvasi Evangélikus Ótemetőben. Búcsút vettek az 1996. szeptember 18-án, 74 éves korában, hirtelen elhunyt Bankó János a Szarvasi Óvóképző Főiskola nyugalmazott gazdasági igazgatójától.

Jóindulatú, szerény, becsületes ember távozott az élők sorából. A munkában eltöltött 45 év alatt három munkahelye volt. Egészen fiatalon volt a Begyűjtési Hivatal nyilvántartója, ezt a munkát nem szerette. Tanácsi dolgozó lett gazdasági munkaterületen. Sok éven át vezette a Járási Tanács Pénzügyi Osztálya

Költségvetési Csoportját. Mint nagy tapasztalatokkal rendelkező gazdasági szakember került az akkori Felsőfokú Óvónőképző Intézet gazdasági igazgatói funkciójába, ahol nyugállományba vonulásáig dolgozott.

Következetesen szigorú – sokszor talán merev – gazdasági vezető volt. Becsülettel képviselte a közérdeket. Soha nem keverte össze a közvagyonot az egyéni vagyonnal! Csak akik közelebbről ismerték, tudták róla, hogy a következetesen szigorú, igazságos, komoly vezető, egy nagyon melegszívű, mindig segítőkész, kedélyes ember.

Furcsa – de van ilyen –, a munkája volt a hobbija is. Életében az első volt a családja, leányai, akiket nagyon szeretett, és gondos, jó családapaként nevelt. Sokszor utazott Szegedre. Ildikó lánya családjához – imádott unokáihoz – akiket rajongva szeretett. Csendben élt a Harkály utcai otthonában Marietta lányával. Nyugdíjban – szívműtete után is – tevékeny és érdeklődő maradt. Élénken figyelte a város közéletét, fejlődését, de érdekelte a nagypolitika is.

Amilyen szerényen, csendben élt, úgy távozott el hirtelen.

Ne felejtsük el!

- ró -

Magánvélemény

A demokrácia – sok egyéb mellett – lehetőség. Kifejthetik az emberek a véleményüket minden különösebb következmény nélkül. Úgy tűnik, a kapott lehetőséghez még sokaknak fel kellene nőnie. Azért ez nem egészen a londoni Hayden-park, ahol mindent lehet mondani, a „szónokot” meghallgatják, kifütyülik, esetleg megdobálják paradicsommal, vagy záptojással. Egy bizonyos kulturáltságra van szükség ahhoz, hogy a demokrácia által biztosított

lehetőségekkel – európai módon – élni lehessen. Ez nálunk még sok esetben hiányzik!

Lehet, többek között a miniszterelnököt szeretni, vagy nem szeretni. Egy dolgról azért nem szabad megfélemedezni, hogy Neki is vannak személyiségi jogai és legalább annyi, mint bármelyik állampolgárnak. Ez azért nem oldódik fel teljesen, mert az Ő felelőssége az átlag állampolgárnál összehasonlíthatatlanul nagyobb. Ő is építhet például házat – nem lakhat örökké a funkciójával járó miniszterelnöki rezidencián –, ha akar, gyermekeivel együtt. Mielőtt bárki megkérdezte volna Tőle, hogy ezt miből teszi, előbb szét kellett volna nézni Budapesten néhány kerületben, esetleg a Balaton körül, netalán a Mátrában! Az összehasonlításhoz nem kell nagy ész, csak szem!

Ha már itt tartunk, nem ártana azon sem elgondolkozni, hogy egy 64 éves ember, aki több mint 30 évig dolgozott magas beosztásban, pénzzel járó külföldi kitüntetések tulajdonosa – igaz, ezt jótékony célra felajánlotta – könyvének bel- és külföldi kiadása után jelentős szerzői honoráriumot kapott, összegyűjthetett akár száz milliót is ennyi idő alatt. (Nem 3-5 év alatt, mint mostanában sokan!)

A „félreértések” elkerülése céljából a Miniszterelnök úr javasolta, hogy tegyen mindenki egyszeri önkéntes vagyonbevallást, hogy a korrekt adózást követni lehessen. Nem csak az ellenzék hördült fel, még a kisebbik koalíciós partner is! Akinél minden rendben, adózott, nem értem, miért titkolózik? Ezek után arcbőr kérdése ugyanezt Tőle számon kérni!

Horn Gyula miniszterelnök urat az egyik ellenzéki párt a közelmúltban olyan kedvesen fogadta Orosházán, hogy javasolta: „Ne a házát, a hazát építse!” Neki tehát azt sem szabad, ami minden állampolgárnak ajánlott, oldja meg saját lakásproblémáját!

Lehetséges, hogy az én nézőpontom a hibás, az én véleményem a téves! Mégis azt mondom, a miniszterelnök is számoljon el, miből építkeznek, de csak azután, ha mindenkit elszámoltatnak 1990-től, hogy több milliós házát miből építette, honnan van emellett több milliós autója? Legális, kimutatható – adózott – jövedelméből? Érdekes, hogy a most „hangosan kiabálók” ezt nem követelik ugyanilyen hangosan.

Írókák

Magam sem gondoltam komolyan, hogy június 7-i számunkban megjelentetett József Attila költemény ekkora témát jelent majd két helyi irodalmi lángelme számára. Egyikük, az IDŐUTAZÓ, (álmában ügyvéd?), icikét-picikét élcelődött. Ki tudja, miért? Úgy vélem, hogy az idő barlangjaiban addig fog utazni, míg egyszer föl nem száll a szarvasi metró főtéri végállomásán a másik végállomásig, a szarvasi repülőtérig közlekedő vonalára. A magam egyszerű esze után úgy gondolom, hogy a József Attila költemény megjelentetése fölötti zseniális poénjai helyett (vagy uram bocsá' mellett) megtehetné, ha mondjuk a szarvasi József Attila utcában lakó idős és beteg emberek sorsával foglalkozna képviselő lenne. Mondjuk azon munkálkodna esetleg, hogyan lehetne visszaállítani a sok rászoruló beteg Mari néni és Pista bácsi érdekeit figyelembe véve a helyi buszközlekedést. Vagy időutazó álmából felébredve, serénykedhetne a termál-ügy kibogozásán. Hogy az Alkotmánybíróság ejnye-bejnyező, „rosszul viselkedtetek, gyerekek” határozatát ne is említsem. Ilyen irányú ténykedését minden bizonnyal honorálná a város közvéleménye.

A másik Körös-menti írófejedelem, dr. Kutas Ferenc, közismert nevén a nagy F?, a Magyar Rádió Szegedi Körzeti Stúdiójának munkatársa, nem átalotta némiképpen kommentálni kedd reggeli adásban a vers megjelentetését. Mivel ő legjobb tudomásom szerint a magyar nyelv és irodalom hivatott doktora, csak memoriterként jegyzem meg számára, hogy e vers eredetileg az 1922-es Szépség koldusa című kötetben jelent meg, abban a kötetben, amelyet József Attila atyai jóbarátja, Juhász Gyula méltatott. Az 1990-es eseményeket követően már történtek kísérletek arra, hogy József Attilától kezdődően, Faludy Györgyön át Mécs Lászlóig magyar költők köteteit ne merjék rontó lélekkel megcsonkítani, és a hazai iskolák katedráiról ne számúzhessenek örök értékű darabokat. József Attila

Nem, nem, soha! című verse az Osiris Kiadó 1996-os gyűjteményes kötetében a 31. oldalon olvasható. És tiszta szívből remélem, mivel a magyar iskolák 1000. születésnapját ünnepeljük, hogy lesznek az országban irodalomtanárok, akik ezt a költeményt meg fogják tanítani tanítványaikkal.

- Szenes János,
főszerkesztő -

Végre galambkiállítás Szarvason!

A Szarvasi Galamb- és Kisállattenyésztők Egyesületének hosszabb ideje problémái vannak a kiállítások megrendezésével, helyiség gondok miatt. Megvan Szarvason is a megértő támogatás, hiszen több iskola térítésmentesen rendelkezésre bocsátaná tornacsarnokát, csak éppen az ÁNTSZ helyi főorvosa nem ad engedélyt és főállatorvos úr sem szimpatizál ezzel a megoldással. (Az FM 12. 897/3/1994. sz. leirata szerint „ilyen kiállítás állategészségügyi szempontból iskolai tornateremben is megrendezhető.”) Egyelőre nincs értelme e kérdésben vitázni, annak ellenére, hogy az országban – Békésen és Békéscsabán is – rendeznek iskolai tornacsarnokban galamb- és kisállatkiállítást.

Mivel a kiállítások hozzátartoznak az egyesületek életéhez, összehasonlítási, felmérési, barátkozási alkalmak – nem mellőzhetők – más megoldást kellett keresni. A DATE MG. Egyetemi Kara segített, vállalta a „fővédnökséget”, rendelkezésre bocsátotta központi garázsát (azt fűtötte), ami alkalmas kiállítás megrendezésére. Négy év szünet után 1996. január 17-18. napjain rendeztük meg kiállításunkat. Egyesületünk tekintélyes múltra tekint vissza, hiszen 90 éve alakult jogelődünk, a Szarvasi Baromfitenyésztők Egyesülete, 1906. február 11-én, amiben galambászok is tevékenykedtek. (Az eredeti Alapszabály a Gyulai Levéltárban található a IV. 424. számú gyűjtemény 979. sorszáma alatt.)

Most az időjárás nem fogadta kegyeibe rendezvényünket. A benevezett közel 400 galambból több mint száz nem érkezett meg a kiállításra. Így is sikeresnek ítéljük kiállításunkat ketrecekben – amit az útviszonyok javulása után – sok távol maradt kiállító és még több érdeklődő látogató keresett fel. A „foghíjas” ketrecekben a hivatalos bíráló bizottság 208 galambot minősített. (Ezen túl több mint 100 galambot mutattunk be az üresen maradt ketrecekben – versenyen kívül –, valamint volierben.)

A „Kiállítás legszebb galambja” címet Makra Ferenc (Körösladány) ideális, kékpikkelyes LENGYEL HIÚZ tojó galambja nyerte el. A „Fajtagyőztes” címet egy galamb érte el, Ecker Csaba (Szabadkígyós) TEXÁN tojója. (Ez a díj akkor adható ki, ha egy fajtából legalább 4 galamb kap „Kiváló” minősítést.) A következő „Kiváló” minősítést elért galambok tulajdonosai kaptak tiszteletdíjat: Litauszky György (Szarvas) fakó RÓMAI tojója, Péli György (Kondoros) kék-szalagos MONDÉN tojója, Hóbel István (Szarvas) TEXÁN tojója, Steigervald Ferenc (Gyula) fekete STRASSZER tojója, Knapcsek Lajos (Gyomaendrőd) sima-kék STRASSZER hímje, Tisljar György (Békésszentandrás) kék-szalagos STRASSZER tojója, Tímár Vince (Gyomaendrőd) deres AMERIKAI ÓRIÁSPOSTA hímje, Veles György (Szarvas) fehér ANTVERPENI DÍSZPOSTA hímje, Japport Mátyás (Gyula) tarka CARRIER hímje, ifj. Juhász János (Szabadkígyós) ezüst LAHÓRA tojója, Bagi Alfréd (Békésszentandrás) fehér ARAB DOBOS hímje, Csenki Szabolcs (Gyula) fehér BIRMINGHAMI PERGŐ hímje, Lipos Lajos (Újkígyós) ezüst SZOLNOKI KERINGŐ hímje, Juhász Béla (Szabadkígyós) kék-kovácsolt BUDAPSTI TOLLASLÁBÚ KERINGŐ hímje, Bacsa Ferenc (Újkígyós) kék-kovácsolt UTAZÓ POSTA hímje, és Csenki János (Gyula) volierben kiállított fehér COCIN díszbaromfi kollekciója.

A „Tenyésztői verseny” eredménye. (Azonos fajtából kiállított 10 galamb összpontszáma alapján.) I. Molnár János (Szabadkígyós) MAGYAR BEGYES 916 pont. II. Farkas András (Szarvas) kék-szalagos MODÉN 915 pont. III. Jambrik János (Szarvas) TEXÁN 912 pont.

Kiállításunk nem jöhetett volna létre, ha nem kapunk támogatást. Fővédnök a DATE MG Egyetemi Kara. Védnökeink: SZIRÉN, ÁFÉSZ, Táncsics

Vadásztársaság, SUMPEX KFT., PLASTOBALL BT., Fazekas és Fiai Nyomda, PLASTOLUS, Városi Önkormányzat. Hálásan köszönjük a támogatást!

A díjakat dr. Ligetvári Ferenc főigazgató úr adta át magas színvonalú, szakavatott értékelés után. A kiállítás sikeres megrendezése Litauszky György titkár úr és lelkes csapata érdeme. A kiállítók és az érdeklődő látogatók – a rendkívüli időjárás ellenére – elégedetten távoztak, csak azoknak volt gondjuk, akiknek gyermekei galambot nyertek szép számban a tombolán.

- Molnár László,
egyesületi elnök -

A pohárban már tiszta víz van

S vele természetesen a szarvasi lakásokban is, hiszen az elmúlt pénteken felavatták a Nagyszénás-Csabacsüd-Szarvas távvezetékét. A 343 millió forintos nagyberuházás 30 ezer ember egészséges ivóvíz ellátását biztosítja, s kétségtelen, hogy Szarvas legújabbkori történetének egyik legnagyobb alkotása.

Szarvas város és Csabacsüd nagyközség ez alkalomból közös testületi ülést tartott Frankó János csabacsüdi polgármester elnökletével a 2. Sz. Általános Iskola dísztermében. Itt dr. Demeter László polgármester foglalta össze az utóbbi évek történetét. Beszédében emlékeztetett arra, hogy annak idején, a svájci Schulcer cég víztisztító szakemberei személyében is döntés elé állították: vagy elzárja az ivóvíz kutakat, vagy kórházat építtet. Méltatta a beruházás jelentőségét dr. Pelcsinszki Boleszláv, a megyei közgyűlés alelnöke és dr. Hajós Béla a Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Minisztérium helyettes államtitkára. Az ünnepség meghitt pillanatában dr. Demeter László, Frankó János, dr. Pelcsinszki Boleszláv, Dr. Hajós Béla tiszta vízzel koccintottak a beruházók és az itt lakók egészségére. A nagyszabású építkezéshez mérten az ünnepségen kitüntetések átadására is sor került. Szarvas Város Közszolgálatáért kitüntetést vehetett át

Szilai Zoltán megyei osztályvezető és Skultéti Mihály a Polgármesteri Hivatal műszaki osztályvezetője. Az ünnepség néhány meghívottja emléklakettet kapott, így dr. Hajós Béla és Bódi János az Integrál Gmk. cégvezetője, mint fővállalkozó. A vendégek azután autóbuszra szálltak és megtekintették a 4. számú vízműtelepet Bódi János kalauzolásával. 12 óra 20 perckor dr. Hajós Béla a Kossuth téri központban megadta az utasítást a beruházás üzembehelyezésére. A teljesen automatizált, számítógépes rendszerben a parancsra megnyílt a tolózár és Orosháza Dózsa vízműtelep felől 250 köbméter/órás teljesítménnyel megkezdődött a város víztornyának feltöltése. A jó ivóvíz immár poharainkba kerülhetett.

Ahogyan elkezdődött.....

A víz tehát megjött. Tisztán, ragyogóan, hidegen, üdítőn. Hallgatom az ünnepségen a szónokok méltató szavait, s a szemem előtt emlékezetben lejátszódnak az ivóvíz sztori jellegzetes pillanatai. Hogy miért is? Mert sok emberről szó esik ezen az ünnepségen méltán, de méltatlanul nem hangzik el sok olyan név: olyanoké, akik érdemi részt vállaltak az elindulásakor. Mert gondoljunk csak bele, nem volt ez könnyű. Hiszen 89 decemberéig – az első viharos fórumig hosszú volt az út. Az arzen adatait titkosították. A megyei adattárakból valakinek ezt meg kellett szereznie. Nem árt, hogy ha a szarvasi polgár tudja, hogy ebben döntő érdemei vannak dr. Pataki Istvánnak, akkori megyei VB titkárnak. Azután kellett egy bátor orvos is, aki összehasonlító tanulmányokat folytatott az elhalálozások magas számára vonatkozóan. Ezt az orvost dr. Deák Sándornak hívják. Azután kellett egy maroknyi lelkes csapat mindenre elszánt lokálpatriótákkal, akik azon az emlékezetes fórumon nem éppen hamut szórtak a hatóságok fejére. Ott volt köztük Babák Mihály, akkori tanácsstag ma is települési képviselő, aki 1990. nyarán megszerezte az emlékezetes FIDESZ-es tüntetést. Csak emlékeztetőnek jegyzem meg, 12 ezren írták alá az akkori tiltakozó jegyzéket. De sorolhatnánk más FIDESZ-est is abból az időből. A tisztesség úgy kívánja, hogy ne hagyjuk ki a sorból dr. Pók Tibor városi főorvos nevét, aki Babák Mihállyal, majd Papp János Fidesz-es országgyűlési képviselővel karöltve számtalan szakmai megbeszélésen érvelt a jó ivóvíz megteremtése mellett. Ezek

többször budapesti tárgyalások voltak. S azokról a személyes tárgyalásokról sem szabad hallgatnunk, amelyeket Deme Zoltán korábbi országgyűlési képviselő folytatott éppen dr. Hajós Bélával. Ezek a nevek csak így ünnepség közben ötlenek elém, mert őket a szónokok nem sorolják. Azért amikor a csapot megnyitjuk, s ott zubog a friss víz tisztán, hidegen és üdítőn, nem árt, ha eszünkbe jutnak. S legyen ott az ő nevük is tisztán a fejünkben, miként a víz a poharunkban.

- Szenes János -

Millecentenáriumi nyitány Szarvason

A haza nem eladó jelszó szellemében helyi zászlóbontó nagygyűlést hirdetett meg a múlt szerda estére a Vajda Péter Művelődési Központban a Nemzeti Szövetség. A nagygyűlés rangját emelte, hogy kezdetén főiskolai hallgatók versben és prózában emlékeztek meg a honfoglalás 1100. évfordulójáról. A zsúfolásig megtelt színházteremben először dr. Hasznos Miklós országgyűlési képviselő a MUSZ 51-56 tagozat elnöke emelkedett szólásra. Beszédét egyetlenegy, tőle már megszokott gondolatsor fogta át: „Itt állunk mi kedves Pistám, megfürödve bolsevistán!” Ennek szellemében az egyre fogyó nemzet sötét jövőjét vázolta, s e jövő emberibbé tételéért felvázolta a Nemzeti Szövetség Magyarországiért Egyesült lényegét. Mint megfogalmazta a Nemzeti Szövetség nem pártként működik, annak érdekében, hogy azokat az embereket is összefoghassa majdan, akik pártszíneken kívül is tennének a nemzeti eszme érdekében.

Dr. Hasznos Miklóst követően dr. Torgyán József, a Független Kisgazdapárt elnöke emelkedett szólásra. A Kisgazda elnök kijelentette: - Ali baba és a negyven rabló is elképedne bankáraink bámulatos lopási technikáján. Szegények mire felocsúdnának, az olajat is kiszivattyúznák a lámpásaikból, azután meg eladnák, persze vámmentesen – mondotta. Magyarországon eltűnt a nemzeti vagyon 65 %-

a, gyanús bankkonszolidáció történt, a vezetésnek azonban szándéka sincs a tolvajok megbüntetésére – hangsúlyozta dr. Torgyán József. Ezt követően egyszerűbb képletet állított hallgatósága elé, vagy a bankoknak adják a pénzt, vagy a népnek munkahelyteremtő beruházások formájában. Ezúton is felhívta a szarvasiak figyelmét, hogy Magyarország lakosságának 4/5-e vidéken él, és most ennek a vidéknek kell következnie a kormányzásban: - A nemzet gyökere a vidék, a nemzetmegtartó erő a vidéktől várható, ám a térség ma ezt a szerepét nehezen töltheti be – fogalmazott. Mint hangsúlyozta a vidék felemelkedése elképzelhetetlen, amíg megfelelő út és vasúthálózat híján messzire elkerülik a befektetőt. Az iskolák megszüntetése gyengíti a kistelepüléseket. – Az országot nem hagyjuk – üzent Szarvasról a jelenlegi szociál-liberális kormánynak. – Fel a győzelemre – fejezte be a közönségtapsviharától kísérve beszédét.

Kérdésekre válaszolva a Kisgazdapárt elnöke másodjára is elhatárolta magát az IFOR erők magyarországi állomásoztatásától. A nagygyűlést követően dr. Torgyán József interjút adott a Cervinus Rádióknak. A stúdióbeszélgetés teljes szövegét jövő heti számunkban olvashatják.

- Szenes -

Hitelrontás!

A „Fáma” nevű újság 1996. májusi számában Regős Mátyás „járta körül” a Szarvas Város Önkormányzatában legutóbb történt személyi változásokat. A nyilatkozók tájékozottsága hiányos volt. Amit a Polgármester Úr mondott, az volt közel az igazsághoz. Valójában az MSZP kitört a „karanténból” és elfoglalta azt a pozíciót, ami korábban is megillette volna. Az egyensúly még így sem állt helyre, mert az Önkormányzatban 3 fővel jelenlévő MDF adja a polgármestert és az egyik alpolgármestert. (Ez az alpolgármesteri hely a második 4 fővel képviselt SZDSZ-t illetné meg!)

Most az Elnökség foglalkozott az ügyel kapcsolatos nyilatkozatokkal, mert a Polgármester Úr személyeskedő nyilatkozatot tett és igaztalanul marasztalta el a helyi MSZP-t. A Polgármester Úr körüludvarolta a helyi SZDSZ-t, kicsit megsimogatta az MSZP országos vezetését, – ami tőle igazán szokatlan – de hogy hű maradjon önmagához, azonnal megjegyzéseket tett a helyi MSZP-ről és az Elnökség két tagjáról, Molnár Lászlóról és dr. Pilishegyi Józsefről, akik a másfél százas tagság bizalmát bírják és Őket nagy többséggel megyei és országos pártfeladattal bízták meg. Az Elnökség két legmérsékeltebb tagját „bíráltta most” a Polgármester Úr, akik nem is foglalkoznak Önkormányzati ügyekkel.

A város polgármestere – a lakosok jelentős része szemében – a város első embere, akiről azt hiszik, hogy mindig igazat mond! Az a véleménye az Elnökségnek, hogy az ilyen nyilatkozat – lásd a Polgármester Úr válaszát a FIDESZ-MPP nyilatkozatára** - a helyi politizálás eldurvulásához, a kulturált elvi viták helyett személyeskedéshez vezethet. Eben az MSZP nem kíván partner lenni, de ha rákényszerítik, válaszolni fog.

A helyi MSZP-ről most ezt mondta a Polgármester Úr:

„... nagyon sok mindent el tudok fogadni az országos MSZP irányvonalától, úgy szinte alig van valami, amit elfogadjak a helyiektől. Ők ma mindenhez csak destruktív módon tudnak hozzáállni.” (Az idegen szavak szótárában a destruktív (lat) szó jelentése „bomlasztó, pusztító, romboló, züllesztő”!!) A helyi MSZP csak tiszta, áttekinthető helyi közéletet, gazdasági életet és a város érdekeit szolgáló önkormányzati munkát akar. Nehezen viseli el a több mint kétes ügyeket, amikor az önkormányzat vezetése „milliókat enged ki a kezéből” egyesek, vagy szervezetek javára. Több, eddig napvilágra került ügy tisztázásában nem volt partner a Polgármester Úr, azokat inkább „takargatta”, pedig a város és lakóinak képviselőit választották.

Az ilyen „közjáték” nem tereli el a figyelmet a problémákról. Ajánljuk a Polgármester Úrnak – ne rontsa mások hitelét – energiáját a városban meglévő „kétes ügyek” tisztázására fordítsa, és ha kell, elvárjuk a személyes felelősség megállapítását, annak tisztázását, hogy kik jutottak jogtalan előnyhöz, kik károsították meg Szarvas városát!

- Az MSZP Szarvasi Szervezete Elnöksége -

A Szlovák Önkormányzat ülésén történt

A Szarvasi Szlovák Önkormányzat kedd délelőtt tartotta soros ülését a Szlovák Közösségi Házban. Mótyán Tibor elnökletével a testület megvitatta a Délalföldi Szlovák Kisebbségi Önkormányzatok Szövetségének megalakítási lehetőségét. Mint a békéscsabai illetőségű előterjesztésből kitűnik, amennyiben a Szövetség megalakul a Békés megyei önkormányzatok kiegészülnek Szeged város Szlovák Kisebbségi Önkormányzatával, így érvényesülne a délföldi képviselet. A Szövetség székhelye Békéscsabán a Megyei Önkormányzat székházában egy fő főfoglalkozású délföldi koordinátorral funkcionálna. A Szövetség működését a délföldi Szlovák Kisebbségi Önkormányzatok közösen viselnék, a település lélekszámának arányaiban. A Szarvasi Szlovák Önkormányzat a kérdéskörben egyelőre várakozó álláspontra helyezkedik. Tájékozik a tárgyi és személyi feltételek pontos alakulásáról. A továbbiakban felvetődött az önkormányzat részéről egy, a város szlovák kultúrájában élen járó diákok, pedagógusok és más személyek ösztöndíj-rendszerének kidolgozása. Elhangzott az is, közeledik a Harruckern emlékév, amiben a Szarvasi Szlovák Önkormányzat a méltó megörökítésre és minden irányban nyitott partnerkapcsolatok kidolgozására törekszik.

- SZ -

Zárt ülés a Hatvanlakás ügyében

A képviselő-testület 1996. november 20-i zárt ülésén tárgyalta ismételten – több bizottsági és testületi ülést és tárgyalást követően – a Kossuth téri 60 lakásos tömbházban lakók, tüzelőolajról más fűtési módra történő átállással összefüggő, támogatási kérelmük tárgyában kelt elutasító határozatokkal szemben, a testülethez benyújtott fellebbezések ügyét. A napirend tárgyalását megelőzően dr. Réthy Vilmos jegyző írásban bejelentette, hogy miután a fellebbezések elbírálásában döntés még nem született – dr. Demeter László polgármester az elutasító határozatok többségét visszavonta és jogosultságot, illetve a támogatást a kérelmezők részére megállapította. Így ezeket a fellebbezéseket a testületnek már nem kellett tárgyalnia. Két fellebbezés ügyét szintén nem volt szükséges tárgyalni, mivel a fellebbezést a kérelmezők maguk visszavonták, azzal az indoklással, hogy ők maguk nem lakják életvitelszerűen lakásukat. Nyolc kérelem előterjesztett elutasító határozat tervezetével szemben a képviselő-testület úgy döntött, hogy az elutasító I. fokú határozatot megsemmisíti, és új eljárásra, a tényállás pontos tisztázására utasította a hivatalt. Egy fellebbezés elutasítása mellett döntött a testület, mivel a lakás tulajdonosa nem lakás céljára használja azt, így nem felelt meg a kérelem a rendeletben megfogalmazott támogatási feltételeknek, illetve követelményeknek. A tényekhez még hozzátartozik, hogy a Hatvanlakás fűtési kálváriájának kezdete óta jó egy év telt el.

- SZ -

Szarvasi Cigány Kisebbségi Önkormányzat hírei

- **O**któber 15-én a Békés Megyei Etnikai Hivatal rendezésében részt vettünk egy tapasztalatcsere úton Ausztriában, amelyen szlovák, román, német, szerb és cigány nemzetiségek vettek részt.

- A Kisebbségi Önkormányzat és a Szabadidő Klub közös rendezésében ruhákat osztottunk szét a rászorulóknak között.

- Kisebbségi Napon vettünk részt Békéscsabán december 13-án, előadó volt Gellért Kiss Gábor parlamenti képviselő, az Emberi-jogi Bizottság elnöke.

- December 17-én a Kisebbségi Önkormányzat ülése. Napirendi pontok: „Mindenki Karácsonya” rendezvény megbeszélése, előadók: Klenk Józsefné családsegítő, Pusztai József C. K. elnök, Kasuba József C. K. elnökhelyettes, Rácz János képviselő, Mrsán József klubvezető.

- December 20-án kerül megrendezésre a „Mindenki Karácsonya” rendezvény. Helye: az Előre Szabadidő Klub, délután 15 órakor. Mindenkit szeretettel várunk.

Egyben kellemes és boldog ünnepeket kívánunk a város lakóinak!

Tisztelettel:

- Kisebbségi Önkormányzat Szarvas -

Körös-parti sétány

Született egy képviselőtestületi határozat még tavaly május végén, amely arról szólt, hogy a testület elhatározza egy az Arborétumhoz vezető sétány kialakítását a Libalaposnak nevezett Körös-parti területen. A határozat végrehajtásának „határidő” címszava mellé az van írva: folyamatos. Ebbe a meghatározatlan időtartamba éppen belefér, hogy több mint egy éve nemigen hallani a dolgok alakulásáról.

Babák Mihály képviselő '95 július 14-ikei keltezéssel képviselői indítványt írt, melyben vázolta, hogy az eltelt idő alatt a testület nem tekintete át a határozat végrehajtására tett lépéseket, a pénzügyi feladatokat, melyek a megvalósítást hivatottak elősegíteni.

Javasolta, hogy a polgármesteri hivatal érintett osztályai járjanak utána az ügynek. A vele kapcsolatos feladatokat, eredményeket, nehézségeket összegezzék, jelentésüket adják át a gazdasági-, jogi-, és pénzügyi bizottságnak, hogy ezek tagjai közös ülésük napirendjére tűzhessék. Babák Mihály kéréséhez csatlakozott Turák Mihály képviselő is.

Kálló Ferenc emlékére

Kálló Ferenc (1894-1944) szegedi származású tanító, Kálló Gyula fia volt. Az apa majdnem négy évtizeden keresztül dolgozott a helyi római katolikus népiskolában és az ipari tanonciskolában. Fia, Ferenc Szegeden született, Szarvason tanult és érettségizett. Feltehetően a Feltzer József plébánossal való közvetlen jó viszonya és a plébános példás emberi magatartása szolgált indíttatásul a papi pálya választására. Így került a nagyváradi teológiára, ahol hittudományi tanulmányait őszinte hivatástudattal végezte.

Segédlelkészként több Békés megyei községben teljesített egyházi szolgálatot. Betegsége folytán Debrecenbe került. Innen áthelyezték máshová, de azt nem fogadta el, ezért összetűzésbe került az egyházi hatóságokkal. Fegyelmi vizsgálatot indítottak ellene, majd rehabilitálták. Valószínű, ezek az események játszottak közre életében, amikor 34 éves korában átlép a hadsereg lelkészi állományába. Katonai körökben tartózkodóan szerény, de bátran szókimondó. Prédikációi demokratikus ihletésűek. Mély együttérzéssel kíséri a szegény nép nyomorúságos életét. Szuggesztív prédikációi sok civilt vonz a templomba. Egyre keményebben emel szót a háborús készülődés, a faszizálódás ellen: a béke mellett tüntet. A lelkiismeret és a becsület nevében hadakozik. Ezért felettesei neheztelnek rá és elszigetelődnek tőle: mellőzik.

Miután magára maradt, kiutat keres és meg is találja azt a magyar ellenállási mozgalom vezetőiben. Már tudatos politikai tendencia lelkesíti, amikor bekapcsolódik az ellenállási mozgalomba. Sokaknak szerez rejtekhelyet és biztonságot a politikai harc folytatásához. Volt közöttük baloldali politikus, kommunista, szovjet és amerikai katona, sőt zsidó is. Önfeláldozó hősiességre utal, hogy maga is írt és terjesztett németellenes röplapokat. A nyilas puccsot követően a szószékről buzdította híveit a hazafias ellenállásra. Társadalmi, mozgalmi hivatása szerint: „amíg bajtársai a fronton életüket kockáztatják minden percben, addig ő a szószéket is harctérnek tekinti, ahol el is lehet esni.” Ars

poeticája: „Egy nap nem hagyhatja el őrhelyét!” A „Nemzeti Számonkérő Szék” 1944. októberében határozta el Kálló Ferenc esperes-ezredes likviditását.

A „Számonkérő Szék” kivégző osztaga még annak a hónapnak 28-án, az esti órákban az esperest a Királyhágó utcai lakásáról elhurcolta, gépkocsiba tuszkolta és Hűvösvölgy egyik elhagyatott részén a kocsiból kivonszolta. Ezt így is kell érteni, mivel az esperes súlyos tüdőgyulladásban szenvedett és jártányi ereje is alig volt. A halálbrigád egyik tagja a tántorgó pap mögé húzódva rálőtt a beteg emberre, majd a társa még két ízben belelőtt. Az esperes összeesett, a brigád tagjai pedig otthagyták a több helyen vérző áldozatot a tett színhelyén. Másnap reggel telefonon jelezték a kórháznak, hol találják meg a papjukat. Így vetett véget a nyilas terror az ötvenéves Kálló Ferenc esperes-ezredes életének.

A népbíróság 1948-ban tárgyalta a gyilkosok ügyét: közülük kettőt halálra, kettőt pedig életfogytiglani börtönre ítelt.

Már 1947-ben sor került a hősi halált halt vértanú emléktáblájának leleplezésére Budapesten, a Szervita tér 8. sz. ház falán. Egy évvel később a szarvasiak is lerótták kegyeletüket a Kossuth utcai, volt római kat. iskolaépület falán elhelyezett emléktábla szövegével: „Ebben a házban nevelkedett Kálló Ferenc róm. kat. esperes, aki az üldözöttek védelmében 1944-ben mártírhalt. Élete örök példa marad számunkra. M.D.P.” Budán „Kálló esperes” utca (XII. ker.) is ápolja emlékét.

- Szilvássy -

„Ne hagyd elveszni Erdélyt, Istenünk!”

Énekeltük sokszor, néha könnyes szemmel is, a határon túlra kényszerített hazánk fiaira gondolva. Erdély mindig is közel állt a magyar ember szívéhez.

Emlékszem, 1989. decemberében az egész ország és a mi városunk is megmozdult a temesvári forradalom hírére. Mindenki tudta, hol a helye, mit kell tennie. Tőkés László nevét hősként emlegették és a vele készült riportot mély áhitattal néztük Chrudinák Panorámájában. És most, hét évvel később a magyar miniszterelnök kiutazik Temesvárra, hogy aláírjon egy olyan szerződést, mely mind a magyarokra, mind a románokra nézve előnytelen. Kinek jó ez a szerződés?

A magyar nép pedig tehetetlenül, reményt veszve tűr és nem tudja mit tegyen. A híreket összekavarják, manipulálják, hogy egy mesterséges káoszt alakítsanak ki. Sikerült, teljes a zűrzavar. Még el sem kezdődött az aláírásgyűjtő akció, melyet a Kossuth téren szeptember 15-én hirdettek ki, máris a többség hitetlenkedve fogadja. Persze, érthető is, hiszen volt itt aláírás gyűjtve egyházi iskolák visszaadására, EXPO-ra, az energiaipar elherdálása ellen stb., és nem sok (elenyésző) eredménnyel jártunk. „De hát kétségbe kell-e esnünk, hát búsuljunk-e emiatt? Ellenkezőleg, oh hon, inkább ez a lényeg, ami lelked ad.” (Petőfi S.)

A többség hitetlensége nem befolyásolja a mi hitünket, és ha már kértük Istentől, hogy ne hagyja elveszni Erdélyt akkor hinnünk kell, hogy Ő meg is cselekszi azt.

Ezzel a reménnyel indítjuk újtjára városunkban is az aláírások gyűjtését. Akiben még van egy szikrányi remény, aláírhatja, hogy a Magyar-Román Alapszerződés megerősítését (ratifikálását) népszavazás döntse el.

Az aláírásokat a Szarvasi Ev. Újtemplomban gyűjtjük. A hivatal hétfőtől péntekig 9-12 óráig van nyitva.

„Aki azért tudna jót cselekedni és nem cselekszi, bűne az annak.” (Jak, 4, 17)

- Molnár Pál -

1100-as gondolatok

10. Mindenféle szerződésekről

Túl vagyunk a javán – mondhatnánk, ha az eddig lezajlott millecentenáriumi eseményre gondolunk. Nagyobb baj nélkül megúsztuk a négynapos Szent István napi ünnepségsorozatot, és a pápa is megnyugodva térhetett haza. De azért van itt még valami, ami borzolja a kedélyeket. Igen, a román-magyar alapszerződés!

Elődeink sokféle szerződést kreáltak, mind jó volt valamire. Az ismert legrégebbi példánk, a törzsfők vérszerződése – még a kisdíák is tanul ma erről. A vérrel megpecsételt egyezség évszázadokra tisztázta, hogy fejedelmet csak Árpád nemzetségéből választanak. Királyaink is rákényszerültek ilyesmire, hogy csak a legismertebbet, II. András Aranybulláját említsem. Amikor már egész vármegyét elajándékozott e királyunk, betelt a pohár és Róma egyháza, majd a nemesek egy csoportja és az arany szabadságot élvező vagyonos középréteg szorítóba fogta.

De mi kényszeríti a második évezred végén kormányainkat, hogy afféle alapszerződésnek nevezett nem tudom micsodát írjanak alá szomszédainkkal? Csokorba gyűjtöttem néhány véleményt a mostaniról. „E szerződés nem más, mint internacionalista, baráti segítségnyújtás Iliescu kampányához” (Orbán V.) „Erdély nélkül Magyarország számára nincs Európai Unió.” (Giczy Gy.) „Az alapszerződések csak a külföld becsapását szolgálják.” (Torgyán J.) „A szerződés szövege tényleg nem tökéletes, de vállalható.” (Eörsi M.) „Még mindig jobb egy megkötött alapszerződés, mint egy nem létező dokumentum.” (Kovács L. jelenlegi külügyminiszter).

Tudják, mit mondott nekem erről nemrég egy székelyföldi magyar ismerősöm? „Úgy kell ez nekünk, mint döglött lónak a patkó.” Tekintsék ezt kettőnk személyes magyar-magyar nyilatkozatának! Az pedig, hogy Temesváron írják alá, tényleg politikai cinizmus. De örülünk, hogy nem a szatmári síkra, vagy Világosra kell elmenni vezetőinknek. Olvasom, hogy Gyula városa is vállalta volna a helyszínt az aláírásra. Továbbfűzöm az ötletet. Felajánlhatta városunk is: írják már alá itt, a Kárpát-medence közepén, Szarvason. Hogy ez Magyarország közepe volt? Akkor a másik fél számára lett volna kínosabb. Marad Temesvár, vagyis Timisoara. Ugye, világos?

S.k. lábjegyzet: tudom, hogy ez az írás is csepp a tengerben. De a tenger végső soron cseppekből van.

Utóirat: Hát aláírták... Elolvastam Tőkés László nyílt levelét. A karaván halad. Merre?

- Gutyan -

Szükség van-e szakorvoslásra?

Beszélgetés Dr. Pásztor Gyulával az EGYI igazgató főorvosával

Alig-alig értjük, mi történik az egészségüggyel mostanság. Fizetnünk kell már bizonyos vizsgálatokért, a fogászati ellátások zöméért. A szarvasi képviselők előtt pedig egy olyan beszámoló feküdt legutóbbi ülésükön, melynek egyes mondatai egyáltalán nem adnak okot a bizakodásra.

Dr. Pásztor Gyula az Egyesített Gyógyító-megelőző Intézet igazgató főorvosának beszámolója bevezetőjében egyebek között ezt írja: „... ha az önkormányzat nem nyújt hathatós segítséget, Szarvas városában kétségessé válik a magasabb szintű orvosi ellátás fenntarthatósága és felmerül a szakorvosi intézet bezárásának lehetősége is. Véleményem szerint el kell gondolkodnunk azon, hogy szükség van-e szakorvoslásra városunkban és ha igen, ennek pénzügyi hátterét meg kell teremteni.”

A szakrendelő intézetek működését az Országos Egészségbiztosítási Pénztár finanszírozza eléggé bonyolult módon a rendelőintézetekkel kötött szerződések alapján. A legutóbbi szerződés ez év október elsején járt le. Az új szerződések megkötése előtt már tudni lehet, hogy az OEP a korábbinál még inkább előtérbe helyezi a teljesítmény-arányos finanszírozást. Ez azt jelenti, hogy a rendelőintézetek az elvégzett vizsgálatok arányában részesülnek az országban erre a célra elkülönített összegből. A vizsgálatokat pontokba számítják át. Egy pont értéke változó, attól függ, hány forintot ér, hogy adott hónapban úgymond

mennyit teljesítettek az orvosok az országban összesen, mivel a pontok száma szerepel osztóként. Ez az úgynevezett lebegtetett pontérték. A kimutatások szerint egyre csökken.

- A teljesítmény-elv már egyre több területen érvényesül, ami általában szimpatikus az emberek szemében.

- A mi rendelőintézetünkhöz egy meghatározott létszámú embercsoport tartozik – mondja dr. Pásztor Gyula főorvos. Több beteget nem tudunk megvizsgálni, mint ahány van. A teljesíthető pontok száma függ a műszerezettségétől is, amiben – bár van néhány értékes műszerünk – nem versenyezhetünk jól felszerelt kórházakkal. A teljesítmény-finanszírozás „pontgyártásra” kényszeríti az orvosokat. Egy klinikán öt perc alatt 5 ezer pontnyi vizsgálatot elszámolhatnak egy beteg neve mellett, míg itt Szarvason egy onkológiai vizsgálatért például csupán 600 vagy 800 pontot jegyezhetek be. Azt nem számolhatom el, hogy hosszasan elbeszélgettem a pácienssel, pedig erre is nagy szükség van ilyen esetben.

Egyébként éppen az OEP finanszírozási osztályvezetője mondta egy alkalommal, hogy a kisvárosi szakrendelő intézetek nagy valószínűséggel nem fogják tudni eltartani magukat.

- Ezek a dolgok nem tartoznak a városi önkormányzat hatáskörébe, Ön mégis a képviselőtestülethez fordult segítségért. Mire számított?

- Azt szerettem volna elérni, hogy ne a rendelőintézetnek kelljen finanszírozni a nappali sürgősségi ügyeletet és ne az OEP-től a működésre kapott pénzből legyünk kénytelenek az épület fenntartására fordítani. Most például sürgősen fel kellene újítani az EGYI fűtési rendszerét, mert majd' minden radiátorból csöpög a víz.

- A beszámoló meghallgatása után a képviselő-testület azt a határozatot hozta, hogy felül fogják vizsgálni a rendelőintézet gazdálkodását. Mit hozhat ez a vizsgálat?

-Számomra semmi nyugtalanítót nem jelent ez a vizsgálat, minden a törvényes keretek között működik. Magam nem tudom, hogyan lehetne többet „kihozni” az intézményből. A számok tények egyértelműek, kötelező beszámolókból

származnak. Csak arra költöttünk, amire muszáj volt. Mindamellett arra kényszerültünk, hogy például az ötven százalékos helyettesítési pénz helyett csak harminc százalékot fizetünk, nagyon megszigorítottuk az útiköltség-térítés kifizetéseket és egyébeket.

- *Elképzelhető, hogy azt várják Öntől, hogy rugalmasabban kezelje a rendelkezésére álló pénzt?*

- Ez egy önkormányzati intézmény. A költségvetési törvény, az önkormányzati törvény és a közalkalmazotti törvény megszorításaiból nem lehet kilépni. Az OEP-től kapott pénz még a dolgozók fizetésére sem elegendő. Mint tudjuk ötvenezer forint nettó bér kifizetése közel 180 ezer forintjába kerül a munkaadónak. És hol van még akkor az anyag- és rezsiköltség, a pénz, ami a műszerek javítására kell. A finanszírozás érdekében egy csomó követelménynek meg kell felelni, ami rengeteg adminisztrációt igényel. Az OEP-nak, az ANTSZ-nek, a minisztériumnak, az önkormányzatnak kötelezően írt jelentések elkészítése 3-4 ember nyolcnál több óra munkaidejét tölti ki. Nem látok rá lehetőséget, hogy „lazábban” kezeljük a pénzügyeinket.

- *Lehet, hogy az itteni dolgozók és az intézmény is jobban járna, ha az orvosok és asszisztensek vállalkozóként látnák el a feladatukat?*

- A jelenlegi felállásban a szakrendelői tevékenységet privatizálni, az ehhez szükséges műszereket megvásárolni lehetetlen. Bár valószínű, hogy így olcsóbbá válna a dolog, így tudnánk kijönni az egészségbiztosítási pénztár finanszírozásából. A családi és üzemorvosi ellátás már errefelé tendál. A szakrendelések jelenlegi pontfinanszírozása mellett azonban aligha merne valaki vállalkozni az ön által említett módon a szakorvoslásra.

- *Kell attól félni, hogy nem lesz nappali sürgősségi ellátás és hogy idővel egyes szakrendelések is megszűnnek Szarvason?*

- Mivel a rendelőintézet önkormányzati intézmény, joga van kérni az önkormányzatnak a nappali sürgősségi ügyelet ellátását, amiről természetesen mi sem mondanánk le szívesen, hiszen jelentős visszalépést jelentene a szarvasi egészségügyben. Ami pedig a szakrendeléseket illeti, mi akkor is megpróbálunk megélni, ha mostohák a körülményeink.

Legutóbb például pályázatot adtunk be egy kitűnő hallásvizsgáló eszközre. A műszerrel jelentősen javíthatunk a pont-teljesítményünkön. Alakulófélben van egy alapítvány, melynek pénzét a szakorvosi rendelőintézetekre költhetnénk, konkrétan a pályázatok önerős részének fedezésére, szakképzésre és szintentartásra jutna belőle. Különböző szarvasi cégek kerestek már meg ezügyben, akik szívesen áldoznának arra, hogy a városban segítsék az egészségügy helyzetét.

- Keserű Zs. -

Nagybeteg az egészségügy

Falugyűlésen vett részt két országgyűlési képviselő: Szöllősi Istvánné és Dr. Kovács Pál, volt népjóléti miniszter. Frankó János polgármester köszöntötte őket és a megjelent csabacsüdieket. A tervezett másfél óra helyett több mint két órán át tartott a fórum, hiszen amiről a képviselők beszéltek, mindennapjainkat közvetlenül érintő kérdések voltak: egészségünk és kultúránk függ megoldásuk módján.

- **S**zétesett a szociális rendszer, és még nem alakult ki új. Ami megmaradt, az nem elég hatékony. Minden kedvezőtlen változás a legrosszabb körülmények között élőkét sújtja. – Ezek a mondatok határozták meg dr. Kovács Pál országgyűlési képviselő, leköszönt népjóléti miniszter előadását.

Néhány kevésbé ismert adattal hökkentette meg hallgatóit. A legfrissebb felmérés szerint a lakosság 70 százalékának romlott, 20 százalékuk stagnál, 0 százalékuk jelentősen javult az anyagi helyzete. A lakosság nagy része függővé vált a szociális juttatásoktól. 1983 óta csökken a népesség. A családok 41 százaléka gyermektelen, 16 százaléka ún. egyszülős család.

Közel 3 millió nyugdíjas él az országban, ebből egymillió korhatár előtti nyugdíjas, közülük 670 ezer rokkantnyugdíjas. Ez utóbbinak egyre inkább gazdasági funkciója van: menekülés a munkanélküliség elől.

213 milliárd forint a társadalombiztosítási hátralék. Az összeg nagyságát érzékelteti, hogy 192 milliárd jut egy évben az egészségügyre.

Érvek sorával bizonyította, hogy a nyugdíjkorhatár emelése helytelen döntés. Véleménye szerint a társadalombiztosítás elbírja a növekedést, mert sokkal többen távoznak a nyugdíjasok közül, mint ahányan belépnek. Rontja a pályakezdők munkába állásának esélyeit – torzul a fiatalok világszemlélete, nő közöttük az öngyilkosok száma.

Ugyancsak egy friss felmérés adatait idézte: átlagban a magyar nők 54, a férfiak 52 éves korukban már tartós betegségben szenvednek.

- Az egészségügy átalakításra szorul, de az átalakítást csak tervszerűen, kapkodás nélkül szabad végrehajtani, hiszen emberekről van szó – zárta beszámolóját Kovács Pál.

Szöllősi Istvánné rövid bevezetőjében elégedetten nyugtázta, hogy az általa és hét szocialista képviselőtársa által meg nem szavazott ún. Bokros-csomag sok intézkedését alkotmányellenesnek nyilvánította az Alkotmánybíróság. Egy kérdésre válaszolva megvédte a tüntető diákokat. Számadatokkal bizonyította, hogy igazuk van. Véleménye szerint a tandíjrendeletet vagy vissza kellene vonni vagy felfüggeszteni mindaddig, amíg jobb megoldást nem találnak.

Egy másik kérdésre válaszolva elmondta: azért ment ki Lengyelországba, hogy tanulmányozza, hogyan reagál a „nyugat” követeléseire egy hasonló helyzetben lévő ország. Az a tapasztalta, hogy az IMF és a Valutaalap ugyanolyan megszorításokra biztatja a lengyeleket is, mint a magyarokat. Csakhogy a lengyelek nem teljesítik szolgálai módon ezeket. Továbbra is az állam finanszírozza az oktatást és az egészségügyet. Ismert az is, hogy nem akarnak mindenáron „jó adósok” lenni. El is engedték adósságuk tetemes részét, s átütemezték 39 milliárdnyi tartozásukat. S ettől semmi nem dőlt össze. Erősödik a gazdaság, árubőség van. Az viszont igaz, hogy minden nagyon drága.

Beszélt a készülő pedagógus tüntetés okairól, céljairól, s szintén számokkal mutatta ki, mivel jár majd a kötelező óraszámok emelése, tanulócsoporthoz összevonása, a pedagógus munkanélküliség az egész társadalom számára.

Arra a kérdésre, hogy miért nem ül át másik frakcióba, ha ilyen rossz véleménnyel van a Kormány oktatáspolitikájáról, ezt válaszolta:

- Minket azért küldtek a választók, hogy azt a választási programot valósítsuk meg, amit vállaltunk. Ezt tesszük legjobb lelkiismeretünk szerint. Nem az a fontos, hogy hol ül a képviselő, hanem az, hogyan gondolkodik.

- F -

'56-os emlékülés és kiállítás

Hétfőn délután az '56-os forradalom és szabadságharcnak emléket állító kiállítás nyílt meg a Szabadság út 5. szám alatti lakótömb pincehelyiségében. A Himnusz hangjai után Kozák Ferenc, a POFOSZ Szarvasi Szervezetének vezetője üdvözölte a megjelenteket, a még élő egykori meghurcoltakat, s a már elhunytak hozzátartozóit. Urbancsok Nalyda egyetemi hallgató szavaltta el Tamási Lajos Piros a vér a pesti utcán című költeményét, majd Lévai István, a POFOSZ Békés megyei vezetője mondott emlékbeszédet.

- A kiállítás megnyitására nagy izgalommal néztünk elé. Amikor az 1956-os forradalom és szabadságharcról beszélünk, ezt megelőzte 1945, a befejezett háború, - az idősebb korosztály tudja, hogy milyen öröm volt följönni a hónapokig tartó pinceszagból -, akkor úgy gondoltuk, hogy valami szebb jövő elé nézünk, hogy volt valami, amit el kellene felejtünk, és nem tudtuk, hogy ennek egy olyan következménye lesz, mint 1956. Természetesen bele kell értsük a 48-as, 45-ös választásokat, amikor 6 párt indult a választások során és ebből négy párt koalíciót alkotott. Tudnunk kell azt is, hogy a szovjet mintára, a bolsevista tanokon felnőtt Rákosi, az ÁVH és az orosz fegyverek árnyékában, 49-re már minden

demokratikus reményt elnyomott. Börtönbe kényszerítette a nem kommunista pártok vezetőit, felakasztatta őket, legjobb esetben el kellett hagyniuk az országot. Ezt követte még egy nagyobb megtorlás, az 1953-as idők beszolgáltatása, ahol először tűnt fel Nagy Imre neve, mint aki ezt a mélypontot fel tudja oldani, hiszen a terror egy bizonyos fokán alul nincs ellenállás – mondják a filozófusaink -, Nagy Imre ezt a terrort egy kicsit megoldotta azzal, hogy megszüntette Recsket, és adott valami reményt, amit a szovjetek és a Gerő-Rákosi-féle társaság újból visszacsüllyesztett a mélypontra. Volt egy időpont, amikor már voltak bátor emberek közülünk, például a békéssámsoniak, az 52-es idők ellenállói, akik már felvállaltak valamit 1956-ból. Börtönbe vetették őket, felakasztották egyikét-másikát. Sajnos ezzel elkezdődött zendülni az 1956-os hangulat. Amikor 1949-ben Magyarország már hivatalosan népi demokrácia lett, az ÁVH rátelepedett az országra. Nehéz volt megélni azokat az éveket. Aki visszaemlékezik rá, ezek a terrornak egy olyan posványa volt, ahol nagyon jól érezték magukat az ávosok, a besúgók, és ahol a tisztességes embernek már nem volt szava. Amikor 1956-ban végül is kitört a forradalom, egy gyönyörű napfényes október 23-a volt. Én mindig úgy emlékszem vissza, hogy az a napfény az emberek arcáról visszarágyogott, idegen emberek ölelkeztek össze, és úgy éreztük, hogy végre eljött az idő, eljött a szabadságnak az ideje. Én akkor húsz éves voltam. Tudom, hogy a szembejövő katonákat elég volt csak egyszer megszólítani, hogy vegyék le a vörös csillagot a sapkájukról, abban a pillanatban minden ellenkezés nélkül levették. Már akkor éreztük, hogy valami nagy dolog történik velünk, hogy abban a tízezres, százezres tömegben valami új történelemszemlélet születik. Ebben bízunk és ennek Nagy Imre gyönyörűen az élére tudott állni. Az a Nagy Imre, akit ma lekommunizáltak, bejelenti, hogy végre 28-án 13.20 órakor elrendeli a fegyverszünetet, bejelentette, hogy kivonulnak a szovjetek, hogy feloszlott az ÁVH, és a Kossuth-címet bevezettük – mondotta egyebek között Lévai István. Majd átadta a szót Szigetvári István megyei vezetőhelyettesnek, aki annak idején 17 évesen személyesen vett részt a Korvin köz harcaiban.

- Nem dicsekszem vele, hogy 12 évet ültem, mert ez nem dicsekvésre való dolog. De nem tagadom, és nem tagadtam 89 előtt sem. Ezután sem fogom. Ha valaki megkérdezte, miért ültem, nem sötöm le a fejemet, nem remegek, hanem

megmondom, hogy miért. Igaz, én jelenleg Eleken lakom, a 69-es szabadulásomtól kezdve. 89-ben kaptam utoljára névtelen levelet, hogy én ki vagyok. Nem akarom részletezni. Ez jellemző azokra az emberekre, akik a barikád – most nem azt mondom, hogy a túloldalán, mert őszintén megmondom, 1956-ban, a forradalom első pillanatától a IX. kerületben voltam, az a bizonyos környék, ami a Korvin köz, Práter utca, Tűzoltó utca, Tompa utca, a Kilián laktanya, stb., tehát az a góc, amely a legtöbb gondot okozta az orosz hadvezetésnek, és ez a rész volt az, amit úgy szétlőttek az oroszok, hogy a II. világháború után sem nézett ki úgy Budapest, mint akkor. Én tudom azt, mert benne éltem, hogy nem volt barikád másik oldala. Csak egy oldala volt a barikádnak, az az oldal, amin mi voltunk – fogalmazott az egészségében megrokkant veterán harcos.

A megjelentek közül sem a szónokok, sem néhány hozzászóló nem titkolta, hogy mélységesen méltatlannak tartja egy ilyen '56-os emlékgűjtemény szűk pincehelyiségben történt összezsúfolását. Lévai István ígéretet tett arra, hogy mindezt adott helyen, „kellő módon” fogja megköszönni. Kozák Ferenc a Szarvasi Szervezet részéről bejelentette egy '56-os alapítvány létrehozását. Az alapítvány, szándékaik szerint, a forradalom meghurcoltjai támogatását, a leszármazottaik tanulmányi segítségét és a kiállítási anyag továbbfejlesztését szolgálja a jövőben. Az emlékülés végén emléklappal és egy-egy szál virággal köszöntötték a 40 évvel ezelőtti harcok résztvevőit. Majd elfogadtak egy nyilatkozatot a jelen és a jövő tennivalóit illetően (teljes szövegét jövő heti lapszámunkban olvashatják).

- Szenes -

Hogy mik (!?) voltak valaha...

Néhány figyelemre méltó és érdekes szabályrendelet Békés vármegye XVIII. századi oklevéljegyzékéből

Estvéli 9. órakor takarodásra való harangozást mindenütt tartsák meg, hogy az éjszakai kóborlás miatt a könnyen támadható gyulladás, tolvajlás, fajtalanság és egyéb afféle gonoszság el-távoztassék. Kortsmák mindjár 9. órakor bezárattasson.

Kilentz óra estvéli harangozás után az utzákon fel s alájárni, dombirozni, kiváltképpen a kortsmákban, iszákolni, veszekedni Senki se merészeljen.

A kártya és kocka játékok, mint igen veszedelmes és szegénységet okozó játékok kemény büntetés alatt tilalmaztatnak.

- A lövöldözés újonnan tilalmaztatik, úgy hogy Sem Sátoros Innepeken, Sem lakodalmakban, annyival is inkább más veszedelmes helyeken lövöldözni nem szabad: a ki pedig tapasztaltatik, azonnal a tömlőtzebe vitessék.

... Mindenféle Vagabundus és tsavargó bujdosó, Passus nélkül járó, Sőt hamis levelekkel provideált emberekre nagyon vigyázzanak, az olyanokat kikergessék, meg-fogattassék, és Tömlőtzebe külgyék.

Ha valaki Passus nélkül találtaik, azonnal Gyulára küldetessék.

Vasárnap, úgy az meg-hagyatott ünnep napokon Senki egész napestig Szolgálat vagy mesterségbeli munkáját ne folytassa.

Az Musika nevezett napokon város helyeken az kortsmákban, Dél után vagy azelőtt tilalmaztatik, falukon pedig három óra előtt, úgy szintén, Ser Pálinka házakban az Játékok is az említett helyeken tellyességgel tiltatnak.

- Az megírt napokon minden féle Bóltok egész napestig bétsukva legyenek, és senkitem világossan, annyival inkább lopva valakinek adni, vagy valamit árulni az bóltjokban levő Portékájuknak el-vesztése alatt tilalmaztatik.

- Terhes szekerek az Városokon 9. óra előtt, Falukon pedig Isteni Szolgálatnak el-végzése előtt bé-ne botsássanak, kivéven az utasokat, kiknek, ha szekerek eltörött, keresztényi kötelességek szerént-is Segítséggel tartoznak.

Ha némely lakosok irtózás nélkül a fenn tartott innepeken dolgoznak, Jaj lészen azoknak!

Akik Istentelen Mesterségek által gyermeküket tulajdon máhekből időnek előtt el-üzték, vagy annak alüzésében csak munkálkodtak is, keményen megbüntettetik!

Mérget, Maszlagot, és más efféle ételben vagy italban mérges állapotot Senki ne merészellen árulni.

Agarakkal nyulászni tilos, a helyett inkább dologhoz lássanak.

Minthogy a dögh fölöttébb sok helyen grassál, és neméllý helységek azon döglött marhákat tsak a Körösben hányák: keményen parantsoltatik, hogy Senki az ollyentén dögot a Körösben vagy más vízben hánni ne merészelye, hanem ollyan dögoeket a gödrökben elássák.

Mely helységben, vagy pusztán dög által marha hull az ollyantén dögnék a bőrét ha megnyúzzák is, de a dögot nagy és mély gödörbe szükséges béásatni: netalán az emberek, úgy szintén a Czigányok is az dögmarchának húsát ne egyenek, sőt fagyút sem szegyéek...

A mely marha beteg, illyentén orvosságot csinálni, és innya adni Szükséges, tudni illik: Bűdös követ mosárba meg-kell törni és keverni a mellett búzát korpát ecettel Szükséges preparálni, és a marhának a száját fell-pecvélén, belé kell tölteni, hogy azt meg-nyeljen. Fenyő magot Sóval jó vastagon kell a kenyérre hinteni és a marhának adni, hogy azt meg-egye.

Vagy helyette: Vegyen az Gazda fél Font krétát, fél Font bűdös követ, fél Font Sallétromot, fél Font Babért, fél Font Fenyőmagot, fél Font közönséges Soót, fél Lat Ördög Szart, ezeket törje öszve, és ehez tegyen egy itze árpa liszetet jó bór etzetben egyelítse öszve, tsinálja téstának, és ezen téstából egy jó Diónyit öszve gömbölvén, reggel adja be az állat szájába, így egy darabig ezeket folytassa.

Pestises temetőkbe Senkit temetni ne merészellenek, vagy azokat fel-asni Senki meg ne próbálja, mivel az ollyantán régi Sírt ha fel-ássák, könnyen az emberek inficiáltatnak.

...a Czigányok egyik helységből a másikba ne kóborollyanak, házról koldulni s kéregetni ne járjanak, hanem mesterséget folytassák, vagy mezei munkát.

- Biribits nevű játék tellyességgel tiltatik.

- Senki a Lakosok közül Verbunkkal tántzolni ne merészellen.

- Bírák! Vigyázzanak! Sokan tilalmas órák után étzakán dombéroznak, és azon közben Isten ellen való nagy káromkodást visznek véghez; tüzes pipával mennek haza a kortsmáról.

- Az ártalmas madaraknak, úgy mint Varjú, Csóka, Szarka és veréb fejeknek bészédettetése parantsoltatik.

- ...holt testek másod napnál tovább takarítatlan semmi módon ne hagyattassanak, hanem koporsóba tétetvén, és leszegesztetvén, Templomokban nem semmi képpen, hanem egyenesen az Czintermben vitessenek, s mennél mélyebb sírba temetessenek.

A holl még mostanában is a Templom kerületben, vagy házak között volnának temető helyek, azokban ennekutána tellyességgel nem merészelvén, a Czintermek vagyis temető helyek az helységekben és városokon kívül rendeltetvén, oly kerítéssel vétetessenek körül, melly mindenféle marhát abban leendő bémeneteltől állandóképpen elzárhasson.

- Minthogy gyakorta tapasztaltatott, hogy mezei pásztorok baltáikkal, mellyeket hordozni szoktak, gyakor tolvajságokba, veszedelmes versengésekben gyilkosságokban-is minden iszonyodás nélkül rohantak, azért Semmiféle pásztornak ezután baltát, fokost, csákányt, vagy más efféle ártalmas eszközöket kemény büntetés alatt hordozni szabad nem lészen.

- ... megparantsoltatik, hogy minden Alamisnát érdemlő szegény lakó helyében állandóan maradván, a lakosok által tápláltassék, más helységbe átjárni ne merészeljen.

- Mind Romai Catholika hitbéli, mind pediglen akár minémő Vallású Oksolákban járó Deákat tilalmaztatnak, hogy Falukról Falukra és házanként almaisnát kérni ne járjanak, különben ha a féle akármi rendbeli tapasztaltatik, helységbeli Bírák által azonnal megfogatassék, és Tekintetes Nemes Vármegye tömlöcziben küldtessék.

-...senki kemény büntetés alatt Szobán vagy konyhán kívül pipázni nem merészeljen.

Az fa vagy nádból csinált kémények tellyességgel tiltanak, és parantsoltatik, hogy azokat égetett Téglából készítsék. A házakhoz közel lévő sövény, nád, kerítés, vesszőből, karóból, deszkából készítése tiltatik.

- Kemények tiltatik Templomok Dedicatiójára szokott lenni közönséges Cassából való költség, Vendégségre vagy Torra, és más fa félékre való költést Senki ne merészeljen tenni.

- A Fűz-Fákat és más e béli frissen termő fát, minden Ősszel és Tavaszon ültessenek, és pedig jó s alkalmas helyen, nem tsupán tsak Gátoknál; és ezen Fűz-Fák-nak őrzésében szorgalmasabbak legyenek, mint ekkoráig..., a kik azon Fákat rontják, keményen büntetvén!

- A Melly Atyoknak egyetlen egy fia vagyon, katonának adni aztat Bírák Uraimék nem merészeljenek.

- Kemények parantsoltatik az Gátaknak, Hidaknak utaknak reparatiója.

- A melly Gazda a fellyebb ki-tett béren felül tapasztaltatni fog igérni, 12 páltza ütésekkkel fog büntetődni.

- Fiatal, szép termetű alkalmas Birkákat tartsanak a helységekben.

- Végtére parantsoltatik a Bírának, hogy tellyeséggel semmi gyümöltset az helységekben gabonáért vásárolni ne engedyenek.

- A legtellyesebb szigorral büntetendők; a hamis pénzverők, gyujtogatók, a kik akár melly módon reájok biztatott közönséges pénzt csalárdul tulajdon hasznokra fordítják, mindennémű Tolvajok, Gyermekeknek gyilkosai, Szüzeknek el-ragadói, Atyai Jusnak pazarlói, Zászlójoknak hitetlen el-hagyói, a kik tömlötznek feltörésével Szabadulást vettek etc.

- Szilvássy -

Az ÖKI-nek már csak múltja van?

Szarvas és Vidéke önkormányzati hetilapban 1996. április 5-én dr. Lelkes János „Mi újság az ÖKI-ben?” címmel beszámolt az Öntözési Kutató Intézet tevékenységeiről. Majd 1996. május 10-i Békés Megyei Hírlapból arról értesülhettünk, hogy az igazgató és a két igazgatóhelyettes lemondott a vezetői beosztásáról. Talán sokaknak furcsának tűnik, hogy a megbízatásuk 5. évében jöttek rá arra, hogy a nehéz helyzetbe került intézet vezetését május végére már másra bizzák.

A vezetők lemondásaihoz talán csak annyit, hogy az élet törvénye, amikor az egyik vezetőt lemondatták alkalmatlansága miatt, másik önként mond le, míg a harmadik erkölcsi érzéketlensége miatt nem akar megválni a bársonyszéktől. (Városunkban erre is van példa.) Ez egy örök kategória, a vezetői sors velejárója – ettől az élet megy tovább...

A Kutató Intézetben történt személyi gondokon túl, most sokkal jobban foglalkoztatja az embereket az intézet válságos helyzete, kilátástalansága, további sorsa. Nem zörög a haraszt, ha szél nem fújja, hogy valós, vagy csak vélt problémák, remélhetőleg, majd erre is fény derül. Megjegyezni kívánjuk, nem a bántás szándékával fogtunk tollat, nem a dolgok felnagyítását akarjuk, pusztán csak az igazságérzetünk nem tudja elviselni az onnan hallottakat. A városban olyan hírek keltek szárnyra, mely szerint a rossz gazdasági helyzet ellenére is bőkezűen osztogatták az amúgy is ritka forintot, például 1995. decemberében több millió forint prémiumot osztottak ki az Intézetben. Valóban úgy volt? Reméljük erre az illetékesek majd reagálnak. Erről nem beszélt a fáma, ezt néma csend övezte. Tudatában vagyunk annak, hogy pénzügyi szabálytalanságokról szó sem lehet, jogtalan kifizetések nem történtek – hát akkor még is mi van a dolgok mögött. A szűkebb vezetés és a szakreferens megtalálta annak módját: az Intézeten belül pontozásos alapon olyan jutalmazási rendszert állítottak fel, amely ugyan nem jogellenes, csak épp etikátlan. Mindez történt egy deficitesebb intézetben – úgy látszik, hogy a fentről oly sokat hangoztatott szerényebb keretek közti gazdálkodás híre az ÖKI-be nem jutott el, ha el is jutott, azt figyelmen kívül hagyták, aminek meg is lett az eredménye. Most joggal felmerül a kérdés, hol volt ekkor a vezetés? Megítélésünk szerint figyelmen kívül hagyta azt a tényt, hogy az ÖKI fennmaradása a legfontosabb feladat. Ennek érdekében kellett volna már korábban minden létező gazdasági forrásokat koncentrálni. Sajnos mindez a jelek szerint elmaradt. Maradván még e fenti példánál, a pontozásos bérezési rendszert már korábban meg kellett volna változtatni – átmenetileg szüneteltetni. Ez a kutatók között is gyakran feszültséget váltott ki.

Tisztában vagyunk azzal, hogy ami az ÖKI-ben történt az nem egyedi, sajnos ilyen és hasonló esetek elég gyakoriak az országban, hogy nagyobb dolgokra most ne utaljak. Ezek szomorú tények. Napjainkban számottevő aktív korú

áldozatul esett az átalakulásnak a foglalkoztatást illetően, elvesztették korábbi állásukat, sokan munkahelyre várnak, ők biztosan prémiumgarantálás nélkül is dolgoznának.

Szarvas egyik jó hírű kutató intézete került nehéz helyzetbe. Egykor szebb napokat is megélt, közel fél évszázados működése alatt szinte hozzáért a városhoz, az elért eredményei, sikerei öregbítették a Körös-parti várost. Most talán annyit mondhatunk, hogy mi, szarvasiak nagyon aggódunk érte és kívánjuk, hogy a szarvasi Öntözési Kutató Intézet szerezzé vissza mihamarább a régi fényét.

- *Ellenzéki Kerekasztal (Kozák Ferenc) -*

Fahídi krónika

A Szarvast átszelő, ma 44-es számú főközlekedési útnak már a jóval korábbi időkben is rendkívüli jelentősége volt településünk életében. Ez, mint nemzetközi út, Csongrádon és Szentesen átjőve, kötötte nyugatot kelettel, Ausztriát Erdéllyel. Ennek a közútnak nemcsak a polgári közlekedés és a kereskedelem szempontjából, hanem hadászati is kiemelkedően fontos szerepe volt. Ezért védte ezt a stratégiai objektumot a török az Ótemplom helyén felépített palánkvárral.

A szóban forgó utat a Hármaskörös (Nagy-Körös) szelte ketté. Az átmenő forgalmat 1801-ig komp (rév) biztosította. A nehézkesen mozgó és időközönként közlekedő komp azonban már mindinkább nehezítette a forgalmat, különösen az állatkereskedelem számára. Ezen a kompon vitték át az örmények hizott marháit (göbolyeit) és hajtották azokat a bécsi, vagy az augsburgi vásárookra. Látván a helyi földesuraknak a réven való közlekedés nehézségeit, saját érdekükben is úgy határoztak, hogy a Körösön való átkelést egy híd megépítésével korszerűsítik. Egy hatalmas méretű fahídat állítottak fel saját költségükön (mintegy 23000 Ft) és vállalták annak karbantartását is. A híd nem sokba került, mivel a kétkezi

munkások egy része közmunkásként vett részt az építésben. A fahíd két esztendeig készült és 1801-ben lett kész. Előbb is felépülhetett volna, amennyiben az 1800. évi árvíz azt nem késlelteti.

A lomha járású révet tehát a fahíd váltotta fel, amelyen a közlekedésért hídvámot kellett fizetni, kivéve a helyieket, az uradalmi forgalmat és a hivatalos személyeket. Az átkeléssel kapcsolatos tennivalókat a hídbiztosok látták el, akik a part mentén, a mai Halászcsárda helyén laktak. Az ősi házat azóta már többször átalakították.

A rév helyett felállított faveretű híd nagy szenzációnak számított abban az időben, mert ez volt a környék legnagyobb és legtetszetősebb hídja. Büszkék is voltak reá a szarvasiak, mert maguk építették azt minden részletében. Dolgozott azon minden épkezláb ember pitymallattól szürkületig. Állandóan csoportosulva jártak a lakosok a híd megtekintésére. Ha átjöttek rajta a fiatalok a „Füzesbe” egy kis sétára, vagy ha átrándultak Szentandrásra, boldogan tekintettek körül az alacsony korlátú hídon, illetve a korlátnak támaszkodva csodálattal ábrándoztak és nézegettek hosszasan a hömpölygő, habos vízáradatra. Olykor-olykor késő éjszakáig folyt ott az elmaradhatatlan pletyka, sikamlós tréfákkal tűzdelve, főként a „füzesi” vigadalom után, esetleg a fonókából és fosztókából való hazajövetelkor.

Az akkori szarvasi ifjú nemzedék pihenő napjait romantikusabbá tette a híd. Minden bizonytal sok érzelmi kapcsolat kialakulásához járult hozzá, vagy éppen a hídon fejeződött be. Az egymással civakodó legények többször a derekuk köré csavart szíjjal paskolták egymást és közben nagyokat nevettek, rikoltottak. Az idősebbek leginkább a templomi áhitat után látogatták a hidat és sétáltak óvatosan keresztül rajta. Folyt tehát a színes élet a hosszú és széles deszka átkelőn. Hosszabb időn keresztül a Körös-folyónak ez a szakasza nyújtott legtöbb érdekességet és vidámságot, a „Füzessel” együtt ez volt a helység leglátogatottabb, legforgalmasabb része. Három épület volt a híd közelében: a hídbiztos háza, a Bolza-kastély helyén egy nagyméretű lakóház és a DATE Körös-parti részén egy sötét, alacsony, bolthajtásos épület, a Község-háza. Ez utóbbi házat sötétben is fel lehetett ismerni pislákoló lámpájáról, amely inkább csak azért égett, hogy az éjszakai látogató neki ne menjen a szundikáló éjjeliőrnek. A szarvasi lakosok annyira szívükbe zárták a fahidat, hogy annak emlékére dal is

született a nép ajkán. Szállt és zengett az új dal ütemesen éveken át. Sokan még ma is ismerik Szarvason az alábbi szöveggel:

Popod szarvaszki moszt voda tyecsje,
Popod szarvaszki moszt voda tyecsje,
Cso zse mi má milá
Holubicska sziva
Doma rjeknye.

Cso zse mi rjekla korhelyovi,
Cso zse mi rjekla korhelyovi,
Vegy szom jej nye prepiv,
Vegy szom jej nye prepiv,
Konye, voli.

Ak szom jej aj prepiv, nye bojim sza,
Ak szom jej aj prepiv, nye bojim sza,
Huszáró, verbuju,
Szebó ma volaju,
Zverbujem sza.

Az urasági fahíd – az örökváltsági szerződés kapcsán – a községé lett, amely azt árverés útján 1854-ben bérbe adta. A fahíd helyébe 1894-ben egy sokkal kisebb vasszerkezetű híd került.

- Szilvássy -

Erzsébet ligeti krónika

Budapestről jövet a 44-es főút jobboldalán, Szarvas város alatt húzódó Holt-Körös mentén terül el egy összefüggő fás terület, az Erzsébet liget. Ez a mintegy 13 hektáron fekvő „oázis”, növényállománya alapján ligeterdőnek, rendeltetése szerint pihenő erdőnek minősül.

A liget területét valaha a Körös-folyó kiáradásai áztatták. Ez a sajátos ökológia tette ott lehetővé a vízkedvelő növényfajok megtelepedését és elszaporodását. Mivel a fás szárú növények közül a fűzfélék számára volt a legkedvezőbb a tenyészhely, leginkább ez a növény uralta az árterületet. A fűz nemcsak természetes úton szaporodott, hanem mesterségesen is telepítették a XVIII. század végén: először 1774-ben.

Szükség is volt a jó minőségű és bőséges vesszőtermésre, hiszen akkor sokoldalú felhasználhatósága folytán nélkülözhetetlen háziipari nyersanyagként számított a fűz Szarvason, különösen a halászok és a pákászok számára. De sokféle célból került alkalmazásra a fűz hajlékony vesszője a háztartásban és a háztáji tevékenységben is. Használták pl. kerítéshez, házépítéshez, termény- és takarmánytárolásra, szekéreknek, kosárféléknek, fekhelynek, sőt még bölcst is készítettek belőle. Így magától értetődő, ha a sudár nyár, a tölgy-, juhar- és szilfélék társaságában egyre inkább a fűznek lett meghatározó szerepe, ezért kapta a fás terület a reá leginkább jellemző elnevezést, a „Füzes”-t.

Ezt a Füzes kezdetben rév (komp), aztán 1801-től egy nagyméretű fahíd, 1894-től pedig egy kis vasveretű híd kötötte össze Szarvas belső településével. Ekkor már a Füzes neve „Népkert”-re változott. Ide járt ki a szarvasi és jött át a békésszentandrásfi fiatalság találkára vagy búfelejtésre: sétára, tereferére, eszem-izsomra, ropogós táncre, esetleg mulatozásra. Egy-egy ízletes vacsora után a borral locsolt torok dalra fakadt, az emelkedett érzéstől pedig táncre perdült a láb. A vendéglátáshoz pedig a kert kisvendéglője csábította ínycsiklandozó ételének illatával és fűzfaízű karcosával a sétálgatva kacarászó ifjakat, az egymásba fonódó párokat. A közlekedéshez többnyire maga a természet alakította ki a kert kajsza gyalog- és kocsitűtjait.

A Hármas-Körös folyó végleges szabályozását (1888) követően kapta a Népkert a maihoz hasonló megjelenését. A kert egy részét érintő folyószakasz inaktiválásával 30 km hosszú holtág képződött, az ún. Holt-Körös. Ezzel a folyószabályozással az itteni ártér mentesült az időnkénti elöntéstől, és így már lehetőség nyílt a kert kulturált átrendezésére, és parkosítására. Olyanná kellett átalakítani a ligeterdőt, amely mint pihenőerdő majd lehetőséget nyújt a felüldülésen, a sportoláson és a szórakozáson kívül tömeges rendezvények, valamint ünnepek megtartására, sőt nyári táborozásra is.

A Népkert átalakításának tere és kivitelezése Dolesch Vince városi főkertész nevéhez fűződik. Az évekig tartó parkosítási munkálatok 1894-ben kezdődtek. A fölösleges, parkosításhoz nem szükséges faállományt (a fűzzel együtt) kitermelték és helyükbe nemes fajokat és díszbokrokat telepítettek (pl. mocsári ciprus, tölgy, kőris, nyár, nyír, éger, szil, hárs, platán, gyertyán, japán, akác, szivarfa, fenyő, fagyal, galagonya, jázmin, aranyeső). A kert körül erdővédősávot is létesítettek. A kerthez eleinte gyümölcsös, rózsakert, szőlőültetvény és faiskola is tartozott, melyek a község szépítését és gazdálkodását szolgálták. A kertben volt a vincellér-lak is. A rózsakert a mai teniszpálya helyén volt.

A kertészek a vámház, a jelenlegi halászcserda korábbi épületében laktak. A négyszög alakúra rendezett Népkerthez mesterségesen kiképzett sétányok, köröndök, játszóterek, teniszpálya és vendéglátóegység tartoztak. Eredetileg a sportpálya a belső, a 2-es számú köröndön volt, és innen került át az 1920-as évek végén a sokkal tágasabb, futópályával, majd tribünnel is ellátott mai helyére.

A Népkert a jelenlegi Erzsébet liget nevét Erzsébet („Sisi”) királyné tragikus halálának következő évében (1899-ben) kapta. Eredeti neve: Erzsébet királyné liget volt. Városunk ezzel is méltó emléket kívánt állítani Magyarország kedvelt uralkodó asszonyának.

Az Erzsébet ligetből gyalog, vagy kerékpárral közlekedők szilárd burkolatú és megvilágított úton juthatnak el a ligetet a belső településsel összekötő hidakhoz (vas- és fahíd).

Az Erzsébet ligetben található az 1904-ben, Bányász János neves szarvasi építész által tervezett és megvalósított, vendéglátás célját szolgáló pavilon (Ligetvendéglő).

Külön élményt jelenthet a látogatónak Ruzicskay György szarvasi születésű, Munkácsy-díjas, Érdemes és Kiváló festőművész alkotóházának és néprajzi gyűjteményének megtekintése.

A Körös-parti önfeladt kikapcsolódáshoz nyújtott tág lehetőséget a sporthorgászok közkedvelt nyaralója, a MOHOSZ üdülőház.

Ugyancsak a ligetben, a víz partján létesült, a már országszerte ismertté vált Pedagógus kemping és Ifjúsági tábor.

Az 1995. évtől kezdve lett gazdagabb a liget egy újabb vendéglátó egységgel. A „Liget-Panzió-Étterem” nevű ultramodern vendéglátó kombináttal.

Nem a liget belső területéhez tartozik a „Lauder-Joint Nemzetközi Ifjúsági Tábor is, amely évente nagyon sok hazai és külföldi fiatalnak szolgál pihenésül.

- Szilvássy -

Iskola bezárás?

Nem véletlenül kapta Szarvas városa a megtisztelő jelzõt, Iskolaváros. Nagyságrendjéhez viszonyítva megtalálható itt minden intézménytípus, az óvodától egészen az egyetemi karig. Itt mindig a fejlesztés volt a cél eddig.

A közelmúltban a beiratkozásnál tudták meg a szülők, hogy a Tessedik utcai iskola megszűnik. Felborzolta a kedélyeket nem csak a közlés, hanem a szülőket lebecsülő, sértő eljárás is. Az „iskolázatási tájékoztatóban” benne volt az iskola, még az induló első osztály tanítója is. A szülők tervezgettek gyerekeikkel együtt, aztán jött a váratlan „villámcsapás”. Volt ugyan utána több tisztázó megbeszélés, szülői értekezlet, de nem sikerült a szülőket megnyugtatni. Kérelmekkel fordultak több helyre, így a körzet egyéni képviselőjéhez, Szöllösi Istvánnéhoz is. 128 aláírással kérték a segítséget.

A szülők és a Képviselő Asszony találkozására 1996. május 17-én került sor a Tessedik utcai iskola egyik osztálytermében. Megjelent 41 szülő és 13 vendég,

köztük a két országgyűlési képviselő, négy önkormányzati képviselő, az iskola igazgatója és több pedagógus is. A szülők képviselője üdvözölte a megjelenteket, majd a Képviselő Asszony vette át a szót. Néhány bevezető gondolat elmondása után jogszabálygyűjteményt adott át az iskola igazgatójának és a szülők képviselőjének. Hangsúlyozta, hogy az érvényes törvények szellemét és betűjét tiszteletben kell tartani az iskola „átszervezésének” esetében is. Amiről szó van, az nem belső átszervezés, mert nem egy épületen helyeznek át osztályokat, vagy a szomszédos épületben történik ez, hanem a gyerekek lakásától kilométerekre, miközben a forgalmas 44-es úton is át kell menni. Ha ez az „átszervezés” indokolt lenne, akkor is kifogásolható, hogy a 6-10 éves gyerekeket nem lehet így megterhelni, ez túl van az elviselhető határon és a szülők állandó bizonytalanságban tartását eredményezi. Mint választott országgyűlési képviselőnek – tartozzon akár az MSZP frakciójához – kötelessége a választók jogos érdekeit képviselni.

Az iskola igazgatója is elmondotta az érveit, ismertette a várható osztálylétszámokat, megemlítve a takarékosági szempontokat és a tantermek beázásával kapcsolatos kérdéseket egyaránt. Elmondotta, hogy a szülőkkel – több alkalommal tartott megbeszélésen – lényegében megegyeztek.

Ezt követően párbeszéd alakult ki. Az egyik szülő sértőnek tartotta, hogy megfelelő előkészítő munka nélkül a beiratkozáskor tudták meg, hogy az iskola meg fog szűnni és éppen az igazgató asszony önkormányzati választókerületében. A Zöldpázsiti Óvoda vezetője sérelmezte a kialakult helyzetet, őt is presztízsveszteség érte, mert orientálta a szülőket és az utolsó pillanatban értesítették a várható változásról. Az egyik apa felszólalásában elmondta, hogy olyan tájékoztatást kaptak, miszerint 21 fős osztálylétszám alatt rendelet írja elő az összevonást. Ilyen körülmények kényszerében – iskolabusz beígérése mellett – voltak kénytelenek gyermekeiket beíratni.

A Képviselő Asszony kijelentette, hogy minimális létszámelőírás nincs! A jelenleg érvényes közoktatási törvényből és a készülő tervezetből idézett, ahol csak a maximális létszámok vannak rögzítve. Kifejtette, hogy csodálkozik azon, hogy éppen az iskola igazgatója megy a „dolgok elé”. Ez iskolabezárás és nem tartozik az igazgató kompetenciájába. A fenntartó Önkormányzatnak kell dönteni

ebben a kérdésben és a megfelelő előkészítés után legfeljebb 1997-ben lehet erről szó. A költségvetés nem igazodik tanévhez, naptári évet ölel fel, így szeptembertől az üzemeltetés biztosított. Megkérdezte a jelenlévő Dr. Lengyel Albert önkormányzati képviselőt, hogy tárgyalta-e a Képviselő-testület ezt az iskolaügyet. Dr. Lengyel Albert kijelentette, hogy nem és az iskolabusz beígérésének nincsen realitása. Kilátásba helyezte, hogy a következő testületi ülésen a kérdést felveti és kérni fogja a Képviselő-testület állásfoglalását.

Demjén Sándor az Ótemplomi Evangélikus Egyház lelkésze felszólalásában elmondta, hogy többen telefonon kérdezték meg, miért akarja az Egyház elvenni a termeket. Telefonon felhívta a Polgármester urat, aki közölte, hogy ilyen átszervezésről nem tud és most hallja először? Az épületet az Evangélikus Egyház kapta meg, de nem tart igényt csak az ott lévő lakásokra, papi lakás céljaira. Az ügyben egyébként az egyház nyilatkozott a Szarvas és Vidéke 1996. április 26-i számában, kijelentve: „... az Önkormányzat kezelésében marad, tartós, ingyenes használatában – az iskolai célokat szolgáló rész – és az egyháznak nincs is szándékában az eredeti megállapodás megváltoztatása.” Azzal zárta felszólalását, hogy a szülők levelét maga is szívesen aláírta volna.

A Képviselő Asszony elmondta, hogy az elhangzottak után minden világos. Több sajnálatos hiba, törvénysértés ellenére is a békés megoldást kellene keresni. Javasolta Laurenczy Jenőné igazgató asszonynak, hogy a kérdést vegye le a napirendről és állítsa vissza az eredeti helyzetet.

A szülők képviselője zárta az összejövetelt abban a reményben, hogy a helyzet mindenki megalégedésére békésen megoldódhat, hiszen a szülők is ezt szeretnék.

- SZ -

Egy szarvasi cserkészcsapatról

„**A** magyar cserkészzet egyre lombozódó fáján egy új hajtás fakad. Az 584-esek halhatatlan emlékű alapító parancsnoka, Némethy Samu, a csapat aprajanagyja szeretett Samu bácsija elindult a rögös úton, megkezdte a toborzás munkáját.”

Így kezdi Hegyi József csapatfőnök, a szarvasi 584. Gábor Áron cserkészcsapat első tüzére c. nyomtatásban megjelent megemlékező naplóját.

1928. október 24-én, csütörtökön d.u. 2-5-ig az első összejövetelen négy tette kész, virgonc kis apródjelölt vett részt: Blaskó János, Holub László, Némethy László és Wieland Barna. Rajtuk kívül jelen voltak még más elemi iskolai tanulók is, hogy megjelenésükkel csatlakozásukat fejezzék ki, hogy helyt kaphassanak az apródok kibontott zászlaja alatt.

Egy fél év telt el és Samu bácsi a csapat megszervezését már előkészítette. Kérelmet intézett az Ipartestülethez, hogy vállalja el a szervezést. Miután az Ipartestület elvállalta a csapatszervezést, erre a célra szervezőtestületet alakított. Tákos Lajos elnökön kívül Podani Samu, Kiss Mihály, Pásztor Gyula és Povázsay György urak vettek benne részt.

Ezt követően gyors ütemben kezdetét vette a csapat tagtoborozása, akik leventékből, ipari tanulókból és más ifjak közül kerültek ki. A csapat nevét a központ egyetértésével „Gábor Áron”-ban jelölték meg, a híres székely ágyúöntő emlékére. A csapat első cserkészei voltak: Bankó Mihály, Bankó Sándor, Bankó Pál, Brusznyczki János, Kasnyik Béla, Kovács János, Lettner Tóbiás, Litauszky Pál, Hartányi Jenő, Kiszely Pál, Stefán György, Somogyi Mihály, Próféth Ödön, Roszjarovicz András, Rohony János, Bankó István iparos és kereskedő ifjak. A csapat első összejövetele 1929. május 2-án volt. Itt kérték a megalakult cserkészcsapat bejegyzését, melyet jóváhagyás után 584. számon regisztráltak is.

Az országos vezetőtiszti testület a csapat levente létszámát 24 főben állapította meg. A csapat-összejöveteleket Bankó Sándor a „Farkas” őrs vezetője tartotta, aki levente segédoktató is volt. A község vezetősége az agilis cserkészcsapat részére díjtalanul átengedte a községi iparos iskola rajztermét, amelyben kéthetenként találkoztak az ifjak.

1929. november 17-én zajlott le a csapat avatási ünnepe a polg.iskola tornatermében, ahol a szövetség részéről Faragó Ede vett részt. Az ünnepen fogadalmat tett 10 cserkész, újíttott 6 és ígéteret tett 14 apród. Az ünnepeyles aktust műsoros előadás követte, melynek megnyitóján (Szokol) Károly a 180. „Kárpát” csapat parancsnoka mondott beszédet. Ennek az igen jól sikerült rendezvénynek hatására is sokan kérték felvétélüket a csapatba. Év végére 48-ra nőtt a taglétszám, melynek kb. fele apród, másik fele cserkész volt. A csapat életében nagy élményt jelentett az, hogy 1929-ben parancsnokuk képviseletében részt vehettek az angliai Jamboree-n.

Akárcsak az ország más részén, Szarvason is nagy újdonságként hatott a cserkészet. Őszinte rokonszenvet váltottak ki az árvalányhajas ifik mind megjelenésükkel, mind tetteikkel. Körülöttük a szó legnemesebb értelmében pezsgett az élet! Fegyelmezett magatartásuk példamutató volt. Általában az lpartestület helyiségeiben szórakoztatták az érdeklődő közönséget. Mindezekért, aki csak tehette, valamilyen formában segítségére volt a cserkészcsapatnak. Abban a nehéz gazdasági helyzetben szükség is volt erre nagyon. De minden akadályt, nehézséget leküzdve, törhetetlen akarattal haladt a kis csapat a cél felé.

A „Gábor Áron” cserkészcsapat számára erkölcsileg, tapasztalatokban és anyagiakban is leggazdagabb év 1933. volt. Az esztendő kiemelkedő eseményének a Jamboree-n való remek szereplést tekintették. (1933. augusztus 1-16.). a Jamboree őrs tagjai voltak: Krón Ferenc tiszt vezetése alatt Bankó Mihály, Dina György, Gaál Pál, Gáspár György, Hartányi Jenő, Hritz György, Pálinkás Károly, Petrásovics Gyula, Sonkoly János, Némethy Sándor, Kupcsek (Kerényi) Tibor kondorosi parancsnok és Demcsák László s.tiszt.

A csapatmunkán túl Samu bátyust illette a dicséret, aki a fiúk felkészítésén rendkívül sokat fáradozott. Ezért a központi szolgálataért előkelő főparancsnoki kitüntetésben részesült.

Év végére megvalósult a fiúk régi vágya, saját bérletű otthonuk lett (Blaskó asztalosmester Arany J. utcai háza). Szükség is volt az újabb helyiségre, mert a csapat létszáma tovább növekedett. Ekkor már 73-an voltak. A cserkészek három őrsben tevékenykedtek. Vezetőik Hartányi Jenő és Hritz György volt, az újoncoké pedig Gáspár György.

A csapat a következő évben megint más helyre tette át székhelyét, és pedig a központi iskolába. Akkor már négy őrssel működött a csapat. Nagy veszteség érte az ifjakat: Samu bá' megvált tőlük. Távozásával megüresedett a helye, melyet egy ifjú cserkész, Hegyi József római katolikus tanító töltött be. Hamar megszerette őt minden fiú, s rövidesen a csapat közismert Stefi bá'-ja lett.

Az 1935. év legmeghatóbb ünnepe a csapat zászlóavatása volt, ahol dr. Schauer Gáborné, Szarvas köztiszteletben álló főbírájának neje mondott beszédet és helyezte a Gábor Áron feliratú, lilimos, aranyszegélyű, azúrkék zászlóra babérkoszorúját. A zászlót a fiúk hozzátartozói készítették. A csapat létszáma ebben az időben érte el csúcspontját: 91 volt.

1939-ben ismét zászlót avatott a csapat az újonc apródok részére. A fogadalomtételt követően dr. Uhrin Lászlóné, főszolgabírónk neje méltatta az újabb nagy eseményt, s meleg szavakkal felavatta a zászlót és szalagot kötött rá. Újabb nagy nap következett azzal, hogy a helyi evangélikus egyház, amely mindig oly megértéssel és szeretettel viseltetett a cserkészlet iránt, az árvaház egyik nagy termét otthonnak adta át. Végre egy tágas helyiségbe kerülhettünk, ahol mind a cserkészek, mind az apródok külön-külön díszes sarokban találhattak otthonra.

Az 1938. év eseményei közül a tihanyi nagytáborban töltött egy hetet lehet külön kiemelni. A Balaton selymes hullámai, a táj lenyűgöző szépségei sok-sok örömet, önfeledt szórakozást nyújtott a honismereti tábor résztvevőinek is.

A „Gábor Áron” szarvasi cserkészcsapat nagy tábora 1939. nyarán, Mártélyon volt. Ezzel egy időben készült a csapat a Nemzeti Nagytáborra is, amit Krasznahorkán tervezett a Magyar Cserkészszövetség. Sajnos a közelgő háború szele ezt megghiúsította, pedig rendkívüli élmény lett volna a csapat számára az ország cserkészeivel való közös táborozás. A csapat otthona 1944. őszén, amikor a szovjet csapatok bejöttek (október 6.), a Vada Péter és a mostani Vasút utca sarkán lévő úgynevezett Pilinszki-féle iskola épületében volt. Ezt törték fel valakik és fosztották ki teljes „meztelenségig” (sic). Ezzel a csapat sorsa végérvényesen megpecsételődött, újraszervezésére már ezért sem volt lehetőség.

Tudomásunk szerint az egykori „Gábor Áron” cserkészcsapatnak 1939-ig 161 kiscserkésze, vagyis apródja és 150 cserkésztagja volt.

Így épült a Mezőtúr-Szarvas vasútvonal

Annak lehetősége, hogy Békés megyében vasút épüljön, már a múlt század közepén fennállt, amikor Arad megye arra kérte megyénket, hogy támogassa a Szolnoktól Nagyszebenig tervezett vasútvonal Aradon történő átvezetését. Bár Békés megye a tervet anyagilag is támogatta, a szabadságharcot követő mozgalmas politikai események miatt realizálhatónak látszó elgondolás megvalósítását el kellett halasztani.

Terjedelmes hely kellene hozzá, hogy akárcsak nagyvonalakban is ismertessük a szarvasi vasút megszületésének fázisait. Tulajdonképpen 1856-ban kezdődött a vasútépítési história, amikor a szarvasiak a békés-csanád-aradi Vasúttársasággal próbálkoztak egyezkedni vasút dolgában. Ez akkor abbamaradt és 1862-ben került ismét felszínre. Az ügyet 1865-ben Trefort Ágost vette kézbe, s egysínű vasút építését határozta el, amely Szarvas-Mezőtúr között közlekedett volna. Ilyen típusú vasutak már jártak ugyan mellékvonalakon, de sehol sem váltak be. Ennek ellenére építéshez már majdnem hozzákezdtek, amikor kétsínű vasút létrehozására nyílt lehetőség, amely azonban újfent csak terv maradt.

Mindezek után a képviselőtestület rendkívül restellte a dolgot és a korábbi kudarcokra is emlékezve, végső elkeseredésében az egysínűnél is kezdetlegesebb vasút építésére szánta el magát: lóvasutat akart közlekedtetni Szarvas és Mezőtúr között. Ez is már majdnem megvalósulás előtt állt, amikor végre 1877-ben a Tiszavidéki Vasút Igazgatóságával kezdtek a község vezetői tárgyalni, kétsínű lokomotívos vasút létesítése végett. Sok-sok tárgyalás után 1878 tavaszán a két fél között a szerződés létrejött, és széles körű társadalmi összefogással a vasútvonal 1880-ban megépült. Ezzel végre – három évtizedes küzdelem árán – valóság lett a Szarvas-Mezőtúr közötti közlekedés. Ezekre menő nép jelenlétében futott be először, fellobogózva, virágokkal feldíszítve a kurta

vonat a Halesz-ban ma is meglévő állomásra, az indóházhoz. A rendkívüli eseményre az alábbi humoros vers született:

„Megesett a nagy csuda Szarvasnak van vonatja; A kis gőzös egy szuszra Elmegy Túrra meg vissza. Már ez osztán nem tréfa! Nem messze van ide Túr; Hová utazik az Úr? Nem messzire csak Túrra, Onnan aztán meg vissza. Már ez osztán nem tréfa!”

A vasút az államosítás kapcsán 1882-ben beépült az államvasúti hálózatba.

A mezőtúri-szarvasi vasút folytatásaként 1893-ban nyílt meg a Szarvas és Mezőhegyes közötti vasútvonal. Az előzmények egyértelműen mutatják, hogy Szarvas mennyire törekedett a külvilággal való kapcsolatra, hogy elzárkózottságából kiszabaduljon. Mintha a MÁV és a helybeliek ezzel befejezettek tekintették volna a vasúti közlekedésük helyzetét, a földbirtokosi önzés és érdektelenség miatt külön említésre méltó fejlesztés évtizedeken át sajnos nem történt, így a vasúti közlekedés vicinális jellegű maradt, s általa településünk meglehetősen a perifériára szorult.

- Szilvássy -

A szarvasi céhekről – „dióhéjban”

Szarvason 1817-ig csak egyetlen céh, az 1778-ban megalakult csizmadia céh volt. Gyula után a szarvasiak lettek a másodikok a céhek megyei listáján. Bár már korábban is működtek csizmadiák és tímárok helységünkben, azonban kevés számuk miatt nem tudtak céhekbe tömörülni. A csizmadiák után 1817-ben alakult meg a kovácsok és kerékgyártók, valamint a vékony- és szűrszabók céhe. Évtizedek múlva, 1842-ben került sor a festők, majd 1844-ben az asztalos-, lakatos-, kádár- és üvegesmesterek céhének létrehozására.

Szarvason a csizmadia céh mellett legjelentősebb szerepre az 1829-ben létesült tímár céh emelkedett. Ők adták ki elsőnek 1830-ban „Szarvasi Magyar

Tímár Czéh” elnevezés alatti legényszabályzatukat, amely legapróbb részletekig szabályozta a céhlegények magatartásbeli kötelességeit. Ezt a legényszabályzatot 35 szarvasi mester, a dékánymesterek és a legénység fogadta el. A céhben a következő tisztségek voltak: főcéhmester (atyamester, felügyelő), első majszer, öreg bejáró mester, kis bejáró mester, notarius (jegyző), szolgáló mesterek, dékán, aldékán, öreg legények és szolgáló legények.

A céh tisztviselői szolgálatba állásukkor eskü tettek a céhmester házában, farsang első vasárnapján. A céhmestert az idősebb mesterek közül választották. Miután az új céhmester esküt tett, átvette a kézfűzés céhláda egyik kulcsát, a másikat pedig valamelyik öreg mesterre bízták. Így a ládát csak kettőjük jelenlétében lehetett kinyitni. A céhek a céh patrónusának képével mintázott és a feliratozott selyem zászlóit a római katolikus templomban őrizték. Ünnepi alkalmakkor ezek alatt vonult fel a céh. A céhek negyedévenként tartottak gyűlést, s ezt kántornak(?) nevezték. Az első céh-es komintát Hellenbrach János céhkommissarius készítette 1837-ben a kovácsok számára.

A céh privilégiuma szigorúan megszabta, hogy lehet valaki inas, mesterlegény és mester. Inas (ma ipari tanuló) csak az lehetett, aki a próbát kiállotta, születési levelét felmutatta és a taxát (általában 2 forintot) kifizette. Jobbágy gyermeke csak ura engedélyével lehetett inas. Az inas kötelességei – eredeti szövegezéssel – így szóltak: „Első kötelessége lészen reggel felkelés után az Istenhez fohászzkodni és rendes dolgot követni vagy konyhába való edényeket vízzel meg tölteni, tisztán helyre rakni. Valamint az Majszter Urnak úgyszintén majszterné Asszonyinak tartozó kötelességet mindenben engedelmeskedni, főképp majszter Úr otthon nem létében, az akár Vásárban, akár hol légyen, mert ha panasz tevődne a B Cz előtt keményen büntetődöl szófogadatlanságért.

A mesterségbe való munkát napról-napra, szebben jobban igyekezz ki mivelní, hogy az mint majszter mint pedig magad javára szolgáljon, mert szokás szerént minden fertály esztendőben művlátó mesterek által nem különb a magad viselése is megvizsgáltatik és rossz viselkedésért, büntetést magadra hárítva.

Mindenkor tilalmaztatik majszter Uradat és majszterné Asszonyodat meg szólni a háznál előforduló dolgokért a mi gyakran meg történhet, híresztelni vagy otthon minden haszontalan beszédekét, pletykálni, kemény büntetés alatt tilalmaztatik.

Lopni vagy ahhoz hasonlót követni majszterednél vagy másutt, vagy jó helyen elrakott eszközöket bántani, az elkövetett istentelenségédért, testbéli büntetés alatt keményen meg büntetődöl.

Vasárnapokba vagy ünnepnapokon reggel tartozol a Templomba elmenni, ott az Isten igéjét csendességbe halgatni, mert ha helytelenkednél vagy másoknak halgatásába botránkozást csinálnál az ilyenekről szóló törvények által megbüntetődöl testbéli büntetés alatt. Ha pedig a Templomba el nem mehetnél bizonyos dolgok véget kötelességed lészen énekelned s olvasnod könyörgéses könyvekből.

Vasárnapokba délután nem szabad lészen a maszter és majszterné híre nélkül el menni sehová, míg azoknak engedelmeből egy két órára nem eresztődöl, de tartozol hamar haza jönni és műhelyhez szükséges dolgokat s eszközöket elkészíteni.

Fő kötelességed lészen, még ha az Majszter Urad, a majszterné Asszonyod bizonyos dolgok véget valahova el küldenek, akár mesterember házakhoz, akár parasztokhoz, tehát házba menetel előtt kalapodat feltenni és jámborul el butszuzni tartozol. Kívánj mindennek barátságosan a napnak idejéhez képest jó reggelt, napot, estét vagy északát és köszönj vissza, ha valakin néked köszönt. Utolsó fő kötelességed lészen a mesterséghez való szerszámokat tisztán tartani, egy átaljában egész műhelyt tisztaságba és minden hozzá tartozó edényeket teljesen elrakni. Ugy hogy ha ezen cikelyeket szorosan meg tartva, nem hogy a kirendelt büntetések el kerülsz, de mindenek előtt ditséretet nyersz.”

Az inaskodás 3-4 évig tartott. Ennek elteltével újból 2 forint taxát kellett fizetni az inasnak és megkapta „Szabaduló levelét” és vándorkönyvét, így lett legény belőle. Minden mester tarthatott inast, de csak egyet, s ellátásáról a mester gondoskodott. A „Szabaduló levél” megszerzése után a legények először az atyamesternél jelentkeztek munkára, aki beosztotta őket valamelyik szakmabeli mesterhez. A beosztást kötelező volt elfogadni. Ezzel kezdődött a mesterlegények 3 éves vándorlása. Egy helyen legkevesebb egy évet tartózkodhattak,, és pedig karácsonytól karácsonyig. A legényeknek csupán annyiban volt megkötvé a munkaidejük, hogy 12 óránál többet nem voltak kötelesek dolgozni. Szombaton is dolgozniuk kellett; délig feltétlenül.

A legényszabályzat a legapróbb részletekig kiiktatta a legényeket arra, hogy viselkedjenek összejöveteleken, társasában és ezeken túl. Így pl., aki a céh előtt hamisan esküdött, káromkodott vagy a céhet becsmérelte, „két huszasra” büntetődött. Ha nem tudott fizetni 30 korbácsütést kapott. A legény köteles volt ünnepnapokon templomba járni és a szertartás alatt komolyan viselkedni: „ha ott fetsegéssel másokat nevetésre kinszeretene, 10 krajzárral büntetődik.” A legény azt tartozott megenni, amit mestere adott neki: amennyiben este 6 óra után tért haza, nem kapott vacsorát. Tilalmaztatott a legénynek a korcsmázás, legfeljebb egy icce bort ihatott, azt is csak állva tehetette. Ha korcsmában táncolt vagy kártyázott volna, 20 krajzárral lehetett büntetni. Rendkívüli szigorral jártak el a céhek azokkal a legényekkel szemben, akik a vasárnapi italozás után hétfőn nem tudták a munkát felvenni, úgynevezett kisvasárnapot (blaumontag) tartottak.

A legény az utcán ünnepnapokon reggel 6 és este 6 óra között csak ünneplő ruhában járhatott. Hétköznap nem tartózkodhatott az utcán mezítláb, cigány módjára. Fejfedőt kellett viselnie és járkálás közben nem ehetett. Kalapját köszönéskor le kellett emelnie és hangos üdvözlés mellett meg kellett hajolnia. Ha a mester vagy felesége meghalt, a legénynek büntetés terhe mellett kötelező volt a temetésre elmenni. Amennyiben a legény halt el, s pénz utána nem maradt, a mesterre hárult a temettetés.

A legények a legszigorúbb titoktartásra voltak kötelezve, ami a céhben történt, azt senki idegen nem tudhatta meg. Tilos volt a kontárokkal való társalgás, még inkább a barátkozás.

A három évig vándorló mesterlegény kérhette mesterműének elkészítését, amelyet a céhgyűlés hagyott jóvá. Ha a legény iratai rendben találtak, a kiszabott mestertaksa befizetése után sor kerülhetett a remekmű elkészítésére, melyet egy mester-vizsgabizottság minősített. Amennyiben a jelölt az előírtaknak megfelelt, bekerült neve a mesterkönyvbe és ezzel a legény teljes jogú mester lett.

Szarvason a céhek feletti felügyeletet elsőfokon a megye és a földesúr, másodfokon pedig a község gyakorolta. A termelés és az értékesítés ellenőrzése a községi előljárásság hatáskörébe tartozott.

Akárcsak máshol, a céh rendszerén belül Szarvason is megindult a vagyoni rétegződés, de itt a tőkeszegénység miatt nem tudott kiemelkedően gazdasági

pozícióhoz jutni, még a tímár céhen belül sem, holott ez volt a legtekintélyesebb ipari testületünk: 1846-ban 68 mestert tömörített. Akkor a tímár cég főcéhmestere Kovács ál, atyamestere pedig Marschal Sámuel volt.

A céhek életében az első jelentős változás a szabadságharc bukása nyomán következett be. Önállóságukat megszüntették, élükre biztosokat neveztek ki, gyűléseiket betiltották. Az új helyzetben az ipar fejlődését nagymértékben előmozdító céhrendszernek is át kellett adnia helyét. Ugyanis már merevvé vált működési szabályzata, mély konzervatív szemlélete és gyakorlata, az egyre erősödő belső ellentmondásai miatt az egy évszázadon át progresszív tevékenységet kifejtő cégrendszer válságba jutott és kerékkötőjévé vált a kapitalizálódó ipar és kereskedelem fejlődésének. Funkciója mind nagyobb részt érdekvédelmi jellegű intézkedések, szabályzatok meghozatalára korlátozódott. Ezekon túlmenően akadályozták a céheket hivatásuk betöltésében a helyi kötöttségek is, nevezetesen a helytartótanácsi rendeletek, a földesúri függőség és az uraságnak a céhek feletti felügyelete. Szarvason a céhek megszűnéséig, 1872-ig 8 céh létesült, melyek az 1884-ben szervezett ipartestületbe tömörültek: elnöke Tepliczky János volt.

- Szilvássy -

A Szlovák Önkormányzat ülésén történt

A Szarvasi Szlovák Önkormányzat kedd délelőtt tartotta soros ülését a Szlovák Közösségi Házban. Mótyán Tibor elnökletével a testület megvitatta a Délalföldi Szlovák Kisebbségi Önkormányzatok Szövetségének megalakítási lehetőségét. Mint a békéscsabai illetőségű előterjesztésből kitűnik, amennyiben a Szövetség megalakul a Békés megyei önkormányzatok kiegészülnek Szeged város Szlovák Kisebbségi Önkormányzatával, így érvényesülne a délföldi képviselő. A Szövetség székhelye Békéscsabán a Megyei Önkormányzat

székházában egy fő főfoglalkozású délföldi koordinátorral funkcionálna. A Szövetség működését a délföldi Szlovák Kisebbségi Önkormányzatok közösen viselnék, a település lélekszámának arányaiban. A Szarvasi Szlovák Önkormányzat e kérdéskörben egyelőre várakozó álláspontra helyezkedik. Tájékozik a tárgyi és személyi feltételek pontos alakulásáról. A továbbiakban felvetődött az önkormányzat részéről egy, a város szlovák kultúrájában élen járó diákok, pedagógusok és más személyek ösztöndíj-rendszerének kidolgozása. Elhangzott az is, közeledik a Harruckern emlékév, amiben a Szarvasi Szlovák Önkormányzat a méltó megörökítésre és minden irányban nyitott partnerkapcsolatok kidolgozására törekszik.

- SZ -

Ha kell, szavazzunk... a Tessedikre!

Lapunk e számának megjelenésekor már eldőlt, hogy milyen eredménnyel szerepelt szerda este a Ki mit tud? első középdöntőjében a Tessedik Táncegyüttes. Táncosaink ezúttal a szakmai szinten rendkívül erős Nyírség Táncegyüttessel kerültek szembe, akik a tavaszi országos minősítésen az elérhető 50 pontos maximumból 48-at, míg a Tessedik csapata 47-et ért el.

Minden eshetőségre számítva, tisztelettel kérjük Szarvas és környéke valamennyi lokálpatrióta érzelmeiket tápláló polgárát, ha szükséges, szavazatával csak azért is vigye be a Tessediket a Ki mi tud? döntőjébe. A postai levelezőlapok ezúttal is a Magyar Televízió Rt. Budapest 1810, Ki mit tud? megjelöléssel küldhetők be. A telefonszám: 06/60/505-412. Minden hívás egy lépés lehet a Tessedik döntőbe jutásához! Ha kell, akkor szavazzunk a Tessedikre!

**HELYTÖRTÉNETI ÍRÁSOK
1997**

Tartalomjegyzék

Óesztendő alkonyán

A szarvasi tájak és viszonyok egy idegenből hazajött öregdiák szemében

Egy szarvasi újságíró és szerkesztő emlékére

Egy újabb lépés Európa felé

Mi lesz a Mittrovsky-kastéllyal?

Zsilinszky Mihály (1838-1925)

Egy szarvasi fiú kalandjai az idegenlégióban

Recenzió: Történelmi mozaik III.

A Mozaik III. kötetéről

A tüdővészről a Szarvasi Hír c. társadalmi lapból

A kormány mindent megtesz a nyugdíjak reálértékének megőrzéséért

Jövőre: 18-19 százalékos emelés

Demonstráció Szarvason is

Városunk hajdani Kossuth szobráról

Szemelvények a szarvasi szlovák szájhagyományból

II. A Moréna-járás – a kisce-járás

Toman János emlékére

Szarvasi krimi morzsa 1928-ból

Meditáció az év végén

Józsa Lajosnak

Egy Bolza-leszármazott elismerése városunk fejlődéséről

A Széles úti iskola avatásáról

Baráti Köri Hírek

Emlékezés egy muzsikus cigánykirályra

„Legyetek mindig hűséges és alázatos tisztelői a zenének”

A jubiláló karnagy

Szarvas első centenáriumi ünnepségéről

Virágos Szarvas

Tájékoztató a 2. Sz. Általános Iskoláról

A szarvas-szobor

Az Ótemplom melletti régi sírokról

Tót atyafiak Amerikában

Szarvasi morzsák 1904-ből

Egy csodálatos nőről: Tessedikné Lisszovinyi Karolina

Emlékezés egy hajdani képviselőválasztás kapcsán a „fehér Opauszki”-ra

Városunk legöregebb cimborájáról a Körös-folyóról

Hol van Nagymagyarország közepe?

Csáky Ilona grófnő tragikus halála

Evangélikus Ótemplomunk toronydíszleteinek felhúzásáról

Az ital

Felavatták a Körös-Maros Nemzeti Parkot

Az új nemzeti park céljairól

A miniszterelnöknek sem volt protekciója Szarvason

„Kinn lakom én Kisperjésen, a pusztai határban”

A százéves Újtemplom

Gimnáziumi tanár, aki nemcsak pedagógus volt: Sarlay János

A Hármas-Körös hajózásáról

Egy színész kirándulás közben a Körösbe fulladt

Chován Kálmán emlékére

Petőfi Szarvason át Segesvárra

A dollármilliomosnő halálos autókatasztrófája

Árvaházi krónika

A Tessedik-emlékmű avatási ünnepségeiről

Csodaszép naptár Szarvasról

Háromnapos kukoricaünnep Szarvason

Szarvasi morzsák az 1909. esztendőből

Óesztendő alkonyán

Az öreg idő fáradhatatlan: nem késik, nem siet. Egyforma tempójú járásával ismét egy fordulójához érkezett, hogy tovább folytassa útját az örök végtelenben, ahol önmaga a megszámlálhatatlan valóság, az objektív igazság.

Még a jelen eseményei foglalkoztatnak bennünket, de máris a következő pillanatokra gondolunk nem kis bizakodással, hiszen az előző évben is azt reméltük, hogy életünk, ha nem is lesz jobb, rosszabbra nem fordul. Mert ugyebár emberi gyarlóságunknál fogva – már csak ilyenek vagyunk – soha sem tudunk betelni azzal, ami megadatik nekünk, ezért az ismeretlen jövőtől, az új esztendőttől várjuk sorsunk jobbra fordulását.

Megvan minden okunk, hogy a következő évtől jobbat és szebb világot reméljünk. Azt várjuk, amelyért eddig is áhítoztunk, egyetlen szót: boldogságot. Ez pedig már mind kevesebb embernek adatott meg hazánkban, pedig népünk kitartóan, nem kis megfeszítéssel fáradozott, szilárd hittel munkálkodott, hogy tevékenysége nyomán áldás fakadjon. Nem lestük a „sült galambot” és semmi okunk nem volt a „délibáb” kergetésére.

Az alkotóképes tömegek tudják, hogy komoly munka nélkül sikerek nem érhetők el az ún. társadalmi munkamegosztás egyetlen területén sem. Az állampolgárok nagy többsége tisztában volt és van vele, hogy munka nélkül megélni nem lehet tisztességgel és becsülettel. De a munka is csak félmunka, ha azt valaki nem odaadással és megfelelő elhivatottsággal végzi. Következésképpen nem kaphatott kellő értelmet az a munka, amely még az egyszerű létfenntartáshoz sem biztosította az anyagi feltételeket. Az emberi energia egyszerű újratermelését is alig tette lehetővé.

A folyó évben is sok kisember lett munkanélküli és ebben az állapotban csúszott lejjebb az életszínvonal grádicsán, miközben lótot-futott a tegnapi kenyér visszaszerzéséért, hisz saját magát és családját mégiscsak el kell tartania. Hol lehetett itt megelégedettségről, lelki békéről beszélni, amely a boldogság alapvető jellemzője és kitétele. A mai ideges, felfokozott tempójú korban a biztos

egzisztencia megteremtésénél mindenki többre vágyik, többet akar, ami önmagában természetes törekvés, ha megszerzéséhez becsületes úton jutunk el. A kicsinyes, az irigy és a mániákusan elégedetlen ember viszont csakis azt látja, hogy a másiknak több van, de azt már nem veszi észre, hogy akit ő gazdagabbnak vél, nem feltétlenül megelégedett kiegyensúlyozott életű, tehát nem boldog. Mit ér akkor a gazdagság, a sok pénz.

Nemzetünk csak akkor lesz boldog, ha fiai egymást megértve, tisztelve és érdeme szerint becsülve egy úton haladnak a felemelkedéshez, nem pedig széjjelhúznak, egymásra féltékenykednek, ármánykodnak és gyalázkodnak. A történelem már nem egy példán mutatta, hogy mire vezetett egy nemzetnél a marakodás, a testvérháború. Ettől óvjon meg bennünket a jövő, a magyarok Istene.

Frissen hantolt sírodnál megállva búcsúzunk tőled Óesztendő, aki életed adtad az újért. Távozásod örömet és keserűséget egyaránt hagyott. Sajnos az utóbbiból sokkal több jutott. Sok remény és ábránd szertefoszlott. Aligha van még ember nálunk, akit a pusztá ígéretés tovább vigasztal. Azt viszont minden cselekvőképes polgár tudja, hogy akár az öröme, a búslakodásnak is vége leszen, talán már nemsoká. Mindenesetre újév reggelén neki indulunk a további életnek, kezünkben vándorbottal és vajon ki tudja előre, hogy a még taposatlan úton meddig juthatunk?

Kedves Új Év! Kérünk, most már Te hozz végre boldogságot mindannyiúnknak.

Ígérjük nem fogjuk év végén számon kérni tőled, ha a boldogságot csak egyik keziddel osztogatod. Reméljük, benned már nem csalódunk!

- Szilvássy -

A szarvasi tájak és viszonyok egy idegenből hazajött öregdiák szemében

A Pepi-kertnél szebb park aligha van az egész országban.

Azt mondják, hogy a messziről jött mondhat akármit, ellenőrizni úgysem tudjuk. Az én esetem azonban egész más, mert én idevalósi is volnék. Pont ötven éve, hogy e sorok papírravetője a szarvasi gimnázium tanulója volt, tehát szarvasi „öregdiák”. Elfog a megilletődés, mint az utolsó mohikánok egyikét. Sokat és sokfelé dobált az élet, a sors, de – csodálatosképpen – azt az idealizmust, melyet mint diák e város, e gimnázium falai között öntudatlanul is magamba szívtam, belőlem soha semmi kiírtani nem tudta.

Lehet, sőt bizonyos, hogy a kedves magyar testvérem, a mai kor embere – megmosolyogja a szerinte naív kis közleményt, de soha el ne feledkezzen arról, hogy a rég embere soha nem volt anyagiasság s a kis és nagy dolgoknak mozgatója mindig az idealizmus volt, az lendítette útnak s csak azután jött a „nervus raerum gerendarum”...

Ma átsétáltam a Kossuth-téren. Az artézi-kút felett ott komolyodik Ceres istennő. Balkarján egy kéve búza. A munka eredményét jelképező Isten-áldás. Július van a betakarítás hónapja. Alig lézeng egy-két ember végig a Horthy-úton. Ugyanaz a csönd fogad a városi Erzsébet-parkban. S ez jó is volna így – hogyha...

Hogyha a modern élet tempója mást nem diktálna és pedig kérlelhetetlenül. Sok-sok parkot láttam az életben, hanem ilyen csupa árnyék, pormentes levegő, csupa ózon kincstári – városi parkban – még sehol. Néhai Szlovák Pál, volt gimnáziumi orvos kezdeményezte s a minden jóért és szépért lelkesedő elöljáróság létesítette. Tudja azt vajjon Szarvas népe, hogy tulajdonképpen egy szép és egyébként rendezett ligetben éli le életét? A legszerényebb udvar is csupa fa és virág. A város körül szőlők, gyümölcsösök légiója. Ezek azonban ma még szinte tehertételként szerepelnek a tulajdonosok kezén.

Szarvast csak nehezen tudja kikezdeni a modern élet minden idealizmust könyörtelenül kiírtó pénzhajszája. Az, a Liszka, vasúti főfelügyelő által kezdeményezett s ismét a megértő elöljáróság által létesített partfürdők és pótlékok olyan ideális pontja Szarvasnak, aminő aligha van másutt. Van homok, van árnyék, van napozó, pormentes levegő, kényelem s a Körös széles tükre, mely veszélytelen. Gyerünk csak Szegedre. A Tisza hullámterén létesült a városi

strand. Homok van. Árnyék nincs. A Tiszában azonban vajmi kevesen fürdenek, mert életveszélyes. Hát csak a homokban, a napon nyüzsög a sokszáz strandoló. A hét vagy nyolc fürdőben száz és száz fürdőző. Valamilyen ridegség, kedvetlenség, unottság, az üres nagyzolás, nagyképűsködés –, olyan még nem nagy, s már nem kisváros. Csabán is szép, városias a strand. Ott azonban az az alapos tőhiba, hogy nincs víz. A medence vizét ritkán lehet cserélni s így a víz igen furcsa.

A partfürdők s a pótlékokkal szemben van Pepi-kert. Magam, valamelyest olyan volt gazda, kertész, botanikus, ornitológus is volnék –, na kérem, nem alapos, csak olyan műkedvelő formában. Pár órát a Pepi-kertben töltöttem.

Amit a kertben láttam, azt még sehol az életben, pedig sok parkban, botanikus kertben megfordultam. Sehol nem csodálkoztam úgy különösebben. Nem pedig azért, mert ezek rendszerint egy ország, egy nép létesítményei. Körülcirkalmazott, nyírott, vagy rideg rendszerbe foglalt parkok.

A Pepi-kertben (minő egyszerű, prózai név mögé rejtőzik) nincs cirkalom, nyírott ridegség, nincs botanikus rendszer, de van valami minden, sőt a mindenen is túl oly természetes, meglepően egyszerű s a szép vonalakkal, előlomb háttereknek, szúzi tisztásoknak olyan nemes, finom, igazán felemelő nagyúri parkja, aminő aligha van e csonka hazánkban. A különben rideg botanikát így összeegyeztetni a lelkes gyönyörködtető szép vonalakkal s a felemelő légkörben tanítani s önmagának a legnemesebb szórakozást megszerezni csak egy gróf Bolza Pál tudja.

Nem tudom, de nem is hiszem, hogy Csonka-Magyarországon még egy ilyen park van. Lehet, hogy van. De ilyen talajon s ilyen éghajlati viszonyok között – aligha. Sok száz botanikai különlegesség, fa, bokor, virág látszólag szétszórta, de mégis úgy van elhelyezve, hogy életkörülményeit a legjobban megtalálja s mégis hatáskeltő legyen. Mindenféle tudományos meghatározása kis táblácskákon rajtacsüng, diszkréten, nem kirívóan.

Sokszor olvastam, hogy az amerikai 60-80 méter magas óriásfenyő 120-130 példánya az egyik ottani nemzeti parkban féltett kincsek és sehol széles e világon nem található. Én még nem láttam a világvárosok nemzeti parkjaiban olyan gyönyörű két példányát, mint a „gróf Bolza Pál-parkban”. Nem is láthattam,

egyszerűen azért, mert nincsenek. Nemcsak a fa, bokor, virág, fű és orchideák élnek, virágzanak gyönyörű természetes környezetükben, de a madárvilág is otthon, féltetten védve van. Csupa dal, fütty, hangoskodás kora reggel a „gróf Bolza Pál-park”.

Mit gondolsz kedves magyar testvérem, hogy miért lelkesedem s lelkesítelek?

Megmondom azt is.

Az idő megállás nélkül mindnyájunk felett kérlelhetetlenül elhalad. Levettem a kalapom látatlanul az előtt a férfi előtt, aki ezt – gondolom passzióból a saját maga gyönyörűségére évtizedek során igen természetesen nagy költséggel – létesítette, pedig a tulajdonost soha nem is láttam.

Vegyük le a kalapunkat mindnyájan s kérjük istenét, vezesse a mi kormányunk s vezetőink magyar lelkét oda, hogy e magyar kincset mentsék meg a köz javára.

Adja Isten, hogy minél később, majd annak idején a kormány vegye azt meg. Az illetékesek útján nyilváníttassa védett, nemzeti parknak, tartassa fenn az állami illetékesek által, tegye annak idején hozzáférhetővé, gondoztassa, de avatatlan kézzel ne engedje hozzányúlni, mert akkor – vége.

Neveztesse el „Gróf Bolza Pál-park”-nak.

A névtelen szerző feltétlen megérdemli, hogy a Pepi-kerttel és gr. Bolza Pállal kapcsolatos véleményét e helyen is közzétegyék – mert ma is igaz.

Szarvasi Közlöny, 1937.

- Szilvássy -

Egy szarvasi újságíró és szerkesztő emlékére

*Rózsát hoztam, sok illatos virágot,
de mind elhervadt már sirod felett...
- Tűzet gyújtottam rezgő mécsvilágot,
de elfujta egy szellőlehelet.*

A szívem is elvérzett már utánad,

*mit adhatnék belőle újra még?
Nincs benne más, csak hű szerelem lángja,
de az örökre, mindörökre ég...*

Özv. Praznóczy Béláné

Vitéz Praznóczy Béla 1891-ben született Szarvason. Itt kezdte középiskolai tanulmányait is, amelyet később Nagyszébenben folytatott. Egyetemi éveit Budapesten töltötte, ahol gyógyszerészeti diplomát szerzett. Ekkor már folyt az I. világháború. 1916-ban bevonult katonának a 101-es gyalogezredhez, mint önkéntes. Közel két évet töltött a fronton és kétszer sebesült meg. Tartalékos hadnagyi rendfokozattal harcolt az orosz fronton, itt szerezte meg az arany, nagy ezüst, két kis ezüst vitézségi érmet és a német vaskoronarend keresztjét.

Azután az olasz harctérre vezényelték, ahol egy gránát légnyomásától idegsokkot kapott és az egyik szemét el is vesztette. Nem sokkal később a másik szemére is megvakult.

Mint száz százalékos rokkant, új életet kezdett. Hihetetlen energiával küzdött a megélhetésért. Több irányú elfoglaltságot vállalt és hírlapíró lett. Lapját, a Szarvasi Közlönyt, ágyban fekvé, nagy ügyességgel és hozzáértéssel szerkesztette. Két ügy nőtt különösen a szívéhez és e két ügygel való foglalkozás öröme enyhítette beteg éveinek fájalmát. Az egyik a hadirokkantak ügye, a másik a Szarvasi Közlöny. A tulajdonát képező hetilap felvirágoztatása nagyon ambicionálta őt. Ezen a téren nem ismert fáradtságot és minden áldozatra kész volt a lap érdekében.

A harcos tollú újságírók táborához tartozott és onnan az ágy mélyéből, magával tehetetlenül is kivívta azt, hogy lapja egyike lett az ország legjobban szerkesztett vidéki hetilapjainak. Súlyos betegsége tudatában is egyre tervezett, dolgozott és telve volt ambícióval.

Bámulatra készítő életerő lakozott a rendkívül beteg testében, ebben az évek óta a halál mezsgyéin imbolygó szervezetben, melyből mégis az utolsó napig sugárzó értelem, jeles és tiszta öntudat áradt ki és ejtett bámulatba mindenkit, aki környezetéhez tartozott. Harctéren szerezte hosszas, kínzó betegségét, ezért át

tudta érezni rokkant társainak nehéz helyzetét, befolyását gyakran igénybe véve érdekükben.

Szenvedéseinek béklyóiból váltotta meg a halál 1929. június 15-én, éjjel 11 órakor. Ezzel megpihent egy végtelenül meggyötört, törékeny porhüvely, lezárult egy utolsó percig tevékeny, munkás élet.

Súlyos rokkantságára való tekintettel a Vitézi Rend Főszékhatósága engedélyt adott Praznóczynak, hogy vitézi ezüstjét 1928. június 12-én a járási vitézi hadnagy, vitéz Tepliczky János kezébe tegye itt helyben le.

Vitéz Praznóczy Béla temetése a község nagy részvétele mellett történt. Képviseletette magát a Vitézi Szék és sokan jelentem meg rokkant bajtársai is, akiknek haláláig elnökük maradt.

- Szilvássy -

Egy újabb lépés Európa felé

Az eddig megrendezett Európa-napok történetében először fordult elő, hogy nem Budapesten, a Külügyminisztériumban, hanem egy vidéki városban – a helyszínen – írták alá a finanszírozási szerződést. Most pontosan ez történt, amikor szombaton délelőtt dr. Pataki István helyettes államtitkár és dr. Demeter László szarvasi polgármester ellátta kézjegyével az említett dokumentumot.

Az államtitkár elmondta, amellet, hogy őszintén megtisztelve érzi magát a meghívás miatt, a kíváncsiság is oka volt annak, hogy Szarvasra utazott, mert az is először fordul elő az Európa-napok történetében, hogy nem egy város, hanem egy régió – jelen esetben három megye tizenhárom települése – vállalkozott a rendezésre.

Pataki István elmondta: a társult országok közül hazánk az egyetlen, mely belekezdett a csatlakozás feltételeit ismertető, az európai gondolatot népszerűsítő rendezvénysorozatba. Egyértelmű – mondta – a kedvező fogadtatás; nemrég a

brüsszeli bizottság is méltatta a kezdeményezést. Személyes tapasztalatait is megosztotta a helyettes államtitkár a jelenlévőkkel, mely szerint akkor sikeres egy Európa-nap, ha a résztvevő külföldi és hazai diplomaták nem unalmas és hosszú előadásokon ülnek, hanem emberekkel találkozva személyes kapcsolatokat teremthetnek. Ebben van szerepük a sokszor kritizált karneváli elemeknek, amelyek Pataki István szerint nagyban segíthetnek megteremteni a közvetlen hangulatot.

A sikeres Európa-nap megrendezéséhez az előadott tervek, programok szerint minden remény megvan, hiszen Mezőtúr, Cserkeszőlő, Öcsöd, Szentes, Kunszentmárton, Békésszentandrás, Szarvas, Gyomaendrőd, Csabacsüd, Örménykút, Kardos, Hunya, Kondoros térségében augusztusban és szeptemberben rengeteg eseménnyel, kísézőprogrammal és rendezvénnyel vezetik fel a rendezők az október 3-ai Európa-napot. Ennek központi rendezvényei Szarvas terén lesznek: ünnepélyes megnyitó, politikai fórum, miniexpo vállalkozóknak, Harruckern János György mellszobrának felavatása, este pedig bál a Bolza-kastély parkjában.

Erre a napra Szarvasra érkezik az unió tizenöt tagországának külügyi képviselője, melyeknek tagjai a tervek szerint a nap folyamán ellátogatnak a többi tizenkét településre is.

A finanszírozási szerződés aláírása után Misur György nagykövet, az Európa-nap egyik koordinátora bejelentette: megkérte Hans Becket az EU magyar nagykövetét, a közeljövőben fogadja a térség delegációját, s a kérésre a politikus örömmel mondott igent.

- Tatai László -

Mi lesz a Mittrovsky-kastéllyal?

Nem lehet tudni. Hogy milyen az állapota az egykor szebb napokat látott épületnek (kastély, községháza, városi tanács, könyvtár, zeneiskola), azt nap mint nap tapasztalhatják az arra járók.

A legrosszabb állapotban a Deák Ferenc utcára néző timpanon van. Az omlásnak induló épületrészt korábban a KOMÉP szakemberei megerősítették, de a munka abbamaradt. Azóta úgy áll – a város csúfjára.

Bódi János vállalkozótól és önkormányzati képviselőtől megtudtuk, hogy a munkákat a Műemlékvédelmi Hivatal állíttatta le. Indok: a műemlék jellegű épület fafödém – és tetőszerkezetű. A KOMÉP vasgerendákkal kívánta megerősíteni. Ez idegen az eredeti épülettől. Ugyanakkor a Hivatal elrendelte az épület faanyagának faanyagvédelmi vizsgálatát. Két év kellett ahhoz, hogy a közel 600.000 forintos (!) szakértői díjat a város a költségvetésből ki tudja szakítani. Most kapott megbízást egy debreceni faanyagvédelmi szakértő a szakvélemény elkészítésére. Ha ez a munka készen lesz, megtudjuk, milyen rovarok meg gombák pusztítják a tetőszerkezetet. A kastély állaga azonban ettől nem változik. A városnak várhatóan ebben az évben sem lesz pénze a felújításra.

(Eddig a tudósítás. Írás közben eszébe jutnak a cikkírónak diákkori emlékei, amikor is a nyarakat a Községi Tanács alkalmazásában töltötte háromforintos órabéréért Szlovák Pál, községi ács mellett, aki történetesen a nagyapja volt. A „fogd meg, add föl, szaladj ide, szaladj oda” feladatot töltötte be. Akkor is ették a szúvak a gerendákat, s akkor is javítani kellett. A „faanyagvédelmi szakértés” a következőképp történt. Nagyapa fogta a szekercéjét, felment a padlásra. Végigjárta a tetőkeretet, és szekercéjével végigkopogtatta a gerendákat, a szelemeneket és a szarufákat. Hangjából csalhatatlan biztonsággal megállapította, hogy melyek érettek a cserére, melyeket kell megerősíteni. Szekercéjével jeleket vágott rá. Egy délelőtt végzett a „faanyagvédelmi szakértéssel”. Utána a községháza udvarán egyhetes munkával előkészítettük a csereelemeket. Számomra ma is rejtély, hogy a hatelemis mesterember hogyan számolt a pythagorász-tétellel, a szögfügvényekkel, holott fogalma sem volt róla, hogy ilyen létezik. De megrajzolta a tetőszerkezetet, és lenn a földön meg is

csinálta. Soha nem fordult elő, hogy valamelyik szarufa vagy gerenda ne illett volna a helyére.

Ezután fölvonultunk a tetőre. Leszedtük a cserepeket, lebontottuk a cserépléceket, kiemeltük a meggyengült elemeket, beillesztettük a helyére az újakat. Egy hónap alatt készen volt a felújítás. Mindezt tette két községi dolgozó havi 850-850 forintért, és egy diák, havi 600-ért. Ezután Tomka Pali bácsi, a községi „mérnök” – valójában technikus volt – feljött a padlásra, végignézte a tetőszerkezetet, itt-ott megkopogtatta, kérdezett egyet s mást. Egy óra alatt készen volt a műszaki átvétel. Ez 1955-ben történt. A 70-es években kellett újra hozzányúlni a tetőhöz. Ezzel a módszerrel hozták rendbe az egykori tanyasi iskolákat is. Egy nyár – két vagy három iskola. Dehát ma más időket élünk. Modern idők, gazdag ország!)

- F -

Zsilinszky Mihály (1838-1925)

Szarvas város történetét többen is megírták a kerek évforduló alkalmából: Hellebrandt János, Zsilinszky Mihály, Nádor Jenő, Maday Pál, Szilvássy László. De sajnos csak egy írta meg két nyelven a valóságnak megfelelően: Zsilinszky Mihály 1872-ben.

Zsilinszky Mihály (Bajcsy-Zsilinszky Endre nagybátyja) a maga korában jelentős közéleti személyiség volt. Pályája felfelé ívelt, az egyszerű, parasztszármazású tudós, kulturminiszteri államtitkár lett, megillette a méltóságos cím. Mind Békéscsaba – ahonnan származott – mind Szarvas sokat köszönhet neki, de a Tessedik Múzeum falán hiába keresnénk az emléktábláját, hűtlenül és hálátlanul feledésre ítéltük. A róla szóló megemlékezések szűkszavúak, az Új Magyar Lexikon meg sem említi. A legfeltűnőbb, hogy a róla szóló méltatások egymásnak ellentmondóak. Egyetlen írás, egy nekrológ mutat igaz képet. (dr.

Szeberényi Lajos Zs. Esperesé az Evangelikusok Lapja 42. számában.) Szeberényi esperes bátran jegyezte meg: „Zsilinszky Mihály egyházi téren ragaszkodott becsülettel, minden kertelés nélkül a reformáció által érvényre emelt anyanyelv elvéhez. Ő volt talán az egyetlen, aki ezt a világiak közül nyíltan meg is merte mondani: mert látnoki szemmel érezte, hogy milyen veszedelmet jelent a háromnyelvű egyházban, ha abban sovinizmus érvényesül jobbról vagy balról. Ezért megrágalmazásban és szűk látókörű fanatikusok gyűléseiben neki is volt része.”

Mi lehetett a mellőzés oka?

Sohasem titkolta szlovák származását. Tagja volt a Matica Slovenská-nak. A Matica eredeti évkönyvei ma is megtalálhatók a gimnázium államilag védett régi könyvtárában, 1863-tól egészen betiltásáig 1875-ig.

Apósáról emlékbeszédet írt: Haán Lajos emlékezete, ebből idézek: „Mint pap sokszor került nehéz helyzetekbe, kivált olyan helyeken ahol a nemzetiségi izgatások következtében a magyar hazafiságot a tót papsággal, vagy a magyarságot a tótsággal összeegyeztetetlennek tartották. De Haán Lajos ilyenkor önérzetesen múltjára és tetteire mutatott. Amint nem tartotta szégyennek azt, hogy ő tót nyelven hirdette az igét, úgy nem tartotta érdemnek, ha valaki véletlenül magyarnak született. Ő magyar hazafiságot oly erénynek tartotta, amihez minden, bármely hazai nemzetiséghez tartozó embernek egyformán joga van – de egyúttal megkövetelte, hogy e joggal járó kötelességeit tettek által bizonyítsa be.” (MTA Emlékbeszédek 1893. 7. kötet 9. sz.)

Zsilinszky Mihálynak van egy tanulmánya 1908-ból, a Beöthy album különlenyomatában található. Egyetlen példány az Óvóképző Főiskola – a volt Luther Tanítóképző könyvtárában, de a gimnáziumi könyvtárból hiányzik. Ezt a tanulmányt egyetlen méltatás sem említi, aki elolvassa, tudni fogja, miért. De a különlenyomat Előszava is sokat mondó. Egy idézet ebből: „Azonban a Felvidéki bérencek is érdemet akartak maguknak szerezni és siettek azon világraszóló felfedezéssel, hogy Zsilinszky a hazafiatlan tótokkal szövetkezett. Ez oldalról a legképtelenebb vádakkal léptek fel ellene olyan tüzes hazafiak, akik sem személyét, sem tetteit, sem a magyar kultúrának tett szolgálatait nem ismerik. „Mi volt ez szövetkezés? 1895-ben mint államtitkár a Szlovák Múzeumi Egylet

létrehozásában támogatta Mocsáry Lajos közbenjárását sikeresen. (Kemény G. Gábor: Kapcsolatok vonzásában, Madách K., Bratislava, 1977. 35.p.)

A vádaskodás halála után majd 70 évvel sem szűnt meg. Kezembe került egy Amerikában, Cleveland-ben 1987-ben megjelent magyar nyelvű könyv „Ősi földünk, a Felvidék” címmel. Ebben a szerző Kostya Sándor „asszimilánsnak, magyarkodónak, ultramagyarnak” bélyegzi Zsilinszkyt, sőt mi több, „egzisztenciális pecsenyesütőnek”. A szerző nemcsak abban téved, hogy Zsilinszky régi nemesi családból származott, hanem abban is, hogy cikkeivel „indokolatlan fegyvert adott 50 évvel később a pánszlávok kezébe”.

Merem remélni, hogy nem tévedek amikor azt állítom: Zsilinszky Mihály Jászi Oszkárnál hamarabb vette észre az elhibázott nemzetiségi politikát, ami érthető, hiszen Jászi 40 évvel volt nála fiatalabb. Mint tudós politikus, az Akadémián tartott két jelentős előadást „Széchenyi és a nemzetiségi kérdés” (1894). „Wesselényi és a nemzetiségi kérdés” (1895). Ezekben az előadásokban még csak figyelmeztet, 1908-ban azonban már vádol a Hazafiság és nemzetiség kérdéséhez. Sajnos az újságírók és a csak politikával foglalkozók hangja erősebb volt az övéénél, a már 70 éves, megfáradt tudós-politikusénál. Az Akadémia nekrológja azt állítja, hogy „...a tudomány mai állásában Zsilinszky Mihály műveiben foglalt eredmények többé-kevésbé meghaladottnak fognak mutatkozni..., s tudományos munkásságának értékelése nyugodtabb pillanatokra vár.”

Ez utóbbi megjegyzést én felszólításnak is vehetem, de kötelességemnek érzem igazolni Zsilinszky Mihályt, eredményei nem meghaladottak. Az 1908-ban írt tanulmányát akár ma is ki lehetne adni. Mára talán csak nem meghaladottak az általa idézett Arany János sorok: „De meg minek a szelíd szó nekik, midőn a hont ordítva szeretik? (Vojtina ars poeticája)

Úgy érzem, adósságot kell törlesztenem, amikor előveszem és ismertetem a róla szóló 25 oldalas tanulmányomat, melyben igyekeztem egy igazabb portrét megrajzolni Zsilinszky Mihályról.

- dr. Valent Júlia -

Egy szarvasi fiú kalandjai az idegenlégióban

Hősi halált halt igazgató fia a szaharai pokolban. Szökés a riff-kabyi harcterről. Irtózatos szenvedések Szíriában, kenyér utáni hajsza Bagdadban, Indiában és Perzsiában. A légionista elbeszélése Irakról és a vahabitákról.

Szarvasról sokan ismerték Kürtössy József igazgató-tanítót, aki a világháborúban mint a 4. honvédgyalozred katonája hősi halált halt a becsület mezején. Úgyszólván vele egy időben vonult be a 101. gyalozredhez kisebbik fia, Ödön, aki miután végigharcolta a világháborút és részt vett a vitéz ezredének sok dicsőséges ütközetében, valahogyan lekerült az összeomlás után a nagy alföldi metropolisba, Szegedre. A megszálló francia csapatok toborzó ügynökeinek sok száz magyar fiúval együtt Kürtössyt is sikerült rávenni, hogy belépjen a franciák hírhedt idegenlégiójába, az úgynevezett „Legion d’ etranger”-be. Konstantinápolyban hajózták be őket és rövid, pár napos út után Tuniszban már mint az idegenlégió I. ezredének katonáját tették partra Kürtössy Ödönt. Most kezdődött el a leírhatatlan küzdelmekkel teli kálváriajárás, amelyben oly hosszú időn át volt része ennek a jobb sorsra érdemes szarvasi fiúnak. Útépítés a borzalmas afrikai hőségben, utána a tropikus éjszakában őrt állni az ezernyi leskelődő veszély, skorpió és kobra kígyó, fanatikus bennszülöttek váratlan támadása, sakálok üvöltése közben, majd hosszú, véres napok a riff-kabylokkal vívott – európaiak előtt szokatlanul kegyetlen harcokban, nem csoda, ha Kürtössy Ödön is idegszálainak minden megfeszítésével csupán egy gondolatnak élt: hogyan szökhetne meg. Most, amikor elmondja, olyan egyszerűnek látszik az egész, de ott, ahol a szökést véghezvitte, ahol a nomád arab törzsek száz frankot kapnak egy elfogott légionistáért és ötvenet a szökött légionista fejéért, talán még sem volt olyan egyszerű a druzok földjére, a Szíriába való kétségbeesett

menekülés, különösen ha meggondoljuk, hogy könnyebb volt az araboknak – és szívesebben is tették -, ha csak a fejet prezentálták a francia hatóságoknak. Így csak a száz frank felét kapták ugyan a fejért, de nem kellett az egész testtel sokáig vesződniük. Azt talán más alkalommal írjuk meg, micsoda heroikus küzdelmet vívott ez a magyar fiatalember a mindennapi kenyérért Bagdadban, valamint perzsiai Bassorah, Siraz, Ispahan városokban. Most csak Irak állambeli tapasztalatairól akarunk pár sorban megemlékezni, lévén ez a téma most nagyon is aktuális, miután az angol fennhatóság alatti állam területén nagy harcok dúlnak Hedzsasz királya, a vahabiták és a bennszülött katonák között és bizony az angol hadügyminisztériumnak is igen nagy gondokat okoz jelenleg ez a meglehetősen ismeretlen kis mohamedán állam. Kürtössynek – akinek intelligenciáját mi sem bizonyítja jobban, minthogy pár évi kóborlás alatt úgyszólván tökéletesen megtanult franciául, németül, angolul, törökül, arabul, valamint kifogástalanul bírja a perzsa nyelvet még írásban is – volt alkalma a kezdet kezdetén megfigyelni ennek a kis államnak a megalakulását, ő meséli, hogy a szabad Irak állam megalakulásakor, amidőn az angol megbízottakkal aláírták a szerződéseket, a parlament előtti tankokkal, a parlamentet körülvevő házak lapos teteje géppuskákkal alaposan meg volt pakolva, ékes bizonyságául annak, hogy talán mégsem kívánta olyan egyhangúan az iraki nép függetlenségük feladását és az angolokkal kötött szerződést.

Irakba kerülése után nemsokára azután megszűnt Kürtössy Ödön kálváriája. Az iraki angol főparancsnokság átíratára külügyminisztériumunk átutalta az angol követség útján a Kürtössy hazaszállításához szükséges mintegy 15 millió koronát kitevő költséget (melyért mindössze azt kellett aláírni, hogy ha majd módjában lesz, ezt a költséget visszatéríti a magyar államnak) és a sokat szenvedett magyar fiú Port-Saidban hajóra szállva végre hazajutott otthonába.

Szarvasi Közlöny, 1928.

- Szilvássy -

Recenzió: Történelmi mozaik III.

Minden Szarvas városról megjelenő kiadványt különös érdeklődéssel tanulmányozom, - mint amolyan irogató – érdeklődő szarvasiként. Kezemben van most Dr. Szilvássy László, Szarvas történetéről szóló legújabb munkája, a „TÖRTÉNELMI MOZAIK III.” Ezt a munkát úgy kell értékelni, hogy mit valósított meg abból amit vállalt. Nem törekedett nagyívű tudományos történelmi munkára, mint Dr. Neumann (Nádor) Jenő 1922-ben kiadott munkájában, vagy Dr. Maday Pál 1962-ben kiadott „Szarvas története” című könyvében. (Ami nem mindenben dokumentum értékű, mert mások munkáját is felhasználta, aminek hitelességét nem ellenőrizte kellően.) A később, 1969-ben – Dr. Tóth Lajos szerkesztésében – megjelent „Szarvas járás-város szabad negyedszázada” című munka. Nagyon tanulságos ennek a három munkának az összehasonlítása.

Dr. Szilvássy László ismeretterjesztő füzetet akart az olvasó kezébe adni, hiszen a címben szereplő „MOZAIK” (ol.-fra.) szó másodlagos jelentése „tarka keverék, egyveleg”. Munkája ennek a feladatnak maradéktalanul megfelelt. Nem tudom, hogy melyik hasonlat a helyes, de a hangya, vagy a méhecske szorgalmával búvárkodott, sok forrást kiásva állította össze munkáját. A könnyed, népszerű ismeretterjesztés sem nélkülözheti persze a hitelességét, így a rövid idő alatt kezünkbe adott III. kötetnek is vannak ilyen buktatói.

Nem vagyok könnyű helyzetben, mert már Dr. Molitórisz Pál, - a tőle megszokott aprólékos igényességgel – értékelte a munkát. *Elismerő méltatása mellett megtett bíráló megjegyzései azonban semmit nem vonnak le Dr. Szilvássy munkájának az értékéből. Méltatásának végső kicsengése elismerő hangvételű.*

A munka felépítése, az időrend és a témák tagolása segíti a jó áttekintést. Nekem ez annál könnyebb, mert koromnál fogva a felsorolt személyek közül, mint gyerek és mint fiatal ember sokat személyesen is ismerhettem. Személyük, szerepük, tevékenységük értékelése általában megfelel a tényeknek. Mindig lehet persze részletkérdéseken vitatkozni, ha akarunk. Csupán színesítheti a képet a következő két magánjellegű megjegyzésem. Gödri István „városi mérnök” nagy darab kedélyes ember volt, az volt az ideája, hogy többszintes épületeket kellene építeni a területtel való takarékoság érdekében. Ezt akkor senki nem vette

komolyan, hiszen a nagy telkeken fekvő földszintes építkezés volt a hagyományos. Csak néhány tíz évnek kellett eltelnie és megmosolygott álma megvalósult. (Felesége édesanyám barátnője volt.) Klucsjár Miska bácsi – a kellemes jovivális öreg úr – sokszor beszélt politikai nézeteiről amikor gyermekkoromban a hajamat nyírta, de mindig olyan mértékben és összefüggésben, amilyen a pillanatnyilag a vendégekör volt.

Az esetleges hibákkal nincsen szándékomban vitatkozni, már csak azért sem, mert nem ezek minősítik a munkát, hanem a színes – akár dokumentum értékű – tartalom. Mégis teszek két megjegyzést. A román csapatok bevonulását nem várták a szarvasiak. Nem is szimpatizáltak velük, hiszen amit lehetett elvittek és több köztisztelőben álló szarvasinak a piactéren nyilvánosan kimértek 25 botütést, ami ellenérzéseket váltott ki. Ez már csak azért is így igaz, mert nagyon sok családból szolgáltak a Vörös Hadseregben, melynek becsült létszáma (2500 fő Szarvason) talán túlzott.

Lehet vitatkozni azon, hogy Sarlay Lajos indigó gyára megvalósult, avagy nem? Egy biztos, hogy indigó gyár volt az álma, de a körülményei csak a mai értelemben vett kisüzem létrehozását tették lehetővé, ahol 2-3 embernél több nem dolgozott. Egy biztos, indigó üzem volt!

A „Függelék” megőriz számunkra több elveszettnek hitt képet a múltból, ezért a munkát jól lezáró értékes résznek lehet tekinteni.

Egy ilyen típusú ismeretterjesztő munkánál – ami a szerző szándéka szerint sem törekszik teljességre – ki-ki ízlése szerint elmondhatja, hogy még mit lehetett volna kiemelni. Az van benne, amit a szerző jónak látott és ez így van rendben.

Mégis teszek itt két megjegyzést! Az iskolák, a város oktatásának ismertetése mellett talán hangot kaphatott volna még a „Szarvasi Tanítók Egyesülete” (1804-ben alakult) erre az időszakra jellemző konstruktív tevékenysége, mely a tankönyvírás, a továbbképzés és az érdekvédelem területén volt jelentős. Az országos és megyei „bekebelezésnek” mindvégig ellenállt, megőrizte önállóságát.

Több helyen van szó érintőlegesen civil szerveződésekről. Nem hiányolható tehát, hogy a mezőgazdaságot tárgyaló résznél lehetett volna szó az 1906-ban alakult „Barmfitenyésztők Egyesületéről” is. Szarvas élénk sportéletéről is van

említés, itt ügyesen vágja ki magát a szerző, amikor a 103. oldalon ezt írja: „Egyszer talán valaki Szarvas sportjának történetét is megírja.”

Mindent egybevetve csatlakozom azokhoz, akik a kiadó Öntözési Kutató Intézetnek kifejezik köszönetüket. Gratulálok Dr. Szilvássy Lászlónak, aki városunk történetének egy szeletét (1918-1944) új ismeretekkel is gazdagította, - ha az ismeretterjesztés igényével is – gyarapította kulturális értékeinket.

A Mozaik III. kötetéről

Recenziómmal tulajdonképpen megkéstem, eredetileg nem is volt szándékomban megírni, arra a kényelmes álláspontra helyezkedtem, hogy amit az első két kötetről írtam, az a harmadikra is vonatkozhat. De mégis lenne mondanivalóm dr. Molitorisz Pál bírálatához kapcsolódva. Az ő bírálatával egyetértek, csupán a hibák felsorolása tűnik soknak. Ezek a pontatlanságok egy tudományos igényű munkában valóban nem volnának megengedhetők, de úgy vélem, a lektor is arra az álláspontra helyezkedett, hogy a nagyközönségnek szánt, népszerűsítő helytörténeti írásban az olvasó az évszámok pontosságát nem fogja számonkérni.

Hogy mégis tollat fogtam, az azért történt, mert szóvá akarom tenni, mennyire nehéz volt a harmadik kötetet megírni. A két világháború közti időszak szarvasi helytörténetéhez alig van forrásmunka. Ami van – gondolok itt dr. Neumann-Nádor Jenő és dr. Maday könyvére – abban sok a buktató, mivel mindketten az aktuálpolitika foglyai. Ezt azért érdemes megjegyezni, mivel a szubjektív megfogalmazású adatok közlése sokszor dezorientáló. Csak egy példa: dr. Maday Pál elmarasztalja a szarvasi előljáróságot: „Pedig éppen elég tennivalója lett volna... a nép műveltségének felemeléséért. Mi sem mutatja ezt jobban, mint Szarvas 1930. évi statisztikája, mely szerint 25561 lakosból 960 az analfabéta!” (Dr. Maday Pál, Szarvas története, Szarvas, 1962. 303. oldal) Mit ír ezzel

szemben Szentkereszty Tivadar, kir.megyei tanfelügyelő? Érdekes, hogy a 6 éven felüli lakosságnak csak 4,7 %-a analfabéta. E tekintetben csak Sopron (2,5 %), Budapest (3,3 %), Székesfehérvár (4,3 %) és Győr (4,6 %) előzi meg hazánk városai közül.” (Békés vármegye népoktatásának története, Körösvidéki Rt., Békéscsaba, 1932.) Én pozitívumnak minősítem, hogy a szerző igyekezett tárgyilagos lenni, s kikerülte a buktatókat. A is a szerző érdeme, hogy viszonylag sok forrásanyagot tudott összeszedni. Felhívnam a figyelmet arra, milyen hosszadalmas és fáradságos utánajárással jutott a szerző a rengeteg adat birtokába, gondolok itt az árvaház, a cserkészet, a szociális helyzet, a kultúra ismertetésére, vagy az iparosok jeleseinek felsorakoztatására, Ruzicskay György méltatására. Ezek önálló fejezetként is megállnák a helyüket. Arról sem szabad megfeledkeznünk, hogy provinciális viszonyok között nehéz írni, különösen, ha városunk történetében az időszakban nem voltak nagyobb horderejű események, sem kirívó esetek. Ne vegyék szerénytelenségnek, ha úgy vélem, mint tősgyökeres szarvasi (hozzá még szlovák) jól ismerem szülővárosom történetét. Csak örvendezni tudok, ha minél többen, minél részletesebben írnak Szarvasról. Az egyetemek és főiskolák újabban szakdolgozati témául helytörténetet javasolnak. Van is a birtokomban néhány még kéziratban lévő írás, felhívnam erre az illetékesek figyelmét, mivel ezek kiérdemelték a miniszteri biztosok dicséretét. Azt is figyelemre méltónak tartom, hogy az egyes szerzők saját érdeklődési területükön kívül érdeklődést mutatnak más szerzők munkája iránt, így csökkenthetők az átfedések, de lehetőséget is ígérnek együttműködésre valamilyen team formájában.

Merem remélni, hogy dr. Szilvássy László példáját követni fogják, s maguk is papírra vetik ismereteiket, gondolataikat. Minden elismerésem a szerzőé, hiszen nem humán felkészültségű, mégis neki mert fogni ennek a cseppet sem könnyű munkának, s fogunk tőle olvasni még a figyelmet felkeltő szarvasi eseményekről.

- Molnár László -

A tüdővészről a Szarvasi Hír c. társadalmi lapból

Köztudott, hogy az utóbbi időben ismét terjed a hazai lakosság körében is a tuberkolózis okozta megbetegedés. Mivel Szarvas és térsége több évtizeden keresztül – még a két világháború között is kiemelkedő helyen volt a tbc okozta megbetegedettek és az ebből eredő elhalálozások számát illetően, a tuberkolózis közegészségügyünk jellemzője lett, sőt maradt is az utóbbi időig úgy, mint Szarvas „morbis hungaricusa”. A Szarvasi Hírlap 1913-ban azt írta: „A tüdőbetegekkel szemben mindenki részvétellel van, mert napjaik meg vannak számlálva. Mert amilyen könnyű a kezdődő tuberkulózt megállítani, olyan súlyos feladat a kifejezett állapotban lévő gyógyítani.” Más helyen arról tudósított a fenti újság: „...hivatalos kimutatás szerint Szarvason és környékén a lakossági halálozások 25 %-át tbc okozza.”

Dr. Déry Henrik járási tisztiorvos széles körű vizsgálata szerint az 1986-1935 közötti 40 év alatt a lakóházak 40 %-ában (!) gümőkórban, vagy ahogy itt mondták, „kihűlést okozó gyógyíthatatlan mellbaj”-ban, illetve „fehér kór”-ban elhaltak sirattak.

Azóta természetesen rendkívül sokat javult a helyi közegészségügy, így a tbc már nem szomorú jellemzője településünknek és hogy továbbra se legyen az, tenni kell érte valamit mindenkinek, és pedig megelőzéssel gátat vetni makacs terjedésének.

A fentiekre való tekintettel – már minden külön kommentár nélkül – nem lesz talán hasztalan a Szarvasi Hír (1909) – A tüdővész forrásai a háztartásban – c. korabeli közleményét ismét nyilvánosságra hozni. Ha az olvasót az írás helyenként mosolyra készíti, semmiképp ne hagyja figyelmen kívül azt, hogy a fenti vezércikk anonim szerzője közel egy évszázaddal korábban vetette papírra gondolatait a tbc elleni megelőző védekezés kapcsán.

A tüdővész forrásai a háztartásban

Szarvas, 1909. március 27. A tüdővész ellen való küzdelemben óriási szerepe jut az asszonynak, az anyának. Az ő feladata volna ellenőrizni mindenkit, aki a házba bejut, aki a házbeliekkel hosszabb érintkezésben van. Azt kérdezzük, hogyan lehet mindenkit, akivel érintkezünk, ellenőrizni, hogy egészséges-e? Ezt nem is lehet, de nem is szükséges. Csak az olyan egyénről van szó, aki a házban, mint cseléd szolgál, vagy mint házitanító a gyermekeket oktatja, zeneleckét ad, stb. Ezek az egyének, ha betegek, a nagyon közeli érintkezés által, a közvetlen ráköhögés által okozhatnak veszélyt, mert a bacilusok vagy ráköhögés által nedves cseppekben jutnak át a másik egyén szájába direkte, vagy a beteg köpete kiszárad, szétporlódik, s a levegőbe jutva szivódik be a tüdőbe. Ez a tüdő fertőzésének két módja. Ezért fontos az, hogy a házicseléd, tanító, szóval olyan személyek, akikkel a legközelebből a legszorosabban érintkezünk, egészségesek legyenek. Ezért kellene a ház asszonyának minderre vigyázni s azt az egyént, akit gyermekei mellé vesz, mindenesetre orvossal előzetesen megvizsgáltatni, a többi személyzetet pedig figyelemmel kíséreni, ha lázt, lesoványodást, sok főfájást, étvágytalanságot, vagy pláne gyakori köhögést tapasztal nála, dacára annak, hogy talán a beteg maga mindennek fontosságát nem tulajdonít orvossal megvizsgáltatni. Mint a ragályozás igen nagy fontosságú tényezőjét kell a lakásváltoztatás kérdését említenem. Iszonyat elképzelni, hogy egyik lakó a másik után megy be a lakásba anélkül, hogy tudná ki lakott benne, mi baja volt és talán az illető szemre láthatólag tisztán hagyja maga után a lakást, az új lakó tán ki sem söpört utána, vagy ha éppen kisöpört, egyebet igazán alig tesz. Pedig hogy ez mily vétkes könnyelműség, azt sok szomorú példa igazolja. Egyet, mint hitelest és jól megfigyeltet említek, egy német orvos adatai alapján. Egy új bérház első lakója egy súlyos tüdővészben szenvedő beteg egy hónapi fekvés után meghalt, a család a megváltozott anyagi viszonyok alapján elköltözik, a lakás igen jó karban van, hisz mindössze néhány hónapig laktak benne, az új lakó nem tart szükségesnek lényegesebb takarítást – valószínűleg nem is tudja, ki lakott benne – denikve behurcolkodik és nem soká itt is temetnek, így megy ez többszöri kicserélődéssel egynéhány éven át, s tizenkét egyént temetnek el ugyanabból a

lakásból, mint tüdővész halottat. Ez egy lakás tragédiája volt, de hány ilyen eset van. A lakások takarításáról lévén szó, egyet jegyezzünk meg. Takarítás után legalább egy óra hosszat ne menjünk be a kitakarított szobába, mert az első órában több bacillus kering a szobában, mint a többi 24 óra alatt együttvéve. Helytelen a száraz söprés, amellyel minden nap megboldogítja a jó háziasszonyt a cseléd. A szőnyegekől, még ha vizes seprűvel is söpri le, töméntelen por száll ki és legalább egy óra telik el, míg ismét visszaszáll a szőnyegre. Mert tulajdonképpen főleg az történik, hogy a felsepert por szépen visszaszáll, az ablakon vajmi kevés megy ki belőle, s a szőnyeg épp oly poros marad, mint söprés előtt volt. Sokkal okosabb módja a takarításnak az, ha a szőnyeget jó nedves ruhával letörlik, a szemét, ami rajta van, kitűnően ráragad a nedves ruhára, azután a szőnyeget lassan, nem port verve felhajtjuk, és egy kissé nyirkos ruhával alatta a padlót áttöröljük. A por a legveszélyesebb hordozója a tüdővész bacilusoknak, igyekezzünk tehát minél kevesebb port venni a takarítással a házban, minél kevesebb port és piszkot a hosszú szoknyával a lakásba hurcolni és minél kevesebb poros munkát a lakásban végezni.

Még egy szorosan a háziasszonyra vonatkozó kérdést kell ismertetni. Közhit, hogy az állatok tuberkolózisa fertőző az emberre is. Ez a fertőzés az állati eredetű táplálékanyagokkal vitetik át az emberre, és a belek fertőzésével hoz veszedelmet. A gyöngykóros állatok termékei tej, vaj, tejföl egyaránt veszedelmes, különösen a gyermekre nézve. Ezért dogmának lehet kimondani, hogy forratlan tejet, nyers tejtermékeket a gyermek első életéveiben soha sem kapjon. A tüdővész állatok húsa sült és főve ehető, mert a megsütés, megfőzés előli a bacilusokat.

Veszélyesek azonban a nyersen készült, vagy csak füstölt ételneműek, a kolbász, szafaládé, virsli stb. Ezek körülbelül a tennivalók a háztartásban. A tennivalók. Mert a tudomány nagyon szép és nemes dolog önmagában is, de értékessé és hasznossá csak az alkalmazott tudomány lesz, azért nemcsak meghallgatni és megérteni kell a tanítást, de érvényt is szerezni neki.

- Szilvássy -

A kormány mindent megtesz a nyugdíjak reálértékének megőrzéséért
Jövőre: 18-19 százalékos emelés

A korábban tervezett 16 százalék helyett 1998. január 1-jétől várhatóan átlagosan 18-19 százalékkal emelik a nyugdíjakat. Az elképzelések szerint ezt meghaladó mértékben növekednek majd az özvegyi járandóságok.

Kökény Mihály népjóléti miniszter és Gyórfi István, a pénzügyi tárca miniszteri biztosa tegnapi közös sajtótájékoztatóján elmondta, hogy a kormány az emeléseket a nettó keresetkiáramláshoz igazítja majd. Ez az első negyedévben az előre becsülnél nagyobb, és a gazdaság teljesítményei azzal biztatnak, hogy a tendencia az év hátralévő részében sem törik meg.

A kormány a nyugdíjak reálértékét a jövőben mindenképpen meg akarja őrizni, és fontosnak tartja, hogy a mai nyugdíjasokat semmilyen hátrány ne érhesse a nyugdíjreform tervezett bevezetése nyomán.

A figyelem középpontjában áll az özvegyek támogatása is. A mintegy 420 ezer özvegy kiemelt nyugellátásáért az érdekvédelmi szervezetek is évek óta harcolnak, mert a legnagyobb anyagi gondokkal zömmel éppen azok az idős emberek birkóznak, akik elvesztették házastársukat.

Míg a nyugdíjak 18-19 százalékos emelése személyenként átlag 4200 forintot jelent, a különböző özvegyi nyugdíjformákban – ezek száma több tucat – 33-37 százalékkal is nőhet az ellátás. Konkrétan átlagosan mintegy hétezer forint emelésre számíthatnak az érintettek, sőt bizonyos kategóriákban a növekedés meghaladhatja a 8000 forintot is.

A jogszabályok szerint azonban nyugdíjemelés nem terjedhet ki azokra az özvegyekre, akiknek elhunyt házastársa nem volt biztosított.

Gyórfi István szerint mintegy 20-30 ezer özvegy tartozik ebbe a csoportba. Róluk ezért nem a nyugdíjalapból, hanem a szociális támogatásokra szánt keretből igyekszik gondoskodni a kormányzat.

Demonstráció Szarvason is

Hétfőn délelőtt Szarvason is kezdetét vette a gazdák tiltakozó megmozdulása. A csaknem hetven járművet és munkagépet magába foglaló oszlop a Ligettől egészen a Shell kútig zárta a 44-es főút fél sávját. Maga a demonstráció a legkulturáltabban zajlott, a rendőrök „rendbiztosítottak”, a gazdák a hideg szél ellen teát, pogácsát vettek magukhoz. A fázósabbja egy kis pálinkát vagy bort is kóstolgatott. Az áthaladó gépkocsik vezetői többségükben „viktóriáztak”. Leginkább a transzparenszek emlékeztették az arra járókat, hogy keményen megszervezett megmozdulásról van szó.

Az oszlop Körös felőli végén Mészáros László nyilatkozott Békésszentandrásról:

- Ez a demonstráció várható volt, csatlakozva a kiskőrösi gazdákhoz a gazdakörök, valamint a Független Kisgazdapárt Békés megyei szervezésében. Itt egy jogos, parasztságot, mezőgazdaságot sújtó kérdés elleni tiltakozás van. Ismerik a társadalombiztosítási és adóproblémáknak a kérdését. Ezek részben jogosak, senki nem húzhatja ki magát a közterhek viselése alól. Ugyanakkor viszont egyenlő támogatásokat kérnénk, amit eddig, úgy érzem, egyre inkább nem kaptunk meg. A kormányzat nem méri fel a mezőgazdasági szektornak a problémáit, vannak nagyok, vannak kicsik. Legalább háromszor megtörtént az agrárrendszer-váltás, ez minden esetben a parasztságot, a mezőgazdasági termelőket sújtotta, tehát mi most ez ellen tiltakozunk. Konkrét követelményeink megvannak. Nem igaz az, hogy a parasztság nem fogalmazta meg az őket érintő problémákat, egyszerűen a kormány akarja nagyvonalakban kezelni a dolgot, az alapvető problémák felől pedig visszakozik.

- *Meddig tart ennek a demonstrációnak a szarvasi része?*

- Itt pillanatnyilag ma délután 17 óráig, de már előzetesen a Békés Megyei Gazdakörök Szövetsége petícióban fordult február 19-i dátummal Nagy Frigyes

miniszter úrhoz, hogy amennyiben március 5-ig a kormány nem tárgyalja meg ezeket a kérdéseket, akkor március 10-én újra demonstrációkra kerül sor Békés megyében Békés Megyei Gazdakörök Szövetsége szervezésében, de valószínű, hogy az ország többi területén is.

- *Itt legközelebb a környéken merre van még megmozdulás?*

- Gyulán a Veszely Csárdánál, Orosházán és Békésen is tartanak, holnap Köröstarcsán lesz. Szolnok megyében Kunszentmárton és Öcsöd mozgolódik. Az öcsödiekre jellemző, hogy a szentandrásiakkal együtt ide jöttek.

- *Mik eddig a tapasztalatok a sofőrök, illetve az itt közlekedők részéről?*

- Azt hiszem, hogy ez közvetett módon mindenkit érint. Idáig a demonstrációban részt vevők fegyelmezetten viselkednek, rendkívül fegyelmezettek és megértőek a forgalomban résztvevő gépjárművek.

- *Hánykor kezdődött az útelzárás?*

- Itt gyakorlatilag $\frac{3}{4}$ 10-10-kor már megtörténtek a lezárások, a rendőrség a helyzete magaslatán van, nagyon korrektül, segítőkészen irányít. Mi is arra kértünk minden résztvevőt, hogy hasonlóan segítőkészen forduljon bizalommal a rendőrséghez. Nagyon meg vagyok vele elégedve.

Az oszlop közepén olyan gazdát is találtunk, aki elmondta a véleményét, de nevét nem kívánta nyilvánosságra hozni.

- *Ön miért csatlakozott a demonstrációhoz?*

- Kimondottan az indítékot ez a teljes bizonytalanság adta, tőlünk mindent elvárnak, de mi keveset kapunk. Ezt akár mondhatjuk akár a tb. előirányzatról, akár az APEH részéről. Kötelezettségeink vannak, de más jóformán semmi sem. Ezt a demonstrációt nem mint párt rendezzük, hanem kimondottan a kiskőrösiekhez való csatlakozás vezérelt.

- *Ez azt jelenti, hogy párton kívüliek is részt vesznek?*

- Ez természetes dolog. Mindenki részt vehet gyalogosan, kerékpárral, autóval, mezőgazdasági géppel, ahogy akar.

- *Milyen eredményt várnak a mai naptól?*

- Úgy érezzük, mint ahogy vesszük is észre, hogy a Szabaddemokraták nagyon szeretnének a dolgokban segíteni. Itt az MSZP-től látunk rossz

hozzállást, mert nem az adóztatás és a tb ellen tiltakozunk, hanem felvásárlás és termelői árak, az üzemanyagárak, energiaárak, amik a sújtók. Egyszerűen nincs számításunk arra, hogy hogyan tudjuk rendezni a tennivalóinkat. Azt mondják, hogy összeomlik a gabonatőzsde, a beígért 300 forintos sertéshús-ár nem valósult meg, csak a takarmányár többszörös áremelése. Borzasztó nagy a veszteség, emelkednek a kiadások, a bevételek viszont maradnak.

Zrák György furgonjából figyelte a történéseket. Jó gazda módjára olykor ezzel-azzal kínálta társait.

- *Mik az eddigi tapasztalatai?*

- Ez a megmozdulás nemcsak Szarvas népének, hanem az egész országnak, különösen a kistermelőknek a megmozdulása. Vannak, akik azt állítják, hogy nincs értelme ennek a demonstrációnak, én messzemenően merem állítani, hogy igenis van értelme, mert félreértés ne legyen, régen a parasztemberek is fizették az adót. Most is akarunk mi fizetni, de nem annyit, hogy az embernek ne maradjon semmi sem a végén. Ugyanis azt akarják, bármennyire is tiltják, hogy a parasztember földhöz ragadt legyen, és hogy azt a kicsit is, amiért éjjel-nappal dolgozik látástól vakulásig, elvegyék. Pedig ha a parasztember nem termel, akkor itt az asztalon nincs étel. Egyet ne felejtsek el, egy idős bácsitól hallottam, azt mondta, hogy a parasztembert csak egyszer lehet becsapni, de az utána némán válaszol. Ez akkor volt, amikor a Rákosi-rendszerben lesepertek mindent, elvittek a padlásról mindent, és az embereket bezárták. Egyedül akkor esett le a magyar parasztnak az asztaláról a kenyér. Máskor a parasztembernek az asztaláról a kenyér soha nem fog leesni, mert arra is vigyáz, hogy neki egy morzsája legyen.

- *Az előkészítés nagy időt vett igénybe?*

- Nem. Az az igazság, hogy nem is tettünk sok mindent, hirdettük. Nem az volt a cél, hogy itt nem tudom milyen demonstráció lesz. Megmozdultak a kiskőrösiek és hozzá hasonló emberek. Egyetértünk azzal, hogy meg kell mutatni az arculatunkat. Itt nem pártról van szó, itt azokról az emberekről van szó, akik dolgoznak, nehezen, keményen, arról van szó, hogy adjuk meg nekik azt, ami jár. Ne értsék félre, de nem azok az emberek vannak itt, akik óriási aranyláncokkal, meg nyolc-tíz milliós Mercedesekkel járnak. Tessék megnézni ezeket a gépeket,

amik itt vannak. Rozsdatemetők, tisztelet a kivételnek, van egy-kettő, de annak gazdája bele adta szívét-lelkét, lehet, hogy már emeletes családi házat vett volna rajta, vagy elment volna Görögországba nyaralni, de inkább ezt választotta, mert a szüleitől a földszeretetet tanulta.

- *Vidékről is vannak?*

- Vannak békésszentandrásiai, kondorosiak, endrődiek, sőt, azt hiszem, még Hunyárol is jött egy pár kocsi. Többen jöttek volna Endrődről, Hunyárol is, de ott közelebb volt Körösladány.

- *Szenes* -

Városunk hajdani Kossuth szobráról

A század elején, Kossuth halálának egy évtizedes évfordulójára, országszerte emelkedtek a Kossuth szobrok, megannyi szentoltárai a magyar szabadságharcnak. Legutóbb – az 1904.-ik esztendőben – Békéscsaba és Orosháza határozta el, hogy Kossuth apánknak szobrot emel a község főterén. Követő példaként alakult meg Szarvason is a Kossuth szoboralap, amelynek javára 1909-ben már közel 22000 koronát adományozott a helyi hazafias polgárság. A Békés megyei alapok között ez volt a legtekintélyesebb összeg. Nagy összeg volt ez, de úgy látszik kevés ahhoz, hogy a nemzet legnagyobb fia emlékéhez és Szarvas községhez méltó emlékművet lehessen felállítani belőle. Sajnos az igen nagy buzgalommal elkezdett adakozás megakadt s az adomány éveken át alig gyarapodott. Márpedig ahhoz, hogy Kossuth bronzszobra községünk egyetlen nagy főterén felállításra kerülhessen még mintegy 10000 koronára lett volna szükség. Ugyanis az emlékmű létesítésére a község 30000 koronát szándékozott fordítani. Nem ismerjük az emlékmű készítésének tervét, azt viszont tudjuk, hogy a békéscsabai 5.8 m magas emlékmű 2 méteres alakkal – cirka 17000 koronába került. Ez az összeg pedig nálunk már korábban is megvolt.

A jegyzetíró szerint: „Ha Csaba megelégedhetik 5 m 80 centiméternyi nagyságú szoborral azt hisszük, hogy Szarvas községének is díszére válna ily nagyságú Kossuth szobor...”

Másik helyen a jegyzetíró úgy látja, hogy szinte feledésbe merült a szoborügy. Mintha a mi községi előljáróságunk már megelégedett volna azzal, hogy van Kossuth terünk és van Kossuth utcánk. Helyesli viszont a szerző, hogy a szoboralap intézőbizottsága nem hamarkodja el feladatának megoldását azzal, hogy olcsó monomentumot állíttat. Ezért javasolja, hogy a szoboralap bizottsága intézzen újra felhívást a lakossághoz további adakozásra és azokra támaszkodjon inkább, akik eddig is kivették részüket a jótéteményben. Mint írja: lehet, hogy az ismételt kérés pusztába kiáltó szó marad, de bármiképp is lesz, mindaddig napirenden lesz a hazafias érzéssel töltött polgároknak az ügy, míg annak határozott eredménye nem mutatkozik meg. Az illető körök vegyék tehát pártfogásba a szobor ügyét, mert ha tovább várunk úgy fiaink, de lehet csak unokáink fogják Kossuth Lajos szobrát Szarvas központi terén felállítani. Minél előbb készül el az emlékmű, annál többet használunk a magyar eszmének, mert hiszen az ő alakja paraszt és úr, szegény és gazdag előtt egyformán szent.

Az idő múltával beigazolódott, hogy az újságírónak nem csalt az érzése: a kérés mégiscsak pusztába elhangzó szó maradt, a szarvasi Kossuth tér, Kossuth szobor nélkül maradt. Hátha mégis az unokák a mai kor nemes érzésű polgárainak lelkesedése fogja végül is megvalósítani eleink dicséretes szándékát.

Adja az ég, hogy ez minél előbb bekövetkezzen.

- Szilvássy -

Szemelvények a szarvasi szlovák szájhagyományból

II. A Moréna-járás – a kisce-járás

A Békési Élet 1972. évf. 3. számában Beck Zoltán ír két szarvasi népszokásról: a Luca-napról és az „Opojím-járás”-ról. Demcsák János (58 éves) szarvasi lakostól hallotta mindkettőt.

„A húsvéti ünnepkörhöz tartozó népszokások sorában érdekes helyet foglal el a szarvasi szlovákok opojím-járása. A szokást nevezik kujunkálásnak is, a cselekvés közben elmondott verses szövegben előforduló kurjongató indulatszavakról. Régebben általános elterjedésű volt, ma már csak a cigányság körében él. Húsvét előtt egy héttel, virágvasárnap (kvetná nedelá) reggelén cigányasszonyok és cigánylányok járnak kettesével házról-házra, tanyáról-tanyára. Fejükről és ruhájukról színes krepp szalagok (krep stuhlika) lógnak. A kutyák nagyon ugatják őket, nemcsak mert idegenek, de cifraságuk is ingerlő. Bemennek az udvarra, tájékozódnak, majd bemennek a folyosóra, az ajtó elé. Akkor aztán az öregebbik asszony megfogja a másikat, táncolnak, körbe forognak és közben a következő szöveget mondják:

„Navaríme, navaríme, ierniho piva,
 Opojíme, opojíme richtárovho sina,
 Budeme ho biti, za vlasi mikati,
 Kujun, kujunka, a ti, pai gazdinka
 Vajko daj, vajko daj!”

A fenti szöveg bizonyítja, mivé zsgorodott össze és torzult el egy nagyon régi szlovák népszokás, mely az egykori óhazában még megvan: a telet temető és a tavaszt köszöntő Moréna-járás.

A Moréna-járás eredete a mitológiai időig vezethető vissza. Bartók Béla megjegyezte, hogy egyszerűen csodálatos, hogyan tudta a szlovákság megőrizni századokon keresztül ősi szokásait. Morena (latinul: mors = halál) a pogánykori szlávok halál-istennője. Bartók Lado-t említi, a szerelem istenét, de fennmaradt a Parom is, az égiháború istene, ma ez káromkodásban istennyilát jelenti.

Morena – a nép körében „Murjena” – a tavaszi szokás egyik szereplője, a másik a Dedko (ebből eredhet a Télapó). Az ún. „fekete vasárnapon” (smrtná nedelá), a virágvasárnap előtt a falusi fiatalok póznára tűzött, szalmával kitömött két bábut visznek a felvégről az alvégre, ahol ha van folyó, beledobják, ha nincs, elégetik a két bábut. A szertartást dal kíséri:

Dedko nás, Dedko, vypil (zoral) si nám všetko,
ni si nám nenehal, tak si sa dobre mal!

Dedko, mindent kiittál (felfaltál) előlünk, semmit nem hagyta nekünk, olyan jó dolgod volt!

A magyarországi szlovákoknál is ismert ez a szokás: Kesztlöc (Komárom m.), Pilisszentlélek (Nógrád m.), Sámsonháza (Nógrád m.), de ott már kische-járásnak nevezik. (A kisel = kische: böjti eledel, savanyú leves.) Az említett megyékben magyaroknál is szokás (de csak ott) a kische-járás.

Hogy vált nálunk töredékessé a dalszöveg, s miért vesztette el a dallamot? Vannak feljegyzések, hogy a keresztény egyházak tiltották a pogány eredetű népszokásokat. Szarvason feljegyezték, hogy Markovicz Mátyás és Tessedik Sámuel idejében az egyház elnyomta a „botrányos” népszokásokat. A „kujunkálás” valószínűleg a „kijom kijovati” (ütlegelés) szó torz alakja, ma már nem ismerik a „kyjak” szót a tanyasi szlovákok.

- dr. Valent Júlia -

Toman János emlékére

A két világháború közötti keserves időben bontogatja szárnyait egy szarvasi születésű, nagy reményekre jogosító grafikus, Toman János. Apja Toman János vasmunkás, anyja Sztrehovszky Mária háztartásbeli. Két középiskolai osztály elvégzése után az apja mesterségét folytatja: vasmunkás lesz. Közben rajzol és részben autodidakta módon, részben Koralovszki mester útmutatása szerint képez magát, fejleszti rajzkészségét. Grafikáinak sokaságát tudhatja magáénak, amikor lehetőséget próbál keresni továbbképzéséhez, de ezt csak segítség révén valósíthatja meg. Ennek kapcsán próbálkozik egyik újság szerkesztőjénél. Az eredmény, hogy továbbra is itthon marad és úgynevezett grafikus továbbképzős lesz Koralovszky mester irányítása alatt: hat évig e mester tanítványa. Külföldi

tanulmányútra szeretne menni, de anyagi vonzata miatt az sem sikerülhetett. Maradt tehát változatlan a helyzete, itthon kell maradnia.

Előbb mint vasmunkás, majd pedig a községnél műszaki díjnok keresi kenyerét. Közben felhőtlen kapcsolatba kerül Ruzicskay György, éppen itthon tartózkodó festőművésszel. A köztük létesült barátság sokat segített abban, hogy Toman magára találjon – a képzőművészet világában grafikáit már nyíltan is megjelenteti: Ex libriseket készít és linómetszeteket jelentet meg a Szarvas és Vidéke és a Szarvasi Hírlap című helyi hetilapokban. Nagyon változatos metszeteiben és rajzaiban fejezi ki legvilágosabban önmagát és életfelfogását. Metszeteit olykor a Népszava is közli.

Toman műveinek többsége szociális beállítottság és ezt a politikai elvet érezte magáénak is. Linómetszetei között azonban a munkás- és a szegénységábrázoláson helyet kapott a hazafias töltésű, a vallásos érzelmű és a köznapi élet történéseit bemutató alkotás is. A szarvasi frontharcosok selyem zászlója szintén Toman művészi tervei szerint készült.

Toman első és utolsó nagyobb nyilvános bemutatkozása 1943-ban, Szekszárdon volt. Itt nyílt valójában lehetősége arra, hogy a már felhalmozódott remekei az ország távolabbi részén a nagyközönség számára is kiállításra kerüljenek. De nem sokáig örülhetett nagy sikert aratott munkáinak, mert a következő évben bevonul sorkatonának a páncélosokhoz. Ettől kezdve katonaéletét nem lehetett teljes bizonyossággal követni. Utolsó levelében (1944. szeptember 28.) ezt írja: „Semmi különösebb újdonság nincs... Ha valami változás lesz, írok.” A változás be is következett, amikor katonatársaival Ausztriába ment. Ott érte utol a tragikus halál. A Gestapo golyója végzett vele, akárcsak társaival. Így lett vége egy kibontakozásban lévő nagy tehetségű fiatal szarvasi grafikus, Toman János pályájának.

Élt keveset, alkotott sokat és maradandót. A háború áldozataiért gyúló gyertyák őérte is égnek!

- Szilvássy -

Szarvasi krimi morzsa 1928-ból

Vakmerő betörés történt 1928. tavaszának egyik vasárnapján Krebsz Zoltánnak, az ismert jó hírnevű kertésznek a békésszentandrásai út melletti telepén lévő lakóházában. A kertész és felesége bent voltak a városi moziban és amidőn este 11 óra felé haza értek, a legnagyobb megdöbbenéssel konstatálták, hogy az egész lakás fel van forgatva, a szekrények kinyitva tátongtak. Nyomban utána néztek, hogy mi hiányzik, és ekkor kiderült, hogy értékes arany- és ezüstneműjüket, mintegy 600 pengő értékben szedte (szedték) össze az enyveskező látogató(k). Érthetetlen viszont, hogy az ékszerek közelében lévő több mint 500 pengő készpénz érintetlenül ott maradt, sőt egy másik helyen hagyott pénzhez sem nyúlt senki.

A csendőrség kb. 4 heti fáradságos nyomozás után kiderítette, hogy a rejtélyesnek látszó betörés előtt néhány héttel megjelent Krebszéknel egy Péterffy Jenő nevű fiatalember, akinek édesatyja valamikor Bolza Pál grófnál kertész volt, és akit olyan szoros barátság fűzött Krebszékhez, hogy két gyermeküknek is ők voltak a keresztszüleik. A gyerekek közül most az egyik, Jenő több mint 13 évi távollét után megjelent Krebszéknel és ott nagy fontoskodva előadta: jelenleg államrendőrségi detektív, s a környéken nyomozást folytat, sőt bizalmas kiküldetésben rövidesen Nagyváradra is át kell mennie. Ezek után Krebszéknek semmi okuk nem lehetett kételkedni a bőbeszédű, jó megjelenésű fiatalember, a keresztfiuk szavaiban, mitöbb Krebsz megbízta Péterffyt, hogy egy Farkas József nevű nagyváradi ismerősénél lévő kintlévőségét – 100 pengőt – hajtsa be és hozza magával. A fiatalember aztán elutazott és pár nap múlva levelezőlapon értesítette Krebszékét, hogy 50 pengőt sikerült behajtani Nagyváradon és május végén el is hozza.

A csendőri nyomozás azonban kiderítette, hogy Péterffy Jenő már hetekkel előtte Szarvara érkezett, vagyis a betörést megelőző napon és az Árpádban bérelt magának szobát. Arra is fény derült, hogy május 6-án délután kinn járt a Pepi-kertben Misák Jenő kertésznél és ott azt állította, hogy Krebsz nem lévén otthon, a feleségének adta át a Nagyváradról hozott 50 pengőt és még aznap este utazik is

tovább rendkívül sürgős ügyben. Hasznos időtöltés közben Misákéknál jól beuzsonnázott, majd estefelé az ugyancsak ott tartózkodó Filyó György tanítóékkal elindult a vendéglátó kertésztől, de Filyóéktól rövidesen elvált. Péterffy pedig nem a városba ment, hanem egyenesen Krebszék lakása felé tartott. Miután meggyőződött arról, hogy a lakásban nincs senki, álkulccsal behatolt és kutatni kezdett a helyiségekben. Közben összezsomagolta az értéktárgyakat, melyek nagy része ékszer volt a már említett értékben.

Péterffynek ezután nyoma veszett, s körözést adtak ki az elfogására. Közben az is nyilvánosságra került, hogy a körözött bűnöző soha nem volt detektív, sőt foglalkozása sem volt, ellenben egész sorozatát követte el különböző csalásoknak és sikkasztásoknak, úgyhogy szélhámoskodásért már több ízben ült börtönben. A csendőrség éppen akkor csapott le rája, amikor Debrecenben szentképeket kínált eladásra, elég stílszerűtlenül szemben előbbi szélhámos életmódjával.

- Szilvássy -

Meditáció az év végén

Ismét egy esztendő tűnt el szemünk előtt az idő végtelenségébe. Ez csupán egy szempillantásnyi volt a világ mérhetetlen életfolyamatában, de nekünk, véges lényeknek jelentős idő, elég tág arra, hogy a benne lejátszódó események nyomokat hagyjanak emlékezetünkben. Ilyenkor minden gondolkodó és érző ember előtt önkéntelenül felmerül a kérdés: mit tettünk, mit szenvedtünk és minek örültünk az elmúló év során?

Mit tettünk kérdésre az elfogulatlan polgár azt válaszolja: bárhogy volt, mindenki, akinek volt hasznos tennivalója, tette a dolgát. Törekedett most is arra, hogy napról-napra munkálkodjon saját érdekében, mindannyiánk és a haza javára. Hogy ez így sajnos mégsem sikerült sokaknak, az bizony nem, ill. nem teljesen rajtuk múlt. Mert pl. a gazda hiába szeretne volna okszerűbben művelni földjét, a kereskedő olcsóbban adni áruját, a hivatalnok pontosabban végezni dolgát, az

orvos betegei közül még többet meggyógyítani, a pedagógus gondtalanabban végezni nevelő munkáját, ha az ezekhez szükséges pénzügyi, tárgyi és szellemi feltételek biztosítása igen sok kívánnivalót hagyott maga után. Közismerten nehéz gazdasági helyzetben van az országunk, de annyira, hogy ne futotta volna többre? A kérdésre adandó választ sokféleképpen lehet magyarázni aszerint, hogy az milyen érdekszférából jön és kiknek szánják. Az vitathatatlan: az állam gépezete valahogy működött még akkor is, ha egyes fogaskerekei időnként fülsüketítően csikorogtak, időnként álltak, sőt visszafelé forogtak. Így aztán amit tettünk, abból némelyeknek bőségesen, sokaknak kevéske, egy rétegnek pedig alig, vagy semmi sem jutott.

Ami szenvedéseinket illeti, az arra adandó válasz szoros kapcsolatban áll az előző kérdéssel. Szervedésből kijutott bőven, de hiszen (vigasztalásul) egünk sem derült mindég, hol itt, hol ott borítja felhő, mitöbb, derült égből is csaphat villám. Így aztán kedélyállapotunk világában is – akár az időjárásban – voltak borongós, derült és ködös napok. Emlékeszünk, amikor a létért, a kedvezőbb körülményekért folyó küzdelmekben az érdekek burkoltan és nyíltan összeütköztek, kemény súrlódások támadtak kicsiben és nagyban, fent és lent.

Az igen súlyos gazdasági megszorítások némelyike bizony nem kisszámú polgár arcáról törölte le a jobb jövő iránti bizakodásnak még megmaradt csipetnyi mosolyát is. Az így-úgy megsebzett emberi méltóság, a lesoványodott és kifícamodott morál és az etikátlanság gyakorlata számos emberben okozott örökre emlékezetes fájdalmat.

Fájdalmaink között természetesen voltak olyanok, amelyek emberi gyarlóságunkból következtek annak híján, hogy tudatosan szándékoztunk volna ártani bárkinek. Az ilyen esetek mindkét félnek fájtak, de előfordulhatnak még bármikor, bárhol és bárkivel. Nem társadalmi probléma! Némelykor a szomorúságban nagyon erősnek kellett lenni, amikor a halál kedvesünket ragadta ki ölelő karjainkból, vagy ha nagyra becsült polgártársunk szállt sírba városunkban. És vajon hány honfitársunk pályáját, egzisztenciáját, magán- és családi életét törte meg, vagy törte ketté a csalódás, a már-már kilátástalannak látszó holnap, a nihilista szemléletbe való burkolózás és egyáltalán az erkölcsi lezüllés. Voltak tehát szenvedéseink, több talán mint tavaly, de szerencsére (?)

felhőként nem tudták eltakarni a Napot, amelynek fénye a felhőket áttörve mégis reményt ébredezett az elviselhetőbb jövőhöz.

Hogy volt-e örömünk? Ahány ember, annyi válasz. Kinek bőven, kinek kevésbé volt oka vigalomra. (Bár a magyar ember búsulva is tud vigadni.) Hiszen nem minden lélek egyformán fogékony az öröm iránt. Voltak akik többnyire sötét szemüvegen keresztül nézték a körülöttük zajló világot, mindenben gáncsokodtak, mintha csak az ő miliójuk lenne helyénvaló, az ideális. Az idetartozóknak nyilvánvalóan semmi örömet nem hozott e folyó év.

Szerencse, hogy nem mindenki ilyen! A másik szélsőséget azok képviselték, akik már annak is tudtak örülni, hogy nem rosszabb a megélhetésük az előző évinél. Az ő mércéjük, meg ezen a szinten mért, általánosított és minősített. Tudniillik mind a két nézet szélsőség, több mint irreális felfogást képvisel, hajlamos a valós tények elferdítésére. Az igazság valahol a két szemlélet között van. Az előző két válaszból úgy gondolom logikusan következhet az örömünkre vonatkozó vélemény.

Mindenesetre olyan, egész társadalmunkat érintő kedvező események nem történetek, amelyek mosolygósabbá, megelégedettebbé tették volna népünket.

Egyenlőre örülünk, hogy nemzetünk is az európai népcsalád kebelében fog erősödni anyagilag és szellemileg egyaránt. Reméljük, hogy ennek kapcsán nemes missziót fog teljesíteni, teljes biztonságban védheti saját és szövetségeseinek hazafias érdekeit. Végül örömet adhat annak feltételezett tudata, hogy a hosszú lefelé menetnek a végére értünk, innen már csakis felfelé (!) lehet haladni...

Az a remény is öröme jogosít fel, mely szerint a következő, az 1998. év jobb lesz a mostaninál, de rosszabb lesz az 1999. esztendőnél.

Legyen a jövő év a hasznos tevékenységben gazdag, a szomorúságban szegény és a lelket vidámító örömeiben kimeríthetetlen!

- Szilvássy -

Józsa Lajosnak

Mindig megdöbbenett az önjelölt polihisztorok magabiztossága, amellyel – csalhatatlanságukat fitogtatva – a nyilvánosság elé léptek. Városunk éppen soros „igazságosztója” most Józsa Lajos. Abszolút biztonsággal igazítja el olvasóit a „város dolgaiban”, tévedhetetlenségének legcsekélyebb kételye nélkül. Olvasói nyakába adatok özönét zúdítja – legalábbis azokét, amelyek álláspontját igazolni látszanak.

Erkölcsei értékítéletei kialakításakor még könnyebb helyzetben van, mert azokhoz tények sem kellenek. Pedig jó lett volna ha nem hallgatja el, hogy a „földügyben” a város képviselő-testülete 1995-ben olyan határozatot hozott, amelyben elismerte: a Dózsa Szövetkezetben lévő állami tartalékföldek jog szerint a Természetvédelmi Igazgatóságot illetik meg.

A képviselő-testület egyik része a későbbiekben is kiállt e döntése mellett, a másik része támadta ennek jogosságát, egy harmadik csoport pedig a bíróságra bízta a vita eldöntését. Én – bár a döntés meghozatalakor nem voltam képviselő – mindvégig azokkal értettem együtt, akik a testületi határozat jogszerűségét vallották, és ezt az álláspontot képviseltem a bíróság előtt is. A bíróságok nekünk adtak igazat! Akkor most ki dolgozott az „önkormányzat” ellen?

Azok, akik az egész mögött csalást, összejátszást látva, a véleményeltérésből bűnügyet kreáltak, és egy hecckampány végén perrel kívánták állításaikat bizonyítani, vagy akik csak csendben védekeztek. Vajon ki okozott több kárt a város közéletének?

A legprimitívebb demagógiával még mindig a veszteseknek akar erkölcsi kárpótlást szerezni, holott ők – köztük Ön is – vezették félre a lakosságot, ingatták meg bizalmukat a képviselők tisztességében.

Jó lenne, ha tisztába tenné magában az erkölcsi kategóriákat, mert még most is azokat tekinti a város ellenségének, akik ki merték mondani, hogy az önkormányzat olyan pénzért pereskedik, ami soha nem illette meg, és ez nem manipuláció, hanem a jogi szabályozás következménye.

Ha eközben ideje marad rá, utánanézhethet a Bűnmegelőzési Alapítvány könyvelésében, hogy az elmúlt években a teljes képviselői tiszteletdíjamat közvetlenül oda utaltattam át.

Mindezek után felmerül a kérdés, hogy milyen alapon mer Ön erkölcsi kérdésekben ítéletet mondani, amikor éveken át e lap hasábjain embereket hurcolt meg, nyilvánított közellenségnek (ld. Klenk-ügy, földügy), és amikor bebizonyosodott, hogy ön tévedett, annyit nem írt le: Elnézést!

Lehet, hogy Önnél ez az etikai nívó, de miért kürtöli ezt világgá? Feltételezem, hogy annak idején munkakörét becsületesen ellátta, éppen ezért nevetséges lenne Önt vádolni: hátrányt okozott az ÖKI-nek, mert esetleg nem volt hajlandó jogellenes pénzügyi manővereket végrehajtani.

Pedig most hasonló felfogásban ítélkezik.

Ideje lenne, hogy mérleget vonjon (ez legalább a szakmájába vág!) eddigi közírói tevékenységéről. S ha ennek eredményeként arra az elhatározásra jutna, hogy ezután csak harangozni fog, túlságosan nem nyugtatna meg senkit, mert ismerve eddigi ténykedését, egyszer azt is – ok nélkül – félreverné.

- dr. Molnár Mihály,
ügyvéd -

Egy Bolza-leszármazott elismerése városunk fejlődéséről

Bolza József unokája, Nagy Lehel látogatott múlt héten a Szarvas és Vidéke Szerkesztőségébe, hogy a lap hasábjain keresztül is elismerését fejezze ki a város vezetésének, s polgárainak. Amint elmondta, az indította erre a tetterre, amit időről időre városunkba látogatva lát és tapasztal.

Nagy Lehel, aki hajdan Szarvason volt gimnazista és sokat vendégeskedett Bolza Pálnál, s természetesen gyakran sétált a Pepi-kertben is, jóleső érzéssel látja ma is, hogy Szarvas városa ápolja történelmi tradícióit, elismeri a Bolza család városépítő munkáját, s nem csak emléket állít az elődöknek, de tiszteleg azzal is, hogy megóvjá alkotásaikat. Emellett – mint Nagy Lehel elmondta – elismerésre méltó a város rendje, tisztasága, a sok ápolt zöldterület, s az, hogy Szarvasra Budapest felől megérkezni már önmagában is egy gyönyörű élmény.

Nagy Lehelt – aki ma Bécsben él – 1945 után származása miatt 14 év börtönre ítélték, s egy szolnoki bányában végzett kényszermunkát – sokak között Remlinger Lászlóval együtt – mígnem 1956-ban kiszabadult, s részt vett a forradalomban Budapesten. Amikor bejöttek az országba az oroszok – sejtve, hogy idehaza ismét börtön várna rá – úgy döntött távozik, s el is utazott egyetlen aktatáskányi holmijával Ausztriába.

Bécsben előbb segédmunkás volt, majd utazó ügynök lett, s dolgozott az IBM-nél is. Később saját reklámirodát alapított, ami ma is működik.

Magyarországon mostanában Tiszakürtön fordul meg sűrűbben – anyai ágon oda kötődik családja – s természetesen szívesen látogat el Szarvasra is, amikor teheti.

- T. L. -

A Széles úti iskola avatásáról

Századunk elején Szarvas nagyközség határában egymás után létesültek a népnevelés otthonai, az iskolák. Az első községi iskolákat 1898-ban építette a község: éspedig a kákai, a rózsási, és a kondorosi határban lévőket. 1904-től ismét szaporodott a községi iskolák száma, a Széles úti iskolával. Maga az épület teljesen eltért az addigi iskolákétól. A szép kiállítású, modern, kényelmes épület már külső csínosságában is meglepte a szemlélőt, a belső beosztása és berendezése pedig bámulatba ejtette a hagyományos tanyai iskolákhoz szokottakat. E minden tekintetben modern iskolát október 9-én avatta fel a községi iskolaszék.

Az ünnepélyen Szarvas község jeles polgárai közül sokan vettek részt. Közülük csak néhányat: Grimm Mór bíró, Zvarinyi János iskolaszéki elnök, Molnár János ig. tanító, Ponyiczki Kálmán községi mérnök. Az avató ünnepély a tanteremben folyt le. A tágas tantermet a környék lakossága zsúfolásig megtöltötte. Az ünnepség a Himnusz eléneklésével kezdődött. Boldogságtól

sugárzott az ünneplők arca, amikor a mi tót népünk ajakán felhangzott az ájtatos ének: „Isten áld meg a magyart.” A lelkes énekléstől szinte megremegtek az iskola falai. Eközben azt lehetett érezni, hogy a nép megértette a magasztos ének szavait, tudatában felmérte az iskola jelentőségét és feladatát, amely abban állt, hogy a felvilágosodást, a vallásosságot, és a hazaszeretetet terjessze. Az ének elhangzását követően Zvarinyi János szólott az ünneplőkhöz. Magasan szárnyaló beszédében az iskolák, főleg a községek rendeltetését fejtegette és kérte a jelenlevőket, vegyék körül szeretettel a népnevelés e díszes templomát. Molnár igazgató a tanügy öt lelkes szarvasi barátját külön köszöntötte, akik adományaikkal a nevezett iskola magyar nyelvben sikeres előmenetelt tanúsító gyermekeket szándékoztak jutalmazni. Az ünnepi beszéd elhangzása után előbb a Szózatot, aztán a „Hazánknak nagy istene” kezdetű egyházi éneket énekelték el. Ezzel ért véget az avató ünnepség első, a tulajdonképpeni hivatalos része.

Este 6 órakor ünnepi közvacsora volt, amelyen tekintélyes számban vettek mások is részt. A felköszöntőt itt is Zvarinyi János mondta – a királyra. Majd Molnár János igazgató emelkedett szólásra és abban a jelenlevő tanítók egészségére, sikeres működésére ürítette poharát. Pataki János pedig a szülőkhöz beszélt. Ezzel az avató ünnepség második része is befejeződött, a továbbiakban már az asztaloknál folyt a meghitt társalgás és vigalom.

Ezúttal is bebizonyosodott az, hogy a mi tót népünk gondolkodása magyar, s adja Isten, hogy nyelvében és érzéseiben továbbra se tagadja meg a magyart.

- Szilvássy -

Baráti Köri Hírek

Szarvas Város Barátainak Köre 1997. június 6-án tartott Választmányi ülésén többek között döntött arról is, hogy minden hónap utolsó hetén megjelenő helyi sajtóban állandó rovatban ad hírt a Baráti Kör életéről. Az 1982-ben alakult helyi civil szervezet működéséről a nyilvánosság előtt már sok rövid tudósítás jelent

meg úgy a helyi, mint a megyei és az országos sajtóban egyaránt. Az állandó rovat lehetőséget ad a Kör munkájáról részletesebb információt nyújtani a megalakulástól napjainkig.

Az állandó rovatot az olvasók fogadják szeretettel!

- a Választmány 10.000 Ft támogatásban részesíteti a Városi Polgárőrséget, a Szent István Király Kupa Sakkversenyt, a Történelmi Mozaik kiadványt.

- 10-10 ezer Ft-ot adományozott a gimnázium reál és humán tárgyak legjobb tanulójának. 5 ezer Ft-tal támogatta a Mozgáskorlátozottak Egyesülete 10. évfordulója alkalmából a ma még élő 21 alapító tag jutalmazási keretét.

- A Választmány tájékoztatót hallgatott meg az 1997. október 3-án rendezendő Európa Nap rendezvényéről. Részletesebb információ a júliusi állandó rovatban olvasható.

- A Választmány új tagok felvételéről is döntött, továbbá fogadta „a tagtoborzó vacsorán” jelentkezőket.

Új belépők:

Mozgáskorlátozottak Szarvasi Egyesülete, Bakula János, Borbély Pál, Borsos Zoltán, dr. Búzás László, Csonki András, Csonki Andrásné, Dudás Éva, Fellerne Búzás Klára, Görbe Nóra, Hamzáné Behan Klára, Horváth Gyula, Horváth Gyuláné, dr. Hovanyecz Lászlóné, Janecskó Lászlóné, Kínál János, Kínál Jánosné, Koppány Józsefné Megyesi Éva, dr. Kovács Béla, dr. Kovács Béláné, Kovács András, Kovács Andrásné, Kővágó Pál, Kővágó Mátyás, dr. Meszlényi Mária, Mihály Mariann, Nagy János, Nagy Jánosné, Ördög József, Ördög Józsefné, Petykó Zoltán, Petykóné Csaba Erika, Rácz István, Rácz Istvánné, Sonkoly Gábor, Sutyinszki István, Sutyinszki György, Sutyinszki Györgyné, Szabó Lóránd, Szécsiné Gulyás Éva.

További érdeklődők jelentkezését is várjuk.

- Koszti Pál,
elnök -

Emlékezés egy muzsikus cigánykirályra

1905. június 14-én erejének teljében, 54 éves korában váratlanul elhunyt a híres, a szarvasiak közkedvelt Pepije, a cigánymuzsikusok királya, Rácz Pepi cigányprímás. Kalandokban bővelkedő élete véget ért, elszenderült, elcsendesedett örökre, miként nótái is. A könnyörtelen halál kiütötte kezéből a vonót, elnémult a szárazfa, amelybe lelkét is képes volt beleönteni. Hangszerének varázslatos hangja sok-sok éjszakán tolmácsolta a szerelmes leánykáknak és a szerető hitveseknek a kedves nótáit. A romantikus zene és a szerenádok nagyszerű mestere volt: ha kellett hegedűje velünk zokogott, de ha öröm ért kicsalta jókedvünket. (Egyik legkedveltebb nótája a „Kék nefelejcs...” volt)

Fájdalom, de nótáinak hangja nem csendülhetett többé fülünkbe, nem kellett a hegedűjére hangtompító, melyet többször csak a zsebéből kivett kis bicskája helyettesített. Egyenes jellemű, szeretetre és tiszteletre méltó polgára volt községünknek. Zenei repertoárja igen sokrétű volt: Otthonosan mozgott a népzeneben, a műdalokban, vagy a klasszikus zenék birodalmában. Külföldi útja során Angliában is megfordult. Nyaranként elegáns fürdőhelyeken is muzsikált. Kiváló zenekarával sok elismerést szerzett a magyar zenészeknek. Leginkább az Árpád-szállóban muzsikált. Sikeres zenei tevékenységéről a sajtó rendszeresen tájékoztatást adott.

A felejthetetlen cigányprímás halálát az egész környéken mély szomorúsággal vették tudomásul. Az átkos tüdővész végzett vele, amelynek csíráját már egy-két éve észrevétlenül magában hordta.

Temetése június 16-án volt, melyen Szarvas egész intelligenciája megjelent és megadta a végtisztességet kedves prímásának. A küldött koszorúk sokasága egészen elborította a koporsót, melyet 40 tagból álló zenekar hangja mellett vitt ki a gyázkocsi az Ótemetőbe. A nyitott sírnál az ifjúság (!) gyönyörű koszorúját Feleki Adolf tette le megható szavak kíséretében:

„Nyugodj békében kedves Pepink! Síri nyugalomban álmodjon tovább nótás lelked bájos dalról, bűvös zenéről...” Ezzel Rácz Pepi földi porhüvelyé visszakerült az anyaföldbe.

„Legyetek mindig hűséges és alázatos tisztelői a zenének”

A jubiláló karnagy

Ünnepel a Szarvasi Önkéntes Tűzoltó Fúvószenekar, ünnepel Kozák Lajos tanár úr, az egykori zeneiskolai igazgató, a hegedűs, a fúvószenész, a tánczenész, a tamburmajor, a zeneszerző, de nekem leginkább Lajos bácsi, hiszen idestova harminc évvel ezelőtt az ő keze alatt próbáltam elsajátítani a nagybőgő fogásait, a régi, szarvasi kultúrház ódon falai között.

Így hát tanítványaként kérem őt egy rövid beszélgetésre, hogy emlékezzék a zenésszé válás kezdeteire, az aktív évek sikereire és optimista szemléletével adjon biztatást a muzsikát művelő, felnövekvő generációnak.

- Hogyan kezdődött ez a közel 70 éves pálya?

- Zenészcsaládból származom, édesapám elismert karmester volt, aki igyekezett gyermekeit a muzsika szépségével megismertetni. Az ő falusi zenekarában lakodalmakon, bálokon és egyéb rendezvényeken cimbalmoztam, már akkor is, amikor még alig voltam magasabb a hangszernél. Később a fúvós hangszerekbe lettem szerelmes, így amikor 1938-ban bevonultam katonának a Kecskeméti VII. Honvéd Gyalogezredbe vezényeltek, mint katonazenész. A fogságot is beszámítva nyolc és fél évig voltam katona. 1946-ban, hazatérve szülőfalumba Békésszentandrásra kislétszámú szimfonikus zenekart és egy vegyeskart hoztam létre, melyek sikerrel szerepeltek különböző rendezvényeken. 1950-ben kerültem Szarvasra.

- Úgy tudom, az 50-es évek elején létrejött zeneiskola munkájába is bekapcsolódott.

- Igen, sőt később a Szarvasi Állami Zeneiskola igazgatója lettem. Időközben a korábban abbahagyott zenei tanulmányokat folytatva, Budapesten a Nemzeti

Zenedében nagybőgő szakon diplomát szereztem. Ugyancsak Budapesten kaptam szimfonikus zenekari, népi zenekari és fúvószenekari karmesteri működési engedélyt is, de közben vizsgát tettem fúvóshangszer-ismeretből Szegeden oboa, fagott, fuvola és klarinét szakon.

- *Melyek a legemlékezetesebb fordulópontok?*

- Szívesen emlékszem vissza azokra a percekre, amikor Fasang Árpád karnagy úr Szarvasról Sopronba történő áthelyezése miatt rám bízta a szimfonikus és a férfi kórus vezetését. Ugyanabban az időben alakult meg a Szarvasi Önkéntes Tűzoltó Fúvószenekar, melynek 40 éve tagja és karmestere vagyok, de büszkén gondolok az önkéntes tűzoltó egyesületi tagságomra is, mely 50 éves, így hát többszörösen jubilálok. Megszerveztem a mezőgazdasági technikum szimfonikus zenekarát, melyet 15 éven át vezettem, de ugyanolyan büszkeséggel tölt el az is, hogy részem volt a MELÓDIA Zenekar megalakításában is. Itt hegedűn, trombitán és tangóharmónikán játszottam. A 60-as és 70-es években kollégáimmal együtt ifjúsági fúvószenekart és népi zenekart is létrehoztunk.

- Lajos bácsi a múlt év októberében szerzői munkásságáért Szarvas Városért kitüntetésben részesült. Hány önálló szerzeménye volt és ezek közül melyik volt az első?

- Az elsőt a tűzoltóság felkérésére írtam 1960-ban, azóta a szerzemények száma megközelíti a harmincat, melyekből a jubileumi koncerten néhányat előad a zenekar.

- Mire a legbüszkébb?

- Mindenekelőtt gyermekeimre, vőmre, akik tovább viszik a családi hagyományokat, hivatásszerűen művelik a zenét, és becsülettel megállják helyüket az életben. Továbbá tanítványaimra, akiket sikerrel vezettem be a hangok világába. Mindezek mellett köszönettel tartozom feleségemnek, aki áldozatkészséggel vállalta a zenész feleség szerepét. Úgy érzem, unokáimat is áthatotta a muzsika szeretete, és ezt kívánom a felnövekvő nemzedéknek is, hogy maradjanak mindig hűséges és alázatos tisztelői a zenének.

- Köszönöm a beszélgetést, további jó egészséget, sok alkotóerőt kívánok és őszinte örömet a jubileumi koncerthez, melyre minden kedves olvasót szeretettel várunk, vasárnap délelőtt 11. órára a 2. Számú Általános Iskola dísztermébe.

Szarvas első centenáriumi ünnepségéről

Szarvas nagyközség 1822. évben ünnepelte harruckerni újratelepítésének centenáriumát. Erről a jeles évfordulóról Zsilinszky Mihály, Szarvas város történetében így emlékezik meg:

„1882 e város újra alapításának százados évfordulója. Ekkor november 3-án éppen vasárnapon ülték meg a nevezetes emlékűnnepet nagy pompával. Már előző szombaton este megkondultak a harangok és a nép tömegesen tódult a feldíszített templomba, hol alkalmi beszéd tartatott. Éjfélkor és vasárnap reggel ismét valamennyi harang zúgása és Szolnokból hozatott mozsarak durrogása hirdette a nap ünnepies voltát. Maga az isteni tisztelet is impozáns volt. A karzaton hat hegedű két klarinét, három trombita és dob hangjai vegyültek a hatalmas orgonahangok közé. Az úrvacsora kiszolgáltatása után két szónoklat tartatott és pedig magyar nyelven Gaál József, tót nyelven Machula Gábor által. Isteni tiszteletük után közebédek voltak a városházán és a parochiákon. A piac közepén magas állványon két nagy hordó bor volt lehelyezve, melyekből a bor vékonyan alácsurgott a vigadó nép számára. Este a városházán közönséges táncmulatság, melyben a város minden rendű polgársága részt vett; a városháza előtt magas pyramis alakú kivilágítási transparentek tündököltek különféle alkalmi versekkel érdekesé téve. Azon időben, mikor Szarvas százados emlékűnnepet ült, az ország nagyon szomorú volt, mert alkotmányos szabadsága végképen eltörültetett.”

Vígan, boldogan ünnepelte tehát Szarvas népe az első százados évfordulóját, de az ország nem volt szabad. Amikor a bicentenáriumi megűnnepelésére került sor, 1922-ben, a magyar hon szabad, független ország lett ennek ellenére a kétnyelvű szarvasi lakosság mélyen átérezve a nemzetükre szakadt átkos trianoni békeparancsot, minden ceremónia nélkül, csendes, hazafias szellemű

megemlékezéssel ünnepelt. Szívszorongva várta azt az időt, amikor a darabokra tört szabad magyar haza letört részei újból összeforrnak.

- Szilvássy -

Virágos Szarvas

A „Virágos Magyarország” szarvasi bizottsága 1931. tavaszán felhívással fordult a virágot kedvelő helyi lakosokhoz, hogy az országos mozgalom keretében ők is díszítsék virágokkal lakásuk környékét és ablakait. A felhívás várakozáson felüli tetszést váltott ki, s rövid idő alatt sokan léptek be a „Virágos Szarvas” egyesületbe.

A hatás nem maradt el, mert már a nyár folyamán nagy számú kicsinosított portát lehetett találni. A házak előtt és az ablakokban szebbnél-szebb virágok illatoztak, és lettek sokszínűek az utcák, akárcsak a vadvirágos rét. Igen nagy segítséget nyújtott ehhez a községi kertészet, amely közel 16 ezer különböző virágpalántát és díszbokrot adott térítésmentesen, illetve kedvezményes áron az érdekelteknek.

A „Virágos Magyarország” szarvasi bizottsága az egyesület azon tagjait, akik virág- és faszeretettel a bizottság munkáját elősegítették, elismerés jeléül díjakban részesítette, annak reményében is, hogy a tagok további közreműködése révén a község méltó lehet a „Virágos Szarvas” név megszerzésére. Mindez akkor történt, amikor Szarvas nagyközség a település fásítása terén elért eredményeivel országosan is kiemelkedett. Amíg az integer Magyarország földrajzi középpontja volt Szarvas, addig a csonka hazának legnagyobb fásítási középpontja lett. Nem véletlenül nevezték a már-már nyaralóhelynek számító Szarvast a ligetek városának, amely így méltó lehetett arra, hogy az üdülni vágyó idegenek felkeressék.

Az ember élete rövid, és az is tele van küzdelemmel. Bölcs dolog tehát, ha nyúlfarknyi életét mindenki iparkodik kedvessé, elviselhetőbbé és színesebbé tenni. Ezt leginkább úgy tehetjük, ha a mindennapi anyagiasságból kiemelkedve keressük azt, amit a Mindenható az emberiség életének gyönyörködtetésére alkotott, az örök szép természetet.

Minden növény a tündöklő természet egyede, amely környezetünkbe hozva gyönyörködtetésünkre szolgál. A növények és a virágok szeretete, gondozása az ember szépérzékére van jó hatással, de nem különben a lelkiületére. A közmondás szerint is: „Ki a virágot szereti, rossz ember nem lehet.” A dísnövényekkel való foglalatosság az emberrel feledtetni a mindennapi nehézségeket, az emberi szellemet felüdíti, szépérzékét fejleszti és szeretetre nevel. A fa, a virág örök és elmaradhatatlan társa az embernek, környezetében nem lehetünk magányosak. Az emberi gondozást szépségükkel meghálálják. A zöld és virágos környezet nemcsak ablakainkat, udvarunkat, hanem lakóhelyünket is kellemesebbé, vonzóbbá és mindezekkel együtt kulturáltabbá teszi. Sokat tehetne ennek érdekében pl. a már majdnem feledésbe merült „Tiszta udvar, rendes ház” jelszó alatti lakossági mozgalom újbóli felkarolása.

A szarvasi emberekbe a fák iránti szeretetet Tessedik oltotta be főként a közterületek fásításának szüntelen szorgalmazásával. Azóta is az iskolák, de még inkább a község ambiciózus vezetői jártak jó példával elől. A község kertészete, amelynek az 1930-as esztendőben Józsa Mihály volt a szakirányítója európai hírnévre tett szert. A kért facsemetéket, díszbokrokat és rózsákat rendszeresen exportálta a nyugati államokba. Hiteles adatok szerint Szarvason az utcai fásítások során 1924-től kezdve évente több ezer, tíz év alatt összesen 40.000 mézelőfát ültettek el. Az Erzsébet liget 1927-ben 24.000, a sporttelep pedig mintegy 17.000 db díszbokrot kapott a helyi kertészettől. A Hősök ligetében közel 2.000 hársfa pompázott. A községi faiskolának 1934. évben 300.000 fásszárú csemetéje volt. A kiültetett fák többségét akácfélék képezték.

A belterület intenzív fásítása nemcsak a község arculatát, hanem közegészségügyi helyzetét is kedvezően befolyásolta. Ha Szarvasnak az Erzsébet liget, akkor a Nagy-Alföldnek Szarvas lett (1930-as évek végén) az oázisa.

A fentiek alátámasztására szolgáljon itt egy 1934. évből származó békéscsabai Körösvidék c. lap cikkének mindössze kétmondatos véleménye: „A bájos fekvésű Szarvas községben mindjárt az állomástól kezdve a község túlsó végéig mindenütt ligetek, virágtáblák és dúsan fásított utcák üdvözlik az érkezőt. – A sok viruló kert és a dúsan fásított Körös-part mellett valóban a ligetek városának nevezhetjük Szarvast....”

- Szilvássy -

Tájékoztató a 2. Sz. Általános Iskoláról

Kedves Szülők!

Mint előzetes beiskolázási programunkból tudják, 1997. március 17-én (hétfőn) 16.30 órai kezdettel játékos foglalkozást tartunk iskolánk tornatermében, valamennyi, a hozzánk beiratkozni szándékozó kisgyermek részére.

Ezzel párhuzamosan a díszteremben szülői fórumot tartunk, ahol megválaszoljuk az iskolával kapcsolatos kérdéseket, tájékoztatást adunk az előzetes képességvizsgálatok eredményeiről. A fórumra várunk minden szülőt, természetesen megjelenésük nem jelent elkötelezettséget iskolánk felé, hiszen tudjuk, sokan még bizonytalanok abban, hogy hová is írassák gyermekeiket. A fórumhoz gondolatébresztőnek szánom az iskolánkról szóló rövid tájékoztatást.

A matematika irányultságú osztályban hetente 2 órás játékos, logikai készséget fejlesztő foglalkoztatást tartunk az alap óraszámom túl, majd a 2. évfolyamtól kezdve a gyermekek alapkészség-szint (olvasás, írás, számolás) érettségének függvényében, heti egy órában szülői választás angol vagy német nyelv oktatását kezdjük meg.

3. osztálytól kezdjük a számítástechnikát oktatni. Felső tagozaton emelt óraszámokban tanítjuk a matematikát, s a tantárgyi óraszámokat úgy alakítjuk, hogy az idegen nyelv oktatásra is magasabb óraszámot biztosítunk.

Ennek eredménye az, hogy több tanulónk alapfokú nyelvvizsgát tud tenni a 8. osztály elvégzésekor, s biztos eredménnyel tesznek felvételi vizsgákat nyelvi tagozatos középiskolákba.

A testnevelés tagozatos osztályokban alsó tagozaton az általános erőnlét, mozgásképesség fejlesztését biztosítja az emelt óraszámú testnevelés oktatás. Emellett már az alsó tagozaton megindul a sportági előkészítés, a torna, kajakenu, kosárlabda sportágakban, melyek iskolánk erősségei. Tanulóinkat megtanítjuk úszni, s választhatnak a fentiekén túl az alábbi sportfoglalkozások közül: kézilabda, bírkózás, asztalitenisz, tenisz, labdarúgás.

A gyermekek állóképességének, sikerorientáltságának kialakítása eredményeként jelentős sikereket érnek el tanulmányi téren is, amit igazolnak verseny-, és felvételi eredményeink. Természetesen itt is biztosítjuk elfoglaltságaik, s a szülői kérések figyelembevételével az intenzív nyelvoktatást.

A német irányultságú osztályban 2. osztálytól az alapkészségek (írás, olvasás, számolás) fejlettségének figyelembe vételével indítjuk a német nyelv oktatását, melyet a magasabb évfolyamokon fokozatosan növelt óraszámokban, csoportbontással oktatunk. Választható foglalkozásokat tartunk számukra, melyek során mozgáskultúrájukat, kéz ügyességüket fejlesztjük. Az iskola minden tanulójának életvezetési, egészségnevelési programokat oktatunk, s a 7.-8. osztályosoknak szervezzük a középiskolai felvételeikre előkészítő foglalkozásokat. A szülők igénye szerint egész napos ellátásban (napközi, tanulószoba) részesítjük tanulóinkat, étkeztetésüket a napközi ebédlőjében oldjuk meg. A tanulási foglalkozások az iskolában, a szabadidő eltöltése az időjárás függvényében az iskola melletti játszótéren történik. A kulturált viselkedés, illetőleg szabályait szervezett formában sajátíttatjuk el gyermekeinkkel. Tehetséggondozásunkban kiemelt a matematika, az angol-, német nyelv és a magyar nyelv és irodalom oktatásának eredményessége, amit felvételi eredményeink is mutatnak. A helyi gimnáziumban az előkészítő foglalkozások után próbatesztek alapján felvételi mentességet kaptak tanulóink az alábbi tárgyakból: magyarból 14 fő,

matematikából 9 fő, angolból 6 fő, németből 6 fő, biológiából 2 fő. Az országos sport eredmények alapján iskolánk az ország testnevelés tagozatos iskolák közül a 8. helyen áll. Torna országos 2. helyezés, kosárlabda országos 1., 2. helyezések, kajak-kenu országos 1-3. helyezések, duation országos döntős helyezés, atlétika országos döntős helyezések. Szabadidős szervezésű, a tanulók személyiségét sokoldalúan fejlesztő foglalkozások közül kiemelném a sakk (megyei I. hely és országos döntős helyezések), a társastánc, a disputa (kulturált vitakészség fejlesztés országos I. II. helyezés) eredményeit népszerűségét. Ezen túlmenően 24 féle tanfolyam közül választhatnak tanulóink.

A szünetekben szaktáborokba, üdülő- és vándortáborainkba jöhetnek a gyermekek, s évente két sítábort szervezünk Szlovákiába. Természetesen a felsorolt foglalkozások tanulóink felzárkóztatottságát is szolgálják, hiszen korrepetálásokat is igénybe vehetnek egyes tantárgyakból nehézségekkel küszködő gyermekek. Az iskolában működő Tehetség és Siker Alapítvány komoly anyagi háttérrel rendelkezik, a szülői és egyéb támogatói réteg jóvoltából. Az alapítvány folyamatosan jutalmazza, és elismeri gyermekeink sikereit, anyagilag támogatja a szociálisan rászorulókat, tehetségük kibontakoztatásában, a tanfolyamokon, versenyeken való részvétel finanszírozásával. Az alapítvány segíti a kulturális sport és egyéb rendezvények szervezését, hozzájárul kirándulásokhoz, táboroztatásokhoz, szaktáborokhoz. A tanulók balesetmentes iskolába járását segíti az, hogy a helyijáratos busz megállója az iskola bejárata előtt van, s menetrendje igazodik a tanítási munkarendhez.

Kedves Szülők!

Többük megkeresése, kérése alapján (gyermekük betegsége, nem kézhez kapott tájékoztató miatt) 1997. március 22-én (szombaton) 9 órától az iskolában játékos foglalkozást tartunk a matematika irányultságú, valamint képesség vizsgálatok a testnevelés tagozatos osztályba, melyre szeretettel várjuk szülők és gyermekük jelentkezését.

Tisztelettel:

- *Laurencz Jenőné,*
igazgató -

A szarvas-szobor

Két hete a képviselőtestületi ülésről szóló közleményben „egysoros” hírként szerepelt a szarvas-szobor áthelyezésére vonatkozó indítványom.

A már 1993-ban is benyújtott – de akkor visszhang nélkül maradt – előterjesztésemet az motiválta, hogy városunk jelképe és címerállata mostani helyén jellegtelen és hozzá nem illő környezetben áll.

Javasoltam a szobor Fő térre való helyezését, mert csak itt, a város központi helyén jelképezi céljához méltóan településünket.

Tény, hogy eredetileg gróf Bolza Pál kastélyparkja díszítésére rendelte meg, de az eltelt közel egy évszázad alatt városunk jelképévé vált, mint egyetlen olyan köztéri alkotásunk, amely jellegzetesen csak településünkhöz kapcsolható.

Művészi értékéről lehetne ugyan vitatkozni, de nem lehet figyelmen kívül hagyni azt a tényt, hogy alkotójának megbízatása pusztán egy állat megmintázására szólt, s a művész ezt remekül megoldotta. Így lett műve ideológiamentes, kortól és szellemiségtől függetlenül tótnak, magyarnak egyaránt kedves.

- Dr. Molnár Mihály -

Az Ótemplom melletti régi sírokról

A Magyar Királyi Tessedik Sámuel középfokú gazdasági tanintézet lakásainak alapozásakor, 1928-ban, azon helyen, ahol valaha a Hídfő védelmére földvár (palánk) épült, több régi sírra bukkantak. Mindjárt az ásás megkezdésekor alig 60 cm-re a felszíntől csontvázak kerültek napvilágra, melyek férfitől, asszonytól és

gyermektől származtak, és olyan idősök voltak már, hogy mozgásra könnyen porladtak. A templom hossz tengelyével párhuzamosan 90 cm mélyen egy ülő helyzetben eltemetett ember csontvázát tárta fel az ásó. Ez a csontváz majdnem teljesen ép állapotban volt, a koponya egyik oldalán hatalmas lékkel. A fogakról ítélve meglehetősen férfi lehetett és a hatalmas öblös koponya, az erős hosszú lábszárcsont félelmetes harcosra utalt. Mivel ülő helyzetben a törökök temették el halottaikat, nem kizárt, hogy a talált csontváz bölcsője valahol Ázsiában ringott. Ugyancsak ilyen mélységben egy sírra találtak, amelyben a végtagok csontjai már porladtak, a szintén porladozó koponyán viszont egy hatalmas janicsár viszont magas, felgyúrt süvege fejfedő volt, a benne lévő szőke deresedő haj teljesen épen maradt. A főveg anyagát teljes biztonsággal már nem tudták megállapítani, a taplószerű anyag bárányszőr, vagy valami nemezkészítmény lehetett. Távolabb ezektől, a Bolza-kastély melletti részen több egymás melletti koporsó találtatott, amelyek nem túl réginek tünnek, mivel a deszkakoporsók egyenként kiemelhetők voltak. Bennük a csontvázon kívül ékszer, fegyvert vagy bármilyen hadászati eszközt nem találtak, de volt mindegyikben egy bocskorpatkó és egy háromlábú szabadfőzésnél használatos vasállvány. A felszínre került leletek az alapépítmény (pincészet) beton padlója alá egy közös sírba lettek eltemetve.

- Szilvássy -

Tót atyafiak Amerikában

A múlt évszázad végén Amerikába bevándorló tót hazánkfiai ellen élénk mozgalom indult meg az ottani munkások között. A tótok ugyanis nagyon szerény igényű emberek lévén, alacsonyabb bérért vállalkoztak munkára, mint az amerikaiak, s természetesen megnehezítették ezáltal az utóbbiakra nézve a létért, a jobb megélhetésért folyó versenyt. Szövetkezni kezdett hát a tótok ellen a környékbeli munkásság s – mint Pittsburghból közölték – az alábbi felhívást tették nyilvánosan közzé: „Az amerikai munkának védelemben kell részesülnie. Van

közöttünk bizonyos osztályú európai faj, akiket Hungariansnak neveznek, akik országunk átka...

Akárhova kerülnek ezen teremtések, a legrosszabb táplálékkal élnek, miért is elveszik tőlünk a munkát. Ők soha sem válnak az Egyesült Államok polgáraivá, soha és semmiképpen sem fektetik be keresményüket, hogy otthont alapítsanak, hanem visszaküldik keresményüket szülőföldjükre, s így folyvást apasztják a mi országunk pénzét. Felhívjuk hát az egész amerikai polgárságot, hogy segítőkézket nyújtson nekünk s részesítsen bennünket védelemben ezen ... nép ellenében."

Ezek után a valóban szerény és nagyon szorgalmas tót népség mit gondolhatott: talán mégiscsak jobb lett volna ki nem vándorolni, otthon azért ennél kedvezőbb bánásmódban részesítettek bennünket!

Szarvasi Lapok, 1884.
- Szilvássy -

Szarvasi morzsák 1904-ből

A Szarvasi Hírlap 1904. október 23-i száma röviden arról tudósított, hogy a központi postaigazgatóság napokkal korábban bekapcsolta Szarvast az interurbánba. Ezáltal nemcsak a fővárossal, hanem az ország mindazon városaival lehetett telefonon érintkezni, amelyek a helyközi hálózatba be voltak kapcsolva. A postáról történő távbeszélésért három percenként két koronát kellett fizetni.

Más: November 1-jén, a máskor oly kihalt és csendes temető mozgalmas képet mutattak. Mindenki sietett ki a temetőbe, hogy egy-egy halottjának sírját megkoszorúzza, s azon a kegyeleti jelet, a gyertyákat meggyújthassa.

A szarvasi főgimnázium tanulóifjúsága is szokásához híven ekkor is lerótta kegyeletét a főgimnázium egykori tanára, Vajda Péter sírjánál. Este hat órakor a főgimnázium „Vajda-kör” tagjai az egész diáksággal és tantestülettel, valamint a nagyszámú érdeklődő közönséggel, fáklyák fényénél vonult ki az evangélikus

Ótemetőbe, hogy az ott nyugvó Vajda Péter sírját megkoszorúzzák. A koszorúk elhelyezése és a levezető ima után emlékbeszédet következtek, majd a záróimára és a Himnusz eléneklésére került sor. Utána a fiatalság a temetőben elszéledt, hogy a már nyugvó többi tanárok sírjánál is leróják a kegyelet adóját.

Más: Lélekemelő ünnepség volt október 30-án az Ev.egyház Újtemplománál a délelőtti istentisztelet után. Zvarinyi János lelkész, aki fáradhatatlan volt abban is, hogy híveit mind az egyház, mind pedig a közügyek érdekében való áldozathozatalra buzdítsa, eggyel szaporította érdemeit.

Fáradozásának, illetve lelki atyai tanácsának volt köszönhető, hogy az egyik jómódú polgár, Kiss M. Mihály és neje Csicsely Zsuzsánna háromszáz korona értékű vörös márványtáblát ajándékoztak az Újtemplomnak. A tábla a templom főbejárata fölött lett elhelyezve, vastagon aranyozott betűkkel a következő szöveggel: „Az Isten dicsőségére ezen újtemplomot építette a szarvasi ág. hitv.evangel. keresztén egyházközség Magyarország fennállásának ezredik évében 1896-ban, alapkő letétel 1895. szept. 3., felszentelés 1897. júl. 4. volt. Az Isten lélek, s akik őt imádjuk szükség, hogy lélekben és igazságban imádják. János ev. 4.24. Ezen kőlap Kiss M. Mihály és felesége Csicsely Zsuzsánna adományából készült, 1904.”

Az ünnepség a szabad ég alatt – „Isten az én erőm és birodalmam” kezdetű egyházi énekkel lett megnyitva. Utána Zvarinyi lelkész lendületes beszédet mondott, amelynek lényegét és tárgyát maga a felirat adta meg. Kérte a híveket, hogy szeressék Magyar hazánkat, melynek áldott földjén – fennállásának ezredik évében – minden akadály nélkül felépítették az újtemplomukat. Köszönetét fejezte ki a jótevőknek és további jótettekre a híveket.

Más: Nagyközségünk előljárósága, a községben fúrandó további 4 ártézi kút elkészítésére pályázatot hirdetett, amelyre nemcsak helybeliek, hanem más iparosok is vállalkozhattak. A több pályázó közül a legkedvezőbb ajánlat Polják György szarvasi jónevű építési vállalkozóé volt, aki a helybeli középületek többségét építette, ő annyiért vállalta el a kutak működtetését (27780 korona), hogy a terv szerinti összeg (32000 korona) különbözetéből még egy, vagyis ötödik kút is létesíthető volt. Minthogy a pályázat nem remélt sikerrel végződött, az előljáróság az addigi megállapodástól eltérőleg öt ártézi kút fúratására és

elkészítésére kötött szerződést Pojják Györggyel, aki 1905. év elejére tervezte a munkálatok megkezdését.

Közülük az első kút létesítését az Arany János, kistemető és Bem utca torkolatánál, a 781. sz. háznál, a másodikat az Arany János és Szabadság utca kereszteződésénél, az 1726.sz. háznál, a harmadikat a Damjanich és Wesselényi utca keresztezésénél, az 1447.sz. háznál, a negyediket a Széchenyi és Jókai utca keresztezésénél, az 1106.sz. háznál, az ötödiket pedig a Vajda Péter és Arany János utca keresztezésénél, a 257. sz. háznál tervezték. (megj.: a község első ártézi kútja 1891-ben létesült a mai Kossuth téren, Zsigmondy Béla mérnök irányításával.)

Más: Az újságíró szerint nem lehet szó nélkül hagyni az iparos tanoncok iskola utáni megbotránkoztató magaviseletét. „Éktelen lármájuk, s trágár beszédjeik közbotrányt okoznak. Nincs az elvadult tanyai kanászigyerek csapat, amely ily czudarul tudná magát viselni az utczán, mint az ipariskolából hazafelé menő iparos tanonczok. Vajon, milyen mesterek s polgárok lesznek az elvadult tanonczokból, kik sem tanító mestereik, tanítóiknak nem válnak díszére. – ...nagyon helyesen tenné a közigazgatási hatóság, hogy a rendőrségnek néhány tagját esténként az ipariskola mellé állítaná..., ne viselkedjék egy sem úgy, hogy az ily viselkedést még a legtanyasibb kanászigyerek is szégyellné.”

Más: A szarvasi ág.ev. Újtemplomi egyházközség 1904. október 31-re, a reformáció ünnepére, a templom tornyának erkélyéről toronyzenét tervezett. A nagy érdeklődéssel várt toronyzene, mely első eset lett volna, dugába dőlt, mert a bandisták az „Erős várunk nekünk az Isten” kezdetű egyházi éneket erre az időpontra nem tudták kellőképpen betanulni. Ez csak akkor derült ki, amikor a templom előtt összegyűlt érdeklődő közönségnek Zvarinyi János lelkész bejelentette a toronyzene elmaradását. Ezt a közönség természetesen nem vette jónéven, különösen azt, amikor a harangozó a tömegnek a toronyból ezt kiáltotta: „cso zse csakátye pánovja.” Erre mi mást tehetett az egybegyűlt nép, csalódottan szétszéledt, de reménykedett abban, hogy tanult az esetből az egyház vezetősége, s a jövőben ilyen nem fordul elő.

Más: A cikk írója felhívja a lakosság figyelmét egy további hamisítási módra, a búzakorpa hamisítására, amely egyre gyakoribb lett. Ez abból áll, hogy a

búzakorpához őrölt rizst, vagy finomra darált kukoricacsutkát kevernek – a lelkiismeretlen hamisítók. Ezek a káros hulladékok a korpával azonos színűek és minimális fajsúly különbségük folytán igen alkalmasak a korpa felhígítására. A rizskorpa pl., amely megőrölt rizshéj, emészthetetlen és nagy kovasavtartalma miatt a belekre ingerlően hat, a fölösleges gyors kiürítést mozdítja elő. Hasonlóképpen zavarja az emésztést a csutkapor is.

Kémiai elemzés nélkül, gyakorlati úton úgy jöhetünk rá a hamisításra, ha a korpát két ujjunk között óvatosan összedörzsöljük. Ha a korpát a tapintás során érdesnek találjuk, az őrlemény nagy valószínűséggel a hamisítvány. Ezen kívül a kínált korpa íze nem a hamisítotté, viszont édes. Ezen két próba elegendő lehet.

*Szarvasi Hírlap, 1904.
- Szilvássy -*

Egy csodálatos nőről: Tessedikné Lisszovinyi Karolina

Mindazon feladatok között, melyek a nőre, mint családanyára várnak, következményeiben legfontosabb, végrehajtásában pedig legnehezebb: a gyermek nevelése. Az anya tiszte megvetni már korán az alapot, melyen később az ember tehetségei az élet céljának megfelelően helyesen kifejlődhetnek. Ha az anya elvéti gyermekeinek nevelését, megfosztja őket a szellemi erők sikeres fejlődésének feltételétől s utat nyit a félszegségek felé. Ezt a nevelési alapozást nem lehet eléggé korán kezdeni - ez már az emlőnél kezdődik.

Szerencsés gyermekek, akiknek édesanyjuk ezt a biztos alapot tovább építheti, akik édesszüleik szárnya alatt felnevelkedvén az élet porondjára lelkiileg és jellemileg kiképzett ifjakként lépnek. De jaj azoknak, akik már neveltetésük kezdetén, vagy később elvesztik az édesanyjai kezet, mert ritka eset, hogy azt valaki más teljes egészében pótolni tudná, például az új anya, a mostoha. A gyereknevelés az édesanyjának is nehéz feladat, hát még a mostohának, aki Tessedik Sámuel szarvasi ev. lelkész második neje volt, Lisszovinyi Karolinának.

Tessedik Sámuel első hitvesével, Markovitz Teréziával legboldogabb házasságban 22 évet töltött. Számos (13) gyermekük született, akik többsége kiskorukban, az akkor kegyetlenül dühöngő himlőjárvány áldozata lett. Édesanyjuk halála után csak három fiúcska maradt életben, és azok legidősebbike is alig volt 12 éves. Elvesztették e gyermekek az édesanyjai kezét akkor, midőn a legnagyobb szükség lett volna rá. Édesatyjuk, hogy az édesanyját legyen ki pótolja, 49 éves korában újra nősült, feleségül vevén Zipser Mátyás özvegyét, Lisszovinyi Karolinát: Karolina asszonyt.

Lisszovinyi Karolina 1760. február 23-án Selmecen született. Szülei: Lisszovinyi András Hont megyei törvényszéki táblabíró és Mascev Zsuzsánna, egy porosz királyi ezredes leánya. A gyermek két testvérével együtt már 4 éves korában árva lett. Az árvákat keresztanyjuk, dr. Koháryné vette magához, majd Zsembery Zsuzsánna, a keresztanya barátnője nevelte tovább, aki egyébként rokonságban állott a Lisszovinyi-családdal. E báróné családjában nevelkedett fel Karolina Paczolajon, Nyitra megye egy kis falujában.

Hellenbach báróné háza mintaképe volt az igazi háziasságnak. A kis Karolina az okszerű tanulás mellett, maga előtt látta mintaképül lebegni az igazi nőiesség, háziasság, vallásosság és munkásság példáját, egyszemélyben a házinőben. Ugyanis ebben az időben a nemes nők között az a szép emberbaráti szokás uralkodott, hogy szinte versenyeztek a házukba idegen, különösen árva gyermekeket felvenni és saját felügyeletük alatt felnevelni: a családhoz tartozónak tekintették őket. Ily módon egynémely kúria valósággal nevelőintézeté, árvaházzá alakult át anélkül, hogy annak intézményesített neve lett volna.

XVIII. században a legtöbb előkelő családból származott nő legszívesebben falusi környezetében szeretett tartózkodni, távol a világ zajától, a csillogó városi pompától. Természetesnek vette a házvitel ezer gondját személyesen ellátni, kulcsokkal a kezében szobában, konyhában és az éléstárban megjelenni, mindenkinek munkát adni, mindent számon kérni és mindent mozgásba hozni, miként a súly mozgásba hozza s folytonosan mozgásban tartja az óraszerkezetet. Ezek mellett még jutott ideje a jóságos nőnek arra is, hogy a házon túli jótékonyágát az egész falura kiterjessze és enyhítsen a nyomorultak állapotán.

Ha kellett ő volt a falu orvosa, gyógyfüveivel sietett a betegek segítségére. Másik nagyon fontos jellemvonása volt e tisztos nőnek, a vallásosság, amely áthatotta egész emberi lényét. Kimeríthetetlen vágyának érezte: másokkal jót tenni. – Ilyen volt Hellenbach baronesse.

- Midőn Karolina 5 éves korától fogva férjhezmenetelig ennél az úrnőnél növekedett fel, mindenki elismerheti, hogy róla jól gondoskodtak. Benne egy kitartó szorgalmú, nemes és gyöngéd jellemű leányka fejlődött ki. Soha nem is feledte áldani nevelőanyját, s mindig mintaképpül állottak előtte nemes vonásai.

Hogy a leányka nevelése teljesen befejezett legyen, betekintést kellett kapnia a városi világba is. Ezért a falun nevelkedett Karolinát elküldte Hellenbachné Pozsonyba, az akkori Magyarország tulajdonképpeni fővárosába. Itt egy módos családnál ismerkedett meg közelebről a polgári élet szokásaival, nyelvet és kézimunkázást tanult, sőt tájékozódott Európa városi életének női divatjáról is. Ekkor már 18 éves és jól fejlett, szép hajadon, aki 1778. július 11-én férjhez ment Zipser Mátyás huta-felügyelőhöz, Selmecen. Ez a boldog házasság 8 évet élt és anyja lett két leánykának (Euphrosina és Karolina). Midőn Karolina-asszony özvegysége már 6 esztendeje tartott, ismeretségbe került a szintén özveggy Tessedikkel, aki 1791. január 1-én feleségül is vette. Valóban Tessedik nem hiába fáradozgatott nejéért 35 mérföldre. Magához méltóbb nőt aligha találhatott volna széles ez országban. Tessedik gyermekei nemigen kaptak volna valakiben olyan anyát, mint ki maga is ette az árvaság kenyerét. Karolina-asszony egyszer azt mondta: „Én tudom, mik az árvák, engem megsegített Isten s tudom az ő akarata, hogy gondoskodjam én is az árvákról.”

Ez új házasságot az Úr 5 gyermekkel áldotta meg, és miután közülük csak egy halt meg, az anyának háromféle, kilenc gyermekről kellett gondoskodnia. Ő pedig gondoskodott is úgy, hogy sem első, sem második házasságának gyermekei között nem tett különbséget: egyenlő mértékben szerette valamennyit, ezért ők azonos érzéssel ragaszkodtak hozzá, akár szerető édesanyjukhoz.

Hogy a nevelés, melyet a Tessedik-szülők gyermekeiknek adtak, nem volt hiábavaló, bizonyítja ezt azon körülmény, hogy felnövekvő gyermekek a társadalomnak mind hasznos tagjaivá váltak. Az egyik királyi mérnök volt a Körös

szabályozásánál, a második ügyvéd, a harmadik képíró, a negyedik kereskedő, az ötödik gazda, a leányok pedig lelkészek és gazdatisztek feleségei lettek. Külön ki kell emelni Tessedik legifjabb fiát, Ferencet, aki a magyar irodalom műveléséhez is hozzájárult Dél-Franciaországi utazások ügyes leírásával, ezért e mű alapján a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává választotta.

Érdekes, hogyan vélekedett Tessedik gyermekeiről életrajzának befejező részében: „Ezen húsz gyermekemet itt jellemeznem kellene, hogy kimutassam minő hatással volt az én tanmódszerem saját gyermekeim nevelésére. Ezt azonban az utódokra és a halálom után pártatlanul ítélendő embertársaimra bízom...”

Amilyen hűséggel és szerencsével nevelte Karolina-asszony gyermekeit, olyan hűséggel és teljes odaadással fáradozott férjének sokoldalú terveinek megvalósításában. Férjének leghívebb jobb keze volt! Szinte hihetetlen, hogy a papnénak a különbözőkorú gyermekek gondviselése és nevelése mellett jutott ideje a tessediki intézet kapcsán a szerteágazó gazdaság apró ügyeivel is foglalkozni. Ezek mellett tanítani és házi orvoslást (természetgyógyítást) is végezni. Mintakertjében szorgalmasan termesztett minden olyan növényt, amelynek gyógyhatásáról ismerete volt. Ott sorakozott a kertjében egymás mellett a bodza, zsálya, üröm, fűgyökér, pimpinella, a kínai rebarbara, a római szegfű stb. Olyan növénygyűjteménnyel rendelkezett, amely akár egy eminens egyetemista dicséretére válhatott volna.

Többszázra ment évenként azon leánytanulók száma, akik Tessediknél körül hangyaszorgalommal sűrögtek-forogtak. A tanítási órák után a leánysereg rendszerint a gyakorlókertbe ment és ott dolgozott a papné „utasítása” szerint. Ilyenkor vidáman énekelték a tanulók a Tessediknél tanult kedves, vidám dalokat. Oktatta őket Karolina-asszony még fonásra, varrásra és ruhavasalásra is. Az iskolás leányok a maguk által készített ruhákban jártak. A kertészkedéssel együtt jól irányította a papné a gazdaság belső dolgait is. Az állatállománya és annak tejterméke messze tájon híres volt. Ugyanilyen jó eredményeket ért el a növénytermesztés területén is. Az ezekből képzett bevétel biztosította leginkább népes családjának konyhapénzét. Már akkor termesztett és adott el lóhere magot,

amikor Szarvason kívül ennek a takarmánynövénynek híre is alig volt az országban. Borsosmentát mázsaszámra árult, fehércéklából szirupot készített, kenyérsütéshez pedig külön krumplifélét termesztett. A piacon mindig az ő salátája és gyümölcse volt a legszebb.

Valóban oly sok munkakört ölelt fel és tudott betölteni ez az agilis nő, hogy méltán csodálkozhatunk felette. Egyik kortársa, Lübek Károly újságszerkesztő utolérhetetlen szorgalmú méhnek nevezte, és nem érdemtelenül. Ezt az asszonyt gyermekein kívül ezren és ezren áldották, mert jótékony befolyása minden romlatlan szívű lélekre hatott.

A pazarlásnak és a fényűzésnek határozott ellensége volt, de emellett mindig tisztán és csinosan öltözködött. Környezete emberségesen fegyelmezett és rendben tartott volt. A pontosság és a következetesség utolérhetetlen példáját képviselte.

Viselkedésében nyílt, őszinte, szelídlelkű, türelmes, leereszkedő és szolgálatkész tudott lenni, megtartva papnéi méltóságát is. Mindezekért a szarvasiak őt anyjuknak nemcsak nevezték, hanem anyaként szerették is.

Ez a nemes lelkű hitves, mielőtt Tessedikkel példás, boldog házasságban 30 évet töltött volna, 14 hónapi fájdalmas mellgörcsök okozta betegség után, melyet háborgás nélkül, türelmesen viselt, 1820. április 13-án, 60 éves korában örökre elszenderült.

A közel 80 éves, tisztességben megöregedet Tessedik Sámuel, elhunyt kedvesét nem sokáig nélkülözte. Hozzá vágyott az örök nyugalom helyére, ami nem sokára be is következett. A szarvasi ótemetőben együtt pihen a két fáradhatatlan, tiszta lélek azon sírkő alatt, melyet a gyermeki hála emelt fölējük. A szarvasi nép - másokkal együtt -, megkülönböztetett tisztelettel, mélyen fejet hajtva örök hálával adózik nekik, emlékezik rájuk.

- dr. Valent Júlia,

Szilvássy -

Emlékezés egy hajdani képviselőválasztás kapcsán a „fehér Opauszki”-ra

Terebélyes diófája árnyékában, újságolvasás közben így emlékezik vissza a hajdani képviselőválasztások egyikére egy anonim öreg szarvasi.

Szarvason nem látott még olyan külsőségeken is nagyarányú választást, mint amilyen Móricz Pál szabadelvű és Haviár Dániel függetlenségi-párti politikusok választási parádéja volt 1884-ben. A választás napján mozgott az egész nagyközség apraja-nagyja a tanyasi néppel együtt. A választási propaganda különleges látványosságokat helyezett kilátásba. Nos ebben nem is családtag a kíváncsiskodók és a választó polgárok.

Vasárnap már kora reggel a haleszi indóháznál legalább száz lovas banditával és mintegy háromszáz feldíszített fogattal várta az ezrekre menő tömeg a politikus vendégeket, akik Móricz és Haviár társaságában érkeztek. Megható látvány volt a jeles vendégek fogadása és azok viszonzó ünnepi beszéde. A magasan szárnyaló gondolatok előadása után a szünni alig akaró éljenzés közepette megkezdődött az összegyűltek bevonulása a nagy utcán a piac térre. Elöl haladt az út teljes szélességében a lovas-bandérium. A cifra szerszámú paripák táncos lépteitől csengett-bongott a menet, melynek zenei hangulatát a kocsik különböző hangú csengői színesítették. Feledhetetlen zenei kavalkád volt. A lovasok ruházatát lobogó ujjú fehér ing, piros hímezett mellény, arany rojtos fekete nyakkendővel, fehér bő gatya, árvalányhajas juhászkalap és sarkantyús fekete csizma képezte. A szemet gyönyörködtető bandériumot Bakay Géza vezette hófehér lován. Őket követték a vendégek, a község előljáróival és virilliseinek fellobogózott és virágokkal dúsan feldíszített hintói, melyeket fekete ruhás kocsik hajtottak. A menetet a lakosok lovas szekerei és kocsijai zárták – nemzeti színű szalaggal és

virággal díszítve. Az út két oldalán haladt a gyalogos nép, meglehetősen jó hangulatban. A többszáz méter hosszú felvonulás szépsége – a következő eseménnyel – örökre emlékezetes maradt a résztvevőkben.

Nem sokkal a bandérium elindulása után rendkívüli dolog történt. Mindenkit meglepett, sőt ámulatba ejtett, amikor a Szarvason jól ismert, vállig érő galambősz, nagy fehér bajuszú Opauszki Mátyás bá kisbirtokos és a 10-12 éves fia, Lajos hirtelen kiugrottak a bandériumból és hófehér lovaikon az élre vágtek. Mit volt mit tenni, kezdve legelől a lovát délcegen megülő apa és – mint „apród” – a fia haladt. E látványt követően a tömeg szinte nem figyelt másra, csak a két Opauszkira, akiket nagy üdvívalgással ünnepeltek. Leginkább a gyerekhadnál váltott ki nagy-nagy tetszést a merész cselekedet. Az egészben inkább az volt a meglepő, hogy tettüket Opauszki Mátyás vagy ahogy Szarvason nevezték a „fehér Opauszki” által vezetett választási menet a község piac terére, hogy részese lehessen a voksolást megelőző ünnepi beszédnek.

A választás rendben zajlott le, de abból most már nem Móricz Pál, hanem Haviár Dániel került ki győztesként – nagy fölénnyel. Lekerültek a házokról a zászlók, elült a választási zaj, viszont a legközelebbi vasárnapon Opauszki Mátyás hófehér ruhájában, karddal, sarkantyúsan, Lajos fiától kísérvé, ismét megjelent az utcán és a szentesi utcában lévő lakásáról a nagytemplomba istentiszteletra indult. Pillanatok alatt észrevették a gyerekek, akik hozzájuk csatlakozva éljenezve kísérték őket a piac irányába. Ott már hatalmas éljenző tömeg vette mindkettőjüket körül. Opauszki ezt úgy hálálta meg, hogy a tarsolyából marék számra szórta szét az aprópénzt, az éljenzők között. Lett biz erre iszonyatos tülekedés a gyerekhadban, sőt pofonok is csattantak el egy-egy krajcár felszedéséért.

Opauszki bátyánk jó néhányszor még megismételte a templomba járás közbeni pénzsórást, mígnem tartósan beteg lett a délceg bandista, de lehet, hogy ekkorára a pénze is elfogyott, s 72 éves korában az Úrnak 1893. évében Szarvason meghalt. Háza, kevéske földje és gazdasági felszerelése tartozásának leróvására ment. Lajos fia a községhez került és mint végrehajtó 1922-ben vagyontalanul hunyt el.

A szerző ezzel fejezte be emlékezését: „Megírták a nagy regényírók a régi választási harcokat; ez a néhány sor csak visszaemlékezés akar lenni „a fehér Opauszki”-ra, gyermekkorom feltűnő és felejthetetlen alakjára”.

*Szarvasi Közlöny, 1937.
- Szilvássy -*

Városunk legöregebb cimborájáról a Körös-folyóról

Aki az 1880-as évek elején azt az álló, szemetes pocsolyát látta elterülni a város mai hídjai alatt, amely a Hármaskörös medre volt, megdöbbenve kérdezhetette magától: Ez a mi Nagy Körösünk? Az Erdélyben eredő források sokaságából alakult folyó, amely korábban még oly félelmetesen hömpölygette habjait és szilaj természete megfélemezhetetlennek látszott, egyszerre nyújtott áldást és váltott ki a lakosságból szitkot. Maga volt az élet és a pusztulás. Az árvizek idején félelmetes tömegével az egész határt uralta és most ott állt – töpörödötten – mint egy hitvány tócsa, amelynek magassága a vízmérő rúdon 0 fok alatt több decimétert mutat. Bizony-bizony az a mi Körösünk volt, csak már nem az élő, nagy tekintélyű folyó, hanem a haldokló, szánnivaló gázló. Ezután már nem kellett hosszú idő, elég volt néhány esztendő, hogy a község alatt húzódó Körös medre annyira leiszaposodjék, hogy megsemmisüljön, akár a kákai kanyarulat, amely medrének néhány helyén száraz lábbal is át lehetett kelni. Erre ugyan el volt mindenki készülve, de senki sem gondolta, hogy az olyan hamar fog bekövetkezni itt is.

A folyó tulajdonképpen már mintegy félévszázaddal korábban kezdett betegeskedni. Ennek láttán több szaktekintély a folyószabályozást tartotta legeredményesebb gyógymódnak. Hangoztatták: „Azt nem szabad megengedni, hogy a Tisza és a mellékfolyói oly rengeteg területet öntsenek el majd minden tavasszal s a legtermékenyebb földek hasznavehetetlenekké legyenek”. Ennek

kapcsán születtek a legkülönfélébb szabályozási tervek, s lett a Körösünkre is kimondva és az 1850-es évektől lassanként foganatosítva a szabályozás.

Senki sem vitatta a szabályozás előnyeit, de egy lényeges körülményt a tervezők nem vettek figyelembe. Nevezetesen azt, hogy amikor a mezőváros alapítottott ott, ahol most áll, a telepítőket többek között az a főérdek vezérelte, hogy a város a folyó partján épüljön fel, a jó szántóföldek többsége pedig 2-3 mérföldnyire essék a parttól. A Körös-folyó jó és bő vízával volt az alapvető mozgatóerő, amely a település felvirágzását elősegítette, hogy azzá legyen ami lett: egy csinos, rendezett, közel 24 ezer lelket számláló virágzó alföldi nagyközség.

Ha tehát helységünk alapításának generális feltétele volt a folyó, természetesen következett belőle az alig megdönthetőnek látszó jog, hogy a Körös birtoklásának joga annyira összeforrott magával a község létével, hogy azt szabályozási érdekből megdönteni nem lenne szabad. Amennyiben mégis bekövetkezne, az jogsértéssel történne, hiszen mivé lenne élővíz nélkül a már alapvonásaiban kialakult településünk.

Ezért váltott ki az 1860-as években élénk ellenállási mozgalmat a lakosság részéről a Körös elvételének terve. Méltányolva a község panaszát, a budai helytartótanács igazat adott községünknek és kimondta: A község élővizének meg kell maradnia! Ekkor vétett egy nagy hibát a lakosság azzal, hogy hivatalos felhívás ellenére nem temette be a 18.a. átásást, gondolván arra, hogy a Körös elvételét jogerősen elvetették: a folyó tehát megmarad.

Mintha megfeledeztek volna az illetékesek arról, hogy a régi medernek volt Mezőtúr és Öcsöd között átvágása, amely sokkal mélyebbre készült az ősi medernél, ennek következtében a víz ez utóbbiba már nem hatolhatott be. Ezért kellett volna azon a szakaszon, ahol a régi meder az átvágással közlekedett, néhány ölnyre a régi medernek mélyebbre való leásását elvégezni. Az elkövetett hibáknak a hetvenes és nyolcvanas években lett meg a súlyos következménye: jöttek a nagy árvizek, melyek a Körös-Maros közét, mint özönvíz fenyegették. Tehát tenni kellett valamit, mert elveszett volna Szarvas népe. Így került sor a 18.a. szabályozási csatorna kimélyítésére, amely következtében a mi nagy

Körösünk holttá lett. Az igazi élővíz községünktől kb. 4 kilométerre más megyében folyt és halad ma is tovább. Azért mégis közelünkben maradtál „öreg cimbora”.

- Szilvássy -

Hol van Nagymagyarország közepe?

A „Nagymagyarország Közepe Emlékműbizottság” egyik ülésén vita tárgyát képezte, hogy a Nagymagyarország közepére tervezett szimbolikus emlékmű Szarvas község határának mely részén emeltessék, mert észrevételek nyomán kétségek merültek fel: vajon integer Magyarország földrajzi közepe egyáltalában Szarvas határában van-e?

A kétségek ismeretében a Szarvasi Közlöny című hetilap szerkesztősége levélbeli kérdést intézett a legilletékesebb szak fórumhoz, a Magyar Földrajzi Intézethez, hogy ez a fogalom – egy ország középpontja – létezik-e a földrajzban, meghatározták-e azt az eredeti Magyarországra nézve és ha igen, mi annak pontos helye!

A nevezett tekintélyes tudományos intézmény részletekig menően kidolgozott szakvéleményt küldött a fenti szerkesztőségnek. A válasz kivonatos tartalmát az újság az alábbiakban hozta nyilvánosságra (1934.17.).

- Tudományos szempontból egy ország középpontjáról beszélni nem lehet, nem szokás és ilyen fogalom a tudományos földrajz szótárban nincs is.

- Még nehezebb eztán ezt a pontot néhány méternyi pontossággal tényleg meg is határozni és így azt eldönteni, hogy például Nagymagyarország földrajzi középpontja Szarvas határának melyik részére esik.

- Mivel tehát a kérdéses fogalom használata nem szokásos, nincs is oly kifejezett és előírt módszer, amelyiket egyedül lehetne felhasználni a középpont kijelölésére.

- Mégis több úton lehetne a cél elérését megkísérelni, de a dolog természetéből következik, hogy mindegyik módszer más és más eredményt fog adni.

Az alkalmazható módszerek nem oly pontosak, hogy a kérdéses hely kiválasztásában 1-2 kilométernyi hibát ne engednének meg. Így meghatározható elsősorban az ország súlypontja és ez az ország területének középpontját jelenti egynemű anyag feltételezésével. Eszerint Nagymagyarország középpontja Öcsödötől keletre és Békésszentandrásról északra és Körös északi partján, a „Laczkó”-hát 90 méteres magassági pontján fekszik.

Az ország határának fokozatos szűkítésével nyert középpont pedig Endrődötől északra, keletre, a 75.000-es katonai térkép „Ballapuszta” kiírásának második „a” betűje közelébe jut.

A Magyar Földrajzi Társaság végző megállapítása ezek után a következő: Amikor tehát a köztudat Szarvas környékét emlegeti Nagymagyarország földrajzi középpontjának, egészen helyes nyomon jár és ez ellen ellenvetést nem lehet tenni. Pontosabb módszerekkel sem lehetne sokkal jobb adatokhoz jutni.

A középpont meghatározását Mihálfi József (1838-1891) a szarvasi Gimnázium földrajz-történelem szakos tanára végezte el 1880 körül.

- Szilvássy -

Csáky Ilona grófnő tragikus halála

1934. november 26-án, hétfőn délelőtt megdöbbentő hírt jelentett be a budapesti rádió. Egy jóságos szívű nagyasszonyt, egy nemes lelkű és fáradhatatlan tevékeny életet ragadott ki az élők sorából a késlelhetetlen végzet: tragikus baleset következtében életét vesztette özv. br. Bencz Ottóné, Csáky Ilona grófnő. Az emberek mély megdöbbenéssel tárgyalták a szomorú hírt, és aznap estére a fővárosi lapokból mindenki részletesen értesülhetett a baleset lefolyásáról.

Néhai br. Benz Ottó tábornok özvegye, az 58 éves Csáky Ilona grófnő néhány héttel előbb távozott Szarvasról Budapestre, hogy reumatikus fájdalmára gyógyulást keressen. A grófnő a Zsigmond utcai katonai közrendészeti kórházban kúráltatta magát és innen járt a szomszédos Lukács-fürdőbe iszap- és rádiumos kezelésre.

A contessa hétfő reggel a szokásos időben, 8 órakor kelt fel, majd elindult egyedül – a kiegészítő kezelésért – a fürdőbe. Mielőtt elhagyta volna az épületet a kórházi portás egy Szarvasról érkezett levelet adott át neki, amit azonnal kibontott és már a kapunál olvasásába mélyedt. Eközben véletlenül lelépett a járdáról, s az akkor teljes sebességgel haladó 72-es villamos a bárónét feldöntötte, keresztül gázolt rajta és több tíz méteren át vonszolta: a villamos kerekei a felismerhetetlenségig összeroncsolták.

A villamos vezetője, Szarvas József, amint a járdáról véletlenül lelépő hölgyet észrevette kétségbeesetten csengetett és fékezett, de a szerencsétlenséget már nem tudta megakadályozni. Egyébként az utcának az a része nagyon szűk volt és a villamossínek közvetlenül a keskeny járda mellett húzódtak.

A szerencsétlenség után az utasok és a járókelők megpróbálták ugyan Benz bárónét a kocsi alól kiszabadítani, de nem sikerült. Csak az előhívott tűzoltók tudták a villamos kerekei alól kiemelni a borzalmasan összeroncsolt holttestet. A törvényszéki orvostani intézetben megállapították, hogy a báróné már a villamossal történő ütközéskor meghalt.

A halálos baleset nagy megdöbbenést keltett az egész országban, különösen itt Szarvason. Személye elválaszthatatlanul hozzátartozott a nagyközség társadalmi életéhez, amelynek minden mozgalmából készségesen vette ki a részét.

Távozása nagy vesztséget jelentett a Stefánia Szövetségnek és a gróf Bolza Pálné – Leányegyesületnek, melyeknek hosszú időn át elnöke volt.

Legnagyobb érdeme a Stefánia Gyermekvédő Intézet és Szülőotthon létrehozása. (1932-től 1955-ig a Szülőotthon a Béke utcai Központi Orvosi Rendelő helyén működött).

A szarvasiak által jól ismert, mélységesen tisztelt és szeretett körösszegi és adorjáni gróf Csáky Ilonát – a római katolikus szertartás szerint – 1934. november 30-án helyezték örök nyugalomra Szarvason.

- Szilvássy -

Evangélikus Ótemplomunk toronydíszleteinek felhúzásáról

1887. augusztus 9-én nagy és látványos esemény történt a szarvasi ág. h. ev. egyház életében: az évszázados templomtorony felújítása kapcsán ekkor húzták fel a torony díszleteit. A kisünnepség du. kezdődött, amikor az egyház gondnoki hivatalából (a mai Granáriumból) harangszó kíséretében áthozták a templomhoz a posztóval letakart toronygömböt. Itt az egyházi és községi előljárók, s a szokatlan cselekményt néző nagyszámú érdeklődő jelenlétében Áchim Ádám igazgató-lelkész imaszerű szavakban röviden vázolta a megújítandó torony díszleteinek jelentőségét, a következő szerint: „az aranygömb jelképezi a föld kerekességét, amelynek ideiglenes lakói vagyunk, a szélkakas jelképe a keresztyén józanságnak és éberségnek, melyre míg e földet tapossuk mindnyájunknak szükségünk van; a fölötté lévő ragyogó csillag jelképezi a betlehemi csillagot, mely a járó-kelőket a templomra, mint Urunk idvezítőnknek a Jézus Krisztusnak és az ő szent evangéliumának hajlékára figyelmeztetni.”

Ezt követően szót intézett a torony koronájához: „szálljon immár fel a magasba és foglalja el a számára készített magas helyet; serkentve és buzdítva a mostani és a jövő nemzedéket vallásos éberségre...” Aztán kérte az egyház pásztorát, örködjön az egyház felett és óvja a templomot – díszével együtt – minden veszedelemtől hogy szolgáljanak századokon át az üdvöket kereső népnek.

Az áldás elhangzása után felhangzott a tanítói kar egy versből álló éneke. Ennek végeztével került sor a lélegzetelállító eseményre, a toronydíszek felhúzására és helyreállítására. A közönség síri csendben figyelte a haláltmegvető bátorságot és eközben halk csodálkozását fejezte ki. Amikor a kendőkkel feldíszített ékességek méltóságteljesen felhúztattak a szédítő magasságba, pohárköszöntő következett, melyet a felhúzást intéző Pribelszky Lajos mondott: egyet a hazára és a királyra, egyet a helyi evangélikus egyházra és egyet Szarvas községére, az alábbi tartalommal: „A magasságból kívánok áldást magyar hazánkra és ennek koronás királyára és családjára. – Kívánok üdvöt a szarvasi evangélikus egyházunkra, s ennek minden kegyes tagjára. – Szarvas városát, ennek előjáróit s minden lakosát éltetem. Lakozzék közöttük mindenkor egészség, békesség és jólét.” Mindannyiszor kiürítve borral telt poharát, ledobá azt a közönség felé, felképezvén ezzel a pohárköszöntést követni szokásos koccintást. Megköszönve az iparosoknak a díszek elkészítését és azok elhelyezését, hosszasan integetve az egybegyűlteknél és az ajándékkendőktől fellobogózott toronynak, elbúcsúzott Pribelszky Lajos.

A torony legmagasabb állványain várták az ünnepi aktus végét: Czupra Jánovszky János, Dankó Pál, Holub István és Brlas Sándor, majd az építés vezetője Popják György is közéjük állt.

A gömb és a csillag tűzaranyozását Szemián Gusztáv agilis fiatal budapesti bronzműves, a szélkakast pedig Bohus István helybeli mester készítette – rézből. A zsalus toron rézborítására később került sor, melynek kivitelezését Urbancsok Pál helybeli születésű, budapesti lakos végezte.

A torony, az épületen történt kisebb javításokkal dicséretre méltó minőségben, minden nehézség és baleset nélkül az év októberére teljes felújítással elkészült.

- Szilvássy -

Az ital

A Szarvasi Lapok c. hetilapunk 1886. évi egyik vezércikkének címéből azt hitték az olvasók, hogy az anonim szerző mondandójának bizonyos alkohollal kapcsolatos probléma képezi tárgyát. Nos – meglepetésre – nem erre vonatkozott a cím, hanem a legnélkülözhetetlenebb, a legtermészetesebb italra, a vízre, amely nélkül ugyebár nem lehetséges földünkön magasabb rendű élet.

A szerző szerint helyi viszonyainknál fogva nem vagyunk ugyan abba a helyzetben, hogy vízhiánytól tartunk, inkább a vízbőség okoz gyakorta az emberekben szorongást. Ugyanis korlátlan mennyiségben rendelkezésünkre álló ivóvizünk több mint erősen kifogásolható minőségű, fogyasztásra alig jöhet számításba, amennyiben más, kedvezőbb lehetőség birtokában vagyunk. Úgy véljük – írja a szerző – minden emberlakta helyen nagy felelőséggel járó kötelességre mindenkinek a víz és a levegő tisztaságára kiemelten ügyelni! – Legyen a víz felszíni, avagy felszín alatti.

De nézzük csak, honnan is nyerte lakosságunk a szóban forgó időben az ivóvizet? Az alapvető és általános vízbeszerzési forrás a folyóvíz volt. Vagyis a családok nagy többsége a Hármas-Körös vizét itta, azt a vizet, amelyet a meglehetősen szennyezett parton valamiféle lélekvesztő segítségével merítettek. Rágondolni is rossz, hogy milyen lehetett az így nyert víz pl. áradás, kenderáztatás, vagy kánikula esetén. Ivásra alkalmasabb vízhez juthatott volna a lakosság, ha megvalósul az a már jóval korábbi terv, mely szerint a folyó vizet a meder közepéről juttatják ki ivás céljára. (Megj.: a városunk alatt húzódó holtág a Körös műszaki szabályozásáig, vagy 1888-ig folyó volt.)

A lakosság kis része a község kútjából fedezte ivóvíz szükségletét. Voltak ásott és szivattyús kutak. Az ásott, pl.: a gémes kutak és a Körös-parti Frecska-féle kút vízbeszerzési módja közegészségügyileg nagyon kifogásolható volt. Állandó vödör híján mindenki a vitt edényével merített, ami bizony egyáltalán nem volt higiénikus, különösen járvány felléptekor, hiszen a vízért jövők leöblítették saját edényüket a kútba. Időnként pedig annyira tele voltak a kutak, hogy kézzel is lehetett belőlük meríteni. Ilyen módon szinte kínálkozott a feltétel valamely betegség akár járványszerű fellépéséhez is. A Frecska-kút mivel feltöltött talajon volt, a vásártéri kútnál jobb vizet szolgáltatott. Az első szivattyú rendszerű kút a vásártéren létesült, felváltván az addigi gémeskutat. Az új kutat Ungváry Gerő

helybeli gépész tervezte és készítette. A kút négy csőből adta a vizet (két cső a kannák és korsók, egy cső a kádak és lajtok megtöltésére szolgált, a negyedik cső pedig egy öblös vályúba vezetett.) A kút tetején lámpa biztosította a világítást a naplementi vízbeszerzéshez és a tűzoltáshoz szükséges vízhez jutáshoz. (Ehhez a kúthoz járt a vízhordó lajtos is, aki egy krajcárért adott egy kanna ivóvizet.)

A szivattyús vagy kerekcsutak kétségtelen egészségesebb vizet szolgáltatottak a folyóvíznél, ill. az ásott kutakénál, de közegészségügyileg messze nem jelenthettek elfogadható megoldást. Sokkal több kútra lett volna szükség, mivel túlzott igénybevételük következtében a kutak műszaki állapotának romlásával a vízhozam is csökkent.

Tévedés volna a szerző közegészségügyi aggodalmát túlzásnak minősíteni. Óvatosságra való intése és a tény feltárása reális volt, hiszen Szarvason a XIX. században gyakran lépett fel járvány, legtöbbször kolera, amelyből a negyedik éppen a cikk megjelenése előtt két évvel (1884) veszélyeztette a községet.

Ennek kapcsán hívja fel a szerző az illetékesek figyelmét a lehetséges veszélyre és kéri, hogy fordítsanak nagyobb gondot a lakossági ivóvíz-szolgáltatás közegészségügyi követelményeinek betartására.

Végül azzal rekeszti be mondandóját a szerző: „vajha nekünk is lehetne artézi kutunk!” Szerencsére (!) nem kellett soká várakoznia, öt évvel később, 1891-ben elkészült a mai Kossuth téren az első artézi kút.

- Szilvássy -

Felavatták a Körös-Maros Nemzeti Parkot

- **K**ívánom Önöknek, hogy még nagyon sokáig emlékezzenek arra, hogy itt egy havas téli délutánon részt vettek a Körös-Maros Nemzeti Park felavatásán – mondotta szerda kora délután dr. Baja Ferenc környezetvédelmi miniszter a szép számú vendégsereg előtt az Anna-liget ősparkjában. Jó kétszázan lehettek jelen az országban hetedikként megalakult új nemzeti park avatásán, ahol a miniszter

egy tavaly a vihar által ledöntött ősi eperfát, mint fogalmazott, nem felavatott emlékfaként, csak megszeretgetett. Beszédében méltatta a park jelentőségét, s a helyhez és az alkalomhoz illetően a természetnek olyan nagyfokú szeretetéről tett tanúbizonyságot, hogy mondandóját akár a szépírók is megirigyelhették volna. Az ünnepségen szinte itt volt mindenki, akinek ma köze van Magyarországon a természeti értékek védelméhez. A miniszteri megnyitó beszéd után Tardy János helyettes környezetvédelmi államtitkár köszönte meg mindazok fáradságos munkáját, akiknek köszönhetően a park megszülethetett. Egy díszes oklevelet is átnyújtott mondandója végén annak a csapatnak, akik talán a legtöbbet fáradoztak a cél érdekében, ez pedig a Körös-Maros Nemzeti Parkért Egyesület képviselőjében dr. Sipos András címzetes egyetemi tanár, a Szarvasi Arborétum igazgatója vette át az elismerő okmányt. Dr. Sterbetz István a Magyar Madártani Intézet nyugalmazott főigazgatója a történeti előzményeket foglalja össze. Magát az avatóünnepséget Sinka István: Szilvafa című versének előadása és rövid népdalcsokor keretezte a valóban emlékezetes, dér és hólepte park vén fáinak karájában. Az avatást követően dr. Baja Ferenc miniszter röpke sajtótájékoztatót tartott. Lapunk kérdésére válaszolva elmondta, hogy a Körös Cargo Kft. által kezdeményezett, s a körösök térségében 14 érintett települési önkormányzat által is várt személy- és teherhajózás újraindítása a Körösökön, megfelelő projektek benyújtása esetén támogatásra számíthat a kormánytól.

Az új nemzeti park céljairól

A védett területek harmada jelenleg is természetvédelmi vagyonkezelésbe van, ami a 42.636 hektár területet felölelő új nemzeti parkra kiemelkedő jelentőségű feladatot ró. Hangsúlyos szerepet kell kapnia az átfogó élőhely-fejlesztési tevékenységeknek, amelyek közé a célt tévesztett vízrendezések, meliorációs beavatkozások felszámolása épp úgy beletartozik, mint a természetnek megfelelő fajszerkezetű erdők telepítése, vagy a hajdani gyepek, puszták

általános rekonstrukciója. Külön kihívást jelent a természeti értékek és a kulturális örökség együttes védelme, bemutatása a nagyközönség számára. A természeti értékek védelmét nem az szolgálja, ha azokat teljes mértékben elzárjuk az érdeklődők elől, hanem az, ha a bemutatás feltételeit megteremtve, a védelem szükségességét és gyakorlatát minél szélesebb körben el tudjuk fogadtatni. A térség eddig szinte ismeretlen, de bemutatásra érdemes és alkalmas területeinek megismertetése, az ajánlott útvonalak kialakítása és többnyelvű tájékoztató táblákkal való ellátása már folyamatban van. A legfrekvenciáltabb helyeken bemutató központok fogják várni a látogatókat, amelyek megvalósítása ugyancsak az új nemzeti park feladata. A szarvasi Természetvédelmi Oktatóbázis és Bemutató Park megvalósíthatósági tanulmánya már elkészült. A dévaványai és kardoskúti bemutató központok kialakításának első lépései szintén megtörténtek. Ezeknél a központoknál a néprajzi, régészeti és természeti értékek ismertetése mellett helyet kap az ősi állattartás eszközeinek, módszerének bemutatása is. E sokrétű feladatkör eredményes ellátása mindannyiunk közös érdeke és hazánknak számos nemzetközi szerződésben rögzített kötelezettsége is. Ezért külön öröm, hogy az érintettek egyetértésével és hathatós közreműködésével ez az új nemzeti park megszülethetett.

- Szenes -

A miniszterelnöknek sem volt protekciója Szarvason

A krónikás szerint 1929. májusának egyik szombat délutánján a helyi község háza előtt szolgálatot teljesítő rendőrnek, Kunstár Mihálynak feltűnt, hogy Békésszentandrás felől a megengedettnél sokkal nagyobb sebességgel közeledik egy tekintélyes méretű személyautó.

A közlekedési rendőr határozott jelzéssel kötelességszerűen megállította a személyautót és igazoltatásra szólította fel a volánnál ülő idősebb úrvezetőt. A

felszólításnak zokszó nélkül engedelmeskedő úr a belső zsebéből elővette a szükséges iratokat, a vezetői engedélyét és átnyújtotta azokat a kocsit alaposan szemügyre veendő rend őrének. Amint a rendőr a vezetői engedélyt nézegette, óriási meglepetéssel vette tudomásul, hogy a túrakocsit vezető férfiú, akit ő megállásra készítetett, nem más, mint Magyarország miniszterelnöke, gróf Bethlen István.

Amikor az igazoltatás rendben megtörtént, a miniszterelnök megkérdezte, tulajdonképpen miért igazoltatta, mire a rendőr tiszteletteljesen, feszes vigyázzállásban válaszolt, éspedig így:

„A kegyelmes úr nem vette figyelembe a helység határánál lévő sebességkorlátozó jelzőtáblát, amely csak 15-20 km/óra sebességet engedélyez belterületen, a kocsi viszont ennél jóval nagyobb, legalább 55-60 km/óra sebességgel haladhatott a főútcán.”

Mivel a rendőrnek igaza volt, a miniszterelnök mosolyogva ismerte be vétkét, és hogy a helyzetet megnyugtatóan zárja le, kötelessége teljesítéséért megdicsérte a rendőrt és továbbindult Békés felé, ahol gróf Wenckheim földbirtokos várta a kormányelnököt.

Azóta sem tudtuk meg, hogy a történet folytatásaként mennyiben teljesítette még kötelességét a rendőr, és vajon kihágásért mennyire ítélte el a szarvasi főszolgabíró a sebesen hajtó miniszterelnököt.

- Szilvássy -

„Kinn lakom én Kisperjésen, a pusztai határban”

Ezt a ma is sokak által kedvelt szomorkás hangulatú műdalt húzta a cigány az Árpád Szálló kerthelyiségében valamikor 1928. nyarán. Sírt a nóta a hangtompítás hegedűn, hiszen a kurta termetű prímás a lelkét, az istenadta tehetségét adta bele a négy húrba. – Jól tudta, kinek a fülébe húzza a nótát. Közben fejét mélyen lehorgasztva hallgatott és könnyezett a boros kancsó mellett a már jobb sorsot is

megért, iddogáló vendég: Scheiber Poldi, Szarvasi földbirtokos – a helybeliek közkedvelt Poldija.

Éppen ismételni kezdte a cigány a fenti nótát, amikor Poldi sebtében félreállt az asztaltól, pincért kért, fizetett és mélyen a muzsikus szemébe nézett: az asztalra pénzt tett és bizonytalan léptekkel kiment.

Nos, az ott tartózkodó vendégek közül csak kevesen tudhatták, hogy a gyorsan távozó úr miért hallgatta az édes-bús magyar nótát és annak ismétlését mégsem várva búcsúzott. Fájdalom, de az ő birtokához tartozott valaha a kisperjési puszta. Hogy most nem volt képes végighallgatni a nótát, abban bizony nagy része lehetett Poldi bohém természetének. Vihar sem volt, árvíz sem volt, a birtok mégis elszállt és elfolyt...

A lassan, bandukolva hazatartó vendég dudorászva mégis csak folytatta nótáját:

„Kint lakom én Kisperjésen, a pusztai határban, Egész héten mást sem teszek, mint gondolk a babámra, Hogyha minden sóhajtásim galambszárnyon repülne, Galambok között mehetnék a vasárnapi misére.”

- Szilvássy -

A százéves Újtemplom

100 éve, 1897. július 4-én avatta fel Sárkány Sándor püspök, a szarvasi evangélikus Újtemplomot.

1892-ben határozták el az építését. A vasút mentén ma is látható hatalmas gödrökből termelték ki a sárgaföldet, amelyből a téglákat égették. A tanyasiak hozták a szalmát. Az első napon 130 szekérral.

A pénz nagy része adakozásból jött össze. Az egykorú feljegyzések szerint egy nagygazda özvegye, Kvacsala Jánosné 5000 Ft-ot adott. Ez 10 vagon búza ára volt. Többen adtak 1-2000 Ft-ot. Még a katolikus gróf Bolza Pálné is hozzájárult a berendezéshez: az oltárkép az ő adománya. Az alapkövetétel 1895.

szeptember 3-án történt, az építkezés csak 1896 tavaszán kezdődött. Szinte hihetetlen, hogy az akkori építési technikával, Francsek Imre budapesti építész tervei alapján egy Popjak György nevű szarvasi építőmester vezetésével másfél év alatt felépült.

Építése 85 ezer forintba került. 50000 Ft hitelt kellett felvenni. Ezt kedvező feltételekkel időben visszafizették.

A templom neogótikus stílusban épült. Alaprajza keresztaljús. Belseje gazdag díszítésű. Könnyed vonalaival, karcsú oszlopaival egyike az ország legszebb evangélikus templomainak. A mennyezet 15, az oltár 10 méter magas. A színes üveglakok Luther Mártont és Melanchton Fülöpöt ábrázolják.

Tornya meghaladja a 60 métert, két fiatornya van.

Híres harangja volt a 32 mázsás Kita-harang, egy nagygazda ajándéka. Külön haranglábat építettek neki, mert félő volt, hogy a torony nem bírja ki.

Hangja – az egykori emlékeztetők szerint – 30 km-re is elhallatszott. 1917-ben, az I. világháború idején elvitték és beolvasztották. A legenda szerint az adományozó özvegye belehalt a fájdalomba. A harangokat a 20-as években pótolták. Ma a legnagyobb a 11 mázsás Lustyik-harang.

Azóta 1926-ban a tornyot javították, az 1970-es években a templom épületét renoválták.

Nagyobb felújításra 1987-ben került sor. 1988-ban szentelték újra a templomot.

A centenáriumi ünnepségre ismét működőképessé váltak az órák, s a harangzó is automatikus irányítással szólal meg.

Pálfi Istvánnak a Szarvasi Krónika 11. számában megjelent írása alapján szerkesztette:

- F -

Gimnáziumi tanár, aki nemcsak pedagógus volt: Sarlay János

A szarvasi ev. főgimnázium egykori nagyjai közé tartozik a híres polihisztor: Sarlay (Sájler) János is, aki Szepesremetén született 1823-ban. Bányászcsalád gyermekeként képezte magát. Rozsnyón járt gimnáziumba, Eperjesen jogot és bölcséletet, Pozsonyban pedig teológiát tanult. Részesé lett a márciusi ifjak lelkesedésének. Petőfi jó barátja volt. A szabadságharcban – ahol honvédtüzérként tűnt ki – megsebesült. A nagysallói ütközetben tanúsított vitézsége miatt egy évi fogságot kap 1854-ben. Ekkor már a szarvasi főgimnázium fizika és matematika professzora. Szarvason 1852-től 1876-ig tanároskodott. Ez idő alatt sokféle tárgyat tanított, s a mezőgazdasági kémiai vizsgálódásaival több területen megelőzte a külföldet is. A talaj okszerű javítását – részben a tessediki hagyományokon – tőle tanulta az egész Tiszántúl. Úgy tekintette a talajt, mint a növénytápanyagok forrását. Felfigyelt a búzavetésben gyakori, tetszetős, sárga virágú fertőcsülleng (fertőfű, repceindigó) nevű gyomra, amely festék tartalmánál fogva alkalmas lehet az indigógyártásra.

Kísérleteket végzett a fenti növényvel annak érdekében, hogy annak leveléből minél több indigót kivonhasson. Kísérleteit ezen a téren Szarvason a földművelési kormányzat megbízásából folytatta. Ez által nagy hírnévre tett szert és lett a hazai indigókultúra megalapítója, Katona Dénes piarista tanárral.

Sikeres tevékenységéről 1867-ben beszámolt az Orvosok és Természetvizsgálók Vándorgyűlésén. 1876-ban mutatta be a kormány kiküldötte előtt a helyszínen Szarvason az indigógyártást, amely a Körös-parti műhelyben folyt. A bemutató fényesen sikerült.

Sarlay indigófestékét az óbudai Goldberger-féle kékfestő gyár is kipróbálta és Wartha Vince híres műegyetemi tanárnak, nemkülönben a Tolna megyei kékfestőknek is egybehangzó véleményük volt, hogy a Sarlay-féle indigóval sokkal szebben lehet festeni, mint a világhírű kelet-indiai, bengáli indigóval. Sarlay pompás festékével egymás után aratta a diadalt a szegedi, bécsi, majd a párizsi kiállításon is, ahol fényes érmeket és okleveleket szerzett. A sikertitok nyitja egyszerűen: a csülleng – indigó kristályai elevenebbek és szebbek voltak, mint más indigóké. A század elején – Mangolban – még láthatók voltak a kékfestő műhelyének romjai.

Sajnos erre a sikeres kezdeményezésre nem kerülhetett korona, akárcsak a Tessedik általi ipari vállalkozásokra. Néhány év elteltével a szarvasi manufaktúrák indigógyártást abba kellett hagyni, mindenképp előtérbe kellett lépnie a költséges előállításának végett. Voltak már olyan festékek, amelyekkel sokkal olcsóbban lehetett pótolni az indigót. Egyre-másra gondot okozott a festéknövény követelmény szerinti termesztése. Ehhez jöttek még: a kormányzati és a helyi szűkkeblőség, az elfogultság, az irigység és a rosszindulat. Ezek következtében Sarlay a legnagyobb igyekezete ellenére sem tudta keresztülvinni ennek a fontos festéknövénynek ipari célra való nagybani felhasználását. Így tehát ez a szarvasi kezdeményezés, mint más helyi törekvés sem tudott kibontakozni. Csupán ipartörténeti emlék maradt fenn.

Sarlay János tanítója és nevelője volt gr. Csáky Albin kultuszminiszter feleségének, gr. Bolza Annának. Valóságban baráti viszonyban állott a Csáky családdal.

Sarlay 1883-ban települt át Homorára, majd a győri főreáliskolához került. Innen ment – nagy elismerés közepette – betegeskedése folytán nyugalomba és Sárbogárdon, szerető övéi közelében fejezte be áldásos életét 1898. februárjában. Élt 76 esztendő. Halála után egy évszázaddal megérdemli Sarlay János, hogy a nagyokat megilletően gondoljunk rá.

- Szilvássy -

A Hármaskörös hajózásáról

A hajózás és öntözés érdekében létesült 1936-42-ig a Hármaskörös medrében a második vízlépcső, Tiszántúl egyik legnagyobb állami beruházása, a békésszentandrás duzzasztó és hajószilip. A vízművet Magyarország kormányzója avatta fel 1942. október 15-én és nevezték el a hősi halott Horthy István kormányzó-helyettesről. A hajózásra abból a célból került sor, hogy gazdaságosabbá tegye a személy-, de főleg a teherszállítást a vízi út mentén lévő országrészek között és a közúti teherközlekedés nehézségeit csökkentse. A

duzzasztó a folyó nyári vízszintjét maximálisan 5,2 méterrel emelte meg és ezzel legalább 130 km hosszan lehetővé tette a hajózást a Körösökön Békésig és Körösladányig, a Berettyón pedig Mezőtúrig. A zsilip 85 x 12 méter és 1200 tonnás hajók átemelésére volt alkalmas. Egy-egy átzsilipelés kb. félórát vett igénybe.

Miután felépült a duzzasztómű, fogadóképpen állt Békésen a keleti országrész legmodernebb tárháza, elkészültek a szabad kikötők (Szarvason a jelenlegi kompnál), nem volt akadálya annak, hogy a már indulásra kész hajók 1943 nyarán menetrend szerint közlekedjenek. A személyhajózást Csongrád (a tiszai-kikötőknél) és Békés között Öcsöd-Békésszentandrás-Szarvas-Endrőd-Gyoma és Köröstarcsa hajóállomások érintésével tervezték.

A hajózási útvonal közigazgatási bejárására 1943. augusztus 12-én és 13-án került sor. Az öttagú szakbizottságon kívül számos illusztris vendég tartózkodott a hajón, mint pl. a vármegyénk főispánja, Beliczey Miklós, vitéz Pánczél József dr. vármegyei főjegyző, dr. Suppan István miniszteri osztálytanácsos és dr. Jankó Béla főtanácsos. A bejárást a „Déliab” motoros hajóval tette meg a bizottság, amely Csongrádról indult és aznap este érkezett Szarvasra. Innen másnap reggel indult el a hajó és kora délután futott be a békési kikötőbe. Ez az út soká tartott, mivel a bizottság tárgyalásokat folytatott az érdekelt községek vezetőivel. Ez alkalommal is legtöbbször vármegyénk ambiciózus főispánja tett. Az ő nagy akarása nélkül aligha indulhattak volna meg a hajók a Körös-Berettyó vízrendszerén: két személy- és egy teherszállító hajó.

Menetrend szerint a „Déliab” és a „Hortobágy” nevű személyhajók Csongrádról és Békésről kiindulva közlekedtek a 128 km-es szakaszon. A teherforgalmat egyelőre az „Iren” nevű vontató gőzhajóval szándékoztak ellátni.

A menetrend szerinti hajóutakra augusztus 15-én került sor, rendkívül nagy érdeklődés közepette. Kezdetben az embert csupán a kíváncsiság készítette hajózásra.

Amint 13-án kora délután elérte a hajó a bizottság tagjaival az első Békés megyei hajóállomást, Öcsöd-Mesterszállást, a közúti híd előtt már egy tömeg várakozott, virágokkal és zászlókkal. Az emberáradat élén izgatottan várta a közlekedő hajót a szarvasi kerület országgyűlési képviselője, vitéz Zerinváry

Szilárd dr. és dr. Ugrin László főszolgabíró. Természetesen velük voltak a képviselőtestület tagjai is. Igen nagy eredmény volt ez: régi álom válik valóra, régi óhaj teljesedik, amikor az első gőzhajó a békési kikötőből elindul a Tisza és Duna vonalán a Fekete-tenger kikötői felé.

Amint a hajó megállt, Beliczey főispán boldog lázban sietett a hajó korlátjához és fennhangon ezeket mondta: „Ez már a mi hazánk, Békés, amelynek népe olyan nehezen várta az első hajót, a „Déliab”-ot. Az öröm, ami megtölti a szívet, olyan nagy, hogy kicsordul.”

Rövid idejű ott tartózkodás után a hajókürt indulást jelzett: irány a következő állomás, Szarvas. A mezőtúri bekötőút két oldalán, a gáton várakoztak az emberek, köztük a község előljárói és módosabb urai. Szemükből úgy sugárzott az öröm, mint a nap az égen. Dauda Mihály községi bíró a meghatódottságtól nem tudott mást mondani, mint ezt: „Végtelenül boldogok vagyunk”. A hajó korlátjánál álló főispán miközben távolra néz, ezt mondja: „Amit egyes országoknak jelent a tenger, azt jelenti Békés vármegyének a hajózható Körös. – A több mint egyévtizedes törekvésből és fáradozásból valóság lett, most már rajtunk a sor, hogy a lehetőségekkel éljünk, azokat saját érdekünkben hasznosítsuk. – Szinte úgy mondhatom, hogy régi délibábunk öltött testet a „Déliab” hajóban. Kimondhatatlanul boldogság tölt el, hogy az első hajón én is itt lehetek.”

Este az Árpád étteremben a vacsoránál a főispán tartott rövid pohárköszöntőt és fejezte ki köszönetét mindazon nemes lelkek nevében, akik áldozatot vállaltak, kitartottak az elérhetetlennek látszó nagy cél, a hajózás megvalósításáig.

Sajnos a hajóval történt személy- és teherszállítás bármennyire is tetszetősnek látszott, hosszabb idő távlatában nem realizálódhatott az eredeti elképzelés. Alig telt el egy évtized minden erőfeszítés ellenére a menetrend szerinti hajózás kikerült a vízi forgalomból. A Körös-folyó romantikájában és egy lehetőséggel szegényebb lett. Az emberek tudatában pedig már csak nosztalgiaként élt.

A nagyreményű hajózás megszűnését számos körülmény váltotta ki, közülük az alapvető okok gazdasági jellegűek voltak. A kevés hajóállomás és a bekötő utak rossz állapota sok nehézséget okozott a teherszállítás lebonyolításánál, így az mindinkább a köz- és vasútra terelődött. Egyre ritkábban lehetett már hallani a hajódudálást, mígnem végleg abba maradt. Még az 1960-as években néha-néha

látható volt a Körösön teherhajó. Ilyenkor a komp kezelője szabad utat engedve a közlekedő hajónak, víz alá engedte a komp drótkötélét – akárcsak a bakter tette azt a sorompónál a vonat érkezése előtt.

Tisztelgéssel és kalaplevétellel köszöntötték egymást, a hajó tovább ment, a komp is útnak indult. A békésszentandrás duzzasztómű kizárólagos feladat a mezőgazdasági üzemek öntözővízzel való ellátása lett.

- Szilvássy -

Egy színész kirándulás közben a Körösbe fulladt

Megdöbbentő tragikus szerencsétlenség áldozata lett a szarvasi vendégszereplésen időző Kis Árpád kitűnő színtársulatának egyik tehetséges fiatal színésze, Pálfi Nyakas Árpád.

Történt, hogy 1931. június 19-én péntek délután a Szarvason már többször járt társulat tagjai csónakokkal kirándultak az Élő-Körösig, ahonnan szintén csónakokkal tértek a Holtágon át este felé haza. Már teljes sötétség volt, amikor a vidám teátristák a Pepi-kert közelébe értek, ahol a végzetes szerencsétlenség bekövetkezett. A csónak faránál csendesen üldögélő Pálfi /valószínűleg nyújtózkodás végett/ hirtelen felállt, hátát megfeszítve nézett néhány pillanatig a menet irányába, aztán belebukott a vízbe anélkül, hogy bármilyen hangot hallatott volna. Azonnal elmerült, s többet fel sem jött. A sötétben alig néhány méternyire lehetett látni, ezért a többi csónakban ülők csupán a víz loccsanását hallották. A sötétség ellenére a kirándulótársak azonnal keresésbe kezdtek, de az ifjú barátot hosszabb idő elteltével sem sikerült megtalálni. Ezzel már bizonyossá vált, hogy a harminc esztendőes színész kolléga a Körösben lelte halálát. A vízbe fulladt Pálfi holttestét másnap reggel Felker tűzoltó őrsparancsnok és az egészségügyi rendőr néhány emberrel keresni kezdték, de sikertelenül. Így a keresésbe délután a halászok is bekapcsolódtak, akiknek végre este felé sikerült húzóhálóval rátalálni

a holttestre. Az orvosszakértői vélemény szerint a színész halálát – nagy valószínűséggel - szívszélhúdás okozta.

A tragikus eset mélyen megrendítette a színtársulat tagjait.

Egy rendkívüli tehetségtől kellett búcsút venni, olyan szárnyait bontogató színésztársától, aki kis szerepekben is megcsillogtatta képességét és nagyot tudott alakítani. Rokonszenves, közvetlen magatartásával is a szarvasiak kedvelt színésze lett. Érthető tehát, ha Szarvas színházlátogató közönségében /nem kevésbé a leányok között/ mély megdöbbenést keltett Pálfi halálhíre. Temetése, amely az ispotály udvaráról történt, igen nagy részvétel mellett folyt. A gyászszertartást Halász Szabó Imre református lelkész végezte. Utána négy színésztárs vitte ki Pálfit a gyászkocsiba és megindult a temetési menet az evangélikus temetőbe. A nyitott sírnál Halász lelkész imát mondott, a színtársulat férfi kara pedig elénekelte a „Mért oly borús” kezdetű gyászéneket. A temetési szertartás befejeztével még hosszabb idő után se maradt magára a virággal és koszorúkkal borított sír. A szarvasi közönség óriási részvétele mellett temette el kedvelt ifjú színészét, Pálfi Nyakas Árpádot.

Az Édesanya, aki betegen értesült kisfia elvesztéséről, az újságban köszönetnyilvánítással fejezte ki háláját mindazoknak a szarvasiaknak, akik a fia temetésén részt vettek, a sírjára virágot, koszorút helyeztek és a család nagy fájdalmát enyhíteni igyekeztek.

- Szilvássy -

Chován Kálmán emlékére

145 évvel korábban 1852. január 18-án született Szarvason az Európa szerte ismert zenepedagógus, Chován Kálmán. Ez ifjú zenei talentum még szárnyait bontogatja, amikor orgona és zongora játékaival már bámulatba ejt minden zenét ismerő és szerető embert. Erről az időről, pl. Zsilinszky (1872) azt írja: „virágzásnak örvend Szarvason a hangászat... A nép sokat adott arra, hogy jeles

orgonistái legyenek... Az előtt Kristóffy György, újabban a Chován család tüntette ki magát... A jelenlegi orgonistának, Chován Zsigmondnak van két fia, kik már 3-4 éves korukban játszottak zongorán... sőt orgonán is... Szorgalommal még sokra vihetik.” Chován Kálmán valóban sokra is vitte.

Kezdetben apjától tanult zenét, aki Szarvason kiváló egyházi orgonista és énekarvezető volt. Tanulmányainak folytatására Bécsbe kerül és 1876-ban fejezi be zeneakadémiai tanulmányait. A nagy reményekre jogosító fiatal zeneművészt Bécsben marasztalják, így lesz mintegy 10 éven át a Horák-féle zeneiskola tanára, és később igazgatója. 1889-ben hazatelepül – Budapestre. Igen nagy megtiszteltetésben részesül, amikor röviddel megérkezését követően ő foglalhatja el Erkel Ferenc után a Zeneakadémia megüresedett tanári állását. 1891-től a zongora-tanárképző vezetőjévé nevezik ki. Ezen idő alatt írja meg ő először hazánkban a zongorajáték módszertanát. Ekkor Chován már komoly tényezője a nemzetközi zenei életnek. Gyerekkorának szarvasi hatásai gyakran tükröződnek műveiben. A Szarvasi emlék c. remekművében, a szarvasi romantikus táj színes képei elevenednek meg. Első műveiből az egyik legszebb kompozíciót, a „Pusztai képek”-et hálából egykori kedves tanárának, Benka Gyulának ajánlja, akivel mindvégig bensőséges kapcsolatot tartott fenn. Szarvas társadalma büszkén vallotta magáénak a már híres-neves művészt. Művei gyakran műsoron voltak a szarvasi hangversenyeken. Jelentősebb szerzeményei, pl: A zongorajáték módszertana, zongoraiskola, Magyar Lant, Magyar esték, Kossuth rapszódia, Öt magyar alföldi kép. Műveiben új és hasznos szempontokkal gyarapította a korszerű és modern zene pedagógiát. A négykezes játékkal kapcsolatos nézete sok új elemet tartalmaz, amely követendő gyakorlat ma is. A cserni-Chován-féle kottákat szinte minden zenekedvelő ember ismeri. Chován Kálmán 1916-ban vonult nyugdíjba és 1928. március 16-án vett búcsút életének alkonyán, 76 éves korában Budapesten Sváb-hegyi villájában. Emlékét egykori iskoláján márványtábla őrzi. A szarvasi zeneiskola méltón viseli a Chován Kálmán nevet.

- Szilvássy -

Petőfi Szarvason át Segesvárra

Koszorús költőnk, Petőfi Sándor (színi néven: Róna és Borostyán) 1848. végéig századosi rangban irányította a sorkatonák regulázását egy debreceni kiképzőtáborban. Ez idő alatt 1848. december 15-én született fia, Zoltán Debrecenben, akit Arany Jánosné tartott a keresztvíz alá. Petőfi az esemény után nem sokkal megvált a kiképző csapatától és Bemhez indult Erdélybe, ahol aztán több sikeres csatának lett aktív részese. A bányászati hadműveletek során szerzett érdemeiért Bem kinevezte őrnagynak és hadsegédévé tette. Szülei (Petrovics István és Hruz Mária) elhunyt után a már nem katona Petőfi kis családját Pestre hozatta.

Mikor a kormány a fővárosból menekülésre kényszerült, július 3-án a költő is útnak indult családjával a legkedvesebb barátjának, Orlai Petrich Somának szülői házához Mezőberénybe. (Röviddel elindulása előtt vetette papírra Fel a szent háborúra! című költeményét.) Ott látszott legbiztonságosabbnak a család elhelyezése, hiszen a jó barátokon kívül, mint amilyen Bonyhai Benjámint is volt, rokoni szálak is fűzték a költőt a városhoz, sőt Peleskei nótárius színműben Benczur Gazsi szerepét.

Már hosszú, lapos árnyéka volt a júliusi napnak, amikor Kecskemét felől lovas kocsi közeledett a Körösön át Szarvasra. A gyeplő vissza-visszafogásából úgy tűnt, hogy a fogat nem átutazó, hanem egyenesen ide tart. Mikor a habzó szájú lovak megálltak a folyón innen, nem férhetett kétség ahhoz, hogy egyhuzamban tettek meg hosszú utat. A kocsis kalapja alól verejték csorgott kajsza bajuszára. Az utasok is nagyon fáradtak lehettek, amire a kocsin tartózkodó pólyás gyermek nyöszörgéséből, fel-felsírásából lehetett leginkább következtetni. A kocsinak öt utasa volt: a bakon ült két férfi, a vendégülésen pedig két nő egy pólyába fektetett fiúcskával. Útjukat eső nélkül tették meg, mivel ruházatukat a por már szürkévé változtatta.

Ahogy a két kistermetű lóval húzott kocsi megállt, a kocsis mellett ülő, égő szemű, vékony testalkatú, magyaros ruhába öltözött, kihajtott inggallérú fiatalember az út menti épületeket fürkészte; szállodát keresett. Egy mezítlábas,

fekete gatyás, félpucér fiúcska eligazítása után a fogat behajtott a közeli Bárány-féle Vendégfogadóba, amelyet külső megjelenése folytán amúgy is fel lehetett volna ismerni.

Ahogy illik, a fogatról leszálló vendégeket sebtében fogadták, csomagjaikkal együtt szobájukba kísérték és közben sajnálatát fejezte ki a fogadós az úton elszenvedett fáradalmakért. Az akkor még ismeretlen kis családot a lakószobájukba tessékelte és minden jót kívánt az ott tartózkodáshoz. A számukra biztosított két szoba egyikébe a dada és a csecsemő, a másikba a költő és felesége, Szendrey Júlia tért be.

A vacsorához rendelt bor elfogyasztása után az ifjú férj csókot lehelt piciny gyermeke homlokára, jó éjszakát kívánva elköszönt, s betért hitveséhez a szomszédos szobába. Nemsokára a Bárány-féle Vendégfogadó emeleti szobái közül kettőnek ablakai elsötétültek, csend borult a kis csárdára. A hold vigyázta éjszakai nyugalmaikat.

Soha talán akkora meglepetés nem érte a fogadót, mint amikor a megszálló vendégek által kitöltött nyilvántartásból kitűnt a szürkületkor érkező átutazók nacionáléja.

A hír gyorsan szárnyra kelt. Szinte versengtek az emberek abban, hogy ki mondja a nagy szenzációt elsőnek: hazánk lánglelkű költője, a „Nemzeti dal” szerzője, Petőfi Sándor Szarvason tartózkodik. A hír hallatára otthagya foglalatoságukat, fekete kalapot, illetve fejkendőt téve siettek az emberek a fogadóhoz, hogy közelről láthassák lánglelkű költőnket. Reggel már nagy csoportosulás volt a fogadónál, de a nép egyre csak jött.

A szorosan egymáshoz húzódó emberek tömege a kíváncsiságtól már-már nyugtalankodni kezdett, amikor az ablak kitérült és mellmagasságnyira megjelent a költő. A férfiak és fiúk kalaplengetéssel, az asszonyok és leányok kendő lobogtatással adták tudtul határtalan örömeiket. Közben a fiatalok be-bekiáltásokkal éljeneztek Petőfit, a leányok közül többen virágot dobtak a költő ablaka alá. Az ünnepelt vendég az ablakból kihajolva integetett hol egy, hol két kézzel és a szabadságot éltetve köszönte meg a szarvasiak üdvözlését. Talán órákig eltartott volna a kölcsönös éljenzés, ha a helybéli előljáróság részéről néhányan külön nem tisztelik meg látogatásukkal a fogadó egyik tágas

helyiségében a költőt és adják át a város hazafias üdvözlését és nagyrabecsülését.

Ezek után az előjárók társaságában elment a költő Jancsovics Ignác evangélikus lelkész lakására. Az udvariassági látogatás során történt beszélgetés egyik aktuális témája az adott politikai helyzet megvitatása volt, amelyben nagy valószínűséggel mindkét hazafi teljes mértékben egyetértett. A lelkész családjának megismerése után ebéddel látták vendégül az ifjú barátot.

Délutánra hagyta Petőfi elhunyt, nagyon kedves barátjának, Vajda Péter sírjának felkeresését, hogy ez alkalommal is leróhassa kegyeletét. Az Ótemetőből hosszan elgondolkodva a múlt felett, sétálva tért vissza szeretett családjához és készülődésre serkentette hitvesét, hiszen a hátralévő út még 60 km.

Újra szürkület lett, amikor egy napi szarvasi tartózkodás után a kis család már útra készen várta a továbbindulást. Eközben érkezett meg Pecz Gyula tanár, aki ékes szavakkal köszöntötte, sőt próbálta marasztalni a becses vendégeket. Mivel a vendégeknek mégiscsak menniük kellett, a költő köszönetét fejezte ki Szarvas lakosságának az őszinte és felejthetetlenül kellemes fogadtatásért.

Petőfi átölelte a tanár urat, hosszan kezét szorított vele és mélyen a szemébe nézett. Pecz pedig jó utat kívánt a kocsi valamennyi utasának, majd kölcsönös integetés közepette folytatták útjukat azon, ahol előző nap megérkeztek, Mezőberény irányába, Orlaiék házáig.

A fogadó nyilvántartási könyve szerint: a Petőfi család 1849. július 4-én szállt meg egy éjszakára Szarvason.

Mezőberénybe érkezésük után a költő és családja rövid pihenőt tartott, hiszen az oroszok egyre inkább közeledtek. Ebben az évben a már végzetesnek látszó helyzetben írta Petőfi az utolsó, a Szörnyű idő című versét. (1849. július 18.) Emléktárgyait és kéziratait Orlaiékra bízta, felcsatolta kardját és elindult Bemhez Erdélybe, közben feleségét és fiacskáját Tordán hagyta. Július 31-én folyt le Segesvár és Fehéregyháza közt az utolsó erdélyi ütközet a kis létszámú Bem-sereg és a sokkal több katonából álló oroszok között. A magyar sereg egy részének bekerítésekor, ami aznap délután 5-6 óra között történt, Petőfi a körön belül maradt és ott esett el, mint a szabadságharc egyik legnagyobb áldozata. Feltehetően az ő hamvai is a fehéregyházi elesettek közös sírjában nyugszanak.

A Petőfi Sándor Pest-Kecskemét-Szarvas-Mezőberény útvonalának sajnos így lett vége.

- Szilvássy -

A dollármilliomosnő halálos autókatasztrófája

Mintha valami sötét végzet ólálkodott volna az autósokra Csabacsüd határában, rövid egymásutánban immár négy, ezúttal a legsúlyosabb autószerencsétlenség történt.

Szombaton déli 1 órakor telefonon értesítették Csabacsüdről a községi előljáróságot, hogy a vasúti állomáson túl borzalmas autókatasztrófa történt, amelynek valószínűleg több áldozata is van. A jelentés vétele után a szarvasi mentő egyesület autója dr. Takács főorvossal és Demcsák rendőrtizedessel rögtön a helyszínre sietett. Ugyanekkor érkezett oda a tudósító is, aki a borzalmas szerencsétlenségről a következőket jelentette:

Hermann Gyuláné sz. Fodor Katalin – aki 1884-ben született Szarvason, ahol édesanyja kiskereskedő volt – még fiatal korában kikerült Amerikába, ahol rövidesen férjhez ment egy dúsgazdag nyomdatulajdonoshoz. Férje nemrégiben meghalt és Hermanné ekkor határozta el, hogy átjön Európába, itt egy körutat tesz, egyúttal meglátogatja Aradon lakó édesanyját és rokonait is. A hajón magával hozta pazar luxussal berendezett hatalmas, 80 lóerős Pick-ford autóját is, amelyhez Párizsban szerződtetett egy Engasser Louis nevű francia sofőrt és vele, valamint egy Berger Imre nevű ismerőseivel – aki Kispesten kereskedő – Bécsen és Jugoszlávián át Aradra érkezett, ahol meglátogatta édesanyját és rokonait, majd innen Békéscsabán keresztül Budapest felé indult. A francia sofőr úgy látszik azt gondolta, hogy a magyar utak is olyanok, mint a Párizs környéki autóutak és a hatalmas túrakocsit több mint 100 km-es sebességgel eresztette neki a Szarvas felé vezető országútnak. Hogy milyen sebességgel haladtak, arról fogalmat

alkothatunk egy békéscsabai autótulajdonos előadásából, aki elmesélte, hogy ő Kondorosra igyekezett jó 60-as tempóval, amikor egyszer csak elhúzott mellette az amerikai asszony autója úgy, hogy - a nagy sebességgel robogó csabai autó - a következő percben más nem is látta a messzeségbe vesző, örülten száguldó autót. Ez a nagy sebesség okozta aztán, hogy a nem valami kifogástalan úton az egyik első kerék gumija valósággal szétrobbant, az egyensúlyát veszített autó nekirohant egy útszéli eperfának, majd onnan az óriási lendülettől valósággal a levegőben úszva vágódott neki egy kb. 15 méter távolságban lévő másik fának, amelyen aztán úgyszólván pozdorjává tört, roncsai alá temetve Hermannét. A sofőr és Berger Imre még az összeütközés pillanatában kirepültek az autóból és eszméletlenül kerültek el az árokban. A közeli földekről siettek először segítségükre, az autó romjai alól előhúzták az amerikai asszonyt, akin azonban már nem lehetett segíteni, a reázuhan több mázsányi súly végtagjait és oldalbordáit több helyen összetörte, azonkívül koponyaalapi törést is szenvedett, sőt egyik szeme is kifolyt. A pár perc múlva a mentőautóval érkező dr. Takács miután megállapította, hogy Hermann Gyulánén segíteni nem lehet, elsősegélyben részesítette a belső sérüléseket és súlyos zúzódásokat szenvedett sofőrt, valamint a könnyebben sérült Berger Imrét, akiket beszállítottak a békéscsabai kórházba.

A békéscsabai rendőrség a szarvasi csendőrséggel karöltve erélyes nyomozást indított a súlyos szerencsétlenség okának felderítésére, valamint arra vonatkozólag is, hogy hová lettek a szerencsétlen milliomosnő több mint 30 ezer pengőt érő ékszerei. A nála lévő több ezer dollárt kitevő amerikai, román és magyar pénz megkerült, azonban az időközben táviratilag értesített édesanyja – aki Szarvasra érkezett az értékek átvétele végett – megállapította, hogy leányának gyönyörű briliáns gyűrűje és fülbevalói, valamint platina karkötője, melyet hetven darab briliáns díszített, eltűnt.

A nyomozás adatai szerint egyik csabacsúdi gazdálkodó, Jelen János, aki először érkezett a szerencsétlenség helyszínére az értékes ékszereket leszedte a ronccsá zúzott holttestről és átadta azokat Berger Imrének, akit az áldozat férjének tartott. Berger szerepét igen gyanússá tette az a körülmény, hogy amidőn útitársnője pénztárcáját átadta a csabai rendőrkapitányságon, a horribilis értéket

képviselő ékszerekről semmit sem szólt. A nyomozás ez irányban tovább folyt. A pozdorjává tört autót – amelyet a sofőr elmondása szerint a milliomosnő hétezer dollárért vásárolt – beszállították, mint értéktelen ócskavas tömeget a szarvasi községháza udvarába.

A végzet útjai kifürkészhetetlenek. Fodor Katalin, aki itt pillantotta meg a napvilágot és aki most 100 km-es sebességgel akart keresztülrobozni szülőfaluján, a végzet itt „állj”-t parancsolt és itt kellett befejezni is azt az életet, amelyet itt kezdett meg.

- Szilvássy -

Árvaházi krónika

Az első világháború könnyei között született meg az evangélikus könnyörületesség egyik drágaköve, a szarvasi Luther- (leány) árvaház. Kint a harcmezőkön egyre több volt a fakereszt, itthon pedig sokasodtak az atyátlan gyermekek. Ez a megrendítő helyzet sugallta az 1915. év december 30-i presbiteri gyűlésen a szarvasi ev. egyháztanács egyik nagyszerű tagjának, Haviár Dánielnek azon javaslatát, és ezzel egyezően az egyházközség igazgatólelkészének, Kelló Gusztávnak azt az indítványát, hogy létesítsen a helybeli egyházközség az egyre szaporodó hadiárvák erkölcsi-anyagi megmentése érdekében egy árvaházat, amely egyben a reformáció közelgő 400 éves jubileuma megünneplésének legméltóbb emlékkalkotása lenne.

Az indítványt azért fogadták el az egyháztanács tagjai, mert az indítványozó lelkész tudomására jutott, hogy az egyházközség egyik lelkes presbitere, Szrnka I. János egy árvaház céljára bőkezű alapítványt készül foganatosítani. Ez a töretlen hitű, felekezetéért élő férfiú lett végül is a szarvasi ev. árvaház ügyének elindítója, amikor 15 hold földet, illetve annak eladási árát, 8.400 koronát tett le elsőként, mint alapítványt a létesítendő árvaház javára. Sőt később nemcsak anyagi kezdeményezője, hanem egyik legbuzgóbb pártfogója és szószólója lett a leendő

árvaháznak. Pl. 1922-ben további 10 hold földje árából egy 839 kg súlyú harangot adományozott az egyháznak. Áldásos karitatív tevékenységéért a legfelsőbb helyről is kitüntetésekben részesült.

A jószívű adakozások során mind több és több összeg folyt be, s nem kevesen tettek alapítványt az árvaház javára. Természetes, hogy a „hívó szóra” dr. Raffay Sándor ev. püspök és mások jóságos szíves is kitért, kérésére az adakozásnak új formái nyíltak meg országon belül és határon kívül, mitöbb még tengeren túlról is. Ilyen lázas jótékonykodás közepette már szinte biztosnak látszott egy kislétszámú árvaház jövője. S amikor a gimnázium azzal kívánt segítséget nyújtani, hogy ideiglenesen átengedi a gimnázium tornacsarnoka mellett kis, saját tulajdonát képező üresen álló jegyzői lakását (mai Kossuth utca eleje), elgördült az utolsó akadály is a cél megvalósítása előtt: 1921. június 19-én a kis szarvasi Luther-árvaház hivatalosan kaput nyithatott az árvák előtt. Az árvaház első lakói Belopotoczky Mária 5 éves és testvére Pál 3 éves szarvasi nincstelen családból származó gyermekek voltak. Utánuk még 85-en következtek – az országnak majdnem minden részéből. Ennek a kis intézménynek hétéves fennállása alatt összesen 87 gondozott árvája volt. A nevelői-gondozói feladatokat két diakonissza nővér és az árvaanya, özv. Bodnár Endréné, egykori neves tanító felesége látta el, aki egyben vezetője is volt az intézménynek.

Miután a szeretet házába sok helyről kértek bebocsátást, a kis hajlék kezdett szűk lenni, hisz’ az csupán 40-50 gyermeknek nyújthatott elhelyezést. Közben az is kiderült, hogy a gimnázium mégiscsak igényt tart az épületre. Így szükségszerűen feltámadt a régi kedv, a régi óhaj: legyen az ev. egyháznak valahol Szarvason – lehetőleg egyházi ingatlanon – egy terjedelmes és modern árvaháza. A terv megvalósulhatott, mert olyan pártolói is voltak, mint pl. dr. Raffay Sándor püspök, dr. Pesthy Pál igazságügyminiszter, Komár György községi bíró, Kelló Gusztáv és Bartos Pál lelkész, Galáth István esperes. Áldozatkész segítségük folytán rövid idő alatt annyi pénz jött össze, hogy az árvaház építéséhez az első lépéseket – az alapkő letételével – meg lehetett tenni. Erre az ünnepélyes aktusra 1925. szeptember 27-én, az építkezés megkezdésére pedig a következő esztendő március 26-án, az akkori Kossuth téren (ma Fő tér) került sor.

- A kiírt pályázatok közül az egyháztanács gazdasági bizottsága Bálint Bedő és Tsa. békéscsabai építési vállalkozók ajánlatát fogadta el, megbízta Ribánszki Pál főmérnököt a műszaki munkálatok teljes felügyeletével. Javában folyt az építkezés, amikor kitudódott, hogy a rendelkezésre álló pénznek már kevés, sőt mind kevesebb a tartaléka, ezért az építkezés ütemét átmenetileg lassítani kellett. Az árvaházzal együttműködő iskola építése is kétségessé vált, mindaddig, míg az egyháztanács egységesen jóvá nem hagyta az iskolai rész építésének folytatását azzal, hogy az időszakos pénzzavart egyházi ingatlanok el- és bérbeadásával kell áthidalni. Mindezek lebonyolításának szellemi irányítói Kelló és Bartos lelkészek lettek.

Azáltal, hogy a létesítendő iskolát 6 tantermesre tervezték, fölöslegessé vált néhány környező elemi iskola. Ezért az egyháztanács megbízta az elnökséget és az ügyészt, hogy Benzur, Kondacs és Palkovics tanítók iskolaépületeit és telkeit adják el és az azokból befolyt összeg az árvaházi iskola építésére fordíttassék. Egyúttal megbízást adott még az elnökség arra is, hogy az iskola beruházási költségéhez a minisztériumtól 5-10 évi visszafizetésre kölcsönt – 40.000 pengőt – vegyen fel. Ezenkívül két évre 6 %-os kamattal további 35.000 pengő támogatást kérjen. Ilyen formán az építkezés a korábbi heveséggel folyhatott tovább, noha amíg az intézmény-komplexus megvalósulhatott, az egyházi tanács gazdasági bizottsága többször kényszerült kölcsönhöz és minden lehetséges pénzforrást fel kellett kutatnia. Ez készítette az egyházi megbízottakat arra is, hogy az épület földszinti, utcára néző 5 üres üzlethelyiségét 3 évre bérbe adja és a teljes bérleti díj egy évre eső részét előre kérje megfizetni. Ezzel is több ezer pengő támogathatta az építkezést. Bár kisebb-nagyobb összegű adakozások továbbra is jöttek, ennek ellenére az építkezés pénzhiány miatt többször megrekedt és ez mindaddig így volt, amíg az épület teljes műszaki átadása meg nem történt: 1929. decemberéig. Mind ez és a további problémák is egyszerűen abból adódtak, hogy a lázas tenniakarás közepette az egyháztanács gazdasági bizottsága nem mérte fel kellő körültekintéssel a beruházás finanszírozási lehetőségeit, - figyelembe véve az akkori nehéz gazdasági helyzetet.

- Az egyháztanács az iskola építésére kiírt pályázatát Nagy Sándor és Kalovszki János szolnoki építési vállalkozók nyerték el, Ganyecz György terve

alapján. Az árvaház egészének külső és belső díszítéseit, burkolatát Schulel János műépítész végezte.

Nem kis vita előzte meg az intézmény elnevezését és az épület homlokzati részének kialakítását. A számos elképzelés közül végül is a gazdasági és építési bizottság Kelló Ildikó javaslatát fogadta el, a következő felirattal: „A kupola homlokzati részén (bal felől) Luther-Árvaház, középpont csillag s utána (jobb felől) Ág.h.ev. népiskola (domború betűkkel). Ugyanabban a sorban az építés ideje: (bal felől) épült -, (jobb felől) 1926-28 években”. A bizottság úgy látta legcélszerűbbnek, ha az igen nagyszámú támogatók közül csupán a telket adó, Thury János nevét tüntetik fel az épületben elhelyezendő márványtáblán.

Az árvaház felavatását 1927. június 3-ra tűzte ki az egyháztanács, melyet azonban az építők késedelmes munkája miatt későbbre, az év szeptemberére kellett halasztani. Mivel a püspök úr megbetegedése miatt az avatásra ekkor sem kerülhetett sor, az egyháztanács – a püspökkel egyetértésben – úgy határozott, hogy az árvaház és az iskola avatása a következő évben együtt fog történni.

A régi helyről 1927. november 27-én mégiscsak átköltöztek az árvák az új otthonba. December 23-án d.u. szépen sikerült karácsonyi ünnepséget tartottak, s ezen minden árva szeretetcsomagot és ruhaneműt kapott, melyeket a Protestáns Nőszövetség adományozott. A fiú ruhákat a helybeli szabómesterek, a leányokét Lozsjanszki Jánosné szervezésében a helyi kisiparos leányok készítették.

Többszöri elhalasztás után végre 1928. szeptember 30-án sor került az árvaház és a hozzátartozó elemi iskola felavatására. Ezen a napon volt annak az 5 harangnak a felavatása is, melyeket a helybeli evangélikus hívek készítettek: hármat az Ó-, kettőt az Újtemplom részére. Ezeknek a harangoknak az össz súlya 23 mázsa, közülük a legnagyobb 14 mázsa volt. A toronyba történő felhúzásuk szeptember közepén történt.

Bár váratlanul közbejött hatalmas eső alaposan megzavarta az árvaház és iskolájának, valamint a harangok felavatásának ünnepségeit, mégis igen impozáns külsőségek között zajlott le az evangélikus egyháznak ez a régóta előkészített ünnepe.

- Már vasárnap virradóra Szarvasra érkezett dr. Raffay Sándor bányakerületi püspök és dr. Pesthy Pál ig. miniszter a szarvasi ev. egyház felügyelője. Ők és

kíséretük az éjszakát a vasúti állomáson, szalonkocsijukban töltötték és reggelijüket is ott fogyasztották el. Reggel 8 órakor hatalmas néptömeg élén dr. Schauer Gábor járási főszolgabíró üdvözölte őket, majd kocsiba szálltak és hosszú kocsisor kíséretében elindultak a városba, a Beliczey úton felállított diadalkapun.

Az Istentiszteletek programszerűen folytak le a templomokban tót és magyar nyelven, aztán következtek a harang felavatások. Az árvaházi ünnepi beszédeket kiegészítette Raskó Kálmán igazgató és Tákos Lajos ipartestületi jegyzőé. Az árvaház lakói közül Bárány Jóska tanuló mondott köszönetet a barátságos és meleg fészük létesítéséért.

Az ünnepséget követően az Árpád-Szálló éttermében 80 személyes bankettre került sor. Az ott elhangzott felköszönők során Raffay püspök a kormányzóra emelte poharát és a következőket mondta: „A tótnak híresztelt Szarvason ismertem meg a diákkoromban a magyar nemzeti érzést. Legutóbb engem is kineveztek tót embernek, de ha minden tót szerte a világon olyan volna, akkor már nem kellene sóhajtozni Magyarorszáért”. Délután a neves vendégek és kíséretük visszautaztak Budapestre.

- Az árvák kezdő létszáma 44 volt: 27 fiú és 17 leány; 12 szarvasi és 32 vidéki. Az árvaház első lakói 88. és 89. lajstromszámmal 1927. szeptember 7-én lettek bejegyezve, nevezetesen Jakobecz János 11 éves és testvére Mária 10 esztendőös balassagyarmati tanulók. Az utolsó (330. nyilvántartott árva) gyermek (1944. szeptember 10.) Kárpátfalvi Erzsébet nevű nyíregyházi árva volt. Fennállásáig a szarvasi Luther Árvaházat lehetett tekinteni az ország legnagyobb evangélikus szeretet intézményének.

Az árvaanya, az intézmény vezetője továbbra is özv. Bodnárné lett és maradt 1931-ig. Az árvaházi bizottság elnöki feladatait Kelló Gusztáv, az ügyvezetői teendőket pedig Bartos Pál lelkész látta el. Ez utóbbit 1930-tól Szelényi János lelkész váltotta fel. Az intézmény egészségügyi felügyelőjeként dr. Placskó Sámuel községi orvost bízták meg. Árvaatya lelkésznek Krón Ferencet választották.

Az árvaházba felekezeti megkülönböztetés nélkül biztosítottak bárki számára elhelyezést, annyi eltéréssel, hogy azonos feltételek esetén az evangélikus vallású

gyermek kaptak elsőseget. A törvénytelen gyermek felvétele nagyon körültekintő és külön elbírálásra szorult. Az árvaházi gondozásért a szülők szociális helyzetétől függően kellett havonta fizetni. Az árvaházba az állam is utalt be hadiárvákat s így tulajdonképpen szerződéses viszony alakult ki kettőjük között. Hasonló kapcsolatot létesített az árvaház a kinti családok némelyikével is olyan esetben, ha az internátusi elhelyezésre átmenetileg nem nyílt lehetőség. A gyermekek közül azok, akiknek otthonuk nem volt, jól ismert helybeli lakosoknál megfelelő munkát vállalhattak – természetesen intézeti felügyelet mellett. Az internátus a fiúknak 14, kivételen 15 éves korig nyújtott elhelyezést.

Az árvaházi iskola kezdetben 4, majd 6 osztállyal indult, melyekben a következő pedagógusok tanítottak: Frankó Mihály, Kondacs András, Rohoska Jenő és Rohoska András. Az iskolába nemcsak internátusbeliek, hanem kinti szülők gyermekei is jártak. A 6 osztály elvégzése után egyesek középiskolában folytatták tanulmányaikat, mások ipari tanulónak mentek, megint mások az élet egyéb területein kerestek boldogulást.

Az árvaház megnyitása után néhány évvel (1932) az otthon gondozottainak összetétele így nézett ki: a gyermekek száma 51, melyből 3 óvodás, 25 elemista, 3 polgárista, 9 gimnazista és 11 tanítóképzős.

Államilag beutalt gyermek 20, egyéb (az árvaház terhére) 31. Szarvasi árva 9. Bentlakó 46, kintlakó 5. Kosztos 49 árva.

A Belügyminisztérium 1936. január 30-tól hadiárvát nem utalt be az árvaházba. Így tehát az addigi segélyektől elesett az árvaház, ezért más címen kellett kérni az államtól támogatást.

A szarvasi Luther Árvaházat, amely tudvalévően nagyrészt közadakozásból létesült, a helybeliek nem kis büszkeséggel tekintették mindenkor magukénak.

- Szilvássy -

A Tessedik-émlékmű avatási ünnepségeiről

Ötvenöt évvel ezelőtt, 1942. szeptember 13-án (vasárnap) országra szóló ünnepségek keretében leplezték le a mai Fő téren Szarvas egykori nagy evangélikus papjának, Tessedik Sámuelnek kőbevésett monumentális szoborművét, hogy időtlen időkig hirdesse a hit erejét, az értelem és az emberi akarat dicsőségét. Az országgraszoló ünnepségeket hosszú hónapok előkészítő munkája vezette be. A háromnapos ünnepségsorozatot a Szarvasi Öregdiákok Szövetsége szervezte, karöltve Szarvas csaknem valamennyi társadalmi egyesületével és természetesen a munka oroszlánrészét vállaló Tessedik Emlékbizottsággal.

Az ünnepség fénypontjára, a szoboravatás napjára ünnepi díszet öltött Szarvas, ez a gyönyörű alföldi nagyközség. Maga az ünnepségsorozat már szombaton kezdetét vette az Erzsébet-ligetben megnyílt ipari és kereskedelmi kiállítással, valamint a Horthy Miklós Sporttelepen megrendezett vármegyei állatkiállítással és vásárral.

A rendező SzÖSz tagjainak zöme – élén dr. Raffay Sándor püspök elnökkel – szombaton este érkezett községünkbe. Fogadásukra a helybeli eliteken, iskolákon stb. kívül megjelent az állomáson Belicze Miklós vármegyénk főispánja is. Elsőnek ő köszöntötte a jeles vendégeket, aztán többen következtek még, s végül vitéz Biki Nagy Imre főjegyző Szarvas polgársága és népe nevében mondott magasan szárnyaló gondolatokból fűzött üdvözlő beszédet. Dr. Raffay Sándor köszönő szavai után a vendégek – a hatalmas számban kivonult szarvasiak sorfala között – hajtattak szállásaikra. A szombati hivatalos program ezzel be is fejeződött.

A vasárnap ünnepi istentisztelettel vette kezdetét, amelynek csaknem egész Szarvas lakossága részese volt. A Tessedik építette Ótemplomban az evangéliumi szolgálatot Szuchovszky Lajos dr. pestszenterzsébeti ev. lelkész, szarvasi öregdiák végezte.

A kiállítást és vásárt délelőtt nyitotta meg – ünnepélyes keretek között – Herkély Tibor dr. miniszteri tanácsos, aztán a jelenlévők megtekintették a kiállítást, a legteljesebb elismeréssel szólva arról.

A szoboravatás, a tulajdonképpeni főünnepély a déli órákban Tessedik szobra előtt történt. Az ünnepségnek ezt a részét Budinszky Sándor rádiós közvetítő is

felvette a Magyar Rádió számára. Az ezt követő riportokkal együtt az ünnepségről délután 3 órakor – 50 perces riportban számolt be Budinszky a budapesti Rádióknak. Az ünnepi beszédet Czettler Jenő dr. m.kir. titkos tanácsos, egyetemi tanár mondta. Befejezésül a Dalkar a Szózatot adta elő, aztán a koszorúzásra került sor, amely meglehetősen hosszú időt vett igénybe.

Az ünnepség alatt az ev. egyház és a község képviselő-testületei elhatározták, hogy évenként Tessedik Sámuel születésnapját megelőző vasárnapokon a Tessedik-szobor előtt közös emlékűnnepet rendeznek a róla elnevezett téren.

A meglehetősen hosszan elnyúló ünnepség lezajlása után mintegy 600 terítékes egytálételes díszebéd volt az Árpád-Szálló dísztermében, ahol elsőnek Beliczey főispán mondott pohárköszöntőt a kormányzóra.

Délután a sporttelepen hatalmas tömeg jelenlétében lovasbemutatót, díjugratást és fogatversenyt tartottak. Valamennyi számnak nagy sikere volt, s a közönség rendkívüli élvezettel szemlélte a nem mindennapi látványosságokat.

Az esti 8 órakor kezdődő lampionos csónak felvonulással zárult az ünnepségsorozat. A jelenlévők a szemet-lelket gyönyörködtető látványnak a Réthy-féle strand és a Pepi-kert közötti részen lehettek szemtanúi. A fellobogózott és fényesen kivilágított vízparti üdülőkön tábortüzek égetek. A zene és ének kísérte csónakfelvonulás éjfélig tartott. Az ipari vásár és kiállítás hétfőn zárult.

A magyar kir. posta külön emlékbélyegzőt készített Tessedik születésének 200. évfordulójára, és külön kívánságra ezzel pecsételte le a felbélyegzett leveleket. Ez igen nagy „csemegéje” volt a szenvedélyes bélyeggyűjtőknek.

A Tessedik-emlékmű volt akkor és maradt továbbra is Szarvas közterületének első és egyetlen embernagyságú szobra, amely 1970 óta azonban már a mezőgazdasági főiskola parkját ékesíti. Az emlékművet Keviczky Hugó szobrász készítette.

- Szilvássy -

Csodaszép naptár Szarvasról

Egy igazi szarvasi kiadvány jelent meg a napokban. Naptár ugyan, de a benne lévő fotók, a fedlapján lévő városcímer városi naptárrá teszik. Ha átlapozza az ember, jól ismert középületek, jól és kevésbé ismert tájak fotóit láthatja – színesben. A fotók Bakula János fényképész munkáját dicsérik, mert dicsérik. Olyan látószögből közelíti meg a már közhellyé fényképezett szobrokat, épületeket, hogy annak is újat mondanak, aki naponta látja. (Talán az egyetlen a Szarvas-szobor, amelyiknek ez a látószög nem válik javára.)

A fényképek többsége mestermunka, de van kettő közöttük, amely a művészfotó határát súrolja. Ha a művészfotó kritériuma az, hogy többet mondjon mint maga a kép, akkor a Tessedik-szobor és a II. világháborús emlékmű képe közelíti meg ezt a minősítést. A Tessedik-szobor háttérében álló Főiskola – akinek némi ismeretei is vannak az egykori lelkesről, pedagógusról, gazdasági szakemberről – sugallja, hogy nélküle a szarvasi mezőgazdaság és tudomány mai fejlettségében elképzelhetetlen. A II. világháborús emlékmű éjszakai felvétele, kihasználva a takart szembefény különleges hatását, háttérben Tessedik templomával – egyszerre sejtelmes, fenséges, lenyűgöző és szép. A „szép” kategóriájába tartozik az Anna-ligeti kastély felvétele a benyúló platánággal.

Tudatosan szerkeszt a fotós. A hónapok jellegét tökéletesen visszaadják a felvételek (kivétel a már említett Szarvas-szobor). A téli hónapok havas tájai, a tavaszi-nyári hónapok üde zöldje, a mindig élményt jelentő légi felvételek gyönyörködtetik azt, aki lapozgatja ezt a naptárt.

Nem lehet ilyen jókat írni arról a nagyon kevés szövegről, amely a képek alatt szerepel. Némelyik rövidségében is bőbeszédű, több helyesírási és nyelvhelyességi hiba is van bennük. A szobor és a liget szót mindig kötőjellel kapcsoljuk a jelzőjéhez. (Tehát „Szarvas-szobor”, „Anna-liget”); az Ótemplom és Újtemplom neve már rég összeforrt, maguk az egyházközségek is egybe írva használják (mint az Ótemetőt és Újtemetőt). A tulajdonnevek előtt, ha az nem személynév, határozott névelőt kell használni, és akkor is ki kell tenni, ha egy konkrét épületet nevezünk meg. A főtér neve pedig Szarvason (sajnos) a fantáziátlan Fő tér. (A Brunsvik Teréz Óvóképző Főiskola, Az evangélikus

Újtemplom, Az Arborétum madártávlatból, A katolikus templom a Fő téren, A II. világháború áldozatainak emlékműve.)

Mindez az esztétikai élményt nem csökkenti, de a jövő naptárához tanulsággul szolgálhat.

Örülhetünk a kezdeményezésnek: Végre valami, ami szép és a mienk, szarvasiaké.

A kivitel a Fazekas és Fiai Nyomdáját dicséri, ismét bizonyították, hogy jelentős feladatok megoldására is képesek.

- F -

Háromnapos kukoricaünnep Szarvason

Bízvást nevezhető kukoricaünnepnek is az a háromnapos rendezvény, amelyen a Pioneer Hi-Bred Magyarország Rt. a hazai kukorica termelőket látja vendégül a szarvasi vetőmagüzemben. A kedden kezdődött rendezvénysorozaton az ország minden zeg-zugából mintegy kétezer ember fordul majd meg a szarvasi üzemben, ahol a Pioneer vetőmagaiból kikelt tenyészkert kukoricákat vehetik górcső alá, illetve megismerik a kukorica útját az üzem területén a beszállítástól a zsákolásig. Kovács Gyula, a Pioneer magyarországi marketing igazgatója azt is hangsúlyozta, a kukoricafajták – ezekből évente 26-28-at ajánlanak a termelőknek – mellett a napraforgó vetőmagokat is bemutatják, mely hazánkban szintén fontos szántóföldi kultúra. Egyfajta nyílt napokat is jelent ez a bemutató – mondta Kovács Gyula – mert nem csak a meghívóval érkezőket várják, hanem bárkit, akinek a kukoricatermesztéshez köze lehet. A Pioneer cég a hazai, kb. 1 millió hektáros kukorica vetésterületének 45 százalékában tudhatja saját magjait, s a napraforgó vetésterületéből is 20 százalékos a részesedésük.

A Szarvasra érkező kukoricatermelőket a Pioneer szakemberei kalauzolták a tenyészkert kukoricatáblák előtt – bemutatva a régebbi és legújabb fajtákat – a

napraforgók között, és végig az üzemen. A bemutatón megtudhatták az érdeklődők, hogy a szarvasi vetőmagüzem – mely a Pioneer beruházások közt a legújabb – kiváló munkájának köszönhetően komoly kapacitás bővítés előtt áll máris.

S hogy a kukorica ünnep valóban ünnep legyen arról is gondoskodott a Pioneer, hiszen ahol majd a közeljövőben a fémzárolt zsákos vetőmagok tonnái állnak, most szépen terített asztalok sorakoztak, az asztalokon pedig a hunyai Varga-Gedai Bt. szakácsai által készített mesteri marhapörkölt illatozott (egy ideig). Country zenével a River zenekar szolgált, úgyhogy akinek kedve kerekedett, táncra is perdülhetett.

- T.L. -

Szarvasi morzsák az 1909. esztendőből

Pusztá-Bánrévének századunk elejéig nem volt más nevezetessége, minthogy a szarvas-mezőtúri vicinális mentén feküdt, s hogy a vasút meg is állt, hol egy, hol fél percre és felszállt rá, vagy leszállt róla néhány utas. Ennek a személyforgalomnak a lebonyolítását egy nagyon szerény kivitelű bakterház látta el. Mostantól kezdve azonban már csak levett főveggel lehetett a bakterház utódjáról beszélni. Ugyanis amit évtizedek alatt nem tudott elérni a vármegye egyetlen vasútállomása sem, azt Pusztá-Bánréve keresetlenül is megkapta.

Az állam a polgárok keservesen keresett filléreiből, mint adóból 70.000 koronát ölt bele az új díszes kivitelű állomásba – ott a pusztá kellős közepén. Lett abban előcsarnok, váróterem, sőt vendéglő létesítésére is nyílt lehetőség. Senki sem tudta megérteni mi szükség volt erre a temérdek pénzbe kerülő állomásra, hiszen a kis bakterház is kiválóan megfelelt az akkori utas forgalomnak. De nem csodálkoztak volna akkor, ha figyelembe veszik azt, hogy az állomás környékén kiknek van a földbirtoka (Kossuth őkegyelmessége, Tóth Sándor államtitkár, Ádám

Sándor birtokos) és ezek milyen viszonyban vannak egymással. Érthető volt lakosságunk felháborodása az új állomás iránt, mikor sok más egyéb hasznos és égető szükséglet kielégítésére egy fillér sem jutott.

Más: Úton-útfélen azzal dicsekedett a szarvasi nép, hogy mennyire magyarosodik. Nem is volt ez ellen semmi panasz kint az életben, de sajnos egészen másként állt ez lent a bíróságnál. Lehetett bármely szarvasi lakos akár alperes, akár vádlott – kivált az asszony népe – ha az eljárás, a per már kezdte égetni a sarkát, akkor nyomban azzal állt elő, hogy „nyevjem magyarszki.” Ettől kezdve nem létezett az a hatalom, amely belőle egy magyar szót is kicsaljon. Mit tehetett mást a bíróság, kénytelen volt néhány tótul tudó hivatalnokot tolmácsként is igénybe venni. Miután a „nyevjem magyarszki” egyre sűrűbben fordult elő a tárgyalásokon, a gyulai kir.törvényszék elnöke kénytelen volt a szarvasi járás bíróságnak tót tolmácsot külön alkalmazni. Ebben az a paradox, hogy a bíróság 32 évi fennállása óta sem volt szükség tolmácsra, s akkor midőn magyarságával a szarvasiak szinte hivalkodóan kérkedtek, meg kellett érni azt, hogy a bíróságon tót tolmácsra lett szükség. A cikkíró szerint: „Bizony, bizony, maholnap még Tótkomlóson és Nagylakon is túl fog tenni Szarvas a tótosodás terén.”

Más: Szentandrásán és Öcsödön mindenki jól ismerte Fűzfa Miskát, aki Szarvasra is gyakran átlátogatott. Ez a különös, együgyű idős ember egész esztendőben fedetlen fejjel és mezítláb, monoton hangon duruzsolva járta az utcákat. Ilyenkor elkerülhetetlenül magára vonta az utcán tartózkodók figyelmét, s mint csöndes elmebeteg koldulgatott. Közben földre hajolva csókolgatta a földet és barbár módra imádkozott. – Érthetetlen szavakat mormogott. Ezért a sajátos rituáléért a szegény népség babonás tisztelettel volt iránta, és minden bántástól óvta. Mindig mindenkit pár fillérért elbúcsúztatott. A kapott pénzt szent célokra adta: mint koldus adakozott. Az Öreg bolond 64 éves korában hirtelen halt meg. Szentandrásán a temetésen szinte az egész falu megjelent. Történt 1909. év nyarán.

Más: Híre jött, hogy tót nemzetiségű képviselők Budapesten tanácsot ültek avégből, hogy Szarvast tegyék-e meg a pánszlávizmus központjává. A tanácskozás határozatban foglalt végeredménye az lett, hogy Szarvas lesz a pánszlávok főfészke. A cikk író szerint: „Jóízűt lehetni kacagni ezen a vakmerő

elhatározáson, ha nem lenne benne valami elszomorító jelenség. Az, hogy gondolni is mernek arra, hogy Szarvast a pánszlávizmus vádjával megcsúfolják. Most bizony nem jelent többet ez, a hírhedt elhatározás egy alaptalan csúnya vádnál, amelyben még védekezni is felesleges. Csupán arra vagyunk kíváncsiak, hogy a tót urak minő eszközök segélyével vélik céljukat megvalósítani, és hogy mi szolgáltatott okot nekik arra, hogy éppen Szarvasra essék a választásuk. Gonoszat álmódott a tót urak valamelyike és az álmánál az álomfejtő volt gonoszabb és ostobább.”

A minden idők legnagyobb magyarjának, Kossuth Lajosnak szobrát szept. 20-án leplezték le Aradon, a tizenhárom vértanú városában. Az emlékművet Margó Ede és Pongrácz Zsimond művészek remekelték.

Országos ünnep volt ez, melyen Magyarország csaknem minden városa képviseltette magát. Békés vármegye, annak minden községe, így Szarvas is impozáns módon vett részt e magasztos és gyönyörű ünnepségen.

A városháza mellett felállított Kossuth-szobrot délelőtt 10 órakor koszorúzták meg az egyes küldöttségek. Békés vármegye törvényhatósága nevében Dőry Pál főispán a következő szavakkal helyezte el a talapzatra a koszorút: Békés vármegye közönsége nevében helyezem le a halhatatlan emlékü Kossuth Lajos szobra elé. A koszorú felirata ez volt: „Kossuth Lajos halhatatlan emlékének – Békés vármegye közönsége.”

Szarvas nagyközség képviselőjében Kollár Lajos főjegyző, Kovács János bírós és dr. Haviár Gyula kir. közjegyző jelentek meg az ünnepségen. A főjegyző magasztaló szavak kíséretében helyezte el a hatalmas, élő virágokból font koszorút, melynek selyem szalagján ez a szöveg állt: „Aki a nemzetért élt – örökké élt. – Szarvas közönsége.” Ezt a szalagot aztán a koszorútól leválasztották és a többi szalagokkal együtt az aradi múzeumban helyezték el. A koszorúzási aktus végén a többi nagyszámú küldöttséggel nagyon meleg fogadtatásban részesítette Arad város előjárósága és jeles polgársága.

Más: Szarvasra soha senki nem foghatta rá, hogy gyárváros. Még azok sem, akik történetesen szemlélői voltak Hajesz Lázár egykori kefégyárának, Sarlay János indigógyárának, a Réthy Sándor féle ecetszeszgyárnak vagy a községi kenderáztatónak, illetve ezek romantikus fekvésű romjainak. Szarvasnak ugyanis

már végzete, hogy a gyárakból legfeljebb a romok maradtak meg, vagy a gyár létesítésének a terve. Ez utóbbihoz tartozott pl. a gombgyaré, melyet nem sajnáltak a szarvasiak, mivelhogy igen sokat kívánt a német vállalkozó a községtől, aki fel akarta építtetni.

Sajnáljuk viszont azoknak a gyáraknak a fel nem építését, melyek csakugyan itt lettek volna legalkalmasabban létesíthetők, de megvalósításuk senkinek sem jutott eszébe. Pedig Szarvasnak meg volt minden adottsága ahhoz, hogy gyárvárossá fejlődhessen. Ennek ellenére hiába ajánlottuk magunkat a külföldnek, csak nem jött senki hozzánk gyárat létesíteni. Miért? Egyszerűen csak azért, mert ösztönszerűleg irtózik a nagyiparos az olyan helységtől, ahol a kisipar is napról napra sorvad, ha tetszik, haldoklik.

Más: Köztudott volt a század elején, hogy a kártyajátékok sehol nem dívtak annyira, mint nálunk Szarvason. Máshol ezt szigorúan tiltották, míg helységünkben ezt behunytt szemmel üldözték. Pedig a hazardírozó kártyajátékok helyeit nehéz fellelni, ha csak egy kicsit is körültekintőbbek az illetékesek és a közrendészet. Igaz, hogy az ellenőrzés nem volt könnyű, mert tény az, ha a hivatalos közeg belépett ilyen helyre, egyik másik kártyabarlangba, a játék menetét a kártyások azonnal és észrevétlenül nem tiltott játéokra váltották át. Voltak viszont esetek, amikor a hazardírozókat a közrend képviselői hoppon kapták és feljelentést tettek ellenük. Sajnos az esetek többségében a büntetőeljárás csak a feljelentésig jutott: simán elúszott. Ennek tudatában az alantas közeg nemigen törte magát, hogy feljelentést készítsen, elvégre potyára minek irkafirkáljon?

Más: Sehol nem lehetett ezt, csak Szarvason tapasztalni, hogy a kocsisok lovaikat kifogva minden felügyelet nélkül útnak eresszék a nagyvilágba. Ilyenkor az eleresztett lovak a főbb utcákat keresztül-kasul nyargalták, a járókelők nem kis ijedelmére, az iskolás gyermekek veszedelmére. Felmerült a kérdés, kit lehet ezért felelősségre vonni. Kit terhel a felelősség, ha a lovak valakit elgázolnak, megvadultan anyagiakban is kárt okoznak, pl. kirakatokat zúznak be. Senkit. Legfeljebb a kárvallott mehetett hivatalról-hivatalra, ponciustól-pilátusig. Legfeljebb azt a választ kaphatta, hogy akkor jöjjön, ha a ló agyonnyomta, vagy akkor, ha a ló be is törte a kirakatot. Legnagyobb veszélyt a közúti gyalogosforgalomra az

Öcsödről bejáró omnibusz lovai jelentettek: felügyelet nélkül száguldoztak a főútnak hol az egyik, hol a másik oldalán. Belátva a veszélyes helyzetet és az abból bekövetkezhető tragédiát, az előljáráóság végre cselekvésre szánta el magát.

Más: A közigazgatási rendeletek tömegében vajmi kevés volt az olyan, amelynek a lakosság üdvös hasznát látta. Ezen kevesek sorában találtatott a járdák tisztántartásáról szóló rendelet, amit azonban a háztulajdonosok, a bérlők és legfőképpen a város nem szoktak respektálni, s így a járókelők pallón, úgymint az aszfalton, téglajárdán éppúgy, mint a betonon egyaránt sárban és malajban kénytelenek járni. A cikk írója úgy látja, hogy jobban tenné az illetékes hatóság, ha a városi ingatlan hasznosítóinak nyomtatékosan felhívná a figyelmét, miszerint ama rendelet nem csupán azért született, hogy a tinta és a papír fogyjon, hanem azért, hogy be is tartsák. Annál is inkább, mert a lakosság érdeke szempontjából betartása és betartatása egyaránt kívánatos, sőt, feltétlen szükséges. Szóvá teszi a szerző azt is, hogy a kutakra libegő kantatündérek hármásával-négyesével összefogódzva teszik meg az oda-vissza utat, az amúgy is piszkos gyalogjárót, s így sárba szorítják az ott haladókat. Hogy rendőr, aki ezt megakadályozza, sehol nem található, az tökéletesen természetes.

Más: Amikor az Úr megteremtette a világot, és kimondta a nagy parancsszót, hogy legyen világosság, bizonytal nem gondolt Szarvasra. Kár, mert az Isten csodatevése nélkül be kellett látni, hogy Szarvason soha nem lesz világosság. Pedig már mindegyik szomszédos, valamire való várost a század elején már világított a villany. Itt csupán akkor gyúlt ki egy árva acetilén lámpa, ha valaki meggyújtotta az Árpád-bazár divatkereskedésének lámpáját. Villanynak még se híre, se hamva, de tárgyalások hosszú ideje sorozatban folytak a villanyos társaságokkal. Tárgyalt a község, tárgyalt a világítási bizottság. Mert világítási bizottságunk is volt. De volt mellette olyan sötétség is, hogy a hírhedt egyiptomi sötétséget hozzá képest nyári napnak lehetett tekinteni. Így legalább megtudhatták a szarvasiak, mire jó a világítási bizottság.

Más: Plátó és Arisztotelész úgy tartotta, hogy az édes semmittevés a legtökéletesebb életmód. Ezt a bölcseleti elvet nagy gyakorlati érzéssel valószínűsítették meg településünk atyái, akik a tudósító szerint valóban nem csináltak

semmit. A tudósító ezt írta: „Körösünk hajózhatóvá tétele, a kunszentmártoni vasút létesítése, villanyvilágítás bevezetése, Kossuth tér kikövezése és mindaz, amitől városunk haladása várható, megbukik azon, hogy városatyáink bölcsen akarnak élni. Holott a polgárok nem bölcs életmódot, hanem hasznos munkásságot várnak tőlük.”

Más: Az előjáróság végre megemberelte magát, s rendeletileg szabályozta a gőzfürdő fürdőzőnapjait, olyanformán, hogy hetenként már négy esetben lehetett fürdeni a következő beosztás szerint: kedden és szerdán délelőtt nőknek, délután férfiaknak, pénteken és vasárnap férfiaknak, délután nőknek. A kádfürdőt megosztás nélkül lehetett igénybe venni. Ez az új rendszer még mindig nem volt jó, de arra mindenképpen elég alkalmas volt, hogy: „Nesze semmi, fogd meg jól.”

A hozzáértők mondták, és el kellett hinnünk, hogy a szarvasi határ televényben gazdag földje fölöttébb alkalmas kertészeti növények termesztésére. Azért kellett elhinnünk a szakemberek állításait, mert azt a gyakorlat hűen igazolta.

Élt itt közöttünk néhány bolgár kertész, akik akárcsak elődjeik, úgyszólván koldusszegényen szakadtak ide és éppen úgy, mint őseik, takaros tőkét összemunkálkodva szándékoztak távozni. Jól tették. Szemesnek áll a világ! A szarvasiak pedig nem látták meg azt, amit a bolgárok. Mert lám, nem szégyen ám a káposztát termesztetni, hanem igen bölcs dolog, sőt nagyon hasznos is. Persze annak nem, akinek inkább elegendő volt a sovány búzatermés, szemben a gazdag zöldségterméssel. Minthogy pedig a szarvasi parasztság egy része ezen a téren meglehetősen konzervatív volt, a bolgárok megnyugodhattak, a mi gazdáink aligha fognak velük konkurálni.

Más: Büszkék voltak a szarvasiak a főutcájukra. Nyílegyenesen, szépen épült, majdnem olyan hosszú lett, mint a fővárosi Andrássy út. Az egyik végétől a másikig belátható. De ha történetesen a vasúti állomásnál lévő végétől valakinek gyalog kellett megtennie ezt a szép utat, esetleg poggyásszal a kezében, bizony elfelejtett büszke lenni főutcánkra.

Hogy pedig ez igen gyakran megesett az érkező utasokkal, az kétségtelen. A helybeli bérkocsisok még nem tartottak ott, hogy érdemesnek tartsák a vonattal érkezők beszállítását. Pedig lehetett volna ezen nagyon egyszerűen segíteni, ha a

béerkocsisok szemlélete változik: nem a lakosság van értük, hanem ők szolgálják a lakosságot – a személyszállítási forgalom lebonyolításával.

Más: A környéken nem voltak olyan szépen tapétázott házak, mint Szarvason. Csakhogy nálunk nem a belsejét, hanem az utcára néző külső falát borította a különleges „tapéta”. Hiába írta ki a háztulajdonos a fenyegető tilalmat: „A falragasztás büntetés terhe mellett tilos!” Dehogyan félt ettől a reklámcég, gondtalanul ragasztgatta – olykor lepedőnyi – plakátjait a hófehér falakra, a többiek mellé. Ezt kellett tenni, hiszen a reklámnak is élni kell, és mivel máshová nem ragaszthatta a plakátját, hát felékesítette vele a házak falát. A gyerekek meg egyenesen örültek neki, mert lekaparásukért állandó pénzhez juttatta őket a ház tulajdonosa. Később a községi vezetés rendeletileg tiltotta meg ezt a furcsa ornamentikát: hirdetési oszlopokat és táblákat rendszeresített a forgalmasabb közterületek mentén.

Más: A szarvasi orvosnak a krakkónak nevezett cigányvárosba világtalan éjszakán, esőben, fagyban egyetlen koronáért kellett kiloholnia a beteghez. Bíz ez nem volt valami jól fizetett tevékenység, különösen, ha tekintetbe vesszük, hogy olykor többlet kiadást jelentett. Például, amikor az orvos kocsijának tengelye tört el a térdig érő sárban, vagy a lova sántult le a hepehupás úton. Az orvos ekkor is csak egy koronát kapott, ha kapott. Ilyen közlekedés mellett nem volt ritka eset az orvos megkésett érkezése: betegét már mint csak halottként láthatta. Még is hányan sokallták az egy korona honoráriumot is az életmentő orvostól.

Más: Szombaton ismét a község kellős közepén történt meg a hulla vizsgálat. Már azt hittük véget vetett az előljáróság ennek az abszurdum állapotnak. Ellenkezőleg: szemet hunyt most is, mint mindig, s ez sehogy sem fér össze sem a közegészségüggyel, sem a jó ízléssel. Követelték: „Ne spóroljon a község, s tessék a fuvardíjat fizetni, vagy pedig van az udvaron elég kocsi, az istállóban pedig elé ló, s vitessék rajta a doktor urat, a kell, még Szerbiába is. – Tessék a halottaskamrát használhatóvá tenni, mert ha az ember mindjárt hullá is, de azért még nem állat, hogy olyan ronda épületbe behelyezzék. Aztán a tanyáktól a temetőig vezető utakat egy kissé gondoztatni, hogy ezáltal a közlekedés lehetővé tétessék.”

Más: Szóvá teszi az újságíró, hogy a piactér rendezése körül nem történik semmi, úgy van ahogy volt. Vagy arra számított az előljáróság, hogy úgyis jön a nyár, s felszárad? A piacon mind a gyalogosok, mind a járművek közlekedése lehetetlen, s a szegény lovakat könyörtelenül püföli, mindaddig, amíg a kátyúból a ló a kocsit kihúzza. A piactéri állapotról egy nóta is készült, imígyen: (Kis kutya, nagy kutya ne ugass hiába c. dallamra)

„Kis újság, nagy újság nem beszél hiába van neki piaca Szarvas városába.

Szarvas híres város a sárral határos.

Itt lakik a babám, aki nyakig sáros.”

Szarvas és Vidéke és a Szarvasi Hír

- Szilvássy -

**HELYTÖRTÉNETI ÍRÁSOK
1998**

Tartalomjegyzék

Árvíz Szarvason

NEC siker

Dr. Szilvássy László bánata

Dr. Melich János tiszteletére!

Helytörténeti morzsák anno 1899

Gr. Bolza képviselővé választása

1956-os megemlékezés magas fokon!

A szorgalmas szarvasi parasztról

Melis Györgyöt köszöntötték

Pécsváradi Antal lemondása

Oltárszentelés Szarvason 1899-ben

dr. Lengyel Sándor emlékére

Helytörténeti könyvújdonság!

Negyven évvel ezelőtt finomhumorú élclap jelent meg Szarvason

Tarlózás elfeledett dolgok között a régi Szarvasról

Néhány észrevétel egy korabeli anonim szerzőtől a múlt század végi Szarvas
infrastruktúrájához

Szarvasi morzsák az 1899. esztendőből

Petőfi István tiszteletére

A múlt értékeinek védelmében

Fenyvesi András: A haladó hagyományok ápolásával kapcsolatos közművelődési
feladataink Szarvasi tapasztalatok elemzése alapján

Kötetlen beszélgetés dr. Szilvássy Lászlóval

Egyről-másról a hajdani Szarvasról

Vajda Péter emlékére

Az első világháborús emlékmű krónikája

Hajdani lakodalmi szokások az Alföldön.

A márciusi ifjúság (Somlyai Lajos nyomán)

Erzsébet királyné emlékére

Ünnepeltek a reformátusok

Árvíz Szarvason

Amitől a Békés megye népe előre rettegett, az 1888. kora tavaszán bekövetkezett. A havas tél után nagymértékű és gyors hóolvadás hatására a Körösök és annak vizei annyira megemelkedtek, hogy az óriási víztömeg a gátakat sorra szétszaggatta és hatalmas területeket öntött el a veszedelmes ár. Gerla-Póstelek már az árvíz áldozata lett, s a Wenckheim birtok jelentős részét is a Kettős-Körös vize takarta. A grófi család sebtében Kígyósra menekült.

Csaba is árveszélyben forgott, az utcák tele voltak ár elől menekülőkkal. A város belső része víz alatt állt. A város külső védelmi vonalán ezrek serénykedtek, éjjel-nappal építették a védőtöltéseket.

Szarvason még nem volt vészes a helyzet, bár naponta 2-3 decimétert emelkedett a víz, de a jégzajlás szűnőben volt. A március közepén észlelt vízmagasság 6 m és 17 centimétert mutatott, amely 71 centiméterrel alatta volt az előző, az 1881-ben bekövetkezett árvíznek. A gátak magassága pedig 7 m 88 cm volt. Ennek ellenére itt folyton a gáton dolgoztak az emberek, védték a körgát biztonságát: sikeresen! Április közepén állt meg az áradás, 696 cm tetőzésnél, aztán rövid idejű stagnálás, majd apadás következett. Noha a jól karbantartott gátak ellenálltak a temérdek víznek, de kisebb szivárgások mégiscsak keletkeztek imitt-amott! Vízbe került Betlehem, az Anna liget, a Ponyiczky-kert, a gőzmalom és a régi sörház területe valamint a szarvasi és szentandrászi szőlők egy része. Legkésőbb a szappanosi és a mótyói szőlőkbe tört be a víz. A Mezőtúr és a Szolnok felé vezető utak alacsonyabb részeit meglovagolta az ár. A község lakott része lényegében megmenekült az árvízről. Elöntésre került 720 ^{210/1600} öles hold, ledőlt 56 építmény, a gátépítés 6895 frt, az összes kár 28.805 frt volt. Ettől a borzalmas víz okozta tragédiától 648 ezer kh került víz alá: 18 megye szenvedte el. Az árvízkárosultak segélyezésére a belügyminiszter gyűjtésre szólította fel a hatóságokat.

*Helytörténeti ez meg az Szarvasról, 1998.
- Szilvássy -*

NEC siker

A NEC Alapítványnál már 6 éve folyik a „Szociális gondozó és ápoló” szakképesítést nyújtó és éves intenzív oktatás. Ezen a héten ismét 20 fő tett eredményes vizsgát a szakmai vizsgabizottság előtt. Közülük két főt a szakmai vizsgarészekből dicséretben részesítettek, két fő pedig kitűnő eredménnyel zárta tanulmányait. Az egyik hallgatót, Molnár Ágneszt megkérdeztük, mi a véleménye a NEC Alapítványnál folyó képzésről. „Nem csak szakmailag adott nekem az iskola sokat, hanem emberileg is. Úgy érzem megtaláltam a helyem a világban” – fogalmazott a volt hallgató. A többiek is jó érzéssel, hasznos tudnivalókkal hagyják el az iskola kapuit, hamarosan gazdagítva a szakmát.

Dr. Szilvássy László bánata

Múlt heti lapzártánk után jött be kétségbeesve szerkesztőségünkbe dr. Szilvássy László helytörténeti közíró, aki hosszú évek óta dolgozik a Harruckern és Bolza hagyomány feltárásán. Rossz kedvét az okozta, hogy az október 3-i ünnepség alkalmával a rendezők elfelejtették meghívni, így nem találkozhatott a Bolza család tagjaival. Mint elmondta, munkásságát az eseményről megjelent tudósításokban sem méltatták különösebben. Dr. Szilvássy László abban reménykedik, hogy az újonnan megalakuló Képviselő-testület a jövőben eltér elődei ilyen irányú malőrjeitől.

Dr. Melich János tiszteletére!

Melich János 1872-ben született Szarvason, s 1963-ban hunyt el Budapesten. Egyetemi tanár, magyar nyelvtudós, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja. Tanulmányait Kolozsvárott és Bécsben folytatta, majd a budapesti egyetemen abszolvált 1895-ben. 1921-41 között a budapesti egyetem szláv filológiai tanszékén dolgozott, és 1943-47 között az Akadémia könyvtárának volt vezetője. 1952-ben nyerte el a nyelvtudományok doktora címet. A magyar nyelv történetének szentelte életét. Többek között foglalkozott a szókincs történetével, a történelmi nevek tudományával, és a magyar szláv jövevényszavaival. Több mint 1100 tudományos tanulmányt és könyvet publikált.

Azt hiszem igazán érdekesek azok a jövevényszavak, amiket a mai napig használunk. A legtöbbjük a vallás, a közigazgatás, a földművelés területéről valók: malaszt, szent, megye, udvar, szombat, péntek, szomszéd, mezsgye, barázda, stb.

Melich Jánost Szarvas nagyközség díszpolgárává választotta. Ez alkalomból az alábbi köszöntő hangzott el 1939. június 30-án Melich professzor szájából:

„Nagyságos Főszolgabíró, Elnök Úr! Nagyságos Főjegyző Úr! Mélyen tisztelt Díszközgyűlés! Kedves Földieim! Mély megilletődéssel állok itt Önök előtt, hogy szívből fakadó hálás köszönetet mondjak azért a megtiszteltetésért, melyben részesítettek. Díszpolgárukká választottak, a nevemről utcát neveztek el. Ezzel szülővárosom a legnagyobb kitüntetést adta nekem, amit egyáltalán város szülőttének, illetőleg egy embernek adhat. Az ilyen kitüntetés rendszeren politikusokat szokott érni, akik az ország vagy egy-egy város körül érdemeket szereztek, amelyek szélesebb vagy széles körben ismeretesek, amelyek a köznek, esetleg csak egy városnak javára, lakosainak boldogulására szolgáltak. Politikus nem vagyok, bár azt hittem, hogy a tudomány virágzásának egyik feltétele. Tudománnyal, annak is csak egy részével foglalkozom. Ahogy azonban

egy csepp vízben is benne van a természet minden törvényszerűsége, ez a csodálatos törvényszerűség benne van a nagy egységnek abban a részében is, amely nekem idestova ötven éve szerelmesem. Az én vizsgálataimnak tárgya a nyelv, érzelmeink és gondolataink kifejezésének ez a csodálatos hangszere, eszköze, amely néma, ha a szellem nem játszik rajta. Egy híres francia bölcsele, Pascal mondta, hogy az ember a nagy mindenséghez viszonyítva csak egy nádszál, de – s ez a fontos – gondolkodó nádszál.

Ez teszi őt a természet urává. Én evvel a leghatalmasabb emberi eszközzel, ezzel a csodálatos hangszerrel, a nyelvvel foglalkozom. Ennek vizsgálatával értem el olyan eredményeket, amelyekért itthon a hazában és a hazán kívül egyetemek, akadémiák, tudós társaságok elismerésükkel kitüntettek. E téren elért eredményeket jutalmazta a kormányzói kegy 1939. február 24-én, amikor a legnagyobb magyar tudományos érdemrenddel, a Corvin lánccal tüntetett ki. Ezt az alkalmat ragadták meg kedves barátaim, tisztelőim, hogy indítványozzák díszpolgárrá választásomat. Ezek a kedves emberek úgy gondolták, hogy eredményeimmel megszereztem magamnak és természetesen szülővárosomnak az elismerést. Hálásan köszönöm kedves barátaimnak, tisztelőimnek és a képviselő-testületnek, hogy tudományos eredményeimet ilyen magas szemszögből értékelték. Ne vegyék tőlem rossz néven, ha most egy pár szóval magamról, s arról a fejlődésről szólok, amelyeknek eredményeit köszönhetem.

A metafizikának nagy leibnizi elve: a Principium cohaerentiae /az összetartozás elve/ szerint minden dolog minden más dologgal összefügg. Csak ezzel az elvvel érthető meg annyira egy-egy ember pályájának, s így fejlődésének története. De ismétlem, ezzel is csak annyira-mennyire érthető. Ahogy élőszóban is látható és nem látható elemek, így a beszélő gesztusa, arcjátéka, szeme villanása, egész lénye, úgy egy-egy ember fejlődésében is talán a legfontosabbak az elemezhetetlen részek, s az elemezhetőkkal legfeljebb a fejlődés nagy vonásait látjuk.

Szarvas őstelepesei közé tartozik a családom.

A Melich név ismert itt a mai város alapítása óta. Az ev. egyház legelső anyakönyvében a többi között az van: „Anno 1735 die 18 Novembris. Inf. Judka, Pat. Melich Janos, Mat. Maria, Compat. Michael Razus, Comm. Kragowitz Anna.”

Magyarul ez azt jelenti:

„1735 november 18-án született Judit leányzó. Atyja neve: Melich János, anyja Mária. Keresztatyja Rázus Mihály, keresztanyja Krajcsovic Anna.”

Az 1722-ben alapított Szarvas legelső telepesei közé tartozott Melich János, aki ide feleségével vándorolt le Gömör-Nógrád megyéből. A név ugyanis az ott lakó evangélikusok között ma sem ismeretlen. Családi hagyományaink azonban ellene szól annak, hogy már 1735-ben az én őseim itt lettek volna. Családunkban az a hagyomány, hogy apai ágon, szépapám egy vásárra Gömör megyéből rokonaival idejött szénavontatókkal megrakott szekéren s a rokonok szépapámat, aki akkor kisfiú volt, ismerősöknél itt hagyták. Az én kutatásaim – írásos dokumentumokból – azt állapították meg, hogy 1800 előtt jöttünk le Málnapatakról Nógrád megyéből hat másik családdal, az okmány, melyből ezt tudom, a Kunstár, Demjan, Uhljar, Sztvorecz nevek fordulnak elő benne. Anyai ágon Tessedik Sámuellel jött őszám. Az öreg Pariska János hűséges udvarosa volt Tessediknek, s mint édesanyám gyermekeinek mesélte nem egyszer, ez az őszám Tessedik sírja mellé van eltemetve. Sírjához gyermekkorunkban édesanyánk nem egyszer el is vitt.

Bárhogyan is álljon a dolog, Szarvas őslakói közé tartozom. Apai ágon a családunk mindig kisbirtokos lehetett. Ezt abból következtetem, hogy nagyapám 1877-78-ban a város bírása volt, 1835-36-ban meg a gimnázium növendéke volt. Latin-magyar-német-tót Donatusát legbecsesebb ereklyéi közé számítom. Apám erős akaratú, a maga portáján szigorú fegyelmet, rendet tartó ember, édesanyám szelíd lelkű, gyermekeit istenfélelemben nevelő asszony volt. Édesanyám apja öregember volt, mikor elemibe kezdett járni, de mindennap a templomi reggeli könyörgés után hozzánk jött, maga köré gyűjtötte unokáit s mesét nekünk, melyekről csak később tudtam meg, hogy az akkor legelterjedtebb kalendáriumból valóak voltak. Amiként ő, édesanyám a Bibliát és a Tranosciust jól ismerték, az elsőből édesanyám sokszor olvasott vasárnaponként. Anyai nagyapám, édesanyám könyvszerető emberek voltak. Az elemibe szerettem járni, feledhetetlen előttem Sziráczky János szelíd arca, nagy munkássága, Benka Pál hozzám való atyai jósága.

Az ő felszólításukat követte édesanyám, mikor 1883-ban a gimnáziumba beíratott.

Nagy élvezettel tanultam. Lelki örömet okozott nekem mindaz, amit tanáraimtól hallottam. Sok-sok ilyen élményt tudnék elmondani, mint kedves emlék, itt zsongnak a szívemben, most ez ünnepélyes alkalommal, a hálára kulcsolják kezemet azok iránt, akik nemcsak tudással, de tudás révén eszményekkel töltötték meg lelkemet.

Eszményeimet az egyetemi oktatás s az azutáni idők állandóan ébren tartották, a mai napig ébren tartják. S kialakították az eszményeim, életfelfogásomat, világnézetemet, amely erősen Nietzsche felfogásához közeledik. Szerintem is Isten és törvény előtt minden ember egyenlő, a talentumok, amelyeket Isten adott és ad, különbözők. S éppen ez a különbözőség, ez az egyenlőtlenség minden haladás emeltyűje. Életfelfogásommá lett a másik hitem is, hogy csak a nemzet egészséges lelkiileg és hivatott nagyra, melynek tagjai a munkát erkölcsi kötelességnek tekintik. S hogy mindez így kialakulhatott bennem, hogy így állandóan eszményeknek élhettem. Hogy ilyen hivatásban tölthettem el életem javát, azt sok kedvező körülménynek köszönhetem. Közöttük van a szeretet, mellyel azok, kiknek körébe kerültem, irántam minden viseltettek. Közöttük van az isteni gondviselésnek az a nagy ajándéka, hogy olyan élettárssal áldott meg, aki munkámat igen-igen nagymértékben elősegítette.

De bármennyire is keresem fejlődéseim okait, bármennyire is látom feltételeit családi származásomban, szüleim nevelésében, iskoláztatásomban, jó embereimnek és ennek az áldott magyar földnek szeretetében más felsoroltakban, fejlődésem, elért tudományos eredményeim okai közt egy egész sereg van, amelyeket megnevezni nem tudok. Minden ember fejlődésében egy egész sereg elemezhetetlen ok van, az enyémben is. Az ember lelki fejlődésének egy ilyen elemezhetetlen, de legnagyobb horderejű okára mutat rá Arany János, mikor arról énekel, s megírja Csaba királyfi époszát, hiszen ő már úgymint öreg ember, beteg is, talán munkáját olvasni sem fogja senki sem, meg kora miatt azt az époszát talán be sem fejezheti:

„Mert sohasem tudjam, mi követi holnap
Egy rövid sóhajtás élete haladónak.”

de mégis:

„Ha későn, ha csonkán, ha senkinek: írjad!”

Tehát írnia kellett, mert úgy teremtette az Isten.

Úgy teremtett engem is az Isten, hogy áhítoztam alkotásai törvényszerűségére, áhítoztam igazságaira. Születésemkor tüzet gyújtott szívemben, olthatatlan tüzet, hogy megismerjem azt a nagy harmóniát, amely a tények, tárgyak között van, megismerjem azokat a törvényeket, amelyek a mindenséget uralják. S ha el is égtem volna benne, akkor is kutatnom kellett volna. De nem égtem el. Sok összefüggés felkutatására tett képessé az isteni kegyelem, ezek az én eredményeim. Ezek erősítették bennem a hitet, melyet mint gyermek szent örökségül szüleim rám hagytak. S mert istenélemben nőtem fel, az istenséghez még közelebb vittek. A kiváló tudósok egész sora vallásos, istenhívő, hitéhez ragaszkodó férfiú volt. Csak egyet ragadok ki e nagyok közül: Linné Károlyt, a növénytudomány nagy rendszerezőjét. Róla s vele kapcsolatban írják 1807-ben a Magyar Fűvészkönyv szerzői a következőt: „Minden munkáiból kitetszik a természet dicsőségét érző és tisztelő szív... nem szégyenlett kegyes lenni: mert a Teremtőnek hatalmasságát és Istenségét a teremtett dolgokban látta.”

Hálával hajtom meg fejemet az Isteni Bölcsesség előtt. Fejlődésemnek elemezhetetlen okai közt az Isteni Gondviselés a legelső, a legfontosabb. Mélységes hálával köszönöm neki, hogy képessé tett arra, hogy szülötte városom legnagyobb díszével kitüntethetett. Szenci Molnár Albert, a nagy szótáríró és zsoltárfordító, kinek zsoltárfordítása a reformátusoknak olyan becses könyve, mint az én szeretett evangélikus testvéreimnek a Tranoscius, s ez a református énekeskönyv épp azért a legtöbb kiadást, több mint százat megért magyar könyv, mondom, Szenci Molnár Albert élete végéig. 1633-ig a legdrágább kincseként őrizte meg azt a babérkoszorút, melyet tudomány jutalmául kapott. Nekem is van ilyen babérkoszorúm több is. Drága kincsként őrzöm őket – szívem utolsó dobbanásáig. Melléjük teszem megtisztelésüknek e külső jelét: díszpolgári okleveletem. Fogadják mélységes köszönetemet kitüntetésükért s fogadjanak el engem, őstelepese család sarját polgártársukká. Ismétlem és szívből köszönöm jószágukat, szeretetüket.

- dr. Valent Júlia,
Szilvássy -

Helytörténeti morzsák anno 1899

Az ág. ev. Újtemplom körül Zvarinyi János nagytiszteletű úr által kezdeményezett park fásítással haladt előre, amelybe az év tavaszán dr. Haviár Gyula szarvasi ügyvéd áldozatkészsége folytán 100 db fenyőfa lett ültetve. Erre kérdezte a tudósító: Hát az Ótemplom melletti tér korhadt fái helyén mikor fognak egy tisztességes és a hely méltóságának megfelelő parkot létesíteni.

Más: Messze tájon párját ritkítja a mi szép, kies fekvésű Népkertünk a liget, amely most teljes pompájában díszlik. A természet e csodás szépségében gyönyörködik boldog, boldogtalan, a sok esetlen suhanc és leány kivételével, akik pusztítani és nem gyönyörködni járnak a ligetbe. Valóságos vandalizmussal szaggatják le a fák lehajló ágait és a virágokat. Előljáróságunk jól tenné – ha már annyit áldoz a Népkertre – ünnep- és vasárnaponként néhány rendőrt vezényelne a randalírozó tacskók megfékezésére – fejeződött be a tudósítás.

Más: Koch J. az „Európa szabás” feltalálója májusban Szarvasra érkezett és itt tartózkodása alatt a Wéber Ignác vendéglőjének külön helyiségében szabászati iskolát nyitott. Koch J. találmányáról a Pestmegyei hírlap a következőket írta: Pár héttel ezelőtt valami hihetetlennek látszó hír járta be a híres várost, amely szerint Koch J. az Ún Európa szabás feltalálója 2 óra hossza alatt megtanít bárkit, kisebb nagyobb leányt szabni. Lehetetlen! – mondta erre mindenki, főleg azok az anyák, akik leány gyermekei 1-2 évet járnak szabás-varrás iskolába és még tandíjat kell fizetni érte.

Az illetékesek utána jártak tehát és tényleg meggyőződtek arról, hogy Koch J. olyan praktikussággal, amilyent még eddig talán egyetlen szabónak és varrónak sem volt alkalma, megtanítja a szabászatot 2 óra alatt.

A híres szabász tudásáról gr. Bolza Pálné is a legőszintébb elismeréssel nyilatkozott.

Más: Kmetz Mihály szarvasi kereskedőt, akinek egyik alkalommal az útja – vadászgatás közben – Borgulya János tanyáján vitt keresztül, a gazda koloncos kuvasz kutyája megtámadta. Kmetz erre lekapta válláról a fegyvert és a kutyát meglőtte, aminek következtében az megsérült.

A kutya tulajdonosa „ingó vagyon rongálása miatt” feljelentést tett Kmetz ellen és a kutyáért 50 ft kártérítést követelt. Kmetz tagadta, hogy szándékosan lőtte volna meg az ebet, hanem amikor a kutya ellen védekezett, véletlenül sült el a puska, s így találta el a kutyát.

A bíróság a vádlottat felmentette, mert ha szándékosan lőtte volna is meg a kuvaszt, azt önvédelemből megtehetette. – A kutya a tárgyalás idejére meggyógyult és vígan, fogat vicsorgatva ugat tovább...

Más: Szarvas egyik úri polgára Kalsbádban üdülvén, felcsapott Kneipp-kúra hívőnek (első alkalmazója, S. Kneipp nevérol) és annak gyakorlatát itthon is megtartotta. Egyik reggel kertjének dús harmatos pázsitján meztelen lábakkal sétálgatott, mintha hideg lábfürdőt venne.

Kocsisának kislánya, amint ezt meglátta, torkaszakadtából elkezdett kiabálni. Édesapám, édesapám, jöjjön csak hamar, a tekintetes úr megbolondult, sétál a vizes fűben. Így tudhatta meg a gyerkőc, hogy a tekintetes úr gyógyszempontból sétálgat a fűben.

Más: Vajdai András szarvasi cimbalomkészítő újabban tanújelét adta egyéb irányú kiváló kezűgyességének is. Ugyanis megmutatta, hogy nemcsak jó hangú és erős szerkezetű cimbalmokat tud készíteni, hanem a szarvasi tájfajta ménistállót is megcsinálta fából 100 méterben, melyet ő a szegedi kiállításra készített, alig 20 nap alatt. Örvendhetett Szarvas, hogy Vajdai a remek helybeli iparosok egyike.

Más: Özv. Valkovszky Mihályné és fia, Mihály csabacsüdi birtokosok, a szarvasi ev. Újtemplom részére egy díszes csillárt ajándékoztak.

Más: Gróf Csáky László Ugocsa megye főispánja, gr. Csáky Albin országgyűlési képviselő (gr. Bolza Anna férje) fia november 6-án esküdött örök

hűséget Szirákon gr. Degenfeld Schomburg Lajos országos képviselő leányának, Augusztának – az ev. szertartás szerint.

Szarvasi Lapok

- Szilvássy -

Gr. Bolza képviselővé választása

A gr. Csáky Albin képviselői lemondásával megürült szarvasi mandátumot a polgárok többsége gr. Bolza Gézára ruházta át. A választással a polgárok meg voltak elégedve, mivel méltóbb utódot alig választhatott volna községünk lakossága. A választás különben példás rendben folyt le dr. Lengyel Sándor elnökletével. Az eredmény kihirdetése óriási lelkesedést keltett, mindenki Bolzát éltette. Hatalmas zászlókkal és cigánymuzsikával vonult a tömeg a községháza elé, hogy az eredmény hivatalos kihirdetését meghallja és onnan folytonosan éljenezve menjen hosszú, tömött sorban a gróf Körös-parti kastélyához.

Hatalmas tüntetéssel vette körül az emberi sokadalom Bolza Géza grófot, amikor a teraszon megjelent. Utána jelent meg dr. Lengyel Sándor választási elnök, aki magasan szárnyaló beszéd kíséretében átnyújtotta a grófnak a mandátumot. Hivatkozott arra, hogy Bolza Géza gróf a programbeszédében makulátlan választást akart: Óhaja teljesült, büszkeséggel veheti át polgártársai mandátumát. Az új képviselő a lelkes ovációtól meghatottan köszönte meg választói bizalmát. Azért örült az eredmények: mert a szabadelvűség győzött, mert véget ért a polgárság békés egyetértését megbontó harc és mert a lakosság szabad akarata szerint azt választotta meg, akit akart. Végül a választási bizottság elnöke megköszönte a szabadelvű párt odaadó vezéreiből s minden egyes választópolgárnak, aki a győzelmet elősegítette. Az óriási tömeg percekig lelkesen éljenzett, miközben az új képviselő alig győzte a gratulációkat fogadni. Késő este

lett mire elcsendesedett a község és a máshonnan jött érdeklődők eltávoztak (1900).

*Helytörténeti ez meg az Szarvasról, 1998.
- Szilvássy -*

1956-os megemlékezés magas fokon!

Az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc eseményeire emlékeztek Budapesten október 21-én a Szent Margit Gimnázium dísztermében, amelyet az 56-os Szövetség és a Szövetség a Jövőkért elnevezésű Szervezet rendezett. A volt Kaffka Margit Gimnázium, ami most egyházi iskola, az 56-os forradalom 42. évfordulójára nemzeti díszbe öltözött. Az iskola aulájában fotókiállítás keretében is megemlékeztek 1956-ról. A megemlékező ünnepséget korabeli katonai mundérba öltözött őrséget álló veteránok és cserkészek népes hada tette színesebbé.

Az ország minden tájáról, sőt még a határon túlról is érkeztek vendégek, akik egykoron részesei voltak az októberi eseményeknek. A vendégek körében neves egyházi és állami személyiségek foglaltak helyet.

Homoki János a Honvédelmi Minisztérium államtitkára mondott ünnepi beszédet, melyben hangsúlyozta: „Vissza kell térni 1956 szelleméhez, gyors és teljes szemléletváltásra van szükség az oktatásban, hogy a balsors helyett a jobb sorsra, a negatív szemlélet helyett a pozitív megközelítésre helyeződjenek a hangsúly.”

Az ünnepség felemelő pillanata az volt, amikor a 92 éves Pater Faddy Othomar a Szent Korona Társaság elnöke kitüntetésekkel adományozott 56 hőseinek, majd a forradalom felszentelt zászlóit átnyújtotta a Szent Margit Gimnázium igazgatójának és a Széchenyi Gimnázium tanulóinak.

Legyen örökre áldott az 1956-os forradalom hőseinek, mártírjainak emléke – hangzott el zárszóként.

A szorgalmas szarvasi parasztról

Az elmúlt század végén lábra kapott a környéken az a hamis nézet, hogy a paraszti gazdálkodást nem kell tanulni, az csak úgy ragad az emberre, mint kerékre a sár. Csak legyen az embernek egy kis szerencséje, s némi tárgyi ismerete, s máris lehet gazda. Azt, hogy valaki a gazdálkodást előzetesen és rendszeresen tanulja s méghozzá könyvekkel, azt egy évszázaddal korábban még nagyon kevesen tartották célravezetőnek, sőt feleslegesnek gondolták. Ebből a téves felfogásból eredt az a gyakorlat, hogy aki némi pénzzel rendelkezett, földet vásárolt vagy bérelt, s kapta magát gazdálkodásba kezdett. Majd pedig kellő szakértelem híján néhány év leforgása alatt tönkrement és elvesztvén azt a pénzét is, melyet a vállalkozásba fektetett. De legalább gazdagabb lett egy élettapasztalattal.

Akik ismerik a szarvasi népet és tudják azt, hogy kb. 4/5-ük tanyán lakott, ott ahol népiskolák is voltak, viszont „földművelő iskola” – egy sem. Pedig nagy szükség lett volna rá. Hiszen Szarvas lakossága földműveléssel kereste kenyerét és többségük nem is kis sikerrel. Engedetlen szorgalmuk által anyagilag szépen gyarapodtak, amit legjobban bizonyít az a körülmény, hogy alig néhány év alatt 2000 holdat vettek meg örökösen és a vételárat az előző földjükből teremtették elő – nagyfokú takarékossgal párosítva. Túlzásba vitt szerény, ha tetszik nélkülözésig fajult életvitelük az újabb és újabb földvásárlókért folyt. Így jutottak a Batthyányi-féle szőrhalmi és az Inkey-féle kákai pusztákhoz.

Az igaz, hogy akik a pusztákat megvették nem jártak földművelő iskolába, az élet tanította őket napról-napra. Már zsenge gyermekkoruk óta gazdálkodással foglalatoskodtak, szüleiktől és környezetüktől sajátították el a paraszti munka fortélyait – az ősi módszer szerint. Az újabb kor gazdálkodási ismerete egyelőre idegen volt számukra, egész életük hagyományon alapult.

Községünk nagykiterjedésű határában 1500-2000 tanya volt, amelyek között lévő tanyasorok akár kis faluknak is minősülhettek volna. A tanyák többsége – földdel együtt – módos gazdák tulajdonát képezte. Ha egyszerűen számolunk, s tanyánként egy családot veszünk 1-2 ifjú nemzedékkel, akkor a külterület tanyai világában ezernél több fiatalkorú férfi élt.

Nos, nézzük csak mivel foglalatostkodtak a családok odakint a tél folyamán:

Nappal a jószág ellátása, takarmánykészítés, az udvar rendezése, a házi szükséglet biztosítása várt rájuk és máris beköszöntött az este. Mi történt azután? A nagyobb helyiséggel bíró tanyai házakban vacsora után beszélgetésre összegyűltek az emberek, az idősek és fiatalok, az asszonyok és leányok. Pipafüstös, levegőzetlen helyen beszélgettek a napi dolgokról, közben nevetgéltek, mulattatták egymást. A nők között voltak, akik fontak, kézimunkáztak, csuhéztak vagy más egymást segítő tevékenységben vettek részt. Rendszerint a társaság idősebbjeinek álmosága vetett véget a bandázásnak: aztán mindenki „nyugodalmast” kívánva csöndben haza széledt. Ennyi volt abban az időben a tanyasi földműves igénye, s ez teljesült. Márpedig ez nem semmi!

Ma úgy látjuk, jobb lett volna értelmesebben tölteni a munkaképes népnek az estéket, főként az ifjúságnak, hogy kimozduljon a szokásossá váló merevségből, hogy kitekinthessen a világba, ahol ismereteket szerezhet szervezett oktatás formájában az előrehaladottabb mezőgazdasági termelésről. Megtudhatta volna miként juthat általuk még hasznosabb gazdálkodáshoz és kulturáltabb élethez. Ahhoz, hogy ez megvalósulhasson nyilván pénzre volt szükség. De kitől és honnan?

E kérdést követően egymást érték a szülői megjegyzések: „...én sem tanultam mástól csak az apámtól, még is tudtam földet venni; a fiúnak sem kell tanulni sehol, csak legyen neki is néhány fertály földje, akkor elég okos gazda lesz belőle.”

Néhány évtized múlva a gazdaképzésre mégiscsak sor került, de már a korábbi elképzelésnél magasabb szinten. A tessediki koncepció alapján Európába elsőnek Szarvason.

Igazságok a gyakorlati gazda életéből

Mihoffer Sándor a mezőgazdaság alapfeltételeit közmondásszerű mondatokban foglalta össze egy kis füzetben. – Közülük mutatóba néhány:

Őszi szántás: fél trágya. Vak barázda: nem barázda. Őszi szántásnak megmaradjon a barázdája. Legelőd, réted, herésed, búzád tavasszal megfogasold. Ki mélyen szánt, bő termést lát. Sekély szántás, sekély aratás. Fekete föld adja a fehér kenyeret. Az eke azt gazdagítja, aki tud vele bálni. Gabona alá ne trágyázz. Trágyás elővetemény után jó a gabona. Mennél több a trágyád, annál jobb a vetésed. A termést a gazda keze adja. A föld csak akkor táplál, ha táplálsz. Korai vetés ritkán csál, késői ritkán fizet. Ősszel porba, tavasszal sárba vess. Gazos vetés rossz gazda. Ha ocsút vetsz, gazt aratsz. Tiszta mag ad tiszta vetést. Homokba rozs, agyagba búza. Rossz magból jó termést ne várj. Konkoly ott is terem, ahol nem vetik. A föld terem, de a gazda termel. Azt termelj, ami teremhet. Ritka vetésnek vékony az aratása. Úgy vess, hogy a mag felül ne maradjon. Rossz gazdának rossz a termése. A termés akkor biztos, ha benne van a zsákban. A gazda mindent lát, a cseléd csak amit akar. Nem az idő a gazda, hanem a munka. Többet ér a jó legelő, mint a rossz vetés. Folytonos trágyázás nélkül nem folytonos a termés. Gaznak kapa kell. Amilyen a fa, olyan a gyümölcse. Kanca elli a csikót, de abrak az anyja. Ne a barázdában álljon vagy feküdjön a marhád, hanem az istállóban. Legjobb ostor az abrak. Nem a marha száma határoz, hanem az állapota. Disznó megeszi a makkot, de föl nem megy a fára: a gazdának kell azt megtennie. Az ökör a földet nem magának szántja. A marha csak akkor sok, ha kevés a takarmány. Aki magának rossz gazda, másnak is az.

Szarvasi Hírlap, 1904

- Szilvássy -

Melis Györgyöt köszöntötték

A 75 éves Melis György tiszteletére tűzte műsorra tegnap Mozart Cosi fan tutte című vígoperáját a Magyar Állami Operaház. A szarvasi születésű, Kossuth-díjas, kiváló művész Don Alfonso szerepében lépett színpadra. Szarvasról a művész tisztelői közönségbuszt indítottak az előadásra.

Melis Györgyöt az előadáson az Operaház, a város nevében pedig Szarvas vezetői köszöntötték. A művész, aki az operairodalom valamennyi jelentős bariton szerepét elénekelte, ötvenedik évadját folytatja az Operaházban. Melis Györgyöt, Szarvas díszpolgárát születésnapján kedves meglepetésül már a nyáron városi delegáció látogatta meg budapesti lakásán. Szarvas novemberben hazavárja a művészt, akinek tiszteletére hangversenyt adnak a város amatőr zenei előadói.

- (r) -

Pécsváradi Antal lemondása

Akik az utóbbi hetekben figyelemmel kísérték a közmeghallgatás és a Baráti köri közgyűlés történéseit észlelhették, hogy e fórumokon határozott kritikával illette a város oktatásügyét Pécsváradi Antal gimnáziumi igazgató.

Március 3-án beadta a Vajda Péter Gimnázium és Szakközépiskola éléről történő lemondását 1998. június 30-i hatállyal. A témával kapcsolatban a hét elején sajtótájékoztatót tartott (lapzártai információink szerint az elfogadásról március 25-én dönt a város képviselő-testülete.)

Az alábbi pontokba foglalta indokait:

1./ Igazgatóságom négy éve alatt nem sikerült tisztázni az intézmény helyét a városi oktatáspolitikában. Célunk a tanulók felkészítése az érettségi vizsgára és a sikeres felvételire. E kettős feladat nagy terhet jelent, mert a szintek között komoly különbség van. Ebből következett számomra, hogy a feladat végrehajtásához

kiemelt pénzügyi támogatást kapok. Ezzel szemben nincs különbség sem a feladatok nagysága, sem az intézmény típusok között.

2./ Az éves költségvetés nem biztosítja az iskola töretlen fejlődését, nem a szakmai igényesség irányába hat. Négy éve zajlik a haláltánc évről-évre, decembertől február végéig tengernyi idegeskedéssel míg elkészül az egyre inkább megkurtított költségvetés. Ezen időközben az igazgató és a vezetők nem azt a munkát végzik, amit nekik végezniük kell. Ebben az évben iskolánk az állami normatív támogatás 26 %-át kapja a várostól, helyi támogatásként. Ez a 26 % nem szakmai számításon alapul, hanem egyszerű visszaosztáson.

Ennyi van számodra és kész.

3./ Nem értek egyet az intézmény-finanszírozás új elveivel, a kincstári rendszer bevezetésével. E bevezetés számomra azt jelenti, hogy az iskola elveszti autonómiáját, önállósága egy részét. Holott a rendszerváltásnak éppen ez volt a lényege – az önállóság. A gimnázium folyamatos revíziót kapott a város részéről, járt nálunk a Gordius Audit, sőt az Állami Számvevőszék is. Gazdálkodásunkban nem találtak kivetni valót, szerintem megérdemeljük az önállóságot.

4./ Nem értek egyet a szakképzési hozzájárulás önkormányzati kezelésével sem.

Itt kifejtette, hogy tervszerűen használták fel a támogatóktól kapott pénzt.

5./ Úgy érzem, hogy a közoktatás csúcsán álló intézmény nem kapja meg azt a támogatást, melyet múltja, jelene és rangja alapján megérdemelne.

E pontnál megemlítette, ha megkapták volna a kellő erkölcsi és anyagi támogatást, akkor 15 éven belül megcsinálják a Tiszántúl egyik legjobb iskoláját.

Megköszönte az aggódó és féltő telefonokat a szülők és támogatók részéről. Cáfolta, miszerint hamarosan a Dunántúlra költözne.

Szakmai körök még tudni vélik, hogy a lemondás okai között szerepelhet a Székely Mihály Szakmunkásképző és Szakközépiskola és a Vajda Péter Gimnázium, minden komoly szakmai alapot nélkülöző tervezett összevonása.

A tényekhez tartozik, hogy a hét elejéig a Városháza irányából (polgármester, jegyző stb.) érdemben nem keresték a köztisztviselőben álló kiváló oktatásügyi szakembert.

- Szenes János -

Oltárszentelés Szarvason 1899-ben

Oltárt emelt a szarvasi római katolikus templomban Bak Lajos kolozsvári asztalos, a kolozsvári törvényhatósági bizottság tagja, városunk szülötte. Az Isten, e férfiú vallásosságát, szorgalmát és igyekezetét megjutalmazva, jelentős vagyonnal áldotta meg, aki viszont vagyonát nemes cselekedetekre igyekezett fordítani. Jó módjában, gyakran gondolt szülőhelyére, ahol a napvilágot meglátta s kicsinyke katolikus egyházára, ahol megkereszteltetett. Többször gondolkodott a felett, mivel lephetné meg szegény egyházát, hogy maradandó emléket hagyjon számára. Ezért eljött Szarvasra, hogy elképzelésének kivitelezését itt beszélje meg. Ennek kapcsán ismerkedett meg Szirmay L. Árpád plébánossal, aki jótéteményéhez hasznos tanáccsal látta el.

Hónapok teltek el, míg végre február 2-án Gyertyaszentelő Boldogasszony napjára elkészült és elhelyezésre került a régi Mária-oltár helyén a Bak Lajos által adományozott új oltár. A felszentelés is ugyanezen a napon történt, melyet Grócz Béla prépost, endrődi kerületi esperes végzett. E kettős ünnepen először az oltár, aztán a gyertya szentelésre került sor.

A szent misét Grócz prépost celebrálta, az evangéliumkor pedig Szirmay plébános lépett a szószékre, aki a szent evangéliumot ezen alapigével vezette be: „Emeljetek oltárt az Úrnak!” (Királyok könyve). A szent mise alatt Lichtenverther Antal kántor által betanított négyhangú énekkar énekelte a meghatározó zsolozsmákat. A mise végeztével a Mária-társulat köszönte meg Bak Lajos és neje adományát.

Az új oltár a templom hajójának baloldalán, a régi Mária-oltár helyére került. A magas, román stílusú oltár a szűz Mária szobrát, ölében a gyermek Jezust tartva, foglalja magában. A Mária szobor az egyház költségén készült, Szirmay plébános műízlését dicsérve.

Délben az adományozó férfiú és neje tiszteletére Szirmay plébános úr adott szűkebb körben ebédet, ősi magyaros vendégszeretettel, ami természetesen magyaros felköszöntőkben is bővelkedett.

dr. Lengyel Sándor emlékére

Az emberélet olyan a sors kezében, mint szélben a pehely, elég egy fuvallat, elszállt, s oda van. Dr. Lengyel Sándor Szarvas köztisztviselőben álló, kiváló képességű, kedves modorú ügyvédje nem gondolta, hogy a vonat, amelyen hétfőn elutazott, a halál birodalmába röpíti, és hogy csütörtökön egy sötétre festett „Hulla” feliratú kocsi hozza vissza, de nem a szerető családjá körébe, hanem a temetőbe, örök pihenőre.

Dr. Lengyel Sándor hétfőn délután utazott el Gyulára, ahol másnap törvényszéknél tárgyalása lett volna. Este érkezett meg, s a Komló nevű szállodában szobát bérelt. Megvacsorázott s este 10 órakor aludni tért. A szobaasszony másnap reggel 7 órakor fel akarta költeni. Amint a szobába lépett, meglepetve vette észre, hogy a villany ég. Az ügyvédhez lépett, költögetni kezdte s ekkor látta, hogy dr. Lengyel Sándor halott. A szállótulajdonos értesítésére csakhamar megjelent a helyszínen a rendőrség és a községi főorvos, aki megállapította, hogy dr. Lengyel Sándort még az éjszaka folyamán szívszélhűdés ölte meg.

Csütörtök reggel érkezett Orosháza felől a hullát szállító vonat, amelyet ekkor már az állomásnál nagy tömeg várt. A kettős koporsóba zárt tetem agnoszkálása után kezdetét vette a vasút raktári helyiségében a gyászszertartás, amelyet Szirmay esperes-plébános kettős papi segédlettel cereblált. A szertartás végeztével a Beliczey és Deák utcán át vitték ki dr. Lengyel Sándort örök nyugvóhelyére 1910. szeptember 29-én. Élt boldog 60 esztendő.

Helytörténeti ez meg az Szarvasról, 1998.

Helytörténeti könyvújdonság!

Megjelent Szilvássy László legújabb szarvasi érdekeltségű ismeretterjesztő könyve, a Helytörténeti ez meg az címen. Kiadója a helyi Mikoszoft Bt. A mintegy 200 oldalas könyv 99 Szarvassal kapcsolatos eseményt és legalább ennyi tudósítást tartalmaz. Találhatók még benne versek, humor, bölcseletek, helyi szlovák folklór és képek.

Tekintve, hogy a kiadvány az 1848/49. évi forradalom és szabadságharc évfordulóján jelenik meg, az a történelmi esemény jeles alakjai előtt is tiszteleg.

A meglehetősen korlátozott példányszámú könyv mindegyike sorszámozott. Kapható a „Bölcs bagoly” és a „Stúdium” könyvesboltokban.

Negyven évvel ezelőtt finomhumorú élclap jelent meg Szarvason Tarlózás elfeledett dolgok között a régi Szarvasról

„Az ősszel szarvasi látogatásomkor a „Bárány”-tól elindulva eljutottam a „Rubicsek-malom” utcáig, ahol a régi Sipos-féle házat kerestem fel. Itt ma az állampénztár van. E házban lakott Sipos Sándor, az első szarvasi kir. közjegyző két fiával: Somával és Sándorral. E két ifjú tevékeny részt vett Szarvas társadalmi és kulturális életében, azt anyagiakkal is támogatták, amit bizonyít az is, hogy 1886-ban „Forró-Kása” címen élclapot adtak ki.

Ez a lap és annak szerkesztői, mint sok más dolog is, rövid 40 év alatt feledésbe, mentek, de mert Szarvas magasabb kulturális életét igazolja ez az élclap, e pár sorban mentem meg a feledéstől.

A Magyar Nemzeti Múzeumban fellelhető a „Forró-Kása” bekötött 1886. évi egy évfolyama, amelynek első lapja a következő:

Első évfolyam. 1. szám. Január 17.

„FORRÓ-KÁSA”

Tót-magyar élcz lap.

Feltáalaja: Prcsok György

Fújja: Tücsök Gyurka

A lap felelős szerkesztője: Sipos Soma ügyvéd.

Kiadó: Sámuel Adolf.

Előfizetési felhívás a „Forró-Kása” című

politikai élcz lapra.

- Zelifizetési dobszó -

Bumm, bumm, bumm !

No haza! mosd mutasál meg mit tucz!

Zím Prcsok György fogom adni neked zujság, hogy tanuljad zokos politikát, a potom boldoguljad, vagy nevesed. Nekem seczko jedno ! neked meg mindkettő javadra válik. – Zím zadom zujság, te agyál penyáz, hogy legyen biven. Bumm, bumm, bumm !

Zujság kostál csak styiri zlati, zegisz esztendőre; de nem szuksegeczere fizetni, fizethecz rátákba is – minden három hónaponként egy víkom forintjával.

Tücsök Gyurka fúkálja kasát, hogy szádat meg ne zigessen.

Zaplaty, a ptom csus! Prcsok György 48-as Hubanista.

Helyes a mondás: Tücsök Gyurka viccz-ispán.

Kiadói szó.

A „Forró-Kása” című élcz lap, melyet a „Borsszem Jankó” népszerű alakja Prcsok György, Tücsök Gyurka társaságában szerkeszt (mindkét alakot ismert írónk Sipos Soma írja) megjelenik minden második vasárnapon, változatos tartalommal. Hozni fog humoros költeményeket, politikai és társadalmi satyrákat versben és prózában, túrócszentmártoni országgyűlési tudósításokat, frissen sült híreket és adomákat s kedélyderítő célja mellett a tótosítási törekvések

ellensúlyozásán munkál, tárgyilagos modorban, kizárásával minden személyeskedésnek.

Így szól a „Forró-Kása” előfizetési felhívása és kiadói szava, amelynek szerkesztője Sipos Soma, míg munkatársai az akkori „Borsszem Jankó” szerkesztőségének tagjai voltak. A karikatúrákat az európaihirű békésmegyei Jankó rajzolta. A vicclap bár országos érdeklődést keltett, mégsem tudta magát egy évnél tovább fenntartani, mert tulajdonképpen csak a szarvasiakat érdekelte annak tartalma, amely az 1880-as évek elején az Alföldön fellépett pánszláv mozgalmakat ostromozta.

Mi – akkori diákgyerekek – remegő izgalommal vártuk a lap megjelenését és lelki gyönyörűséggel olvastuk annak minden sorát. E sorok írója még ma is szóról-szóra visszaemlékezik egyik-másik versre, amely e lapokban megjelent.

Prcsok György személye annyira közkedvelt volt a diákság között, hogy a karikatúrához hasonló békéscsabai származású Moszkovcsák Györgyöt (később Maros György békéscsabai községi jegyző) „Prcsok” névvel látták el osztálytársai, amely név haláláig ismerősei között rajtamaradt.

A „Forró-Kása” munkatársai a karikatúra rajzolóval együtt 1886. év nyarán lerándultak Szarvasra és Sipos-kertben kedélyes mulatkozás közben Janurik György bíró szomszédnak istálló falát telerajzolták a „Forró-Kása” szereplő egyéniségeinek karikatúráival. Mi a kerítésen keresztül gyönyörködtünk e rajzokban, – nem úgy azonban Janurik György, aki a főszolgabírónál tett panaszt háza bepiszkításáért, aki Sipos Somát arra kötelezte, hogy az istálló faláról a szénrajzokat lekapartassa és a falat újra bemeszeltesse. (Mily műrekek mentek így tönkre.).

Nagy változás 40 év alatt – a Sipos-fiúk Szarvason letörtek, Soma Egerbe került törvényszéki bírónak, ahol később öngyilkos lett, Sándor Budapesten a „Fővárosi Lapok”-nál helyezkedet el és ott élt hosszabb ideig, ma már alig emlékezik rájuk valaki is Szarvason s még kevesebben a „Forró-Kásá”-ra, amelyből majd legközelebb egy pár szemelvényel szándékozom untatni a szarvasiak közül azokat, akik a 40 év előtti időkre még visszaemlékeznek. Addig is a viszontlátásra!

Egy öreg szarvasi

Néhány észrevétel egy korabeli anonim szerzőtől a múlt század végi Szarvas infrastruktúrájához

Unos-untalan szeretünk dicsekedni azzal, hogy községünk az utóbbi időben mennyire haladt előre. Megmutatnánk a gyönyörű Népkertünket, az Erzsébetligetet, a szépkiállítású artézi kutunkat, a fából készült színházunkat, a Nyári Színkört, az Árpád-Szállodát és Vendéglőt, az egyes követett utcáinkat, az aszfalt járdáinkat s a jó ég tudná meg mivel dicsekedhetnénk.

Vegyük elő első sorban a község központját, a Piac teret. Nos ez van akkora, mint kevés helyen, de van is ott – nagyobb eső után – akkora sár és latyak, hogy a feszes lábbeli lemaradozik az ember lábáról.

A tér szélén tekint a messzeségbe a nemrég épült emeletes Árpád-Szálló. Impozáns építmény, cifraságait csodálattal nézi nemcsak a tanyasi, hanem a nagyvárosból idelátogató idegen is. Eddig az volt a baj, hogy Szarvas nélkülözött olyan tágas, valamire való vendégfogadót, ahol az átutazó kellően kulturált ellátásban részesülhetett, ahol a helyi intelligencia díszes bálókát rendezhetett és amely nagy tömeg befogadására is megfelelt. Most már van ilyen épület, csak az a baj, hogy ennek a díszes vendéglőnek nincs elég látogatója. Büszkén mondhatjuk, hogy gyönyörű dísztermének a megyében nincs párja. De az is igaz, hogy olyan hűvös terem kerek ez ég alatt nincs több, mint az Árpádé. Bár egész nap ég a terem falaiban lévő kályhákban a tűz, meleg még sincs.

Rendelkezünk követett kocsi úttal is, de ha bokáig érő sár nincs is a Beliczey úton, mint amikor még Nagy utcának nevezték, van viszont akkora por rajta, hogy az önmagukról megfélelkező embereket hosszabb idejű ott tartózkodás után akár molnároknak is nézhetnék. A lakások ablakait itt nyáron rendszeresen csukva tartják. Száraz időben a finom por úgy lepi el a főutat, akár a guanó. Ehhez hozzá segít még mészpórával a Piac téren lévő meszesbolt is.

Községünknek már néhány kilométer hosszú aszfalt járdája is van, melynek a szélein lévő téglák és az aszfaltagyag között több centiméteres hézagok ásítóznak. Ritka eset, hogy nedves időben ezeken a járdákon balesetek nem fordulnak elő. Ez ott gyakoribb, ahol a gyalogjáró takarítását rendre elmulasztják a lakók.

A Piac téri nagy és szépkivitelű artézi kutunkban szemérmatosan álldogál a sudár termetű, közel két méter magas Ceres római istennő szobra, s búsan tekint maga elé. Mintha szégyellné azt, hogy bár már közel tíz éve őrzi a kutat, nem akadt a községi pénztárban néhány forint arra, hogy a talapzatát képező kőállvány (posztament) oldalára rávéste volna valaki a kút elkészítőjének nevét és az alkotás esztendejét. (Sajnos ezek a helységünket szimbolizáló gímszarvas szobráról is hiányoznak. Pótlásuk feltétlenül megilleti alkotójukat: Szilvássy). Így folytatja tovább a szerző. Ha Ceres istensége képes volna szólni, alkalmasint azt mondaná a naponként előtte elsétáló városatyáknak: „Tán saját dicsőségteket féltitek, hogy elődeitek érdemeit nem akarjátok megörökíteni?, hogy az irigység ne bántson benneteket, viszonzásul tegyétek meg azt, hogy az Árpád szálloda lépcsőházában helyeztétek el, a ti érdemeiteket hirdető emléktáblát.”

A Holt-Körösünk bal partján lévő Népkert, remekhely. A természet szépségét csodálhatjuk meg minden fáján és bokorján. Tetszetősek a néhol csapásnyi széles útjai és vágyat ébresztenek az itt-ott fellelhető romantikus zegzugai. Kár, hogy az olykor meglehetősen sok látogató nem talál elég ülőhelyet – padot.

Ugyebár „színházunk” is van, melynek aztán igazán nincs párja széles e hazában. Annyira szellős és léghuzatos, hogy a színházba járó közönség nyáron is kénytelen meleg ruházatban ülni, ha nem akar reumát kapni. Sok az ajtó, sok az ablak, ami elkerülhetetlen huzatot okoz, azért is hátrányos, mert a színészek hangját halkítja, olykor – szeles időben annyira, hogy a primadonna lágy hangja alig élvezhető.

Még azzal is dicsekedhetünk, hogy van toronyóránk, amelyek talán soha nem jelzik egyidőben az időt, mintha a lelkesek nem akarnák egy nyelven dicsérni a magyarok Istenét.

Hallott-e még valaki ilyet: községünk főutcáján dinnyeföldek (!), amelynek létét a helyi közegészségügyi szempontok indokolták azzal, hogy a Beliczey és a

Kossuth útja szorult levegőjét a vetésen keresztül vonuló ózondús levegő úgy frissíti, mint valami ventilátor.

A szerző (B.) szerint úgy látszik, Szarvason az embereknek mindenre van idejük, csak a közügyekre nincs senkinek.... apáink konzervatív szelleme nem hogy kihalt volna, de napról-napra erősebben fejlődik közöttük.”

- Szilvássy -

Szarvasi morzsák az 1899. esztendőből

Kár nekik a magyar kenyér címmel jelent meg: „Ha a hazaárulás bűn, úgy nemzeti nyelvünk ellen elkövetett merénylet, szinte véték, melyet bár ha büntetni nem lehet, de a merénylő megérdemli, hogy közmegvetéssel sujtassék.

- Köztudomású dolog ugyan is, hogy községünk tanyai iskoláiban magyar nyelven tanítanak, ami előttünk oly annyira természetes valami, hogy azt másképpen elgondolni nem is tudnánk. Sajnos azonban vannak, akik ezt nem látják rendjén való intézménynek, sőt felháborító dolognak tekintik, hogy Magyarországon a tanuló ifjúságot – a jövő nemzet oszlopait – a törvényes és kötelező magyar nyelven oktatják, s ezek a szegény lelkűek még ebbeli sérelmük orvoslását is keresik. Mint értesültünk, többen – számra elég sok – közös kérvénybe fogják kérelmezni, hogy tanyai községi iskolánkban tót nyelven tanítsanak. Nem akarunk az illetékes köröknek határozatukhoz instrukciót adni: a kérelem feletti ítélezést nyugodt lélekkel bízzuk reájuk, hanem mi csak az érdemeket akarjuk jutalmazni akkor, midőn nyilvánosan kijelentjük, hogy az ilyen hazafiak a közmegvetésre ezúttal már megérették.”

Más: Községünk országgyűlési képviselője gr. Csáky Albin úr, gr. Bolza Anna férje, Anna-ligeti birtokán különböző fenyőfákkal egy nagyobb szabású Erzsébet ligetet alakított ki.

Más: A Beliczey úton sétálgató embereket kellemes meglepetés érte, amikor a községháza elé értek és annak díszkertjében a szőnyegkertészet legszebb

változataiban gyönyörködhetek. Elismerés illette Krebsz Zoltán községi kertészt, aki a kertet nagy szakértelemmel és odaadóan gondozta, nagy örömet szerezve vele a virágkedvelő közönségnek.

Más: Az ezüst és a bezinai szőlőbeli lakosoknak régi vágyuk ment teljesezésbe, amennyiben Zvarinyi János lelkész kezdeményezése folytán májusban az – Ezüst-szőlőben – az ottani népiskolában megtartott vizsga alkalmából – Blacskó István, a bezinai szőlőkben pedig – ugyancsak a népiskolában megtartott vizsga végeztével – Zvarinyi János lelkész a közadakozásból készített harangokat felszentelték. Az új kis harangok csengő ékes szava, nemcsak az adakozó jó lelkületét, hanem mesterük, Turi János és fia ügyességét is messzehallhatóan dicsérte.

Más: Mi sem bizonyítja jobban, hogy a szarvasi cigányzenészek mily jó muzikusok voltak, mint az, hogy midőn Rác Pépi bandája Londonban aratta a babérokat, s vele az angol fotókat, addig Szarvas másik zenekara, amely Czapek György, Ivanics János és Károlyi Mihály vezetése alatt állt, 14 tagú bandával a Csorba-tóhoz ment vendégszereplésre.

Más: A község előjáróságának azt a június 21-én benyújtott indítványát, hogy a „Népkert” – a továbbiakban „Erzsébet liget”-nek neveztessék, a közgyűlés egyhangúlag elfogadta. Egyúttal intézkedés történt, hogy a ligetben táblák legyenek elhelyezve, melyeken az új elnevezés tájékoztassa a ligetbe látogatókat.

Más: A déli harangozás történetéből ezt olvastam: ...III. Calixtus pápa rendelte el a déli harangozást, mégpedig minket magyarokat különösen érdeklő okból. Midőn 1456-ban Hunyadi János és Kapisztrán János szerzetes vezérlete alatt a keresztény hadsereg összegyűlt az Al-Dunán, hogy II. Mohamed szultán Belgrád ellen nyomuló hadseregének útját állja, III. Calixtus pápa elrendelte, hogy valamennyi keresztény templomban szólaljanak meg a harangok déli 12 órakor és a harangszóra minden keresztény ember imára kulcsolja össze a kezét a fegyverek győzelméért.

Az 1456. július 20-21-i véres csatában Hunyadi János és Kapisztrán János egyesült hadai fényes diadalt arattak a törökökön. A győzelem híre augusztus 6-án jutott el a pápához, aki azonnal elrendelte, hogy a győzelem emlékére a déli

harangozásról kiadott bullája örök időre szóljon. Azóta minden délben hirdetik a harangok a templomokban, a székesegyházakban Hunyadi János dicsőségét.

Más: Hogy Szarvas nagyközség a lótenyésztés terén milyen első rangú helyet foglalt el az országban, legjobban kitűnik a földművelésügyi miniszter által összeállított, s az 1899. évi köztenyésztésre engedélyezett mének jegyzékéből.

Ez mutatta, hogy városunk a megyében első, az országban pedig harmadik helyen állt (32 helységről). Szarvason a tájfajta – lótenyésztés meghonosításával a lótenyésztés színvonala rövid idő alatt oly nagy mértékben emelkedett, hogy nemcsak engedélyezett ménekből lett több, hanem a piacon is, mint elsőrangú lótenyésztő község szerepelt.

Más: Bár az esős idő nagyon hátráltatta a gabonafélék aratását, a zab kivételével úgyszólván be volt fejezve. A termés mennyisége és minősége általában jó volt, a búzából holdanként átlag 8q termett. Az árpából is megfelelő mennyiségűt és minőségűt takarítottak be. A búza mázsája 7, az árpáé 5frt körüli áron kelt el.

Más: Községünk meglehetősen nagy anyagi áldozattal szeretett volna hozzájárulni ahhoz, hogy itt Szarvason egy gombgyár létesüljön. Az előrehaladott tárgyalások folyamán már szinte látni vélték a füstölgő gyárkéményeket, hirdetve egy lehetséges virágzó gyártelep létezését. Sajnos a remény teljesen dugába dőlt, mert a tőkés, aki a gombgyárat létesíteni akarta, szándékától (szerencsére) elállt.

Más: A szarvasi egyetemi ifjúság hazafias és jótékony célra az Árpád dísztermében nagyszabású bált rendezett. A táncmulatság nemcsak azért látszott sikeresnek, mert a helyi intelligencia teljes megjelenésére lehetett számítani, hanem azért is, mert az ifjak elhatározták, hogy a „petrezselyemárulás” szalonképességét felrúgják, így azt mulatságukból teljesen ki fogják zárni. Erre az alkalomra Salac Elemér joghallgató egy kellemes dallamú pattogós jogászcsárdást komponált, amely itt hangzott el először Pepi zenekarának világlátott húrjain.

Más: Helységünk egy eredeti, kedves és humoros alakjával ismét kevesebb lett. Örökre elment, váratlanul az ízes beszédű Dérczy Péter bátyánk, akit már hosszú ideje egyszerűen csak „kapitány bácsinak” neveztek. Az emberek pedig szívesen vették, ha rájuk az öcsém megszólítást használta, katonás hangnemben,

hiszen ezzel is csillogtathatta daliás voltát. Valaha huszárcapitány volt az öreg, s szeretett is erről az időről hol tréfásan, hol komolyan beszélni. Zamatosan előadott múltját mindig nagy érdeklődéssel hallgatták, különösen a fiatalság.

Egyébként jómódú gazda volt, de elszegényedett, ezért a községházán küldöncként foglalatoskodott. A sors csapásait könnyedén viselte, jó humora mindvégig megmaradt, a tréfát valósággal gyártotta. Különc ember volt, így a családja körében, ha nem tetszett neki valami, szinte folyton morgott. Állítólag a Morgó utca az ő morgásáról kapta a nevét.

A nyugalmazott huszárcapitány élete 66 éves korában ért véget. Temetése nagy részvéttel ment végbe a római kat. szertartás szerint.

Más: Megdicsőült Erzsébet királynénak lelki üdvéért, a helybeli rk. templomban szeptember 22-én (halálának első évfordulóján) az összes hatóság és testület képviselőjében, valamint nagyszámú lakos részvétele mellett, Szirmay L. Árpád plébános gyászmisét tartott.

- Szilvássy -

Petőfi István tiszteletére

A koszorús költő testvéröccse 1825. augusztus 18-án Szabadszálláson született. A vézna bátyjával szemben erős testalkattal, nyugodt temperamentummal áldotta meg őt az ég. A nyílt eszű ifjút 1836. őszén az aszódi kis gimnáziumba adta be az apja, Petrovics István, de két év múlva otthon tartotta saját mesterségének tanulására. A család annyira elszegényedett, hogy már csak a kis Sándorra futotta a keresetből: Sándort Selmece küldte az apja tanulni. Ezekért István nem zúgolódott, az öregedő és a vagyontalanná vált szülei támaszaként szívesen vállalta az otthoni mesterségbeli munkát.

Petrovicsék 1841-ben Dunavecserre költöztek, innen Szalkszentmártonba, majd Dömsödre, ahol az ifjú István 1842-től három éven át önállóan vezette az apja mészárszékét. Közben Várpalotára járt egy kislány kedvéért, már mint

képzett mészároslegény és talán ott is ragadt volna, ha nem jön közbe a szabadságharc. Ekkor vetette papírra e sorokat: „Elmegyek én katonának, az leszek, vérben forog édes hazám, én megyek!”

Egyszerű közkatonaként önként jelentkezett a honvédseregbe, ahonnan a rácsok ellen irányítja a parancs. Katonai magatartásának jutalmául Buda ostrománál is hősiesen helytállt, ezért főhadnagyi ranggal tüntették ki, majd röviddel utána százados lett. Így harcolta végig a szabadságharcot egészen a világosi fegyverletételig. Itt elfogták, besorozták az osztrák hadseregbe és Tiroalba vezényelték. A közlegényből altiszt lett és Scheswig-Haltsteinba vitték, ahol német nyelvtudásra tett szert.

Sok hányattatás során 1851-ben elbocsátották a szolgálatból s Péterváradra vonult, hogy polgári mesterségét folytassa, de két év múlva az emigrációval való összeköttetése miatt letartóztatták és háromévi sáncmunkára ítélték, mert az osztrákok szerint azokhoz tartozott, akikre egy esetleges újabb forradalom esetén szerep várhat. A raboskodást ártatlanul szenvedte végig. Szabadulására 1856-ban került sor, amely csak részben volt az, mert a prágai fogságból még egy évi utólagos katonai szolgálatra rendelték Brünnebe.

Szabadulása után rémségesen szabad lett, de nem tudta mihez kezdjen. Felment a fővárosba és ott egy ügyvéd irodájában kapott alkalmazást, mint másoló. A jó megjelenésű derék fiatal tisztviselőt kedvvel fogadta a környezete. Rövidesen gyakori vendég lett Horváth Árpád (Szendrey Júlia második férje) házában, s az írók társaságában Jókai és Gyulai is bizalmába fogadta. Így került kapcsolatba egyik volt rabtársával, Böhn Jánossal, akinek ajánlatára Dánosra, Gaylhoffer János földbirtokoshoz szegődött a két fiúgyermek mellé nevelőnek. Rövid idejű ittléte során ismerte és szerette meg gazdája ragyogó szépségű leányát, Antóniát, aki őszintén viszonzta érzelmét. A szülők ezt a szerelmi viszonyt azonban nem vették jó néven, sőt makacsul ellenezték a frigyet, míg évek múltával a fiatalok kitartása mégis megtörte a szülői ellenállást, s 1863 karácsonyán végre István hitveseként ölelhetette magához hön szeretett kedvesét.

Előtte, 1858-ban Szendrey Ignác támogatásával Békés megyébe, a Batthyányakat követő, Geist Gáspár földbirtokos csáki uradalmába került gazdatisztnak. Ez inkább kedvére való foglalkozás volt, hisz a ház körüli

gazdálkodás gyakorlatára már gyerekkorában szert tett, főleg az állatokkal szeretett bánni. Sokat és sokfélét látott a szakmában, amikor az állatvásárokra járt ... A beosztó, takarékos életmódja meghatározta itteni jövőjét. Az a 22 év, melyet Csákon töltött, nemcsak gazdája vagyonát gyarapította, hanem a sajátját is. Mintagazdaságot teremtett, különösen a szarvasmarha-tenyésztés érdekelte. Szép sikereket ért el a juhtenyésztés terén is: a keresztezett Geist-féle juhokat külföldön is elismerték.

Szigorú embernek tartották a gazdaságbeliek, mert nem tűrt semmiféle lazaságot, rendet és becsületes munkát várt el minden alkalmazottjától. A legcsekélyebb mulasztást is megtorolta, ezért nem rajongtak érte – a Geist-család kivételével. Az öreg Geist halála (1873) után a gyermekeik gyámja lett, ami már magatartásáról önmagában is bizonyítvány. Nem kevésbé a család vagyoni és jogügyi intézőjének a hagyatéki iratokhoz csatolt jegyzőkönyv részlete, mely szerint: „... úgy a pénz, mint minden egyéb vagyon kezelése körüli tevékenységéhez szenny nem tapadt.”

Petőfi Istvánt ezidőtájt Kondoros község pénztárosának választotta, melynek tisztét ez esetben is a rá jellemző pontossággal töltötte be. Szívesen időzött Kondoroson, ahol a jó ismerősök között önzetlen barátokra is szert tett. Sűrűn találkozott Dérczy Ferenc bíró házában tarokk partira egy kis társaság: Zilinszky István gazdatiszt, Práznovszky Ferenc szarvasi szolgabíró, Rigó Nádor katonatiszt, Pethe József kondorosi jegyző. Kártyázás közben poharazgattak, adomáztak és nevetgéltek, hogy a gondterhelt napok kellemesebben teljenek.

Petőfi István komoly ember volt, a vidám társaságot azonban nem kerülte, együtt tréfálkozott a többiekkel. Az italozásnak nem volt híve, megvetette a korhelykedést és nem is dohányzott. A csáközi és kondorosi vadászatok romantikája messze híresek voltak. Ilyenkor több nemesurat látott ez a környék, akik nemcsak vadat űztek, hanem az ország dolgait is megvitatták.

Petőfi Szarvasra is ellátogatott, hol a vásárok miatt, hol a Takarékszövetkezetbe, melynek nemcsak részvényese, hanem alapító tagja is volt. Leggyakrabban a kisöccse, Zoltán itt tartózkodása idején fordult meg Szarvason, hogy tájékozódjon az ifjú magaviseletéről. Ilyenkor Zoltán szállásadója, Horváth Károly tanító informálta Istvánt a meglehetősen

könnyelműéletű, szilaj természetű fiúról. Ellátogatott a gimnáziumba is, és ott Tatay igazgatóval megtárgyalta Zoltán dolgait, amelynek sajnos alig volt fogantaja. Hogy a kis bohém gyermek ne vesszen örökre el, jobbnak látta Petőfi, ha az öcsköst kiveszi a gimnáziumból és magával viszi Csákóra. Amit lehetett, megtett Zoltán érdekében. Nem rajta múlt, hogy a betegeskedő ifjú nemsokára meghalt.

Petőfi minden külső készítés nélkül felismerte, hogy az élete nagyot változott, nagy műveltségre tett szert, míg az egyszerű székálló (mészáros) legényből többnyelven beszélő intező lett, aki ezeken kívül még jómódú is. Gondoskodott, hogy testvérbátyja irodalmi és emléktárgyai a Nemzeti Múzeumba kerülhessenek megőrzésre.

Sándorhoz a testvéri szeretet szálain kívül hódolat is kötötte. A kis Zoltán halálával kettős gyász nehezedett rá. Ezt a fájdalmat is túl kellett élnie. Talán könnyebben telnek szomorkás napjai – gondolta -, ha szabad idejében verseket írogat, melyből legalább másfélszáz maradt utána. Ezek művészi értéke, ami van benne, az „a Sándor emléken és költészetén csüggő testvér merengése.” Verseinek többsége azon túl, hogy „bátyjához és a népdalhoz tapad, van benne valami közvetlenség, de szárnya gyenge, lendülni képtelen.” Versei az Életképekben, a Vasárnapi Újságban és a Hölgyfutárban jelentek meg leginkább. Összegyűjtött versei az életrajzi bevezetővel dr. Bajza József által láttak napvilágot a Petőfi Könyvtár XVII. füzetében (Budapest, 1909).

Petőfi Istvánnak családi otthona a szó igazi értelmében nem volt, feleségével Antóniával, akit éveken át kimondhatatlanul szeretett, kb. 3 hétig élt együtt. Röviddel házasságkötésük után neje kényszerből félreállt, és már csak halálakor látta újra a férjét. Bajza életrajzából: „A pusztai magányában egy asszony kerítette hatalmába Petőfi István érzékeit, s a szívtelen teremtés nem engedte szabadulni martalékát a házasság után sem.” Az 1880-ban írott újabb végrendeletében, amelyet az előzőhöz képest a bekövetkezett vagyoni változás indokolt, úgy rendelkezett, hogy vagyonának legnagyobb részét Schneider Elíz asszonynak hagyományozza, aki 22 évig „gondozó barátnéja volt”. Gaylhoffer Antónia, akitől nem vált el, a dévaványai 300 hold haszonélvezetét – sok teherrel és egyéb kötelezettséggel – és a kenderesi gazdáknak kölcsönadott 3300 forint kamatját kapta. Legszomorúbb az egészben, hogy mire a hosszú hagyatéki tárgyalásoknak

vége lett, a törvényes feleségre hagyott vagyonnak is vége lett. Elúszott, mint dióhéj az árban ...

Petőfi Sándor elveszett. Vele kidőlt a fa, letört a fa ága, és elszáradt a gyümölcse. Petőfi István meghalt Csákon 1880. május 1-jén, 55 éves korában. István sírjának fehér márvány sírköve a csáki cselédtemetőből a kondorosi, a mai Petőfi István Általános Iskolába került. Hamvai 1908-tól a Kerepesi temetőben, a Petőfi-család sírboltjában nyugszanak, melyeket a Petőfi Társaság jóvoltából helyeztek oda.

- Szilvássy -

A múlt értékeinek védelmében

Ma már minden viszonylagos és vitatott. A valaha értéknek tekintett emberi, társadalmi, történelmi értékek lassan a lomtárba kerülnek. A természet, az élővilág, az épített környezet pusztul, mert a pénz, a mérhetetlen gazdagodási vágy, a fogyasztói társadalom értékrendje válik a cselekvések meghatározójává.

Lehet itt törvényeket hozni arra, hogy jövőnk terveibe a múlt értékeinek megőrzését is foglaljuk bele, ha mindennapi cselekedeteinkben még észre sem vesszük, hogy kompromisszumnak, vagy szükséghelyzetből adódó helyes döntésnek fogadjuk el azt, amivel szemben erkölcsi vagy egyéb kifogásaink vannak.

Értékeink megőrzését szolgálná a műemlékvédelemről valamint az épített környezet alakításáról és védelméről szóló törvények alkalmazása, melyet az országgyűlés az elmúlt évben alkotott meg. E törvények legfontosabb – elsősorban az önkormányzatokat érintő - részleteivel is megismerkedhettek azok, akik elolvasták a Szarvasi 7 1998. január 16-i szám „Háttér” rovatában megjelent írást.

Csupán az önkormányzati feladatok illusztrálása végett idézem az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVI-II. törvényből:

„55.§/1/ A településkép védelme érdekében az építésügyi hatóság:

a/ az épület/ek és /azok/ környezetének kialakítása, továbbá az egy épületben lévő valamennyi üzlethelyiség homlokzatának, valamint kirakatszelvényeknek és feliratoknak, hirdetésberendezéseknek összehangolt építészeti – műszaki tervezését, valamint

b/ az épület külső helyreállítását, homlokszínezését és az építmény előnyösebb építészeti megjelenését szolgáló egyéb munkákat is elrendelheti.

/2/ Az /1/ bekezdésben megjelölt munkálatok elrendelésének feltételeit a települési... önkormányzat rendeletben szabályozza.”

A törvény végrehajtásával kapcsolatos feladatokkal – a tervek szerint – a Képviselő-testület ez évben nem kíván foglalkozni.

Akik itt lakunk nem mindegy hogyan érezzük magunkat a városban, hogy magunkénak valljuk-e, vagy csak lakunk benne, mert lakni valahol mégis kell?

A város sajátos hangulatát adó építészeti elemek, együttesek, a történelmi múlt emlékei megmaradnak-e, melyek nélkül Szarvast akár másnak is lehetne nevezni?

Mindezekre a kérdésekre csak egy jól átgondolt városrendezési terv adhatna választ, melyben ötvöződni kell az újnak a múlt megőrzésre méltó elemeivel.

Évekre visszatekintve elmondhatjuk, hogy – nem kevés pénzért – készültek városrendezési tervek, de nekem mégis Rajkin ismert mondása jut eszembe:

„Valami van, de nem az igazi!” A helyzet jellemzésére álljanak itt a város polgármesterének az 1994. október 17-i képviselő-testületi ülésen elhangzott szavai:

„Amikor az Általános Rendezési Terv megrendelésre került, ezzel egyidőben kértük a város arculattervének elkészítését is.

Nemcsak, hogy arculatterve nincs a városnak, de még Általános Rendezési Terve sincs.

A ma kiadott anyag, mely rendezési tervként került a testület elé, annak biztosan nem minősíthető.”

Hogy milyennek szeretnénk látni városunkat – mondjuk 10-20 év – azt valójában a város egészére vonatkozóan, senki nem tudja. Ötletek, felvetések, valamiféle tervek vannak, de az utca embere ezekről nem értesül.

Tudja-e mindenki, hogy olyan elképzelések vannak, vagy talán csak voltak, hogy a Kossuth út valamikor sétáló utca lesz, vagy hogy ugyanitt – piachoz közel – áruház épülne?

Ki hallott már arról, hogy a Deák út és a Vajda Péter út közötti szakaszon egy átjárót képzelnek el a Szabadság út és a Kossuth között?

Az információ hiányáról a hivatalosak szerint valószínűleg mi – a város polgárai – tehetünk, mert nem megyünk el „közmeghallgatni”, ahol ezek az információk egy mellékmondatban még el is hangozhattak. Lenne ugyan egy önkormányzati hetilapunk, ahol sok minden megjelenik, amitől azonban a városi ügyeket illetően tájékozottabbak nemigen leszünk.

A polgárok nagyfokú tájékozatlansága természetesen hasznára válik a mindenkori vezetésnek:

- a „plebejusoknak” nem áll módjában számonkérni a tervben kitűzött célok teljesítését;

- a rendezési tervek gyakori változásának okát sem kell megmagyarázni, esetleg elfogadtatni.

A változások pedig igencsak gyakoriak, melynek okát és menetét szinte lehetetlen megérteni vagy követni.

Csak a példa kedvéért:

A képviselő-testület az 1932. november 19-i ülésén jóváhagyott egy listát, mely azon épületeket tartalmazta, melyek a rendezési terv és más szempontok miatt el nem idegeníthetők, tehát továbbra is a város önkormányzatának tulajdonában kell maradniuk.

Másfél év múlva, amikor megalkotják az önkormányzat tulajdonában lévő lakások és helyiségek elidegenítéséről szóló 18/1994./VI.13./sz. rendeletet a listáról máris kimarad 4 lakás a Petőfi út 7 és 8, a Rét út 1/1 és a Kossuth út 52. sz. alatti épületek.

Fenyvesi András: A haladó hagyományok ápolásával kapcsolatos közművelődési feladataink

Szarvasi tapasztalatok elemzése alapján

Olvasóink bizonyára emlékeznek arra, hogy a múlt év őszén részleteket közöltünk Fenyvesi András értékes tanulmányából. Ezúttal a szerző kérésére közzétesszük a tanulmány további gondolatait is.

A rendkívül értékes festmények, szobrok és más alkotások tárlatának látogatói felejthetetlen művészi élményben részesültek. A kiállítás november 22-től december 5-ig volt nyitva.

E kiállítások programba iktatását, illetve megrendezését Tessediknek a parasztság felemelkedéséért való tevékenysége motiválta. Az ő példáját követve nekünk is mindent el kell követnünk, hogy a parasztság egyre szebb és tartalmasabb életet éljen, s az életszínvonala állandóan emelkedjék. A nevezett kiállítások megrendezésével lényegében a Tessedik-hagyományt ápoltuk, hiszen a paraszti munka megbecsüléséhez szükséges élmények megszerzésére teremtettünk kedvező lehetőségeket.

A Tessedik Sámuel Mezőgazdasági Tudományos Napok keretében a Debreceni Agrártudományi Egyetem Szarvasi Öntözéses-Meliorációs Főiskolai Kara, az Öntözési Kutató Intézet, a Békésszentandrás Tessedik Sámuel Mezőgazdasági Termelőszövetkezet, a Haltenyésztési Kutató Állomás, a Szarvasi Állami Gazdaság, valamint a Tiszántúli Talajjavító és Talajvédelmi Vállalat rendezésében megtartott igen színvonalas, valóban tudományos előadásokon a legkitűnőbb szakemberek a mezőgazdaság egy-egy területének és a talajjavításnak a legújabb eredményeit, s a következő években megvalósítandó feladatait ismertették. Több alkalommal az ország különböző részéből megjelent

érdeklődők töltötték meg a termet. E nagy sikerű előadássorozat megrendezésével szintén a Tessedik-hagyományt ápoltuk, hiszen a legkorszerűbb ismeretek elsajátításával, a legújabb módszerek alkalmazására való buzdítással az ő példáját követjük.

A Nemzetközi Mezőgazdasági Filmbemutató keretében november 10-én Szarvason, 11-én Kondoroson, 12-én Gyomán és 13-án ismét Szarvason vetített bel- és külföldi szakfilmekből is igen értékes ismereteket szerezhettek az érdeklődők. E rendezvényünkkel szintén eredményesen vettük ki részünket a Tessedik-hagyomány ápolásából, hiszen – példáját követve – a más országokban elért tudományos sikereket ismertük meg a modern technika segítségével. (Kétségtelen, hogy az ilyen céllal tett tanulmányutakat nem helyettesítheti, de jól pótolja a film.)

A Tessedik Sámuel emlékére rendezett (december 20-án megnyitott) Országos Bélyegkiállítás a mezőgazdasági vonatkozású ismeretszerzés lehetőségének bizonyításával ugyancsak kedvező alkalmat nyújtott a hagyományápolásra. 29 ifjúsági és 48 felnőtt bélyeggyűjtő igen gondosan összeállított anyagának megtekintői nemcsak tudásukat gyarapíthatták, hanem felejthetetlen élményekben is részesültek.

A programfüzet tanúsága szerint a Tudományos és Művészeti Hetek keretében október 28-án emlékhangversenyt rendeztünk Bartók Béla halálának 25. évfordulója tiszteletére, december 14-én pedig a Szarvasi Állami Zeneiskola növendékeinek Bartók-Beethoven hangversenyére került sor. Mivel Bartók a parasztdalok (az eredeti magyar népdalok) fáradhatatlan gyűjtője és tudományos rendszerezője volt, megítélésünk szerint helyesen döntöttünk, amikor ezeknek a hangversenyeknek is helyet biztosítottunk ebben a programban.

A rendezőszervek minden lehetőt elkövettek, hogy a 150. évforduló alkalmából az életmű lelkiismeretes gondozóitól elvárt tisztelettel, méltón adózzunk Tessedik Sámuel emlékének. A hagyományápoláshoz rendkívül értékes segítséget nyújtottak a megyei és országos napilapok, hetilapok, folyóiratok, valamint a Magyar Rádió és Televízió.

A hagyományápolás tényét csak akkor bizonyíthatjuk meggyőzően, ha az ezzel kapcsolatos tevékenységet évfordulótól függetlenül, rendszeresen

végezzük. E követelménynek megfelelően elhatároztuk, hogy minden év november-december hónapjában megrendezzük a Szarvasi Tessedik Sámuel Mezőgazdasági Heteket.

Az 1971. évi II. Szarvasi Tessedik Sámuel Mezőgazdasági Hetek keretében már nem méltattuk Tessedik munkásságát külön előadásban. Az új gazdaságirányítási rendszer tapasztalatai mezőgazdasági vonatkozásban és A mezőgazdaság feladatai a IV. ötéves terv időszakában című előadással mégis az ő hagyományát ápoltuk, mert az általa kialakított gyakorlatnak megfelelően a legaktuálisabb tudnivalók megszerzésének szervezett lehetőségét biztosítottuk.

Véleményünk szerint abban az esetben, ha egy-egy előadásban csak utalunk a munkásságra, ma is aktuális megállapításait, tanácsait idézzük, a kutatási módszerét továbbfejlesztés igényével átvesszük, az emberekhez és a munkához való viszonyunk kialakításában az ő példáját követjük, tulajdonképpen a Tessedik-hagyományt ápoljuk.

A modern hagyományápolás előbb ismertetett módszerét természetesen más kiváló személyiségek életművének gondozásakor is sikerrel alkalmazhatjuk.

A Tudományos és Művészeti Hetek megrendezésével bizonyítani akartuk, hogy a hagyományápolással egyidejűleg a szakmai műveltség növelésére és művészi élmények nyújtására is lehet kedvező alkalmat teremteni.

A pedagógiai hagyományok ápolása

Vajda Péter (jeles költő és író, haladó pedagógus, kiváló természettudós) 1843-tól 1846-ban bekövetkezett haláláig a Szarvasi Evangélikus Gimnázium igazgatója és tanára volt. Halálának 125. évfordulója tiszteletére 1971. február 10-től március 22-ig Pedagógiai Heteket rendeztünk.

Február 10-én, az évforduló napján a síremlék megkoszorúzásakor, később a Vajda-emlékkiállítás megnyitásakor mondott beszéd, valamint a jubileumi emlékünnepeken elhangzott - Vajda rendkívül értékes és igen gazdag munkásságát hitelesen bemutató, tudományos igényeket is kielégítő - emlékbeszéd az életmű további lelkiismeretes tanulmányozására és ápolására ösztönözte a hallgatóságot. Alkotásainak sorából kiemelkednek a Szarvason

1843. októberétől 1844 márciusáig mondott erkölcsi beszédek; ezek ma is megszívlelendő tanácsokat, intelmeket tartalmaznak.

Életművének gondozásából a Szarvasi Vajda Péter Gimnázium és Szakközépiskola nevelőtestülete valamint tanulóifjúsága egyre aktívabban veszi ki a részét.

„Pedagógiájának... kiemelkedő jellegzetessége a szemléletességre való törekvés... Ez a törekvés nyilvánul meg abban a mozzanatban is, hogy Szarvasra kerülén mindent megtett egy megfelelő fizikai szertár alapjainak lerakására is.”
(Hanzó Lajos: Vajda Péter: Békéscsaba, 1958. 98. oldal.)

A Békési Élet 72-es évfolyama alapján

- Fenyvesi András -

Kötetlen beszélgetés dr. Szilvássy Lászlóval

Véleményem szerint a legnagyobb elismerés illeti meg a Szarvasi Városi Könyvtárat, hogy az „Országos könyvtári napok – Összefogás a könyvtárakért” című rendezvénysorozathoz kapcsolódott. Az október 11-étől 15-éig terjedő időben megrendezett „Nyitott könyv-tár hét” igen jelentős programjaira való invitálásból mindkét szarvasi hetilap példamutatóan vette ki a részét.

Én a fenti lapokban közzétett meghívóból értesültem erről a rendkívül fontos és hasznos kezdeményezésről. Úgy döntöttem, hogy két rendezvényen történő részvételem családi feltételeit igyekszem biztosítani. A sors jóvoltából a tervem megvalósulhatott.

Ezúttal az október 13-i programon szerzett élményemről nyilatkozom, majd a tapasztalatom alapján megfogalmazott javaslatomat terjesztem elő.

Az említett napon megrendezett író-olvasó találkozó keretében „Kicsoda is Ön?” címmel Szenes János újságíró, a Szarvasi 7 főszerkesztője mutatta be dr. Szilvássy László urat, a kitűnő helytörténeti könyvek szerzőjét. Főszerkesztő Úr jól

átgondolt, frappáns kérdései egyrészt a szerző életének jelentősebb állomásaira, másrészt a tudományos munkásságára, oktatói tevékenységére, több újítás kidolgozására és a helytörténeti könyvek megírására vonatkoztak. A megjelent olvasók közül ketten a Jókai Mórról szóló könyvének kiadása felől érdeklődtek. Szilvássy Úr mindvégig érdekfeszítően beszélt az életéről és szerzői ténykedéséről.

A rendkívül értékes helytörténeti könyvek írója mindenképpen rászolgált arra, hogy sokkal több olvasó tisztelje meg részvételével. Úgy gondoltam, a kötetlen beszélgetés szem- és fültanúi maradandó élményekkel gazdagodtak.

Joggal vetődik fel a kérdés: erről a helytörténeti szempontból nagy jelentőségű rendezvényről miért maradtak távol a gyakorló pedagógusok, az általános és középiskolai tanulók, valamint a főiskolai hallgatók?

Megítélésem szerint az egészséges lokálpatriotizmus kialakítására/fejlesztésére a jelenleginél sokkal nagyobb gondot kell fordítania valamennyi oktatási és művelődési intézménynek. A szülőföld, illetve lakóhely iránti szeretet akkor lesz igazán tartós, ha azt nem csak érzelmi ráhatással, hanem észérvekkel és céltudatos cselekvéssel megalapozzuk. Ehhez az adott település múltbeli értékeinek megismerése, megbecsülése és megőrzése elengedhetetlenül szükséges.

A múltbeli értékek megismerését jól szolgálják a helytörténeti kiadványok. Az utóbbi években dr. Szilvássy László úr tollából több kitűnő könyv jelent meg.

Ez alkalommal feltétlenül szóvá kell tennem, hogy a nagy műgonddal és tudományos igénnyel megírt könyvek szerzőjét semmiképpen nem helyes amatőr helytörténésznek minősíteni.

Értesülésem szerint a Történelmi Mozaik IV. és további köteteinek megírása egyelőre nem kapott helyet dr. Szilvássy László úr tervei között.

Ezúttal szeretnék idézni néhány sort dr. Demeter Lászlónak a Történelmi Mozaik III. kötetéhez írt „Bevezető”-jéből:

„Abban a reményben ajánlom a Tisztelt Olvasónak e munkát, hogy még ebben az évben – 275 éves Szarvas városa – ismét elindítója lehet egy értékes és hasznos kutatómunkának -, melyhez szeretnénk már előre megnyerni Dr. Szilvássy László urat, aki elhivatottságát és szakértelmét már bebizonyította.

Köszönet Neki az eddig végzett munkájáért, bízva a további lelkesedésében.”

Mivel az 1945-ben és az ezt követő években történtek szemtanúi egyre korosabbakká válnak, nem tűr halasztást a velük való interjúk elkészítése, a visszaemlékezések megírása, a meglévő adatok pontosítása és kiegészítése, valamint a hiányzó adatok felkutatása.

Városunk története akkor lesz a leghitelesebb, ha naprakészen, folyamatosan rögzítjük a szükséges adatokat. Ezt a rendkívül fontos és maximális precizitást igénylő munkát csak akkor lehet körültekintően és felelősségteljesen végezni, ha a krónikaírással kapcsolatos elméleti és gyakorlati tudnivalókat az érdekeltek mihamarabb elsajátítják.

Ezúton tisztelettel javasolom Babák Mihály polgármester úrnak és Szarvas Város Önkormányzata Képviselő-testületének, hogy a helytörténeti kutatócsoport megalakítása és zavartalan működtetése érdekében a személyi és tárgyi feltételeket minél előbb szíveskedjenek megteremteni.

- Fenyvesi András -

Egyről-másról a hajdani Szarvasról

Az előzőekben hírül adtuk, hogy állítólag egy „kosaras asszony” kószál községünkben, aki ámítással, néha erőszakkal csábítja bűnre és rontja meg a fejletlen, fiatal teremtéseket. Egy nagyon aggódó anya névtelen leveléből - melyet a lap szerkesztőségének küldött - megtudtuk, hogy a kosaras asszonyt Podani Juczinak hívják, aki a legtisztességesebb (úri) lányokat is magához csábítja és megrontja. A szarvasi anyák nem merik leánygyermeküket az utcára bocsátani, mert a lelketlen asszony hatalmába keríti őket. Mi itt hiába panaszoljuk be, a rendőrség vele szemben tehetetlen. A talált leányokat felkísérik, jegyzőkönyvet vesznek fel, bizonyítékok vannak a rút asszony ellen, de mindhiába, mert mikor az ügy a szolgabíró elé kerül, nem csinál vele semmit, sőt állítólag ezekkel bátorítja

az asszonyt: „Ne féljen, még én leszek a szolgabíró, addig nem lesz baj.” Ez égbekiáltó bűn ellen nem tudunk semmit tenni. Ilyen a szarvasi előjáróság – olvasható a levélből.

De a szenzációra éhes sajtó nem maradt néma, hangzatosabbnál hangzatosabb című írásokat közölt a Szarvason uralkodó erkölcsrendészeti és társadalom-erkölcsi állapotokról. E cikkek egyike szerint Szarvas egy második, újkori Babilon, mások szerint Szodoma és Gomorra, de mind megegyeznek abban, hogy községünk erkölcstelenségének teljében megérett arra, hogy a föld színéről végérvényesen leradírozzák.

Bekövetkezett a döntő fordulat: Hírül adta az újság, hogy a „kosaras asszony” históriája abszurdum, egyszerűen agyrém. Mivel ő sem létezik a valóságban, így nem kell tartani az előkelőségeknek ártatlan leánykájuk megrontásától. Titkos kéjelgést itt legfeljebb olyan hölgyek űznek, akiknél a csábításra szükség már aligha van, állván az ártatlanságtól olyan messze, mint Makó Jeruzsálemtől, s akik a könnyű kereset reményében önként kínálják fel magukat, s akinél a kerítés mindössze a hely adássá korlátozódik.

A „kosaras asszony” históriája véget ért. A számtalan levél utáni nyomozás is befejeződött azzal, hogy az abban foglaltaknak semmi alapja nem volt és visszakerült a levél oda ahová az írója eredetileg szánta: a szolgabíróhoz. Most már csak egyet kell kinyomozni: kitől vagy kiktől származik a feljelentés. Sok hűhó, semmiért! – Kár! Milyen jó lett volna a szenzáció folytatása – kesereg a tudósító. Az utókor kérdése: Biztos, hogy humbug volt a história?

- Sírt az ég az egyik szemével, a másikkal meg nevetett. Így volt a szarvasi nép a csütörtöki nap folyamán. Az ég zengett és oly parázs zápor vonult végig felettünk, akárcsak júliusban. Pedig már késő ősz van: november. A természet szeszélyei ismeretlenek; derült égből villámcsapás. Utóvégre mért ne legyen a természet is szeszélyes, amikor az emberek is mód felett azok. A babonás emberek a csütörtöki napon bekövetkező vihart rossz jelnek veszik. Úgy tartják, utána éhínség, háború vagy döghalál következik.

- De akár mi is jön, fő az, hogy Szarvason az egyik novemberi nap nagyon hangos volt, s talán lesz még egy kis ideig. Ugyanis a jótékonyág szelleme újra feltámadt. Őles plakátok lógnak az utcasarkokon. Esdeklő szavak a lakosság

módosabb rétegéhez szólnak, áldozatot kérve. Csak egyetlen koronát kér a jótékonyág szelleme a nyomorultak javára, mert a nyomor egyre jobban terjeszkedik községünkben. – A drágaság nőttön nő, a garas pedig mind ritkább a szegény ember zsebében. Sok az éhes száj, a betegen síró ember. Nincs munka, üres a kamra, abban a macska sem talál egeret. – Hozz megváltást te jótékonyág szelleme, ragyogd be a szegénység sötét odúját!

- Motoros vasút! Hol? – Szarvason. No még ilyen. Szarvason motoros? Palló nincs, de lesz motoros vasút. Pedig valóság annyiban, ha az elgondolás be nem fagy, majdan télvíz idején. Mert minálunk minden üdvös elképzelés vagy befagy, vagy elpárolog. Ha az ég is úgy akarja, mint a „bizottság”, így nemsokára a Beliczey utcán motoros fog zakatolni. Indul majd Csabáról, Kondoros, Szarvas, Békésszentandrásán át Öcsödig, sőt Kunszent-Mártonig. A terv jó, életrevaló, csak egy a bökkenő. A Beliczey utcán járó lovak a motorostól megvadulnak, s nagyon félő, hogy a vasút vadul meg a lovaktól.

- A nyár folyamán összetett kézzel könyörögtünk egy kis esőért, de siránkozásunk meddő maradt. Bezzeg esik most már nyakló nélkül. Részben jó, részben átok. A kellemetlen oldala a feneketlen sár. Utcáink valósággal úsznak a sárban. A közlekedés előtt-utóbb nehezebb lesz, minek következtében a szalma roppantul megdrágul. Mert ugyebár, ha nincs járda, nem jók a pallók, mit tehet a polgár, jár a méregdrága szalmán. Itt azonban van egy nagy bökkenő: a közút fenntartása közpénzekből, a szalma viszont közvetlen zsebből fizetődik. – No ugye...

- Női ipari iskola, Szarvason. Mi a mennykő? Hát van itt nálunk női ipar? Nincs! Akkor meg minek női ipari iskola. Lehet, hogy csak az elnevezés helytelen, mert tessék megengedni, a női ipari iskola csak olyan helyen lehetséges és kizárólag ott fejtheti ki általános tevékenységet, ahol a nők iparral foglalkoznak. Alsó-felső ruhavarráshoz pedig nem kell női ipari iskola, ahhoz elegendő varróiskola is. Ha az létesül, helyes. De a női ipari iskolát, pardon az elnevezést, erősen kifogásolni lehet. – Igaz?

- Fájdalom, amikor az ember rátekinet az út menti fiatal fákra. Durva, barbár kezek derékba törnek csemetekor életüket. Szánalomra méltó cselekedet! A látvány

síralmas... Az ilyen vandalizmust szigorúbban kellene büntetni. Legjobb volna botütést alkalmazni a derékba tört suhánkkal.

- Az idő már télies, megkezdődtek a disznótorok. Ezek akárcsak máshol, nálunk is ünnepszámba mennek. Az atyafiság összejön, a teli tál és üveg mellett kezdetét veszi a terefere. A végeredmény mindig csak egy és ugyanaz. Hej! másként van ma, mint valaha. Ami igaz is. Ma már a disznótorok is egyszerűbbek és rövidebbek lettek, az egykori dínom-dánom, eszem-iszom megszűnőben van. Rövidesen odajutunk, hogy a disznótor csak kellemes emlék marad. Más a gondolkodás, más az életmód. Gyomorhajos az egész világ. A töltött káposzta, a hurka és a kolbász nehéz étel, kivált annak, akinek semmi vagy alig jutott belőlük. A szegény ember gyomorhajóját a legkritikábban okozhatják a disznótori zsíros ételek, degeszre nemigen eszik magukat.

Szarvasi Lapok, 1905.

- Szilvássy -

Vajda Péter emlékére

A szarvasi főgimnázium tanára, a szabad eszmék lánglelkű hirdetője, a nagy költő, író és publicista, a reformkor nagy pedagógusa, Vajda Péter, 1843 őszén foglalta el tanári állását a szarvasi gimnáziumban. Megérkezése után nyomban az iskolai adminisztráció átszervezésében egy új (negyedik) tanszék felállításához fogott – sikeresen. A reformkor hazai oktatását bíráló és reformáló szándékú nézetei nagyrészt Szarvason fogantak. Társadalompolitikai megnyilvánulásai a polgári forradalom előszelei voltak. Szeretetreméltó egyénisége, hírneve és jeles pedagógiai munkássága, továbbá jó tanári környezete tette az intézményt híressé. Mint Petőfi Sándor jó barátja, forradalmi izzású írásokkal lelkesítette a magyar ifjúságot.

Kemény Gábor kiváló neveléstörténész, Vajda szarvasi munkásságát úgy tekinti, mint a tessediki hagyomány továbbfejlesztését. Szerinte Vajda Péter pedagógiai szervező zseni volt.

Vajda művelődéspolitikai hitvallása: „Olyan iskolákra van szükség, amelyekből minél több hasznos polgár kerül ki ..., hogy a tanulók elsajátítsák a különböző foglalkozások alapelemeit, a velük kapcsolatos legszükségesebb elméleti ismereteket ...”

A jó iskolai munka legalapvetőbb feltételének a pedagógust, a pedagógiai képességet tartja. Így érvel: „Hazámfia! Győződjetek meg, hogy Isten napja alatt nincs szebb, nemesebb és hasznosabb a tanításnál.” Vajda eszménye az alkotó pedagógus, aki kezdeményez és újat keres.

A hivatása magaslatán álló jeles férfiúnak tanítványai iránti szeretete, minden pedagógiai ténykedésén megnyilvánult, sőt az iskolán kívül is. Ott is barátsággal közelített feléje, okította és nevelte a diákokat. Maga is sokszor közéjük állt játszani. Ha felmelegedett az idő, úszóversenyeket, csónakkirándulásokat rendezett számukra. A nagyobb tanulókat a vívás mesterségére is megtanította. Vitéz nevű uszár kutyájával gyakran vadászgatott a halásztelki és a szentandrászi ártérben vagy a kákai sziken. Ilyenkor el-elkísérte néhány tanulója. Akiben látott ügyességet annak megengedte, hogy rálőjön egy-egy felröppenő szárnyasra. Ha a lövés nem talált, elvette a gyerektől a fegyvert és megmutatta, hogyan kell pontosabban célozni. Akik nem ejtettek vadat, azoknak „büntetésből” a vadásztáskát és a zsákmányt kellett vinnie – egészen hazáig.

Természetrajzi tanulmányok céljából kirándulásokat szervezett a „füzesbe” (ma: Erzsébet liget) és a Bolza-kert (ma: Anna-liget) évszázados fái alá. Amíg kísértáltak elmondta, hogy milyen növények és rovarok találhatóak ott és azokból melyeket gyűjtsék be. Aztán szétbocsátotta az ifjak csapatát és a szokás szerinti kürtszóval jelezte kötelező visszatérésüket. Nagyon ellene volt a természet oktalan pusztításának! Gyakran hangoztatta: „... a természetet szerető embernek nem szabad a természetben semmi élőlényt ok nélkül agyontaposni és letépni.” A gyerekek iránt tanúsított rendkívüli szeretetében minden bizonnyal szerepe volt gyermektelen családjának is. Nős volt, de Isten nem áldotta meg utóddal. Vajda

Péter szíve választotta Papp Katalin pesti kereskedő leánya volt, akivel elsőéves medikusságakor ismerkedett meg és akit 1836-ban oltárhoz is vezetett.

- Vajda szarvasi példamutató élete, szónoklatai, erkölcsi beszédei és az iskolában bevezetett új módszerek mind-mind a jövőbe vetett hitét, az emberek iránti szeretetét fejezték ki. Székfoglaló beszédében szenvedélyesen hirdette az emberi egyenlőséget, ellene volt a kiváltságoknak. Szerinte: „A természet egyenlő szeretettel alkotá gyermekeit és nem jogoz fel senkit kényuraságra és nem alacsonyítja le senkit rabszolgává.” Erkölcsi beszédei, melyeket előbb a szabadban és az iskolában, majd az ev. templomban tartott, felölelték szinte az emberi élet valamennyi területét. Arra buzdított, hogy „kevéssel senki be ne érje, de mindig tovább vágyódjék, s nyugtalansága által a lehetetlent lehetővé tegye.” Demokratikus gondolkodása, olykor vallásellenes hittételei miatt a bécsi udvar kiszolgálói kemény pert zúdítottak a nyakába.

Amikor Vajda vasárnaponként az ev. templomban valláserkölcsei elmélkedést vagy szabadelőadást tartott, valósággal özönlött oda a hallgatóság: a tótajkú nép. Óriási hatása volt az ő magasszárnyalátú, természetet istenítő szónoklatainak. Amint a kellemes külsővel is dicsekvő, erőteljes javakorát élő férfiú a szószékre lépett, a szó az emberek ajkára fagyott. Nagyon ízlett a tótnyelvű népnek – az amúgy ritkán hallott – magyar beszéd, a magyarul hirdetett igazság igéje. Gyakran hangoztatta: „Nyelvében él a nemzet.” A köznép szószólója és nevelője volt, hiszen ő is közülük került ki.

Vajda Péter sohasem tagadta meg plebejus származását, sőt inkább hangoztatta. Nem csudálom, ha a jómódú emberek sokat költenek gyermekeik taníttatására, de hogy egy gondokkal küzdő szegény paraszt csupán bizalommal, hittel és áldozattal nevelteti gyermekét, az tiszteletben tartandó és nem legutolsó érdem a polgári társadalomban. Ezzel a nemes önérettel dicsekedett előkelők előtt, alantas származását nem titkolva, mert mint vallotta, az ember érdeme nem a születés, rang és vagyon függvénye.

- Vajda sok nemes vonása között kiemelkedő helyet kapott a határtalan szülői tisztelet és szeretet. Ő nemcsak ismerte a negyedik parancsolatot, hanem példásan alkalmazta is. Egyetlen eset a sok közül: Egyik őszi reggel Vajda éppen órát tartott, amikor valamelyik tanuló találkozott a folyosón egy porlepte subás idős

emberrel, aki az ablaknál toporgott. Nagyon fáradt lehetett mert Vanyoláról (Veszprém megye) nagyrészt gyalog érkezett Szarvasra. A kisdíák kérdésére az öreg így felelt: „Vajda tanár urat keresném, mert ő az én fiam.” – A tanuló rögvest felszaladt és jelentette a tanár úrnak a rendkívüli újságot: „Itt van egy bácsi és a tanár urat keresi.” Vajda biztosra véve, hogy az az édesapja, lerohant és karonfogva bekísérte a tanterembe az elfáradt öreg apját. Ott megölelte és arcon csókolgatta s közben elérzékenyülten mondta: „Nézzétek fiaim, ez az ember az én szerető apám – s most haza mehettek, vége az órának, mert nagy lett az én örömöm.” Hogy milyen nevelő hatást váltott ki a tanulóknak ez a spontán jelenet, az fejtegetésre nem is szorul.

Vajdát a váratlan atyai látogatás annyira boldoggá tette, hogy apját mindenhová elvitte. Így került a jó öreg Bolza József gróf kastélyába is (Anna liget), ahol e szavakkal mutatta be: „Méltóságos Uram! Ez az egyszerű parasztember az én édesatyám, kinek Isten után én legtöbbször tartozom.”

Vajda Péter mint természettudós is, a Magyar Tudományos Akadémiának levelező tagja is volt, a Természettudományi Társaság első titkára, a Kisfaludy Társaság választott tagja. Míg Szarvason élt az ifjúságot és a felnőtt lakosságot a szorgalomra, becsületességre, igazságra és hazaszeretetre nevelte. Ő létesítette iskolájában a magyar nyelvű egyesületet, a későbbi önképzőkört. Saját értékes könyvtárának felajánlásával megvetette alapját az azóta védett és országos hírnévű iskolai (gimnáziumi) könyvtárnak.

- Pesti tartózkodásának utolsó időszakában, felhagyván az orvosi pályával, több folyóirat szerkesztője, egyre sokasodó tanulmány és ismeretterjesztő dolgozat, szépirodalmi mű önálló szerzője lett. Irodalmi tevékenysége szinte minden műfajra kiterjedt. Méltán viseli gimnáziumunk büszkén a nevét, s ezért nevezték el róla városunk művelődési központját és a város egyik leghosszabb utcáját. Legnagyobb érdeklődést és feltűnést az erkölcsi beszédei váltották ki, amely egyben nagy kihívás is volt az akkori kor szellemében. Perbe fogták érte, amelynek kimenetelét sajnos már nem érthette meg.

Vajda, akit egyetemi éve alatt pirosnyakkendősnak neveztek, állandó zaklatásnak és magyarázkodásnak volt kitéve, főleg Stáhly orvosprofesszor tanára részéről. (Sokszor viselt nemzeti színű felsőruhát: piros nyakkendő, fehér ing és

zöldes zakó.) Esetenkénti hangoskodása miatt rebellisnek tartották, amelyre a nyakkendő színe is utalt. Végül az alaptalanul vádolt, kínos helyzetben lévő Vajda otthagyta az orvosi egyetemet és vált íróvá, lett reményekben gazdagabb, azért is, hogy minél előbb oltárhoz vezetheti szíve választottját, az ő hőn szeretett Katalinját. Felcserélte tehát a biztos egzisztenciát ígérő orvosi pályát az akkor teljesen bizonytalan íróival. Művei nyomán egyre inkább megismerte őt a pesti közönség és lett a szellemi életnek, valamint a pesti ifjúságnak elismert személyisége. Többször járt külföldön is.

A szerelem forró lobogása közepette írta egyik elutazása előtt ezt a verset Vajda Péter szerelmének, Katalinnak (részlet):

Isten veled leány	Ereszd csókodba hát
Hosszú időre tán...	egészen lelkedet,
Ki tudja látlak e	Hogy lelkeddel vegyem
E végső csók után.	Te szent emlékedet.

Ezekért nehéz felfogni, hogy a viszonylag kedvező anyagi körülmények között élő Vajda, miért váltotta fel a fővárost egy kis sárfészekkel, Szarvassal, ahol a tudás magvait sárba kellett szórnia. Mekkora energia és önbizalom kellett ahhoz, hogy a meglehetősen zilált iskolát átszervezéssel alkotóvá tegye, hogy az Alföld egyik legerősebb tanintézetévé fejlessze. Vajdának alig háromévi itt tartózkodása alatt ez nagyszerűen sikerült!

Rövid, mindössze 38 évre terjedő, mégis érdemekben gazdag élete mintha igazolná a német költőnek, Goethe-nek életnézetét: „Nem az élet hossza, hanem annak bölcs felhasználása képezi a boldogság alapját.” Bizonyos mértékig rejtély az is, hogy az élete delén lévő vasszervezetű, edzett férfiúval miként végezhetett a tüdőgyulladás, alig néhány nap alatt. Halála 1846. február 10-én reggel 9 órakor következett be otthonában. Temetése 12-én volt a halászteleki (ma: Ótemetető) ev. temetőben.

Halála után a tanuló ifjúság kegyeletből fogadalmat tett, hogy egy esztendeig semminemű zajos mulatságban nem vesz részt. – A gyász még mélyen élt az

emberek szívében, amikor már megkezdődött a síremlék létesítésére az adakozás, amely a szabadságharc éveiben szünetelt. Majd az alkotmányos élet sarjadásával 1860-61. években, Tatay igazgató karolta fel a gyűjtést és amikor 655 forint összejött, Télesy József kapta a megbízást a síremlék megrendelésére, melyet ő Gerendai Antal pesti sírkőkészítőnél elő is jegyeztetett.

A szép gránit síremlék rövidesen elkészült és a mester a költő iránti tiszteletből a síremlék tetejébe tette a lantot is a következő szöveggel: „Vajda Péter emlékének emelte a honfi kegyelet.” – További felirat: „Az igazság szava áthatóbb a mennydörgésnél és az igazságtalanság villámokat hord keblében.” A síremléket őrzi és ápolja a Vajda Péter Gimnázium és Szakközépiskola, amely előtt a mellszobra áll (Csepregi Z. alkotása, 1976.)

- Szilvássy -

Az első világháborús emlékmű krónikája

Az I. világháború szarvasi áldozatainak tiszteletére állított emlékműről számos közlemény jelent meg a korabeli sajtóban. Az emlékmű helyéül az előljáróság a községháza (ma: Zeneiskola és Városi Könyvtár) felőli, útra néző parkot jelölte ki és elkészítéséről Székely Károly (1880-1941) fővárosi szobrászművészt bízta meg.

Az alkotás mészkőtalpazatának csúcsára a mondabeli turulmadár 300 kg-os bronzszobrát helyezték el. A négyoldalú talpazat oldalaira a galíciai, balkáni, tiroli és doberdői ütközetekben elesett magyar, szlovák és zsidó nemzetiségű, 1.154 szarvasi honvéd nevét vésték be. Alulra egy rohamra törő fegyveres katona ember nagyságú kőszobra és a magyar királyi címer került.

A szoboregyüttes azt jelképezi, hogy a szarvasi katonák Magyarorszáért haltak meg, és emléküket a turul előre nyúló szárnyaival, valamint a lábaival szorított karddal védi. A történelmi legenda szerint a turulmadár őseinek totemállata volt. Az erről kelt mondában az Árpádok ősanyjának Emesének Álmos

nevű fia a turultól született, ezért az Árpád-házat ettől a madártól származtatták. A valóságban azonban a sohasem létezett turult a szakirodalom a jelenkori vadászszólyomhoz hasonlítja.

Ezt a műemléket József főherceg a 101 és a 4-es gyalogezred egykori parancsnoka leplezte le 1927. augusztus 28-án. Ugyanakkor a helybeli négy hitfelekezet vezetői is megemlékeztek a háborúban elesettekről. Az emlékmű az ezt követő néhány évtizeden át a nemzeti ünnepek és egyéb nevezetes alkalmak színhelyéül szolgált.

Sajnos az emlékmű fénye egyre inkább elhalványult, majdnem csak volt, gondozását elhanyagolták. Ezt tetézte a turulnak 1957-ben rejtélyes módon való eltűnése, amit mindenképpen oktalan és kegyeletsértő (!) cselekedetnek lehet tekinteni. Tulajdonképpen a teljes valóságról mind a mai napig semmit sem tud a nyilvánosság. Úgy tudjuk, a turulmadár bronzszobrot utasításra vették le és szállították a békéscsabai MÉH-telepre.

Az emlékmű restaurálást a városi tanácsunk 1990-ben határozta el, amelyre még az év nyarán sor került. A turulszobor hiteles másolatát Búzás Mihály szarvasi rajztanár és szobrász készítette el. Az emlékmű hetekig tartó felújítási munkálataiban Sonkoly János, a Tessedik Múzeum restaurátora is részt vett. A talapzaton ugyanekkor helyezték el a II. világháború szarvasi áldozatainak márvány tábláját azzal a meggondolással, hogy a jövőben ezt önálló mű fogja felváltani (megtörtént!). A felújított emlékművet dr. Szántosi Antal tanácselnök leplezte le 1990. augusztus 20-án nagy ünneplő tömeg jelenlétében. – Ne feledkezzünk továbbra sem meg az emlékműről és tegyünk meg legalább annyit, hogy Hősök Napján, vagy Halottak Napján álljunk meg a szoboregyüttes előtt, hogy néhány perces főhajtással emlékezzünk a szarvasi hősi halottakra.

Sokat megért az emlékmű: „Látott” a turulmadár táncmulatságba induló délceg ifjakat, s leányokat, akárcsak lakodalmi menetet, gazdász sárgulási felvonulást. Láta a deportált zsidók halálmenetét, a menekülők sokaságát, az átvonuló idegen csapatok hadrendjét és a megszálló szovjeteket. Láta azokat, akik a Nemzeti Bizottság döntése nyomán vésőt és kalapácsot fogva leverték az emlékművön lévő címer Magyar Szent Koronáját. Láta május elsején az előtte hosszú tömött sorban felvonulók kavalkádját. (S akiknek már elégük volt ebből a kényszerítő

demonstrációból). Végül látta a madár, amikor az egyik éjszaka érte jöttek és ellopták!

- Az emlékmű örök felkiáltójel is marad!

A turulmadár szervezett közadakozásból és Bódi János szarvasi lokálpatrióta, építész vállalkozó anyagi támogatásával készült újra el és került eredeti helyére, a talapzatra.

- Szilvássy -

Hajdani lakodalmi szokások az Alföldön

(Somlyai Lajos nyomán)

Beköszöntött az ősz, a mezőről már be van takarítva minden. Nem sokára téli szállásra szorul a pásztor is a nyájával együtt. Kinn a mezőn az élet ugyan kihal, de annál vígabb, elevenebb lesz a falu.

Éppen most közeledik a falu felé egy legénycsoport víg dalolás közepette. E daltól be sok édesanyának vidul fel a szíve és sok leánynak dobban meg a szíve, hiszen van ok vigalomra a háromévi katonáskodás után. Mi több, valamennyi fiú még az őszön szeretne megházasodni.

Még meg sem jött a katonafiú, a szülők már hetekkel előtte – csak úgy esténként – a kispadon azon tanakodtak, kit is kellene a fiuknak elvennie, melyik leányból lenne legjobb menyük. Most, hogy a legény megjött, őt is bevonják a valamennyiük számára rendkívül fontos dologba. Sorba veszik a számításba jöhető eladó leányokat, bírálgatnak, válogatnak. Ki miért igen, ki miért nem. Legtöbb esetben a szülők választanak menyecskének valót, mert a legény hosszú távolléte alatt alig ismerhette meg a falubeli leányokat. Hiszen akikkel ő bevonulása előtt táncolt, már férjhez mentek. Az Alföldön ugyanis 16-20 éves koráig minden leány igyekszik férjhez menni, mert a 20 éves leányt vén leánynak tartják. Az ilyen minősítés bizony-bizony bántó a leányra nézve.

Amikor végre (!) megegyeztek a jövendőbelin, akkor kezdődik a „gyalog sátán” szerepe. (A gyalog sátánok házasságközvetítő vénasszonyok.) Ezek kommandálják a legényt a leánynak és fordítva. A szülők megbízásából a „gyalog sátán” kifürkészi a leány vagy legény hajlandóságát arra a bizonyos házasságra, amelyet a család kiszemelt. Ilyenkor a kiszemelt háznál agyba-főbe dicséri a leányt vagy legényt, mert neki leginkább érdeke a frigy létrejötte. Ha sikerül megnyerni a szülőket és a leányt, a „gyalog sátán” a legény szüleihez megy és töviről hegyire elmondja amit a jányos háznál megtudott.

Hogy ez valóban így van-e, meg kell róla győződni. A legény anyja szépen felöltözik és ellátogat a leányos házhoz, hogy ott szétnézzen. Itt persze már számítottak rá, s bevezetik a látogatót a tiszta szobába és nagy illendőséggel traktálják ezzel-azzal. Ilyenkor természetesen benn van a leány is és ott sűrűforog a leendő anyósa körül. Beszéd közben a vendég végül is előhozakodik jövetelének céljával: azért látogatta meg a leendő nászt, hogy megkérje a fia nevében a leány kezét. Erre a választ a leánynak kell megadnia, aki az előzmények után ki is mondja a boldogító igent!

Ezután már a legényen a sor: elmegy a leányos házhoz. Ettől kezdve az események gyorsan követik egymást... Megtörténik a jegyváltás. A leány értékes, nagyon szép selyemkendőt ad a legénynek, a legény pedig pénzzel viszonzozza ezt. A módosabb szülők arany gyűrűvel jegyeztetik el a leányt. Az eljegyzést követő szombat délután a jegyesek, keresztapjuk mint tanúk kíséretében jelentkeznek a papnál az ún. hirdetőre. Ez időtől kezdve a legény minden este elmegy jegyeséhez, akivel félrehúzódva suttognak, tervezgetik a jövőjüket. Tulajdonképpen ezen a néhány héten át ismerik meg egymást és várják a boldog házasságot... A lakodalom előtti utolsó héten a piros pántlikás kalapú s nagy bokrétával díszített hívogató vőfély bejárja a falut, hogy a rokonságot és a jó ismerősöket mind a vőlegény, mind a menyasszony részéről egy kis barátságos ebédre vagy vacsorára meghívja.

A lakodalom rendszerint hétfőn, kedden vagy szerdán tartatik. Ezt megelőző nap este történik az „ágyvitel”. A vőlegény házától kocsikon jönnek az asszonyok, legények és leányok s a vőfély, hogy a menyasszony ágyát, s a ruháival telt fiókos sublótot elvigyék a leendő lakásra. A menyasszony házánál már várják őket.

Belépnek az ágyvivők, köszönnek. „Utasoknak” adják ki magukat, akik amiatt, hogy szekerük kereke eltört és nem tudván tovább menni, éjjeli szállást kérnek. Erre a háziak betessékelik őket, azonnal asztalt terítenek és megvendégelik valamennyit. Utána kezdetét veszi az „utasokkal” az alku a menyasszonyi ágyra. Folyik az alkudozás, míg végül egyezés jön létre. A nászasszonynak kifizetik az „utasok” a megalkudott árt, pontosabban annak század részét. Aztán mindent felpakolva, víg dalolás közben viszik azt a vőlegényes házhoz.

Másnap reggel történik az esküvő, amelyre a menyasszony és a vőlegény külön mennek el, ki-ki a maga násznépével. A templomi esketést követően zeneszóval a menyasszony szülő házához vonulnak. Itt van az ebéd, az ún. kiadó, amelyen csak a legközelebbi rokonság és a násznagy van jelen. Ebéd befejeztével a fiatalság táncra perdül, s ropják azt kora estig. Ekkorára a lakodalmas ház más helyiségei is megtelnek a hívott vendégekkel. Aztán megtörténik a menyasszony búcsúztatása: a násznagy hosszú verses beszédben búcsúztatja az ifjú asszonyt a szülőktől és a rokonságtól. Ilyenkor bizony-bizony megered a könny...

Búcsúztató végeztével kezdetét veszi a menyasszonytánc. Először a testvérek és a rokonok kérik fel a menyasszonyt. Amint ez befejeződik, megindul a nászmenet cigányzene kísérettel a vőlegényes házhoz, ahová a menyasszonyt leánybarátnői, s a legények kísérik.

Odaérkezve, a menet a ház ajtajánál megáll. Ott már várja a fiú édesapja és édesanyja őket, s megkérdezik a vőlegényt: mit hoztál fiam? Vagy az lesz a válasz: „áldást, békességet” vagy pedig: „szép leányt hoztam édes szüleim, feleségnek”. Erre a válaszra mézbe mártott kenyeret nyújt valamelyik szülő a vőlegény fiuknak e szavakkal: „ilyen édes legyen az életetek kedves gyermekeim”, majd megcsókolják őket és betessékelik a házba.

Benn az asztalok felterítve készen állnak, a vőfély pedig elmegy ismét a menyasszonyos házhoz, hogy az új vendégeket, akiket „hérész”-nek neveznek, meghívja a lakodalmi vacsorára. Amint a közeledő vendégeket a régi vendégek észreveszik, az egész ház népe gyertyával és lámpással eléjük megy, s a cigány tust húz. Megkezdődik a nagy lakodalmi vacsora.

A főhelyen a násznagyok mellett ül az új pár, aztán a menyasszony szülei és az előkelőbb vendégek. A vacsorához minden tál ételt a vőfély ékes rigmus kíséretében ad fel, amelyek rendszerint derűltségre keltik az egész társaságot.

A menyasszonyt - akinek adni illik a szomorút -, a legényt igen sokszor megtréfálják. Víg társalgás és zeneszó mellett megy végbe a sokszor pedig meglehetősen hosszú, sokfogásos vacsora, amely után tart a tánc és multság kivilágos kivirradtig. (Szarvason is kb. így volt, Szerk.)

*Szarvasi Lapok, 1899.
- Szilvássy -*

A márciusi ifjúság

Az alábbi írás Jókai Mórnak egy (talán még ma is) kiadatlan beszéde, amelyet az elmúlt század végén intézett március 15-én a főváros egyetemi ifjúságához az ünnepi díszgyűlés alkalmával.

Ezt pedig az 1906-ig nyomtatásban meg nem jelent ünnepi beszédet a Szarvas és Vidéke c. helyi lap (A márciusi ifjúság) vezércikkben tette közzé 1906. március 18-án.

Lelkem fiai!

Sokáig válogattam benne, minő megszólítással kezdjem a Hozzátok intézett üdvözlő szómat.

Előttem volt a nagy angol tudós schémája, ki mint az Oxfordi egyetem rektora az egybegyűlt diáksereget a venci sancte után ezzel a megszólítással címezte: „uraim, mylordok, érsekek, püspökök, lelkipásztorok, lord mayorok, aldermanok, mérnökök, tábornokok, doctorok, Bashrend, térdszalagrend lovagjai – hajós kapitányok, admirálok, világcsalók, naplopók, útonálló! – Igen is: mind ezek válhatnak belőletek, a szerint, a mint magatokat viselni fogjátok.” – Azonban én utánozni még a nagy embereket sem szeretem.

Van egy rátok alkalmazott régi kifejezésem, a melyben a magyar fiatalságot elneveztem „acélfiatalságnak”. Más nemzetnek van „arany fiatalságuk” kik arra büszkék, mi magyarok büszkébbek vagyunk az „acél fiatalságunkra”. – Azonban én ismételni saját magamat sem szeretem.

Nekem jogom van Titeket „lelkem fiainak” szólítani, mert a saját lelkemet látom bennetek ezerszeresen sokszorozódni.

Ugyanazt a dicső fiatalságot látom magam előtt most, a ki ötven év előtt engem és kortársaimat, az akkori írókat, körülvelt; csak a számotok szaporodott meg, a hány százan voltatok akkor, annyi ezren vagytok most.

S ugyanazt a szent szózatot hallom ezerszeresen vízhangzani ajkaitokról most, amint elődeiktől hallottam égnék és földnek hirdettetni: „Szabadság, egyenlőség, testvériség!”

Ez a hármas jelszó volt az a bibliai mustármag, melyből Magyarország cédrusfája felnőtt; és még egyre növekedik.

E hármas jelszóban van Magyarország létének alapja a magyar nemzet hatalmának joga kifejezve. Ezek a vezéreszmék tesznek egy nemzetet hadban erőssé, békében boldoggá. S a ki e három eszme közül egyet eldob magától, a másik kettőt is elveszíti. Ezt a hármas varázsigét őrzi a mi alkotmányunk frigyládája.

A magyar tanuló fiatalság, nemzeti műveltségünk élő kifejezése ivadékról híven megőrizte elődeinek ezt a frigyládáját. Soha, semmi szenvedély, semmi kényszer, semmi érdek nem bírta a magyar tanuló fiatalságot eltántorítani. A frigyládát elvehették tőlünk, de a benne elzárt kincseket nem kobozhatták el.

Pedig sok megpróbáltatást kellett fiatalságunknak kiállania.

Öt évtizeden át figyeltem aggodalommal, láttam örömmel, mint váltja fel egyik ifjú nemzedék a másikat. Mindig ugyanaz a szellem maradt meg: egyik ivadék a másiknak adta át örökségül. És most az ötödik évtizedben ugyanezen oltár előtt látom áldozni hazám tanuló fiatalságát, ugyanazon jelszavas zászlókat lobogtatni kezében.

Szorongó szívvel szemléljük, közelben és távolban, hogy foszlanak le másutt rongyokban a dicsőséges zászlók! Hogy áldozzák fel a szabadságot a bosszúért, az egyenlőséget a kiváltságért, a testvériséget a gyűlöletért, más nagy nemzetnek

a fiai. S a legjobb fiai: a múzsák tábora. Hogy készülnek testvérgyilkos harcra, mely saját hazájukat megbénítja, alkotmányukat megrendíti, hogy vezetnek népfajt, felekezetet, politikai pártokat irtó küzdelemre éppen azok, kiknek azért van adva a kezükbe fáklya, a tudás fáklyája, hogy nemzetünk előtt a hazaszeretet, a békeszeretet helyes útját megvilágítsák; de nem hogy gyújtogassanak vele!

Hála a magyarok Istenének, hogy ez a ragály nem fertőzte meg a magyar ifjak lelkét.

Ti megmaradtatok a szabadság, egyenlőség, testvériség híveinek s a magyar tudományos egyetem fiatalsága adott magasztos példát a saját lelkében létrehozott békeszövetséggel az egész mívelt világ fiatalságának, példát arra, hogyan lehet bölcs mérséklettel, testvéri indulattal a közös haza és közös szabadság szeretetével, egymással ellenkező felfogásokat kibékíteni.

Ez az 1848. március 15-ének a szelleme. Így tettek a ti elődeitek, az én kortársaim: egyenlővé tették az embert, magukhoz ölelték a testvért s midőn a szabadságért kellett küzdeni, az egyenlővé tett honfi, a felkarolt testvér együtt harcolt velünk a szabadság ellenségei ellen.

És még ma is „in hoc signo vinces!” Ezt az ötven év előtt a ti elődeitek átadott lelkemet látom én ti bennetek fölélédve s mindazoknak a lelkét, a kik akkor velem együtt voltak: Petőfiét s az ő tízeiét.

Azok már megtértek Istenhez, ki nekem engedve, a legutolsónak, hogy az ő nevükben is üdvözöljelek Titeket, lelkemnek fiai!

„Legyetek boldogok a boldog hazában! Szabadok a szabad hazában! Erősek és becsületesek az erős és becsületes magyar nemzetben!”

- Szilvássy -

Erzsébet királyné emlékére

Száz esztendeje annak, hogy Miksa József bajor herceg és Ludovika hercegnő második leánya, Erzsébet Amália Eugénia, I. Ferenc József hitvese,

Magyarország királynéja 1898. szeptember 10-én tragikus körülmények között Genfben elhunyt.

Erzsébet gyermekéveit távol a császári udvartól, a természeti szépségekben rendkívül gazdag bajorországi vidékek környezetében töltötte. Itt szerette meg a szabad természetet minden romantikájában. Alig volt 16 esztendő, amikor Ferenc József császár a tüneményes szépségű és elbűvölő megjelenésű SISI hercegnőt eljegyezte. A menyegzőre 1854. április 24-én került sor Bécsben.

A férje oldalán először 1857-ben jelent meg Magyarországon, de a látogatást első gyermeke, a kétéves Zsófia váratlan halála miatt meg kellett szakítania. A császárné nem titkolta, hogy a birodalom egyik országában sem érezte olyan jól magát, mint Magyarországon. A bécsi udvar merev ceremóniái között nem igazán érezte jól magát. Nem annyira a politika, mint inkább a szíve vonzotta a magyarokhoz. Nagyon fogékony volt a sajátos magyar romantikára. Megtanult magyarul és megismerte a magyar történelmet. Lenyűgözte a magyar kultúra és a művészet. Mindinkább közelebb jutott érzelmileg hazánkhoz, annál inkább érdeklődési körébe került a kiegyezés. Nem egyszer nyíltan kifejezésre juttatta Magyarország iránti vonzalmát. Ezt mondta egyszer Andrássy grófnak, egyik legnagyobb hódolójának:

„Ha Olaszországban rosszul mennek a császár dolgai, az nekem nagyon fáj, de ha Magyarországon mennek rosszul, az engem megöl.”

Később is mint élete legboldogabb mozzanatára emlékezett 1867. június 8-ára, amikor a Mátyás templomban Magyarország királynéjává koronázták.

A kiegyezést követően egyre gyakrabban megfordult hazánkban. Budán szülte utolsó gyermekét, Mária Valéria főhercegnőt, akit magyar leányként emlegetett. Buda és Gödöllő vidékének lakossága úgy ismerte őt, mint a környék nemes lelkű, jótékony Nagyasszonyát. Átala sok politikai fogoly részesült amnesztiában. Ez utóbbi helyeken leginkább a vadászat és a lovaglás foglalkoztatta. Mígnem kedélyállapota megromlott és visszavonult a társasági élettől. Szörnyű csapásként érte fiának, Rudolf trónörökösnek tragikus halála 1898. január 30. Ettől kezdve lelki megnyugvásához az utazást választotta gyógyírként. Folyton utazott ...

Fia emlékére Korfu szigetén pazar szépségű palotát építtetett, amelyet Achillefoknak nevezett el, mert ezt a görög hőst is fiatalon ragadta el a halál

anyjától. Még egyszer megjelent férje oldalán a millenniumi ünnepek alkalmából, hogy fogadja a magyar nép hódolatát és meghallgassa szónokait.

Az 1898. év nyarát ismét utazással töltötte és szeptemberben Sztáray grófnő kíséretében Genfbe ment. A Genfből visszatérő királynét a kikötőben Luccheri Luigi olasz anarchista szíven szúrta. Az eszméletét vesztett Erzsébetet a hajóra, majd „Beau Rivage” szállodába vitték, ahol nem sokkal utána, szeptember 10-én du. 2 órakor meghalt. A királyné holttestét Bécsbe szállították és ott helyezték örök nyugalomra a kapucinusok temploma alatt levő császári család sírboltjában szeptember 17-én.

A gyalázatos gaztett az egész világot megrendítette, de a gyász talán mégis legmélyebben a magyar földön jutott leginkább kifejezésre. A magyar országgyűlés Erzsébet királyné emlékét törvénybe iktatta, a kultuszminiszter pedig elrendelte, hogy Erzsébet napján az iskolák országszerte ünnepeljék meg a királyné emlékét.

Ezt követően mintegy varázsütésre emelkedtek a Nagyasszony szobrai, kaptak új elnevezést közterületek és intézmények. Az özvegy férj Erzsébet tiszteletére karitatív tevékenység terén szerzett érdemekért a nők részére Erzsébet-rendet alapított.

A kegyelet tisztaságával emlékeztek meg a szarvasiak is a gyászos végű Nagyasszonyukról, amikor Szarvas nagyközség előljáróságának azt indítványozták, hogy a Népkert nevét Erzsébet ligetre változtassák. A közgyűlés e nemes indítványt 1899. június 21-én egyhangúlag elfogadta, s intézkedett a liget új elnevezésének közzétételéről.

Száz esztendő elteltével városunk polgárai is mélyen szívükben őrzik Erzsébet királyné legendaszerű alakját, mint a jóságnak, fennköltségnek és tisztaságnak mintaképét. Örökre felejthetetlen marad a hálás magyarok előtt, akiket különösképpen pártfogásba vett. Talán még most is szeretettel gondol reánk, szarvasiakra is a magas égben.

Gondolatban mi is letesszük a megemlékezés koszorúját sírjára és fohászunkat küldjük az ég felé, kérvén az Atyát, adjon mindörökre világosságot és nyugalmat áldott lelkének.

A gyilkosság után Lucchenit a Ruedes Alpokban elfogták, s a genfi esküdtszék életfogytiglani fegyházra ítélte. 1910. októberében azonban cellájában felakasztotta magát.

- Szilvássy -

Ünnepeltek a reformátusok

Hálaadó napra gyűltek össze a református hívek múlt vasárnap a Vasút utcai gyülekezeti teremben, hogy megemlékezzenek a Szarvasi Református Egyházközség alapításának nyolcvanadik évfordulójáról. Neves vendégeket köszönthetett ez alkalomból Pentaller Attila református lelkész: dr. Bölcskei Gusztávot a kerület püspökét, a zsinat lelkészi elnökét és Szabó Endrét, a Békési Református Egyházmegye esperesét. Az ünnepségen részt vett dr. Demeter László polgármester és Babák Mihály országgyűlési képviselő is.

Igehirdetésében dr. Bölcskei Gusztáv felidézte az alapítás évét, 1918-at, s úgy fogalmazott: a háborús év nem volt talán gyülekezet alapítására a legalkalmasabb idő, s ez az esztendő nem is emiatt került a világtörténelmi krónikákba, mégis a szarvasi reformátusoknak ez az év erről lesz emlékezetes. A Bibliából vett idézet mentén a püspök az isteni örömet, a krisztusi szelídséget állította példának az emberek elé, melyek a keresztény közösségek összetartó erejét, alapvető értékét jelentik már évezredek óta, s ma is – amikor eluralkodott az erő a vadság, a hatalom – alapvető értéként, összetartó erőként kell hogy éljen a keresztény ember lelkében. Feladat és küldetés is –mondta a püspök -, hogy a világ nap mint nap ránk zúduló információözönében, fenyegetései közepette is hirdessük Isten megváltó szeretetét.

Az igehirdetés után Pentaller Attila szólt röviden a reformátusok szarvasi történelméről, az egyházközség alapítás óta eltelt nyolcvan évről. A hálaadó napot, az istentiszteletet gyönyörűen előadott zeneszámok tarkították a zsúfolásig megtelt gyülekezeti teremben. Aki nem fért be a terembe, vagy nem tudott elmenni

az ünnepségre, az is követhette az eseményeket, hiszen a Cervinus Rádió egyenes adásban közvetítette a püspöki igehirdetést.

**HELYTÖRTÉNETI ÍRÁSOK
1999**

Tartalomjegyzék

Új esztendőre

Egy öreg gazda jóslataiból (Zilinszky István nyomán)

A szarvasi járásbíróság épületéről

Dr. Dankó László 1939-1999

Látogatás egy amerikai magyar zeneszerzőnél

Emléktábla dr. Palov Józsefnek

A városért!

Ne fűzd magad!

Ilyen is volt hajdanán

Mi lesz veled, szarvasi foci!

Készen áll már a híd

Szilvássy hiányt pótol

Szarvas Díszpolgáraitól!

Hódított a magyar csárdás Angliában

Egyről-másról a hajdani Szarvasról

1999. szeptember 23-i képviselő-testületi zárt ülés

Mulat a falu... (Tarr nyomán szabadon)

A városért!

Recenzió Szarvas a rendszerváltozás éveiben 1989-1990

Új esztendőre

Az 1999. év küszöbére lépett az emberiség. Több-kevesebb sikerével, kudarcával, bűnével, megrázkódtatásával, igazságával és örömeivel elmúlt az óesztendő, hogy átadja helyét a még hófehér újévnek. Ez a kép tárul fel az emberi elmében, valahányszor sírjába dől egy esztendő, hogy születhessen a reményteljesebb másik. Márpedig hamis ez a kép, hiszen az idők végtelenjében nincs elosztottság, minden elmúlt év rányomja bélyegét a még ismeretlen következőre. Nem történik egyéb, mint folytatjuk az életet a maga terheivel és érényeivel, a megváltoztathatatlanság reményében.

Az új év, ez a naptári dátum csupán az élet kettős könyvelésének mérlegét jelenti, amelyet átírnak a másik oldalra, és folytatunk a végelszámolásig. Az új esztendő tehát bizonyos eredmények összevonásának konkrét ideje, amikor az ember a tartozik és követel oldalt tételesen összeveti, s eszerint benyújtja magának a számlát, hogy kiegyenlítse a tartozását.

Ennek a gondolatbeli mérlegkészítésnek éppen azért van jelentősége, mert alkalmat ad a számvetésre, az eredmények és a kudarcok tükrében a tanulságok levonására, közben feltárja a lehetőségeket az újév tiszta lapján a további cél megvalósításához.

Ha meghúzzuk az előző év országos mérlegének vonalát, azt látjuk, hogy az 1998. év is számos tanulsággal szolgált valamennyiünk számára. Öröndetes, hogy a társadalmi és politikai törekvések harcvonalában a gazdasági megerősödés elvét láttuk előrenyomulni. A biztató jelek alapján reményünk lehet arra, hogy rövidesen a megvalósítás stádiumába kerül az elmélet, amennyiben ezt az ellentétes politikai erők nem késleltetik. De hiszen, ha a várat belülről nem lehet erősíteni, erősítsük kívülről! Tegyük ezt, mert gazdaságilag megerősödni annyit jelent, mint biztosítani a polgári életvitel alapvető feltételeit. Az óév legnagyobb tanulsága tehát, hogy ezt a szegény országot ésszerűbb, következetesebb intézkedésekkel, még meggyőzőbb politikai és szociális tartalmú érvekkel erős gazdasági alapon – akár nagyobb lendülettel is – biztosan lehet továbbépíteni. Elszomorító viszont az előző évből a sok botrány és garázdaság, a nihilista

szemlélet térhódítása, a mind alábbi viselkedési mód, a politikai csatározás stílusa, et ctr. Márpedig ezek egyike sem lehet eszköz, még a legszentebb ügy szolgálatában sem, sőt ezek ölik meg az ügyet, az emberek hitét. Józanodjunk tehát már ki, vegyük már észre, hogy ezek mögött ember áll: én, te és ő! Viaskodjunk, de kulturáltan, a demokráciához illő módon. Fadatkat sem ér a nemes küzdelmünk, ha a másik arra gyűlölettel reagál, vicsorgó fogakkal acsarog. Ne egymáson diadalmaskodjunk, hanem az ellenség: az országot együtt kell építenünk.

Az 1999. esztendő sem lesz könnyű. Ugyanúgy átviszünk belőle jót és rosszat, mint ahogy azt az előző évtől kaptuk, de reméljük a jóból többet, a rosszból kevesebbet adunk át. Hogy így legyen, igaz szívből óhajtjuk. Múljon el az óév keserve, hazugsága, botránja, minden bűne, akár egy rossz álom, s ami jó, az a józan, friss és termékeny ébredés legyen.

Boldog új évet minden magyarnak határon belül és kívül, egész nemzetünknek. Boldog új esztendőt minden jóra való embernek!

- Szilvássy -

Egy öreg gazda jóslataiból

(Zilinszky István nyomán)

Januárra

Ha vízkeresztkor kezdődik az erősebb idő, szép telet és tavaszt várhatunk.

Ha januárban a gabona nő, drágaság lesz.

Ha Vince napján tisztán ragyog a nap, jó de kevés bor lesz.

Ha január felette nedves, rossz bortermést várhatunk.

Ha Pál nap tája ködös, nyáron át sok beteg lesz.

Ha januárban sok köd jár, nedves évet várhatunk.

Február

Ha gyertya-szentelő napja és hete lágy, hosszú tél lesz.

Ha üszögös Péter és Mátyás napján nem enyhül, 40 nap fog még utána fagyni.

Ha e hóban már az apróbb férgek röpködnek, hideg tavaszutót várhatunk.

Március

Ha a 40 mártírok napján fagy, egész hónap fagyos lesz.

Ha József napja szép tiszta, egész évben rendes időjárás várható.

Ha gyümölcsoltó boldogasszony napja, éje és reggele tiszta és meleg, termékeny év lesz.

A márciusi por aranyat ér; esős március után száraz tavasz következik.

Április

Az áprilisi hó fagy nélkül sok szénát hoz.

Renden tul meleg április után zord májust várhatsz.

Ha Szt.-György tájban elbujhat a varju a vetésben, gazdag aratást lehet várni.

Ha április végén virágoznak a fák, sok és ép gyümölcs lesz.

Május

Ha Fülöp és Jakab nap körül eső jár, bő esztendő lesz.

Ha május hűvös, sok bor és széna várható.

Ha sok a cserebogár, szép nyár, de kevés gyümölcs lesz.

Ha május nedves, június száraz leend.

Ha Orbán napján az idő jó, telik a hordó.

Június

Ha Medárd napján esik, negyven napig esős idő fog járni.

Ha Vid napján esik, ritka lesz a szőlő fürt, de sűrű a kereszt.

Szt.-Istvánnapi eső megrontja a diótermést, de elősegíti a repcevetést.

Juliusra

Ha Sarlós Boldogasszony napján esik, sok eső következik.

Ha fényes Vincze (jul. 19.) telik a pince.

Ha megcsurran Vince, üres marad a pince.

Ha Margitnap táján esik az eső, sok sarju lesz.

Augusztusra

Augusztus első hete kulcsa az ősznek.

Ha nagyboldog asszony napja derült, meleg, jó bort várhatni.

Ha augusztus a szőlőt meg nem érleli, szeptember rendesen savanyuan hagyja; azért az augusztusi meleg napok és éjek jó borra nyujtanak kilátást.

Szeptemberre

Egyed napja a minő, olyan lesz az egész hó.

Ha Szt.-Mihály napján a szél éjszokról fuj, a juhászok nagy telet várnak.

Sok makk erős és hosszú télre mutat.

Októberre

Ha korán és önként hullanak le a gyümölcsfa levelei, bő gyümölcsstermést várhatni.

Ha a hó végén erednek meg az esőzések, jó termésre lehet remény.

Ha sok eső esik októberben, fergeteges lesz december.

Novemberre

Ha minden szentek hete esős, sok havat várhatsz.

Ha Márton nap borongós, változékony lesz a tél.

Ha novemberben is zeng az ég, bő gabonatermés lesz.

Ha Márton nap előtt a ludak jégen járnak, sárba fognak utána járni.

Decemberre

Ha egész hóban erős fagyok járnak, négy hónapos telet várhatsz.

Ha dec. kezdetén erős hideg és hó van, de ha már kienged, elvetélt a tél és állhatatlan lesz.

Ha István Mártír napján erős éjszakai szél fúj, megrontja a szőlő rügyeit.

Ha fekete a karácsony, fehér lesz a husvét és megfordítva is áll.

Ha karácsony hete világos, setétek lesznek a csűrök, s ha karácsony hete sötét, világosak lesznek a csűrök.

Dal a betonról

Nincs nagyobb boldogság
Mint Szarvason lakni,
Itt a haladás is
Annyi, mint maradni.
Pusztulunk és veszünk
De azért haladunk,
(elindulunk Mádról,
Mégis ott ragadunk.)
Mert az elüljárók
Igen jó emberek:
Szelíd, konzervatív,
S rendkívül éberek.
Hálásak is ezért
A polgárok nagyon,
Kivált amióta
Az új beton nagyon.

Nincs nagyobb boldogság
Mint Szarvason lakni,
Beton járdán lehet
Hordót gurigatni.
Ha fálnak neki megy
Az nem is oly nagy baj,
S ha csatornát horpaszt,
Még az sem rémes zaj.
Az inas urfiak
Turfot is rendeznek,
Tragacs járművekkel
Fálnak esnek.
Szénhordó targonczák
Párosával járnak,
Siető emberek
Kitérnek – megállnak.

Már ez így van rendén
 Mert a beton sima,
 Hasznos télen, nyáron,
 Bármilyen a klíma.
 Reggeltől napestig
 Nagy itt a forgalom
 A röndérnek hijján
 Lehet nyílt alkalom.
 Vashordót naponta
 Nem egyet görgetnek
 S ezzel a falakban
 Nem kis kárt tehetnek.

A zajos forgalmat
 Lassabb is felváltja,
 Beton-mentén lakó
 Midakettőt áldja...
 Négy szép hizó halad
 Komoly méltósággal
 S egyiknek oldala
 Be van kenve sárral.
 Fal mellé huzódik
 És rátörli szépen,
 De a ház gazdája,
 Tűrje azt békében!
 Mert lehet ez másképp?
 Ennek így kell lenni.
 Hát nem nekünk kell azt
 A sok mérget enni?

Ép ezért boldogság
 Szép Szarvason lakni,
 Itt a haladás is
 Annyi mint – maradni.

(Beton-menti)

A szarvasi járásbíróóság épületéről

Az igazságügyi kormányzat 1900-ban elhatározta, hogy Szarvason a kor kívánalmainak megfelelő, díszes bírósági palotát emeltet, s fedezetéről már az évi költségvetésben gondoskodott is. Röviddel utána meg is kereste a minisztérium a községi képviselőt, hogy alkalmas telket találjon a bírósági épülethez.

A község atyái ekkor összeültek és okosan úgy döntöttek, hogy a meglévő bírósági bérépület mellett volna arra a legalkalmasabb hely. Később azonban ezt az ajánlásukat visszavonták, s egy másik helyet, egy félreeső részen lévő községi istálló helyét javasolták. Indokuk szerint: "ha az első ízben felajánlott telket adná oda a község, akkor az egész telektömb értéktelen lenne, vagy pedig, ha új városházát kell építeni majd - szükség lesz rá".

- Hát ez aztán gyönyörű eszme! Középületi palota félévszázados istálló helyén? Hát nincs elég üres telek a mostani községháza környékén – háborog és kérdi a cikk írója. Hiszen annyi van, hogy az egész közigazgatóság elférhetne rajta. Majd így folytatja: ugyan kérem, ne izéljenek: Önök oda soha nem fognak városházát építeni, sőt az is mesebeszéd, hogy a telektömb értéktelenebb lesz. De, ha már egyáltalán a telektömbből nem akarnak adni, akkor vegye meg a község a Ponyiczky-féle házhoz tartozó telket, amely három utcára van, s ebben az esetben a lebontott házból új istállót lehetne építeni.

Avagy ott van a Lusztig-féle telek, ebből is megszerezhető a szükséges terület. Mi több, a községnek a piactéren is vannak alkalmas telkei. - Nos uraim, ennyi közül csak az istálló helye jutna az igazságügyi palotának? Bizony ez szomorú dolog lenne!

Tisztelt urak, tudjuk, hogy nem lehet a bírósági palotát mindenkinek a kapujához tenni. Üljenek össze ismét, s határozzanak úgy, amint legelőször: bölcsen, mert a palota egyedüli méltó helye a főutca. Legalább a főutcat csinosítsuk, s ne szórjuk széjjel a középületeinket, hiszen forgalmi központunk tulajdonképpen nincs is.

Úgy tudjuk, hogy az igazságügy miniszter nemcsak nem fogadta el a képviselőtestület ajánlatát, vagyis az istálló helyét, hanem azt is kijelentette, hogyha alkalmas telket nem ad a város, akkor az építkezés bizonytalan időre elhalasztja. Döntsön tehát jól a képviselőtestület, mert ettől függ, lesz-e Szarvason új bírósági épület! - fejeződik be a keményhangú írás.

- Hosszas huzavona után végre dűlőre jutott a járásbíróóság elhelyezésének kérdése. A képviselőtestület újabban a község telkének a Kossuth L. és Deák F. utca által határolt sarkát ajánlotta fel építkezési célokra, amit azonban a miniszter vonakodott elfogadni, mivel egy előbb felajánlott telekrész beépítésére vonatkozólag a tervrajzok már elkészültek. Erre a képviselőtestület felkérte *gr. Bolza Géza* országgyűlési képviselőt, hogy a község érdekében járjon közbe az igazságügyi kormányzatnál az új telek elfogadását illetően, tekintettel arra, hogy ez legalább annyira megfelelő, akár a másik. - A képviselő eleget téve a kérésnek, küldetése három nap alatt sikerrel járt. A kikötés csupán az volt, hogy az épület körül aszfalt járda legyen és az épület udvar felőli két oldalán a község 3 méter magas meredek kőfalat csináltasson.

A szarvasi járásbíróóság felépítésére összesen 9 ajánlat lett leadva a gyulai törvényszéken. A legkedvezőbb ajánlatot a jó nevű *Fodor és Reisinger* aradi cég tette, amely 19%-kal olcsóbban vállalta a munkát. Utána *Szabados József* gyulai és *Ince Lajos* nagyváradi építész 16,4%, *Wagner József* békéscsabai építész 15%, *Popják György* szarvasi vállalkozó 14,1%, *Flamm Miksa* budapesti építész 14% leengedés mellett voltak készek vállalkozni.

Az árlejtés megtartására egybehívott bizottság *Haviár Lajos* kir. főmérnök javaslatára úgy határozott, hogy a három legkedvezőbb ajánlatot terjeszti a miniszter elé. Ez alapján úgy nézett ki a helyzet, hogy legnagyobb esélye az aszódi vállalkozó cégnek lesz.

Meglepetésre, az építkezést *Popják György* helybeli építész vállalkozóra bízták, aki a munkát 95.508 korona 97 fillérért vállalta el. Ennek a nagyszabású munkának elnyerése nagy tetszést váltott ki a lakosság körében is, hiszen általa sok kétkezi munkásnak jutott jobb megélhetés a szarvasiak közül. Márpedig hogy ez így történhetett, az *dr. Krecsmárik János* szarvasi országgyűlési képviselő érdeme volt.

A műszaki tervek szerint olyan díszes otthont szántak a járásbíróóságnak, amely megjelenésével legszebb középülete lesz Szarvasnak. Erre a célra a helyi képviselőtestület a Kossuth L. és Deák F. utcák összeszögelésénél 770 négyszögöles telket adott az államkincstárnak, hogy az igazságügyi minisztérium ezen építkezessen.

Az árajánlási feltételek szerint az építkezés 1902. tavaszán veszi kezdetét azzal, hogy az előkészületi munkálatokra már 1901. őszén sor kerül. Az 1902. évi építkezésnek annyira kellett előrehaladni, hogy augusztus 31-ig a saroképület tető alá kerülhessen. A végleges átadást a következő esztendő július 31-re tervezték.

A bírósági palotát úgy tervezték meg, hogy homlokzata a Deák F. utcára nézzen, a rövid szárnyépülete és a fogház egy része pedig a Kossuth L. utcában legyen.

A homlokzaton 11 ablak ékesítse az egyemeletes épületet. Főbejárata kétszárnyú ajtós legyen. Innen egy kicsike előcsarnok vezessen a lépcsőházba, melynek földszinti jobb oldalán a büntetőosztály, bal oldalán pedig a vizsgáló bíró és a telekkönyvi osztály talál otthonra.

A hivatali helyiségeket tágasnak, világosnak és kényelmesnek tervezték. A bírák szobái díszesebb festéssel, míg a többi helyiségek egyszerűbb kivitelezésben készültek. - A homlokzaton lévő szobrász munkák terrakottából (máz nélküli égetett agyag), a folyosók burkolata az emeleten terrazzoból (márványdarabkákból álló mozaikszerű kőpadló), a földszinten viszont cementből legyenek. A lépcsőházban egyszerű homokkőből álljon a lépcsőzet. A tető borítását - költségkímélés miatt - cseréppel szándékoztak megoldani.

A fogházban három egyes és két társas (többszemélyes) zárkát terveztek, és a fogházőr lakását is ide szánták.

Az épület tervrajzait *Wagner Gyula* miniszteri műépítész készítette, olyan szaktekintély, aki számos elismerésben részesült a hazai igazságügyi paloták megvalósításában.

Szarvasi Lapok, 1901.

- *Szilvássy* -

Dr. Dankó László 1939-1999

1999. június 25-én életének 61. évében elhunyt dr. Dankó László kalocsa-kecskeméti érsek, metropolita, Szarvas város díszpolgára. Dankó László 1939. április 22-én született Szarvason. Pappá 1963. június 13-án szentelték Szegeden, egy évre rá Budapesten teológiai doktorátust szerzett. Ezután Rómában a Pápai Lateráni Egyetemen az Academia Alfonsiana hallgatója volt. Hazatérve Szegeden töltött be jelentős tisztségeket. 1972-től 5 éven át Budapesten lelki igazgatója volt a központi Szemináriumnak. 1977-től a Szegedi Hittudományi Főiskola rektora, 1978-87-ig Rómában a Pápai Magyar Intézet rektora, 1983-tól pápa prelátus. Püspökké 1987. május 2-án szentelték. 1987. június 5-től kinevezett kalocsai érsek, június 29-től metropolita. A Magyar Katolikus Püspöki Karban 1987-től az Országos Egyházművészeti és Műemléki Tanács elnöke. 1989-től 1998-ig a Keresztény Értelmiségiak fővédnöke. 1990-től a Pápai Egyházművészeti és Műemléki Tanács konzultora, 1991-től a Magyarországi Szemináriumok vizitátora. 1990. május 30-tól kalocsa-kecskeméti érsek, Szeged, Csanád és Pécs metropolitája. A főpásztor földi maradványait július 1-jén délelőtt fél 11-kor Kalocsán, a Főszékesegyházban bemutatott gyászmise után a Főszékesegyház kriptájába helyezték. Szarvas Város Önkormányzata nevében Babák Mihály polgármester, dr. Gyalog Sándor alpolgármester és dr. Demeter László képviselő búcsúztak. Szarvas város díszpolgárának földi maradványai mellé helyezték a hattagú városi delegáció által vitt hazai tarisznya földet is. A dr. Dankó László temetéséről szóló részletes tudósításunkat jövő heti számunkban olvashatják.

Szarvasi Krónika, 1999. évi 3. száma nyomán

- Szilvássy -

Látogatás egy amerikai magyar zeneszerzőnél

1929. nyarán alig két napja volt Kováts István a békésszentandrás Takarékpénztár főkönyvelője Amerikában, amikor a New York-i Kerekes bácsi /Bros

Kerekes/ könyvesboltjában megismerkedett egy magyaros temperamentumú öregúrral, Serly Lajossal. Ő ekkor már közel három évtizede élt Amerikában.

Bár rövid ideig voltak hárman együtt, Kovátsnak azonban elég volt ahhoz, hogy az öregúr szellemes megjegyzéseiből megállapítsa: lehet Serly Lajos kiváló zenész, de legalább ilyen publicista értékkel is rendelkezik. Minden bizonnyal megnyerte Kováts az öregúr tetszését, mert a látogatásra meghívta otthonába, amelyre már másnap sor került. Erről Kováts – a fenti cím alatt - így írt:

- Nagyon érdekelt a rokonszenves úr egyedi mivolta, ezért szinte égtem a vágytól, hogy mielőbb találkozhasak otthonában újra vele. – Serly Lajos lakása New York csendesebb részében van, s oda belépve a magyar otthon levegője csapott meg. A ház lakrészében lévő bútorokat, berendezéseket, képeket, könyveket mind-mind magyar ízűnek, hazainak találtam. Ennek ellenére a vendéglátóm mégis el akarta hitetni velem, hogy ő már telivér amerikai és fűtül a magyar hazára. Ugyanis mint nagy demokratának, nem tetszett neki az akkori politikai helyzet, lebecsülte a kormányt és az államférfiakat. Ő csak egyetlen nagy magyart ismert el: Kossuth Lajost. Ok és okozati összefüggésben magyarázta a trianoni katasztrófa tulajdonképpeni okait.

Elmondta igen nagy szomorúsággal, hogy öregedő szívét nagyon bántja a trianoni átok és nemigen meri hinni Nagy-Magyarország feltámadásában – a kialakult európai politikai viszályok között. Szeretné, ha egész Európa nemzetközivé válna és ebből a tömkelegből a magyarság életereje felülkerekedne.

Ezután témát váltott és Amerikát kezdte dicsérni, hangoztatva, hogy milyen nagyszerű az állami és társadalmi berendezkedése, hogy ő mennyire meg van ott elégedve, de közben észre sem vette, hogy ebbe a dicséretbe minduntalan beleszövi a magyar vonatkozásokat és bár mesésen berendezett állam Amerika, Magyarország azonban mégiscsak a „világ közepe”.

Serly Lajos a könyvet nagyon szereti, lakásában nincs olyan helyiség, amelyben könyvvel tömött szekrény vagy polc ne lenne. Régi, itthon nem ismert, illetve elfelejtett 1500-tól kezdődő kiadású könyve szinte megszámlálhatatlan található és közöttük néhány olyan, amely a Nemzeti Múzeumunkban sincs.

Serly Lajosról bizvást meg lehetett állapítani, hogy sokat látott, olvasott, nagy műveltségű ember, temérdek élettapasztalattal. Valaha a budapesti Népszínház

zeneigazgatója volt, ahonnan „kuruc magyarsága” miatt vált meg, s akkor – hogy szerinte a budai svábokat megmagyarosítsa, megépítette a budai Kisfaludy színházat, amely vállalkozás Serly Lajos minden vagyonát elapasztotta.

Ezt követően mint zeneszerző bejárta Európának egy részét, s végül kikötött ő is sok-sok magyarral a tengeren túl, az ún. új világban, Amerikában. A hányattatások után a sorsa jobbra fordult, s szép pozíciókat szerzett mint színházi zeneigazgató és zeneszerző. Nagyon sok zeneműve forog közkézen az új hazájában, és gyakran ír cikkeket az amerikai angol és magyar lapokban.

Serly Lajos egyáltalán nem titkolta és nem is mentegetőzött, hogy minden kiválósága, anyagi jóléte, ha úgy tetszik sovinizmusa ellenére ő nem mentes az amerikai magyar sorsától: bár gyermekei még kitűnő magyarok, de unokái már csak magyarul tudó amerikaiak lesznek. Egy generációval mégis meghosszabbította családjában az amerikai magyarság életét, mert általában a kivándorolt magyar ott született gyermeke már csak magyarul tudó amerikai. – Ezzel fejeződik be Kováts Istvánnak egy Amerikába szakadt magyarról, Serly Lajos zeneszerzőről és publicistáról készült élménybeszámoló szerű írása.

Serly Lajos a békésszentandrászi magyar vendégét egy addig még be nem mutatott zeneművével (Nem! Nem! Soha! c. nemzeti induló) is megajándékozta, melyet Kováts hazajövele után néhány héttel (1929. augusztus 18.) egy műsoros estélyen a békésszentandrászi ifjak debütáltak. A tudósító szerint a szép induló és annak kiváló előadása igen nagy tetszést váltott ki a közönség részéről.

- Ez írás kapcsán nyíló lehetőséget felhasználva a továbbiakat már e cikk közreadója teszi Serly Lajos életrajzához: Serly nemcsak zeneakadémiai növendék, zeneszerző, színházi karmester, színész, színházigazgató, hanem dalszövegíró is volt. Talán kevesen tudják, hogy az országban oly népszerű dalnak, a Kéknefelejcs-nek is ő a dalszerzője. Szövegét Nógrádi Pap Gyula írta, amely eredetileg így hangzott: „Kéknefelejcs, kéknefelejcs virágzik az Ipoly-folyó partján.” (Úgy tudom, a nóta Palócföldön született).

Az operett-szerzők népes táborába ő is beletartozott. Amerikában legtöbbször saját operettjeit tűzte műsorra, a Marcsa és Mariskát, a Marica, a világszép asszonyt és az Alhambra rózsáját. Állítólag nagyon sikeres operettek voltak,

melyeket saját színházában mutatott be. Azzal, hogy odakint magyar színtársulatot alapított, letette alapjait az amerikai magyarok operettszínházának.

1898-ban Londonban lépett fel utoljára hetventagú zenekarával, és a rákövetkező évben elhagyta az európai zenei világot, szerződést bont Budapesten. Ötvenéves korában kivándorol New Yorkba.

- Még valamit: Akkor tájban Serly Lajos fivére, Serly Tibor karnagy és zeneszerző is Amerikában élt, Bartók Béla baráti köréhez tartozott. A már súlyosan beteg Bartók barátját, Serly Tibort kérte meg a Mikrokozmosz c. 153 rövid zongoradarabból álló zenekari művének befejezésére. Szerkesztő.

Szarvasi Hírlap, 1929.

- Szilvássy -

Emléktábla dr. Palov Józsefnek

Szombat délelőtt barátok, tisztelők, hozzátartozók emlékeztek a Tessedik Sámuel múzeumalapító igazgatójára, az egy évvel ezelőtt elhunyt dr. Palov Józsefre. A Mihály Bernadett alkotta dombormű előtt dr. Gyalog Sándor mondott emlékbeszédet. Alábbiakban ezt teljes terjedelmében közöljük.

Hölgyeim és Uraim!

Tisztelt megjelentek, kedves barátaim!

Szarvas Város Önkormányzata nevében Tisztelettel köszöntöm mindannyiukat a mai ünnepi megemlékezésünkön.

Azért gyűltünk itt ma össze, hogy Dr. Palov Józsefre emlékezzünk halálának első évfordulóján.

Sokan sokféleképpen méltatták már Dr. Palov József emberi tulajdonságait, munkásságát, érdemeit – szóban és írásban egyaránt. Hasonlóan mindazokhoz, akik tettek valami maradandót vagy kisebb vagy nagyobb közösségért, városunkért, az itt élőkért és az utánunk jövőkéért.

Keveseknek adatik meg viszont – csak a legkiválóbbaknak -, hogy igazi példaképpé válhatnak. Igazi példaképpé – akit már kortársai is méltónak tartanak arra, hogy nevét és arcvonásait a maradandó bronz őrizze meg. Közéjük valónak találtuk Dr. Palov Józsefet, vagy ahogy életében szólítottuk, Jóska bácsit.

Az Ő egész élete példamutató áldozatkészségről szól, amit alkotott várostörténeti jelentőségű.

1998. május 14-én bekövetkezett halálával pótolhatatlan ember távozott Szarvas város polgárai közül.

Messziről indult. Bár édesapja szarvasi származású, Ő már az Istvánvölgy nevű bánáti (ma Jugoszlávia) községben született 1920. február 19-én.

Szarvason 1944-től élt.

Először a Mezőgazdasági Technikumban, majd 1945-től 1959-ig – az intézmény megszűnéséig -, a Tanítóképzőben tanított.

Ezt követően a Gimnázium tanára lett. 1963-tól a Felsőfokú Mezőgazdasági Technikumban tanított nyugdíjba vonulásáig, 1980-ig.

Érdemei nem csak a közművelődésben, hanem az ifjúság nevelésében is kiemelkedőek, maradandóak.

Élete nagy művét, a Múzeumot tanári hivatása mellett hozta létre.

Az 50-es években – tanítóképző intézeti tanárként – kezdte gyűjteni a Szarvas környéki néprajzi anyagot.

A Múzeum 1973-ban költözött mai helyére, a Tessedik iskola akkor már leromlott épületébe. Ő mentette meg a lebomlástól Szarvasnak ezt az egyik legrégebbi műemlékét (épült 1788-ban).

Emberfeletti munkával létrehozott egy Múzeumot, ... több harccal, mint hathatós segítséggel. Ugyancsak Neki köszönhető, hogy a Szárazmalom műemléképülete megmenekült az enyészettől.

1980-tól főhivatása lett a múzeumi munka, 1993-ig irányította azt igazgatóként.

Helytörténeti munkásságának jelentősége elvülhetetlen, művei kitörölhetetlenek a város történetéből.

Gyűjtő, szervező és irányító munkája mellett jelentősek publikációi is.

Rendszeresen jelentek meg szakmai írásai.

Az általa szerkesztett helytörténeti kiadványok ma már nélkülözhetetlen kézikönyvei a szarvasi helytörténészeknek, érdekes lapozgatnivalók a város lakóinak és vendégeinek.

Szigorú és kemény ember volt önmagával és másokkal szemben is.

Csakis ezáltal, valamint szívósságával és munkaszeretetével alkothatta meg életművét.

Munkáját és személyét mindenki által tisztelet övezte. 1980-ban elsőként Ő kapta meg a „Szarvas Városért” kitüntetést.

Dr. Palov József élete bárkinek példaértékű lehet.

Megőrizte nekünk azt, amit Ő még látott és fellelt a régi Szarvasból.

Nagy örökséget hagyott így ránk.

Ha végig járjuk a Múzeum termeit, mindezt láthatjuk.

Ezt az örökséget nem csak megismernünk, megőriznünk kell, hanem tovább is kell adnunk.

Dr. Palov József egy évvel ezelőtti halálával már az Ő emlékét is őriznünk kell.

Hogy tehetjük meg ezt méltó módon?

A Múzeum megadja hozzá a segítséget a belső gyűjteményével, s a külső fal nemes domborműveivel, amelyek közé most felkerül az Övé is. A mű a szarvasi születésű és kötődésű Mihály Bernadett művész alkotása.

Amikor most Szarvas város lakói akaratóból leleplezzük emléktábláját azon épület falán – melyet Tessedik Sámuel épített, és Dr. Palov József mentett meg – példaként állítom Őt mindannyiunk elé. Annak példázatául, hogyan lehet alázattal szolgálva nagy tetteket véghez vinni.

Nézzünk fel rá, ha erre járunk és gyűjtsünk erőt életéből!

Tisztelettel ajánlom Mihály Bernadett alkotását valamennyiünk szíves figyelmébe.

Nehéz feladatot teljesített a művész, amikor bronzba öntötte egy olyan ember karakterét, akinek szigorú tekintetét sokan érezték magukon, figyelmeztető szavait sokan hallhattuk.

Mihály Bernadett alkotott már a városnak egy méltóságteljes emlékművet: az „Egészség-ház” falára Dr. Lohr Gyula domborművét.

A két emberben, Palov Józsefben és Lohr Gyulában is van valami közös, többek között az, hogy sokan és nagy szeretettel emlékeznek rájuk.

Az alkotóművészeknek is van feladata. Ő is emlékeztet minket igényes, mértéktartó munkájával ezen a nemes falfelületen. Most már Palov Józsefre is.

Köszönet a Városnak, hogy így emlékezik érdemes polgáira, köszönet az alkotónak, aki ilyen teremtett, s dicsőség Szarvas népének, akik ilyen ember emlékét tudhatják magukénak.

A városért!

Vannak dolgok, melyek talán nem magyarázhatók meg. Nekem nem számított a siker vagy a vereség, csak egy: megtenni mindent, ami megtehető a szűkebb vagy tágabb közösség érdekében.

A cikksorozat e küzdelmekkel járó út egy részéről szól, melynek első részeként – a Szarvasi 7 jóvoltából – közzéteszem az 1985 decemberében készült írásomat, ami akkor kérésem ellenére sem jelenhetett meg a megyei és az országos pártlapokban.

Hogyan tovább? – Szarvason

Kielégítő válaszokat nem találok, hiába keresem is azt a Békés Megyei Népújságban a város VII. ötéves tervének koncepciójáról szóló írásokban.

Elismerésem a város vezetőinek azért, hogy a széles közvélemény előtt őszintén nyilatkoznak problémáinkról, terveinkről, lehetőségeinkről.

A szocialista demokrácia szélesedésének gyakorlati megnyilvánulását látom benne. Az alapvető tervcélal a legteljesebb mértékben egyetértek. Így fogalmazták meg:

„A város népességmegtartó képessége növekedjen, a lakosságszám csökkenése megálljon.”

Nos, igen! Szarvas, a kiváló adottságokkal rendelkező egyik legszebb alföldi város, agrárkutatói és felsőoktatási bázis, Európa-szerte híres arborétum birtokosa, Tessedik hagyományainak örököse oda jutott, hogy a népességét megtartani nem tudja. Ez méltatlan Szarvashoz!

De menjünk tovább, a város vezetői szerint mi a népesség csökkenésének oka.

„A viszonylag elmaradottabb infrastrukturális ellátottság, az átlagosnál alacsonyabb jövedelmi viszonyok, a pályakezdő fiatalok elhelyezkedési gondjai.”

Amikor az alapvető tervcél realitását vizsgáljuk, azt kell megnéznünk, hogy a fenti okok megszüntetése érdekében mit terveznek, milyen eszközökkel rendelkeznek. Erre utal a tervkoncepció is.

„A város lakosságának azonban tisztában kell lenni azzal, hogy a fejlesztési lehetőségek nem lesznek nagyobbak, mint a korábbi tervidőszakban voltak.”

Világos beszéd. Ne legyenek tehát illúzióink!

Úgy vélem, hogy az infrastruktúra javítására szolgáló intézkedések eredményeket hozhatnak, még akkor is, ha egyik-másik elképzelése megvalósításához a pénzügyi eszközök nem biztosítottak, de további erőfeszítésekkel megteremthetők.

Összességében azonban az a megalapozottság hiányzik a tervkoncepcióból, mellyel a lakosság szám csökkenése megállítható lenne. Miről van szó?

Évente, a munkába álló fiatalok közel 50 %-a megfelelő elhelyezkedési lehetőség hiányában itt hagyja a várost. Munkájával másutt gyarapítja a gazdaságot, másutt költi el pénzét. A tervkoncepcióban egyetlen szó sincs új munkahelyek létesítéséről a fiatalok és új munkavállalók munkával történő ellátásáról. Keveset mond az, amit e téren a városi vezetés tenni szándékozik.

„A jelenlegi gondok megoldásához... már nagyobb összefogásra van szükség, amihez a tanács a maga sajátos eszközeivel, szervezési tevékenységével, koordinációs lehetőségeivel kíván segítséget nyújtani.”

A város iparosításával kapcsolatos probléma gyökere évekre, sőt évtizedekre nyúlik vissza. A város vezetése az önerőre támaszkodás túlzott hangsúlyozásával még a jelenlegi sokkal könnyebb gazdasági helyzetben sem használta ki a külső, vagy központi lehetőségeket. Nem törekedett az állami ipar meghonosítására. A

foglalkoztatási problémák városszintű megoldását a város néhány ipari szövetkezetétől várta el.

Tiszteletre méltó, hogy ezen elvárásnak a szövetkezetek vezetői igyekeztek eleget tenni, és figyelemreméltó eredményeket értek el.

Ez ma már kevés! A feladat és követelmény megfogalmazása annak idején sem volt helyes. Lehet, hogy „Szarvas szövetkezeti város” koncepció átmeneti eredményeket hozott és érdemeket szerzett néhány városi vezetőknek. Az irányító hatóságoknak szimpatikus az, ha egy városi vezetés iparosítási és foglalkoztatottsági gondjainak megoldásához központi segítséget nem kér.

A baj csak az, hogy a város sohasem volt olyan gazdag, hogy ezt megteherthetné.

Vallom, hogy fejlesztési elképzeléseink megvalósításában maximálisan ki kell használni saját lehetőségeinket. Lehetőségeink túlbecsülése megállapíthatóan kárt okozott. E téren kizárólagos önerőre támaszkodás nem szolgálta a város lakosságának érdekeit.

Vitathatatlan, hogy 1-2 ipari szövetkezet a lakosság foglalkoztatásában meghatározó szerepet töltött és tölt be napjainkban is. Ez a tény a foglalkoztatásban monopolhelyzetet teremtett. Az átlagosnál alacsonyabb jövedelemszint kialakulása részben a monopolhelyzettel magyarázható.

Az ipari szövetkezeteknek a munkaerőpiacon lényeges konkurenciával nem kell számolni. Volt és van munkaerő. Még alacsonyabb bérért is. Nem vállalja mindenki az elköltözést, vagy a fáradságos napi ingázást, az ezzel járó többletköltségeket, a második gazdaság kihasználásának csökkenő esélyét.

Az átlagosnál alacsonyabb bérszínvonal kialakulásának másik oka – egyéb tényezők mellett – feltehetően az olcsó munkaerő miatti korszerűsítési, intenzív fejlesztési kényszer hiánya, a relatív műszaki-technológia, szervezési elmaradottságból származó teljesítmény-hiány.

A hatékony foglalkoztatás, a bérszínvonal átlagosnál magasabb fejlesztése és az ehhez szükséges feltételek megteremtése területén elsősorban a gazdálkodó szervezeteknek vannak feladatai.

Jó lenne a város tervkoncepcióját kiegészíteni a gazdálkodó szervezetek ilyen irányú konkrét tereivel. Így a koncepció világosabb, a cél teljesítésének

feltételrendszere, a felelősségi kör e terv teljesítéséért ellenőrizhetőbb és egyértelműbb lenne.

Cselekedni sürgősen kell, mert máris késésben vagyunk!

Ha valóban azt akarjuk – és ebben nincs kétségem –, hogy a lakosság szám ne csökkenjen tovább, az elkövetkező öt évben újabb 500-600 fiatal ne hagyja el városunkat. Tenni kell! Nem elég a foglalkoztatás terén meglévő tanácsi feladatok általános deklarációja!

A tervidőszakban 6-800 új munkahelyet kell létesíteni! Ezt a tanács mondja ki, és lépéseit ehhez igazítsa. Vegyük tudomásul és ismerjük el, hogy a város továbbfejlődésének záloga a fiatalság itt tartása!

A jelenlegi helyzet alapos és sokoldalú elemzése után, pontosabbá és konkrétabbá kell tenni a VII. ötéves tervkonceptiót, illetve annak a gazdaság fejlesztésére vonatkozó részét.

Helyesnek tartanám, ha a tanács megvizsgálná, hogy saját erőből hogyan tudná egy-két – a szakmai színskálát is bővítő – ipari üzem létesítését elősegíteni.

Iparfejlesztés terén adja fel a kizárólag önerőre támaszkodó gyakorlatát. Legfontosabb, hogy legyen koncepciója értelmes és megvalósítható. Terveihez kérje a lakosság, a megye és a központi szervek anyagi és erkölcsi támogatását.

Nagyvállalatok számára írjon ki pályázatot szarvasi ipari üzem létesítésére, fejlesztési forrásaik kiegészítésére, elhelyezésükre tegyen kedvező ajánlatot.

Bizonyára lesznek, akik felvetéseimmel, véleményemmel nem értenek egyet, vitatják még a lényeges megállapításokat is.

Őszintén megmondom, nem kívánom – és talán mások sem – a régi bizonyítvány megmagyarázását, sem felvetéseim, javaslataim lehetetlenségének bizonygatását.

Legfontosabb, hogy okosan, rugalmasan és kellő dinamizmussal ez ügyben mindenki megtegye azt, amit az egyszerű emberek, a város lakossága elvár és igényel.

A lehetőségekhez képest megfelelő terveink vannak az infrastruktúra javítására, a környezetvédelemre, az idegenforgalom fellendítésére. Nem kívánom azonban, hogy a mai szarvasi fiatalok és nem fiatalok is már csak a város idegenforgalmi statisztikájában szerepeljenek. Az idegenek érezzék jól magukat

városunkban, de ami még fontosabb, hogy az itt élők közérzete is jó legyen, s találjuk meg számításukat.

Biztosítsunk minden itt élőnek munkát, és ezen keresztül a kor színvonalán álló tisztességes megélhetést. Itt és nem másutt – elsősorban és mindenekelőtt!

Azt hiszem, ebben egyetértünk!

- Józsa Lajos,
közgazdász –

Ne fúzd magad!

Ezzel a címmel jelent meg egyik száz esztendő előtti helyi lapban a fenti, ma már humorosnak tűnő, érdekes írás (részletek):

Az egyik liverpuli egészségügyi kiállításon egy külön egyesület alakult, a női nem megrontója, a mider (fűző) ellen. Az egyesület elhatározta, hogy Raussean híres cikkét „a mider ellen” több millió példányban terjeszteni fogja. Ebben az írásban ezeket mondja a nagy gondolkodó:

„Egyáltalán nem kellemes a nőt, mint a darazsat két részre tagoltan látni. Sérti ez a szemet és bántja a képzeletet. A test szépsége bizonyos arányokon és méreteken alapul, amelyeken túlmenni nagy hiba. A meztelen testnél is hiba ez már, hogyne volna a felöltözötnél.”

Az orvosok sem javasolják az erős fűzést pácienseiknek, de a hölgyek ezzel mit sem törődnek. Sokan közülük a mider védelmére kelnek, kijelentvén, hogy az már az ókorban is viruló divat volt.

Persze azt nem veszik figyelembe, hogy a modern fűző alig hasonlít az ősére. A mai mell-laposító, csípő-szorító páncél s már valóságos merénylet a nőiesség ellen. A természet, nem törődve a divattal változatlanul teremt karcsú, sovány, kövér nőket. Azok, akik nem finomvonalúak, nem karcsúak, roppantul irigykednek

és minden lehetséges módon igyekeznek alakítani idomaikon, s hogy a férfiak mit szólnak ehhez, a hölgyek mit sem törődnek, mert ha érdekelné őket, tudhatnák, mennyire ellenszenves ez a testkarcsúsítás a férfinép előtt.

Hihetetlen, hogy ez a törékeny, vékony, két karral átfogható derék tartja egybe a felső és az alsó testrészt. Ha a nők kérdést intéznének a férfiak hadához az iránt, hogy mit tart a fűző felől, bizonyára olyan feleletet kapnának, ami rájuk nézve nem volna hízelgő. Sőt akadnának, akik használatát ostobaságnak tartják.

Csodálatos, hogy míg a divat folytonosan változik, ez a ruhadarab nem akar letűnni. Az uszály és a krinolin már teljesen kiment a divatból. S ha ez így van, akkor miért nem tűnik el a míder is, ez a lélegzetfojtó páncél!

A női emancipáció minden szelleminél nagyobb sikert azzal arathatna, ha a nőket megszabadítaná ettől a rémségtől. Sokkal hasznosabb lenne ez a szebbik nemre, mint a választójog megvalósulása által nyert előnyök.

Szarvasi Lapok, 1900.

- Szilvássy -

Ilyen is volt hajdanán

Bármilyen hihetetlennek tűnik a hír, azért így van. Ha lassan is, de mégiscsak haladunk. Hol? – hát Szarvason.

Erre most az Árpád Szálló látványos renoválása adott okot. Ugyanis az Árpádot annak teljes megelégedésre törekvő új bérlői, a Garai-testvérek oly ügyesen s az egészségre nézve is, oly üdvösen rendezték be, hogy arra alig lehetett ráismerni – adta az olvasó tudtára a helyi lap 1902. 1. számában.

A kávéház és az étterem padlózatát por elleni szerrel kenték be. A helyiségek megvilágítása pazar, a bútorok felújítottan szemet gyönyörködtetőek. Az emberek sokasága egyelőre kívülről csodálta a szokatlan látványt. Hát még, ha tudták volna, hogy milyen konyhát kapott az étterem: kitűnő, magyaros konyhát, olyan

ízekkel, amely a legfinnyásabb úrnak is teljes meglegedésére szolgálhat. Hasonlóan remek, ízléses berendezéssé varázsolták a pincét is, melynek édes rejtelveiről, pikantériájáról, tiszta és márkás nedűiről, a helybeli ifjúság tesz majd leginkább tanúbizonyságot. S mindehhez a szívetszagató cigánymuzsika is hozzátartozott. Ami fölöttébb meglepő a pontos, figyelmes kiszolgálás, akár egy előkelő városi kávéházban és étteremben. Rendszeresített borkóstolást vezettek be, a legalább húszféle Bachus-italból.

A nagyteremben a kályhákat rendbe hozták, a karzat felőli feljárót a teremtől ajtóval elválasztották, a kitörött ablaküvegeket bepótolták, az ablakokat sötét plüss függönyökkel látták el, így az oly sokszor kifogásolt léghuzatot teljesen meg lehetett szüntetni. Ebbe a terembe is acetilén világítást terveznek, s ha ez megvalósul, a fiatalságnak nem kell tartani attól, hogy néhány órai tánc után nem ismerik fel, mert esetleg szerecsennek hiszik. Ekkor már a szórakoztató szolgáltatáshoz korszerű megvilágítás is illett, mert ha kissé triviális is a hasonlat, olyan volt még a helyzet, mintha valaki klakkban (frakkban), cylinderben és papucsban menne a bálba.

- Szilvássy -

Mi lesz veled, szarvasi foci!

Mindenről lehet véleményt nyilvánítani, és ez is egy a sok közül! Nincsenek konkrét információim – a biztos bentmaradás utáni – szervező munkáról, ami nyilván folyik. Ettől függetlenül ismerem sok szurkoló véleményét, ami úgy szól, hogy Szarvas városa – és 1905-től jegyzett nagy múltú labdarúgósa – megérdemelne legalább egy NB III-as csapatot!

Az nem járható út, hogy csináljanak egy jó profi csapatot, mert ehhez sok pénz kell, ami jelenleg nem teremthető elő. Van viszont egy tehetséges fiatal csapatunk,

amely szép jövő elé nézhet stabil háttér mellett. A jövőben – ha előbbre akarunk lépni – nem elég egy-két becsületesen küzdő sportember, több kell!

Láttuk tavasszal, hogy mit jelentett a két „öreg” (Takács és Tóth) és a tapasztalt Lénárt csatasorba állítása. Ez a három tapasztalt játékos tartást adott a fiatal csapatnak, amit az eredmények mutatnak. Meg kellene őrizni ezt a csapatot, és néhány helyen tovább építeni, erősíteni. Egyszer talán „hazajönnek” a szarvasiak is?

Talán három játékos is elég lehetne! Kellene egy tehetséges fiatalos kapus Tóth mellé. (Minden tisztelet Nagy Zsoltié, aki becsülettel rendelkezésre állt, de talán ő már nem a jövő.) Középpályára is kellene egy tapasztalt játékos, aki akár Pisont is lehetne, ha Szarvason akar letelepedni, ha abbahagyja a „szlalomozást”. (Addig kellene jönnie, amíg még két-három évig szükség van rá, mint játékosra.) Jó lenne még egy állandó veszélyt jelentő kemény csatár – olyan típusú, mint „gumi” -, aki két embert képes lekötni, gólveszélyes, aki képes „elvinni” a védőket, ezzel társainak lehetőséget teremteni. Lehet, hogy ez a felvetés csupán jámbor óhaj, de senkinek nem árt és talán érdemes rajta elgondolkodni?

Szerény, megbízható emberek kellene, akik nem hiszik magukról, hogy „sztárok”, hiszen akkor a profi ligában vagy külföldön játszanának!

A Város Önkormányzatában megvan a szándék, hogy segítsen. Kellene mellé – ha nem is egy „Kovács Lajos” -, de mellé öt-hat erős vállalkozó, vállalkozás – és ilyen van Szarvason -, akiket a város vezetőinek kellene megnyerni támogatónak! Akik „elbírnának” egy-egy labdarúgót, akinek becsülettel kellene dolgoznia, és munkaidő kedvezményt kapnának, hogy az edzéseken – mert sok diák van a csapatban, aki vidéken tanul – ne csak három-öt ember lézengjen, hanem tizenhárom, tizenöt ember készüljön a mérkőzésekre, akik közül lehessen válogatni. Ez az előrelépés egyik – talán legfontosabb – feltétele!

Az ifjúsági csapat – hiszen innen jött fel a mai csapat nagy része – továbbra is központi kérdés. A „kicsikre” is nagy figyelmet kell szentelni! Ám, talán edzőiknek – ha van szerződésük – szerződésbe kellene előírni, hogy minden bajnoki mérkőzésre itthon „állítsanak ki” legalább 8 labdaszedőt!

Sokan örülnének, ha ebből az „óhajból” valami megvalósulna!

Készen áll már a híd

A Szarvasra rendszeresen látogató turisták a tél folyamán ugyancsak csodálkozhattak, amikor a Holt-Körös felett majdnem hűlt helyét találták az immár általunk megszokott zöld színű fahídnak. Az elmúlt péntek óta vidékiek és helybéliek ismét birtokba vették a fahidat, mivel a kivitelező, a tulajdonos és a kezelő képviselőinek közös szemléje után újból forgalomba helyezték a kerékpárosok és gyalogosok kedvelt átkelőjét. A szemlén megjelent Bódi János mint kivitelező, az Integrál Gmk. tulajdonosa, Skultéti Mihály, a Polgármesteri Hivatal műszaki gazdasági osztályvezetője és munkatársa Regős Mátyás, Mihály István a KOMÉP Kft. igazgatója, valamint Nyemcsok Jánosné útkezelő. A tavaly augusztusban közlekedésre alkalmatlannak nyilvánított híd mostani szemléjén Bódi János elmondta – mindezt Regős Mátyás műszaki ellenőrként megerősítette -, hogy a fahíd felépítményét lebontották, a szükséges cseréket végrehajtották, faanyagát telítették kültéri gomba- és rovarkárosítás elleni faanyagvédő szerrel. Így történt a visszaépítés. Ritkították a járófelület alsó rétegét, hézagolva újrarakták a felső réteget, annak érdekében, hogy ne fülledjen. Így várhatóan kisebb mértékű lehet a gomba- és rovarfertőzés esélye.

Felújították a híd hangulatos világítását is, de már a szemlén kiderült, hogy a szellemi szegénylegények máris megrongálták egyik kétrétegű ragasztott biztonsági üvegét. A helyszíni szemle után Regős Mátyás, Nyemcsok Jánosné és Bódi János a forgalomba helyezés írásos feljegyzését rögzítették. Megállapodtak abban is, hogy a kivitelező 30 napon belül átadja a kezelőnek a híd pontos és részletes kezelési-karbantartási utasítását. Az 1994-ben felavatott kerékpáros-gyalogos fahíd felújítását a kivitelező és a rejtett hibás faanyagot szállító cég költségén végezték el.

Szilvássy hiányt pótol

Dr. Szilvássy László könyvet írt gróf Bolza Pálról és családjáról, a nemes família szarvasi kastélyáról és a híres parkról, amelyet inkább arborétum néven ismer a köz. A szerző vállalkozása hiánypótló abban az értelemben, hogy fél évszázadig alig-alig eshetett szó a Bolzák érdemeiről.

Szarvas Díszpolgáraitól!

A közelmúltban dr. Szilvássy László helytörténeti búvárkodása kapcsán került kezembe Szarvas város díszpolgárainak a névsora. A mai napig számszerint 12 nevet tartalmaz ez a névsor:

1. Gróf Teleki László a „Határozati Párt” képviselője, 1860.
2. Kossuth Lajos kormányzó, 1890.
3. Jókai Mór író, 1893.
4. Benka Gyula tanár, 1902.
5. Gróf Bethlen István miniszterelnök, 1927.
6. Pesthy Pál igazságügyminiszter, 1927.
7. Mayer János földművelésügyi miniszter, 1927.
8. Dr. Melich János nyelvész, 1939.
9. Rogyion Jakovlevics Malinovszkij marsall, 1947.
10. Ruzicskay György festőművész, 1975.
11. Melis György operaénekes, 1986.
12. Dr. Dankó László Kalocsa-kecskeméti érsek, 1991.

Jómagamat olyan közepes tájékozottnak tekintem a helytörténeti kérdésekben, de több nevet – sokadmagammal – most hallom, olvasom először és halvány fogalmam nincsen, hogy mitől lettek Szarvas város „Díszpolgárai”? Biztos van alapos indoka a kitüntető elismerésnek és jó lenne ezt megosztani a nyilvánossággal is.

Tudom, hogy nem ez napjaink fő problémája, mégis jó lenne egy helytörténeti kiadványban – fényképpel és az életút leírásával – nyilvánosságra hozni miért éppen Ők Szarvas díszpolgárai.

Jelent meg 1983-ban Szarvas Város Barátainak Köre gondozásában egy nagyon esztétikus könyv – Arcképek szarvas múltjából – dr. Tóth Lajos főiskolai tanár írta és szerkesztette. Ebben a kiadványban 24 jeles ember – köztük egy hölgy – fényképével és életrajzával, tevékenységével ismerkedhetünk meg. Igaz, ebben csak két díszpolgár – Benka Gyula és Dr. Melich János – szerepel.

Kívánatos lenne a megkezdett helyes kezdeményezést (mivel ez az I. kötet volt) folytatni! Mint a fenti névsorból látszik, hiányzik a díszpolgárok közül Tessedik Sámuel, Gróf Bolza Pál neve, akik tevékenysége a felsoroltak jó néhányán túl megérdemelné, hogy akár posztumusz elismerjék, hogy Szarvason maradandót alkottak és munkájuk gyümölcse ma is hat és élő!

Ezen talán érdemes lenne elgondolkodni?

P.S. 13. díszpolgárunk Tessedik Sámuel ev.l elkész (2000).

- ró -

Hódított a magyar csárdás Angliában

- „**W**hat’s your destination?” (Hová utaznak?) – szólt szigorú kérdéssel a doveri bevándorlási hivatalnok szobájából.

- „The 45th International Folk Festival, Sidmouth” – felelték a Tessedik Táncegyüttes tagjai büszkén.

Pár órával később Londont érintve, ahol néhány órás városnézés volt, megérkeztünk a dél-angliai Sidmouthba. A tengerparti kisváros hangulatos utcácskáival, sétálók tömegével fogadta a táncegyüttest.

A fesztivál Nagy-Britannia legrangosabb és leglátogatottabb folkfesztiválja, amit július 30. és augusztus 6. között rendeztek meg. Ez évben a számos brit zenekar és táncegyüttes mellett Spanyolországból, Magyarországról, Kínából és Ghánából érkezett táncegyüttes. A fesztivál nagyságát jellemzi, hogy Sidmouth 11.000-es lakossága a fesztivál ideje alatt 65.000-re nő.

Nehéz visszaadni a fesztivál hangulatát, de képzeljenek el a nap minden szakában, az utcákon hömpölygő tömeget, a kiskocsmákban üldögélő embereket, hangulatos ír és brit népzene mellett.

Ebben a zene és tánckavalkádban üde színfoltot jelentett a Tessedik Táncegyüttes.

Már az első este a városka piacterén látványos és jó hangulatú műsort adtak, ahol a nézősereg hangos éljenzés közepette pirosra tapsolta a tenyerét. Joggal kérdezhettük: ez lenne a híres angol hidegvér?

A sikerhez nagyban hozzájárult a táncegyüttest kísérő Galga együttes, akik virtuóz zenélésükkel sok hívet szereztek a magyar népzenenek.

A fesztivál több tucat színhelye közül a legnagyobb az Aréna színház volt egy domboldal lábánál, ahol még a zuhogó esőben is emberek ezrei üldögéltek. A táncosok fegyelmezetten, magas művészi színvonalon és kompetenciával előadott színes műsorokkal öregbítették hazánk és Szarvas hírnevét. A fesztiválon nem voltak helyezések, de az angol közönség szeretete minden éremnél többet jelentett.

A felvonulások alkalmával sűrű tömeg kísérte az utcákon át táncoló együtteseket. Gyakran kattogtak a fényképezőgépek, a fejükön borosüveggel táncoló szarvasi táncos lányok láttán.

A kollégiumban, ahol a táncegyüttest elszállásolták, a legmagasabb színvonalú vendégszeretettel találkozhattak a táncosok. Délutánonként a külföldi táncegyüttesek férfi táncosai küzdöttek a focipályán. Esténként közös játék, diszkó és tánctanulás következett. A bőséges ételáradat felszolgálásában kedves angol szakácsnénik segédkeztek. Az elválás nehéz volt. Utolsó este a többi nemzet

táncosainak és zenészeinek körében búcsúzott el Angliától és brit barátaitól a Tessedik Táncegyüttes. Visszafelé megtekintettük Párizs legfőbb nevezetességeit.

Távolodva a fesztiváltól mindenki úgy érezte, hogy jó volt magyarnak lenni Angliában és talán azt, hogy a befektetett kemény munka és a sok próba ilyen alkalmakkor kamatozik.

Good bye Great Britain! Tolmács: Borbélyné Janurik Viktória.

Támogatóink, akik a páasztortalálkozó tombola tárgyaival, valamint anyagi támogatással segítették az angliai út létrejöttét: Adamik Péter, Agroselect Kft., Albero-Span Bt., Alföld Hús Kft., Antal Szilvia, ARÉNA Zeneszalon, B&B Fotó, Babák Mihályné, Balázs Kerékpár Szaküzlet, Barex Kft., Batta és Társai, BAULUX Fürdőszobaszalon, Csasztvan András, Enn Modell, Fotó Bakula és Rác, Galát és Társa Bt., GÁLING Kft., Geomark Kft., GIMNASTIK Bt., Hagyományőrző Alapítvány, Idő Bt., Ism felajánló, Jelen Jánosné, Jelenker Üzletház, Kató-Fotó Optika, Kiszely Cukrázda, Krivjanszki Pál, Lakás-Varázs Bt., Lázár Julianna, Maranta Bt., Medvegy Pálné, Paletta Üzletház, PC Shop, Posgay György, Rágyi és Társa Bt., Rita Kozmetika, Roskó Gábor, Ruházati Diszkont, Szarvas-Cipó Kft., Szarvasi Agrár Rt. Rizsüzeme, SZIRÉN, Talizmán Játékbolt, Vasipari Rt., YOUNG Hús, Zöld Narancs KKT.

Köszönjük:

- a Tessedik Táncegyüttes -

Egyről-másról a hajdani Szarvasról

A gabona betakarítás után úgy augusztus végén nagy nyúlpusztítás vette kezdetét a szarvasi határban. Abban a reményben, hogy van lőnivaló tapsifüles, minden rendű és rangú vadász kivonult nyulat lőni. Vadászból már volt bőven, nyúlból viszont még egy fia sem. Így aztán durrogtatás és zsákmány nélkül tértek este haza a nem hivatásos vadászok. Mint aztán kiderült, a hírharang félre

kongott, mert Szarvason és környékén abban az évben nyúlból nagy hiány volt, ezért a vadásztársaságok nem pusztítói, hanem védelmezői, tenyésztői lettek a nyúlnak. Így aztán 1905-ben nemcsak a nyúl szorult sajnálatra, a vadász is szög-re akaszthatta a fegyverét.

- Mondják, hogy az ártéri kút medencéje és a gyalogjárók azért nem készülnek, el, mert nincs téglá. Ez bizony alapos ok! – Harang nélkül ugyebár nincs harangozás, ha csak egy volna, de több van belüle, akár csak a téglabeszerzési lehetőségből. Mert ha Grekszánál nincs téglá, van pl. Buknál. Az építménynek pedig abszolút mindegy kitől származik a téglá, ha a minőségük jó, tisztelt érdekeltek, vegyék már figyelembe végre: nemcsak Greksza-téglá létezik. Bizonyosága ennek az épülő új gimnázium, amelynek falait eddig 40 ezer db Buk-téglát raktak le, s nem dült össze az építmény. Ilyen alapon a Buk-féle téglát a medencék és a járdák készítéséhez is fel lehetne használni. – Bizony, bizony!

- Színészet! Idáig jól ment minden, de ha ezentúl is így megy, akkor már baj lesz. Operett, vígjáték, bohózat, színmű, stb. Népszínmű viszont nincs. No korrektor uram tessék megengedni, de a mi közönségünk szereti a népszerű művet – különösen a régít. Lehet az akár „Falurossza” vagy „Sárga csikó”, sőt a „Tótleány”-t is megnézzük, no nem azért, mert tót, hanem azért, mert jó. Szóval népszínművet is kérünk! Hátha ez a kérésünk nem talál süket fülekre. Óh, mi boldogtalan szarvasiak, de nehezen mozdulunk...

- A vénasszonyok nyara ugyancsak kánikulai hőséggel köszöntött hozzánk is be. Sovány, kövér ember egyaránt izzad, s áhitattal tekintget az égre, de hiába. Nincs felleg, nincs eső. Az emberek félig-meddig meg vannak főve. Ami viszont nagy szerencse, csak kétszer jelent meg a tüzet jelző „veres kakas”.

De nemcsak külső meleg hevít bennünket, hanem a belső is: a hazafias hevülés. Az emigráns Snóben Tóni előadása után mind a színház, mind az Árpád nyári helyisége hazafias mámorban úszott. Hangzott a hazafias nóta órákon át. A Nyári Színkörben ifjúsági előadás is volt, a Bánk-bán ment fél helyárrakkal. Szegény Katona József! Inkább semmit, mint ilyen ifjúsági előadást...

- A Színlapok kettős P-je pikáns darabot jelent! Ilyen pikáns műremekhez már volt szerencsénk. Többet nem kérünk belőle. Népszínművet kérünk! Talán meg is

érdemeljük. Mert nemcsak a színügyi bizottság a mérvadó, hanem a nagyérdemű közönség is.

- Igazán furcsa! A nem minta iskolákban, ha nem is most, de szeptember végén rogyásig lesz a gyermek, a mintaiskola pedig kong az ürességtől. A tizennégy tanuló mégiscsak kevés. – Úgy kell nektek szarvasi tanulók! Miért nem minta a ti iskolátok is, akkor kevesebb volna a növendékek száma, s gyöngyélet lenne a tanítás.

- Békés vármegyében immár három Kossuth-szobor áll. Ezután mi következünk, de hogy mikor, azt még nem tudjuk. Szarvason a Kossuth-szoborra vonatkozóan két nézet uralkodik. Az egyik feltétlenül akarja a szobrot, a másik szintén szeretné, de csak akkor, ha olyat alkotunk, amely monumentális és magasztos. Mit tehetünk, közelednünk kell egymáshoz.

Tizennyolcezer koronánk van, de ahhoz, hogy igazából nagyot alkossunk, kell még tizenkétezer, melyet adjon meg a község képviselő-testülete. Ha ezt mégis megtagadná, maradjon itt Kossuthnak legalább az emléke. – Ennyit csak megér?

- Te minden jóért, szépért lelkesedő szarvasi ifjúság! Nemzeti ünnep közeleg! Gyásznapi lesz: október 6. Aradi nagy gyásznapi. Ötvenhat esztendő surrant el a sokat szenvedett hon felett, de az akkor ütött seb még ma is sajog: sajog és fáj. A feledés nehéz. A tizenhárom mártír halálát elfelejteni nem lehet. Áldott legyen emlékü, örökké áldott. Jusson tehát eszetekbe nemes lelkű ifjak mindez. A lelkesedés, az ünneplés mindig felemelő érzés, mindig nemes esemény.

- Hát nem különlegese-e a mi lakodalmaink? Valódi unikumok. Ritkaságok! Igazi sokadalom. Mi azt tartjuk jó lakodalomnak, amely túl népes. Ez egyik legfontosabb fokmérője a lakodalom jóságának és előkelőségének. Másik minősítője a lakodalomnak a „paprikás”, amely készítésének itt nálunk valódi mesterei vannak. Nyugodtan hangsúlyozhatjuk: nincs az a francia szakács, aki olyan paprikást főz, mint némelyik szarvasi idős. Csak az a baj, nem reklámozzák, nem kürtölik világgá, hogy milyen szakácstehetségek járnak közöttünk. Bizony, bizony nagy kár ezekért a jó paprikás főzőkért. – Neveiket jegyezze fel falaki az utókor számára, amikor az emberek lóhúsevők lesznek.

A torta is egyik fokmérője a helyi lakodalomnak. Ha sok a torta a kamrában, akkor jó a lakodalom. – de vajon van-e rossz lakodalom? Van! A bor nélküli, erősen elsózott, paprikás nélküli lakodalom. Próbálja ki valaki...

Az előzőekben hírül adtuk, hogy állítólag egy „kosaras asszony” kószál községünkben, aki ámítással, néha erőszakkal csábítja bűnre és rontja meg a fejletlen, fiatal teremtetéseket. Egy nagyon aggódó anya névtelen leveléből - melyet a lap szerkesztőségének küldött - megtudtuk, hogy a kosaras asszonyt Podani Juczinak hívják, aki a legtisztességesebb (úri) lányokat is magához csábítja és megrontja. A szarvasi anyák nem merik leánygyermeküket az utcára bocsátani, mert a lelketlen asszony hatalmába keríti őket. Mi itt hiába panaszoljuk be, a rendőrség vele szemben tehetetlen. A talált leányokat felkísérik, jegyzőkönyvet vesznek fel, bizonyítékok vannak a rút asszony ellen, de mindhiába, mert mikor az ügy a szolgabíró elé kerül, nem csinál vele semmit, sőt állítólag ezekkel bátorítja az asszonyt: „Ne féljen, még én leszek a szolgabíró, addig nem lesz baj.” Ez égbekiáltó bűn ellen nem tudunk semmit tenni. Ilyen a szarvasi elöljáróság – olvasható a levélből.

- De a szenzációra éhes sajtó nem maradt néma, hangzatosabbnál hangzatosabb című írásokat közölt a Szarvason uralkodó erkölcsrendészeti és társadalom-erkölcsi állapotokról. E cikkek egyike szerint Szarvas egy második, újkori Babilon, mások szerint Szodoma és Gomorra, de mind megegyeznek abban, hogy községünk erkölcstelenségének teljében megérett arra, hogy a föld színéről végérvényesen leradírozzák.

Bekövetkezett a döntő fordulat: Hírül adta az újság, hogy a „kosaras asszony” históriája abszurdum, egyszerűen agyrem. Mivel ő sem létezik a valóságban, így nem kell tartani az előkelőségeknek ártatlan leánykájuk megrontásától. Titkos kéjelgést itt legfeljebb olyan hölgyek üznek, akiknél a csábításra szükség már aligha van, állván az ártatlanságtól olyan messze, mint Makó Jeruzsálemtől, s akik

a könnyű kereset reményében önként kínálják fel magukat, s akinél a kerítés mindössze a hely adássá korlátozódik.

A „kosaras asszony” históriája véget ért. A számtalan levél utáni nyomozás is befejeződött azzal, hogy az abban foglaltaknak semmi alapja nem volt és visszakerült a levél oda, ahová az írója eredetileg szánta: a szolgabíróhoz. Most már csak egyet kell kinyomozni: kitől vagy kiktől származik a feljelentés. Sok hűhó, semmiért! – Kár! Milyen jó lett volna a szenzáció folytatása – kesereg a tudósító. Az utókor kérdése: Biztos, hogy humbug volt a história?

- Sírt az ég az egyik szemével, a másikkal meg nevetett. Így volt a szarvasi nép a csütörtöki nap folyamán. Az ég zengett és oly parázs zápor vonult végig felettünk, akárcsak júliusban. Pedig már késő ősz van: november. A természet szeszélyei ismeretlenek; derült égből villámcsapás. Utóvégre mért ne legyen a természet is szeszélyes, amikor az emberek is mód felett azok. A babonás emberek a csütörtöki napon bekövetkező vihart rossz jelnek veszik. Úgy tartják, utána éhínség, háború vagy döghalál következik.

- De akár mi is jön, fő az, hogy Szarvason az egyik novemberi nap nagyon hangos volt, s talán lesz még egy kis ideig. Ugyanis a jótekonyság szelleme újra feltámadt. Őles plakátok lógnak az utcasarkokon. Esdeklő szavak a lakosság módosabb rétegéhez szólnak, áldozatot kérve. Csak egyetlen koronát kér a jótekonyság szelleme a nyomorultak javára, mert a nyomor egyre jobban terjeszkedik községünkben. – A drágaság nőttön nő, a garas pedig mind ritkább a szegény ember zsebében. Sok az éhes száj, a betegen síró ember. Nincs munka, üres a kamra, abban a macska sem talál egeret. – Hozz megváltást te jótekonyság szelleme, ragyogd be a szegénység sötét odúját!

- Motoros vasút! Hol? – Szarvason. No még ilyen. Szarvason motoros? Palló nincs, de lesz motoros vasút. Pedig valóság annyiban, ha az elgondolás be nem fagy, majdan télvíz idején. Mert minálunk minden üdvös elképzelés vagy befagy, vagy elpárolog. Ha az ég is úgy akarja, mint a „bizottság”, így nemsokára a Beliczey utcán motoros fog zakatolni. Indul majd Csabáról, Kondoros, Szarvas, Békésszentandrásán át Öcsödig, sőt Kunszent-Mártonig. A terv jó, életrevaló, csak egy a bökkenő. A Beliczey utcán járó lovak a motorostól megvadulnak, s nagyon félő, hogy a vasút vadul meg a lovaktól.

- A nyár folyamán összetett kézzel könyörögtünk egy kis esőért, de siránkozásunk meddő maradt. Bezzeg esik most már nyakló nélkül. Részben jó, részben átok. A kellemetlen oldala a feneketlen sár. Utcáink valósággal úsznak a sárban. A közlekedés előtt-utóbb nehezebb lesz, minek következtében a szalma roppantul megdrágul, Mert ugyebár, ha nincs járda, nem jók a pallók, mit tehet a polgár, jár a méregdrága szalmán. Itt azonban van egy nagy bökkenő: a közút fenntartása közpénzekből, a szakma viszont közvetlen zsebből fizetődik. – No ugye...

- Női ipari iskola, Szarvason. Mi a mennykő? Hát van itt nálunk női ipar? Nincs! Akkor meg minek női ipari iskola. Lehet, hogy csak az elnevezés helytelen, mert tessék megengedni, a női ipari iskola csak olyan helyen lehetséges és kizárólag ott fejtheti ki általános tevékenységet, ahol a nők iparral foglalkoznak. Alsó-felső ruhavarráshoz pedig nem kell női ipari iskola, ahhoz elegendő varróiskola is. Ha az létesül, helyes. De a női ipari iskolát, pardon az elnevezést, erősen kifogásolni lehet. – Igaz?

- Fájdalom, amikor az ember rátekinthet az út menti fiatal fákra. Durva, barbár kezek derékba törnek csemetéket életüket. Szánalomra méltó cselekedet! A látvány siralmas... Az ilyen vandalizmust szigorúbban kellene büntetni. Legjobb volna botütést alkalmazni a derékba tört suhánkkal.

- Az idő már télies, megkezdődtek a disznótorok. Ezek akárcsak máshol, nálunk is ünnepszámba mennek. Az atyafiság összejön, a teli tál és üveg mellett kezdetét veszi a terefere. A végeredmény mindig csak egy és ugyanaz. Hej! másként van ma, mint valaha. Ami igaz is. Ma már a disznótorok is egyszerűbbek és rövidebbek lettek, az egykori dínom-dánom, eszem-iszom megszűnőben van. Rövidesen odajutunk, hogy a disznótor csak kellemes emlék marad. Más a gondolkodás, más az életmód. Gyomorbajos az egész világ. A töltött káposzta, a hurka és a kolbász nehéz étel, kivált annak, akinek semmi vagy alig jutott belőlük. A szegény ember gyomorbaját a legritkábban okozhatják a disznótori zsíros ételek, degeszre nemigen eszik magukat.

Szarvasi Hírlap, 1905.

- Szilvássy -

1999. szeptember 23-i képviselő-testületi zárt ülés

1. Szarvas Város Képviselő-testülete a szilárd hulladéklerakó hely biztosítása érdekében a megvalósításhoz szükséges földterületek megvásárlásáról döntött, egyidejűleg felhatalmazta a polgármestert a vonatkozó adásvételi és csereszerződés megkötésére.

2. A zárt ülés alkalmával döntés született a közterület-használat díjhátralékok behajtásáról, melynek értelmében a Polgármesteri Hivatal az önkormányzati igények (pénzkövetelések) érvényesítésére kapott utasítást.

3. A Képviselő-testület elismerését fejezte ki Dr. Szilvássy Lászlónak Jókai Mórral írott könyvének kéziratáért és egyúttal anyagi támogatásáról biztosította eddigi költségeinek megtérítéséért.

4. A képviselők határoztak arról is, hogy az önkormányzati (közéleti) tájékoztatás érdekében a Cervinus Rádió műsoridejében önálló önkormányzati blokk jelenik meg, amelynek szakmai vezetését Szenes János végzi 1999. október 01-től 1999. december 31-ig. A műsoridő fedezetét a Képviselő-testület az évi költségvetése terhére vállalja.

5. A Porció Kft. megkereséssel élt a termál hőközpont területén lévő korrodált vezeték cseréjével kapcsolatban. A Képviselő-testület azt az álláspontot alakította ki, hogy a végső döntést a soron következő rendes ülésen hozza meg.

6. A Képviselők végül tájékoztatást kaptak a Békés Megyei Vízművek Vállalat és Orosháza Város Önkormányzata között létrejött vagyonkezelési és üzemeltetési szerződés megkötéséről.

Mulat a falu...

(Tarr nyomán szabadon)

Már én bennem pedig meg van az az átkozott rossz tulajdonság, hogy szeretek csúfolódni. Így pl. falunknak tekintem, mi több annak is nevezem helységünket, hiszen ha egy kicsit is akarta volna rég lehetett volna rendezett tanácsú város Szarvas. Megadódott ehhez minden kellék, csak a legfontosabb, az akarat hiányzott - vezeti be írását Tarr.

Panaszkodunk, s egyre csak panaszkodunk a mai cudar világ ellen, s mesébe szőjük a régi boldog időket, amikor az emberek többségének az életét a vidámság beragyogta. – De hiszen ebből még valamennyi most is megvan, annak keskeny sugara, ha eltévedten is, de tündöklük itt-ott.

Nos legyen bárhog, elvitathatatlan tény, hogy a vidám élet közülünk nem halt ki, legalábbis azon a bizonyos estén..., mert akkor legalább igazából mi is megmutathattuk, hogy a vér nem válik vízzé nálunk – Szarvason. Annyit ettünk, ittunk és mulattunk, hogy őseink pironkodva vallanak be, miként a mai szittyák nemcsak hogy méltók elődeihez, hanem a régi jelleget híven megőrizve, abban megerősödve hagyják az utódokra.

A falunk tehát mulatott vég nélkül. – De hát miért is mulatott? – fura kérdés, hisz a magyarnak nem kell ahhoz különösebb indok, hogy a torkát öblögesse. Így voltunk most is. – Okot nem kerestünk, de találtunk...

Megtudtuk, hogy a község sajáttermésű borából vacsorával egybekötött kóstolót rendez a község háza nagytermében. Önmagában már ez a hír elég volt a részvételre, de amikor fülünkbe jutott, hogy a borok Amerikából származó tőkén teremtek, képtelenség volt a csábításnak ellenállni. Ezt követően már kizárólag egy utat láttunk, a község házát, ahol ismét ehetünk és ihatunk, mert bankett készült itt a javából.

A tanácsterem összetolt asztalai, amelyeken előzőleg tintapacnik voltak, valósággal rogyadoztak a különös teher alatt. Nem is csoda, hiszen egy egész üsző lett paprikásként feltálalva, amelyet Kugyelánál talán senki sem készített jobban a vendégek számára. – Magyaros paprikás volt, amely olyan csípősre készült, hogy sokaknak könnyezett a szeme tőle. S ha valamire, erre aztán igazán folyt a bor, sőt „tűzokádás” ellen inni kellett rá – gyakran.

Hogy a magyar csak magyar, ha mindjárt tótba oltott magyar is, ennek bizonyítéka a tószót, ami evés közben is elhangzott. Mert ugyebár pohárköszöntőre szükség van. – Éltette egymást mindenki agybafeje: éltették a jelen- és távollévőket, élőket és holtakat, a szomszéd kutyáját, tán még a halálos ellenségünket is. Szípkasztak a rögtönzött szónoklatok és talán reggelig eltartott volna, ha Gazi cigány véget nem vet neki. – Ezzel aztán tetőfokára hágott a vigalom annyira, hogy a többi helyiségben lévő segédhivatalnokok is hozzánk csatlakoztak.

Szólta a nóta megszakítás nélkül, szegény cigánynak majdnem könyökig elkopott a keze, annyi búfelejtőt húzott. S mind ez fehérség nélkül ment végbe. De mi keresnivalójuk is lett volna a „szoknyásoknak” a borkóstolón: Igaz?! Tartott a „kanmuri” reggelig, mindenki nagyfokú meglepetésére. Hja hiába, így van az, ha a „falu” mulat. Mert, ha van rá mód, hát legyen. Mulassunk rogyásig!

- Szilvássy -

A városért!

Az 1985-ös parlamenti választások egyik meglepetése volt, hogy a hármas jelölés ellenére a hatalom által éppen a „nemkívánt” Fekete János, a Magyar Nemzeti Bank első elnökhelyettese nyerte meg a választásokat, egészen kiváló – 76%-os támogatottsággal.

Bár a pártlap „nem az ellenzék győzött” formulával vigasztalta magát – amiben természetesen sok igazság volt – mégis úgy éreztük, hogy lesz változás Szarvason.

A változás reményében levélben fordultam a képviselő-úrhoz, mely a gratuláción kívül mást is tartalmazott.

A képviselőnek!

Megválasztása nagy siker, mely azt mutatja, hogy az itt élő emberek nagy többsége változásokat akar a helyi politikában!

A legkülönbözőbb okok miatt Önre szavaztak az emberek.

Vannak akik azért, mert remélik, hogy valamilyen más várospolitikát szeretnének, megint mások egyszerűen csak elégedetlenek voltak a korábbi képviselői munkájával.

Képviselői munkája nagyon nehéz lesz, sok mindennel kell szembenéznie:

- túlzott elvárások a választók részéről;
- évtizedek óta kialakult beidegződések, vezetési módszerek;
- személyi összefonódások és érdekkapcsolatok;
- gazdasági és városfejlesztési gondok sokasága;
- nemzetiségek jelenlétéből fakadó sajátosságok.

Mindezek ellenére, ha ki akarjuk mozdítani Békés megyét és benne Szarvas várost az ismert hagyományos és viszonylagos elmaradottságából, akkor ezért tenni kell, mégpedig többet mint eddig!”

„Ne vegye szerénytelenségnek, hogy néhány témával kapcsolatban bátorodom véleményt nyilvánítani, bízva abban, hogy munkája során talán a sok más vélemény mellett ezt is figyelembe veheti.

1.) Agrártudományi és oktatási centrum létrehozása.

A városban működik a Debreceni Agrártudományi Egyetem Meliorációs Főiskolai Kara, valamint az Öntözési Kutató Intézet (ÖKI) és a Haltenyésztési Kutató Intézet (HAKI).

A tudományos élet és a gazdasági helyzetből eredően is elfogadhatatlannak tartom a tudományos értékek és költségvetési juttatások ilyen mértékű elaprózását, sőt pazarlását.

Az intézményeket közös igazgatás alá vonják össze.

Ez esetben az igazgatási költségek, valamint az intézet fenntartásával kapcsolatos költségei összességükben több millió forinttal csökkenthetők lennének. A felszabaduló keretet a kutatás és oktatás tárgyi feltételeinek javítására lehetne felhasználni.

Ezzel javíthatók lennének az oktatás és a kutatás személyi feltételei is. Az ÖKI kutatói közül többen alkalmasak lennének az oktatásra, emelve ezzel az oktatás

színvonalát. Az oktatást is fokozottabb mértékben lehetne bekapcsolni az öntözéssel kapcsolatos kutatási témákban.

Erősíteni kellene azokat a témákat, melyek komoly – a gyakorlat számára is elismert – eredményeket hoztak.

Ezek mindenekelőtt a gyepnövénynevelés és vetőmagelőállítás, gyepgazdálkodás és az Állami Tangazdaság (SZÁT) lehetne a gyakorlati oktatás (növénytermesztés, öntözés és melioráció) és az üzemi szintű kísérletek bázisa, melyre az agrárkutatási és oktatási centrum támaszkodhatna.

Ne csak nevében, hanem ténylegesen is legyen a SZÁT tangazdaság.

A város termelőszövetkezetei a Dózsa és a Táncsics MgTSz is csak akkor lesz képes – más intézkedések mellett – az együttesen 200 millió forint hiteladósság törlesztésére, ha a tudomány eredményeit jobban hasznosítja, ha a kutatóktól – elsősorban az agrotechnika és vetőmagtermesztés terén – több segítséget kap.

Tessedik városának hagyományai köteleznek. Legyen szarvas város az agrárkutatás és oktatás egyik valódi központja, s mezőgazdasági üzemei az élenjáró tudományos eredmények legelső alkalmazói!

2.) Állami ipar létrehozása. A városban lényegében állami ipar nincs. A város vezetőinek azon véleménye, hogy „Szarvas szövetkezeti város” maradjon meg adott arra lehetőséget, hogy állami ipar jöjjön létre.

Az álláspont sértette az itt élő emberek érdekeit, de megfelelt a szövetkezeti vezetők érdekeinek. A munkaerővel kapcsolatban nem kellett konkurenciától tartani.

Szükségesnek látom, hogy az elkövetkező években 1-2 jelentősebb középüzem – egyenként 300-400 fővel – Szarvason megépüljön és ezzel enyhüljön vagy megszűnjön – főleg a fiataloknál és a nőknél – az elhelyezkedési gond, s csökkenjen az egy munkahelyhez kötődés kényszere.

Fontos, hogy a Vasipari Szövetkezet e téren mutatkozó meghatározó szerepe megszűnjön.

Ez végső soron a szövetkezetek érdeke is. Csak így kap fokozottabb szerepet a munkaerő megtartására, kiváltására, a műszaki fejlesztésre, a hatékonyság növelésére irányuló tevékenység. Ez egyszersmind a piaci helyzetüket is javítaná.

3.) Városfejlesztés. A város illetékes vezetői Önt e témában bizonyára részletesen is tájékoztatták. Ezért az esetleges kívánságlistát vagy konkrét elképzeléseket talán nem ismételném meg.

Amit e témában megjegyezni szándékozom, hogy az üdülőcentrum és idegenforgalommal kapcsolatos terveket ne a helyi lakosság ellátási színvonalának csökkentésével oldják meg.

Elsődleges célnak a helyi lakosság jobb ellátását tartom, és csak ettől, valamint a pénzügyi forrásoktól függően az idegenforgalom növelését.

A kereskedelemben és a szolgáltatásokban – az iparhoz hasonlóan – egyeduralkodó a szövetkezeti szektor.

Ez önmagában nem lenne baj, ha a kiskereskedelem – elsősorban iparcikk kiskereskedelem – és a szolgáltatás színvonala kielégítő volna.

Szükségesnek tartom a hiányok pótlására egy SKLÁLA típusú nagyáruház megvalósítását.

Ezen túlmenően a szolgáltatások jelentős javítását, a telefonhálózat bővítését és korszerűsítését.

Halaszthatatlan a környezetvédelmi intézkedések megtétele.”

A képviselő úrtól még azt sem kaptam meg, hogy „köszönöm”. Az 1990. évi választásokon az elkötelezett képviselő most már függetlenként még 9 %-os támogatottságot sem ért el.

Így múlik el a világ dicsősége!

- Józsa Lajos -

Recenzió

Szarvas a rendszerváltozás éveiben 1989-1990

A magát „amatőr helytörténésznek” deklaráló dr. Szilvássy László nyugalmazott mezőgazdasági kutató, újabb munkájával ismét hallat magáról. A napokban jelenet meg újabb helytörténeti kiadványa „Szarvas a rendszerváltozás éveiben 1989-1990” címmel.

Minden helyi – helytörténeti – kiadványt érdeklődéssel forgatom, mint olyan, aki Szarvas elmúlt 50 évének elég jó ismerője vagyok. A történekekről, a megjelenő kiadványokról is van véleményem, amit nem szoktam véka alá rejtteni. Igyekszem reális maradni, ami nem biztos, hogy mindig sikerült maradéktalanul. Kinek-kinek más lehet a véleménye, amit a tájékozottsága, ismeretei és a történekekről alkotott egyéni megítélése befolyásolhat. Kezemben az esztétikus külsejű kiadvány, amit felütve – egy kis zöld cetlin – magyarázó megjegyzéssel láttak el. Magammal is vitatkozom, hogy a címben szereplő szóhasználat, miért nem egyezik meg a belül következetesen használt – helyes – szóhasználat?

Másokkal együtt az a véleményem, hogy a „rendszerváltás” és a „rendszerváltozás” nem teljesen szinonim kifejezés, más-más tartalmat takar. Az utóbbi nem azért helyes, mert a néhai Dr. Antall József miniszterelnök úr következetesen használta, hanem azért, mert a rendszerváltozás nem máriól-holnapra történik, valósul meg. Hosszabb folyamat, amit a társadalom akár egy évtized alatt dolgoz fel, él meg. (A rendszerváltozás békés folyamatot tételez fel, míg a rendszerváltás legfeljebb erőszakos hatalomátvételt.)

Mindez önmagában nem minősíti a kiadványt. Az olvasást azzal kell kezdeni, hogy ez egy merész vállalkozás, nem telt el még az érzelmi töltéstől független, reális megítéléshez szükséges történelmi távlat. A könyv igazából nem is csupán a rendszerváltozásról, a megjelölt három év történekeit foglalja össze, sokszor egymástól teljesen független történekekről szól. Talán a legnagyobb érdeme az lehet, hogy ezt a „három évet”, a maga történekeivel az olvasó kezébe adja. Egyértelműen ez a szerzői szándék – amit igényes, szívós búvárkodás – fémjelez. Az is igaz, hogy a város életéből felvillantott képek nagy részének semmi köze a rendszerváltozáshoz, a történekek felsorolása kronológiai sorrendben, eseménynaptár. Az eseménynaptár szóhasználatot nem szántam negatív minősítésnek, mert aki konkrét nézőpont mentén – a helyi politikai pártok

alakulásáról, a társadalmi közélet, a gazdaság, a kulturális élet stb. – kérdéseiről akar képet formálni, azt elérheti.

Ami az „Általános bevezető előzmények” fejezetet illeti orientálást szolgáló résznek tekintem. Érdekes és helyenként egyéni megközelítésű. Az országos képet így is fel lehet fogni, de másként is. Értékesnek tartom a reális megítélésre való törekvést, tartja az arányokat, nem tagadja az MSZMP reformszárnyának döntő szerepét, a békés rendszerváltozás előzményeiben és folyamatában. Az „Ellenzéki Kerekasztal”, az ezt követően alakuló pártok szerepét nem egyoldalúan mutatja be.

Mostanában gyakran elhangzik, hogy ezek a tényezők „kényszerítették ki” a rendszerváltozást. Szeretik elhanyagolni azt a tényt, hogy az MSZMP – már előnyös helyzetben lévő – reformerei messzebbre láttak, nem csak nyitottak, de elkötelezettek a változtatást illetően. (Akkor még lett volna erejük megálljt parancsolni, de akik ezt akarhatták volna kisebbségbe szorultak.) Ismert az is, hogy az akkori ellenzék a maga sikereként könyvelte és könyveli el a szovjet csapatok kivonulását. A tény pedig az, hogy az 1990. év márciusában Moszkvában ott voltak – Szűrös Mátyás korábbi Békés megyei fórumán elmondottak szerint – egy másik teremben, mert szovjet diktátumra számítottak, aminek nem akartak részesei lenni. Szerencsére nem született diktátum, hazánk számára értékes megállapodást írtak ott alá!

A helyi viszonyokról tett sommás megítéléssel – a nyolcvanas éveket illetően – lehet vitatkozni. Azt a megközelítést talán el lehet fogadni, hogy a városi párt és tanácsi szerv, „stabilan őrködött a mozdulatlanság felett”, de ez legfeljebb a politikát illetően lehet igaz. A gazdaság és az intézményrendszer nem vegetált, a lehetőségeknek megfelelően fejlődött. Már akkor jól érzékelhető volt a másként gondolkozók – az akkori minősítés szerint reformkommunisták – térnyerése helyben is.

Nagyjából igaz az 1985-ös országgyűlési választásokat megelőző időszak megítélése, mert valóban nyílt szembenállás történt, ami akkoriban nem volt szokásban. Az akkor fiatal Zvara Róbert nem véletlenül és nem előzmények nélkül „dobta be” Fekete János nevét. A Szarvas Barátainak Köre, berkeiben határozott előkészület folyt 10-12 ember részvételével és e körnek volt a tagja Zvara Róbert

is. Az MSZMP akkori elsőtitkára érezte ezt, mert magához kérte Dr. Tóth Lajost, a Hazafias Népfront helyi elnökét és próbálta presszionálni, hogy a hivatalos jelöltek ismertetése után, „ne kérdezze meg, van-e más javaslat”! Ő ezt nem vállalta és figyelmeztette a „szervezőket”, hogy a kérdést csak egyszer fogja feltenni, azonnal legyen reakció. Előre meg volt határozva a felszólalók sorrendje. Első volt Zvara Róbert mint fiatal, a második magam voltam, harmadik volt az erkélyről a munkás néhai Ovszák Mihály és így tovább. (Akit érdekel, a korabeli jegyzőkönyvben ellenőrizheti!) A várt eredmény nem maradt el, lehet ezt akár a rendszerváltozás „szarvasi előhírnökének” is tekinteni.

Fekete János választási stábjának egyik tagjaként a részleteket is ismerem. Fekete János őszinte tisztelőjének tartom magam ma is. Az akkori viszonyok közötti képviselői erőfeszítései egyedülállóak és eredményesek voltak. Azt azonban vitatom, hogy Vrbovszky György félreállításában jelentős része volt. Az igaz, hogy nem vette őt komolyan ez a kitűnő európer, „az eléje kitett apró buktatókat” mosolyogva lépte át, időnként még jól is szórakozott rajta. A Megyei Pártbizottság kapott tájékoztatást – a Baráti Kör ezzel Laurenczy Jenőt bízta meg – amikor érezte, hogy ez a tevékenység ellenérzéseket vált ki, presztízsveszteséghez vezet, nyugdíjazták.

Az Őt követő fiatal szarvasi dr. Sonkoly János alapvetően már irányvonalat követett. Ő volt „az új idők, új szele” a város politikai életében. Ki merem jelenteni, hogy modern baloldali nézetei, már akkor az európai szociáldemokrácia irányába mutatott.

Mindent egybevetve nehéz lenne megmondani, hogy az események kronológiai felsorolásából mit kellett volna kihagyni és mit kellett volna belefogni. Az előbbi gondolataimat nem bírálatnak szántam – konkrét adalékot – kiegészítés, a rendszerváltozás megelőző szarvasi eseményekhez.

Ennek a helytörténeti – újabb – kiadványnak a helyét és értékét a hasonló kiadványok sorában nehéz most elhelyezni. Azt majd az idő és az olvasók értékítélete fogja minősíteni, a helyére tenni. A képmelléklet nem rontja a kiadvány értékét akkor sem, ha feltehető a kérdés, hogy néhány kép mit keres a sorban? Van a könyvben néhány „bölcshelymondás” is, de talán csak a helyet tölti ki. A

mondandó megszívlelendő, de jó lett volna tudni, hogy ki mondta, honnan származik, netalán közmondás.

Tisztelem a szorgalmat és a bátor igyekezetet, tudom, hogy a szerző számít bíráló megjegyzésekre is. Mindent lehet bírálni, de emellett az értékeket is észre kell venni. Ezt a kiadványt – a sorok között is értő – érdeklődő olvasók figyelmébe ajánlom. Ha a tartalmat illetően vita alakul ki, azt mutatja, hogy olvasták, tehát a szerző tiszteletre méltó erőfeszítése nem volt hiábavaló.

- Molnár László -

HELYTÖRTÉNETI ÍRÁSOK 2000

Tartalomjegyzék

Az újjátelepítés ünnepén

Történelmi alapkőletétel

Orbán Viktor a térségről és egyebekről (részlet)

Az Aranykor Nyugdíjas Egyesületről

GYORS cselekvés, avagy...

MEMENTO

Néhány gondolat a honismeretről I.

A Szarvasi Történelmi Emlékút Közalapítvány Kuratóriumának közleménye

A cserkészek túrázása

Felhívás

Az év emberei 1999!

Újtemplomi hírcsokor

Széljegyzet (Rendhagyó megjegyzés egy ismerősömmel történt közúti beszélgetéshez, hogy más is értsen belőle)

Ki kicsoda? Könyvbemutató

A Szarvas-Mezőberényi útról

Szarvasi FC a számok tükrében

Barót Napok

Megalakult a Szarvasi Történelmi Emlékút Közalapítvány Kuratóriuma

Kedves Szülők! Kedves Szarvasi Polgárok!

Néhány gondolat a honismereti munkáról II.

Kozák Ferenc kiállítása

A Baráti Kör budapesti csoportjának összejöveteléről

Vietnámi Nap Szarvason

Egy szép kis könyvről!

190 fotó! Megjelent a Szarvasi Krónika 14. száma

Köszöntelek 2000!

Az újjátelepítés ünnepén

A korabeli iratok tanúsága szerint 1722. július 23-án Gyulán írta alá Sporer János uradalmi intéző a berényi és szarvasi puszták betelepítéséről szóló szerződést a felvidéki és Pest vármegyei jobbágyok képviselői jelenlétében.

E jeles dátumot ragadta meg Szarvas Szlovák Önkormányzata még a múlt év folyamán egy új ünnepi hagyomány megteremtése érdekében.

A nap előestéjén a mostani első alkalom tiszteletére szombat este tartotta az Ótemplomban nyári kurzusának záróhangversenyét a Kelenvölgyi Kamarazenei Stúdió. Ennek keretében emlékeztek meg Medveggy Erzsébetről. A Rolla Jánost, Várnagy Mihályt és más művészeket felvonultató zenész együttes méltatlanul gyér számú közönség előtt remekbe szabott válogatással rukkolt elő Haydntól kezdve egészen Mendelsohn-ig. Vasárnap délután már jóval bátrabb volt a közönség. Az

Árpád-közben lévő Harruckern szobor előtt rezesbanda fogadta az ünneplőket, majd dr. Lovász György a Szarvasi Szlovák Kulturális Kör alelnöke mondott emlékbeszédet, méltatva az első telepesek és utódaik munkásságát. Majd Szarvas Szlovák Önkormányzata és Szarvas Város Képviselő-testülete koszorút helyezett el a szobornál.

Ezután zenés áhítatot tartottak az Ótemplomban a szlovák ősök emlékére. Maglóczki András grazi operaénekes, Gevayné Janurik Márta hegedűművész, Lendvayné Sovány Erzsébet brácsaművész és Regős Imre orgonaművész szebbnél szebb produkcióival.

- SZ -

Történelmi alapkőletétel

Szombat délelőtt történelmi jelentőségű eseményre került sor a Vajda Péter Gimnázium jelenlegi B épületének udvarán, amikor Deutsch Tamás ifjúsági és sportminiszter személyes részvételével letették a gimnáziumi tornacsarnok alapkövét, amely az INTEGRÁL Építő Rt. kivitelezésében valósul meg, és tulajdonképpen első ütemét jelenti az immár törvénybe iktatott 600 milliós gimnáziumi rekonstrukciónak. Babák Mihály polgármester köszöntőjében meghatódva érzékeltette egy olyan nagyságrendű beruházás indítását, amelyre az elmúlt évtizedekben nem volt példa városunkban. A polgármester köszöntője után Szakács Szilvia és Pécsváradi Georgina gimnáziumi tanulók az alapkőbe került urnában annak beforrasztása előtt elhelyezték az ilyenkor szokásos kordokumentumokat, köztük a Szarvas és Vidéke és a Szarvasi 7 egy-egy példányát. Ezt követően az ifjúsági miniszter elismerően szólt a szarvasi Önkormányzat egy évig tartó alapos előkészítő munkájáról. Mindvégig emberközeli beszédében hangsúlyozta, hogy a jelen nagy beruházásai az azt megalapozó döntések mindig a jövőnek szólnak. A 2002-ben 200 éves gimnázium megújulása, a sportcsarnok létrejötte kedvező változást hoz a város egész

közössége életében. Kifejtette, hogy a magyar oktatás fejlesztése elképzelhetetlen a testkultúra fejlesztése nélkül, mert a felnövekvő nemzedéket ily módon is alkalmassá kell tenni a boldogulásra.

- A mai naptól hinni tudunk benne, hogy a Vajdának nemcsak dicső múltja, de biztató jövője is van – fogalmazott ünnepi beszédében dr. Kepenyés János, a Gimnázium igazgatója.

A szokatlanul kellemes napsütéses időben lezajlott ünnepséget a gimnázium énekkarának és Lengyel Tünde produkciói tették még emlékezetesebbé. Az ISM első embere a délelőtti folyamán nyilatkozott a Cervinus Rádióban, és protokollmentesen a gyerekekkel együtt felavatta a Kossuth téri játszóparkot.

- Sz -

Orbán Viktor a térségről és egyebekről (részlet)

- **N**agyon színes kép rajzolódik ki az ember előtt, ha sokfelé fordul meg az országban. Való igaz, hogy az országban vannak sikeres és sikertelen, felemelkedő félben lévő és inkább helyben járó, gazdagabb és gyarapodó, szegényebb és elmozdulni nem képes területek és önkormányzatok. Ma már talán az a megosztottság – amit még ösztönszerűen mind a mai napig használunk -, hogy kelet és nyugat válik külön egymástól. Ha az ember körbejárja az országot, nem feltétlenül ezzel a képpel találkozik. Tudok mondani például olyan területet – mondjuk Belső-Tolna –, ahol sokkal rosszabb állapotokat találunk, mint például itt Önöknél Szarvason, vagy a Szarvas környéki néhány településen. Tehát ma már sokkal inkább az jellemző, hogy vannak egymás mellett sikeres fejlődő, és

kevésbé sikeres lemaradó térségek. Az igaz hogy a lemaradó szigeteknek a száma nagyobb, és kiterjedtségük is szélesebb az ország északi, inkább északkeleti, keleti, dél-dunántúli, alföldi részein. Vegyük példának Nyíregyházát. Ha valaki elmegy Nyíregyházára, akkor azt gondolja, hogy jónéhány.....

Másik példa: Debrecen. Elmaradott térségnek gondolt terület központja. Debrecen olyan fejlődésben van, hogy minden második héten gyárat, üzemet mennek oda a kormányok tagjai átadni. De itt van például a Dél-Alföldi rész is. Itt valóban sok a baj. Valóban vannak szegény települések, és mindenhol van probléma. Olyan helyen még nem jártam az országban egyébként – a legkiválóbb, legjobban fejlődő területeken se – ahol valami probléma ne lenne. De Szarvas például jól alakul. A szarvasiak jövőjét én biztatónak látom, Békéscsabán két üzemet is átadtunk az elmúlt két esztendőben, ami még több munkahelyet teremtett. Tehát itt is vannak olyan fejlemények, amelyek bizakodásra adnak okot. Azt akartam csak ezzel mondani, hogy Miskolc – Miskolcon azt szokás gondolni, hogy az reménytelen – és ez igaz is, sok baj van Miskolcon. Miskolc városa önmagában, és egészét tekintve sokkal jobb képet mutat, mint néhány Dunántúli város képe. Tehát ma már a helyzet az inkább kistérségi megközelítést követel. Ha az ember úgy akar egy-egy elmaradottabb térségnek pénzt juttatni, hogy egy nagyobb egységnek adja, könnyen hibázhat, mert például a nyírségi pénzeket nem Nyíregyházára kell vinni, hanem sokkal inkább Újfehértó és azokra a környékekre, és hát Békés megyében is jól meg kell nézni, hogy azokra a helyekre jusson el, ahol valóban szükség van rá. Tehát kistérségek szerinti, alaposabb helyismeretet követő pénzelosztást és támogatást tartok szükségesnek, és a parlamenti képviselőket buzdítom is arra, meg hát az államigazgatást is – természetesen –, hogy egy valóságközelibb képünk legyen az országról, és egy valóságközelibb kép alapján fejlesszük a valóban leszakadt településeket. De én meg vagyok arról győződve, hogy jó irányba haladunk, egyre több olyan pontja van az országnak, amely korábban elmaradott és leszakadt volt, de ma már megközelíthető. Nem önmagában a szegénység a probléma, az se egy egyszerű ügy. Nem csupán az alulfejlettség az ami baj, bár az is fáj, az igazi baj az, hogy nem látják az emberek, hogy ez meg fog változni. Márpedig azok a térségek, amelyeket nem lehet elérni, tehát rossz a közlekedés, oda nem jön munkahely,

nem jön tőke, és az emberek úgy érzik, hogy megállt körülöttük az idő. Dél-Alföldre is az az érvényes szabály, hogy meg kell próbálni ezeken a részeken is visszasegíteni az embereket, a településeket az ország gazdasági vérkeringésébe. A Tiszaugi-híd épül, a 44-es út rekonstrukciója meg fog indulni, tehát én bízom abban, hogy ez a megye is az ország pezsgő, gazdasági vérkeringésének lesz majd része újra.

- Az idézett beszélgetést a Cervinus Rádió
és a Csaba TV készítette -

Az Aranykor Nyugdíjas Egyesületről

A Szarvasi Aranykor Nyugdíjas Egyesület megalakítását 1998 tavaszán Almási István és Kozák András kezdeményezték. A későbbiekben többen is csatlakoztak. Az Aranykor hónapról hónapra szépen gyarapodott. 1999 februárjában az egyesületet óriási veszteség érte, elhunyt a köztisztelőnek örvendő alapítóelnök, Almási István.

Emlékét és eszméit fenntartva az „Aranykor” nyugdíjasai továbbléptek az elkezdett úton. Elnökké választották Pljesovszki Mihályt, teljessé vált a vezetőség. Hamarosan a bírósági bejegyzés is megérkezett, az évet 251 fős taglétszámmal zárták.

A szervezőmunkában főleg Kozák András kultúros jeleskedet, országjáró kirándulások, rendszeres csabai színházlátogatások, fürdőtúrák összeállításában és lebonyolításában.

Ebben az évben tovább folytatták munkájukat. A nőnap ünnepséget nagy sikerű zenés műsortól kísérve rendezték meg. A hölgytagok szál virágot, a férfiak virslit kaptak. A jó idő beálltával pedig kiszélesedtek a kirándulási akciók.

- Kozák András,
kultúros -

GYORS cselekvés, avagy...

Az illetékes szervek, az Ellenőrző Bizottság Szarvasról való eltávozása után a községháza előtt téglából kirakott ötágú csillagot szerdán már el is tüntették.

Legyen szabad megjegyeznünk: néhány hónappal ezelőtt e lap hasábjain hívtuk fel éppen ezeknek a szerveknek a figyelmét a szintén községháza előtt s az emlékoszlopon pöffeszkedő királyi koronára. Ez akkor süket fülekre talált. Kérdezzük mi ez? Az illetékes szervek talán a „dicsőséges” királyságot szívesebben látnák, mint mondjuk az öt világrészt békés együttműködésre hívó csillag-jelképet?

Szarvasi Újság, 1946.

- Szilvássy -

MEMENTO

„Kimutatás az orosz katonai parancsnokság által a szarvasi járásban közmunkára igénybe vett és a Szovjetúnióba kiszállított német nevű magyar honosokról: Brandt Ilona 1924. női szabó, Brandt Anna 1925. női kalap készítő, Fraunhoffer Ferenc 1902. közs.irodatiszt, Fraunhoffer Ferenc 1923. egyetemi hallgató, Kreisler János 1909. napszámos, Májer Mihály 1906. napszámos, Májer Zsuzsanna 1925. háztartásbeli, Müller Károly 1904. nyomdász, Müller Károly 1927. gimn.tan., Prasz János 1900. cipész, Schulta Sándor 1900. gazd.tanár, Steigzuff Magda 1924. háztartásbeli, Such György 1928. gimn.tan., Tauttmann József 1908. italmérő, Zwickl László 1906. kötszövő mester, ifj. Schulz Mihály

1908. földmíves, napszámos, Schulz József 1926. földmíves, napszámos, Niedermájer Ella 1923. cipőfelsőrész készítő, Brauh József 1903. földmíves.”

Szarvas, 1945. január 28-án.

- *Dr. Sinkovicz Mihály,*
főjegyző –

„A korabeli felsorolásból kimaradt Zappé Péter (a szerk.) Ötvenöt esztendeje, hogy 1945. január 6.-án a Szovjetunióba hurcolták 22 német családi nevet viselő felnőttet és diákot Szarvasról. Mindezt féktelen bosszúvágyból tették, részeként a hazai zsidók kiirtásával kezdődött, majd az Észak-Erdélyi, Felvidéki és Délvidéki magyarság lemészárlásával folytatódott tragédiának. Ötvenöt év múltán az áldozatokra és a haza soha nem tértekre emlékezünk néma főhajtással.

Szarvasi Újság, 1945.
- Szilvássy -

Néhány gondolat a honismereti munkáról I.

Sine praeteritis, futura nulla (emlékezés nélkül nincsen jövő) tanítják a bölcs rómaiak. Ezen meghatározás számukra a helytörténettel, a honismerettel foglalkozók számára mottóként kell hogy szerepeljen. Az általuk képviselt és szorgalmazott mozgalomnak alapvető feladata az emlékezés, amely a múlt hagyományainak gyűjtésében, rendszerezésében konkretizálódik. Történik ez a jelen segítése, a jövő alakítása érdekében.

Ez a mozgalom több mint félévszázados múltra tekint vissza. Születését sokan támogatták, mások megkérdőjelezték. Az elmúlt ötven év igazolta életképességét. Egyre világosabban kirajzolódtak társadalom, - művelődés, - neveléspolitikai, ember- és jellemformáló értékei.

Igazolódtak Fényes Elek, a reformkor statisztikusának, gondolatai: „... a hazafit túlbízottságtól szinte, mint önereje nem ismeréséből származó csüggedésből egyformán megóvni egyedül a honismeret képes....”

A mozgalom tartalmának, emberre, társadalomra való hatásának jelentőségét Maxim Gorkij így fogalmazta meg: „...a helyismeret, a honismeret az ország gazdagodásához vezető utakat mutatja .. morális gyarapodást nyújt, felvértez egy értelem alkotó erejének hitelével...”

Munkánk végzésében nagyon fontos, hogy világosan lássuk a honismeret és helytörténet egymáshoz való viszonyának, kölcsönösségének lényegét. Elég gyakran találkozunk szóhasználatban, de cikkekben, tanulmányokban is, hogy a két fogalom közé egyenlőségi jelet tesznek, vagy kötőjellel összekapcsoltan mindkét fogalmat használják. Tény az, hogy a honismeret és a helytörténet teljesen nem esik egybe. A helytörténet szűkebb a honismeretnél, de szélesebb is annál, mert a honismeret csak merít a helytörténeti kutatások széles skálájának eredményeiből. A két fogalom között meghatározó kölcsönösség van, de nincs szó egyértelműen azonosságról.

A mozgalom módszertani követelménye a múlt, a jelen, a jövő láthatásának dialektikus egysége, legyen harmónia a megőrzés és a változás között. Világosan kell látnunk, hogy a mozgalom nem önálló tudomány, hanem az ismeretszerzés és ismeretterjesztés sajátos népművelési formája. A helytörténet, a honismeret a bennünket körülvevő természeti és társadalmi környezetre, lényegében a szűkebb értelemben vett szülőföldre, hazára vonatkozó ismeretek sokoldalú gyűjtése, tanulmányozása, közreadása.

Ezen tevékenységével nagyban segíti a jelen építését gazdasági, társadalompolitikai vonatkozásban, s nem utolsó sorban a hazaszeretetre, a hazafiságra való nevelést.

A mi hazánknak van olyan múltja, vannak olyan hagyományai, amelyekre a jelen, a jövő érdekében messzemenően támaszkodhat. Ebben a munkánkban meg kell szívlelnünk Tessedik Sámuel intelmét: „Lehet az alap bármilyen erős, ha nem használjuk fel célszerűen, a kitűzött célt nem lehet elérni.”

A honismereti, helytörténeti mozgalomban, megítélésem szerint kiemelkedő feladata, szerepe van iskolai oktatásunknak, nevelésünknek. Az iskolai (általános,

közép) szervezésű, ilyen jellegű szakkörök tág lehetőséget biztosítanak a tanulók honismereti, helytörténeti tevékenységének. Ezen keresztül a tanulók önálló gyűjtő, kutató munka révén új ismereteket szereznek szülőföldjükéről. Esetenként kedvet kapnak a későbbi tudományos munkákhoz. Nekünk pedagógusoknak a fentiek érdekében, minden kínálkozó területet, momentumot, mozzanatot ki kell használnunk. Magunkra vállalva Szentgyörgyi Albert Nobel-díjas tudós intelmét: „Ahogyan ma tanítunk, olyan lesz a holnap”.

A jó honismereti, helytörténeti munkának napjainkban két alapvető feladata van: az egyik a szakkörvezető személye, a másik: tud-e a szakkör új, korszerű, a mai fiataloknak megfelelő témákat találni, és megfelelő módszereket alkalmazni. Ha e két feltétel találkozik, biztosított, hogy a szakkör jól működik. Nem lesz unalmas, nem fenyegeti az érdektelenség és a megszűnés veszélye.

Olyan szakkörökre (iskolai, felnőtt) van szükség, ahol a résztvevők nem egyszerűen befogadók, hanem kezdeményezők és alkotók is. Valamennyien ismerjük azt a pedagógiai tételt, amely szerint az ember elsősorban saját tevékenységének, aktivitásának eredményeként fejlődik.

A mozgalom városunkban az utóbbi hónapokban éledt újjá. Ebben szerepe van a Millennium évének, és azoknak a hagyományoknak, amelyekkel városunk rendelkezik.

Az újjászervezés időszakában, szerintem az alábbiakra kell figyelni:

- reális, megvalósítható célok kitűzése,
- nem a gyorsaságra, hanem a tartalmas munkára összpontosítani,
- vigyázni hogy az erők ne forgácsolódjanak szét,
- megfelelő vezetők kiválasztása,
- megnyerni a helyi szervek, szervezetek, iskolák támogatását.

Az előbbieken vázoltak érdekében kérem pedagógus kollégáimat (valamennyi szakost) a gyűjteni, kutatni vágyókat, fogjunk össze, és egymás véleményét tisztelve, egymás munkáját támogatva haladjunk a megvalósítandó cél felé, mely igen nagy és szerteágazó. Feladatunk van bőven!

Tisztelettel:

- dr. Lovász György,

A Szarvasi Történelmi Emlékút Közalapítvány Kuratóriumának közleménye

A Szarvasi Történelmi Emlékút megvalósításához 2000. szeptember 27. – november 22. között az alábbiak nyújtottak támogatást, összesen 2.000 Ft összegben.

1. Kertész Imréné (Szarvas, Szabadság u. 15-19.)
2. Juhász Eleonóra és családja (Szarvas, Vajda P. u. 25/1.)

Eddig összesen 147 magánszemély illetve szervezet nyújtott támogatást 2.581.500 Ft összegben.

A közalapítvány ezúton is őszinte köszönetét fejezi ki az adományozóknak, bízva abban, hogy e névsor folytatódik.

Az adakozni szándékozó pénzbenei felajánlásait az OTP Rt. Szarvasi Fiókjánál vezetett 11733058-20023278. számú alapítványi számlára teljesíthetik átutalással, vagy a Polgármesteri Hivatal titkárságán biztosított befizetési csekken.

- *dr. Gyalog Sándor,*
kuratóriumi elnök -

A cserkészek túrázása

A tanév eleje óta szerveztük az autóbuszos túrát.

A békésszentandrás 542. sz. Szent András cserkészcsapat tagjai és a szarvasi 584-es Gábor Áron cserkészcsapat, együtt indultunk szeptember 30-án megyénk nevezetességeinek megtekintésére.

Először Mezőberénybe érkeztünk. Itt Petőfi Sándor hazánk nagy fiának nyomába eredtünk. Megtekintettük a Művelődési Házat, majd a múzeumot. Ott Orlai Petrics Soma festőművész hagyatékát láttuk. A múzeum vezetője igen részletesen tájékoztatott a három nemzetiség használati tárgyainak alkalmazásáról.

Ezután Kovács András ffaragó művész lakásán található műhelyét és a sok szép faragott tárgyat tekintettük meg.

Rövid ebéd után a Kettős-Körös hídja felé haladtunk. Egy emlékoszlopot találtunk, melyen meg van örökítve az a nap, amikor Petőfi Sándor elhagyta szeretett szülőföldjét, az Alföldet.

Itt rövid ünnepség keretében az új cserkészekkel ígéretet tettünk.

Ezután Békés városán áthaladva Vésztőn át Mágorra érkeztünk. Itt egy történelmi emlékparkban találtuk: Erdei Ferenc, Győrfi István, Veres Péter, Hegyesi János, Kovács Imre, Héja Géza, Sinka István, Erdélyi József, Simándi Pál, Német László, Barai Dénes és Szabó Pál mellszobrát.

A több ezer éves maradványok a feltárt ásatásokban bőven nyújtott látnivalót.

Itt jutott idő egy kis játékra is.

Ezután Gyomaendrődre igyekeztünk, hogy a több mint 150 darabból álló motormúzeumot megnézhessek. Különösen a fiúkat ez nagyon érdekelte.

A késő délutáni órákban érkeztünk haza.

Köszönjük a támogatást, hogy e magvas kiránduláson ennyit láthattunk.

Hála Istennek a naplemente már mindenkit otthonában talált.

- D.Kiss Sándor,
cserkészparancsnok -

Felhívás

A történelem viharait átvészelve nemzetünk immár több mint ezerszáz esztendeje végleges hazára talált itt, a Kárpát-medencében.

Ezer éven keresztül országunk geometriai középpontja Szarvas volt. Ezen jellegzetességétől Trianon ugyan megfosztotta, de az utókor által emelt jelképes malomépület ma is emlékeztet egykori nagyságunkra.

A helybéliek által csak „Magyarország közepének” nevezett hely a rendszerváltás óta többé nem tiltott emlékező helye honszerető polgárainak.

1991-ben a környezetvédelmi és területfejlesztési miniszter rendeletben történelmi emlékparkká és természetvédelmi területté nyilvánította a malomépület környékét. 1993-ban városi összefogással helyreállították magát az emlékművet, belsejében az alábbi felirattal: „Emlékezve a múltra, élve a jelent és bízva a jövőben.”

Szarvas Város Önkormányzata az államalapítás és a kereszténység felvétele ezredik évfordulójának méltó megünneplése céljából szeretné nemzeti zarándokhellyé emelni a fenti emlék-művet.

Erre tekintettel a város közössége az odavezető utat közadakozásból Nemzeti Történelmi Emlékúttá kívánja alakítani.

Az 1200 méter hosszú emlékút a Holt-Körös töltésén a Szarvasi Történelmi Emlékpárt Természetvédelmi Területhez (a „Magyarország közepéhez”) vezetne, és annak mentén 17 stáció (egyelőre kopjafával, emlékoszloppal) jelölné történelmünk jelentős (dicsőséges és tragikus) eseményeit. Az út megvalósulása a nemzettudat éltetését szolgálná, iránymutatást adna az élő nemzedéknek jövőt formáló cselekedeteihez, egyúttal idegenforgalmi látványosság is lehetne, és méltóképpen emelné a „Történelmi Magyarország közepének” funkcióját.

Az időpont vissza nem térő alkalom, a helyszín egyedüli, a lehetőség adott, a szándék sem hiányzik.

Az emlékút megnyitása az idei Szent István-naphoz kapcsolódna (várhatóan 2000. augusztus 18.).

A színvonalas kivitelezés költségigényes, ezért a cél megvalósítása érdekében Szarvas Város Önkormányzata létrehozta a Szarvasi Történelmi Emlékút

Közalapítványt. Mindazon határon túli és belüli szervezetek és személyek, akik terveinket segíteni kívánják, adományaikat a közalapítvány 11733058-20023278 számú számlájára fizethetik be az OTP-ben, a kivitelezésre és az esetleges bővítésre vonatkozó ötleteiket pedig a közalapítvány címére (Szarvas, Szabadság út 25-27.) küldhetik el. Csekket személyesen átvehetők a Polgármesteri Hivatal Titkárságán.

Az adományozók nevét maradandó módon megörökítjük.

Jelképezze az emlékút megvalósulása a magyarság összefogását, közös gondolkodását és az emlékezést.

Az utókor hálája kísérje mindazokat, akik e nemes cél érdekében közreműködnek.

- Szarvas Város Önkormányzata -

Az év emberei 1999!

A helyi – és megyei – sajtót olvasva megtudhattuk, hogy kik azok, akiknek a teljesítményét az év végén elismeréssel tisztelték meg. Úgy illik, hogy jó szívvvel gratuláljunk és további sikereket kívánjunk. Az ilyen elismerések öregbítik Szarvas jó hírét is.

A Szarvas és Vidéke 1999. december 24-i számában – a Békés Megyei Hírlap december 16-i száma után – olvashattunk arról, hogy dr. Szilvássy László a mezőgazdasági tudományok kandidátusa, az ÖKI nyugalmazott kutatója, tanácsadója „az év embere”!

Túl a bejelentés hírértékén, ez a tény további ismertetést érdemel! „Az Amerikai Biográfiai Intézet Igazgató Tanácsa Dr. Szilvássy László a Szarvasi Öntözési Kutató Intézet kutatója volt 41 esztendőn át. Szakterülete a rizstermelés,

közelebről a rizs növényvédelme volt, ezen a területen szerzett hazai és nemzetközi elismerést. Közel 25 évet oktatott a DATE Szarvasi Főiskola Karán. Termékeny volt a szakirodalomban ahol több mint 150 publikációja jelent meg, külföldi szaklapban is. Nyugdíjazása után is megőrizte aktivitását. Szakterületén túl a helytörténeti kutatásaival hívta fel magára a figyelmet. Nyolc jelentősebb kiadványa jelent meg közérdeklődésre számotartó különböző témakörökben. E területen publikált cikkei, szemelvényei, karcolatainak száma szinte megszámlálhatatlan.

Az a tény, hogy Dr. Szilvássy Lászlót ez a Nemzetközi Szervezet felvette a „kiváló vezetők nemzetközi névjegyzékébe” az „év embere” kitüntető elismerést jelenti. (A sajtóban jegyzett 1956-os eseményekben történt részvétele nem tartozik a kitüntető elismerés odaítéléséhez!) Az elismerést egyébként oklevéllel és millenniumi emlékplakettel ismerik el. Gratulálunk!

Gratulálunk továbbá Bődi János úrnak, akit a Vállalkozók Országos Szövetsége (VOSZ) „Az év vállalkozója” díjjal ismert el. (Szarvasi 7, 1999. december 24. száma) A díjat 18 évi sikeres vállalkozói tevékenységének elismeréséül kapta meg. Irányító, tervező és szervező tevékenységét az INTEGRÁL Építő Rt. által épített objektumok fémjelzik.

Amikor elismerésünket fejezzük ki, nem kell összehasonlítást tenni, mert a kitüntető cím különböző területeken elért eredmények elismerése. Talán a helyi sajtó – egy rövid híren túl – nagyobb figyelmet szentelhetett volna az „ügynek”? Kérdemelték a város vezetőinek elismerését is, egymásnak is gratulálhatnának, mert „a jó kívánság soha nem késő”!

- ró -

Újtemplomi hírcsokor

A belvízkárt szenvedett ravatalozó kiváltására új ravatalozó építésére szánja rá magát az Újtemplomi evangélikus Gyülekezet a tulajdonában lévő Újtemetőben. Dani István győri építész-tervező a Szarvasi Városházán bemutatta az építési vázlatokat Novák István főépítésznek, aki azokkal egyetért és elfogadásra ajánlotta.

A Jézus születésének 2000. évfordulóján megjelenő jubileumi Újtemplomi Karácsonyi Harangszóban bemutatjuk az építész-tervezőt, valamint a képvázlatokat, Deme Zoltán és Deme Zoltánné a gyülekezet lelkészei százezer Ft-ot ajánlottak fel erre a célra. December 3-án, Advent 1. vasárnapján beszélgetést hallhatnak Dani Istvánnal a Cervinus Rádióban, a reggel fél 8-kor kezdődő Hitéleti műsorban.

A Szarvasi-Újtemplomi Evangélikus Szeretetintézmények Igazgató Tanácsa az idősgondozás mellett kibővítette intézményi céljait. A pontos meghatározás szerint: „Anyaoththon üzemeltetése (karitatív szolgáltatás nyújtása fiatal, egyedülálló és krízishelyzetben lévő édesanyák, valamint gyermekeik számára.)” E döntés értelmében 2000. november 16-án – ünnepélyes keretek között – szerződés aláírásra került sor Szarvason Roszik Gábor igazgató (Gödöllői Tessedik Anyaoththon), valamint Deme Zoltán igazgató-lelkész közreműködésével, melynek értelmében 2001. január 1-jétől a 70 személyt befogadó Tessedik Anyaoththon a Szarvasi-Újtemplomi Szeretetintézmények fenntartásába kerül. A Gödöllői Tessedik Anyaoththon anyagi, finanszírozási és lelkisegély-nyújtási biztonságot keresve „kopogtatott” az Újtemplomi Szeretetintézményeknél, ahol – a jó együttműködés reményében – megértésre talált.

A Szarvas és Vidéke c. helyi újság 2000. október 27-i száma ismertette a Szarvasi Önkormányzat határozatát, miszerint: „Az Újtemplomi egyházközség arra kérte az önkormányzatot, tegye lehetővé azt, hogy a Petőfi Sándor tagiskolával kezdhesék meg a tárgyalásokat egy egyházi osztály indításáról, az iskola vezetésével és a szülőkkel. Ehhez hozzájárulását adta az önkormányzat.” E hozzájárulás alapján elkezdődött a szervezőmunka. Tisztelettel kérjük azokat a Kedves Szülőket, akik 2001. szeptember 1-jétől a Petőfi Sándor iskola 1. osztályába kívánják beíratni gyermeküket – az iskola életbenmaradása érdekében

is – mielőtt jelezzék az Újtemplomi Lelkészi Hivatalban. (Sajnos még sok gyermek szüleit nem érhattük el.) Segítségüket előre is köszönjük!

- A gyülekezet lelkészei -

Széljegyzet

**(Rendhagyó megjegyzés egy ismerősömmel történt közúti beszélgetéshez,
hogymás is értsen belőle)**

Tisztelt újságolvasó, szokta-e nyilvánosan – az újság hasábjain – észrevételezni, bírálni a hivatali, gazdasági vagy közéleti vezetőket és a politikusokat téves, illetve annak vélt nézeteiért, döntéseiért, botlásaiért, etikátlan magatartásaiért és nyilatkozataiért? Ha igen, nyilván azért teszi, mert jól tudja, hogy jobbító szándékú véleménye, bírálata a médián át kaphat leginkább nyilvánosságot, nyomtatékot, amelyre feltétlen szükség van, különösen, ha közölnivalója közérdekű.

Következésképpen azzal is tisztában van, hogy véleményt nyilvánítani, bírálni nemcsak „lefelé”, hanem „felfelé” is lehet. S az – bármely irányba történjen is -, ha építő jellegű és valós, érte megsértődni haragszomrádot mutatni, esetleg visszavágni, enyhén szólva oktalanság. Az újságba általában jó szándékú emberek írnak, akik nyíltan, köntörfalazás nélkül adják elő problémájukat, fejtik ki véleményüket, tárnak fel bizonyos helyzetet és megoldási lehetőséget, mintegy segítségképpen – többnyire a köz javára.

A kommunikációt a maga primitív módján már a középkor embere is nélkülözhetetlennek tartotta. Ez a szükséglet szülte az újságot, a telefont, a rádiót, a televíziót, az internetet. Ezek a közlési módok teszik lehetővé a gyors társadalmi érintkezést, információcserét, ismeretbővítést stb. Mellőzésük szinte képtelenség, a sajtó iránti érdektelenség pedig többszörösen vétek.

Azok, akik a sajtóban írnak természetesen követhetnek el hibát, tévedhetnek, hogy közölnivalójuk tartalmilag, illetve formailag kifogásolható, tetszik, nem tetszik, kinek-kinek felfogása és felkészültsége szerint. A vélt vagy valósnak igazolt sérelmet azonban ne az adott lap (újság) degradálásával, olvasásának mellőzésével, hanem a tévesnek vélt állítások írásbeli megcáfolásával kell orvosolni. Aki nem teszi ezt, hanem (félreérthetően) visszahúzódik, egy sor ilyen-olyan találgatáshoz ad alapot, többek között ahhoz, hogy félti tekintélyét a nagy nyilvánosság előtt, holott igaza van. Inkább lemond a megnyilvánulástól, nem bocsátkozik vitába, mert fél az esetleges következménytől, illetve tart attól, hogy presztízse csorbát szenved – attól függően, honnan indul és kit érint a bíráló. A demokratikus államrendben minden cselekvőképes polgár – a jog keretein belül – szabadon nyilváníthat véleményt és kritikát. Függetlenül a társadalmi helyzetétől és pozíciójától, bírálható! A bíráló olyan, mint a pofon: adható, kapható, sőt vissza is adható! – Ugye egyet ért vele?

- Szilvássy -

Ki kicsoda?

Könyvbemutató

Október 31-én 16 órakor a Városi Könyvtár és a Szarvasi Krónika Szerkesztősége tisztelettel meghívja Szarvas város polgárait a Ki kicsoda? Szarvas, 1999-2000 c. adattár bemutató délutánjára a Városi Könyvtárba.

A bemutató meghívott díszvendégei: Babák Mihály polgármester, Fekete János MNB ny.első elnökhelyettese, Görbe Nóra színművész, Kántor Zsolt költő, dr. Ligetváry Ferenc környezetvédelmi miniszter, Lóránt János festőművész, dr. Pataky István a TSF rektora.

A bemutató tervezett műsora:

- Köszöntő: Babák Mihály polgármester

- A könyvet bemutatja: dr. Kutas Ferenc felelős szerkesztő

- A szerkesztők előszava: dr. Búzás László, dr. Marjai Gyula, dr. Molitorisz Pál, Molnár László, dr. Reszkető Péter.

A díszvendégek szarvasi élményei közben: Görbe Nóra – ének (CD), Kántor Zsolt – vers (élő), Melis György – ének (hanglemez). Közreműködnek: Balázs Sándor és Lengyel Tünde, a Vajda Péter Gimnázium 10. évfolyamos tanulói.

A bemutató után az előrendelés alapján a könyvek átvehetők azoktól a szerkesztőktől, akiktől az adatlapot kapták a könyvben szereplő személyek. Szabad forgalomba 100 példány kerül.

Minden érdeklődőt szeretettel várnak a

- Rendezők -

A Szarvas-Mezőberényi útról

Hetényi István alpolgármester jóvoltából kapott szerkesztőségünk egy műszaki leírást a Szarvas-Mezőberényi út szélesítéséről, és rendbetételéről. Alábbiakban ebből az anyagból idézünk.

A 4641. j. út kiépítésével közvetlen összeköttetés teremthető a Körösök völgye Területfejlesztési és Területrendezési Kht. Mezőberényi és a Körös-szögi Kistérségi Területfejlesztési Társulás Szarvasi kistérségi központjai között, ami hozzájárulhat a kistérségek közötti gazdasági, kulturális, oktatási, idegenforgalmi, munkaerő-piaci kapcsolatok jelentős fejlesztéséhez és erősíti a kistérségek társadalmi kohézióját. Közvetve nem csak az előbb említett kistérségek hanem a többi Békés megyei kistérség is részesül az út kiépítésének előnyeiből.

A tervezett útfejlesztés következtében a közép-békési város-régió felül Szarvas ill. Budapest irányában dinamikus innovációs tengely fejlődhet ki. A tárgyi út kiépítése hozzájárulhat a sokoldalú és intenzív együttműködésen alapuló vidékfejlesztéshez, a települési életkörülményekben és a fejlődési feltételekben jelentkező területi hátrányok mérsékléséhez.

A megye gazdaságának egyik igen fontos szektora a mezőgazdaság. A 4641. j. országos közút a Mezőberény-Gyomaendrőd-Szarvas-Kondoros között elterülő értékes mezőgazdasági területet átszelve azt feltárja. A közút kiépítésével lehetővé válna ezen értékes mezőgazdasági területek színvonalas megközelítése, ami a mezőgazdasági szektor jelentős fejlődését tudja elősegíteni. Az útfejlesztés elősegítheti az ún. farmergazdaságok kialakulásának feltételeit is.

Szarvasi FC a számok tükrében

A megyei I. osztályú labdarúgó bajnokság őszi mérkőzésein, két csapatra való játékos jutott szóhoz. Valamennyi találkozón csak Bogdán és Varga T. szerepelt. A 31 rúgott gólnak több mint a felét három játékos, Klimaj 8, Urbancsok 6, Bogdán 4, szerezte. A játékvezetők két ízben állítottak ki szarvasi játékost, ami öt mérkőzésre szóló eltiltást eredményezett. A csapat félidei teljesítménye kettő ponttal jobb az előző évinél.

Az augusztus 5-én indult bajnokságban a szarvasi csapat kitűnően rajtolt. Az első hat fordulóban veretlen maradt, sőt idegenből hét pontot hozott haza. Az ezt követő négy mérkőzésből viszont hármát elvesztett. A legfájdalmasabb, a sereghajtó Medgyesegyháza elleni idegenbeli 1:0-s vereség volt. Persze, az itthoni, Tótkomlós ellen vívott, emberelőnyös mérkőzést sem illett elveszíteni. Tehát, ezeket figyelembe véve az őszi mérleg sokkal jobb is lehetett volna. A hajrá utolsó öt mérkőzése pozitív eredményt hozott. Két győzelem, két döntetlen, egy vereség mellett. Itt a Körösladányban és Vésztőn elért döntetlen bravúrnak számít, akár csak a harmadik fordulóban a Kondoros elleni egy-egy.

Somogyi János vezetőedző szépen építgeti a csapatot, de nagyon nehezíti a dolgát, hogy az edzések látogatottsága nagyon hullámzó. Ennek okai különbözőek, munkahelyi elfoglaltság, iskola és egyéb. Öröndetes, hogy Somogyi János bátran ad bizalmat a fiataloknak. Bogdán Gabi után most Kriska, ifjabb Somogyi és Sechna szépen beépül a csapatba.

Az Önkormányzat is egyre jobb körülményeket biztosít a csapat számára. A rövid nappalok, de a kánikula idején is van lehetőség, hogy az edzéseket villanyvilágítás mellett lehessen tartani. A szurkolóknak pedig a tribünön erős időben nem kell esernyő alatt nézni a mérkőzést, mivel a tető teljesen fel lett újítva.

Alig egy hónapja fejeződött be a bajnokság, de mi már a tavaszt várjuk, amely reméljük, az őszinél is szebb lesz.

- Csabai Pál -

Barót Napok

Szeptember 22-24-ig rendezték meg az idén a Barót Napokat. Ez alkalomból erdélyi testvérvárosunkba látogatott a dr. Gyalog Sándor alpolgármester vezette delegáció, melynek tagjai: Sonkolyné Szekerczés Margit települési képviselő, Jambrik Ramóna pénzügyi osztályvezető, és dr. Melis János a Barex jogtanácsosa voltak. Kiemelkedő eseménye volt az idén is rendkívül gazdag rendezvénynek az Erdővidék Önkormányzati Kistérségi Társulás alakuló gyűlése. Ezt az erdőfülei erdő „Caucescu” villájában tartották Barót testvértelépülései – Zirc, Érmihályfalva, Szarvas, Budafok-Tétény – régiófejlesztési koncepcióinak bemutatásával. Ezen a fórumon jelen volt Demeter János, a Kovászna Megyei Tanács elnöke, Dénes István Lajos geológus is. Alber Dénes Barót polgármestere

mutatta be Barót múltját, jelenét és jövőjét. A jelenlegi helyzetnek érdekessége, hogy a Barótot, Bibarcfalvát, Bodost, Felsőrákost, Köpecet, Miklósvárt magába foglaló város összlakossága 10.493, a magyarság aránya 96 %, román 3,2 %, egyéb (roma, stb.) 0,8 %. A vallást tekintve a lakosság 45 %-a református, 35 % római katolikus, 12 % unitárius, egyéb 8 %. A jövőt tekintve fontos, hogy a román kormány hátrányos helyzetű zónának nyilvánította a térséget, s ez kedvezhet a vegyes vállalatok alapításának. Alber Dénes polgármester expozíciójában hangsúlyozta: Városunk nyitott a befektetők előtt, elsősorban a konfekciók, a textilipar, a ffeldolgozás, a bútortipar, húsfeldolgozás, építkezés, mezőgazdaság, állattenyésztés, turizmus és agroturizmus terén.

Mint megtudtuk, Baróton ezideig a legújabbat is figyelembe véve 15 vegyes vállalat alakult javarészt magyarországi partnerekkel, amely biztató a továbblépések irányában. Kulturális kuriózuma volt az idei ünnepeknek hagyományosan a Szarvason is jól ismert népi szavaló, Ráduly Tamás szavalata, az Erdővidéki Lapok c. folyóirat 1. számának, valamint a Kovászna megye c. útikalauz bemutatója.

Megalakult a Szarvasi Történelmi Emlékút Közalapítvány Kuratóriuma

Hétfő délután a Városházán tartotta alakuló ülését a Szarvasi Történelmi Emlékút Közalapítvány Kuratóriuma.

Mint ismeretes, a Közalapítványt Szarvas Város Képviselő-testülete hozta létre a Szarvasi Történelmi Emlékút néven tervezett „vizuális történelemkönyv” megvalósítására, a magyar nép és nemzet történelmének megismertetésére, közművelődési ismeretfeladatok ellátására, emlékünnepek szervezésére, táborok, túrák, idegenforgalom szervezésére, a határainkon kívül élő magyarokkal

való kapcsolattartásra, és kiadványok megjelentetésére. A Kuratórium elnöke dr. Gyalog Sándor, alelnöke Pécsváradi Antal, tagjai: Csasztvan András, dr. Demeter László, Földesi Zoltán, Szenes János, Szuhaj György. A felügyelő bizottság elnöke dr. Molnár Mihály, tagjai: Klenk József, Kozák Imréné, dr. Lovász György, Váradiné dr. Kintzly Ágnes.

Dr. Gyalog Sándor az alakuló ülésen beszámolt a dolgok jelenlegi állásáról, megköszönte a Szarvas és Vidéke ÁFÉSZ segítségét, a látványt zavaró gázcserelelep lebontását. Jelezte, hogy az eddigiekben a Gallicoop Rt., az OTP, valamint a Szarvas és Vidéke ÁFÉSZ ajánlott fel 100-100 ezer forintot a megvalósulás érdekében. Mint az alakuló ülésen kézzelfoghatóan kitűnt, Csasztvan András és Szuhaj György elkészítette az Emlékút képzőművészeti megfogalmazásának tervét. Ennek alapján a továbbiakban elkészülhetnek az idei évre terezett végleges stációk makettjei. A zsűrizésre meghívják Kő Pál szobrászművészt is, várhatóan két stációt Mihály Árpád illetve Lestyan Goda János szobrászművészek készítenek el. Bár az országban sok helyütt lejáratottnak tekintik a székelykapuk alkalmazását, a Kuratórium kitart az eredeti nemes szándék mellett, így nincs akadálya az erdélyi testvérvárosok által felajánlott székelykapu felállításának. Az alakuló ülés további részében személyre szabott részfeladatokat osztottak szét a minél hatékonyabb megvalósítási munka érdekében. Az Emlékút felszentelésének határideje: 2000. augusztus 18.

- Szenes -

Kedves Szülők!

Kedves Szarvasi Polgárok!

2000. március 31-én nagy örömben volt része a szarvasi evangélikusságnak, és minden szarvasi polgárnak, hiszen a Benka Gyula Evangélikus Általános Iskola Alapító Okiratának elfogadásával lehetőséget kaptunk arra, hogy meghirdessük az első osztályosok beiratkozását.

Gazdagodott a szarvasi iskolarendszer, és gazdagodott a város lakossága is. Hiszen ez az újonnan alapított iskola a felnövekvő nemzedékeknek adhatja meg azt az intellektuális és erkölcsi alapot, mely a fejlődés lehetőségét hordozza magában.

Miben jelent többet, miben adhat többet egy egyházi iskola?

Családias környezetben tanulhatnak a hozzánk beíratott gyerekek. A különböző források, egyházi kiegészítő és alapítványi támogatások segítik az oktatás magas színvonalát.

Ma egyre fontosabb kérdés a családokban, hogy miként őrizték meg a következő nemzedéket korunk romboló hatásaitól.

Hisszük és valljuk, hogy ezen valós veszélyekkel szemben idejekorán, már kisiskolás korban meg kell kezdeni a védekezést. A családias, kiegyensúlyozott légkör, a lelkes, példamutató tantestület már óvó közösséget teremt a maga érzelemgazdagságával.

A gyermekek nevelése felelősségteljes, egész életre szóló feladata mind a szülőknek, mind az iskolának. Az evangélikus iskola nevelési programját megvalósító pedagógusok hivatása és legfontosabb feladata, hogy a diákok kellő önismerettel, önfegyelemmel rendelkező, szépre, jóra fogékony, embert szerető, harmonikus felnőtté váljanak.

Az induló első osztályokban órarendbe épített hittanórákon egész életre szóló, szereteten alapuló, értékrendet kapnak a tanulók.

Iskolánkban a hagyományoknak megfelelően folytatjuk a matematika és az idegen nyelvek emelt szintű oktatását. Elsősorban az angol és a német nyelv kerül előtérbe. Feltétlenül szeretnénk élni az Evangélikus Egyház – a világ különböző részein lévő gyülekezeteinek és iskoláinak – segítségével, támogatásával.

Várjuk Szarvas város és környéke evangélikus és más vallású vagy felekezeten kívüli családok gyermekeinek jelentkezését az induló első osztályokba.

- Lázár Zsolt,
Ótemplomi Evangélikus
Gyülekezet lelkésze –

Néhány gondolat a honismeretről II.

A múltkori cikkemben a helytörténet, a honismeret néhány elméleti, elvi kérdéséről írtam. Jelen cikkemben a téma gyakorlati kérdéseivel foglalkozom, érintve a kialakulás körülményeit, történetét. A helyismeret alapjainak kialakítása és a lakosság körében való elmélyítése társadalmi mozgalomként, helyi kezdeményezésekre indult meg.

A szervezett honismereti mozgalmat 1960-ban a Hazafias Népfront és a Népművelési Intézet indította útjára. Ez azt jelentette: - a szűkebb környezetük megismerésén fáradozó önkéntes gyűjtőket, kutatókat szakkörökbe szervezték, - megkezdték vezetőik képzését – módszertani útmutatókat adtak ki – híradót jelentettek meg.

Az alakulást követő kételyek, kérdések tisztázását volt hivatva 1967-ben Kalocsán megtartott középiskolások és szakmunkás tanulók I. Honismereti tanácskozása, valamint az 1970-ben Budapesten megtartott Országos Honismereti Konferencia. A két konferencia megtárgyalta a mozgalom helyét a közművelődésben, a hazafias nevelésben. Vizsgálta a mozgalom szervezeti tagozódását, irányítását.

A konferencia elvetette azt a meghatározást, hogy „elméleti szempontból a honismeretet interdiszciplináris tudományágként kell kezelni...”

Helyette hangsúlyozottabban került előtérbe mozgalmi jellege, benne az önkéntesség, az öntevékenység kívánalma, valamint a társadalmi szükségletből fakadó nevelő, önnevelő funkció.

A konferencia elfogadta, hogy a mozgalom az egyetemest, a nemzetit, a helyit elválaszthatatlan egységben láttassa.

A konferencia úgy döntött, hogy a mozgalom legyen a haza, a szülőföld megszerettetésének nagy alkotóműhelye.

1972-ben az Országos Helytörténeti Bizottság beolvadt a Hazafias Népfront Honismereti Bizottságába. Ezzel létrejött az egységes honismereti mozgalom alapja. A mozgalom változatos formái alkalmazkodnak az élet gazdaságához, lehetőségeket kínálnak, hogy ki-ki a maga tehetsége, érdeklődése szerint kutasson, bővítse ismereteit, hasznosítsa tapasztalatait.

A változatosságot az alábbi felsorolással (nem a teljesség igényével) érzékeltetem: hely-, üzem-, technika- stb. történet; néprajz; földrajznevek gyűjtése; műemlékvédelem; évfordulók; megemlékezések számontartása stb.

Ez a gazdag változatosság teszi lehetővé, hogy minél többen vegyenek részt a mozgalomban. Így lesz cselekvő mozgalom és meglesz az ember- és közösség formáló ereje.

Ehhez kérjük a város polgárainak, tanulóinak segítségét, alkotó tevékenységét a mozgalomban.

Így válnak a mozgalmi együttesek a közéletiség iskoláivá, cselekvő, nemzedékeket összekötő közösségekké, a változó követelményekhez alkalmazkodva az új feladatok révén más és új rétegekhez jutnak el.

A Millennium esztendeje erre tág lehetőséget kínál, ugyanakkor mintegy kötelességünké teszi az ilyen jellegű munkát is.

Tegyünk ennek eleget!

- dr. Lovász György,
ny.isk.ig. -

Kozák Ferenc kiállítása

A Tessedik Emlékhónapok keretében került sor a kiállítás megszervezésére és ünnepélyes megnyitójára. Szeptember 29-én délután a Markovitz utcai családi ház udvarán a szőlőskert előtt és között gyülekezett az érdeklődők csoportja, s a szereplők felsorakoztak a melléképület tornácán. A főépületnek ez a része, ahol a

folyosó és a két helyiség szolgálja a helytörténeti és néprajzi gyűjtemény elhelyezését, valóban tanyasi-falusi környezet jellegét öltötte. Fokozta ezt a szomszédból áthallatszó kakaskukorékolás is, mely huzamos kísérője volt az ünnepségnek.

A műsor hangulatos, kedves színfolt volt. A Körös Főiskolai Kar hallgatói színvonalasan szerepeltek. Mesemondásuk és népdalcsokruk élményt jelentettek. Szabados Tóth Ilona furulyaszólója a magyar és szlovák népdalok jól begyakorolt, szívesen hallgatott előadás volt.

Szépen szerepelt a szarvasi Szlovák Általános Iskola és Diákotthon kamarakórusa is dr. Lentrvorszki Anna főiskolai docens, karnagy vezényletével. A magyar és szlovák népdalcsokor a kiállítás hangulatát igazán jól szolgálta. Ügyesek voltak a citerán játszó fiúk is. Hetényi István alpolgármester köszöntője Kozák Ferenc kitartó munkásságát mutatta be. Kiss Margit főiskolai adjunktus megnyitó beszéde a szakértő elemzése volt, s a kiállítás értékeire hívta fel a figyelmet. A bemutatott anyag hosszas és szorgalmas gyűjtőmunka eredménye. Képanyaga és a tárgyi emlékek Szarvas és a Szarvas-környéki tanyavilág életét, s a századeleji községi és tanyasi elemi iskolák tanítóit, s az iskolák akkori felszerelési tárgyait tárják a közönség elé. Az idősek nosztalgiával emlékeztek vissza mintegy százéves iskolapadokra, a palatáblás írásra és számolásra, a korabeli golyó „számológépre”, tankönyvekre, füzetekre, beiratkozási naplóra. Néhány szarvasi nyugdíjas pedagógus büszkén ismerte fel a néptanítók fényképei között elődeit, őseit, rokonait. A kiállítás anyaga tovább bővíthető, s szebb és hozzáférhetőbb helyiséget érdemelne. Az első lépés megtörtént a kiállítás megnyitásával, Kozák Ferenc gyűjtőmunkájának bemutatásával, amihez a jelenlévők szívből gratuláltak.

- Dr. Búzás László -

A Baráti Kör budapesti csoportjának összejöveteléről

Már 18 éve, hogy korát megelőzve civil szervezetként megalakult Szarvas Város Barátainak Köre. Sok víz lefolyt azóta a Dunán és a Körösön is, időközben történelmi változások zajlottak le, a Kör célkitűzései azonban változatlanul időszerűek, s az elmúlt közel két évtized alatt a Kör tevékenysége az olykor kedvezőtlen körülmények ellenére töretlen volt.

A Baráti Kör megalakulásával egyidőben igény merült fel a budapesti csoport létrehozására. A Budapesten élő Szarvasról elszármazottak már a Baráti Kör megalakulása előtt rendszeresen összejöttek, s így mintegy a Kör előfutárának tekinthetők. A szülőföld, a gyökerek közössége, a gyermekkor vagy a diákévek emlékei olyan erős összekötő kapocsnak bizonyulnak, hogy a budapesti csoport tagjai az alakulás óta rendszeresen találkoznak a Honvédség Stefánia utcai Művelődési Házában.

Takács Miklósnak a budapesti csoport elnökének meghívására szarvasi küldöttség utazott Budapestre a csoport december 5-i összejövetelére. Kissé meghatottan léptem a terembe, hol a Baráti Kör megalakulását követő években jártam utoljára, s örömmre szolgált a régi, ismerős, s bizony többnyire ősz alapító tagokkal való találkozás. Az elnöki tájékoztató után dr. Kutas Ferenc, a Szarvasi Krónika Kiskönyvtára sorozatban megjelent *Ki kicsoda? Szarvas, 1990-2000* című kötet felelős szerkesztője tájékoztatta a népes hallgatóságot a 600 személy élet- és pályarajzát tartalmazó könyv – mely szinte a megjelenést követő napokban elfogyott – létrehozásának történetéről, fogadtatásáról. A jelenlévők vásárolhattak is a kötet utolsó példányaiból. Az összejövetelen megjelent dr. Gyalogné dr. Varga Éva a Szarvasi Városi Bíróság elnöke, dr. Molitorisz Pál városi vezető ügyész, Demeter László alezredes, a Szarvasi Rendőrkapitányság vezetője és helyettese Paraizs Endre őrnagy, bűnügyi osztályvezető, kik tájékoztatást adtak az általuk irányított szervek tevékenységéről, a közrend és közbiztonság helyzetéről. A rövid, színes, de adatokat is tartalmazó előadásokat vacsora követte. A vacsora után a beszélgetésekben a jelen eredményei és gondjai mellett gyakran jelent meg a megszépült múlt, ifjúságunk időszaka. A találkozó elhúzódott a csoport elnökének közelgő névnapját ünnepeve, s a késő esti órákban indultunk el lélekben gazdagabban a sűrű ködben a valamennyiünket összekötő város, otthonunk Szarvas felé.

Vietnámi Nap Szarvason

Az 50-es évek elejétől a 80-as évekig szinte napi hír volt a rádióban Vietnám. A jelentések mindig háborúról szóltak. Először a franciák elleni függetlenségi harcokról, aztán pedig a testvérháborúról Észak- és Dél-Vietnám között, amelybe aztán az USA is beavatkozott – és vereséget szenvedett. (Ma is nagy traumája az USA egy korosztályának a vietnámi háború.)

A háború befejezése óta Vietnám szocialista állam: Vietnámi Szocialista Köztársaság.

A szarvasi kapcsolatok még abban az időben kezdődtek, amikor Magyarország is az európai szocialista blokk tagországa volt, s ezek a kapcsolatok – bár módosult formában – ma is fennállnak. E kapcsolatok egyik látványos megnyilvánulása volt Szarvason a Vietnámi Nap.

A HAKI konferenciatermében Váradi László igazgató köszöntötte a vendégeket, köztük Vietnám, Indonézia, Malaysia és Thaiföld magyarországi nagykövetét. Babák Mihály polgármester a két – egymástól földrajzilag is távol eső – nép között vont párhuzamot. Mindkét népnek viharos történelme volt, mégis fennmaradt, mindkét nép vágyik a békére és a függetlenségre.

Dao Thi Tam, nagykövetasszony három olyan szarvasi intézményt, illetve vállalatot említett, amelyekkel 3 évtizedes kapcsolat köti össze Vietnámot: a HAKI-t, a SZIRÉN-t és az AGRÁR Rt.-t. Becsülik munkájukat, ezért rendezték meg itt a vietnámi napot. Országáról elmondta, hogy már 20 éve békében él, és fejlődik. Rizs és kávé a legfőbb kiviteli cikkük, e téren a 3. helyet foglalják el az exportáló országok között. Elmondta, hogy kiállításukkal kívánják bemutatni az országot.

Kiszely Mihály, a SZIRÉN elnöke üzeméről szólt. 21 szabómester alapította, ma 700 dolgozója van. Évente egymillió férfiinget gyártanak. A 70-es években

kezdték bértermeltetést Vietnámban. Eleinte 10-15000, ma egymillió inget gyártanak évente. Kanadába közösen exportálnak. A termeltetést már kiterjesztették Indonéziára, Malaysiára és Thaiföldre.

Horváth Károly vezérigazgató az AGRÁR Rt.-t mutatta be. A privatizáció után a 125 állami gazdaságból 27 maradt meg, köztük az AGRÁR Rt. Rizsfeldolgozással pedig egyedül ők foglalkoznak Magyarországon. A rizstermelés visszaesett, mára csak a hazai fogyasztás 10 százalékát termelik meg, a többi import. E téren van kapcsolatuk Vietnámmal.

Várad László, a HAKI igazgatója egy vietnámi mondást idézett: Hal van a vízben, rizs van a földön. Ezt – magyarul – értelmezni is kellett: ezek biztosítják minden ember megélhetését. Beszél a kapcsolatok átalakulásáról. Jelenleg egy vietnámi egyetemmel alakult ki jó kapcsolatuk. A kiállítás fotókkal enged bepillantást a franciák ellen vívott függetlenségi háborútól a mai békés építőmunkáig, bemutatja a távol-keleti ország tájait, népművészetét és étkezési szokásait. A másik teremben a SZIRÉN ingeit, az AGRÁR Rt. rizskészítményeit mutatta be, a HAKI ábrákkal, képekkel, rajzokkal illusztrálta a halak életmódját, táplálkozási szokását. Az esti órákban a Polgármesteri Hivatalban jó hangulatú, színes műsorral és fogadással zárult a Vietnámi Nap programsorozat.

- F -

Egy szép kis könyvről!

A napokban került kezembe dr. Szilvássy László legújabb munkája, amit Jókai Mór születésének 175. évfordulója tiszteletére szándékozott Szarvason megjelentetni.

Jókai Mór közismerten a magyar irodalom kiemelkedő alakja – a nagy mesélő –, aki 1893-ban nyerte el a „Szarvas Díszpolgára” kitüntető elismerést. A cím odaítélése, irodalmi munkássága előtti tisztelgésen túl politikai szerepvállalásának

is szólt. Meggyőző és messziremutató felszólalásával jelentős érdeme volt abban, hogy Móricz Pál (1878-1884) balközéppárti szarvasi képviselőt a szarvasiak a Parlamentbe küldték.

Az elmúlt év (1999) novemberében a Városi Könyvtárban történt bemutatkozás alkalmával megkérdeztem Tőle, hogy áll a Jókai Mórról írt munkájának kiadása. Akkor tulajdonképpen óvatosan kitérő választ adott, csupán utalt arra, hogy Szarvas Város Önkormányzatának támogatását kérte. Információim szerint ezt meg is kapta, majd később – nem igazán tudható miért –, megvonták a támogatást „pénzhiányra” hivatkozva. Most a válasz a kezemben van, egy klasszikus külsejű, esztétikus kis könyv formájában.

Jókai Mór – Jókai és szülővárosa címmel dr. Szilvássy László és Vermes Gábor történész társszerzők munkáját kiadta Komárom Város Önkormányzata 500 példányban. Nem vállalkozhatom arra, hogy irodalomtörténeti tudományossággal elemezve szóljak erről a munkáról. Ám mint egyszerű érdeklődő olvasónak van véleményem, és annak is lehet, aki ezt az igazán igényes, szép kiadású könyvet kézbe veszi és elolvasva megéri a szerzők tiszteletre méltó szándékát.

Hiba lenne kézlegyintéssel elintézni ezt a munkát csupán azért, mert egy mezőgazdasági kutató és egy történész „követte el”. A két társszerzőnek eszébe sem jutott a nagy romantikus irodalmi örökségét bemutatni, méltatni, azt már megtették mások! Jókairól mindig van mit írni még ma is. A két társszerző tisztelegni akart csupán Jókai születésének 175. évfordulóján, erre az alkalomra felhívni a figyelmet. Céljukat feltétlenül elérték, bizonyos nehézségek árán is.

Dr. Szilvássy „Szarvas Város Díszpolgárát”, az embert akarta ábrázolni. A Jókairól eddig kialakított megőrzött képet így is ki lehet fejezni. A leírtak tényeken nyugszanak, és így is ki lehet emelni emberi és írói nagyságát. Nincs utalás e munkában arra, hogy Jókai Mór „Szarvas Város Díszpolgára”, ez a Kiadó kifejezett kívánságára kimaradt, talán éppen azért, mert szülővárosának – Komáromnak –, nem díszpolgára, ismereteim szerint. Vermes Gábor pedig azokat a szálakat igyekezett kibogozni, melyek a nagy alkotót szülővárosához kötötték, és munkásságára hatást gyakoroltak.

A két társszerző egymástól függetlenül írta meg munkáját – nem ismerték egymást –, ezért vannak benne átfedések, de ezek semmit nem vonnak le a munka értékéből. A korabeli képek jól egészítik ki a mondandót, és talán ilyen összeállításban sehol sem jelentek meg eddig. A technikai kivitelezés szinte bravúr, és méltó ehhez az esztétikus, szép kivitelű kis könyvhöz.

Ez a munka is Szilvássy László elpusztíthatatlan, kitartó szorgalmának és széleskörű érdeklődésének újabb bizonyítéka. Szívesen ajánlom ezt a szép kis könyvet mindazok figyelmébe, akik a helyi irodalmi értékeket, a megjelent kiadványokat érdeklődéssel követik. Megjelenési formájában eltér ez a munka dr. Szilvássy korábbi helytörténeti kiadványaitól, de része Szarvas termékeny irodalmának – helye van könyvespolcunkon – akkor is, ha nem Szarvason adták ki.

Kár, hogy Szarvason ez a kis könyv nem szerezhető be, Komárom Város Önkormányzata – a Kiadó – terjeszti. Kívánatos lenne elérni, hogy Szarvason is megvásárolható legyen.

- Molnár László -

190 fotó!

Megjelent a Szarvasi Krónika 14. száma

Az évenként egyszer, májusban megjelenő helytörténeti és közművelődési periodika az idén 130 oldalas lett. Mint minden számunknak, ennek is van központi témája, most a sport.

A szarvasi kézilabdasporth története szerepel benne – a kezdetektől napjainkig. A szerzőtrió 119 képpel illusztrálta a közel 30 oldalas szöveget. Ezeken néhány Szarvasról indult, 100-nál több válogatottságot elért sportoló is van, de szerepelnek csapatképek az egykori nagypályás csapatról, amely annak idején

bejutott az NB I-be; van fotó a diákolimpiát nyert középiskolai csapatról, és ott vannak a maiak is.

Az érdeklődő olvasó megtudhatja, melyik évben, melyik bajnokságban, hogyan szerepeltek a szarvasi férfi- és női csapatok, és három oldalon sorjáznak azoknak a nevei, akik valaha is játszottak szarvasi csapatban.

Az idei szám nagyinterjúja nem Szarvasról elszármazott hírességet szólaltat meg, mint általában szokta, hanem egy helyi élő legendát. Székely László 1952-ben alapító elnöke volt a 17 taggal megalakuló Vasipari Ktsz-nek, ma, 79 évesen a több száz főt foglalkoztató Vasipari Rt. vezérigazgatója. Őt hozza emberközelbe a tucatnyi archív fotóval illusztrált beszélgetés.

Szőnyi Sándor, a Krónika állandó munkatársa az idén a szarvasi tekézés történetét dolgozta fel. Dr. Molitorisz Pál 1848-49-es szabadságharc utáni első országgyűléstől kezdve (1861) az 1944. decemberében összehívott Ideiglenes Nemzetgyűléssel bezárólag összeállította Szarvas országgyűlési képviselőinek névsorát, és a tőle megszokott alapossggal hozzáfogott a képviselői portrék megrajzolásához. E számban Tepliczky János mérnökről, az Ideiglenes Nemzetgyűlés egyik szarvasi képviselőjéről kapunk képet. Érdekesség, hogy a portré után szerepel az egykori képviselő egyik írása, amelyben a Kákai Legeltetési Társulat történetét dolgozta fel.

Dr. Tóth Lajosra, a Krónika alapító szerkesztőjére emlékezik egy tanulmánnyal szerkesztőtársa, dr. Búzás László, az egykori felelősszerkesztő halálának tizedik évfordulóján.

Szerepel a kötetben az egykori legendás néprajzi gyűjtő, dr. Domán Imre dokumentum értékű visszaemlékezése.

Helyet kapott még a 14. számban a millennium, az Arborétum, a Tessedik család három nemzedékének egy-egy tagja. Gazdag a Szemle rovat: 10 önálló kiadvány jelent meg a városban, köztük három verskötet, két önéletrajzi írás, öt helytörténeti kiadvány, és egy helyi tankönyv. Ezeket mutatják be a szemlélők.

Az írások mellett 190 – többnyire archív – fotót is közöl a Krónika 14. száma.

Köszöntelek 2000!

Minden új esztendő fordulója várakozásokkal tele állapotot eredményez. Valamit lezár, a kezdet és a folytatás egyszerre, remény, sokaknak kapaszkodó. Egyben alkalom az ünneplésre, amiben résztvesz az egész ország, ki-ki lehetősége és vérmérséklete, hite, politikai hovatartozása szerint.

Napjainkban sokan és sokféleképpen fogalmaznak, fogalmaztak. Beléptünk az új évezredbe? A millennium éve 2000? Lehet a megállapításokat vitatni, akár igaza is lehet mindenkinek, attól függ, hogy honnan nézzük.

Ha elővesszük az „Idegen szavak szótárát” – teljesen mindegy, melyik kiadást – megtudhatjuk, hogy a MILLENEUM többes jelentésű latin kifejezés. Jelentése: „Ezredév”, „ezeréves évforduló”, „ezredévi ünnep”, „a magyar honfoglalásnak 1896-ban ünnepelt ezredik évfordulója”! Ha a Római Birodalom megalakulásától számítunk, akkor az ezredforduló már elmúlt. Ha pedig Krisztus születését vesszük a kezdetnek az időszámításban, akkor a millennium éve 2001! Lehet az államalapításunkat is kezdetnek venni, akkor ezeréves évforduló. Tehát mindenkinek igaza lehet?

Talán maradjunk a matematikánál. Az évtized, évszázad, évezred utolsó éve az „páros szám” és nullával végződik. Tehát 2000 az évtized, évszázad, évezred utolsó éve, az új évezred küszöbén vagyunk – és ha megéljük – 2001.01.01 órában az a másodperc, amikor az új évezredbe lépünk.

Lépjünk át ezen az „akademikus vitán”, hiszen vidáman ünnepeltünk, tele bizakodással, ez az, ami látszott! Egy új évet kezdtünk, aminek első perceiben meghallgathattuk Göncz Árpád köztársasági elnök úrnak újévi köszöntőjét. Bölcs szavak, tanácsok a közeli és távolabbi jövőre. „Fogjuk meg egymás kezét, érezzük meg a békeesség melegét, ne engedjük, hogy a hétköznapiok szembeállítsanak bennünket.” Az összefogást és több igazságot hirdette! Milyen jó lenne, ha mindezt meghallanák a politikusok is – függetlenül politikai pártállástól – és el is fogadnák a cselekvés vezérfonalául, amikor a haza és polgárainak sorsát befolyásoló fontos döntéseket előkészítik és meghozzák.

Abba kellene hagyni annak napirenden tartását, hogy ki kezdte és ki volt az aki visszaütött. A történelem már többször bebizonyította, hogy ha a hatalom visszaél az erejével, az el szokott fogyni.

Nem kell a gazdagokra mutogatni, rájuk felnézni, őket szidni, hiszen ők megvannak az adott hatalom nélkül is, a pénz önmagában is hatalom. Sokkal többen vannak, „akiknek a kezét meg kell fogni”, de nem kesztyűben. Az „állampolgár” és a „polgár”, ma nem azonos fogalom. Ők a szegények, az önhibájukon kívüli munkanélküliek, a gyerekek, az egyedülálló elhagyott öregek és a nyugdíjasok is, akik egykor az állam fenntartói voltak, akik a II. Világháború után - ha még élnek -, a romokból építették fel újra ezt az országot! A bizakodás a jövőt illetően, ne legyen mindig csupán jámbor óhaj! Vannak gazdasági realitások, de ebben a helyzetben is kell látható kislépéseknek lenni a helyzet javításának útján. Lehet a számokkal játszani, különböző magyarázatokat kreálni, helyettük azonban a bérek és a nyugdíjak reálértékét kellene megőrizni és lassan javítani. Mindehhez tárgyalási készség, megfelelő fogadókészség és számonkérhető garanciák kellene, mert nem biztos, hogy a sztrájkok kikényszerítő ereje a megfelelő út a megoldáshoz. Egyes kategóriák számára kikényszeríthet a sztrájk eredményeket, de mi lesz a többiekkel? Van egy mondás ami így szól: „Senki nem lehet boldog, mások boldogtalansága árán!” Ennek az a napi aktualitása, hogy senki sem teremthet a maga számára jobb feltételeket, ha ezt a társadalom rovására akarja elérni!

Ha ki merik illetékesek folyamatosan határozottan jelenteni, hogy 2000-re készen vagyunk az Európai Közösségbe lépni, akkor a kereseti viszonyokat is közelíteni kellene – mert csak a bankszférában és a magángazdaságban – a Nyugat-Európai színvonalhoz, mert most az összehasonlítás siralmas! Az olcsó munkaerő előtt pedig nem nyitják ki a kaput!

Van tehát min elgondolkodni a teendőket illetően, amikor a 2000. évet „Köszöntjük és kezdjük! Most is bizakodunk – mint minden új év kezdetén – de most a feladat nagyobb és a felelősség is közös, hátha nem fogunk újra csalódní?

- Molnár László -

HELYTÖRTÉNETI ÍRÁSOK 2001

Tartalomjegyzék

Köszöntjük a Szarvas és Vidékét

In memoriam Gróf Bolza Antal

Baráti Köri klubnap Budapesten

Tisztelt Polgármester Úr!

A Tessedik Sámuel Emlékbizottság ülése

Elhangzott 2000. december 27-én Tessedik Sámuel sírjánál

Szarvasi néptáncos diadal Budapesten

Egy „szegedi” szarvasi a temetőkről

Nyílt levél Mótyán Tibornak a szarvasi Szlovák Önkormányzat elnökének

Isten vele, Tanár Úr!

A Harruckern György Alapítvány

Hármas ünnepi hétvége Szarvason

Fasang Árpád Igazgató Úr emlékére

Emléknap a diktatúrák áldozatairól

Emlékmű közadakozásból

Baráti köri elismerések

Recenzió: a Bolza-könyvről

Mit mond az ifjúsági referens a szarvasi fiatalokról...

A Városháza postájából

Köszöntjük a Szarvas és Vidékét

2001. május 1-jén pontosan 15 esztendeje annak, hogy Magyarország legújabb kori történetében megpezsdült valami, csaknem 40 esztendőes tetszhalotti állapotából feltámadt elsők között az országban, a Szarvas és Vidéke hetilap. E jeles évforduló alkalmából köszöntjük az Önkormányzati hetilap valamennyi munkatársát, korábbi és jelenlegi kiadóit, a lap olvasóit. Külön tisztelettel üdvözljük Fekete János Urat, aki a rendszerváltás előtt fél évtizeddel visszahozta a nyomdát Szarvasra, dr. Pataki István Urat, aki 1986-ban Szarvas város tanácselnökeként a legmesszebbmenőkig támogatta az újság megszületését.

Nem feledkezhetünk meg Szabovik János Úrról, aki a lap első négy számát felelős szerkesztőként jegyezte. Boldog születésnapot!

- A Szarvasi 7 független hetilap Szerkesztősége -

In memoriam Gróf Bolza Antal

Szeptember 30-án egy magyar emberért zendülnek meg a Szent Klára templom harangjai: egy egész életében rendületlen hazafiért, Gróf Bolza Antalért. Akit bárhová vetett a Sors szele, mindvégig hű maradt neveltetéséhez, családjához, s azokhoz az eszményekhez, amelyek Őt szülőföldjéhez fűzték. S a nagyvilág árva magyarjaihoz. Csaknem 86 évet kapott földi vendégként ajándékba a Gondviseléstől. Apró gyermekként élte meg szülővárosában, Pozsonyban a cseh megszállást. Híres könyvébe a „Cserkelés az életemben” erre így emlékezett: „Egy napon Maki (a tót dajka, a Szerk.) titokzatos arccal elvezetett Fadrusz János híres Mária Terézia szobra elé, melyet a cseh megszállók, mielőtt szétrombolták volna a gyönyörű emlékművet, deszkapalánkkal fedtek el a járókelők szeme elől. Maki lehajolt hozzám göndörhajú kis pöttömhöz, s így szólt: „Antikám, te most megígéred nekem, hogy tebelőled huszár lesz és megbosszulod, hogy ezek a rossz csehek velünk mit tettek. Megígértem, de ígéretemnek csak első részét tudtam betartani és valóban huszártisztté lettem.”

Elemi iskoláit már Budapesten végezte, apja nem kívánt felesküdni az idegen járomra. 1935-től került alig tízévesen Nógrád festői szépségű palóc falujába, a Cserhát alatti Herencsénybe. Herencsény halála pillanatáig szíve csücske maradt, ott töltötte gyereksége legszebb nyarait Cserháthaláp és Cserhátsurány szomszédságában. Eleven képeskönyvként lapozta végig a Mikszáthok és Madáchok Palóc országát. Első nagy vadászélményei is a nógrádi hegyek ölelte faluhoz kötődtek. Később Jávorkúthoz, ahol már kora ifjúságától együtt vadászhatott egy másik magyarral, Gróf Bethlen Istvánnal, aki Erdély leheletét,

fejedelmek izenetét szívében hordva 1921-től 1931-ig rendkívüli zsenialitással felépítette a trianoni töviskoszorúba fojtott, megalázott és kifosztott maradék országot. Bethlen István volt életében a legnagyobb találkozás. Őt bujtatta '44 nyarán akkor éppen Szentesen szolgáló huszártisztként. Akkorra legendás lován, a hú Siófokon megjárta a Don kanyar poklait.

Később még egyszer, különös kegyként őrizhette az akkoriban már a nyilas horda elől menekülő Bethlent. Előbb a boronkai kastélyban, majd Gyóta pusztán, a Somogy megyei Széchenyi uradalom vadászházában. Onnan a szeme láttán hurcolták 1944. december 6-án halálos fogságba az akkor már nagyon beteg idős politikust. Akkor látta élve utoljára. 1949-ben menekülnie kellett Magyarországról. Ausztriában lelt új otthonra, hazát, hazáját és családját egyszerre ott találta meg. 1960-ban már osztrák katonatisztként jelentkezett az ENSZ-hadsereg kötelékébe. Megjárta a Sínai-félszigetet, Kairót, Szíriát, Damaszkuszt, Izraelt és Libanont. Később az évek multával megsokszorozta vadászélményeit szerte a nagyvilágban. Napestig sorolhatnánk az egzotikus őserdőket, hegységeket, amelyeket becserkészett. Egyet azonban sosem törölt ki szívéből: hogy Ő Bolzák sarja. Azé a családé, amely jó kétszáz éve felvirágoztatta Szarvas és Tiszakürt környékét.

A rendszerváltás után egyre többször jött Szarvasra. Személyében új barátai és ismerősei tiszta szívű lokálpatriótát ismerhettek meg. Számos alkalommal idézte előttük a nehéz idők anekdotáit, köztük az elmaradhatatlan vadászélményeket. Teli humorral és emberséggel.

Ezen a vasárnapon az Ő örök vadászmezőkre költözött lelke üdvéért könyörögnek a hívek, a harang érte szól majd égi magasból.

Alakja fennmarad a legnagyobb hazafiak tablóján, akik megőrizték a honvédeskü szentségét. S ugyanúgy megőrzik arcát méltán vadásztársai is, s maguk elé idézik színpompás rengetegeket és tisztások vadászösvényein. Legyen áldás porai felett!

- Szenes János -

Baráti Köri klubnap Budapesten

Kedd este a Magyar Honvédség Stefániai úti Tisztiházában tartotta hagyományos hó eleji klubnapját a Szarvasi Baráti Kör budapesti csoportja. Folytatva a szülőváros életére vonatkozó tájékoztató programok sorát, ezúttal a szarvasi írott és elektronikus sajtó vezetőit látták vendégül a Budapesten élő szarvasiak. Az est nyitányaként Takács Miklós a budapesti csoport elnöke röviden felvázolta az idei évre vonatkozó elképzeléseket, részletesen kitért arra, hogy a Baráti Kör minden, az erejétől telhető támogatást megad a júliusi IV. Nemzeti Lovas Fesztivál sikeres lebonyolításához. A továbbiakban a „szarvasi pestiek” meghallgatták a Szarvas és Vidéke önkormányzati hetilap, a Cervinus Rádió, a Videokrónika, a Szóról Szóra, és a Szarvasi 7 bemutatkozóját. Mindezt az a rövid szakmai bevezető előzte meg, amelyet a Szarvasi 7 szerkesztősége és kiadója nevében Szenes János főszerkesztő tartott Szarvas médiahelyzetéről egészen az 1986-os esztendőig napjainkig, amikor is Fekete János jóvoltából újra életre kelhetett az országban elsőként Szarvason a helyi újságírás. A vendéglátók kézzelfoghatóan megfogalmazták, hogy a jövőben a városi lapokban többnyire helyi híreket kívánnak olvasni, illetve több tudósítással szeretnének találkozni magáról a Baráti Kör életéről. Az észrevételekkel együtt elismerték a Cervinus Rádiónak azt a törekvését, melyet Dankó Ervin, a rádió tulajdonosa ezen az estén is megfogalmazott, hogy a Cervinus Rádió igyekszik megmaradni a szarvasiak rádiójának.

Tisztelt Polgármester Úr!

A Széchenyi Terv Turizmusfejlesztési Programjának valamennyi területén kiemelt cél a befektetői kedv fokozása, a fejlesztések támogatása, hiszen a

nemzetközi szinten is tartósan versenyképes termékfejlesztés csak új, jelentős volumenű beruházásokon keresztül valósítható meg.

Ennek elősegítése érdekében a Gazdasági Minisztérium 2000. szeptemberében pályázatot hirdetett a turisztikai beruházási projekteket megalapozó megvalósíthatósági tanulmányok, fejlesztési és kiviteli tervek elkészítésére.

A pályázat keretében Önkormányzatuk – egyebek között – az Árpád Szálló termálszállóvá fejlesztését megalapozó megvalósíthatósági tanulmány elkészítéséhez támogatásban részesült, melyhez ezúton gratulálok.

A Gazdasági Minisztérium további eszközökkel is ösztönözni kívánja a turisztikai befektetési projektek megvalósítását. A közelmúltban elkészült a Turisztikai befektetési lehetőségek Magyarországon című kiadvány, melyet szíves tájékoztatásul mellékelten megküldök Önöknek.

A Gazdasági Minisztérium további eszközökkel is ösztönözni kívánja a turisztikai befektetési projektek megvalósítását. A közelmúltban elkészült a Turisztikai befektetési lehetőségek Magyarországon című kiadvány, melyet szíves tájékoztatásul mellékelten megküldök Önöknek.

A kiadvány tartalmazza hazánk turisztikai vonzerőit, információt ad a Széchenyi Tervről, a turizmus fejlesztésének irányairól, valamint ismerteti a befektetők részére a döntéshez szükséges pénzügyi ösztönzőket és adókedvezményeket.

Az általános részen kívül olyan konkrét befektetési projektek is megtalálhatók a kiadványban, melyek hazai és külföldi potenciális befektetők érdeklődésére tarthatnak számot.

A megjelentetett projekteket a Minisztérium befektetési fórumokon, vásárokon, üzletember-találkozókon, konferenciákon terjeszti, illetve az ITDH, valamint a Magyar Turizmus Rt. Külképviseletei, nagykövetségek, kereskedelmi képviselők részére is eljuttatja. A kiadvány magyar, angol és német nyelven jelenik meg nyomtatásban, illetve az interneten is hozzáférhető.

A projektgazdák és befektetők közötti kapcsolatépítés érdekében a jövőben szeretnénk a kiadványt folyamatosan aktualizálni, új projektekkel bővíteni.

Ezúton szeretném az Önök figyelmét is felhívni a kiadványban való megjelenés lehetőségére, melynek részleteiről Főosztályunk munkatársai további részletes tájékoztatást nyújtanak:

Müller Marianna / Henter Péter

Tel.: 235-4485 / 235-4534

Fax: 235-4571

Mielőbbi visszajelzésüket előre is köszönjük.

Budapest, 2001. május 9.

Üdvözlettel:

Bozzay Andrásné

A Tessedik Sámuel Emlékbizottság ülése

A Tessedik Sámuel Emlékbizottság 2001. március 19-én (hétfőn) 14.00 órai kezdettel a Tessedik Sámuel Főiskola Mezőgazdasági, Víz- és Környezetgazdálkodási Főiskolai Karának dísztermében tartja ülését.

Az ülés napirendje:

1. A jelenteket köszönti: Csete György Kossuth-díjas építész, a Tessedik Sámuel Emlékbizottság tiszteletbeli elnöke

2. Beszámoló a Tessedik Emlékhónapok programjainak szervezéséről és megrendezéséről

Előadó: Dr. Bukovinszky László a Tessedik Sámuel Főiskola Mezőgazdasági, Víz- és Környezetgazdálkodási Főiskolai Karának főigazgatója a Tessedik Sámuel Emlékbizottság elnöke

3. Vita

4. Az Emlékbizottság titkárának megválasztása

5. Az Emlékbizottság 2001. évi intézkedési tervének jóváhagyása. Előadó: Dr. Bukovinszky László

6. A Tessedik Társaság megalakításának kezdeményezése. Előadó: Dr. Bukovinszky László

7. Zárszót mond: Dr. Patay István, a Tessedik Sámuel Főiskola rektora

Elhangzott 2000. december 27-én Tessedik Sámuel sírjánál

Elmondta: Lipcsei Imre Tessedik Sámuel Főiskola KFK szakigazgató-helyettes

Hölgyeim és Uraim! Tisztelt Egybegyűltek!

A Tessedik Sámuel Főiskola Pedagógiai karának egy oktatójaként kaptam felkérést arra, hogy méltassam Tessedik Sámuel pedagógiai és írói tevékenységét. Annak az embernek a munkásságát, akiről, mint a kor polihistoráról az elmúlt hónapokban megtudtuk, hogy evangélikus lelkesi tevékenységén túl foglalkozott a paraszti gazdálkodás mélyreható megreformálásával, növények honosításával, a mezőgazdasági termékek ipari feldolgozásának megalapozásával, a falurendezéssel, a közbiztonság, a rendőrség szervezésének kérdésével, és még számtalan dolgon túl az emberek nevelésével. Tessedik a parasztok tudásának, ismereteinek bővítésével kívánta elérni, hogy jobb életkörülmények között élhessenek. Először családlátogatások során próbálta elhinteni a magot, majd olvasóegyletet és a kertésznők társaságát szervezte meg, de próbálkozásai nem jártak sikerrel. Ekkor fordult az ifjabb nemzedékhez, melyről a következőképpen írt: „... a korosak igen nehezen hajlíthatók és javíthatók, ezért fő törekvésemet oda fordítottam, hogy jövőő hivatásához képest az ifjúságot neveljem...” Az elemi iskolák kerültek figyelmé középpontjába, hiszen a fiatal papot megbízták a Békés Vármegyei Evangélikus Iskolák felügyeletével. Az iskolalátogatásai során tapasztalt áldatlan állapotok bírálatát több írásában olvashatjuk. Kiemelte a tanítók felkészületlenségét, a tananyagban a humán tárgyak túlzó dominanciáját, az elavult módszereket,

melyben a verbalizmus elnyomta a gondolkodás fejlesztését és súlyos véleményt formált meg az iskolaépületekről és a tantermek berendezéséről.

Tessedik azonban nemcsak kritizálta korának iskoláztatását, hanem gyakorlatban is bebizonyította, hogy lehet az új igényeknek megfelelő, korszerű iskolát működtetni azon a vidéken, amely földrajzilag és szellemileg is messze van a műveltebb nyugati kultúráktól. Az 1780-tól négyévi megszakítással 1806-ig működő intézménye európai hírűvé vált. Ez idő alatt iskolát s mellette könyvtárat alapított, saját költségén gazdálkodáshoz szükséges szerszámokat, gépeket szerzett be, tanította a fiatalságot, hogy belőlük értelmes embereket, munkás polgárokat, ügyes gazdákat és gazdasszonyokat képezzen. A szellem fejlesztésén túl megismertette őket a gazdaságot, a szántás, a gyümölcsfatermesztés mellett a méh és a selyembogár tenyésztésével, a fonással, a vászonszövésével, a pokrócveréssel. És még sok olyan tevékenységgel, mellyel a főleg földművelésre utalt lakosság a tisztességesebb megélhetéshez szükséges kiegészítő jövedelemhez juthatott.

Tessedik Sámuel tevékenységéről, hitvallásáról leghitelesebben saját irodalmi munkásságából szerezhetünk tudomást. A több száz írásos emlékből kirajzolódik Tessedik szerteágazó tevékenysége. A publikációk mintegy negyven százaléka pedagógiai és iskolaigazgatási jellegű, ilyen arány a mezőgazdasági tárgyú írások száma is, a maradék 20 százalék közigazdasági, falurendezési témájú munka, valamint egyházi ügyviteli és egyéb adminisztratív levelezés. Írásai közül életében mindössze két nagyobb és három kisebb önálló munkája jelent meg nyomtatásban. Folyóiratokban és újságokban mintegy harminc rövidebb-hosszabb cikke látott napvilágot. Nagyobb műveit német nyelven írta, kevesebbet publikált latinul, magyarul és szlovákul.

Írásait az alapos tárgyismeret, a tények tisztelete bátor, céltudatos szókimondása jellemzi. A téma feldolgozása során előbb általános helyzetképet fest, majd önmaga ad választ a felmerült problémák megoldására. Nyelvezete, stílusa szemléletes, világos. Az írásaiban közölt példákat a hazai és külföldi szakirodalom eredményeire építi bizonyítva ezzel olvasottságát, széleskörű tájékozottságát. Mindezek ellenére – a közöny és a szellemi igénytelenség miatt – Tessedik még ingyen is alig tudta kiadványait elterjeszteni. Szűkebb hazájában,

Szarvason nem tudott próféta lenni. Sikerei csúcsán itt támadások középpontjában állt. Pedig ugyanakkor iskolájának, és tanítási módszerének híre, mezőgazdasági kísérleteinek sikere az orosz cári udvar figyelmét is felkeltette. Magyarországon Festetics György 1797-ben Keszthelyen, Nákó Kristóf 1799-ben Nagyszentmiklóson Tessedik tanácsai, módszerei alapján létesített gazdasági iskolát.

Szarvason csak 1942-ben, halála után 122 évvel leplezték le szobrát. A két világháború között mezőgazdasági technikum viselte nevét. 2000. január elsején megalakult négy főiskola integrációjából Békés megye főiskolája, melynek központja Szarvasra került és Tessedik Sámuel nevét vette fel. A főiskola profiljában ötvözi a pedagógia, a mezőgazdaság, a közgazdaság diszciplínáit. Tehát nemcsak nevében, de tudományterületein keresztül is követi Tessedik tradícióit.

Hiszem, hogy mi, a kései utódok méltán képviseljük azt a szellemi örökséget, amit Tessedik Sámuel ránk hagyott és munkánkkal, hitünkkel igazzá tesszük azt a híres mondatot, melyet nagy elődünk hirdetett: „bő gyümölcsöket termett a mag, melyet szóval és tettel elhintettem”.

Szarvasi néptáncos diadal Budapesten

Az elmúlt hétvége valóságos diadalmenetként vonulhat be a szarvasi néptáncosok eddigiekben is fényes sikertörténetébe. Ezúttal is kézzelfoghatóan igazolódott: mennyire mélyléptékű munka folyik a Tessedik Táncegyüttesben és a működtető Hagyományőrző Közalapítványban, illetve a Chován Kálmán Művészeti Alapiskola falai között, amely első számú gazdája a Tessedik utánpótlást biztosító „Sköcök” Táncegyüttesnek.

Az emlékezés hétvége szombaton indult az Erkel Színházban, ahol a Martin György Néptáncszövetség rendezte a „Néptáncantológia 2000” gálát az ország színe-javát képviselő együttesek részvételével. A Tessedik ezúttal nem produkcióval lépett színpadra, vezetőik: Csasztvan András, Medvegy Veronika és Kiss Zoltán Mihály átvehették a Martin György Néptáncszövetség Nívódíját. Ezzel a néptáncos berkekben legrangosabb elismeréssel jelen pillanatban a Tessediken kívül csak a jászberényi Jászság és a pécsi Tanyac táncegyüttes rendelkezik. A sikert százszázalékosan megalapozta, hogy az utóbbi években rendezett nagy versenyek során a szakmai zsűri háromszor minősítette kimagaslónak a szarvasiak produkcióit. Felnőtt táncosaink sikerét vasárnap az Erkel Színház hatalmas színpadán a „Sköcök” diadal követte. Az Örökség Gyermekek Népművészeti Egyesület rendezésében megtartott „Gyermektáncantológia 2000” gálán – az ország másik 12 legjobb gyerekegyüttesének társaságában – csaknem két és félezer néző tomboló tapsvihara közepette a „Sköcök” táncolhatta a legnagyobb szakmai megtiszteltetést jelentő zárószámot: A Kiss Anita-Maródi Attila koreografálta Vajdaszentiványi táncokat.

A táncünnap fergetegét jelzi, hogy gyerektáncosainkat alig akarták leengedni a néptánc élő varázskertjévé nőtt színpadról.

- Szenes -

Egy „szegedi” szarvasi a temetőkről

Tisztelt Polgármester Úr!

Én Lancsa Jánosné, szül. Megyik Zsuzsanna, Szarvas város szülőtte arra kérem a város képviselőit és személy szerint Önt, hogy az Ősökre is szenteljenek némi figyelmet, nevezetesen a temetők állapotára. Bár Szarvas mindkét temetője

tragikus állapotban van, mégis az Ótemető az, ami kritikán aluli. Még egy szeméttároló is esztétikusabb látványt nyújt, mint ez a temető.

Embermagasságot meghaladó fű, gaz, szemét, kullancsok tömkelege, áthatolhatatlan cserje és ne soroljam tovább.

Felháborító, hogy ez egyetlen hatalmon levő embernek sem tűnt fel még, és az Egyháznak sem fontos, a Temetőgondnokság (ha egyáltalán méltóak ezek után erre a titulusra) sem tesz évek óta semmit. Bátran merem kimondani, hogy az ország legelhanyagoltabb temetője a szarvasi. Erre aligha lehetnek Önök büszkék!

Bizonyára a válasz, hogy nincs pénzük. Nos, szabad legyen néhány lehetséges forrást megjelölnöm (hivatkozási alapom az okt. 11-én megjelent Szarvas és Vidéke újság tartalma):

1. Az új 56-os emlékmű költsége és annak a felavatására érkező népes társaság fogadási költsége
2. Gyimóti Géza tiszteletére rendezett szarvasi bál és fogadása
3. XVIII. Kulturális Fesztivál a megyében élő cigány lakosoknak
Dr. Mádl Ferenc fogadása a Ciprus Fogadóban (kár, hogy nem a temetőket mutatták meg neki)
5. Nyugdíjas Érdekvédelmi Egyesület szombaton és vasárnap rendezett ünnepe, melyen éppen azok a szerencsétlen sorsú idősekről nem esett megemlékezés még egy pogácsa erejéig sem, akik már idősek, magatehetetlenek (pl. az én anyósom vagy apósom)
6. Ovisok az Ótemplomban című cikkből is levonható az a tanulság, hogy az Egyháznak jut pénz a sok-sok finomságra, amivel a kicsiket megvendégelik.

Jutott itt az elmúlt években is sokmindenre: Ezredéves Emlékműre, történelmi Emlékútra, stb... azaz csak éppen azokról tetszenek megfeledkezni, akiknek az elsők között kellene köszönetet mondani, a tiszteletet megadni mindazért a verejtékes munkáért, áldozatért, amit a városért tettek.

Ma, amikor a millió pályázatra a Kormányunk hetente milliókat szór szét két kézzel, amikor a lakosság 1 %-os adó felajánlásával komoly összeghez jutnak az egyházak, megengedhetetlenek és kegyeletsértésnek tartom azt a

gondtalanságot, nemtörődömséget, ahogy ez a város megalázza az elhunytakat és hozzátartozóikat.

Bízom abban, hogy soraim gondolatébresztőek, és ezeket tettek is követik, nemcsak így a Halottak Napja közeledtével.

Tisztelt Polgármester Úr!

Kérem, hogy lehetőségeit latbavetve tegyen meg mindent annak érdekében, hogy a temetők a kegyeleti, az egészségügyi és a környezetvédelmi elvárásoknak megfeleljenek.

Tisztelettel:

Lancsa Jánosné
6728 Szeged, Alkotmány u. 54.
Szeged, 2001. október 19.

Nyílt levél Mótyán Tibornak a szarvasi Szlovák Önkormányzat elnökének

Tisztelt Elnök Úr!

Nem régóta járok a Szarvasi Baráti Kör budapesti csoportjának összejöveteleire. Talán ahogy öregszem, egyre inkább nyúlok vissza a gyökereimhez, a szülővároshoz, amelyhez annyi kedves emlék fűz ma is.

Április 3-án, ahogy figyelmesen hallgattam az Ön előadását a Magyar Honvédség Házában, egyre inkább erősödött bennem a gondolat, hogy milyen

szerencsés ember vagyok, hogy Szarvason nőhettem fel. Egy olyan kisvárosban, ahol nagyon sok szlovák ember élt és él ma is.

Kisgyermekként anyám karjába kapaszkodva mentem a „szarvasi piacra”, ahol számomra ismeretlen, titokzatos szavak hangzottak el anyám és a kofaárusok között. Tágra nyílt szemmel figyeltem miről is beszélhetnek, mire Ők békésen megalkudtak a friss túró, tojás árában. És azok a finom gyümölcsök, dinnyék! Olyan ízű csak a Körös-parti tájakon terem. Szinte itt érzem a szilvalekvár finom illatát, ahogy magam elé képzelem az üstben rotyogó szilvát.

Varázsos diákkori nyarakat töltöttünk a Holt Körös partján. Az élet persze forgandó. Most kicsiny, vékony édesanyám kapaszkodik az én karomba, ballagván a lakótelepi lakásunk konyhája felé.

Én nem igazán szlovák családba születtem, de a legjobb barátnőim az iskolában, gimnáziumban szlovák családokból kerültek ki. Mennyi szép dolgot láttam az ő családjaikban: a bútoroktól, kézimunkáktól kezdve a finom ételkülönlegességekig bezárólag mennyi kedves emlék jutott eszembe. Egy nép, mely annyi szívességet, kedvességet kölcsönzött és remélem még fog nagyon sokáig az én szülővárosomnak.

Csak remélni tudom, hogy a szlovák (tót) öregek átadják hagyományaikat a felnövekvő generációnak, akinek őrizniük kell őseik nyelvét, kultúráját, művészetét, amely egyedülálló a világon – legyen az Szlovákiában, avagy Magyarországon, de bárhol a világban.

Tudomásul kellene venni, hogy mi nemzetiségek, politizálás nélkül jól boldogulnánk egymással. Csak úgy, emberi módon, egymást segítve és rácsodálkozva a másik különös másságára...

Tisztelettel:

Hódsági Éva
A Szarvasi Baráti Kör egyik
„budapesti” tagja

Isten vele, Tanár Úr!

Kegyetlen dolog odadobni, akár egy gonosz göröngyöt a papírra: Isten vele, Tanár Úr. Pedig így van ez megfellebbezhetetlenül: bevégeztetett. Üres a szék és üres az asztal is a könyvtárban, ott szokott Tanár Úr üldögélni könyvhegyek és cédulahalmok között a délelőttökben, akár egy mesebeli, akár valóságos Mindenki Tanára és Mindenki Nagypója a város apraja-nagyjának. Most is így látom magam előtt. Elegánsan, elmaradhatatlan zakójában és nyakkendőben, ahogy utolsó keddi találkozásunkkor a szarvasi sárkányrepülők történetén dolgozik, azután jellegzetes mozdulattal elém tolja a kéziratot: - Ugyan, ne rohanj már, mert egyszer felbuksz, olvasd csak el, mit írtam. Öt perc az egész. Azután az öt percből jó órás kvaterka kerekedik, csakhamar jön a dél, veszi a nagykabátját, s akkor még nem gondolom, hogy utoljára látom. Elsétál az örökkévalóságba, ahogy kezet nyújt: Szervusz! Isten veled.

Minden halál kegyetlen, jól tudom. Ám ez, hogy az Ember, aki 1943-tól 1977-ig ezer és ezer diákot terelgetett az alma mater falai között, a haláláig hőn szeretett iskola előtt végezze a sors kegyetlen tenyerében, ez mindennél kegyetlenebb. Irgalmatlan és embertelen. Mert abban a rettenetes délben, nincs a helyszínen rohamkocsi, csak a tehetetlen vergődés a kín könyörtelen markában. Még órákig, amíg ez a rettenet véget nem ér, a szülőváros, Békéscsaba kórházában. A legméltatlanabb végzet. Nincs szavam rá.

Szabálytalan ez a pár sor, de nem tehetek mást. Több évtizedes barátságunk bensőségesebb volt annál, hogy képes legyek hivatalos nekrológ megírására.

Számtalan kétes emlék jön inkább első évtizedek erdejéből. Ó, hogy féltünk és rettegtünk, amikor annak idején megtudtuk, Tanár Úr tanítja nekünk a kémiát. Ám csakhamar odalett minden riadalmunk: az első órától kezdve három éven keresztül, úgy járt-kelt közöttünk, mint egy látszólag szigorú, egyébként a végletekig engedékeny, nagyszerű tréfamester.

Való igaz, nem lett sokakkal együtt belőlem kémikus, de valami kimondhatatlanul mélyet és emberit, ami ebből a sokszor megtiport világból hiányzik, megtanított velünk. A tudás tiszteletét.

Emlékszem tanár Úr, egyszer sok évvel a nyugdíjba vonulása után bekerült a szarvasi író emberek közé. Valósággal ontotta remekbeszabott cikkeit és tanulmányait régi idők mestereiről, nagyságairól, úgy, ahogy csak egy elmélyült lokálpatrióta tudós írhat. Más. Nem tudnám megbecsülni hány ezer javallatot, receptet ajándékozott volt tanítványainak, kollégáinak. Azt sem, hány száz kisgyerekeknek szerzett örömet remekbe szabott repülők, erődök, vonatok s ki tudja még hányféle játék sokaságával. Egy erődöt a fiam is őriz. Egy régi karácsony délelőttben bevitem a rádióba, akkor tudom egészen megilletődött. Tavaly, az utolsó Sándor napon, akár hallanám tréfásan megfenyegetett félig irodára, félig műhelyre és játékarzenálra emlékeztető lakásán, amikor töltött saját készítésű meggyitalából: - Nem kapsz többet, mert berúgsz. Nem lesz több köszöntés, Tanár Úr. A március 23-i 85. születésnapon sem. Eddig és nincs tovább. Azért az utca képéhez örökre hozzátartozik, akár a Gimnáziuméhoz még akkor is, ha csak égi katedrákról okítja bölcsességeivel az olykor gyarló ifjúságot: - Virágcserep, fakanál, fedő, tányér hadd jöjjen! – Ez az alapigazság, amit csak és kizárólagosan Szőnyi Sándortól tanulhattunk. Áldott legyen az emléke. Isten vele, Tanár Úr!

- Szenes János -

A Harruckern György Alapítvány

Az alapítás fő állomásai

1997 – A Körös-völgye 13 településének közös Európa Napján Szarvason a Harruckern szobor felavatása. Kezdeményezés születik Harruckern-dj és Alapítvány létrehozására. Kapcsolatok Schenkenfeldennel.

1998 – Munkamegbeszélés érdekelt települések, az osztrák nagykövetség és külügyminisztérium képviselői között; az első alapítványi szövegtervezet elkészülése; FELHÍVÁS megszövegezése; a Körös-völgye településszövetség alaptó okiratának aláírása, a Harruckern alapítvány megalapításának támogatása, gróf Csáky Emmanuel egyhangú felkérése alapítványi elnökként.

1999 – Magyar küldöttség látogatása LINZ-ben Felső-Ausztria tartomány vezetőinél, akik támogatásukat fejezték ki; felső-ausztriai tartományi vezetők látogatása a Békéscsabai Kiállításon és Vásáron, valamint Szarvason; magyar küldöttség újabb látogatása Linz-ben, gróf Csáky Emmanuel lemondja elnökségét, gróf Bolza Antal felkérése az elnökség elvállalására.

2000 – Magyar küldöttség látogatása Linz-ben és Schenkenfeldenben, az alapítványi alapító okirat szövegének, az alapítóknak és a kuratóriumi tagság összetételének véglegesítése; a Békés Megyei Gazdasági Kamara elnökét fogadják a tartomány vezetői; kapcsolatfelvétel a Linz-i Egyetemmel; az Alapító okirat benyújtása jóváhagyásra a Bíróságra.

Az alapító okirat rövid ismertetése

Teljes név: Báró Harruckern György Alapítvány. Székhely: 5540 Szarvas Szabadság út 25/27., Polgármesteri Hivatal. Preambulum: történelmi visszatekintés Harruckern báró, majd leszármazóinak szerepére a tiszántúli térségek gazdasági és társadalmi életének újjászervezésében a török megszállás után. Az alapítók „Báró Harruckern György Páneurópai Díj” alapítását határozzák el, amely az ő korszerű szellemiségét, valamint az európai, de különösen a magyar-osztrák-olasz gazdasági és szellemi együttműködést hivatott szolgálni.

Alapítványi cél: a barátság és együttműködés erősítése Harruckern ausztriai szülőhelyének, magyarországi működésének lakosai és leszármazói között. Politikai tevékenységet nem végez, gazdasági vállalkozói tevékenységet az alapítványi célok érdekében folytat. A Díjat kaphatják természetes és jogi személyek, ha hozzájárulnak az alapítványi célok megvalósításához.

A vagyon: az alapítók által befizetett 198.000 forint, továbbá a támogató csatlakozó szervezetek, személyek által befizetett mintegy 300.000 forint. További bevételi források lehetnek: adományozók, a célokhoz kapcsolódó tevékenységbe

fektetett eszközök jövedelme, vállalkozások. Kifizetések: az elnök és egy alelnök együttesen, vagy a két alelnök együttesen. Alapítók: Schenkenfelden község; Körös-völgye Eurorégió Településeinek Szövetsége; Szarvas Város Barátainak Köre; Gróf Csáky Emmanuel.

Kuratórium: Elnök – gróf Bolza Antal; alelnökök – dr. Hellmuth Strasser; dr. Misur György; tagok: dr. Norbert Beinkoter – dr. Gyalog Sándor; Koszti Pál; Pötscher Johann; Reaelsberger Gloria, gróf Wenckheim István.

Hármas ünnepi hétvége Szarvason

Az elmúlt péntektől vasárnapig terjedő időszakban hármas ünnepi rendezvénysorozatot tudhatott magáénak a város, hasonlóan a júliusi IV. Nemzeti Lovasfesztiválhoz, amikor is a Nemzetközi Dudásfesztivált és Pásztortalálkozót, valamint a 45. hazai Európa Napot rendezték Szarvason. Ezúttal a Nagycsaládosok Őszi Országos Találkozója és a IV. Szilvanap eseményei csatlakoztak a Testvérvárosi Találkozóhoz. Ez a hármasság a jövőt tekintve is igazolta, hogy a szorosabban vett szakmai előkészítő operatív csoportok mellett optimális esetben akár félezer embert is érdemes bevonni az előkészítő munkába. Annak érdekében, hogy széles tömegek keressék fel egy-egy városi ünnep alkalmával Szarvast, mint a Körös-völgyi Eurorégió Településeinek Szövetsége központi települését. A házigazdák mostani örömét csak fokozhatja, hogy önmagában a Szarvasi Szilvanap, mint egyedülálló gasztronómiai és turisztikai termék bekerült a hazai idegenforgalmi felsőoktatás jegyzeteibe.

Testvértalálkozó a turisztika jegyében

Inkább egyszer meglátni, mint százszor meghallgatni – hangzott el többszörösen ez a régi bölcsesség vendégek és vendéglátók szájából péntek délután a HAKI-ban rendezett turisztikai konferencián. A testvérvárosi

hagyományok reményében mindezt protokolláris üdvözlések előzték meg a Városházán, majd ebéd után Barót, Szentegyháza, Malacky, Poprád és Szilágysomlyó delegációi a házigazda szarvasiakkal együtt megtartották jövőben kapcsolataink szempontjából gyümölcsözőnek ígérkező tanácskozásukat. A konferencia előadásaiból, de magából a 3 napból is kiemelkedett dr. Gyalog Sándor alpolgármester Szarvas város életét sokrétűen feltáró előadássorozata, amelyben rámutatott az éppen aktuális idegenforgalmi kapcsolódási lehetőségekre. Mondandóját teljes összhangban erősítette Petőné Dedák Angéla DARIB marketing igazgató előadása, aki örömmel jelentette be, hogy a Dél-Alföldi Régió a Széchenyi-tervből eddig mintegy 300 milliárd forintot, a Hungaricumokkal kapcsolatos fejlesztésekre pedig további 1,9 milliárdot kapott. A Marketing Igazgatóság vezetője tulajdonképpen megismételte a néhány nappal azelőtti kecskeméti összefoglalót, amelyet a Bács-Kiskun Megyei Kereskedelmi és Iparkamarában rendezett tanácskozáson mondott el. (Az előadás szerkesztett változatát jövő heti számunkban olvashatják.) A konferencián természetesen Poprád, Barót, Malacky, Szilágysomlyó delegációi is ismertették szülőföldjük természeti és az épített emberi környezetből fakadó értékeit. Kölcsönösen mindegyikőjük meghívta a testvérvárosokat szakmai csereutak lebonyolításában.

A Testvérvárosi Találkozó három napja során a vendégeknek bőven nyílt alkalmuk megismerkedni térségünk legújabb idegenforgalmi erővel bíró létesítményeivel. Így például péntek este a Ménes Tanya Panziót, szombat este a Frankó Tanyát, míg vasárnap délelőtt Cserkeszlő felújítás és rekonstrukció alatt lévő Gyógyfürdőjét, és Szabó Róbert máris messze földön híres Aqua Lux Apartmanhotel és Panzióját tekintették meg.

IV. Szilvanap

Az előző három évhez képest már szombat reggeltől turisták ezrei zarándokoltak a Fő térre, hogy megkóstolhassák az eredeti szarvasi szilvalekvárt, felfalják a csaknem ötezer szilvás gombócot, gyönyörködjenek a kézművesek sátraiban, és a Békés Megye Élő Népművészete c. kiállításban sorba álljanak a vendéglátósok sátraival, ahol egész nap halászlé, birka- és marhapörkölt, vagy éppen rablólóhús illata csalogatta a megéhezett kicsiket és nagyokat. A Csasztvan

András vezette szakmai team (a munkájukról szóló háttéranyagokkal jövő heti számunkban találkozhatnak) sokadjára is letette a névjegyét, a rendezvények pergő sokasága, melyekből kiemelkedett Kemény Henrik Bábszínháza, a szarvasi Czesznak család ifjú tehetségét is felvonulhatót M.É.Z. együttes lendületes koncertje, és végül Cintula fergeteges diszkóparádéja felejthetetlen élménnyel ajándékozta meg a város vendégeit. Mellettük a Galga zenekar, a LA BOMBA, és a Szarvas Band is parádézott másokkal együtt. Összességében minden közreműködő szívét-lelkét kitette a siker érdekében. Így nem véletlen, hogy a már említett felsőoktatási jegyzetekbe a Szilvanap, mint a hazai turisztika etalonja belekerülhetett. Ki-ki kedvére megtalálhatta a maga élményanyagát.

Nagycsaládos találkozó

Hatalmas produkcióra vállalkozott a Nagycsaládosok Szarvasi Egyesülete, amikor felvállalta ennek a rendezvénynek a lebonyolítását, hiszen több mint 60 autóbusz sorakozott a Lauder tábor környékén, különvonat is érkezett, mivel hatezres tömegre számítottak. A lebonyolítás során imitt-amott némi tumultus adódott (például 1 óráig) és sorba kellett állni a vendégeknek az egy tányér gulyáslevesért, a szombati különvonatos szerelvény vasárnapra már felére csökkent, és a vonaton utazóknak oda-visszaútban is órákat kellett ácsorogniuk Mezőtúr illetve Szarvas nem éppen szépségéről ismert vasútállomásain. Ezzel együtt dicséret illeti a Szarvasi Nagycsaládosok Egyesületét, annak reményében, hogy legközelebb az előkészítésben teljes mértékben egy ilyen nagy rendezvény esetén be tudják majd vonni a szervezésben jártas szakembereket. Így elkerülhetők lesznek a kisebb hiányosságok.

- Szenes János -

Fasang Árpád Igazgató Úr emlékére

Alelkünk még meg sem tudott nyugodni a Tanár Úr felesége elvesztése után, amikor újabb szomorú hír terjedt el a városban. Meghalt idősebb Fasang Árpád, a volt szarvasi Evangélikus Luther Egyházi Tanítónőképző Intézet igazgatója, a mi tanárunk és Igazgatónk.

1912. június 30-án született Krakkóban. Újdiósgyőrben járt elemi iskolába, majd a Miskolci Református Gimnáziumban és az Evangélikus Tanítóképzőben tanult. 1931-41 között a Zeneművészeti Főiskolán zeneszerzői – középiskolai ének – kórus – karnagy, ének – zenetanári képesítést szerzett.

Közben pályáját is elkezdte 1931-ben az orosházi Evangélikus Népiskolában. 1941-től 1950-ig a Szarvasi Evangélikus Luther Tanítónőképzőben zenetanár - majd igazgatóként működött. 1950-től a Soproni Állami Tanítóképzőben zenetanár volt. 1953-tól az Oktatási Minisztériumban szakfelügyelő, majd a Győri Zeneművészeti Szakközépiskola igazgatója. 1954-58-ig a Népművészeti Minisztériumban osztály – majd főosztály vezető volt. Közben a zenei élet minden területén tevékeny részt vállalt. Több száz zenetudományi tanulmányt, tankönyvet, szakkönyvet bocsátott közre.

Széleskörű munkásságát a kitüntetések sokasága igazolja. A Kiváló Tanári kitüntetés után a Munka Érdemrend arany fokozatát, majd a Kiváló Népművelő érdemrendet kapta. Elnyerte még sok más kisebb kitüntetés mellett a Szarvas Városért kitüntetést, majd a Magyar Köztársaság Érdemrend tisztikeresztjét 1992-ben, valamint 1997-ben az Eötvös díj birtokosa is lett.

Széleskörű elismerést nyert még ezenkívül a sok száz és ezer tanítványai körében, akiket olyan féltő gondossággal és szeretettel tanított és nevelt, ahogy Jézus Krisztustól tanulta, akikben látta az Isten képére és hasonlatosságára teremtett tanítványokat, akik az Ő üzenetét képesek lesznek tovább adni.

Fájó szívvel búcsúzva, Isten irgalmába ajánlva köszönjük tanítását Fasang Árpád Igazgató Úrnak.

a volt Szarvasi tanítóképzősök nevében:

- D. Kiss Sándor -

Emléknep a diktatúrák áldozatairól

Az Üldözöttek Szövetsége kiemelkedő fontosságúnak tartotta a Magyar Parlamentnek azt a döntését, amely lehetővé teszi, hogy a közoktatási intézményekben e hónap 25-én iskolai emléknep keretében emlékeznek meg történelmünk legsötétebb korszakáról, annak áldozatairól, a magyar holocaustról. A kommunista diktatúra áldozatainak emléknepjának megjelölése febr. 25-e, nem volt véletlen. Még az idős emberek emlékeznek Kovács Bélára, aki a második világháború után a Független Kisgazdapárt főtitkára volt. Majd hirtelen a szovjet hatóságok előtt kegyvesztett lett, köztársaság ellenes összeesküvés címén az oroszok 1947. február 25-én letartóztatták és a Szovjetunióba hurcolták, s ekkor pecsételődött meg az ország sorsa. Nagy fordulat következett be a hazai politikában. A szovjet kommunista diktatúrának a hazai demokráciánk esett áldozatul, s ettől kezdve a totális diktatúra köszöntött ránk. Így lett 1947. február 25-e történelmi dátum, e pillanattól kezdve a kommunizmus áldozata lett az egész magyar nemzet. Közeledünk a megemlékezés napjává nyilvánított dátumhoz. Az Üldözöttek Szövetsége e nehéz feladathoz eredményes munkát kíván a pedagógusoknak, s az '56-os pincemúzeumot előzetes egyeztetés mellett az iskolák rendelkezésére bocsátja.

- Kozák Ferenc -

Emlékmű közadakozásból

Szarvas polgárainak egy évtizedet kellett várnia arra, hogy méltó emlékhelye legyen az 56-os forradalomnak és szabadságharcnak. Mint ismeretes, az

emlékmű közadakozásból megszületett. Szabó Norbert ígéretes szobrásztehetség és a Demeter és Társa Kőfaragó Bt. kivitelezésével.

Vasárnap délelőtt 11 órakor az emlékmű avatást ökumenikus könyörgés előzte meg a római katolikus Szent Klára templomban a történelmi egyházak lelkészeinek szolgálatával. Fél 12-kor egy általános iskolás kisdíák ajkáról felcsendült a Himnusz, majd dr. Patay István, a Tessedik Sámuel Főiskola rektora köszöntötte az ünneplőket. Avatóbeszédet mondott dr. Mikola István egészségügyi miniszter, szólva az 1956-os forradalom és szabadságharc örökéről, valamint a szabadságról. Hangsúlyozta: a szabadság az embert szabad akarattal ajándékozza meg. A szabadság az önmagunkért és a másikért vállalt felelősséget jelenti, de jelenti a létünkön túlmutató morális felelősséget is, amelyet a felnövekvő nemzedékek érdekében vállalunk fel. Ez a felvállalás teremt családot, közösségi összetartozást, s ez generálja a nemzet tudatát is. Dr. Mikola István kiemelte, utóbbira Magyarországnak nagy szüksége van, mert az nélkülözhetetlen az országépítéshez és a sikerhez. Beszédében végezetül üzenet és modellértékűnek nevezte a közadakozásból felállított alkotást, s azt a városépítő munkát is, amely a mostani városvezetés irányításával Szarvas polgárainak közös akaratából folyik városunkban.

Az emlékmű leleplezése pillanatában fellobbant a forradalmi láng, a lelkészek megáldották a lélek emelkedését és az évtizedek múlását egyaránt kifejező alkotást, amelynek talapzatára kerültek a hála és kegyelet koszorúi.

Az avatási ünnepséget a Fő Téri Általános Iskola diákjainak remekbeszabott irodalmi emlékműsora tette még emlékezetesebbé.

- Szenes -

Baráti köri elismerések

Szarvas Város Barátainak Köre, a Polgármesteri Hivatal és a Szarvasért Közhasznú alapítvány az elmúlt szombaton tartotta évezred nyitó Millenniumi bálját az Árpád Szálló dísztermében. A Dream-Band együttes zenéje és a kellemes hangulatú vacsora mellett mindenki kedvére szórakozhatott a több jeles külföldi és hazai személyiség által is megtisztelt mulatságon, melyen a fővédnöki szerepet Domokos László országgyűlési képviselő, a Békés Megyei Közgyűlés elnöke és Koszti Pál a Baráti kör elnöke vállalta fel.

A Kör második alkalommal adta ki a Szarvas Városért emlékplakettet. Az idén 11-en kapták meg az ezüst ill. bronz fokozatot. Posztumusz díjat kapott dr. Palov József a Tessedik Múzeum alapító igazgatója és Székely László, a Vasipari Rt. alapító vezérigazgatója. Ezüst fokozatban részesült dr. Posgay Elemér a Városszépítő Egyesület alapító elnöke, a Tessedik Táncegyüttes és dr. Tóth Pál egyetemi tanár tudományos és oktató munkásságáért. Bronz fokozatot kapott Fekete Jánosné, a kör budapesti tagozatának tagja szervező és támogató tevékenységéért, dr. Kutas Ferenc középiskolai tanár oktató, szerkesztő és helytörténeti munkásságáért, Mótyán Tibor, a szlovák hagyományok ápolásáért, dr. Szilvássy László helytörténeti kiadványaiért, dr. Sipos András, az arborétum ny.igazgatója és Szekeres István, a Kör egyik alapítója. A díjat Koszti Pál elnök és Domokos László, a Megyei Közgyűlés elnöke adta át.

Recenzió: a Bolza-könyvről

Enyhén borús idő volt, amikor ezt a könyvet kézbe vettem. Meglepően kellemes esztétikai élményt nyújtott a címlap összképe. Az árnyékolt betűformával nyomtatott cím, a portré és a kastély jól megválasztott képe szembetűnő. Akik ezt

a kastélyt és az Arborétumot (Pepi-kert) ismerik, eszükbe jut az olaszos csengésű családi név. A Szarvasra látogatók és akik a „történetet” ismerik, azokat tájékoztatja hitelesen ez a könyv, amely a tárgyban fellelhető ismeretek közreadásával hiányt pótol.

Dr. Szilvássy László helytörténeti kiadványainak sorában ez a kötet a tizedik, úgy a szűk tíz év alatt. A „Gróf Bolza Pálról, családjáról és a szarvasi Bolza-kastélyról” című kötet, egy korábbi munka átdolgozott, bővített kiadása, sokkal igényesebb kivitelben. Tartalmában is hitelesen mutatja be a családot és az általuk alkotott értékeket, melyek Szarvast, városunkat gazdagítják.

Ez a kötet elsősorban tisztelgés gróf Bolza Pál (1861-2001) születésének közelgő 140. évfordulójára. Elismerésre méltó szolgálatot tett Szarvas kulturális életének a Halászati és Öntözési Kutató Intézet, amikor vállalta ennek az átdolgozott munkának a kiadását. Külön köszönet dr. Váradi László igazgató úrnak és mindazoknak, akik e munka megjelentetésében közreműködtek.

Úgy érzem, hogy nem tévedtem, amikor 1999-ben a korábbi kiadásról azt mondtam, hogy dr. Szilvássy helytörténeti kiadványainak a sorában „talán a legszerencsésebb témaválasztás”. Megengedtem magamnak azt a megjegyzést is, hogy „gróf Bolza Pál – sok magyar arisztokratához hasonlóan – elkölthette volna a pénzét Bécsben, vagy akár Párizsban.” A Bolzák soha nem feledték olasz gyökereiket, de jó magyarok lettek, érzékenyek környezetük társadalmi, kulturális és szociális problémái iránt. Ez különösen a Szarvasra szakadt ágra volt jellemző.

Nincsen szándékomban minden részletre kimenően elemezni a kötetet, ezt megteszi majd az érdeklődő Kedves Olvasó felfogása és ízlése szerint. Egy biztos, dr. Szilvássy László nagy utat tett meg azóta, amióta a „Bolza-kastély” nyitottá vált az idegenforgalom előtt és amikor annak idején a dr. Palov Józseftől kapott 2-3 oldalnyi ismeretanyag alapján kalauzolta a Szarvasra látogató érdeklődőket. „Beleszeretett a témába” és szívós kutatómunkának köszönhető ez a kötet, amit a Bolzák feltétlenül megérdemelnek a nem mindig hálás utókortól. Úgy gondolom, hogy jó helyre címezték az „Előszóban” a következő sorokat: „Köszönet illeti dr. Szilvássy Lászlót, a szerzőt, aki fáradhatatlan munkával, e könyv megírásával teszi ismertté a Bolza-család és kastélyának történetét.”

Ki volt tulajdonképpen gróf Bolza Pál? Kölcsön vettem az „Epilógusból” néhány sort: „Nem vágyott soha dicsőségre, hisz ezt az alaptermészete kizárta. Nagy volt mint főnemes, mint állampolgár, de legnagyobb mégis mint EMBER. Két „szerelme” volt: a felesége, gróf Vigyázó Jozefa, akire minden szeretetét áldozta és a Pepi-kert, amire minden jövedelmét fordította.” Itt jegyzem meg, hogy feleségének a fényképe eddig szinte teljesen ismeretlen volt a nyilvánosság számára (31. oldal).

Igaz a gróf Bolza Pálról kialakított kép, mely szerint zárkózott, befelé forduló volt életvitele. Nem vágyott az arisztokraták nagyvilági életére, egész lényét a természet szeretete jellemezte. Az maradt meg szűkebb környezete emlékezetében, hogy felesége elvesztését nehezen élte meg és az élete végéig mély nyomokat hagyott lelkében. Nem élt közéleti tevékenységet, de nem volt barátságtalan. Környezete és a Pepi-kert dolgozói „kedves öreg úrnak” ismerték. Ezt személyes tapasztalataimmal is meg tudom erősíteni. Az 1940-es évek elején diákként nyáron a Pepi-kertben dolgoztam. Gyakori sétáin Misák Jenő főkertésszel meg-megállt a dolgozók mellett és elbeszélgetett velük. Megtette ezt velünk, gyerekekkel is és néhányunk fejét meg is simogatta, köztük az enyémet is.

Ez a kötet hitelesen mutatja be a Bolza családot. A családi címer is érdekes és tanulságos (25. oldal). A heraldikusok (címertannal foglalkozók) bizonyára valamilyen érdekes magyarázatot tudnának adni arról, hogy mit sugall a családi címer. (Talán azt, hogy bátor katonák voltak, tehetősek és gazdagok, akik kötődtek otthonukhoz, családjukhoz.) A családfák bemutatása visszautal az eredetre és az évszázadokon átívelő leszármazottakra. Mégis talán a mai szarvasiakat és az idelátogató idegeneket inkább az egykor Szarvason élt gróf Bolza Géza, de leginkább jelesül a maradandót alkotó gróf Bolza Pál életútja érdekelheti leginkább. Erre hiteles választ ad ez a kötet!

A kötet felépítése, a fejezetei jó érzékkel vannak összeállítva. Szarvas történelmi múltjának rövid bemutatása helyénvaló. Követhető, hogyan „verték gyökeret” a Bolzák Szarvason. Szükséges volt Romulus és Remus történetének bemutatása is, hiszen a kastély parkjában álló szobruk kérdéseket vet fel. Az idősebbek, akik a középiskolában még tanultunk latint, találkoztunk a mondával, de a mai fiatalabb generációk nagy többsége alig ismeri a történetet (50. oldal).

A kötet képanyaga szép és alátámasztja, erősíti a mondandót. El kell ismerni a Békéscsabai Coloprint Bt. igényes nyomdai munkáját, az esztétikus kivitelét. (Igaz, a nyomda ördöge néhány betűcserével letette a névjegyt, de ez semmit nem von le a munka értékéből.)

Van még valami, amivel Szarvas városa adós a Bolza családnak. Sok szobor van Szarvas városában, de a náluk talán „nagyobb” gróf Bolza Pálnak még nincs! Aligha ismert a régi történet: az 50-es évek elején Szarvason járt a Pepi-kertben a Szovjet Tudományos Akadémia egy öreg professzora és hosszasan időzve gyönyörködött a kertben. Igencsak zavarba hozta az őt kísérő dr. Kovács Gábort, amikor megkérdezte, hogy hol látható az alkotó szobra. Mivel erre kitérő válaszokat kapott, a Pepi-kertből távozva „lecövekelt” a kapuban és újra megkérdezte, hogy hol van hát a szobor? Az volt a válasz, hogy a kor nem teszi lehetővé, hogy most egy arisztokrata szobrot kapjon. Ezen mélyen felháborodott és ma már elismerhetjük, hogy felháborodása jogos volt!

E kérdésben is elhangzott már több felvetés. Nem felesleges ezt újra hangoztatva felvetni, hátha meghallják azok is, akiknek van lehetőségük arra, hogy a megfelelő megoldást megkeressék. Ebben a kötetben is adott a megoldás: volna méltó hely a kastély parkjában a közelmúltban a Fő térre vitt Ceres-szobor üresen álló talapzatán. Éppen oda illene egy egészalakos szobor! Jó lenne, ha nem feledkezne meg a továbbiakban a most e kiadvánnyal emlékező hálás utókor.

Ezeknek a gondolatoknak az előrebocsátásával ajánlom a kötetet a Kedves Olvasó figyelmébe. Kicsit zavarnak dr. Szilvássy – a szerző – szavai, amikor azt mondta, hogy ezzel a munkával befejezi helytörténeti kutatásait és kiadványainak publikálását. Értem és tudom, hogy a szívós kutatómunka jelentős erőfeszítésekkel jár és ez az elmúlt tíz évben megterhelő lehetett. Mégis kár lenne, ha a különböző témákban összegyűlt kutatási eredmény a szekrényben maradna!

- Molnár László -

Mit mond az ifjúsági referens a szarvasi fiatalokról...

Csík Attila, a Fidelitas Szarvasi Szervezetének elnöke kérdezte Gecsei Viktóriát, Szarvas Város Önkormányzatának ifjúsági referensét az aktuális ifjúsági ügyekről.

- Először is engedd meg, hogy sok szeretettel köszöntselek a Fidelitas Szarvasi Szervezete nevében. Személy szerint magam is örülök annak, hogy itt Szarvason egy új, az ifjúság érdekeit és problémáit komolyabban kezelő szakmai munka indulhat meg.

- Köszöntöm a tisztelt olvasókat. Örülök a lehetőségnek, hogy bemutatkozó cikkem után bővebben kifejtsem feladataimat, céljaimat.

- A kezdetek kezdetén melyek azok a legfőbb célok, amelyek megvalósítását ezen státusz betöltésével kell megvalósítani?

- Ezek közül a legfontosabb, hogy megvalósuljon az ifjúság közvetlen érdekképviselője, amelyre eddig nem volt igazán lehetőség, továbbá az is, hogy legyen egy személy, aki hivatásszerűen foglalkozik az ifjúsággal. Azért kell dolgoznom, hogy a fiatalok ne a róluk szóló döntések elszenvedői, hanem azok cselekvő és aktív részesei lehessenek.

- Véleményed szerint az ifjúsági ügyek tekintetében melyek azok az eddig legelhanyagoltabb területek, amelyek a legnagyobb odafigyelést követelik meg?

- Egy helyi ifjúsági helyzetelemzés elkészítése után, reményeim szerint pontosan megtudhatjuk, hogy melyek azok az ifjúságot érintő kérdések, amelyekkel kiemelten foglalkoznunk kell, illetve lehetőséget keresni azok megoldására. De addig is kiemelt figyelmet fordítok a káros szenvedélyek okozta problémák kezelésére, az aktuális pályázatok figyelésére és ebből következően a megfelelő információáramlás biztosítására.

- Mikorra várható, hogy ez a helyzetelemzés elkészül, s melyek azok a legfőbb szempontok, amelyek alapján elkészülhet?

- Várhatóan az év végéig elkészül, melynek során figyelembe kell vennünk a szarvasi fiatalok társadalmi-, szociális- és kulturális lehetőségeit és problémáit.

- Milyen folytatása várható ennek az elemzésnek?

- Mindezek után ki kell dolgozunk egy, a helyi ifjúságra vonatkozó koncepciót, amelyben vázoljuk a legszükségesebb feladatainkat, ill. egész éves munkánkat.

- Mit biztosítanak ma a fiatalok számára a jelenlegi pályázati rendszerek és a jelenlegi pályázati felhívások?

- Az Ifjúsági és Sportminisztérium, a Mobilitás és a Dél-alföldi Regionális Ifjúsági Tanács pályázati kiírásaival rendszeresen biztosítja a feltételeket az ifjúsági szervezetek különböző céljaihoz, feladataihoz. Szeretném felhívni a figyelmet az Országgyűlés Társadalmi Szervezetek Bizottságának pályázati felhívására, amelyre már helyi szervezetek is pályázatot nyújthatnak be, és amellyel egész éves működési költségüket tudják biztosítani.

- Munkába állásodkor melyek azok a lépések, amelyekre a leginkább szükség volt? Gondolok itt a helyi ifjúsági szervezetekkel, gyermek és ifjúságvédelmi feladatokat ellátó intézményekkel való kapcsolatfelvételre.

- Nagyon fontosnak tartom a kapcsolatfelvételt ezekkel a szervezetekkel, hisz így lehetőségem adódik arra, hogy közös érdekeinket együtt képviseljük és ezáltal a legszorosabb együttműködés jöjjön létre. El kell juttatni az „ifjúsági referens” fogalmát mindazokhoz a célcsoportokhoz, amelyek munkájához segítségem és az előbb említett együttműködés nem elhanyagolható.

- Mikor és hol kereshetnek fel Téged az érdeklődők?

- Minden hétköznap 8-12-ig, a szarvasi Polgármesteri Hivatal Intézményfelügyeleti Osztályán várom mindazon fiatalokat, pedagógusokat és civil szervezeti vezetőket, akik vázolt elképzeléseim megvalósításában, vagy csupán a problémák meghatározásában segítségemre lehetnek.

- Köszönöm, hogy kérdéseimre válaszoltál. Eredményes munkát kívánok!

- Csík Attila -

A Városháza postájából

Tisztelt Polgármester Úr!

A hivatásos önkormányzati tűzoltóságok technikai fejlesztését a tűzoltó védőruhával, védőeszközzel való ellátását a Kormány és a Belügyminisztérium vezetése fontos feladatának tekintette és tekinti jelenleg is. Ezt bizonyítja az a fejlesztési folyamat, mely 1998. óta napjainkban is tart.

Ennek során a gyors és hatékony beavatkozás elősegítése érdekében 174 db korszerű gépjárműfecskendő került átadásra, mintegy 8,7 milliárd Ft értékben. A beavatkozás helyszíni munkáinak megkönnyítését segítő, nagyértékű tűzoltási- és műszaki mentési felszerelések elosztása történt meg, összességében 370,0 millió Ft értékben.

A tűzvédelmi bírság és a biztosítók tűzvédelmi hozzájárulásából finanszírozott szakmai program jóváhagyását követően, egy átfogó három éves időtartamú, a munkavégzés valamennyi feltételeire kiterjedő fejlesztés indult meg, mintegy 4,8 milliárd Ft értékben. A megvalósítás során kiemelt szempont volt a tűzoltók élet és egészségvédelmét biztosító védőruházat ellátásának javítása.

2000. év folyamán megtörtént a ruházatok elosztásának első üteme, melynek folytatásaként 2001. év február hónapban – a második ütem keretében – az előző évben átadott darabszámmal azonos mennyiségben, 1750 db tűzoltó védőruha, 2200 pár védőkesztyű, és 70 db gáztömörvegyvédelmi ruha kerül átadásra, a hivatásos önkormányzati tűzoltóságok, köztük az Önök városának tűzoltó parancsnoksága részére, létszamarányosan.

A program részeként a harmadik ütem során további 1500 db tűzoltási bevetési védőruha és 150 db gáztömörvegyvédelmi ruha elosztása valósul meg.

A nagyértékű tűzoltási és műszaki mentési szakfelszerelések bővítése mellett, a különleges tűzoltó gépjárművekkel való ellátás bővítése is fontos feladat, ezért ezt a Belügyminisztérium vezetése a három éves szakmai programban szerepeltetni.

A már átadásra került tűzoltó hajót követően, műszaki- és magasból mentőszerek, vízszállítók, daruk, fecskendők beszerzése is folyamatban van.

A Belügyminisztérium az eszközöket és a gépjárműveket minimális önrész hozzájárulással, a korszerű védőruházatokat térítésmentesen adja át.

Kérem tisztelt Polgármester Urat, hogy az önkormányzat az eddigiekhez hasonlóan továbbra is fordítson kiemelt figyelmet a Katasztrófavédelem és benne

a Tűzoltóság eszközeinek és munkakörülményeinek javítására, továbbra is segítse központi fejlesztési célok megvalósítását.

Budapest, 2001. január 31.

Üdvözlettel:

Kontrát Károly

HELYTÖRTÉNETI ÍRÁSOK 2002

Tartalomjegyzék

Orbán Viktor szarvasi látogatása

A Baráti Kör közgyűlése

Felhívás a Szlovákiából kitelepítettekhez

Megalakult a Szlovák Önkormányzat

Pedagógusnap i Kösztöntő

Követendő hagyomány a Székely Mihály Szakközépiskolában

Dr. Juhász Irén Vésztő díszpolgára

Idősek és Fogyatékkal Élők Klubja

Hősök napja

Felavatták az új ravatalozót

Eredményekkel indul az év

Együtt ünnepelt a város

A Don-kanyar áldozataira emlékeztek

Dr. Harmati Béla köszöntője a Benka Gyula Evangélikus Általános Iskolában

Megyénk a Széchenyi Terv nyertese

Bajcsy-Zsilinszky Endre Emlékiratából

Orbán Viktor szarvasi látogatása

Március 7-én csütörtökön fél kettőkor gördült az Orbán Viktor miniszterelnököt szállító gépkocsi a Városháza elé, amelynek lépcsőjén Babák Mihály polgármester, Domokos László országgyűlési képviselő fogadta az érdeklődők sokasága közepette. A Városháza nagytermében meghívott intézményvezetők, legnagyobb helyi adófizető cégek képviselői, vezető hivatali tisztviselők, a történelmi egyházak lelkészei, civilszervezetek képviselői jelenlétében Babák Mihály üdvözölte a jeles vendégeket. – „Köszönöm, hogy a dologidő kellős közepén időt szakítottak rám” – mondta beszéde elején a miniszterelnök. Tekintettel a megjelent legnagyobb helyi adófizetőkre, a továbbiakban hangsúlyozta, hogy a hazai kis- és közepes vállalkozások és a legnagyobb magyar cégek összességében kétmillió embernek adnak munkát ma hazánkban. A továbbiakban meleg szavak kíséretében egy Szent István emlékéremmel köszöntötte fel a város első emberét. Köszöntőjében kiemelte: Szarvas különösen sokat fejlődött az elmúlt időszakban, hozzátéve, hogy 2001-ben megyénkben nyolcezerrel többen dolgoztak, mint korábban. Rövid válaszbeszédében Babák Mihály hangsúlyozta, hogy az Év Polgármestere cím tulajdonképpen a város fejlődésének elismerése. A következő percekben Orbán Viktor átnyújtotta a 200 milliós fürdőberuházásról szóló okmányokat is, Matolcsy György gazdasági miniszter aláírásával ellátva. Egy pár perces pohárköszöntő és pezsgős gratuláció után a miniszterelnök vendéglátóival együtt elsétált a Szlovák Általános Iskola és Diákotthonba, ahol a kisdíákok igazgatójukkal és tanáraikkal közösen rögtönzött énekkari produkció keretében köszöntötték a magas rangú vendégeket. Végül mintegy megkoronázva a szarvasi programot, rádióhallgatók, majd a későbbiekben tévénézők ezreinek kíváncsiságát kielégítve a Cervinus Rádió élő, egyenes adásában egy órában válaszolt a miniszterelnök aktuálpolitikai kérdésekre. A hallgatók írásban és telefonon is feltehették kérdéseiket. A szarvasi látogatás után Orbán Viktor miniszterelnök Gyulán megtekintette a megyei kórházat, majd részt vett a Keresztény Értelmiségi Szövetség kerekasztal-beszélgetésén.

- Szenes János -

A Baráti Kör közgyűlése

Az elmúlt szombaton a Korona Étteremben tartotta éves rendes közgyűlését Szarvas Város Barátainak Köre. A Koszti Pál elnök és Dankó Ervin ügyvezető elnök által megtartott beszámoló után a megjelent szarvasi, budapesti és szegedi lokálpatrióták hozzászólásaikban nagyra értékelték a város utóbbi időszakban történt fejlődését. Meghallgatták Janurik György tervező és Mihály István KOMÉP igazgató tájékoztatóját a Szarvasra tervezett fürdők építéséről. Takács Miklós a budapesti csoport vezetője, valamint Mótyán Tibor a szarvasi szlovák önkormányzat elnöke közös előterjesztéséből a jelenlévők hallhattak az újjáépítési évfordulós ünnepekről is. A közgyűlésen dr. Szilvássy László javasolta gróf Bolza Pál mellszobrának felállítását egykori kastélya kertjében. Szintén a közgyűlésen méltatták a kör által ez évben kitüntetett Sipos Mihály, Huszárik Olga és Mihály István munkásságát. A délelőtti közgyűlést a legújabb hagyományoknak megfelelően este farsangi bál követte az Árpád Szálló dísztermében, amelynek fővédnökségét Domokos László országgyűlési képviselő vállalta, a védnökök Babák Mihály polgármester, dr. Hajzer Lajos a „Szarvasért” Alapítvány kuratóriumi elnöke és Koszti Pál köri elnök voltak. A hajnalig tartó jó hangulatról a Desszert együttes gondoskodott.

Felhívás a Szlovákiából kitelepítettekhez

A Benes-dekrétum kárvallottjainak sorsát vizsgálja a brüsszeli székhelyű Közép Európai Emberi Jogok Bizottsága, a CDHEC. Mindenki, aki érintett, megírhatja kitelepítése történetét, s azt is, milyen anyagi kára keletkezett az

embertelen eljárás nyomán. A levelet szeptember 30-ig ajánlva kell feladni. Fontos tudnivaló, hogy az érintetek magyarul írhatják le történetüket, de kérés: lehetőleg röviden.

Levelüket az alábbi címre adják fel:

*mons. Pierre Gillet
De CDHEC
37. rue de la HAIE. Lorraine
B. 5100 NANNINE Belgique*

Megalakult a Szlovák Önkormányzat

November 6-án szerda délután megalakult Szarvas Szlovák Önkormányzata. Az alakuló ülésen dr. Szitó András a Helyi Választási Bizottság elnöke ismertette a választás eredményeit, majd az új Szlovák Képviselő-testület, Nobik Erzsébet, Medvegy Pálné, Frankó Anna, Mótyán Tibor és Csasztvan András személyében letette az esküt. Ezt követte Mótyán Tibor elnökké választása és az ő eskütétele. A városvezetés nevében dr. Gyalog Sándor alpolgármester üdvözölte a megalakulást. Beszédében utalt az előző időszak gyümölcsöző együttműködésére a város Képviselő-testülete és a Szlovák Önkormányzat között, majd előrevetítette, hogy az uniós belépést követően várhatóan megszűnnek a kisebbségi önkormányzatok, így egyre inkább a nemzetiségi civil szerveződési munkáé lesz a távolabbi jövőben a főszerep.

Pedagógusnapi Köszöntő

Kedves Szarvasi Óvónénik, Tanító nénik, Tanár bácsik, Kedves Nevelők!

A közelgő Pedagógusnap alkalmából sok szeretettel köszöntöm valamennyiüket. Engedjék meg, hogy e helyen idézzem Gyergyai Albert örökérvényű gondolatait, amelyet az Önök hivatásáról ír: „A tanári pálya minden más pályánál tágasabb, távlatosabb, határtalanabb s mint a Nílus termékenyvize, túlárad saját partjain. A jó tanár nemcsak pedagógus, hanem kertész, filozófus, esztétikus, lélekbúvár, művész és mesterember egy személyben, s nemcsak tudását közvetíti – bár az sem kevés -, hanem példát ad, jellemet formál, ültet, gyomlál, olt és szemez, mint a kertész, életet visz a könyvekbe, a könyveken keresztül a tanításba, állandó s eleven hidat épít az eszmény és a mindennap, az elvontság és tapasztalás közé.”

Szívből kívánok Önöknek a hamarosan befejeződő tanév alkalmából minden jót, jó pihenést a nyári vakációra, egyben eredményes felkészülést a következő tanév feladataira. Kívánom, hogy a polgári kormány által megfogalmazott pedagógus életpálya modell a maga teljességében megvalósulhasson.

- Babák Mihály,
polgármester, országgyűlési képviselő -

Tisztelt Pedagógusok!

A Pedagógus nap alkalmából tisztelettel és megbecsüléssel köszöntöm Önöket.

Május az év legszebb hónapja. Virágba borulnak a fák, éled a természet, fűszeres illat úszik a levegőben. Nem véletlen, hogy erre a hónapra esik az Anyák Napja és a Gyermeknap mellett a Családok Világnapja. És talán az sem véletlen, hogy közvetlen a Gyermeknap után, június első vasárnapján fejezzük ki tiszteletünket és megbecsülésünket a pedagógusok előtt. Ez a köszöntés főhajtás. Elismerés azok előtt, akik gyermekeink tudását gyarapítják, erkölcsüket csiszolják, tisztességes, becsületes, ismeretekben gazdag embert faragnak

belőlük. Engedjék meg, hogy ne ecseteljem a pedagógushivatás fontosságát, s hogy ne üzenjek köszöntőmben bölcsességet. Hiszen ki tudna többet a nevelésről, mint a pedagógusok. Ezért engedjék meg, hogy egyszerűen megköszönjem valamennyi pedagógusunk munkáját és sok sikert, jó egészséget, kedves és szorgalmas tanítványokat kívánjak. És engedjék meg, hogy ne csak az ünnepi alkalommal, hanem minden nap tiszteljem Önöket.

*- Domokos László,
országgyűlési képviselő -*

Pedagógusnapi köszöntő

A közelgő PEDAGÓGUS NAP alkalmából őszinte tisztelettel köszöntöm városunk és a körzet településein az oktatásügy minden dolgozóját.

Gyermekeinkért végzett felelősségteljes oktató-nevelő munkájukért fogadják elismerésünket, köszönetünket. Kívánom, illesse Önöket megérdemelten tanítványaik, hallgatóik és szüleik szeretete, figyelme és elismerése, nem csak ezen alkalomkor, hanem hétköznapi munkájuk során minden napon.

További munkájukhoz nagyon jó egészséget, kitartást és hitet kívánok.

*- Földesi Zoltán,
az MSZP országgyűlési képviselője
az Országos Oktatási és Tudományos Bizottsága tagja -*

Követendő hagyomány a Székely Mihály Szakközépiskolában

Néhány évvel ezelőtt Kohut Andrásné – akkor még mint megbízott igazgató – gondolt egy nagyot, és teret engedett a Békés Megyei Képviselő-testület Székely Mihály Szakközépiskola és Szakképző Intézete szülői kezdeményezésének. Nevezetesen, a szülők szerették volna emlékezetes módon felköszönteni az iskola tanárait Pedagógusnap alkalmából. A siker nem maradt el, így ez év június 12-én a „Székely” Szülői Szervezete már harmadízben invitált vendégeket rendhagyó Pedagógusnapi rendezvényére. Az iskola elegáns tantertermében megtartott ünnepségen elsőként Kondacs Mária, a Szülői Szervezet elnöke köszöntötte a tanárokat. Meleg szavakkal méltatta azt az áldozatos munkát, amelyet az idén 650 diák érdekében végeztek. Meghitt pillanatok következtek, amikor a tantestület nevében Kohut Andrásné igazgató vette át a tisztelet és megbecsülés virágcsokrát. Az igazgatónő köszönetet mondott a szülőknek, ezzel együtt megköszönte a Békés Megyei Képviselő-testület, a Polgármesteri Hivatal Intézményfelügyeleti Osztálya segítségét. Kiemelten szólt Babák Mihály polgármester segítőkészségéről. Bejelentette, hogy az iskola gyermek és felnőtt közösségének nem kis büszkesége Sindelné Kovács Anna matematika-kémia szakos tanárnő a napokban kitüntetést kapott a Békés Megyei Képviselő-testület intézményeinek központi ünnepségén. Majd külön egyenként is kiemelte azon kedves szülők önzetlen odaadását, akik az elmúlt időszakban nagymértékben segítettek a tantestület eredményes munkáját. Így név szerint is megköszönte Túróczi Rudolfné, Szarka Imréné, Szemenyei Sándorné, Jansik Györgyné, Kondacs Mária, Radics Zoltánné, Győző Jánosné és Lukács Jánosné munkáját. A köszöntéseket egy gondosan megszerkesztett zenés-táncos-irodalmi műsor fokozta, Dajka Károlyné és tanítványai jóvoltából. E meghitt hangulatú műsorból ezúttal is kiemelkedett a szép szavú Sutyinszki Adrienn produkciója, valamint Bódi Mária 10/c. osztályos tanuló táncsoportjának fellépése. Mindezen történéseket egy pohárköszöntő, és a Kovács György Tanár Úr által garantált színpompás, ízes-zamatos svédasztal koronázta meg, munkatársai és tanítványai „előadásában”.

A „Székely” ezúttal is bebizonyította, hogy a megye meghatározó oktatási intézményeként kész a követendő hagyományok megteremtésére.

Dr. Juhász Irén Vésztő díszpolgára

Március 15-én Vésztő városa Kossuth Lajos után másodikként a legnagyobb magyar szabadságharcos születésének 200. évében díszpolgárává fogadta Juhász Irén régészt, a Tessedik Sámuel Múzeum nyugalmazott igazgatóját, akinek elvégtelen érdemei vannak a vésztőmágori Csolt-monostor régészeti ásatásában, feltárásában, az egyedülálló Árpád-kori megyei romkertünk értékeinek népszerűsítésében.

Idősek és Fogyatékkal Élők Klubja

Október 31-én tovább bővült az idősek ellátása Szarvason. Csütörtök délelőtt avatták fel Domokos László országgyűlési képviselő, és Babák Mihály polgármester, valamint az új képviselő-testületi tagok jelenlétében az idősek és fogyatékkal élők nappali ellátására szolgáló új klubot, a Bethlen Gábor utcában. A klubavatón Kovács Lajosné, a Családsegítő Központ vezetője köszönte meg a Megyei Területfejlesztési Tanács, a Családügyi Minisztérium, a Város Önkormányzata és a kivitelező KOMÉP Kft. támogatását. Hálás szívvel mondott köszönetet a NEC Alapítvány magyarországi képviselőjének, dr. Gábor Évának, aki egészsége kockáztatásával szállította Németországból a klubba a berendezéseket (mint azt megtudtuk, a NEC Alapítvány vadonatúj bútorok tömkelegét, konyhai felszereléseket, étkészleteket, és egyebeket szállított az új klub számára). Ugyanitt az avatón Kovács Lajosné megköszönte a Behan

örökösöknek, amiért a családtagokat virággal is köszöntötték. A megnyitón beszédet mondott Domokos László országgyűlési képviselő és Babák Mihály polgármester is. Domokos László beszédében a megye sajátos helyzetére hívta fel a figyelmet: Békés megye lakossága öregszik, a róluk való gondoskodás feladata és felelőssége az aktív korosztálynak. Továbbá szólt arról is, hogy a társ nélküliséget a család távollétét oldó nappali gondoskodás korábban nagyvárosi kiváltság volt. Mára ez a kistelepüléseken is elterjedt. Babák Mihály beszédében egyebek közt utalt a város korábbi restaurációjára az idősekről való gondoskodásban, majd hangsúlyozta, hogy az önkormányzat köszönettel tartozik az egyházaknak, akik a problémára érzékenyen reagálva létesítettek idősothonokat. Így az elmúlt időszakban komoly eredmények születhettek Szarvason. Tavaly adták át a Szociális Otthon nagyberuházását, most pedig a nappali ellátásra épült klubházat. A városvezetés további szándéka: felújítani az új klubházzal szomszédos átmeneti szállást nyújtó otthont és nappali klub kialakítása Zöldpázsit városrészben, valamint a külterületen is.

A most felavatott klubházban kapott otthont az Aranykor Nyugdíjas Egyesület is. A Bethlen utcai klubház 45 millió forintba került, ebből 23,5 milliót az önkormányzat biztosított saját erőként, a további költségeket a Megyei Területfejlesztési Tanács és a Családügyi Minisztérium állta. A megnyitó beszédekét követően a Chován Kálmán Művészeti Alapiskola növendékei, valamint a Szarvasi Tánc-Sport Egyesület táncosai, tanárai Brachna Irén és Szabados Tóth Gábor közreműködésével műsorral köszöntötték az avatáson megjelent időseket.

- Sz -

Hősök napja

„**A** nemzet a jövő nemzedék okulására és hősi halottainak dicsőségére minden esztendő május hónapjának utolsó vasárnapját nemzeti ünneppé avatja. Ezt az ünnepnapot – mint a Hősök emlékünnepét – a magyar nemzet mindenkor a hősi halottak számára szenteli.” (1924: XIV. tc.)

Egy 1942-ben kelt rendelet az I. világháború halottainak emlékünnepét kiegészítette a II. világháború halottairól való megemlékezéssel. 1945 után az ünnep feledésbe merült, csak 1989-ben újíttotta fel tiszteletét az MDF – ekkor már Hősök Napja néven. Az ünnep érvényét kiterjesztette a „haza, szabadság és az emberi méltóság” valamennyi mártírjára, beleírta a holokauszt áldozatait és az 1956-os forradalom hőseit is. Emlékezzünk ezen a napon mindazokra, akik életüket adták hazánkért, meggyőződésükért. Jusson egy-egy szál virág a háborúk, szabadságharcok véttlen, névtelen áldozataira. Május utolsó vasárnapja – a gyermekek ünnepe mellett – legyen ezentúl az ő emléknapjuk is, hiszen ahogyan halottainkat tiszteljük, ahogy múltunkra emlékezünk, úgy fordulnak az élők, a felnövekvő magyarok nemzedéke felé is.

2001. évi LXIII. törvény

a magyar hősök emlékének megörökítéséről és a Magyar Hősök Emlékünnepéről

A magyarság hosszú, nehéz történelme során, különösen a honfoglalás és Szent István király ezer esztendővel ezelőtt történt államalapítása óta a haza megszámlálhatatlan fia és leánya harcolt fegyverrel vagy anélkül Magyarország, a magyar nemzet védelmében, illetve vállalt vértanúságot a hazáért. Tetteik nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy fennmaradt a magyar nemzet és a magyar állam. A Magyar Köztársaság Országgyűlése kötelességének érzi, hogy tisztelettel adózzék azok emléke előtt, akik a vérüket ontották, életüket kockáztatták, vagy áldozták Magyarorszáért. Emlékük megörökítésére, a ma élő és a jövő nemzedékeknek példájuk felmutatására a következő törvényt alkotja:

1. § A Magyar Köztársaság Országgyűlése – tisztelettel adózva a hősök emléke előtt – a haza szabadságáért és függetlenségéért, a nemzet fennmaradásáért küzdött hazafiak emlékét e törvényben megörökíti.

2. § A Magyar Köztársaság Országgyűlése a magyar nemzet soha el nem múló hálája jeléül, a ma élő és a jövő nemzedékek okulására, a hősök dicsőségére minden esztendő május hónapjának utolsó vasárnapját a Magyar Hősök Emlékünnepévé nyilvánítja.

3. § A Magyar Köztársaság Országgyűlése kifejezi azon meggyőződését, hogy az állami szervek, a helyi önkormányzatok, az egyházak, a társadalmi szervezetek, a magyar nemzet fiai és leányai minden évben, a Magyar Hősök Emlékünnepén méltó megemlékezés keretében leróják hálájukat és kegyeletüket az elmúlt ezredév magyar hőseinek.

4. § (1) A Magyar Köztársaság Országgyűlése elismeréssel adózik az elődöknek, akik a budapesti Hősök terén a Millenniumi Emlékmű és a Hősök Emlékköve felállításával méltó emléket állítottak a Haza megmentőinek, megtartóinak és hőseinek.

(2) A Magyar Köztársaság Országgyűlése a Millenniumi Emlékművet és a Hősök Emlékművét nemzeti emlékhellyé nyilvánítja.

(3) Felhatalmazást kap a Fővárosi Közgyűlés, hogy a budapesti Hősök tere közterület-használati rendjét rendeletben oly módon szabályozza, hogy a tér köznap, ünnepi, idegenforgalmi és protokolláris használati módja összhangban álljon a tér műemléki védettségével, a nemzeti emlékhely szellemével, továbbá kifejezésre juttassa a nemzet kegyeletét hősei iránt.

5. § Ez a törvény a kihirdetése napján lép hatályba.

Kihirdetve: 2001. VII. 10.

Felavatták az új ravatalozót

Hétfő délután a történelmi egyházak lelkészeinek részvételével ökumenikus szolgálat keretében felavatták az újtemető új ravatalozóját. Az avatáson megjelent Babák Mihály polgármester, a kivitelező KOMÉP Kft. részéről Mihály István igazgató és munkatársai. A római katolikus gyülekezet részéről Réthy István apátplébános rövid történelmi áttekintést adott a hely jelentőségéről, hiszen e ravatalozó helyén már a XX. század első harmadától állt egy kisebb katolikus kápolna, amelyet az idők folyamán a környékeliek lebontottak és széthordtak. A mostani épületet Varga Rezső tervezte. Réthy István visszatekintéséből a megjelent szarvasiak azt is megtudhatták, hogy az első temetésre az újtemető katolikus kertrészben 1857. október 27-én került sor, amikor is Rigler Ferenc serfőző mestert kísérték utolsó útjára. A szarvasi reformátusok nevében Pentaller Attila, míg az ótemplomi evangélikus gyülekezet részéről Lázár Zsolt lelkész szolgáltak. A méltóságteljes ceremónia végén Réthy István szentelt vízzel hintette meg az új létesítményt. Az új ravatalozó a szarvasi KOMÉP Városgazdálkodási Kft. tulajdonában van, ő a kezelője is. Az üzemeltetési költségekből kívánja a kft. a bevezető út és a környék rendbentartását is biztosítani. A tervek szerint már az elmúlt évben több száz facsometét ültettek a környékre, annak érdekében, hogy megfelelő helyet biztosítsanak a majdani kolombáriumnak is. Az új ravatalozó létrejöttével még rendezettebb látványt nyújt az újtemető.

- Szenes -

Eredményekkel indul az év

Az elmúlt időszak, és a 2001. év is eredményes volt a közlekedésfejlesztés területén: a megépült új tiszauzi híddal bekapcsolódhatunk az ország gazdasági vérkeringésébe. 2003-ban megkezdjük a 44-es út Békésszentandrás és Szarvast elkerülő szakaszának építését, biztonságosabbá és gyorsabbá téve az utat

Budapestre. Mindez javítja a térség vállalkozóinak esélyeit, és kedvez az új vállalkozások megtelepedésének.

Ám a közlekedésfejlesztésnek van egy másik nagyon fontos eleme, a kerékpárutak építése. A kerékpárutak növelik a közlekedés biztonságát. A 2002. év első eredménye a közlekedésfejlesztésben, hogy 36,7 millió forint állami támogatást kapott a térség a Szarvas-Gyomaendrőd közötti kerékpárút építésére. A támogatásból a Young Hús Kft.-től a középhalmi gázcseretelepig fog megépülni a kerékpárút. Ez az I. ütem, ami 2,6 kilométer hosszú kerékpárút lesz.

A kerékpárút megépülésével biztonságosabban közlekedhetnek a kerékpárosok és az autósok is.

Ma már az információs sztráda, az Internet is legalább olyan fontos területe a fejlesztésnek, mint a közlekedésfejlesztés. A Városi Könyvtár „Az információs társadalom megvalósításában közreműködő könyvtárak támogatása” pályázaton 2 millió forint támogatást kapott. A támogatásból számítógépeket vásárolhat a Könyvtár, és Internet kapcsolatot hoz majd létre. Ami azonban a legfontosabb, hogy a könyvtárhasználók ingyen használhatják az Internetet, és a Könyvtár oktatást is szervez.

„Ép testben ép lélek”. Sokszor szoktuk ezt mondani, és talán a legtöbbször gyermekeinknek mondjuk el. A fiatalok sportolásának körülményei javulnak a Vajda Péter Gimnázium sportpályájának felújításával, melyhez 1,5 millió forint támogatást adott az Ifjúsági és Sportminisztérium.

De nem csak a közlekedőknek, könyvtárlátogatóknak és a diákoknak kezdődik jól a 2002-es év. A tűzoltóság közel 5 millió forint belügyminisztériumi támogatásból szerezhet be új, biztonságos légzőkészülékeket és védőruhákat.

Hasonló eredményeket kívánok Szarvas és a Körös-szög minden lakójának a 2002. évre a nyugodt építkezés jegyében.

Szarvas, 2002. január 8.

- Domokos László -

Együtt ünnepelt a város

A néhány évvel ezelőtt kialakított ünnepi hagyományok szellemében az idén is együtt emlékezett Szarvas város lakossága, kicsik és nagyok az 1949. március 15-i eseményekre. Az idei ünnepségnek külön rangot adott, hogy városi összefogással és közadakozásból sikerült újból felállítani az 1948-as centenáriumi emlékművet. Az 54 esztendővel ezelőtt emelt emlékoszlop rekonstruált változatát Halász János, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának politikai államtitkára avatta fel, a csütörtök esti ünnepségen. Az ünnepség sora az Ótemplom előtt kezdődött, ahol a Szarvasi Rezesbanda korabeli indulókkal szórakoztatta közönségét. A templom falai közt a Szarvasi Városi Brunsvik Teréz Pedagógus Női Kar jóvoltából '48-as dalok hangzottak fel, majd Babák Mihály polgármester rövid köszöntőjében méltatta az ünnepet. Ezután Lázár Zsolt evangélikus lelkész idézett az országos hírű Placskó-beszédből. A történelmi egyházak lelkészeinek ökumenikus imádkozása után a Szarvasi Rezesbanda kíséretében a Bárány fogadóhoz vonult lovashuszárok és csikósok vezetésével a fáklyás menet, ahol Domokos László országgyűlési képviselő mondott megemlékezést 1848 szarvasi eseményeiről. A beszédet Bicskey Lukács színművész szavalata kísérte. Az itteni koszorúzás után az ünneplők a Római Katolikus Szent Klára Templom kertjébe vonultak, ahol Halász János ünnepi beszédében szólt a mostani új emlékhely kialakításáról, amely korábban elsodródhatott a történelem viharában, de az összefogás ereje azt újból a város részévé tette. Az államtitkár beszéde után Domokos László és Babák Mihály társaságában leleplezte a Búzás Mihály szobrászművész és a Demeter és Társa Kőfaragó Bt. által rekonstruált alkotást. Magának az emlékhelynek a kialakításából a KOMÉP Kft. vállalt oroszlánrészét. Ribár Endre evangélikus esperes, Szabó Endre református esperes és Réthy István római katolikus apát-plébános megáldotta az emlékművet. Az ünnepség a Szózáttal, majd a koszorúzással ért véget.

- Szenes -

A Don-kanyar áldozataira emlékeztek

1992 óta minden év januárjában a városi önkormányzat és civil szervezetek összefogásával megadatott a lehetőség Szarvason is, a Don-kanyar áldozatainak emléke előtti közös főhajításra. Így volt ez a múlt szombaton is, amikor az Ótemetőben a – Mexikóban élő Lumi Kepenyés által alkotott emlékmű lábánál – szép számmal gyűltek össze a szarvasiak. A képviselő-testület és a Szarvasi történelmi Emlékút Közalapítvány nevében dr. Gyalog Sándor alpolgármester köszöntötte a megjelenteket, köztük az orosz front még élő veteránjai közül a 91 éves Csaba Jenő és a 90. évét taposó Darida Samu bácsit. Majd a tőle megszokott karizmatikus stílusban szemléletes képekkel elevenítette fel az egykori második magyar hadsereg katonáinak sorsát, akik közül 1943. januárjában már a Voronyezs körüli harcokban negyvenezren haltak meg. Az alpolgármester beszéde után Nobik Erzsébet országos szlovák missziós lelkész és Deme Zoltánné az újtemplomi evangélikus gyülekezet lelkésze imádkozott a távoli orosz harcmezőkön elesett többnyire jeltelen sírba került katonák lelki üdvéért és azért, hogy ez a borzalom soha többé ne tudjon megisméltődni. Ezután a jelenlévő pártok, civil szervezetek és magánszemélyek elhelyezték az emlékezés virágait és koszorúit, gyertyát gyújtottak a doni hősök emlékére. A kegyeletes ünnepség a Himnusz közös eléneklésével ért véget.

Dr. Harmati Béla köszöntője a Benka Gyula Evangélikus Általános Iskolában

Az ünnepek kiemelkedő jelentőségűek az ember életében. Különösképp így van ez akkor, ha egy olyan közösség ül ünnepet, melynek összetartozásában múltjának meghatározó szerepe van. Az evangélikus egyház tudatos kultúraépítésének, iskolaalapításának köszönhetően 200 évvel ezelőtt a Vajda Péter Gimnázium megkezdte működését. Az intézmény bicentenáriumát nemcsak a „vajdások”, hanem a Benka Gyula Evangélikus Általános Iskola diákjai, tanárai is magukénak tekintették, hisz a névadó, Benka Gyula (1838-1923) tanulmányai befejezése után 1884-ig tanára, majd 1884-1902 között igazgatója volt a gimnáziumnak. A Vajda Péter Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium alapításának 200. évfordulója alkalmából rendezett ünnepségsorozat szombati nyitóprogramjának házigazdája a Benka Iskola volt. Kedves vendégeket köszönthettünk intézményünkben, D. Dr. Harmati Béla püspök urat, Ribár János esperes urat, Dr. Sólyom Jenő urat, az Országos Egyházi Elnökség kerületi felügyelőjét, a Déli Egyházkerület Elnökségét, a Békési Egyházmegye Elnökségét, a környező települések lelkészeit, városunk polgármesterét, országgyűlési képviselőit, valamint Szarvas Város Önkormányzata új képviselőtestületének tagjait, köztük iskolánk lelkészét, Lázár Zsoltot.

Molnár Istvánné igazgató asszony köszöntő szavai után D. Dr. Harmati Béla püspök úr gondolatait hallhattuk, melyben áldásos munkát kívánt képviselőinknek, arra biztatva őket, hogy cselekedeteikkel valóban a közjó előmozdítását szolgálják. Mindannyiunk közös reményét fogalmazta meg, mely szerint Európa kapujában állva arra kell törekednünk, hogy különböző gondolkodású, vallású, pártállású emberként is képesek legyünk együtt élni! E gondolatokat folytatta az ünnepi istentisztelet, melyen D. Dr. Harmati Béla püspök úr hirdetett ígét, Ribár János esperes úr, valamint Lázár Zsolt lelkész úr végeztek szolgálatot.

Pál apostol a Korinthusbeliekhez írt első levelében ezt olvashatjuk: „Mert más alapot senki sem vethet a meglévő kívül, amely a Jézus Krisztus.” (Kor. 3,11)

Életünk egyik legfontosabb alapja az iskola, amely világgépet ad, de nem mindegy, milyen belső meggyőződéssel mutatja meg számunkra. Alap, melyen megállunk, hogy erkölcsi tartásunk legyen, s maga a humánus, a magyarság Európához kötődése, beilleszkedése a történelembe. A Vajda Péter Gimnázium alapja a nemzetiségi, vallási, nyelvi meggyőződés, az ökumenikus közösség, a

régi hagyományok, valamint a régmúlt diákjai. A valamikori első evangélikus gimnázium – melyet Mezőberényben alapított Skolka András – két évszázada bebizonyította létjogosultságát, amiért hálaadással, köszönettel tartozunk a régi tanároknak, de az új pedagógusoknak is, akik feladata változatlanul a lélek- és közösségépítés, a tudomány átadása.

Az iskola feladata pedig – ma különösen – az életmódbeli, nyelvbeli, kulturális és vallási különbség szembeállításának megszüntetése, azzal a céllal, hogy megbékélve egymással, gazdagítsák egymást.

- Benka Gyula Evangélikus Általános Iskola nevelőtestülete -

Megyénk a Széchenyi Terv nyertese

A kormány 2001-ben indította el gazdaságfejlesztési programját Széchenyi terv néven. A Széchenyi terv sikeres vidékfejlesztési program, ami jelenlegi formájában Békés megye fejlődését, felzárkóztatását szolgálja. Ezért Békés megye abban érdekelt, hogy a jövőben legyen Széchenyi terv, és változatlan, vagy számunkra még kedvezőbb formában.

34 ezer új munkahely országszerte

2001-ben 11 ezer sikeres pályázó, 120 milliárd forint állami támogatást nyert el az országban. Ezáltal 34.057 új munkahely teremthető, ami csaknem annyi, mint Gyomaendrőd és Szarvas teljes lakossága. Valamint 8366 új bérlakás épülhet. Minden második településen, azaz 1544 településen valósul meg beruházás, fejlesztés a Széchenyi tervben.

Békés megye a Második!

A Gazdasági Minisztérium által meghirdetett Széchenyi terv 2001. évi programjaira Békés megyéből 344 pályázat nyert közel 6 milliárd forint támogatást. Az egy támogatásra jutó összeg a megyében 57 %-kal több mint az

országos átlag. Ez a megyénk közötti rangsorban a második helyet jelenti! Az egy lakosra jutó támogatások összegét tekintve megyénk a szintén előkelő 5. helyen áll.

A szarvasi kistérség

A szarvasi kistérségből 69 támogatott pályázat volt. A támogatás pályázatonként átlagosan 16,5 millió forint volt, összesen 1,13 milliárd forint. Az elért sikerek az itt élő emberek, vállalkozók, a társadalmi szervezetek és önkormányzatok sikerei. Mi az országgyűlési képviselő szerepe ebben a sikerben? A partnerség! A lakosság, az önkormányzatok, a vállalkozások, civil szervezetek, egyházak elképzeléseinek, terveinek segítése, a partneri együttműködés szervezése. Ez az együttműködés, a környezethez való alkalmazkodás, a megfelelő partner keresése adta a sikereket.

*- Domokos László,
országgyűlési képviselő –*

Bajcsy-Zsilinszky Endre Emlékiratából

1944. március 19-én Németország megszállta Magyarországot. Az országban egyetlen férfi, egyetlen magyar akadt, aki szembeszállt a megszállókkal: Bajcsy-Zsilinszky Endre a Kisgazdapárt országgyűlési képviselője. Budapesti lakásán revolverlövésekkel fogadta a rátörő gestapósokat. Tette mindezt olyan pillanatban, amikor a barna és zöld szennyáradat az országot elöntötte. Emlékiratának részleteivel emlékezünk Szarvas szabadságharcos szülőttére, az FKGP későbbi mártírhalált halt egyéniségére.

Bajcsy-Zsilinszky Endre Emlékirata

„Ne lelkesedjünk okvetlenül, amikor káromkodunk, vagy sírnunk kellene és ne erőszakoljuk magatartásunk önkéntességét, amikor kényszer alatt cselekszünk. A szabadság nemzete nem keresheti a maga boldogulását egyedül a mindenáron való könnyű alkalmazkodásban és a természetes kockázatok mindenáron való kerülésében. Egy kis levegőt kérünk, ha mást nem, hát legalább a börtön vagy az internálótábor levegőjét, a magunk törhetetlen és logikailag verhetetlen külpolitikai ellenzékiisége számára, hogy egy újabb szörnyű omlás idején hitele lehessen szavunknak. Merem mondani és vállalom a felelősséget minden mai és jövődöbeli fórum előtt, hogy a magyar nemzet nagy többsége a mi ellenzékiiségünk táborában van. Micsoda igazság az, hogy quislingek, akik mögött sem magyar múlt, sem magyar érdek, sem magyar kormány, sem magyar nagyok nincsenek, csak az idegen érdekekhez való olcsó alkalmazkodás. Rákóczi és Kossuth helyett Haynau és Bach szelleme, szabadon kínálkozhatnak idegen hatalmasoknak – s nekem és mindazoknak, akik hozzám hasonlóan gondolkodnak, a nemzet igazi elitje tekintélyes részének a magyar parasztság és munkásság zömének hallgatnunk kell?! El kell hallgatnunk panaszainkat is, aggodalmainkat is, legfőképpen pedig évezredes igazságainkat.

Szabadabb szellemi légzést kérünk, nem a magunk érdekében, hanem nemzetünk, történelmi hivatásunk, s államunk függetlensége, Magyarország és a magyar függetlenség jövődö megmentése érdekében.”

HELYTÖRTÉNETI ÍRÁSOK 2003

Tartalomjegyzék

Malinovszkij Marsall Szarvas Díszpolgára lett

Vélemény egy szarvasi könyvről

Erkölcsnemesítő írás mindenkinek

Felhívás

Egy érdekes könyvről. Dr. Szilvássy László: Család és közélet

Üdvözlét a szarvasiaknak!

Szarvas Város Napja 2003. július 27.

A Baráti Kör közgyűlése

Malinovszkij Marsall Szarvas Díszpolgára lett

Szarvas község képviselőtestülete Szarvas díszpolgárává választotta Rogyion Jakovlevics Malinovszkij marsallt 1947. november 7-én, az „októberi szocialista forradalom” 30 éves évfordulója alkalmából. E díszközgyűlésen méltatták a Szovjet demokrácia nagyszerű eredményeit, a dolgozók általános és egyenlő szabadságjogait. Éltették képviselőink a Szovjetunió és Sztálin marsallt, megemlékeztek Szarvas „felszabadításáról”. Majd e logikai láncolatban eljutottak a Szarvast „felszabadító” szovjet hadsereg parancsnokához, továbbá Malinovszkij marsall élettörténetének méltatásához.

A mi büszkeségünk 50.000 civil lakost gyűjtetett össze és vitetett ki „malenkij robotra” Szibériába, 1945 telén. Ezen ártatlan tömeggel egészítette ki a hadifoglyok sorait, így kívánta bizonyítani Sztálin előtt, milyen nagy volt az általa legyőzött ellenséges hadsereg. Ilyen okból több ezer békés megyei, szarvasi, békésszentandrásai civil áldozatot hurcoltatott el Ázsiába, marhavagonokban e díszpolgár. Bizony, ez is holocaust volt a javából!

Változatlanul megvan marsallunk kitüntetett helye Kossuth Lajos, Jókai Mór, Gróf Bethlen István, dr. Melich János, Ruzicskay György, dr. Dankó László és Tessedik Sámuel szarvasi díszpolgárok listáján. Nyilván figyelmetlenségből maradt díszpolgár. Mivel a szovjet hadsereg, a szovjet diktatúra hatalmas kárt és szenvedést okozott a Magyar Népnak, így Malinovszkij marsall díszpolgárságának fenntartása ostobaság, a még életben lévő szenvedőkkel szemben durva tapintatlanság, a kívülálló szemében a gúny célpontját szolgálja.

Hogy ezen értékítéletünkben senki se kételkedjen, a továbbiakban közkinccsé fogjuk tenni Malinovszkij marsall és környezte hiteles történeteit.

Üldözöttek Szövetsége
E-mail: uldozott@freemail.hu
 Szarvas, Szabadság út 5. B. lh. f.2.,

Jobbik Magyarországért Mozgalom,
Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom,
 MIÉP

Vélemény egy szarvasi könyvről

Szilvássy László részére

5540 Szarvas

Arborétum u. 6.

172/2/OKT/03

Tisztelt Szilvássy Úr!

Köszönöm, hogy elküldte számomra a Család és közélet című könyvét.

Figyelemmel és érdeklődéssel forgattam lapjait, egy gyermekszerető, családcentrikus szerzőt ismerhettem meg rajtuk keresztül, aki hiteles személyiséggel, az idő rostján átszűrt tudásával maradandó értékeket közvetít; a nemzeti identitástudat fontosságát, a család pótolhatatlan jelentőségét. Véleményünk azonos, mindezek nélkülözhetetlenek egy polgári társadalom létében, működésben.

Öröm volt számomra viszontlátni a nevelés fontosságát hangsúlyozó gondolatokat. Valóban, a családi nevelés alapvetően szükséges az egészséges lelki, szellemi, fizikai fejlődés tekintetében; olyan kulcsfontosságú képességek, tulajdonságok nyerhetők általa, mint szeretet és bizalom, türelem és figyelem, áldozatkészség és felelősségvállalás, önállóság.

A Fidesz kormányon és ellenzékben is a családok megerősítését szorgalmazza. Felfogásunk szerint a család a társadalom legfontosabb intézménye, ahol a gyermekek megtanulhatják a közösségi élet normáit, az együttélés szabályait, az áldozatvállalást és a mások iránti szolidaritást. A legfontosabb emberi és társadalmi értékeket, a szeretetet, az erkölcsöt és az autonómiát a család örökíti

át nemzedékről nemzedékre. A könyv legfőbb üzenete számomra itt ragadható meg.

Mindebben – elvárásaink szerint – fontos partner legyen az iskola, amely nemcsak ismereteket, információkat ad át a jövő generációnak, hanem világgépet, emberi tartást, erkölcsöt is.

A család és az iskola együttműködése, kölcsönös felelősségvállalása lehet a garanciája az ép lelki, szellemi, testi gyarapodásnak.

Őszintén remélem, hogy számos fiatalhoz eljutnak írásai, a mai – sok tekintetben zavaros – erkölcsi és társadalmi viszonyok közepette világos iránytűként szolgálhatnak.

Életéhez, munkájához további sok erőt, örömet, jó egészséget kívánok.

Budapest, 2003. október 20.

Üdvözlettel:

Pokorni Zoltán

Erkölcsnemesítő írás mindenkinek

Író-olvasó találkozót rendeztek Szilvássy László helytörténésszel, íróval a Család és közélet című kötetének megjelenése alkalmából október 17-én a Polgármesteri Hivatal földszinti kistermében.

A találkozót a Nyitott Könyv-Tár Hét keretein belül a Városi Könyvtár szervezte, s a találkozó témájául szolgáló könyvet Szenes János, a Szarvasi 7 főszerkesztője mutatta be. Szenes János elmondta, hogy a Család és közélet azon kevés kötetek

egyike, melyet rövid időn belül nagyon sokan méltattak, s szemezgetett is néhányat a tetszésnyilvánító levelekből, melyekben Laci bácsinak gratuláltak e művéhez. Az író a legutóbb megjelent művén túl beszélt az eltelt 10 év munkásságáról is, amiből kiderült, hogy 11 kötete jelent meg, amik jórészt szépirodalmi, honismereti és helytörténeti válogatásokat tartalmaznak. A tizenegy kötetből viszont kettő kivétel, mert azokat inkább erkölcsnemesítő írásoknak szánta. E kategóriába tartozik a mostani könyve és a Viselkedjünk című gyűjtemény is, mely alapvető illemtant tartalmaz.

Kitért arra, hogy a Család és közéleti címet viselő művét Zalán nevű egyszem unokájának ajánlotta, hisz már megfogánása előtt elhatározta, hogy ha nagypapa lesz, akkor az unokájának ezzel is ki fogja fejezni szeretetét. A jelenlévőknek azt is elárulta, hogy többet már nem akar írni, viszont még dolgozik egy köteten, ami a Nagy emberek, hírességek címet viseli. Szándékában áll, hogy ezt már nem adatja ki, hanem kéziratként hagyja meg Zalánnak, aki ha csak egy cseppnyi írói vénával is rendelkezik, akkor be fogja fejezni.

Az est zárásaképp Laci bácsi felolvasott néhány verset a kötetből, többek között Pósa Lajos: Magyar vagyok című alkotását, amit elmondása szerint hitvallásának tart, majd megköszönve a részvételt, elbúcsúzott a jelenlévőktől.

- J. K. -

Felhívás

Tavaly karácsonyra az Ifjú Magyarok Egyesülete egy keresztet állított a budapesti Moszkva téren; máig ismeretlen tettesek azonban ledöntötték és szétverték azt. A II. kerületi rendőrség a biztonsági videofelvételeket kérésre sem hozta nyilvánosságra, sőt azóta még csak nem is válaszolt a feljelentésre. (Mindezekről további információk és fényképek a www.nemnemsoha.hu/kereszt oldalon található.)

Az idei karácsony közeledtével az Ifjú Magyarok Egyesülete – utolsó reményként – a Jobbik Magyarország Mozgalomhoz fordult. A párttá alakuló szervezet szűkös erőforrásai ellenére is készségesen segített a nemes cél érdekében, így most az ország mintegy harminc helységében állít öt méteres, adventi koszorúval díszített fakeresztet a Jobbik. A legforgalmasabb helyekre kerülő keresztény jelképpel a karácsonyi bevásárlási láz miatti rohanásban fel kívánják hívni az emberek figyelmét az ünnep igazi értelmére.

Az első keresztet ünnepélyes, ökumenikus könyörgéssel egybekötve állítják fel; mind a három történelmi, keresztény egyház püspöke felszenteli, illetve megáldja azt. A kereszt talapzatán mécsesek, virágok helyezhetők el. Minden kedves érdeklődőt szeretettel vár a Jobbik advent első vasárnapján (nov. 30.) 16 órakor a budapesti Kossuth téren.

Aki az elkészült kereszt felállításában, vízkeresztkor történő lebontásában vagy az azutáni raktározásban segíteni tud, illetve aki valamely kereszt esetleges barbár megrongálását észreveszi, az mielőbbi helyrehozatal érdekében jelezze azt az akció főszervezőjének (Novák Előd: 30/358-27-23, novak.elod@jobbik.hu)

Jobbik Magyarorszáért Mozgalom

<http://www.jobbik.hu>

Egy érdekes könyvről

Dr. Szilvássy László: Család és közélet

Amikor a szerző az olvasó kezébe adja munkáját, van valamilyen üzenete az olvasó számára. A téma tulajdonképpen adja azt az üzenetet, hogy a szerző egy szűkebb szakmai környezetet akar-e megszólítani, vagy a legszélesebb nyilvánosságot? A kötet „bevezető” része, megadja a felvetett kérdésre a választ, „mindannyiunkért íródott”, tehát munkáját a legszélesebb körnek szánta a szerző.

Mindenki egyéniségének és érdeklődési körének megfelelően lát hozzá a kezébe kerülő könyv tanulmányozásához. Már a munka címe: „Család és közélet” is jelzi, hogy nem regényszerű olvasmányt vesz kézbe az olvasó, hanem egy olyan munkát, aminek van mondandója, „értékes szakirodalom és saját kimerült tapasztalatok” alapján nyugszik, van üzleti értéke. Megkapó az a szeretettől átsugárzott optimizmus, amivel a szerző az emberiség legkisebb egységét, a családot körülveszi. Lehet azon vitatkozni, hogy a család válságban van, avagy csupán változik, átalakul rohanó, fejlődő világunkban?

A szerző szerint „az utódok legközvetlenebbül sajátíthatják el az emberi együttélés mechanizmusának bonyolult szabályait” a családban. Így volt ez a régmúltban, amikor két-három generáció élt együtt szinte zárt egységben, amikor meghatározottak voltak a családi tradíciók. Ma a családban van a könyvön kívül a rádió, a televízió és a számítógép, ami erőteljesen befolyásolhatja a családi nevelést. A családon és az iskolán túl nevel az utca és a társadalom is. Ezt a szerző is figyelemmel kíséri. Sajnos az erőszak – ami talán korábban is jelen lehetett a családban –, mára olyan méreteket öltött, hogy a törvény erejével kell fellépni elharapódzása ellen.

A gyermeknevelésről vallott nézetei a szerzőnek végigvonulnak a munkán. Volt és van példa arra, hogy a feltörekvő, jobb körülmények közé került szülő, „mindent megad” a gyerekének, hogy jobb körülmények között nőjön fel mint Ő egykoron. A szándék becsülendő, emberi és tisztességes, de leszoktat a küzdelemtől és kialakíthat a gyerekekben olyan felfogást, hogy csak a szülőnek vannak kötelezettségei? Nem biztos, hogy helyes, ha a tehetősök milliós autókat „raknak gyermekeik feneké alá”, ellátják túlzottan anyagiakkal, mert ez léha, felelőtlen életvitelt alakíthat ki, ahol szerephez juthat a kábítószer is. Igaz, ez szerepet kaphat a kevésbé tehetős körökben is. Van egy igen régi közmondás: „az alma nem esik messze a fájától”. Tudjuk a természetből és a mindennapi életből is, hogy „messzire elgurulhat”!

A társadalom továbbélésének a záloga a gyermek, a gyermekvállalás. Nagyok a vagyoni különbségek, sok az ingerszegény környezetben élő „szegény gyermek”, ahol még a mindennapi élelmezéssel is gondok vannak. Jó lenne, ha az

„esélyegyenlőségről” nem csak szépen beszélünk, hanem a társadalom mindenütt többet is tenne érvényesüléséért.

Azt mindenki tudja és érti, hogy mindig voltak és lesznek tehetősek, szerényen élők, magyarul gazdagok és szegények. Sok családban gyakorlat, hogy sokat adnak a külsőségekre. A ruházatra adnak ki sokat, már csak azért is, hadd lássák mások is, hogy az Ő gyerekük milyen aranyos a drága cuccokban. Nagyon érdekes, hogy ma szinte eretnokség az „iskolai egyenköpeny” kérdését akár csak felvetni is! Állítják sokan, hogy uniformizál (egységesít, egyformává tesz), elnyomja az egyéniséget, pedig csupán eltakarja a vagyon egyenlőtlenségét. A tehetség, a szorgalom és a teljesítmény útjába nem áll az egyenköpeny!

Erőssége ennek a munkának a kapcsolatban felvetett sok gondolat. Ahogy az emberek nem egyformák, úgy a családok is nagyban különböznek egymástól és ha a szülőknek van idejük és erejük, profitálhatnak a felvetett gondolatokból. A szerző a legkülönbözőbb fejezetcímek közepette is ráérez a XXI. század iskolájának a hagyományokban is gyökerező modern nevelési eszményekre.

Feltehető az a kérdés, hogy a könyv címében mi köze a családnak a közéletnek? Ajánlom a tallózást a tartalomjegyzékben! A címek alatti felsorolt témákban végig van valami közös. Ahogyan a „közélet” hat a családokra, úgy a „család” is visszahat a közéletre a maga módján akkor is, ha rohanó világunkban ezt gyakorta nem is vesszük észre. Nehezen vitatható, hogy ma is „sokkal kellemesebben tudnánk élni, ha több megértéssel, tisztelettel és szeretettel közelednénk egymáshoz: ezek a civilizált életforma nélkülözhetetlen ismérvei.” Más lenne a közélet, ha a politikusok jelentős része ezeket a gondolatokat megszívlelné.

Lehetne bizonyos kérdésekről vitatkozni a szerzővel, most nem ez a feladatom, a munka bemutatására vállalkoztam és ennek szeretnék eleget tenni. Igazat adok abban is, „az öregek tanácsa kincs” (87. oldal), ha az öregek nem feledkeznek meg arról, hogy „ez a gyerek, nem az a gyerek”, ez a társadalom nem az a társadalom, így a korábban elfogadott régi igazságok ma már nem érvényesülhetnek változtatás nélkül, mint egykoron. Ez nem mond ellent annak, hogy olyan örök események, mint a szeretet, a becsület és a tisztesség, egymás megbecsülése érvényesülhetne jobban napjainkban. A „Tízparancsolat” egykor

követendő mérce volt, mégis sokan megszegték és így van ez napjainkban is. Értéke ennek a munkának, hogy felhívja a figyelmet a hagyományos értékekre, ugyanakkor nem zárja ki, hogy a megváltozott viszonyok között sok mindent át kell értékelni.

A munkában idézett versek beleillenek a képbe és erősítik a mondandót! Ezeknek a gondolatoknak a jegyében ajánlom Dr. Szilvássy László munkáját a Tisztelt Olvasók szíves figyelmébe.

- Molnár László -

Üdvözet a szarvasiaknak!

Hej, ha Tessedik Sámuel váratlanul felébredne sírjában és egy sétát tenne egykori kedves városában, bizony csodálkozna azon, hogyan alakult az általa megálmodott és megvalósított falukép.

Most, hogy egy villámlátogatást tehettem szárnypróbálgatásom kezdetének városában, eszembe jutott, hogy amikor – a múlt század 60-as éveinek kezdetén – Dániába látogathattunk a háború által odasodort rokonunk meglátogatására, elcsodálkoztunk azon, hogy az ottani parasztok autón nyargaltak ki a mezőre, kivették az autóból a kaszát, levágtak annyi fűvet, amennyire éppen szükségük volt, begyűrték azt egy zsákba és vígan hazaautókáztak. Ma, amikor Gyomaendrődöt elhagytuk az autóbusszal, végigsimogattam tekintetemmel a fákkal körülölelt, felénk kacsingató tanyákat, amelyek udvarán baromfik futkároztak és gépkocsik csillogása, no meg több helyen munkagép jelenléte jelezte, hogy a magyar gazda nem alábbvalóbb senki fiánál, s ha nem nyomorgatják különféle paragrafusokkal, törvényekkel, amelyek elvehetik kedvét a munkától, akkor keze munkájával komoly segítséget nyújthat nemzetgazdaságunknak. Jó volt látni az esőre váró gyönyörű, zöldellő gabonátblákat (azóta az eső talán oda is eljutott), gyümölcsösöket. Lám, a hazai lakosság az egész országban vásárolhatja a szarvasi rizst, amiről az jut eszembe,

hogy bár ez távolkelet „kenyere”, mégis otthonra talált Rózsa Sándor egykori mozgásterületén is. Nem úgy, mint a csúfos második világháború után a gyapotot próbálták az okosak meghonosítani, melynek során iskolánkat is kivezényelték pihenés helyett gyapot-betakarításra és ennek kapcsán Gyarmati András kollégám a halál kapujából tért vissza az életbe hosszú kórházi kezelés után, mert felborultak teherautójukkal. A városban zajlik az élet, mert a Fő utcán alig tudsz átmenni az óriási közúti forgalom miatt. Szinte hosszú láncot alkotnak a jobbról balra, balról jobbra rohanó gépkocsik, teherautók, munkagépek és idegen országokba menő vagy onnan jövő kamionok. Csodálkozom azon, hogy a forgalom zaját, a gépkocsik által termelt olaj- és benzinfüst „illatát” miképpen viselik el a Fő utca lakói...? Tudom, a kitűnő és újraválasztott polgármester, Babák Mihály sokat fáradozik városának gondtalanításáért, de nekünk nem az ilyesmire kell pénzt kiadnunk, hanem inkább olyan országoknak biztonságára költsünk, amelyek egy garast sem ajánlottak fel nekünk, amikor az árvizek nyomorítottak minket..! Örömmel láttam, hogy milyen nagy rekonstrukciós munka folyik a Szlovák Általános Iskola megnagyobbítása terén. Államunk 700 millión felüli összeget szán erre, ha igaz, amit egy volt diákom mondott váratlan találkozásunkkor. A Fémipari Szövetkezet gyártmányait az egész ország vásárolhatja. A pulykaexport olyan jelentős már, hogy az egész ország területéről folyik a felvásárlás.

Összességében azt mondhatom, hogy a szarvasi tanyavilág jó kezekben várja az esőt és a holnapot, hogy bizonyíthassa: nem a propaganda, hanem az erős munka viszi előbbre a jövő kialakítását. Ezt a tanulságot Jerevánban sugallták nekem az öregek...

Miskolc, 2003. 05. 15.

Deme Dezső

Miskolc

Szarvas Város Napja

2003. július 27.

09.00-09.30 Zenés hívogató a Tessedik Sámuel Múzeum előtt (Szarvasi Rezesbanda)

09.30 Szarvas Város Napjának ünnepélyes megnyitása a Tessedik Múzeumban – Babák Mihály országgyűlési képviselő, Szarvas város polgármestere: „Virág ez a város” című fotókiállítás megnyitása ugyanott – Szenes János újságíró

10.00 Ünnepi istentisztelet az Evangélikus Ótemplomban, megemlékezés Szarvas újratelepítéséről, zenés áhitat

11.30 Koszorúzás a Letelepdedési Emlékkőnél és báró Harruckern János György szobránál

11.45 Civil közösségek találkozója a Bolza-kastély kertjében, Kastély party; vendéglátó szolgáltatást a Korona Étterem biztosít.

12.00-14.00 Jó ebédhez szól a nóta – Mótyán Tibor és zenekara muzsikál.

15.00 Ruzicskay György időszak kiállításának megnyitása az alkotóházban – megnyitja: Babák Mihály polgármester, közreműködik a Várnagy Trió

14.00-20.00 Öntevékeny művészeti csoportok bemutatkozása a kastély udvarán, közben párhuzamosan játszóház a gyerekek részére.

20.30 Esti sétahajózás (a hajón tárogatón játszik Zima János)

A Bolza-kastély de 10.00 órától nyitva áll az érdeklődők számára, ahol dr. Szilvássy László vezetése mellett óránként indulnak csoportok a park és az épület megtekintésére.

A Város Napjához kötődő társrendezvény: Sutyomba Népzenei Fesztivál (külön program szerint)

A bemutatkozni kívánó civil közösségek számára 1 db 3 x 3 m-es sörszátrat (pavilont) biztosítunk, asztalról és székről minden közösség maga gondoskodik.

A részvételi igényt kérjük 2003. július 11-ig bejelenteni a Szlovák Önkormányzatnál személyesen, vagy a 215-676-os telefonszámon. Az igénybejelentésnél kérjük a kapcsolattartó személy nevét és telefonszámát is megjelölni. Szíves együttműködésükre számítva.

Mihaleczné Kovács Mária, Szarvas város jegyzője
Mótyán Tibor, a Szlovák Önkormányzat elnöke

A Baráti Kör közgyűlése

Szép számú köri tag és érdeklődő jelent meg szombat délelőtt a Korona Étteremben, Szarvas Város Barátainak Köre soros közgyűlésén, amely a sorrendben 22. volt a szervezet történetében. Ezúttal is nagy érdeklődés kísérte Koszti Pál elnök beszámolóját, aki bevezetőjében utalt rá, hogy rendkívüli közgyűlést csak ez alkalommal hívtak össze, 2002. szeptember 14-én, a 20 éves évforduló tiszteletére. Az elnök a következő izgalmas bejelentést tette: - A mai közgyűlésünknek tulajdonképpen tisztújító közgyűlésnek kellene lenni. Az elnökség javaslata alapján az őszi Szilvanapon a 2002. évihez hasonlóan rendkívüli közgyűlés keretében belül kerülne sor a tisztújításra. Ennek indokai a következők: az elnökségi ülésen bejelentettem, hogy a következő három évre nem kívánok indulni. Az új elnök „felkutatására” 2003. februárjáig kevés idő állt rendelkezésre. A ma megválasztandó jelölő bizottságnak időt kell kapnia átgondolt, mindenki által elfogadható elnök személyének felkutatására.

A továbbiakban egyperces néma felállással emlékeztek a jelenlévők a kör tagjaira, majd az elnök jelezte, hogy a létszámegegyeztetés, vagyis a névsor pontosítása folyamatban van a budapestiekkel. A szervezeti életről szóló gondolatai után Koszti Pál beszélt a kör múlt évi felajánlásairól, így elmondta, hogy a Szilvanapon 96.000 Ft-tal támogatták a Dream Team zenekar fellépését, 10.000 Ft-tal az Ady Endre Irodalmi Kört, 5000 Ft-tal dr. Szilvássy László készülő könyvét, 50.000 Ft-tal az Újjátelepítési Emlékművet és 50.000 Ft-tal a Szarvasi Történelmi Emlékút Közalapítvány munkáját. Továbbiakban jelezte, hogy a kör az elmúlt évben 44 új belépő taggal gazdagodott, majd részletesen kitért a múlt évi rendezvényekre. A kör közgyűlésén az ilyenkor szokásos hozzászólások

következtek, elsőnek Babák Mihály polgármester emelkedett szólásra, aki már a legelején hangsúlyozta, hogy a Baráti Kör mindig is fontos volt, és jelenleg is az a városnak, mivel szükség van a Seniorok Tanácsára. A polgármester az alábbi témakörök köré csoportosította hozzászólását, amelyek még mint megoldatlan gondok jelentkeznek a városban: a csapadékvíz megoldatlansága, a Lengyel-palota és a Mitrovszky-kastély további sorsa, Liget-rekonstrukció, az Arborétum helyzete, a Fürdő-Árpád Szálló gyógycentrummá történő kiépítése, a Gimnázium helyzete, a Szlovák Iskola nagyberuházása, a Tessedik Főiskola még hiányzó feltételei, a Székely Mihály Szakközépiskola tornaterem- és ebédlőhiánya, kisvárosi piac kialakítása a Piac téren, a Civilház kialakítás, munkahelyek hiánya, a 44-es út elkerülő szakaszának megépítése, a szennyvíztelep áttelepítése, a város előregedése. A hallgatóság nagy érdeklődéssel figyelte a polgármester magvas gondolatait, mely tulajdonképpen az egész ciklusra vonatkozóan megfogalmazta az elkövetkezendő évek feladatait. A közgyűlés megválasztotta a már említett jelölő bizottságot, Medvegy Pál, Kertész Imréné, Uhljár Zita, Gyurcsik Pál és Nyári Mihály személyében. Koszti Pál elnökként az idei Szilvanapig tölti be funkcióját.

- Szenes -

**HELYTÖRTÉNETI ÍRÁSOK
2004**

Tartalomjegyzék

Tíz éve történt

Diktatúrák, holocaustok múzeuma Szarvason

Ki szemünk fényét vigyázta Dr. Podmaniczky Júlia 1935-2004

Halhatatlan rádió

Szarvas szülötte: Ruzicskay György festőművész

Felhívás

A Lengyel Palota „díszei”

Földesi Zoltán parlamenti interpellációja

Átadták a Városi Gyógyfürdőt (részlet)

Nyíregyházi városnap

Samu bácsi is elment!

A Baráti Kör kitüntetettjei

In Memoriam Dr. Gyalog Sándor 1954-2004

Köszöntik a mozgáskorlátozottak

Tíz éve történt

Egy régi közmondás szerint a bajban ismerhetjük meg igazán barátainkat. Így történt ez tíz esztendővel ezelőtt Szarvason is, amikor egy közúti tragédiából nőtt ki a mindmáig gyümölcsöző Szentegyháza-Szarvas testvérváros kapcsolat. Emlékeztetőül idézünk a Békés Megyei Hírlap 1994. február 26-diki számának Hajnali borzalom című írásából. „Péntek reggel 3 óra 5 perckor óriási csattanás reszkettette meg Szarvason a Vásártéri lakótelep házait. Szarvas belvárosa felé egy magyar rendszámú IFA haladt, amikor a zebránál találkozott a 7 személyt szállító mikrobuszal. A mikrobusz sofőre feltehetően a hazaút lázában nagy sebességgel vezette a járművet, utasai egy 3 éves gyermek kivételével mind Németországban dolgozó vendégmunkások voltak. Az IFA-val történő ütközés pillanatában a mikrobusz felé haladva a pótkocsi bal sarkával ütközött – a román jármű eleje és oldala konzervdoboz módjára szétnyílt, illetve összegyűrődött. A sofőr feltehetően már az ütközéskor megsérült, elvesztette uralmát a volán fölött, így a mikrobusz ágyúgolyó módjára nem az úttesten folytatta útját. Lerohant a főút és a lakóházak közötti járdára, és másodpercek alatt becsapódott egy akácfába és egy villanyoszlopba...”

Idézet a korabeli jegyzőkönyvből.

„A baleset következtében a kisbuszban utazó Lőrincz Anna és Gheorghe Donauer oly súlyos sérüléseket szenvedtek, hogy a helyszínen elhaláloztak. Vitus Katalin, Budur Ioan, Werni Horst Nikolaus, Iclozan Emilian és gyermekkorú Horodinszi Emilian 8 napon belül gyógyuló könnyű sérüléseket szenvedtek.” A Mercedes gyártmányú kis buszt az említett Gheorghe Donauer vezette, míg néhai Lőrincz Anna többgyermekes fiatal szentegyházi fiatal édesanya volt...

Folytassuk most az emlékezést a Szarvas és Vidéke akkoriban megjelent A halál ötven métere c. tudósításából.

„Délelőtt a maradék öt utast elengedik a traumatológiáról. A kihallgatásuk Szarvason folytatódik. Dél tájban a roncsot elszállítják a tragédia színhelyéről. A város önkormányzata közben kapcsolatot teremt az illetékes román hatósággal.

A szerencsétlenül járt mikrobusz utasait ellátják élelemmel. Az esti órákban a Polgármesteri Hivatal mikrobusza elindul velük Romániába. Ha nem segítenének, csak napok multával jutnának haza. Komor az est a Vásártéren. A baleset színhelyén a tört akácfát is lefűrészelték. A barna ház és a másik kettő közötti fák konok árnyékot vetnek a piszkosszürke havas járda melletti szakaszra, ami nem más péntek hajnal óta Szarvason, mint a halál ötven métere.”

A tragédia utáni hetekben dr. Demeter László akkori polgármester és mások kezdeményezésére a Szarvas és Vidéke hetilap egy gyűjtőakció felhívását tette közzé a Lőrincz-árvák javára. Megindult a gyűjtés hétről hétre nőtt a beérkező ruhaneműek, könyvek, s egyéb eszközök halmaza, nem beszélve a számottevő pénzadományokról. Amely adományokkal a későbbiekben dr. Gyalog Sándor akkoriban mint Szarvas város jegyzője a város jelenlegi alpolgármestere, Babák Mihály önkormányzati képviselő, a város jelenlegi polgármestere, Szenes János a Szarvas és Vidéke hetilap akkori főszerkesztője, jelenleg a Szarvasi 7 hetilap főszerkesztője, Gyalog Gergő általános iskolai tanuló, jelenleg egyetemista nekiindultak az első szentegyházi útnak. Igen, ebből a tragédiából nőtt ki mi testvérvárosi kapcsolatunk, amely azóta száz és száz fonállal kötődik egymáshoz. A sors különös játékaképpen még az esztendő nyarán Balatonlellén halálos baleset érte az akkor ott szereplő Szentegyházi Gyermekfilharmónia egyik gyermekét. Annak a tragédiának is testvérvárosi kapcsolat lett a folytatása... Az első szentegyházi út történéseire későbbiekben visszatérünk.

- Szenes János -

Diktatúrák, holocaustok múzeuma Szarvason

Az Üldözöttek Szövetsége április 9-én, immár negyedik éve megrendezte a diktatúrákról, holocaustokról szóló fotó- és dokumentum kiállítását a szarvasi Tessedik Sámuel Múzeumban.

Mivel a diktatúrák és a holocaustok egymással szoros ok-okozati összefüggésben állnak, így a kiállítás legfőbb üzenete, hogy tegyünk meg minden demokratikus lépést az elkerülésük érdekében. Intő például szolgáljon nem csak azoknak, akiknek felmenői elkövették, de azoknak is, kiknek hozzátartozói elszenvedték, de figyelmeztetés legyen azoknak is, akik egyáltalán nem szenvedtek sérelmet valamilyen diktatúra, holocaust által. A holocaustról történő megemlékezés ne a bűntudat kifejlését szolgálja, hanem erősítse az emberek, főleg a felnövekvő nemzedékek ezzel kapcsolatos elutasító érzelmeit és pozitív erkölcsi meggyőződését, társadalmi tisztánlátását. Felhívja a kiállítás arra is a figyelmet, hogy holocaustot sok országban, több nép ellen, a történelem különböző időszakában is elkövették. A zsidó nép holocaustjára történő megemlékezés nem feledtetheti el a más népek (örmények, a ruandai tuszik, a cssecsenek, kozákok) kiirtását célzó diktatórikus törekvéseket.

A pártok a népszerűségük, választási sikereik során ne feledkezzenek meg arról, hogy a társadalmunk többi érdekképviselőjének véleménye is szerepet kapjon az irányításban, mert amennyiben egy hatalomra került párt csak a saját politikai, gazdasági érdekeivel foglalkozik, diktatúrát alakíthat ki.

A kiállítás bemutatja a szovjet és a magyar baloldali diktatúrákat, a fasiszta diktatúrát, ezek nevesített bűneit korabeli dokumentum másolatokkal. Szemléletes képeken láthatjuk a diktatúrák embertelen megalázásait, kínzásait, tömegpusztításait.

E kiállítás segítő kezét kíván nyújtani minden pedagógusnak az ifjúság hiteles történelemre oktatásánál, hazafiasságra történő nevelésénél. Segít a pedagógusoknak rászoktatni a diákságot a kiállítással összefüggő történelmi emléknapok méltó megünneplésére, gazdag tartalommal való kitöltésére.

- Kozák Ferenc,
Üldözöttek Szövetsége –

Ki szemünk fényét vigyázta
Dr. Podmaniczky Júlia 1935-2004

Kevesebbek lettünk ismét. Szarvas és környéke közmegebecsülésben álló és beteget által rajongásig szeretett szemész szakorvos, dr. Podmaniczky Júlia 2004. február 4-én, az orosházi kórházban hosszan, élete utolsó napjáig megrendítő türelemmel viselt szenvedései után visszaadta lelkét teremtőjének. Nagyon sokan felkapják fejüket a tragikus hír olvastán, mert a rokonra, ismerősre, barátira és betegre mindig mosolygó arcot egyszerűen Juliként, Julikaként ismerte a város. A legkisebb, legközelebbitől kezdve a legidősebb, legtávolabbi betegig. Egy végtelenségig szerény igaz ember, egyetlen gyermekéért minden időben, minden körülmények között halhatatlan áldozatokat hozó anya, hivatását mérhetetlen alázattal szolgáló orvos földi léte bevégeztetett.

1935. augusztus 12-én született, néhai Podmaniczky János és néhai Asztalos Julianna evangélikus és református szülők első gyermekeként. Szeretetteljes, az egész életét meghatározó családi légkörben nőtt fel, két öccsével, Miklóssal és Andrással együtt. Édesanyjától a végtelen szeretetet, édesapjától az erős akaratot, munkabírást, a munka becsületét örökölte. A kötelességtudat, a felelősségvállalás önmagáért és másokért, hivatásának küldetészerű vállalása a köz érdekében szintén a család minden láncszemmel erősebben összefűző erejéből fakadtak számára. Egész életét, pályafutását meghatározták.

Édesapja akkoriban már Szarvas neves fűszer-, csemegekereskedője volt, akinek keze alatt kereskedők egész nemzedékei nőttek fel. A betűvetést a régi 2. Számú Általános Iskola padjaiban sajátította el, érettségét 1949-ben tett a Vajda Péter Gimnázium patinás falai között. 1953-ban a Szegedi Orvostudományi Egyetemen szerzett általános orvosi képesítést, majd 1959-ben szemész szakorvos lett, s ettől kezdve óvta, vigyázta kicsinek és nagynak szeme fényét, szeme világát. Mindig a tőle telhető legmélyebb szakmai odaadással és emberi lelkiismerettel. Hivatása iránti elkötelezettségére mi sem jellemzőbb, hogy még nyugdíjas korában is egyetemi kurzusokon, továbbképzéseken vett részt. Első munkahelye réges-régen a megyei kórház volt Zalaegerszegen, ahonnan a Békéscsabai Városi Tanács Kórházába került. Azután a szülei iránti szeretetet

mágnesként hazavonzotta Szarvasra. Itt kötött házasságot Süveges Jenő kelmefestő vegytisztítóval, a ragyogó tehetségű autodidakta festőművész grafikussal. Szülővárosában évtizedeken át a Városi Tanács Rendelőintézetében, távolabbi településeken is jól ismert szemész szakorvosként szolgálta a köz javát. Valami belülről fakadó, utánozhatatlan derűvel, szeretettel. Gyermeki hálójával hosszú évtizedeken keresztül vette körül édesanyját, akinek sokat köszönhetett az orvos és feleség szerepek felvállalásában, s még többet, amikor az ő anyai szívének ragyogó csillaga, egyetlen fia, Tibor megszületett. Teltek-múltak az idők, a fiú felnőtt, de a semmihez sem fogható szeretet gyermeke iránt megmaradt. Mert ez a szeretet az anyának mindig a közelében van. Ez a legfontosabb, amely testét-lelkét élteni. Minden anyának ez határozza meg életét és céljait. Az anyai szeretet révén olyan természetességgel ad és fogad el bonyolult vagy akár egyszerű dolgokat, ahogy az ember ki- és belélegzi a levegőt. Talán ebben rejlett az ő anyai szeretetének szépsége. S eljött az idő, amikor édesanyját elveszítve, három férfiről kellett gondoskodnia: idős édesapjáról, férjéről és a fiáról. Azután már csak kettőről, a férjéről és a fiúról. Mígnem Süveges Jenő 2001. karácsonyától már csak az égi mezőkön festett tovább kabátokat vagy rajzolta a magyar föld szeretetétől áthatott rajzait. Akkor a magára maradt szemész és anya még mindig tovább és tovább rendelt vagy nagy könyörgések árán fogadta még régi betegeit 2003. januárjáig. Azután maradék idejét itt, a Földön imádott fiának szentelte. Törékeny alkatához képest vasakarattal, a jövőbe vetett hittel rendezte otthona dolgait, még az ősz folyamán is fákat ültetett... Ám a halálos kór egyre inkább felőrölte az utolsó hónapok folyamán szervezetét, s a kegyetlen február eleji napon itt hagyta e földi világot. Hátravan még az utolsó pillanat, 2004. február 18., déli 12 óra, a szarvasi Újtemetőben, a végső búcsú pillanata.

Pasteur írja valahol: „Az ember kötelessége csak ott ér véget, ahol a lehetetlen elkezdődik.” Az ő evilági kötelessége most véget ért, hogy tovább folytatódjon rejtelmes égi mezőkön, titokzatos égi rendelőkben. Legyen áldott az emléke!

- Szenes János -

Halhatatlan rádió

Néha még álmodom a Rádióról. Ilona napok tájékán különösen. Réges-régi nyaraim varázskertjeinek ösvényein megáll az idő. Felzeng az éterben egy tiszta dal és újra „szól a rádió”. Az igaz történetek olyanok, akár a szél. Nem tudni, honnan jönnek, egyszer csak ott vannak, elkezdődnek, pereg-pereg a filmjük az élet végtelenített mozijában és nem múlnak el soha. Mert az emlékezet paradicsomából az ember fiát nem lehet kiűzni. Ott újra életre kél a Rádió. „Légy ma gyerek és játssz megint velem, emlékezz úgy, ahogy én emlékezem.” Nézz magadba. Emlékezz tűnt nyarak lázas lüktetésére, iratok, kérvények, tárgyalások százaira, emlékezz Pestre, a Médiahajóra, minisztériumi lépcsőházak és tárgyalók illatára. Emlékezz egy nyári utcaképre, amikor elsuhant előtted a zebrán virágos fehér ruhában a Lány, akiről még nem tudtad akkor, hogy a rádió történetének legnagyobb tehetségét látod. Vagy emlékezz a születés 1994. augusztus 18.-i hajnalára, egy elfelejtett mondatra: „Jó reggelt Szarvas, jó reggelt, Gyomaendrőd! Kedves Hallgatóink! Itt az első, Szarvas és környéke szabad rádiója... A 100,4 ultrarövidhullámon”. Szól valahol legbelül a Rádió. Zenét ad az embereknek sakálvonítás helyett és értelmes emberi szavakat.

Emlékezz az estre, amikor elhangozhatott: „Köszönjük azt a szerető és féltő gondoskodást, amellyel műsorainkat kísérték. A sok-sok telefon, kívánság és segélykérés mind azt bizonyítja: a tiszta emberi szó, ha igaz, legyőzhetetlen. S méginkább az, ha nem akar mást, csak átadni a hallgatónak azt, ami régesrég az övé: saját mindennapjait és ünnepeit.”

Emlékezz a stáb arcaira, kicsikre és nagyokra, fiúkra és lányokra, akikkel együtt indultál, együtt dolgoztál hosszú éveken át. A hangjuk álmodban is megérint és megperzsel, aztán felhangzik egy rég olvasott sor, mint egy elfelejtett szó, amikor a lépteid nyomát már mások tapossák, s az emléked elfut egy dal elől: „Ha egyedül vagy otthon, ha kávézol, ha az országúton egy autóban ülsz, s már nem akarsz mást, csak egy jó dalt hallani, vagy néhány hírt a világról, vagy éppen buliznál egyet a barátaiddal, ne tégy mást, csak hangolj ránk, mert ott vagyunk minden hajnalodban, mint reggeledben és minden estédben. Mi Neked és Rólad

szólunk mindig. Hangolj ránk!” Emlékezz csodálatos helyszínekre, Szarvastól Váradig, játékokra, vetélkedőkre, Mezőtúrtól Csabacsúdig. Emlékezz halhatatlan szerelmekre, ünnepváró csendekre, a templomok gyertyafényére, lapszemléktől pörgő, kávéízű reggelekre és az Álomarcú Lányra. Gondolj az ünnepek méltóságos magyar zenéjére, versekre, sanzonokra, emberhez szóló gondolatokra, felejthetetlen kívánságműsorok orchideáira. Mert egy volt egy-két este, ami nincs megnevezve és már így is maradnak nevezetlenül. Emlékezz riportokra, megbeszélésekre, semmibe hullt vitákra. Eltűntek azok is. Gondolj a rádió hitvallására: „Hisszük, hogy kötelességünk a hallgatók szolgálata, ami hitelt ad a hivatásunknak, és bátorítja őket egy emberibb élet elérésére. Hisszük azt, hogy kötelességünk tiszteletben tartani és előmozdítani minden ember jogait és méltóságát. Tesszük ezt a hírek tényyszerű közlése és elemzése és mindenkor gazdag nevelési, szórakoztató és információs műsorainak megvalósításával. Az itt élők, a köz ügyeinek jószándékú felvállalásaival.

Nézz magadba. Emlékezz a kárhozat napjaira, amikor a stáb köddé foszlott és meghalt a stúdió. Eldobták kopott kabátként. Lerombolták. Mint szabadon társult szarvasi alkotók és eszmék műhelye, megszűnt létezni.

Újra Ilona nap van, valahol fölöttünk szárnyal, valahol a hallgatók szívében él és a mennyei éterben szól a Halhatatlan Rádió.

- Szenes János -

Szarvas szülötte: Ruzicskay György festőművész

Ruzicskay György (Ruzsicska György) az új irányokat követő festőművészet egyik legkiemelkedőbb reprezentánsa volt. Témái: az alkotás, a termelés, mozgás, a gép és az ember viszonya. Pasztelljei és olajfestményei lenyűgöző erőt és életet árasztanak, színei gyönyörűek és mesések. Amit velük kifejezett az már nem csak festészet, hanem iskola. Kirugaszkodás a formák, s régi iskolák avult vonalvezetésének gúzsából. Az ösztönös absztrakciótól kezdve, a mai ún.

biofestészetig úgyszólván minden formai lehetőséget is kiaknázott. Hol klasszikus példák nyomán járt, hol expresszionista közlésmódhoz folyamodott, máskor pedig egyes absztrakt kompozíciói szürrealizmusba hajlottak.

Ruzicskay György 1896-ban Szarvason született, parasztcsalád gyermekeként, olyan korban, amikor a művészet ismeretlen fogalom volt az ő egyszerű, tájékozatlan világában. Abban a miliőben nem találkozhatott a művészet semmilyen formájával sem. Szerény, dolgos nép lakta a községet, ahol még a népművészet is gyéren volt jelen.

A művész még iskolába sem járt, amikor már benne volt a vágy a képzőművészet iránt, noha ő ezt akkor még a rajzban testesítette meg. Titokban rajzolgatott, hol papírra, hol a meszelt falra, kezdetleges ecsettel festetett virágot, falevelet és házat. A festéket édesanyja szerezte be számára és keverte megfelelő színűvé.

Alig 9 esztendő a gyermek, amikor tanítója rajtakapja az óra alatti rajzoláson. Ő vette igazából elsőként észre, hogy kedvenc tanítványa gyermeki természetességgel papírra vetett vonalai és színei szinte beszélnek. Miközben biztatást nyújt és tanít, alig győzi színes krétákkal a gyermekeket. Viszont már mind kevesebbszer kellett útbaigazítást adni a rajzolás és a festészet technikai részéhez, hiszen látszott, hogy a kislegény kezében legalább olyan biztonságosan áll a ceruza és az ecset, mint mentorának kezében a kréta.

Tanítójának, aki előzőleg Pesten élt, némi ismeretsége volt arról, hogy az országban alakultak olyan főiskolák (Kecskemét, Nagybánya, Szolnok), ahol a legkiválóbb hazai piktorok azért jöttek össze, hogy a festészet tehetségeseit felkarolják és tudásuk továbbfejlesztésével szolgálják a hazai képzőművészetet a nemzet dicsőségére. A művészetet pártoló tanító úr hóna alá fogva a kis Gyúró rajzait, sebtében felballagott a községi előjárósághoz. Ott előadta, hogy az ő osztályában van egy művésztehetség, akit jó volna taníttatni a szolnoki mesteriskolában, s ehhez kéri nagy megértéssel a magisztrátus anyagi támogatását. Mivel a tanító indítványa megértő lelkekre talált, a 13 esztendő Ruzicskay ösztöndíjasként tagja lehetett a szolnoki festőiskolának. Ezzel a lehetőséggel nyílt meg először az út az ifjú számára a festőművészet világába.

Persze a család másképpen vélekedett a dolgokról, de az is igaz, hogy a sok gátlással terhelt parasztgyermek sem vágyakozott el a szülői háztól, hiszen Szolnokot a világ végének gondolta. Megaztán az édesanya, aki elsőként fabrikált neki ecsetet és a szigorú, de szeretetre méltó édesapa és kitudja még mi ... Így aztán közös egyetértéssel a fiú a szülői háznál maradt, munkája során benne lehetett a paraszti élet sűrűjében, a fény és az árnyék világában, serdülő fejjel átélhette a csupa kisbetűvel írt szegénységet. Ebben a világban egyetlen mestere maradt az ifjoncnak, maga a természet csupa nagybetűvel. Tudásszomját olvasással enyhíti, közben továbbra is nagy vágyakozással rajzol és fest.

Alig több gyermeknél, mikor elsodorja az első világháború. Iszonyatos iskola volt ez számára: az ott látott borzalmak élete végéig maradandó emléket hagytak művészetében is. A lövészárkokban ismerkedik meg néhány nagybányai festővel, közülük is a hozzá legközelebb álló Barát Móric piktórral, aki közbenjárásával lehetőséget szerzett arra, hogy a Nagyváradon éppen szabadságon lévő Ruzicskaynak a fronton hevenyészve papírra vetett műveiből alkalmi kiállítást rendezhessenek.

A háború tüzei elcsitultak, Európában csend lett. A leszerelt, a festészet garádicsán feljebb jutott katona, Ruzicskay György festő újra itthon volt, ismét a családja körében, Szarvason. De most már nemcsak kis környezetét, hanem szülőhelyét is szűknek érzi. Elvágódik, érett fejjel szeretné látni a világot. Vágya teljesül, mert a kiállítás kapcsán megismert nagyváradai jóbarátok lehetővé teszik, hogy új művésztársuk elzarándokolhasson a piktorok Mekkájába, Münchenbe.

Üres zsebbel, kevés német nyelvtudással indult el a kor legjelentősebb képzőművészeti központjába. Akadémiai „belépőjét” egy remekbe sikerült szakállas férfiportré képezte. Elmondani nem lehet azt az érzést, amit a festőművész jelölt átélt akadémiai felvételekor. Ruzicskay Herterich professzorhoz került. A professzor az impresszionizmus híve volt és növendékeit a színek értékelésére és a természet képszerkesztés mesterfogásaira oktatta. Tolmács nélkül a tanár és tanuló viszonya nagyon különleges volt. Érintkezésük rajzzal, színnel, vagy mimikával jutott kifejezésre.

Háromhavi képzés után a tanuló különös produkcióval lepte meg mesterét: egy rajzból és szövegből összeszótt regénnyel, melyben Ámon egyiptomi énekesnő

meséjét nyújtotta át a professzornak (1923). A történet önéletrajzi elemekkel van átszőve. Az Ámon c. képregény bejárta az egész müncheni festőakadémiát. Azok, akik a rajz tudósai voltak, a képregényt tüneménynek tekintették. Szerintük a rajzok már nem a növendék, hanem egy kész mester alkotásai.

Müncheni tartózkodása két jelentős eseménnyel zárult: a festő kivetíti és egyben le is zárja első grafikai modorát, mely finoman és dekoratívan használt kontúrrajz. A másik: fölveti s egyben meg is oldja első festői problémáját – tömeg és mozgás. A Lovas csata, a Levétel a Keresztről és az Utolsó Ítélet ennek a korszaknak a zárókövei.

Új probléma: a szín. Erre pedig számára csakis egyetlen ország adhatott választ: Itália, melynek az első állomása Velence volt.

A színek városában tanulmányozza és csodálja Tintoretto és Tizian remekeit, miközben hasonlóságokat vél felfedezni a két zseniális festő és a festőművészet birodalmában, a felfedezőúton lévő ifjú magyar piktor színakkordjai között. Néhány hónap elteltével irány tovább: következik az örök város, Róma. Itt találkozik Michelangelo remekeivel, melyek közül legnagyobb benyomást az Utolsó Ítélet s a Sixtus-kápolna kompozíciója tett rá.

Ebben az időszakban találkozik össze a Római Amerikai Intézet Igazgatójával, Lipinszkyvel. A lelkes műbarát Ruzicskayt egész galériájával együtt Amerikába szeretné vinni. Az amerikai út csábítja, de haza is vágyódik, szeretné megmutatni az otthoniaknak hová fejlődött. Néhány napi várakozás után megadja választát: hazafelé indul.

Budapestre érkezvén, baloldali érzelme a munkások közé sodorja. Járra a metropolist, annak gyárait, kikötőit, építkezéseit, emberi forgatagát és az ezeket övező szántóföldeket. Aztán csordulásig megrakott élménnyel, félévre visszavonul a világtól és megalkotja szemléletének eleddig legteljesebb szintézisét, a 108 rajzból álló rajz-drámáját, a Szerelemkereső-t (1927). A Szerelemkereső a kor úgyszólván minden megjelenítési lehetőségét tömör egységbe foglalja. Jelbeszéd ez, de szándékosan átlátszó, hogy mindenki megértse: a dantei vízió az elkövetkező végítéletet, egy düledező világ omlását s az új ember, az új rend, teljes szabadság vágyának érkezését jósolja. A sorozat drámai hatását, eleven

erejét Ruzicskay ki is próbálta, amikor Nagyváradon és Budapesten vetítés formájában a közönség elé vitte (1937).

Az ezidőben, a Nemzeti Szalonban rendezett kiállítása, már az újabb, magasabb festői síkon állítja elénk a művészt. Témája: a modern élet, a géppel, villamossággal, gőzturbinákkal, vasúti sínekkel, hidakkal és kültelki nyomorral társult világ. A metropolis zaklatott életének ábrázolásában valahogy zajlik már a kataklizma megérzése is: Vasúti szerencsétlenség – Egymásnak rohanó járművek. Ha tájat festett, beleálmodta a cselekvő, a természetátalakító embert. Nem véletlen, hogy André Salmon híres francia költő és kritikus századunk legjobbjai közé sorolta. Mindezek után mi következhetett, ismét külföld: Párizs, a Szajnapart.

Az 1930-as évek Párizsa már nem jelentette azt a határozott és egyirányú ösztönzést, amit a nagy impresszionisták idején, vagy még a századfordulói magyar „zarándoklatok” éveiben képviselt. A párizsi piktorok is, érthetően számtalan irányban keresték a művészet kibontakozását. Itt Ingres száraz, korrekt rajzvonala hódított, ott Delacroix sértő festőisége hódított, megint mások Picasso ismeretlen dimenziói felé kanyarodtak el és voltak akik a Tahiti-i remetére esküdtek.

A hatalmas világváros – a vakító fények és a pokoli sötétség diszharmóniájának élményében – megmozgatja a művész alkotó fantáziáját. Ráeszmél, hogy párizsi barangolásai során szerzett benyomásoknak a Duna-partján látottak csak utánrengései annak, amit Párizsban teljes nagyságukban, in natura, figyelhetett meg. Itt, a Renault- és Citroën telepek árnyékában látja meg először a munka milliós tömegeit, s itt az „Ékszerész utca” ragyogásában pillantja meg a jelenkor trón nélküli királyait, a pénz igazi fejedelmét.

Párizsból hazajőve, Ruzicskay a világváros nagy tanulságait veszi ceruzahegyre. Egész sorozatot szentel a kenyérért kilincselő munkanélküliségnek. Grafikai művei az Est-lapok hasábjain jelennek meg: Ember és világválság (1932). A grafikai lapok közül jónéhány bejárta az egész világot. A rotációs gépek még ontották utolsó rajzait, a Válság-sorozatának befejező grafikáit, amikor a festő útnak indul Szarvas felé. A világváros modern problémáit már kiismerte – most a falun a sor. Az otthoni embereket is meg akarta figyelni alaposabban, hisz'

szülőhelyét annak idején csak a gyermek szemével nézte. Friss benyomásokat keres: vajon a válság hullámai elérték-e a szarvasi határt.

Ruzicskay előbb csak modelleket keresett a népe között. A földmunkás mozdulatai mozgatták meg először fantáziáját s a szívós fagyökérhez hasonló paraszti izmok (Munkástanulmányok). Később már kevésbé érdekelte a szarvasi nép külsőséges, látható világa. A paraszti koponyában születő gondolat kezdte érdekelni. Az emberekkel való közvetlen kapcsolata, baráti viszonya egy kulturális körré fejlődött. Verseltek, énekeltek, színi előadásokat tartottak. Megalakította a szarvasi Dalkart, melynek művészeti vezetője is lett. Ezt a haladó szellemű egyesületet irányította meghurcoltatásáig. Szigorú parancsra, mint forradalmi gondolatokat magában hordó festőnek távozni kellett Szarvasról.

Még benne élt a „Szarvasi Forradalom” lángja, amikor pesti műtermében munkához látott. Új Ecce Homo-t festett (1932). Ezen a képen az ember, Jézus valóban az ácsmester fia. Sajnos a kép a kiállításon megnevezést, sőt kemény ellenhatást váltott ki, minek következtében a festőnek emigrációba kellett vonulnia. Elindult Ady városa, Nagyvárad felé.

Ruzicskay a vándor, aki megjárta Németország, Itália és Párizs művészeti gócait – úgy érzi – Nagyváradon találja meg az igazi otthont. Rendületlenül dolgozik, műterme zsúfolásig megtelt új képekkel. Új hang megint: realizmus és optimizmus összecsengése. Elfordul a jelentől és jövő emberét vetíti a vászonra. Színeit felerősíti, vonalai markánsabbak lesznek. Több sikeres kiállítását Budapest követi, de rövid idő elteltével innen elvándorol. Fejében és ecsetjeiben már megszületett az új téma: egybefoglalni a sötétben látást a jövő optimizmusával. Ezt a gondolatot valósítja meg a Világosság felé c. rajzsorozata (1936). Irány, Hollandia – Rotterdam.

Hollandiában szép sikereket ért el, különösen Amsterdamban és Utrechtben. Városképei, tengerparti tájai, valamint a biblikus témájú Teremtés-sorozata. Ez utóbbi nagyrésze kinn maradt, műgyűjtők vásárolták meg. A festő telve volt dicsőséggel, örömmel, amikor műtermét vasgárdisták lepték meg és valamennyi fellelhető képét máglyába rakva elégették. Művészbarátai közül néhányan koncentrációs táborba kerültek, mások a bombázás áldozatai lettek. Ezek lesújtó hatására Ruzicskay visszavonul a nyilvánosság elől. Nem állít ki, és nem fogad

senkit a műtermében. Padlása egyre-másra az üldözöttek menedékévé válik. Mégis ecsetet fog, mert tudja, hogy a katonacsizmák ütemes zaja mögött, már kibontakozik a szabadság ezerszínű víziója. Elcsendesedik Európa, a művész elhagyja Hollandiát, irány Magyarország fővárosa, a romba dőlt Budapest.

A művészek vándorúton töltik életük javarészét. Ruzicskay György is végigjárta a nagy zarándokutat: München, Drezda, Berlin – vissza haza -, majd Firenze, Róma, Siena, Arivi, Arezzo -, ismét a hazai táj -, aztán Párizs, Brüsszel, Antwerpen, Utrecht, Rotterdam -, megint a haza – Budapest és Szarvas. Eljutott még Amerikába, Spanyolországba, Romániába is, és talán nyomon sem lehet követni állomáshelyeit. Nem túlzás, ha azt állítjuk, hogy az egész világon megfordult. A világ különböző városaiban aratott sikert rajzaival és festményeivel. A budapesti Nemzeti Galéria 1942-ben mutatta be életművének önálló tárlatát.

A nemzetközi és a hazai művészvilág rangos kitüntetésekben részesítette Ruzicskay Györgyöt, akárcsak a magyar állam.

Egyszer azt mondta a nagy művész: „Az élet rövid, a művészet örök.” Igaza van!

Ruzicskay a háborút követően tovább alkotott. Sok országot bejárva általában Budapest, Párizs és Szarvas között osztotta meg az életét. Szülő városa 1960-ban létesített számára az Erzsébet ligetben egy tágas műteremmel ellátott alkotóházat, amely a mester néprajzi gyűjteményének is helyet adván, kiállításként is rendelkezésre állt az érdeklődőknek.

Ruzicskay György Munkácsy-díjas érdemes művész szinte felbecsülhetetlen értékű képzőművészeti alkotást hagyott maga után. Élete összeforrt a festészettel: Teljes és igaz ember volt. Szinte haláláig dolgozott. 1993. január 31-én hullt ki az ecset a kezéből. A szarvasi Ótemetőben nyugszik kedves hitvese, a mindannyiunk által nagyon kedvelt Etelka néni mellett.

- Szilvássy -

Felhívás

Szarvasért Alapítvány és Szarvas Város Barátainak Köre megkezdte támogatások és adományok gyűjtésének kampányát Gróf Bolza Pál mellszobrának elkészítése és felállítása érdekében.

A mellszobor elkészítésével az Alapítvány Mihály Bernadett szarvasi származású szobrászművészt bízta meg.

Terveink szerint a szobor az arborétum területén, a bejárati fogadóépülettel szemben kerülne elhelyezésre és felavatására 2005-ben, Szarvas Város Napján kerülne sor.

A szobor felállításának költségeit közadakozásból és a Képzőművészeti Alap pályázati lehetőségének segítségével szeretnénk biztosítani, amelyhez a Szarvasért Alapítvány számláján 500.000 Ft már rendelkezésre áll. Ehhez várjuk a további támogatók felajánlásait az alábbi számlaszámra:

OTP Szarvas: 11733058-22015.

Befizetési csekk a Szarvasi Polgármesteri Hivatal portáján rendelkezésre áll, telefonon, faxon, vagy e-mail-en kérésére a csekket postán is eljuttatjuk.

Elérhetőségeink: Szarvasért Alapítvány, 5540 Szarvas, Pf.: 59; fax: 66/312-117, 66/210-063, e-mail: szarvasert@eposta.hu, idezso@szarvasnet.hu, hivatal@szarvas.hu.

Támogatásszervező, pénzgyűjtő kampányunkat az Ökotárs Alapítvány támogatja.

A Lengyel Palota „díszei”

Ha az ember elsétál a Lengyel Palota előtt, az első ránézésre rögtön azt fogja gondolni, ez a Magyar Szocialista Párt szarvasi székháza. Talán ez nem is áll olyan mesze a valóságtól, hiszen már az összes politikai párt – az MSZP kivételével – tudomásul vette, hogy a Lengyel Palota egy közösségi ház és ott

nincs helye a politikának. Elhiszem, nehéz a szakítás szocialista részről, a Lengyel Palota volt a székhelye az MSZMP-nek is, de jó lenne, ha mielőbb belátnák, hogy ennek az épületnek más funkciókat kéne betölteni.

Ha tüzetesebben szemügyre vesszük a Lengyel Palotát, a kiragasztott szocialista matricákon, plakátokon kívül egyéb zavaró jeleket is felfedezhetünk. Az én szememet különösképpen nem bántja egy „Igen Európára” plakát az ablakban, de az épület falán elhelyezett emléktáblák már elgondolkoztatnak.

Városunkban ilyen jellegű táblákkal sajnos több helyen is találkozhatunk: gondoljunk csak az Árpád Hotel falán lévő patkányforradalom (Tanácsköztársaság) „mártírjainak” emléket állító táblára, vagy ott van a Bokréta vendéglőnél egy hasonló szörnyűség. A Lengyel Palota falán elhelyezett „alkotások” talán még ezeken is túltesznek. Kérdem én – és azt hiszem, ezzel nem vagyok egyedül – mit keresnek egy városi középület falán '56 eltipróinak emléktáblái, hogy lehet a szabadságharcot még mindig ellenforradalomként feltüntetni? Nemrég renoválták a Lengyel Palotát és az Árpád Hotelt, többen vártuk, majd biztos a felújítás során lekerülnek végre az oda nem illő elemek. Sajnos nem így történt. A kommunista múlt még mindig ott díszelg a falakon.

Itt viszont nemcsak néhány emléktábláról kell beszélni, ezek önmagukban véve jelentéktelen tényezők. Egyszerűen arról van szó, ha már egyszer leráztuk magunkról a kommunista örökséget (legalábbis sokak szerint), akkor rázzuk le mindenestől. Minden egyes '56-ot ellenforradalomként beállítói tábla, minden egyes közterületen elhelyezett vörös csillag vagy minden egyes Zalka Máté, Néphadsereg, Partizán stb. utca ennek a kommunista örökségnek állít emléket.

Tudtommal a Magyar Szocialista Párt nem azonosul ezzel a kommunista örökséggel. Javaslom, ennek adja tanúbizonyságát is, és vetesse le a Lengyel Palotáról azokat a gyalázatos táblákat.

- *Bencsik Zsolt,*

Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom -

Földesi Zoltán parlamenti interpellációja

Köszönöm a szót, elnök asszony. Tisztelt Miniszter Úr! A munkanélküliség csökkentésére alkalmas fejlesztési, felújítási, különösen infrastrukturális és környezetvédelmi, továbbá az elmaradott térségek felzárkóztatását célzó közfeladatok ellátásának ösztönzésére, valamint az e célra a költségvetésben biztosított pénzügyi keret elosztására történő pályázatot idén a minisztérium, a Foglalkozáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium minden eddiginél korábban, már január 20-án meghirdette. Az idei kiírás jó néhány újdonságot is tartalmaz információim szerint. Ha helyesen számolok, akkor az idén egymilliárd forinttal nagyobb összeg áll rendelkezésre e célra, mint tavaly, tehát összesen négy milliárd forintnyi összeg osztható szét a pályázók között. Tavaly csaknem 10 ezer embernek, 10 ezer munkanélküli embernek sikerült különböző közmunkaprogramokkal segíteni. Az országos program és a hátrányos helyzetű megyék felzárkóztatását célzó közmunkaprogramok mellett részt vettek a közmunkások a Vásárhelyi-terv vízügyi, vízepítési munkáinak előkészítésében és az M3-as, valamint az M30-as autópályák építésében is. Nagyon fontos kérdésről beszélünk, merthogy én azt gondolom, a munkanélküliség, a foglalkoztatás helyzetének alakulása ebben az országban még hosszú távon egy fő kérdés, fő prioritás lesz. Nekem mindig vitám van, amikor a munkanélküliségi ráta és a foglalkoztatás arányáról beszélek, mert igaz, hogy mi már elértük, hogy az EU-átlaga alatt van Magyarországon a munkanélküliségi ráta, de ha csak egy embert is érint, nyilván azt a családot és az életét komolyan befolyásolja. Miniszter úr, konkrét volt a válasza, köszönöm, hogy ezek az információk elhangzottak. A válaszát elfogadom.

(...)

A támogatottak körébe tartoznak a tartósan, legalább hat hónapja munka nélkül maradt munkavállalók, a munkaképes korú, de csak rendszeres szociális segélyben részesülők. Többségük számára, különösen a leghátrányosabb gazdasági térségekben az ilyen, valamint az ehhez hasonló programok jelentik az egyetlen boldogulási esélyt. Békés megye és ezen belül az a térség, ahol én élek, Szarvas, Gyomaendrőd, Kondoros, Békésszentandrás, Csabacsüd, Hunya,

Örménykút, Kardos lakossága, az ottani önkormányzatok minden évben nagy figyelemmel tekintenek ezekre a pályázatokra. Az elmúlt évek, a gazdasági és politikai rendszerváltás megtépázta ezt a vidéket, hiszen számtalan agrárvállalkozás szűnt meg, átalakult, tulajdonosváltás történt, és a könnyűipar, a cipő- és textilipar is nagy vesztese volt az elmúlt évek átalakulásának. Fontos tehát az a közmunka-program, amiről én most kérdezni szeretném Önt. Kérdezném a miniszter urat, hogy milyen tapasztalatai vannak a Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztériumnak a közmunkaprogramokkal kapcsolatban? Kik tudnának pályázni ezekre a programokra? Illetve kérném a Ház, illetve a közvélemény tájékoztatását arról, hogy milyen újdonságokat tartalmazott az idei pályázat. Várom megtisztelő válaszát.

Átadták a Városi Gyógyfürdőt (részlet)

Az eddigi statisztikák szerint, 100 évente avatnak fürdőt Szarvason. A statisztikákat összevetve a várható élettartamunkkal, valamint a jelenlegi korunkkal, azt valószínűsítettük, hogy aligha fordul elő az életünkben még egy ilyen jelentős esemény. Talán ezért, talán másért, minden esetre felszerelkezve egy fényképezőgéppel, elindultunk a 10.30-kor kezdődő megnyitóra.

10 perccel a megnyitó előtt érkezve azt kellett konstatálnunk, hogy a meghívóban közöltektől eltérően, nem a fürdő melletti téren, hanem bent a fürdőben lesz a megnyitó. Kaptunk egy kék színű műanyag „izét”, amit a cipőnkre kellett húzni, hogy az utca porát ne tapicskoljuk szét az új és tiszta metlakin. Némi közelharc árán sikerült bejutni (elég sokan voltak már addigra), és elfoglalni egy „harcálláspontot”, ahonnan reményeink szerint jól látunk majd mindent. Ekkor az ülő helyek már mind foglaltak voltak, így jó hosszú álldogálásra rendezkedtünk be.

Ekkor jött a vendég, aki majd átadja a fürdőt: Orbán Viktor, korábbi miniszterelnök. Még sosem volt módomban ilyen közelről látni őt, így nagyon

meglepett, hogy milyen közvetlen. Kezet fogott az emberekkel, akik mellett elhaladt, többek között egy gyerekkel is, és mosolyogva üdvözölt mindenkit.

Aztán elkezdődött a nagy esemény. Két kislány énekét hallhatta mindenki, de látni csak kevesen látták őket, hiszen a sajtósok tökéletesen takarták őket. Itt volt egy pillanat, amiért nagyon hálás vagyok a korábbi miniszterelnöknek. Ugyanis nagyon furdulta az oldalamat a kíváncsiság, hogy a pálma, ami a díszemelvény mellett áll, vajon igazi-e? Ezzel a gondolatommal nem lehettem egyedül, mert Orbán Viktor is odalépett a növényhez, és megvizsgálta. És ahogyan hozzáért, megremegtek a levelek, ahogyan csak egy igazi növény képes megmozdulni, és mind a ketten konstatálhattuk, hogy valódi. Az sajnos már csak neki adatott meg, hogy a földet is megnézzék, amibe a pálmákat ültették, de elégedett arckifejezésén látható volt, hogy igazi növényeket látunk. Később megtudtuk, hogy ezek a növények az Arborétum ajándékai, és ahogyan a korábbi fürdőben is, most is díszíteni fogják a medencék környékét.

dr. Demeter László

- Szenes -

Nyíregyházi városnap

Nem kedvezett az idő azoknak, akik vasárnap délelőtt Nyíregyháza városnapját ünnepelték. A városalapítás alkalmából a Szarvasról érkező váltófutás résztvevőit azonban az eső sem zavarta abban, hogy időben érkezzenek a Kossuth térre.

Nyíregyháza városnapja május 16-a, ezen a napon érkeztek 1753-ban Nyíregyházára Szarvasról azok a szlovák telepések, akiket Károlyi gróf hívott a településre, hogy benépesítsék a török idők alatt elnéptelenedett helyet. A Petrikovics János vezette betelepülőket két-három éven belül több ezer új városlakó követte. A XVIII. század végére Nyíregyháza lakossága már meghaladta a hétezer főt, és a megye legnagyobb települése lett. Nyíregyháza

hamarosan már mezővárosként működött elsőként az országban az örökváltságot is kifizették a város polgárai. Mondhatjuk, hogy május 16. a városalapítás napja.

A Kossuth téri színpad elé Szarvasról a váltófutás tagjai 11 órára érkeztek. Ezt követően felhangzott a város dala, majd Csabai Lászlóné a hideg szélre és esőre, valamint a futókra tekintettel csak pár mondatos ünnepi beszédet mondott, amelyben hangsúlyozta, hogy a városalapítók példáját követve, az uniós csatlakozás után is sikeres város lehet Nyíregyháza. Ezt követően a város vezetői, Szarvas város képviselői és a váltófutás résztvevői megkoszorúzták a városalapítók szobrát.

A szarvasi szombat délutáni indításnál dr. Gyalog Sándor alpolgármester, Babák Mihály polgármester, dr. Németh Péter, a nyíregyházi Kulturális Bizottság elnöke, Bánszki János, Nyíregyháza Szlovák Kisebbségi Önkormányzatának elnöke, valamint Kiss József veterán atléta mondtak beszédet.

Vasárnap délelőtt Szarvasról Nyíregyházára érkezett Földesi Zoltán országgyűlési képviselő, Kozák Imréné, a Pénzügyi Ellenőrző Bizottság elnöke, valamint dr. Bagi László, önkormányzati képviselő. Ünnepi beszédet Babák Mihály polgármester megbízásából Földesi Zoltán mondott. A kulturális gálaműsorban fellépett a Szarvasi Rezesbanda és a Szarvas Band. Az előző számunkban már ismertetett szarvasi csapatot Szirony Pál, sportlétesítményeink vezetője kísérte.

Samu bácsi is elment!

Mindenkinek leperreg egyszer életében homokórája, amit a természet kinek-kinek másként mér. Véget ért egy hosszú, göröngyös életút, amibe belefért a II. világháború, a Don-kanyar és a hadifogság nehéz évei is. Hozzá kegyes volt a sors – sokakkal ellentétben – mert hazavezérelte és megadta Neki a hosszú életet.

Csendben elment 2004. április 15-én, életének 92. évében Darida Sámuel ny. kocsigyártó mester, egykori labdarúgó játékvezető.

Egyszerű dolgos iparos családban született, korán megtapasztalta a küzdelmet. Szarvason végezte el az Evangélikus Népiskolát, majd szakmát tanult, mellette az akkor kötelező Iparos Tanonc Iskolába járt. Sokoldalú famunkás volt, kitanult több szakmát: kocsigyártó, bognár, kaptafakészítő, kádáros kisiparos volt. Házasságot kötött Karlinszki Rózával, gyermekük nem volt. Hosszú időn át magánkisiparosként dolgozott. Sokoldalú felkészültsége mindig biztosította számára a tisztességes, de szerény megélhetést. Később az 1960-as évek elejétől az Örménykúti Termelőszövetkezetben dolgozott egészen nyugdíjazásáig.

Bekapcsolódott a társadalmi életbe. Tagja volt a Hadirokkantak Egyesületének és a Szarvasi Sakk Klubnak, ahova szívesen járt esténként szabadidejében és versenyzőként éveken át szerepelt a város csapatában. Később elvégezte a „versenyvezetői” tanfolyamot és ilyen minőségében közreműködött helyi sakkversenyek rendezésében és levezetésében. Egészen fiatal korában próbálkozott az atlétikával, de „igazi szerelme” a labdarúgás volt. Játszott a Szarvasi Turul SC, Szarvasi Bocskai SC és végül a Jászberényi Lehel SC labdarúgó együttesben is. Nem volt neves játékos, de a lelkes, megbízható sportemberre mindig lehetett számítani. Az aktív sportolást abbahagyva sem szakadt el kedvenc sportjától, játékvezetői vizsgát tett. Főleg alsóbb osztályú mérkőzéseket vezetett, de tagja volt az NB III keretének is. Esőben, sárban is mindig lehetett rá számítani 1949-1986-ig. Közel 35 éven át 1752 mérkőzést vezetett, jellemzően precizitására mérkőzéseiről pontos nyilvántartást vezetett. Visszavonulása után is a szarvasi labdarúgó mérkőzések ismert jellegzetes alakja volt, szinte élete utolsó hónapjáig. Az „Arany síp” tulajdonosa, a Szarvas Sportjáért Emlékérem birtokosa. A Parlamentben 1992-ben vehette át az Eszterházy Miksa Emlékérmét. A Békés Megye Sportjáért elismerést 1994-ben kapta meg.

Megírta „Életem története” című könyvét, amiből megismerheti a szélesebb nyilvánosság viszontagságos élettörténetét. Életleírása 1999-ben jelent meg.

Élete alkonyán egyedül élt, mindvégig érdeklődő maradt, hiányozni fog ezentúl a Városi Könyvtárból. Nem volt elhagyatott, mert unokaöccse, Darida István és

családja látta el. Katalin asszony naponta felkereste, vérnyomást mért és ha kellett, gyógyszerrel is ellátta.

Szarvason kísérték utolsó útjára rokonai és ismerőseinek népes tábora 2004. április 20-án a Szarvasi Evangélikus Ótemetőben. Legyen békés pihenése!

- Molnár László -

A Baráti Kör kitüntetettjei

Mint ismeretes Szarvas Város Barátainak Köre szombaton rendezte hagyományos farsangi bálját az Árpád Szálló Dísztermében. A nap délelőttjén a bálát a közgyűlés előzte meg, melyet a Fő Téri Általános Iskola Dísztermében tartottak. Bár a kitüntetések egy részének átadására magán a bálon került sor, már itt a közgyűlésen ismertette Uhljár Zita ügyvezető elnök a kitüntetettek névsorát.

Posztumusz Emlékplakettet kapott Kékesi László bélyegtervező, grafikusművész csaknem 800 hazai és külföldi bélyeg atyja, aki számtalan alkotásával támogatta a Baráti Kör munkáját, ő terezte a Baráti Kör emblémáját is, amely ma a Kör pecsétje, illetve az 1983-ban felállított emlékoszlopon látható. Bronz fokozatú Emlékplakettet kapott Molnár Zoltán nyugalmazott gimnáziumi tanár a környezet védelmében tett munkásságáért, Bödi Jánosné a Kör életének folyamatos támogatásáért, Kovácsné Mórocz Mária képzőművész, Kasuba József a Szarvasi Cigány Kisebbségi Önkormányzat elnökhelyettese, Újlaki Lajos a Baráti Kör pesti csoportjának volt vezetőségi tagja idegenforgalmi szervező munkájáért, valamint ifj. Dankó Ervin a Cervinus Rádió 8 évi működtetéséért. Az ifjak közül elismerésben részesült a Blue-Gym aerobic csoport a mozgáskultúrában elért kimagasló eredményeikért, Rainer Flóra a TSF főiskolai hallgatója az országos rendezvények szervezésében végzett munkájáért, és nem utolsósorban Tusjak Ágnes a Vajda Péter Gimnázium volt diákja az országos

versenyeken elért kimagasló képzőművészeti eredményeiért. A mostani közgyűlést a megszokott napirendek mellett több dolog is színesítette, így például nagy sikert aratott a Lengyel Albertné által vezényelt Szarvasi Kamarakórus kedves műsora a tanácskozás előtt, valamint Babák Mihály polgármester szíves invitálása a közgyűlésen megjelentek számára a városi fürdő megtekintésére. A közgyűlésen felszólalók egésze elismerését fejezte ki a város fejlődéséért a városvezetés irányába. A szarvasi és budapesti csoportok munkáját összehasonlítva elhangzott, hogy a 88 fős budapesti csoport hónapról hónapra minimum 50 %-os arányban jelenik meg a Stefánia úti tisztiházban. Az aktivitás nagyrészt Takács Miklós budapesti csoportelnök áldozatos szervezőmunkájának köszönhetően. (A mostani közgyűlésen a több mint 400 fős tagságból Szarvason 47-en jelentek meg.) Szintén a közgyűlésen mutatta be Mihaleczné Kovács Mária a Szarvasért Alapítvány Kuratóriumi elnöke azt a kisplasztikát, amelyet várhatóan az Év Emberének ítélnék oda az idei Város Napja alkalmából. Mint a dr. Dezső István Baráti Köri elnök beszámolójában és a kiegészítőkből is kitűnt, a Baráti Kör az idén is jelen lesz minden sátoros ünnepen, és nagy erővel készül az immáron Körös Napokra keresztelt város Napi ünnepegsorozat megrendezésére.

- Szenes -

In Memoriam

Dr. Gyalog Sándor 1954-2004

Dr. Gyalog Sándor halálhíre csütörtök reggelre mélyen megrendítette Szarvas város lakosságát. Annál is inkább, mert az itt lakók széles köreiből köztisztviselőként álló alpolgármester november 2-án ünnepelte 50. születésnapját.

Barátaikhoz intézett levelében így vallott erről: „Az ember életében vannak olyan állomások, amelyek megállásra, elgondolkodásra és visszapillantásra készítetnek.”

Még senki sem sejtette, mi következik. Egy megfordíthatatlan pillanat a Szarvas – Orosháza országúton, és se vád, se dac a végzet ellen. Bevégeztetett.

Ma még nem is sejthető az a felmérhetetlen úr, amely halálával támadt a Körös-parti város, Békés megye és a határainkon túl élő magyarság életében.

Karizmatikus egyénisége, tettekézsége és széleskörű munkássága számtalan módon átszötte és meghatározta Szarvas mindennapjait. A város társadalmi, gazdasági, kulturális közéletének mértékadó egyénisége volt.

A Felvidékről kitelepített család gyermekeként született Tótkomlóson. Kemény munkával töltött évek folytatásaként Szegeden szerzett jogi, majd a későbbiekben Budapesten jogász-közgazdász oklevelet. A rendszerváltás emberpróbáló időszakában 1991-1996-ig Szarvas város jegyzőjeként dolgozott. 1998-tól pedig alpolgármesterként szolgálta választópolgárait, egyéni választókerületében, Középhalmon és Rózsáson minden időben a legnagyobb alázattal képviselve az ott élők érdekeit.

Számtalan társadalmi megbízatásnak és felkérésnek tett eleget. Alapító tagja volt a Szarvasi Hagyományőrző Közalapítványnak, első elnöke a Szarvasi Történelmi Emlékút Közalapítványnak. Fontos szerepet vállalt a Békés Megyei Kereskedelmi és Iparkamara életében, amikor 1999-től a kamarák mellett működő békéltető testület elnöke lett. Jelentős tevékenységet vállalt a város gazdaságának fellendítésében. 1992-1995-ig tagja volt a GALLICOOP Rt. Igazgatóságának, 1996-tól a BAREX Kft. ügyvezető igazgatójaként több mint száz embernek adott munkát.

Származása lévén mély elkötelezettje volt a határon túli magyarság ügyének. Mindig és minden időben következetesen kiállt az Erdélyben, Kárpátalján, a Vajdaságban és a Felvidéken élők mellett. Rajongással szeretett családján túl a testvérvárosi közösségeket is családjának tekintette.

Szarvas város közössége fájdalommal gyászolja alpolgármesterét, emlékét megőrzi.

Szarvas Város Önkormányzata Képviselőtestülete nevében

- Babák Mihály,
polgármester -

Köszöntik a mozgáskorlátozottak

A Mozgáskorlátozottak Szarvasi Egyesülete hálás szívvel köszöni meg az adományozóknak, hogy a 2003. évi karácsonyi ünnepségükhöz jó szívvel adott adományaikkal járultak hozzá.

Köszönjük a Polgármesteri Hivatalnak az 50 darab karácsonyfát, a tőlük és a Békés Megyei Önkormányzat Szociális Alapítványától az ünnepség megrendezéséhez pályázaton nyert támogatásokat. Nem utolsó sorban köszönjük meg a következő vállalatok, vállalkozók és személyek pénzbeli és tárgyi adományait. Babák Mihály polgármester és Földesi Zoltán országgyűlési képviselők, Alternatív Bt., Szarvas Város Baráti Köre, Alföld Hús Rt., Rózsási Állattenyésztési Kft., Mezőgazdasági Kutató-Fejlesztő Kht., KOMÉP Városgazdálkodási Kft., Szarvasi Vas- Fémipari Rt., Agrimil Rt., Geomárk Kft., Integrál Építő Rt., Kató Fotó Optika, Kertért Kertészeti Áruháza, Penta Drink Rt., Plasto Ball Rt., Pioneer Hi-Bred Rt., Pelikán és Szirony Patikák, Rágyi és Társai Bt., Szarvasi Cipó Kft., Szarvas-Coop Rt., Szarvas-Fish Kft., Club 44, Primó Pizza, Mézfeldolgozó Kft., Halászati és Öntözési Kutatóintézet, Vadászkiert Vendéglő, Jager Söröző Kft., Gallicoop Pulykafeldolgozó Rt., Young Hús Kft., Goldfood Kft., Jelenker Bt., Megyik Bt., Furár Mihály vállalkozó, Lizonné Furár Zsuzsanna vállalkozó, Stelkovics Géza vállalkozó, Lehoczki Mihály vállalkozó, Valencsik Mihály vállalkozó, Work Metál Kft., Conáta Bt., Fazekas László vállalkozó, Guard Vagyonvédelmi Kft., Mozgáskorlátozottak Békésszentandrásai Egyesülete, valamint az egyesületünk helyi csoportjának tagjai által nyújtott adományait.

Egyesületünk vezetősége a 2500 fős tagság nevében is Szarvas Város és a vonzáskörzetébe tartozó nagyközségek Önkormányzati Hivatalainak és valamennyi egészséges és hátrányos helyzetű egészségkárosodott állampolgárnak kívánja, hogy a 2004-es esztendő Istentől megáldott javuló egészségben, békességben, szeretetben és sikerekben gazdagon, szeretett városunk érdekében kifejtett, vitáktól mentes, közös munkában teljen. Kívánjuk, hogy az EU-csatlakozásnak mindenki csak az előnyeit élvezze.

Végezetül egyesületünk megköszöni minden adózó állampolgárnak, hogy a múlt évben adója 1 százalékaival támogatta egyesületünk működését. Kérjük az idejében adóbevalláskor is jószívvvel ajánlják egyesületünknek az 1 százalékot. Adószámunk: 19052 380-1-04.

Előre is köszönjük támogatásukat.

- Dr. Uj Sándor,
egyesületi elnök -

**HELYTÖRTÉNETI ÍRÁSOK
2005**

Tartalomjegyzék

Köszöntjük a 80 éves dr. Szilvássy Lászlót!

Egy szociális érzékenységű szarvasi gróf: Bolza Géza

III. Lovas Világtalálkozó Szarvas, 2005. július 21-24. Erzsébet-liget, Sportpálya

Janics Natasa Szarvason Kajak-kenu

Gyóni Géza Sopronból is hazavágyott

Tarlózás Szarvason

Köszöntjük a 80 éves dr. Szilvássy Lászlót!

Szeptember 25-én ünnepelte 80. születésnapját dr. Szilvássy László. A jeles szerzőt egyik legnépszerűbb könyve, a „Helytörténeti ez meg az Szarvasról” részletével köszönti a Szarvasi 7 Szerkesztősége...

Szarvasi morzsák az 1905. esztendőből

Rövid hírben arról tudósított a Szarvasi Hírlap, hogy az Ótemplom tornyában elhelyezett tűzjelző telefont városunkban világos nappal ismeretlen tettesek ellopták. Így folytatja: hamarosan megéljük, hogy a toronyőrök feje felől ellopják a nagyharangot, és erről a toronyőrök mit sem fognak tudni.

Más: Az Erzsébet ligeti vendéglő, a KIOSzK, Pesti Lajos kezelésében húsvétra megnyílt. Ígérte a bérlő, hogy ebben az évben is oda fog hatni, hogy a közönség szolid árak mellett pontos kiszolgálásban részesüljön. – A KIOSzK díszes kivilágítást kapott, mivel az eddigi petróleum lámpát csinos acetilén lámpa váltotta fel. Ehhez az eseményhez tartozik, hogy a ligetben új tekepálya is létesült.

Más: Hosszú vajúdas után folytatták az ártézi kutak fúrását. (Az előző nagy kút a Piac téren már üzemelt.) Az 1905. évre tervezett 4 kút közül az első a Jókai utcában létesült. A kútfúrasi munkálatokat Popják György helybeli építésvállalkozó irányította és végezte. Egy-egy kút üzembeállítása kb. 6 hetet vett igénybe.

Más: Községünk előljárósága, hogy az Erzsébet ligeti tartózkodást kellemesebbé tegye, tavasszal 50 új támlás padot helyezett el a liget különböző részein. Az előljáróságnak ez a célszerű intézkedése nagy tetszést váltott ki a lakosság részéről.

Más: Terv szerint tavasszal hozzá kellett volna kezdeni az új gimnázium (a mai Óvóképző főépülete) építéséhez. Mocsányi Károly vállalkozó az építési szerződés létrejötte után az itteni építő munkásokkal érintkezésbe is lépett, hogy az építkezés megkezdődhessen. Ámde a munkások és a vállalkozó között egyezség nem jött létre, így a munkálatok megkezdése hétről-hétre kitolódott. Mocsán megunván a hosszas és reánézve fölöttébb káros alkudozást, Lipót megyéből hozott be munkásokat s azokkal május 9-én az építkezést megkezdte. Az itteni építőmunkások látván a helyzet komolyságát, nem akarták megengedni az

építkezés megkezdését azzal, hogy rendkívül sérti az ő érdeküket. Ezért a járási főszolgabíróhoz fordultak vélt joguk orvoslása végett. Erre járásunk erélyes főszolgabírója dr. Wiland Sándor a békétlenkedőket felvilágosította, hogy a vállalkozónak joga van idegen munkásokkal dolgoztatni, mert az idevalók oly magas munkabért kérnek, amelyeket megadni lehetetlen és egyben ajánlotta nekik, hogy mérsékeljék igényüket, s akkor mindig kapnak munkát.

E nyilatkozat után a munkások józanabb része hajlott is a szóra és munkába állott azon egyszeri igazságnál fogva, hogy „a valaminél kisebb is mindig több a semminél.”

A tudósítás ezzel fejeződik be: „Hisszük, hogy azok a magas igényű, sokat beszélni, lassan dolgozni s jól élni szerető s a helybeli bérharcot szítók is befogják látni azt, hogy ha igényeiket mérséklék, akkor a most folyamatban lévő építkezésnél szépen kereshetnek – csak dolgozni akarjanak.”

Más: A magyar kir. földművelésügyi minisztérium Kiszely György szarvasi lakos, gazdasági munkás részére 100 korona jutalomdíjat utalványozott, amelyet dr. Wiland Sándor járási főszolgabíró a község tanácsstermében az előljáróság a képviselőtestület jelenlétében adott át a kitüntetettnek az ezt tanúsító oklevéllel együtt.

Más: Dr. Kontúr Béla helybeli földbirtokos, volt ezredorvos május 22-én hajnalban B. pesten, Német utcai lakásán főbe lőtte magát. A hadseregben elismert orvos volt, szerették ott és a polgári életben egyaránt. Elmés ember lévén, irodalommal is foglalkozott. De túlzó különködései miatt itt-ott több kellemetlen afférja keletkezett és így egyre inkább meghasonlott, noha nagy vagyona különben gondtalan, kellemes életet biztosíthatott volna számára.

Dr. Kontúr Béla Szarvason született és itt járt iskolába. Apja József, nyugalmazott járásbíró általánosan becsült férfiú volt. Fia az orvosi fakultást jelesen végezte s innen ment a katonai pályára az Olmützben szolgált, aztán Budapestre került a helyőrségi kórházba. Megnősült és felségül vette Cznetter Ilonát, egy földbirtokos fiatal leányát. Egy gyermekük született Noémi, aki apja halálakor 11 éves volt.

Dr. Kontúr a viharos előzmények után meglehetősen csendes életet élt. Később azonban már egyre inkább duhajkodásra adta a fejét. A zajos fiatalkor és

a folytonos italozás megbosszulta magát: veszedelmes idegbaj vett rajta erőt. Nagyon valószínű, hogy öngyilkosságát is ebbéli félelmében követte el – félt, hogy elmebeteg lesz.

Az ominózus napon későn éjszaka tért haza és nyomban a hálósobájába ment. Reggel gazdaasszonya fel akarta költetni, ezért benyitott a szobába, ahol megrémülve látta, hogy Kontúr dr. az ágy előtt félig felöltözve, nagy vértócsában holtan fekszik. Öngyilkosságának okáról búcsúlevelet nem hagyott. Holttestét Szarvasra hozták, ahol a családi sírboltban helyezték örök nyugalomra. (Kontúr főszolgabíró kúriája 1930-tól állami elemi iskola volt. Ma annak a saroképületnek a helyén a Polgármesteri Hivatal található.)

Más: A helyi sajtó több ízben elismerését fejezte ki előljárásgunknak az utcák fásítása kapcsán. Most viszont elmarasztalja, mert bár egyes utcákra, köztük a kir. járásbírószám elé szép növésű piramis akácfákat ültettek, ápolásukról viszont senki sem gondoskodik. Ezért lettek a buja fűvel benőtt közutak az éhen kószáló tehének legelői. Közben kárt is okoznak, mert azon túl, hogy a fákat megrágnak, ki is törnek, sőt ürülékükkel a járdát is beszennyezik. Sajnálatosnak tartja a cikkíró, hogy a tisztviselő urak mindezt figyelmen kívül hagyják és nem kezdeményezik az áldatlan állapot kedvező irányú megváltoztatását.

Más: A dr. Mázor Elemér igazgatása alatt álló új rézfúvós zenekar az Árpád-vendéglő kerthelyiségében, a volt Károlyi kertben térzenét tartott. A szarvasi első magyar zenekar debutálására igen sokan voltak kíváncsiak, ezért a kert zsúfolásig megtelt hallgatósággal. A műsorban 12 mű szerepelt, melyeknek többsége cseh és német darab volt. A nagytetszést kiváltó műsort csupán egy dolog miatt marasztalták el, és pedig azért, mert a zenekar nem a nevének („magyar zenekar”) megfelelően állította össze a műsort. Ugyanis az érdeklődők magyar zeneszerzők műveit szerették volna többségében hallani. (A Károlyi-kertben a múlt század végén is volt térzene, vonós hangszerekkel. Többek között itt játszott a községünk közkedvelt Rác Pépi és zenekara is.)

Egy szociális érzékenységű szarvasi gróf: Bolza Géza

Gróf Bolza Géza (gr. Bolza Pál fivére) 1857. augusztus 27-én Szarvason született. Szülei gr. Bolza Péter és gr. Tige Mária. Középiskolai tanulmányait részben a pozsonyi, részben a budapesti piaristáknál végezte, ahonnan katonaiskolába ment és a 4. honvédhuszárezrednél teljesített katonai szolgálatot. Főhadnagyi ranggal vált meg a honvédségtől és jött haza Szarvasra, ahol földbirtokán gazdálkodott élete végéig.

Kedves behízelt modora, főúri gögtől mentes, mindenkivel közvetlen egyénisége, jótékonykodó szíve révén már fiatal korában a legkedveltebb lakosok egyike lett. Nem volt olyan közintézmény, egyesület, egyesület, amelynek ne lett volna vezetőségi tagja, s támogatója. Békés megye törvényhatóságának, a község képviselőtestületének évtizedeken át volt tagja, de a közoktatás és az egyház is sokat köszönhetett áldott lelkületének. Ő létesítette 1892-ben a Szarvasi Önkéntes Tűzoltó Egyesületet, s lett parancsnoka. Később megalkotta az első Békés vármegyei Tűzoltó Szövetséget. Az országgyűlésnek egy cikluson át szarvasi képviselője volt, majd a főrendiháznak lett örökös tagja. A király Lipótrend lovagkeresztjével tüntetette ki. A román megszállás alatt (1919-1920) prefektusnak nevezték ki, de ő a megbízatást hazafias magyarságára hivatkozva visszautasította.

1885-ben megnősült, hitvese br. Bánhidya Mária lett. Rövidéletű házasságából két gyermeke született: leány és fiú. Közülük csak a fiú, Alfonz maradt meg. Br. Szeniczey Ilonával kötött újabb házasságát szintén két gyermekkel (Klára, Mária) áldotta meg a Mindenható. Miután másodszor is megözvegyült, a három gyermeket az apának kellett neveltetnie.

Bolza Géza mint emelkedett szellemű, kulturált férfiú minden kulturális megmozdulást melegen felkarolt. A halásztelki régészeti őstelep feltárásával jelentős értékeket juttatott a Nemzeti Múzeumnak. A háború után a kormányzó felhívására először ő tett eleget az egész országban azzal, hogy a vitézi rendnek 27 hold földet ajánlott fel.

Meglátogatták őt Szarvason József főherceg, gr. Tisza István, sőt vitéz Nagybányai Horthy Miklós Magyarország kormányzója is. Jeles vendégeinek emlékét kastélyában emléktáblán örökítette meg.

Közvetlenségénél csak nemes szíve és áldott lelke volt nagyobb. Vagyonának jövedelmét állandóan a szegény sorsú emberek között osztotta szét. Szociális és humánus gondolkodását, keresztényi lelkületét mi sem bizonyítja jobban, mint hogy kondorosi birtokának nagy részét nagy kedvezménnyel a szegény sorsú parasztnak adta bérbe, sőt gazdálkodásuk irányítását is elvállalta.

Ruházatában, étkezésében egyszerű volt. Többnyire gyalog közlekedett a községben, hogy minél több emberrel találkozhasson, beszélgethessen. A kalapemelésben alig lehetett megelőzni. Demokratikus gondolkodása leginkább a munkásai közötti magatartásában tűnt ki.

A román megszállás sok szarvasi ember lelki nyugalmát zavarta meg és lett egy-egy esemény kapcsán örökre szomorú emlék. Ilyen volt pl. Bolza Géza gróf családi drámája – 1919 őszén. A történet azzal kezdődött, hogy a románok bevonulásakor tíz román tiszt a grófi kastély emeletén szállásoltatta el magát, ahol állandó dáridózás folyt a kastély női alkalmazottaival. Néha – elkerülhetetlenül – csatlakozott a mulatozó társasághoz a gróf Mária (Minka) nevű, igen helyes leánya is. Így került kapcsolatba az egyik ott lakó tiszttel, Galgóczy Sándor főhadnaggyal. A kialakult nagy szerelemből úgy látott kiutat a főhadnagy, ha megkéri a grófkisasszony kezét. Ezt az apa azzal utasította vissza: „szó sem lehet róla!” E szigorú utasító válasz után radikális megoldásra kényszerült a „lovag”. Néhány nap múlva – éjnek idején – hintón megszöktette a szíve párját a főhadnagy. Olyan csendesen történt mindez, hogy Mária távozásával csak a vele egy szobában tartózkodó Lord nevű farkaskutya szerzett tudomást és adta csaholásával tudtára a benn tartózkodóknak Mária szökését. Mire a gróf úr erről értesült, a hintó már túl jutott Szarvason, a kutya pedig örökre eltűnt. A leányszobában egy levél hevert: „Drága jó Papikám! Megyek a boldogságom után! Ne haragudj rám! Bocsáss meg nekem! Szerető leányod Minka!” A levél elolvasása után a gróf rosszul lett és hosszabb időre ágynak dőlt.

Mária az apja élete során soha nem tért többé vissza. 1994. októberében megjelent a Bolza gróf előtt egy őszes hajú román tábormok és közölte, hogy

Temesváron él feleségével Minkával, kilenc gyermekével és unokaival. A történetekből adódó lelki megrázkódtatást az apa soha sem heverte ki.

Kastélya a Körös-folyónak (ma: Holt-Körös) azon partrészén épült, ahol előzőleg a községháza közel egy évszázadig volt. Az emeletes, késői klasszicista és korai eklektikus stílus jegyeket mutató objektuma 1870-71. évben létesült.

A kastélyt 1944-ben gettónak használták, volt gettó kórház is. Az igen szép épületből később bölcsőde és napközi otthon lett. Ezt követően a szarvasi Középfokú Gazdasági Tanintézet használatába került oktatási és tanári lakás céljára. Majd pedig a már meglehetősen elhasználódott, pusztuló kastélyt 1964-ben bontották le, s helyén létesítették a ma is látható Mezőgazdasági Főiskolai Kart, illetve annak egy részét. – Megj.: Igen nagy hiba: a gyönyörű kastély eltűnésével(!) mintha volt lakójának emléke is feledésbe merülne.

Gróf Bolza Géza 1936. nov. 15-én, 79 éves korában halt meg. Nyughelye a Bolza-mauzóleumban, a szarvasi Ótemetőben van.

- Szilvássy -

III. Lovas Világtalálkozó

Szarvas, 2005. július 21-24. Erzsébet-liget, Sportpálya

A főváros egykori virágzó lovaséletéről legendák szólnak: az 1827-től létező, gróf Széchenyi István eszmei örökségét tovább mentő, hagyományok tiszteletét megőrző galoppversenyeket 1925-től rendeznek Budapest szívében.

A Kincsem Park egyedülálló adottságai, ősparkja, történelmi lelátói az 1900-as évek elejére repítik a látogatót. A századelő országos mezőgazdasági vásárai a legrangosabb sport- és tenyészbemutatóknak adtak otthont, bemutatkoztak az ország nagy múltú ménésbirtokai. A háború előtti katonai lovasképzés központja azóta is pótolhatatlan szakemberekkel gazdagította a hazai lovasszakmát, mint például – a teljesség igénye nélkül: Hazslinszky Géza, Hanthy László, Magyar

Imre. A húszas években megalakult Királyi Lovagló Bajtő és Oktató Intézetben. Bécsben kiképzett tanárok oktattak, olimpiai részvételre készítették fel lovasaikat.

Az 1932-ben létrejött Királyi Spanyol Lovasiskola bemutatói a bécsi mesterek elismerését is kivívták, míg a szintén ebben az időszakban működő királyi huszártestőrség a hagyományok ápolásának pillére volt a nehéz háborús időkben is. A háború vihara Budapest és az egész ország lovaséletét felperzselte, az ezt követő évtizedek politikája pedig nem segítette a mély sebek gyógyulását. Ennek ellenére a főváros lovas-értelemben vett központi szerepe máig – és egyre inkább – érezhető a nagy múltú Nemzeti Lovarda (Tattersan) a múlt század közepe óta megszakítás nélkül működik, ahol az új generációk tehetséges lovasainak oktatása folyik, valamint rangos nemzeti és nemzetközi versenyek zajlanak. Budapesten található több, országos jelentőségű lovasszervezet központja, és egyre több budapesti polgár fedezi fel a lovaglás örömét, a lovashagyományok nemzeti értékét és szépségét. Budapesti székhelyű többek között a Történelmi Lovastúra Egyesület is, akik sok hazai és külföldi programjukkal szereztek megbecsülést és elismerést a fővárosnak.

A lovasküldöttség vezetője:

Fodor Ferenc

Janics Natasa Szarvason

Kajak-kenu

Hétvégén tartotta évértékelő összejevetelét a Szarvasi Kajak-Kenu Vízisport és Szabadidős Club. A megjelenteket Dobruczki Zsolt elnök köszöntötte, majd az edzők értékelték a 2004-es évet és a legjobban szereplő versenyzők jutalmazására került sor.

Az est színvonalát emelte, hogy a Club meghívását elfogadva megjelent Angyal Zoltán szövetségi kapitány kíséretében Janics Natasa kétszeres olimpiai bajnok.

Az olimpiai bajnokkal exkluzív interjút készítettünk, akit nehéz volt kivonni az autogram kérések gyűjűjéből.

- *Hogyan lett kajakos?*

- Hagyomány a családban ez a sportág. Édesapám többszörös világbajnok és jugoszláv bajnok volt, édesanyám horvát bajnok és a két fiútestvérem is kajakozik. Én 6 évesen kezdtem, de apukám (első edzőm) rájött, hogy gyenge vagyok és abbahagytam. Iskolában tornáztam, kézilabdáztam, atletizáltam. 12 éves koromban visszatértem a kajakhoz és 16 éves koromban úgy éreztem, hogy lesz belőlem valaki. 17 évesen már mindent tudtam a kajakról, utána már csak a technikával foglalkoztam. Édesapám volt az edzőm és volt olyan, hogy 40 kilométert eveztem. Ő jött mögöttem a farvizemen és állandóan azt mondta, mit hogyan csináljak.

- *Mióta van Magyarországon?*

- Többször voltam itt versenyen, aztán 1999-ben Szolnokon voltunk edzőtáborban az Elit Kajak-Kenu Klubommal és itt találkoztam Fábiánné Rozsnyói Katalinnal és pár hetet nála edzettem. Ennek lett az eredménye, hogy 2000-ben a szülői olimpián (K-1500 m) negyedik lettem Jugoszlávia színeiben. 2001-ben átigazoltam a DÉMÁSZ Szegedhez és Magyarországon edzettem ezután. Még ebben az évben Jugoszláviában résztvettem egy nemzetközi versenyen és a Nemzetközi Szövetség nem engedélyezte a magyar színekben való versenyzést. Így egy évet ki kellett hagynom. 2002 és 2003-ban nagyon keményen edzettem, összeszedtem magam, jól felkészültem. 2002-ben a VB-n már indultam és K-4200 méteren első lett a négyes. 2003-ban a VB-n a K-4 1000 méteren ugyancsak elsőkké lettünk. Ennek ellenére nem éreztem olyan jól magam a négyesben.

- *Hogyan jutott az olimpiára?*

- A VB után mindig a soron következő edzésre készültem, akár futás, akár erőnléti volt, mindig a maximumot teljesítettem, betartottam minden edzői utasítást. A technika tökéletes elsajátítására törekedtem. A 2004-es szolnoki válogatón ha pár centivel is, de megelőztem Kovács Katit és jogot szereztem az

EB-n való indulásra K-1 500 méteren és győztem. Szóltattak a rajthoz, én felkaptam a hajómat és elindultam, de a lapátot a parton hagytam, úgy kiabált utánam a gyúró: „Natasa, vidd a lapátot is!” Nagy nevetés volt, én szégyelltem magam. A rajtom sem sikerült, azt is elrontottam, de a vége jó lett: első lettem. 2004. januárjában megkaptam a nagyon várt magyar állampolgárságot. A poznani versenyen arról is értesültem, hogy a NOB engedélyezte indulásomat az olimpián magyar színekben. Ezt követően csak Athénra készültem minden erőmmel. A felkészülés úgy éreztem, jól sikerült, mert K-1500-on és Kovács Katival K-2500 méteren jók voltunk. A kiutazás előtt az olimpián büszke lettem volna minden eredményre. Aztán biztos mindenki látta, hogy aranyéremmel a nyakamban sítottam. Nagyon szép volt minden és büszke voltam, hogy győztem.

- *Most hol készül?*

- A DÉMÁSZ versenyzője vagyok és néhány hónapos pihenés után megkezdődött a felkészülés Kati néni irányításával a Ráthkay SE-nél a Római parton. Futás, úszás és kondícióedzés szerepel a programban. Várjuk már a vízreszállást, a 2005. évi versenyeket, és azokon a jó szereplést – fejezte be nyilatkozatát a nagyon szimpatikus kétszeres olimpiai bajnok.

- Ny. M. -

Gyóni Géza Sopronból is hazavágyott

Gyóni Géza, a krasznajarszki temető nagy elpihentje és Szarvas örökké elválaszthatatlanok lesznek egymástól. Kisdiákkorára való visszaemlékezés búvkörében maga Gyóni Géza vallja, hogy Szarvas élete végéig „az ifjúság fehér városa” lesz a számára. Néhai való jó Mayer Géza újságíró, az Ordenburger Zeitung egykori munkatársa, aki 1910-ben együtt dolgozott Gyóni Gézával a Soproni Napló szerkesztőségében, mesélte, hogy egy szeszvirágos hajnalon órák hosszat Szarvasról beszélt neki az akkor hírre kapó druzsája.

- Az egyik hátulsó utcai „Buchenschank”-ban (poncikter borkimérésben) borozgattunk. Bizony már bennünk volt egy-két liter. Olyan állapotban voltunk, amikor az embernek már nincs kedve nótázni és búsulás felé hajlik a hamar megcsappanó kedv. Vannak, akiket a régi szép emlékek bolygatnak meg ilyenkor. Gyóni Géza különösen nagy hajlandóságot mutatott erre, ha ivott.

Aznap hajnalban is észrevettem, hogy valamin rágódik. A kezében lévő ceruzával az asztalon firkált, mindig ugyanazt a szót írta le: „Ancsurka”. Aztán hirtelen hozzám fordult:

- Tudod-e, hogy ki volt Ancsurka?

- ?

- Persze, te nem tudhatod, hisz’ soha se jártál Szarvason. Eltelt vagy öt perc, míg folytatta:

- Az evangélikus templom mellett lakott, srég átellenben a gimnáziummal. Olyan korban lehetett, mint én: 13-15 esztendő. Bimbózdó, szép szőke lány volt. Fűlig szerelemes voltam bele. Azóta sem gondoltam tisztább érzéssel leányra, mint akkor Ancsurkára. Sajnos, egyetlen egyszer sem beszéltem vele. Gyáva voltam, túlon túl respektáltam az iskola fegyelmi szabályait. Most már tudom, hogy ez volt az oka.

Ivott egyet, majd kisvártatva Szarvasról beszélt. Ekkor mondta, hogy „ez a város az ifjúság fehér városa” marad számára.

- Reggel felé, amikor menni készülődtünk – folytatta elbeszélését Mayer Géza -, észrevettem, hogy Gyóni beszélgetés közben strófát is kanyarított az asztallapra. Lemásoltam. Nem „nagy” verse, talán sántítanak is a sorok, de Gyóni írta.

Mayer Géza átadta a négysoros verset és én a Szarvasi Hírlap hasábjain most nyilvánosságra hozom.

Íme a vers:

„Messze van Szarvashoz Sopron,

Tíz év volt az út idáig...

Meddig futok én vajjon,

A mesebeli Hencidáig-Boncidáig?”

Azon a hajnalom Gyóni Géza még a szarvasi kisdíák álmának beteljesüléséről álmodott, bár már nem egészen hitt bennük. Sajnos, neki lett igaza. Soprontól Krasznajarszkiig már 10 évig sem tartott az út, amely már induláskor olyan irányt vett, hogy Gyóni nem juthatott el a mesebeli Hencidától-Boncidáig.

Szarvasi Hírlap, 1933.

- Szilvássy -

Tarlózás Szarvason

Városházán tett látogatásom után kerestem a régi Bárányt, amelynek tánctermeiben Dobos Adolf tánc- és illemtanár tanított bennünket a táncművészetére. A polgári leányiskola növendékei és a gimnázium fiatalsága 6 hetes tanfolyamon vett részt, amelynek befejezése a mindig emlékezetes és évről évre türelmetlenül várt „táncpróbabál” volt. Sok boldog, kedves emlék, sok tervezgetés, ígéretés – amelyből nagyon kevés vált valóra.

A Bárány átalakítva, ma postahivatal, be sem járhatom tehát régi termeit, így csak megilletődve állok falai előtt, végig élem gondolatban a sok-sok boldog, kedves órát és önkéntelenül dúdolom: „Szép ifjú kor, jöjj vissza egy szóra.”

Hol vannak azok a kedves gyermekarcok, akikkel boldog önfeledtséggel tervezgettünk!? Talán nagymamák és féltő gondossággal kíséretik valahol unokáikat a tánciskolába. Szarvason pedig Dobos bátyánkat a régi értelemben senki sem helyettesítheti.

Éppen úgy hiányzik a Bárány mellett a Pepi bandája. Országos hírvű zenekar, amely nyáron az ország valamelyik fürdőhelyén muzsikált. Mikor itthon volt, de sok mélabús hallgatóval altatgatta a mi ébredező szívünket is és sok kis leánynak zavarta meg álmát a Csak egy kislány van a világon... dallamával, amit héj de szépen tudott húzni! Mind, mindez a múlté, vissza nem jó!

Bizonyára sokan emlékeznek még arra, hogy a Bárány udvarának a Ponyiczky György és a Valent Pál féle ház felőli oldalán a 70-es évek végén emelte Jánovszky építész a nyári arénát, amely azonban nem soká állott fenn, mert egy nagyon havas télen gyengébb tetőszerkezete nem bírta el a hóterhet, s beszakadt. A következő tavaszon aztán felépült helyette az újabb színház.

Augusztus végén jött rendesen a színtársulat és 6-8 hétig játszott Szarvason, majdnem mindig zsúfolt ház előtt, mert az akkori idők legjobb vidéki társulatai jöttek ide. Krecsányi Ignác színtársulata, amelyben oly művészek játszottak, hogy hamarosan a budapesti színházakhoz, legtöbbször a Nemzeti Színházhoz került. A sok közül hirtelen eszembe jut Vadnay Vilma Somlóné, Cserváry Ilona, Krecsányi Sarolta, Latabár Kálmán, Német Jóska stb. stb.

Sok-sok tüntetés helye volt az Aréna, hisz az akkori aranyifjúságnak is megvoltak kiválasztottai és úgy hamarosan pártokra szakadozott a színházba járó közönség. Ki emlékszik még vissza a Vadnay és Cserváry estékre?!

A Sipos fiúk (Soma és Sándor a kir. közjegyző fiai), Krecsmárik Pali (a későbbi szekszárdi kir. főügyész) vezéreltetével mi, akkori diákgyerekek, Vadnay pártiak voltunk, míg Cserváry mellett (nem antiszemitaizmus, amit írok) a zsidóság foglalt állást.

Megtörtént, hogy amikor Cserváry Ilona énekelte a főszerepet s Vadnay Vilmának kisebb szerep jutott, a Sipos fiúk egy csomó diákjegyet vásároltak össze és szétszórták a diákok között azzal, hogy ezért majd akkor kell éljenezni és tapsolni, amikor ők erre jelt adnak. A darabban Cserváry gyönyörűen énekelt, de legszebb énekjelenete közben int Sipos Soma, mi visítva éljeneztünk és tapsoltunk, amikor gyönyörködnünk kellett volna. Gondolható, hogy mily szép jelenet lett ebből.

Ennek a régi Jánovszky építette arénának volt egy színészi szempontból nagy hibája, nekünk, kevéspénzű apró diákgyerekeknek azonban nagy előnye, hogy a színpad le volt deszkázva, mennyezettel ellátva, s hogy a színpadon a levegő meg ne szoruljon, nagy négyszögletű szelelő volt a közepén.

Mi hamar észrevettük ezt az ablakot és a Bárány kőfalkerítésén át a színház főgerendáira és onnan fel a színpad padlására másztunk és körülhasaltunk a szellőző lyukat és így felülről néztük végig az előadásokat.

Ment is ez egy darabig, míg egyszer a betlehemi tímár dinasztiából származó Marsal Sándor, aki ekkor egy másod, vagy harmadosztályos diák volt, magával nem hozott egy Túróczszentmártonból ide vándorolt tímárlegényt, aki eddig még soha nem volt színházban. Gyönyörködött is az előadásban, valami népszínművet adtak, talán Violát, az alföldi haramiát, akit üldöztek a perzekútorok és ő egy fára menekült előlük. A fa be volt állítva a színpadra s a menekült ott meghúzódott. Jöttek az üldözők és a komiszáros meglátja a haramiát a fán, felkiabált hozzá: „gyere le, mert ha nem, én megyek utánad!” A szegény tímárlegény azt hitte, hogy neki kiabál a komiszáros, megijedt és elordította magát: „ide ne gyere, mert ledoblak!” Menekültünk is ész nélkül. Másnap be volt deszkázva a lyuk és jobban őrizték a színpad feljárót, így elestünk a potya élvezettől. Marsal Sándor ott messze Amerikában visszaemlékszik-e vajon e gyerekkori csínyjére?

Sokáig álldogálhattam könnybe lábadt szemekkel elmerengve a szép múlton ott a régi Bárány sarkán, mert megszólított egy férfi azzal, hogy talán keresek valakit. Fájó szívvel válaszoltam: „Keresem eltűnt boldog ifjúságomat és itt búcsúzom tőle.”

- Egy öreg szarvasi -

**HELYTÖRTÉNETI ÍRÁSOK
2006**

Tartalomjegyzék

A hatvanharmadik évforduló

Remlinger László emlékére 1924-2006

Egy szarvasi újságíró halálos szerencsétlensége a halásztelki Hármaskörösben

Beszélgetés egy volt szarvasi öreg színésszel, akit Petőfi Sándor megvert és

Bem apó megdicsért

Emlékezés a „szénaszüret”-ekre és a „Babin-vecser”-re

Egy magyar fényképész útja Erdélytől Párizson, Tuniszon, Belgrádon,

Budapesten át Szarvasig

Megindul végre a sport-tribün építése

Az ország egyik legmodernebb tribünjét építi meg leventevezetőségünk

áldozatkészsége

Régi dolgok – Kik voltak Szarvas város országgyűlési képviselői?

Erzsébet liget

A szarvasi tanítónőképző kétszázötvenezer pengős idegenforgalmat jelent

A köszönőlevelek százai dicsérik a „csodakút” vizét

Recenzió: Helytörténeti esetek

Egy feledhetetlen HAKI-s ünnep

Felavatták a Hősök Falát

Megjegyzések egy igen szigorú íráshoz

Élt, hogy életet adhasson: Dr. Csörsz Sándor (1926-2006)

Évadzáró a Városszépítőknél

Szülőföldünk: Szarvas

Szarvasiak a Corvin közben

A hatvanharmadik évforduló

A II. Világháború, magyar hadtörténeti szempontjából leggyászosabb ütközetében, a Don kanyarnál 1943-ban lezajlott csatában elesett magyar honvédekről emlékeztek meg a Történelmi Emlékút Közalapítvány szervezésében a szarvasi Ótemetőben lévő doni emlékműnél a múlt héten szombaton délután. Az emlékezőket Szenes János, a közalapítvány kuratóriumának elnöke köszöntötte, majd Hímer Péter szavalata hangzott el. Szenes János ezután röviden felidézte a majd' százötvenezer magyar katona halálát jelentő „doni pokol” szörnyűségeit. Felolvasta a Don-kanyarban elesett, vagy eltűnt, eddig ismertté vált szarvasi katonák névsorát. A megemlékezésen a történelmi egyházak jelenlévő képviselői mondtak imát az elesettek lelki üdvéért, majd az emlékezők elhelyezték koszorúikat, virágaikat.

Remlinger László emlékére

1924-2006

Mély fájdalommal és megrendüléssel értesültünk Remlinger László haláláról, aki 2006. november 2-án 82 évesen tért meg e földi árnyékvilágból. A Politikai Elítéltek Közössége egyik vezetőjeként, a szabadságjogaiktól egykor megfosztott nemzeti szabadságharcosok hiteles egyénisége távozott sorainkból. Aki az Őt és családját ért durva atrocitások ellenére megmaradt Embernek és Magyarnek. Nem szökött külföldre, itt vállalta az életet, ebben a jobb sorsra érdemes kicsiny hazánkban. Így volt évtizedek óta mesélő kedvű idegenvezetőnk, szónokunk, fordítóink, tolmácsunk, sajátos humorú szerény polgártársunk kényszer szülte lakhelyén, Szarvason. Otthonra lelt a városban. A rendszerváltást követően több, az ifjúsággal és a kegyelettel foglalkozó alapítvány munkájában vállalt részt. Egyik életre hívója és elnöke volt az Üldözöttek Szövetségének. Helytállásáért magas elismerésben is részesült, ám ezzel sosem kérkedett.

2005-ben, akkor már nagybeteg, hön szeretett felesége kedvéért feladták megszokott, Bethlen utcai fészküket és a Vajda Péter utcai Szeretetotthonba költöztek. Róluk mondta a közelmúltban egyik kedves ápolójuk, Violetta a Tessedik Népfőiskolán: „A Szeretetnek, a Gondoskodásnak ilyen idős korban ilyen mélységét még nem tapasztaltam sehol. Csak Náluk.”

Az idősek Világnapi ünnepségén találkoztunk utoljára. Ki sejthette, hogy a röpké kézfogás öröme az utolsó? Október 23. előtt Laci Bácsi még értesülhetett Máté Jóskától az egykori zárkatárs, Laurinyecz András emléktáblája gimnáziumi leleplezéséről. Már nem tudott eljönni. Talán még láthatta azt is, ahogy egy még élő fogolytársa, Kisléghy Nagy Lehel szeretettel emlékezik meg Róla könyvében. Nem érte meg november negyedikét. Kínzó bajaiban csendben távozott.

Fejet hajtva emberi helytállásai előtt, közreadjuk ismét híres cikksorozatának, a „Gondolatok a börtönből” befejező részét 1991-ből a Szarvas és Vidéke hasábjairól. Laci Bácsi, nyugodj békében! Isten Veled!

- Szenes János -

Egy szarvasi újságíró halálos szerencsétlensége a halásztelki Hármas-Körösben

Vasárnap délután megrendítő szerencsétlenség híre járta be Szarvast. Szarvas lakossága mély részvétellel és fájdalommal értesült Jeszenszky József szarvasi újságíró és dalköltő tragikus haláláról. Az utcákon nagy csoportokban álldogáltak az emberek, vitatták, mondogatták egymásnak a megrendítő szerencsétlenség részleteit. A strandokon is pillanatok alatt terjedt el a tragédia híre és a víg fürdőzők ajkára ráfagyott a mosoly. Szomorúan vette mindenki tudomásul, hogy Jeszenszky József hírlapíró kartársunk, a jónevű dalköltő, a megalkuvást nem ismerő elveiért és célkitűzése miatt mindenkor harcolni és ha kellett szenvedni is kész szerkesztő nincs többé.

Jeszenszky József vasárnap délben egy nagyobb társasággal kirándult a halásztelki Körösre, hogy a város nagy melegéből kimenekülve enyhülést találjanak a Körös hús vizében. A kirándulókat Halásztelken haragosan szürke víz fogadta. Az előző napi erdélyi és alföldi esőzések mintegy másfél méterrel megduzzasztották a máskülönben csendes folyó vizét. Az ár erős sodra próbára tette a legjobb úszókat is. Jeszenszky József is kitűnően úszott, azonban halált megvető bátorsággal egy ismerősét is a hátára vette, hogy azt is átvigye a túlsó partra. Már majdnem a túlsó oldalon jártak, amikor az újságíró észrevette, hogy az ereje hanyatlik, a szívműködése megbénul. Azonnal rászólt a hátán lévő férfire:

- Jaj, valami bajom van... elmerülök... menj le a hátamról, legalább te menekülj meg.

Az úszni alig tudó társa lesiklott a hátáról és rövidesen földet is ért a lába. Azonban Jeszenszky párat csapott még karjaival, majd feje erőtlenül hanyatlott le a vízbe és pár pillanat alatt elmerült a sebesen folyó víz erős sodrában. A parton állók megdöbbenve szemlélték a szörnyű katasztrófát. Az úszni tudók azonnal a vízbe vetették magukat, hogy segítsenek az elmerült hírlapírón, de mire odaértek, a víz sodra már messzire vitte őt és a legszorosabb kutatás ellenére se sikerült megtalálni. Nemsokára csónakokat is kerítettek, a halászok is előjöttek, jó előre hálót is kifeszítettek, hogy abba akadjon meg az újságíró holtteste, de hiába, a víz árja gyorsabban dolgozott és a legbuzgóbb kutatás, csákyázás se vezetett eredményre. A hír azonnal szétterjedt az egész városban is. Az ármentesítő hivatal telefonja útján értesítették a városiakat a szerencsétlenségről. Édesanyja, özv. Jeszenszky Jánosné, egy áldottlelkű, 86-ik életévében járó idős asszony nem akarta elhinni kedves fiának tragikus elpusztulását. Hétfőn délben is megfőzött rendesen, megterített fia számára is. – Elmaradt a Józsi, máskor is elmaradt, de hazajön ő, nem tudja az itt hagyni az ő öreg anyját.

És mégis itt hagyta. Az idős asszony pedig itt áll hozzátartozók nélkül, egyedül. Megrendülve vette a szomorú hírt a halott menyasszonya is. Hosszú éveken át tervezték egybekelésüket. A jobb időkre vártak, várták, hogy javuljanak a viszonyok. Már az esküvő ideje is ki volt tűzve, de a fájdalmas végzet ezt az álmot is széttörte, mint Jeszenszky Józsefnek annyi sok-sok nagy álmát...

Kedden délelőtt telefonértesítés jött Szarvasra, amelyben közölték, hogy Jeszenszky József hulláját a halászok Öcsöd határában kifogták. Kiterjedt barátainak nagy köréből sokan autóba ültek, hogy meglátogassák. A markánsarcú, sok szenvedésen átment újságíró poétás arcára alig lehetett ráismerni. A két napos vízbenlét szinte felismerhetetlenné változtatta. Szerdán délelőtt egy lassan baktató gyászkocsin hozták be Szarvasra a megpihent dalköltőt, elhelyezték az ótemető halottas házában, hogy délután utolsó útjára kísérje el vigasztalhatatlan édesanyja és nagyszámú barátja és tisztelője.

Szarvasi Közlöny, 1936.

- Szilvássy -

Beszélgetés egy volt szarvasi öreg színésszel, akit Petőfi Sándor megvert és Bem apó megdicsért

Vezéry Ödön, a Szolnokon megjelenő Jász-Nagykun-Szolnokvármegyei Lapok 92 esztendőös felelős szerkesztője 1866-ban Szarvason színészkedett. Itt kereste fel Petőfi Sándor korán elhunyt fia, az akkor 17 esztendőös Zoltán, hogy beprotezsáltassa magát vele a társulathoz.

A találkozás lefolyását szószerint az alábbiakban írta le munkatársunknak Vezéry Ödön:

- Egy kora reggel látogatás zavarta meg a próbára való készülődésemet. A kopogtatás utáni „szabad” kijelentésemre 17-18 éves, csinos fiatalember lépett be. Oly ismerősnek tetszett, hogy kissé gondolkoztam, ugyan, hol láthattam ezt a fiatalembert?

- Jó reggelt! köszönt rám a korai látogatóm. – Vezéry rendező urat keresem.

- Én vagyok az! feleltem.

Erre a fiatalember bemutatkozott:

- Petőfi Zoltán vagyok.

Azért volt olyan ismerős. Édesatyjának arcképei, gyermekkori emlékeim, édesatyjával való találkozásom után csaknem felismertem.

- Miben lehetek szolgálatára?

Petőfi Zoltán azonnal rávágta:

- Színész akarok lenni!

- Ugyan mi jut eszébe?

- Ha jól tudom, a társulattól két kezdőszínész eltávozott. Azt hiszem: az egyik helyét pótolhatnám.

- Az nem volna nehéz. De idáig még nem jutottunk. Az ön színészi pályája még sok akadályba ütközik. Ön édesanyjának és nagybátyjának gondnoksága alatt áll. Tanulmányait is be kell végeznie, arra mint színésznek is nagy szüksége van. A színészethez nem elég a hajlandóság, arra még tehetség mellett is hosszas tanulmány szükséges. Édesatyjának sem hozott dicsőséget ez a pálya.

- Mindezt nagyon jól tudom. A költészetben bár azzal is próbálkozom kedves atyámat nem közelíthetem meg, de hogy ő nála jobb színész leszek, arról már felelni merek.

- Tegyük fel, hogy önnek igaza lesz. Ezért nem akarom lebeszélni a szándékról, de mégis jobb volna meggondolni a dolgot. Ha előbb vizsgáit leteszi s nagybácsija beleegyezését is megnyeri, akkor foglalkozhatunk a kérdéssel.

- Engem nem lehet a szándékomtól eltéríteni. Mikor jöjnek megint, hogy komolyan beszéljünk erről?

- Mindig szívesen látom.

- Hát akkor a mielőbbi viszontlátásra.

- Isten önnel, Zoltán.

Ezzel eltávozott. Szarvason Petőfi Zoltánnal nem találkoztam többé, mert még aznap írtam Kondorosra Petrovics Istvánnak, aki figyelmeztetésemre bejött Csák pusztáról, ahol a Geist család gazdaságának intézője volt. Megköszönte a figyelmeztetésemet, Zoltánt pedig megdorgálta, majd Pokomándi postamestertől ahol Zoltán szállásolva volt magával vitte a pusztára.

A színtársulat Szarvasról a közeli Békéscsabára, majd onnan Debrecenbe távozott. Petőfi Zoltán másodszor is jelentkezett nálam, hogy színész akar lenni.

Kérése elől ezúttal nem tudtam kitérni és szerződtem. Sajnos, nem sokra mentünk vele. Képessége korántsem igazolta határtalan önbizalmát.

Vezéry Ödön ezután korábbi emlékeiről beszélt.

- Mint fentebb már említettem - mondotta -, ismertem Zoltán édesapját, Petőfi Sándort is. Körülbelül 8 esztendősen lehettem, amikor Teleky Edussal, gyermekkori jóbaráttal éktelen lármát csaptunk gróf Feleky Sándor nagybányai kastélyában, ahol akkor történetesen Petőfi Sándor is jelen volt és éppen aludt. Úgy látszik, a mi lármánk verte fel álmából, mert nagymérgesen kijött hozzánk, és egy léniával alaposan kiporolta a nadrágunkat. Ha jól emlékszem, ezért be is panasztuk Edus édesanyjánál.

- Petőfi Sándorral való ismeretségem idejére esik Bem apóval való találkozásom is. A Galíciából hazajött Lenkey huszárokat látogatta meg Nagybányán. Az előkelőségek élén gróf Teleky Edus és én huszárruhában virágcsokorral fogadtuk. Odajött hozzánk. Kleine Husaren mondotta, és megveregette az arcunkat. Utána elbicegett a Lenkey huszárok előtt. Lenkey kapitánnyal kezét fogott és csak ennyit mondott neki: „Danke!” (Köszönöm.)

- Régi, szép napok ezek- fejezte be beszédét Vezéry Ödön. Néha már én is úgy gondolok rájuk, mintha csak álmodtam volna őket. Pedig igaz volt, nagyon igaz....

Szarvasi Újság, (?)

- Vezéry Ödön -

Emlékezés a „szénaszüret”-ekre és a „Babin-vecser”-re

Ahová szívem mindig oly szeretettel visszavágyik, hosszú évek után felkerestem ezt a nekem oly kedves várost, Szarvast, ahol boldog gyermekkoromat, gondtalan diákéveimet, majd pályafutásom első éveit töltöttem. Felkerestem a régi, kedves emlékekkel telített helyeket, ahová mindenkor egy-egy

boldog óra emléke vissza-visszavonz. Keresem régi iskolatársaimat, akiknek egy része, sajnos elköltözött Szarvasról, mert élethivatása máshová vitte; a másik, a nagyobbik rész „Halásztelek” fehérvirágos akácfái alatt alussza örök álmát, gondol vissza a boldog, nyugodtabb időkre.

Pályám a községházán kezdődött, azt kerestem fel minden vágyammal elsősorban. Keresem a régieket. Senki-senki közülük, akikkel a „futást” megkezdtem. A fiatalokkal beszélgetve, kérdezősködtem a régi szokásokról, ünnepekről, amiket az előjáróság rendezett: évenkénti „széna-szüretet”, háromévenként a lelépő előjáróság búcsúvacsoráját, a „Babin-vecser”-t. Ezekről ma már csak a mesék szólnak. A szénaszüretet a régi „Bikazugban” tartotta az előjáróság, amikor a szénát lekaszálva renden megszáritották, behordták és a munkákat bevégezve, megvendégelték a szénát vágó munkásokat. E vendégeskedéseken részt vett az egész előjáróság, az összes tisztviselők és alkalmazottak. Meghívták a majálisszerű kirándulásra a főszolgabírószágot, járásbírószágot, adóhivatalt, postát és vasutat, vagyis azokat a testületeket, amelyekkel a legsűrűbb kapcsolata volt a hivatalos életnek. Hetekkel előre készült e szüretre különösen a fiatalság, mert így megszabadulhatott egy napra a hivatali asztaltól és a szabadban gondtalanul tölthetett el egy napot. A községi gazda a bikaháznál az öreg gyulással birkapörköltet főzetett bográcsokban és ugyancsak ő gondoskodott a borról is. Kedélyes ebéd után zene is került s a fiatalság az „Anna-liget” fái árnyékában táncra perdült, míg az öregebbje víg dalolgatással töltötte el a napot. Nagyobb szabású volt a „Babin-vecser”. Ezt a községházán rendezte meg a mandátumáról lemondott előjáróság december utolsó napjain. Ez az est ünnepélyesebb volt. Hosszú asztaloknál terítették meg a nagy- és kistanácsteremben, a lépcsőházi bejáratban és az adóügyi irodában. Ezeket a város előkelőségei és a község összes tisztviselői és alkalmazottai ülték körül. Vacsora közben először a főjegyző mondott köszöntőt, majd rendre következtek a tisztviselők. Következet ezután a toasztok végeleáthatatlan sora. A vacsora paprikásból, friss fehér kenyérből, feketekávé és borból állott. A vacsoráért senki sem fizetett. Érdekes a „Babin-vecser” elnevezés. Szarvas két híres, országos nevű orvosa, Kuthy és Bartnay (Neubarth) Szarvason az ötvenes években, az akkori orvostudománynak megfelelően 6-8 hetes tanfolyamokon

bábákat képeztek ki. A jelentkezőket tisztaságra tanították és arra, hogy hogyan bánjanak szakszerűen a betegekkel. Akik a tanfolyamot elvégezték, bizottság előtt vizsgáztak, amiről megfelelő bizonyítványt is kaptak és felhatalmazást a bábai teendők végzésére. Ezek voltak az úgynevezett cédulás bábák. (Ilyen ma már nincs.) a bábák a tanfolyam bevégezése után a bizottságot megvendégelték s e vendégeskedést a rendező bábákról „babinvecser”-nek hívták. E nevet vette fel a mandátumától búcsúzó elöljáróság vacsorája is és meg is tartotta hosszú éveken át. A „babinvecser”-hez szükséges hús beszerzése volt a legkedélyesebb. Csodálatosképp ugyanis minden harmadik évben vacsora előtt a város legszebb fiatal bikájának véletlenül eltörött a lába s így ennek a húsát el kellett fogyasztani. Boldog világ! Mit szólna most ehhez a számvevőség! Akkor mindenki tudott arról, de senki nem botránkozott meg, sőt örült, hogy a község pénztárát rendkívüli kiadással nem kellett megterhelni. Megszűnt, elmúlt a 2Babin-vecser” is. A szénaszüretet megszüntette a kultúra, mert a „Bikazug” a mezőgazdasági iskolának kellett, kiszorult így a szénatermő helyről a község s csak a mesékben emlegetik annak szépségeit a mai fiataloknak az öregek, akik sok-sok kedélyes, kellemes órákat töltöttek ez ünnepeken együtt. Fájó szívvel gondolok vissza én is a letűnt, vissza nem térő boldog időkre s búcsúzom el a „Városházá”-tól a viszontlátásra.

Egy öreg szarvasi

Szarvasi Közöny, 1935.

- Szilvássy -

**Egy magyar fényképész útja Erdélytől Párizson, Tuniszon,
Belgrádon, Budapesten át Szarvasig**

A forró nyárban utam a Horthy úton vezetett. Hagyományos szokásból most is betekinttem Róth Béla fényképészeti szalonjának előcsarnokába, amely már hosszú idők óta időnként sok értékes fényképészeti remeket mutatott be. Meglepődötten szemléltem a most kiállított, újszerűen ható képeket és néztem meg a képek alá kitett aranyérmek egész sorát. Mint minden iránt érdeklődő, azonnal beléptem a lakályos, sok képpel díszített műterembe, ahol egy barátságos arcú, finom modorú, megjelenésével is imponáló úriember fogadott. Amikor elmondtam kíváncsiskodó jövetelem célját, lekötelező szívélyességgel tuszkol beljebb. Kérdéseimre bizakodó reménységgel mondja el, hogy ismerve a szarvasi közönség kulturális és művészeti igényét, örömmel fogadta el Róth Béla fényképész meghívását és vette át a műtermet azon reményben, hogy a szarvasi közönség kulturális és művészeti igényét, örömmel fogadta el Róth Béla fényképész meghívását és vette át a műtermet azon reményben, hogy a szarvasi közönség és megértő jóindulattal fogadja majd nemes törekvéseit. Mozgékonyága, kulturáltsága, művészi képzettsége, nagy technikai ismerete, mind erre predestinálják. Ahogy itt ülünk a hatalmas üvegtetejű műteremben és nézegetem az elébem tett sok-sok fényképet, aminek mindegyike művészeti törekvésekről és nemes finomságokról, alkotójuk lendületes egyéniségéről tanúskodnak, szemerjei Demeter Károly kérdéseimre húzódottan, a szolid székely-magyar ember tartózkodásával beszél önmagáról és nagy sikereiről. Erdélyországban született, ott végezte iskoláit, gyógyszerészgyakornokoskodása alatt is tehetsége a fényképezéshez vonzotta, majd Kolozsvárt megszerzi az ipart és Szegedre, majd Budapestre megy. Innen a művészetek örök városába, Párizsba jut és a híres Valéry műteremben, mint premier operateur helyezkedik el és a francia előkelőségek és a művészvilág fényképezésével lett közismert alakja Párizsnak. A nemzetközi fotókiállításon kiállított képei arany- és ezüstérmet nyernek. A Sociaté Franciaise de Photographie rendes tagjává és itt több tudományos és művészi előadást tart, amelynek elismeréséért a Társaság munkatársi Aranyérmét nyeri el, amelynek ő az egyedüli magyar tulajdonosa. A francia állam részéről a művészetek és tudományok legmagasabb kitüntetését, az Akadémia Pálmát nyer, amit eddig Magyarországon, mint fényképész egyedül ő vallhat tulajdonául. Tuniszban tudományos fényképmunkálatokban vesz részt,

amelyért a Tuniszi Dicsőség-rendet kapja. A francia sikerek után hazavágyódik. Budapesten a legelőkelőbb szalonokban talál alkalmazást, majd Belgrádba kerül, ahol több királyi családról készít felvételeket. Innen kiutasították és pár hónapos budapesti tartózkodás után most Szarvasra jött. Lelkesülten beszél Szarvasról, Szarvas szépségeiről, a szarvasi hölgyek szépségéről, a szarvasiak lelkületéről. Községünk lakossága meg is érdemli őt, aki komoly tudással, művészi felkészültséggel jött ide, hogy a fényképezés magasabb elhivatását hirdetve művészi emlékeket készítesse a szarvasi családokról. Demeter Károlyt jóindulattal ajánljuk Olvasóinknak, Szarvas közönségének jóindulatára.

Szarvasi Közlöny, 1936.

- Szilvássy -

Megindul végre a sport-tribün építése

**Az ország egyik legmodernebb tribünjét építi meg
leventevezetőségünk áldozatkészsége**

A leventepálya birtoka körül felmerült harcok békés befejezést nyertek. Megkezdődhet tehát a béke áldásos építő munkája. A háborúság pozitív eredménye egy sportévnék az elvesztése, mely bizonyos, hogy elkerülhető lett volna egy kicsit több megértéssel.

Ezen azonban már túl vagyunk, a háborúság elmúlt s így kétszeres erővel kell hozzáfogni az építkezésekhez, hogy az elmulasztott idővesztéséget némileg pótolni lehessen.

A szükséges pénz az egyesület vezetőségének és az oktatók áldozatkészségének folytán már rendelkezésre áll.

A kiviteli és pedig a legmodernebb kiviteli terveket ingyen készítette Frecska János építészeti főiskolai tanár, ki szarvasi származású. Az építkezési költségvetést az építkezés vállalkozója, Andrászi Dezső építész készíti elő, úgy,

hogy már minden együtt van az építkezéshez s az anyagok szállítása akár holnap kezdetét veheti.

A tribün, az építési terv szerint teljesen vasbetonból fog készülni a legmodernebb kivitel szerint. Befogadó képessége 600-700 személy lesz. A tribün alatt helyiségek lesznek, itt lesznek a szertárak, öltözők és más szükséges helyiségek. Méltán lehetünk erre büszkék, mert ilyen tribün a megyében egyáltalában nem, de még az országban is alig lesz.

Nincs más hátra tehát, mint az építkezések megkezdése, amely most már igazán sürgős, ha csak azt nem akarjuk, hogy a tavaszi szezon is tribün nélkül érjen bennünket.

Szarvasi Közlöny, 1929.

- Szilvássy -

Régi dolgok – Kik voltak Szarvas város országgyűlési képviselői?

Községünk 1848. évben rendezett tanácsú várossá lett s mint ilyen „külön követküldési joggal ruháztatott fel.” Szarvas, mint önálló választókerület megszűnt 1920-ben, amikor is Szarvashoz csatolták Öcsödöt, Békésszentandrás, később pedig Csabacsüd községet is. A boldog békevilágban Öcsöd és Békésszentandrás választópolgárai Orosházán szavaztak.

Szarvas város első követe Boczkó Károly volt, aki az 1848-49-iki országgyűlésen Táncsics Mihály „Munkások Újsága” szerint igen radikális érzelmű volt és mindig az ellenzékkel szavazott. Az elnyomatás alatt követválasztás nem volt. Az ébredező magyar világban az 1861-iki országgyűlésen Szarvas város Podmanyczky Frigyes báró képviselte. Előbb azonban Szarvas választópolgárai a főiskola (gimnázium) derék igazgatóját, Tatay Istvánt, s ennek leköszönése után politikai képességeiről és hazafiasságáról ismert és méltán tisztelt b. Podmanyczky Frigyes báró képviselte Szarvas városát az 1866-72-iki

országgyűléseken. – Podmanyiczky Frigyes báró eleinte a Deák párthoz tartozott, majd Tisza Kálmán idejében a szabadelvű párt elnöke volt. A szarvasi nép nagyon szerette. Szerette, tisztelte benne az evangélikus főnemest és a vitéz 48-as honvéd hadmagyart, akit Világos után besoroztak azt osztrák ármádiába, ahol szekeresz közben fehér kesztyűben tisztogatta az osztrák trénszekereket és lovakat. Podmanyiczky Frigyes bárót képviselősege alatt Szarvas városa életnagyságban lefestette s arcképe ma is díszje Szarvas község tanácstermének. Helyesen tenné a község előjárósága, ha a képet névjelző táblácskával látná el, mert nem tudják, hogy a szép kép kit ábrázol.

Kollár János szarvasi ügyvéd 1875-78-ig, Móricz Pál 1878-84-ig, Haviár Dani 1884-92-ig képviselték Szarvas városát. Az 1892 évben Haviár Danival szemben a 24 éves Csáky István gróf győzött, aki néhány hónappal képviselősege után öngyilkos lett s újból Haviár Dani 1892-96 képviselte Szarvast.

Csáky Albin gróf 1896-1900-ig, Bolza Géza gróf 1 évig, majd dr. Krecsmárik János 1901-1904-ig. Haviár Dani 1905-1910-ig s végül 1910-től az összeomlásig Zsilinszky Mihály képviselték Szarvas városát.

Szarvas külön követküldési joga megszűnt. A negyvennyolcasok kútágasra szálló sasai fel-felrepülnek, de mindenütt beleütköznek a trianoni határba. Meddig? Hiszem, hogy nem örökké.

Szarvasi Hírlap, 1936.

- Szilvássy -

Erzsébet liget

A napokban künn sétáltam az „Erzsébet” ligetben. Gyönyörködve bandukoltam a szeszélyesen kanyargó széles utakon, teli tüdővel szívtam a fák édes illatát, s elgondolkozva az emberi sors változékonyságán, eszembe jutott, hogy 12 évvel ezelőtt a szép angolpark helyén kis görbe fűzfákkal borított iszapos

terület volt, melyet mi akkor „kis erdőnek” nevezünk. A Körös, mely akkor még vígan folydogált városunk határán, majd minden tavasszal kiöntött s a kis erdőt sokszor méter magasságban is vízzel borította.

Emlékszem, hogy vállalkozó szellemű diákok – köztük magam is – a fürdőidény kezdetén csónakon áteveztek az elöntött földre, s ott a fákról csiripelő, apró madarakat szedtek, sok apró madárfiókát fosztván meg anyjuktól Vadkacsák és békákra lövöldöztek Flauberttel, de a fegyver rendesen akkor sült el, mikor a kacsák már felrepült, a béka meg megugrott, s így a vadászsákmány majdnem mindig egyenlő volt a nullával.

Egy szép tavaszon aztán, mikor Mezőtúr határában megcsinálták a Körös összekötő csatornáját és a mi csendes folyónk „holttá” lett, akkor megszűnt e víg élet, a „kis erdőben” is. Ásókkal és csákányokkal felfegyverkezett napszámosok jelentek meg annak területén s a kis korhadt fűzfák erős csapásaik alatt egymásután dőltek ki.

Még most is édes érzés vesz rajtam erőt, ha e kedves gyermekkori játszóhelyemre gondolok vissza. Mert ha száraz is volt a „kis erdő” talaja, akkor szerda és szombat délután számos diák játszott ott „duplex”-et, „métát” és egyéb labdajátékot. Aztán szerveztünk gyakran rovargyűjtő kirándulásokat s nagyszerű vitatkozásokat folytattunk afelett, hogy a talált rovar „futonc”-e vagy pedig „hős czinczér”.

Vasárnaponként parasztlányok és legények nagy serege járta a „czeppelkát”. Sőt néha parázs verekedéseket is rögtönöztek, ha egy-egy szép lány miatt vita támadt a legények között. Hej, de sok bevert fejű legényt vittek a „tánczteremből” egyenesen a dutyiba. Most is tánczolnak ugyan vasárnaponként a ligetben, de fejbeverésekről nem hallok. Mert szép dolog ugyan, ha rend van, de mégis csak szebb idő volt az, amikor még virágzott az ősi virtus. Amint az utolsó fatörzs is le volt döntve, megjelent egy szakavatott kertész s szépen kiczirkalmazta, megtervezte a termékeny területen a parkot. Sok-sok munkáskéz vájta-túrta a földet, még lassan kialakult tereivel és labirintszerű útjaival a mostani liget. De akkor még csak az alap volt meg, melyre az épületet emelni még ezután kellett. Vetettek aztán hangyaszorgalommal mindenféle bokrot és fát, hogy majdan ezek árnyékukkal betakarják a nap heve elől ide menekülő tikkadt embereket. S most

12 év után olyan e liget, mint egy kis őserdő, csakhogy itt nem vad, hanem a legválogatottabb bokrok és fák gyönyörködtetik a benne tartózkodót.

E kertnek minden része gyönyörű. De legszebb mégis a „sóhaj allé”, amelyet a bennejáró szerelmesek sóhajtásaikkal avattak fel azzá. Habár a parkot nem látogatják valami nagyon sűrűn, mégis e helyen mindig láthatunk egymás mellett csendesen ülő vagy haladó párokat. Beszédjük rendszeren suttogó, hogy avatatlan fülek fel ne fogják, arczuk ihlettől áthatott, szemeik a belső hévtől élénken ragyognak. Az allét alkotó fák, melyek rövid idő alatt óriásokká nőttek számtalan betűt – melyet emlékül véstek be – viselnek bordáikon. A városból távozó diák s az imádott lány – aki valamilyen polgári iskolai tanuló – itt búcsúznak egymástól zokogva és esküvel fogadják hogy egymáshoz hűtlenek soha nem lesznek. Az eskü megerősítésére a gavallér mindkettejük nevének kezdőbetűit bevési az allé fáinak valamelyikébe.

A liget déli részén a „sóhaj allét” rövid út köti össze, a „virágos körönddel”. Ha kedvező az időjárás, akkor a virágok gyönyörű színpompájában büszkélkedik e rész, hanem az idén e körönd nem érdemli meg a virágos nevet, mert virágot most alig lát szem. Szélein padok vannak elhelyezve, amelyeket a sétában kifáradt nagyobb társaságok szoktak elfoglalni.

Innen rövid kanyargó út vezet a liget leglátogatottabb s így legélénkebb részéhez, a „nagy köröndhöz”. Itt adnak találkát vasárnaponként azok, akik fagyaltot, jegeskávét s az annyira magasztalt krémet pusztítják kegyetlenül. Ide jönnek azok, kiknek tüdejét a város pora telítette, Gambrinus fejedelem italával felüdíteni, lehangolt kedélyüket. Itt adnak találkozót a gyerekeket őrző cselédek és dadák imádjuknak. Ezt a helyet használják fel nyári multságok rendezésére, s így hallatja Pepi vagy Kakuczi prímás hegedűjének fülbemászó hangját.

A park nyugati részében, a „kis köröndön” van elhelyezve a sporttelep. A berendezés rendkívül egyszerű, napközben nem lát ott az ember egyebet, mint egy tennis pályát meg egy padot. Egyébként teljesen elhagyott. De este 5 órakor megnépesül a tér. Egy csoport – hölgyek és urak vegyest – nagy buzgalommal játssza a tennist, másik csoport a testedző, de kissé veszedelmes footbalt kultiválja.

Egyetlen része van a ligetnek, mely kihívja a kritikát maga ellen s ez az „egyenes allé”. Olyan, mint egy mértani ábra. Pedig parkban, hova az ember testét-lelkét üdíteni megy, nem volna szabad olyan helynek lenni, ahol a szem kifárad a szabályos mértani vonalak szemléletében.

S hadd álljon itt végre néhány szó a „szélső sétányról”. A Szarvast Békésszentandrással összekötő gát mellett fekszik. Sűrű, mint egy őserdő s hűvös mint egy pincze. Ha csendben akarsz lenni, csak ide menj, itt nem háborgat senki. De ha pihenni akarsz, vigyél magaddal széket, mert a város jóvoltából pad nincs ott egyetlen egy sem.

Méltán viseli e park az Erzsébet nevet. Mert szép és kedves, mint boldogult királynénk volt, kitől nevét kapta. Akiben van egy kis szív, azt költői hangulat fogja el e helyen, bár séta közben könnyen akadunk tilalmat jelző táblákra, s így eszünkbe jut, hogy ide is kiterjed a földi gondviselés hosszú keze.

Csodálattal telve bámulom, hogy a civilizáció miként változtat át puszta helyeket paradicsommá. S a fájó érzést, amely elfog akkor, ha arra gondolok, hogy miatta gyermekkori játszóhelyem tűnt el örökre, megenyhíti azon vigasztaló gondolat, hogy sok sápadt és vézna gyermeket fog rózsássá és erőteljessé varázsolni a benne való tartózkodás. S az anyák, kiknek gyermekei gyógyulást keresnek és találnak az Erzsébet ligetben, áldani fogják a várost, mely megcsinálta ezt az üdülőhelyet. S a szerelmesek imájukba foglalják a tervezőket, mert elővarázsoltak egy helyet, hol védve minden meglepetés ellen, háborítatlanul elrebegetik egymásnak az isteni ígét: „szeretlek”.

Szarvasi Hírlap, 1902.

- Szilvássy -

A szarvasi tanítónőképző kétszázötvenezer pengős idegenforgalmat jelent

Szarvas július 4., saját tudósítónktól. Az ev. egyházközség tanácsa kedden délután 3 órától tartotta meg ülését, melyen az egyháztanács 62 tagja vett részt. Az egyház egyik legrégebb iskoláját, mely már a tanítás céljának nem felel meg, az ótemplomi fiú (Pilinszky) iskolát az őz folyamán átalakíttatja, magánlakása lesz belőle. Az újonnan épülő Mótyói iskola részére a telket az egyház Medvegy Györgytől megvette. Az iskola építése a napokban lesz kiadva. Dr. Raffay Sándor püspök, aki a középiskolák vizsgáin személyesen vett részt, tárgyalta az egyház közösség vezetőségével, s ama véleményének adott kifejezést, hogy talán célszerűbb volna a rendes negyedik lelkészi állás megszervezése. Ezen újabb terhet azonban az egyházközség nem bírja meg, tekintettel arra, hogy a tanyai körzetekben még újabb iskolákat kell építenie. A negyedik lelkészi állás betöltését már erősen sürgeti az egyetemes közgyűlés is. A Bányakerület püspöke úgy az egyház, mint a község vezetőségénél érdeklődött az iránt, hogy a két erkölcsi testület milyen áldozatot volna hajlandó hozni a felépítendő új tanítónőképzőre. Tudvalevő hogy a tanítónőképző a főgimnázium régi épületében csak ideiglenesen nyert elhelyezést.

Az épület egyrészt nem felel meg céljának, másrészt magának a tulajdonos gimnáziumnak is szüksége van ezen épületre. Új, a célnak megfelelő épület emelése szükséges. Az építkezést a Bányakerület végeztetné állami, községi és egyházi segítséggel. Tehát ehhez kellene hozzájárulni bizonyos mértékben, az egyháznak s a községnek is. Az egyház a tőle kívánt támogatást bizonyára megadja. Hisszük, hogy a község képviselő-testülete is megteszi ugyanezt, mert a község idegenforgalmára, a község lakosaira vallás és foglalkozásra való tekintet nélkül nem lehet közömbös az, hogy van-e a községben 250.000 pengő idegenforgalom, vagy nincs. A Bányakerület több községe nagy segély biztosításával igyekszik az intézményt a maga részére megszerezni.

Az egyháztanács az egyházmegyei közgyűlésre, mely valószínűleg nálunk lesz megtartva, Komár György gondnok, Borgulya Pál, Janurik Pál, Paulik Pál,

Czinkocky Márton és Borgulya Mihály egyháztanácsosokat küldi ki. A gazdaságbizottság tagja: Jancsó András egyháztanácsos lett. Az egyházi felsőbb hatóságtól alkotmányos letárgyalás végett leküldött javaslatokat, tervezeteket, az egyháztanács nem fogadta el, részint, mert elég demokratikusak, másrészt mert az egyházközségek autonómiájába mélyen belenyúlnak.

Szarvasi Hírlap, 1929.

- Szilvássy -

A köszönőlevelek százai dicsérik a „csodakút” vizét

Szarvas, október 4. A nagymágocsi határban, a szarvasi határtól mintegy kilométerre van Kondacs János szarvasi lakos földje, amelyen a már híressé vált „csodakút” van. A földön csak egy istálló van, ahol egy öreg béres fogadja az érkezőket. A híres kút csigával van felszerelve, azonban kötelét a vederrel bent tartják az istállóban, nehogy a nagy számban odaérkezők elpusztítsák vagy elvigyék. Kérdezősködésünkre a tótul beszélő béres elmondja, hogy mindenki annyit fizet a vízért, amennyit tud, teljesen szegény embernek ingyen is adják.

A kutat állandóan látogatják, volt olyan nap is, amikor 50-60 kocsis állt a kút körül. A kút mélysége a vízig 2 méter, a víz a kútban 4 méternyi magasságban áll. Sokszor az egész kutat kimerítették, de másnapra újra megtelt. A csodakút vizéért, amiről lapunk írt legelőször és közléseink nyomán az egész országban elterjedt a híre, messzi vidékről jönnek az emberek. Nemcsak Szarvas, Kondoros, Nagyszénás lakosaiból, de Kunszentmártonból, Mezőtúrról, Orosházáról, Kecskemétről is jártak itt emberek. A napokban Szentesről volt ott felgyógyult fiú, hogy személyesen mondjon a vízért köszönetet a tulajdonosnak. Kondacs Jánossal is beszélünk aki a köszönő levelek százait mutatta meg. Ezekből a következő részleteket vettük ki:

- „Feleségem régebben szenved reumában, eddigi gyógykezelése nem vezetett eredményre. Mióta az Ön kútjának vizében fürdik, állapota egészen helyreállott. Uhljár János, Szarvas.”

„25 esztendeig szenvedtem a kezemen bőrhámlás és repedéstől, sokféle kenőcsöt használtam, amiket az Ön csodavize felülmúl, mivel csak attól gyógyultam meg, miért fogadja hálás köszönetem. K. György, Csabacsúd.”

„18 év óta reuma és csúzban szenvedek, két év óta ágyban fekszem. Az ágyban már mozdulni sem tudtam. A víz négy heti használata után magam szállok le az ágyról, jó étvágyam van, írni is tudok, holott ezelőtt egy tút sem tudtam megfogni. Nagy Tamásné, Nagyszénás.”

„A kisfiam már a legjobban van. Míg a csodakút vizében nem fürdött, négykézláb mászkált csak és most már nincs semmi baja. Sovány Mihály, Szarvas.”

„Jobban használ feleségemnek a kút vize mint a budapesti Császárfürdő, ahol tavaly volt, Id. Lestyan János, Kondoros.”

„Úgy a feleségem, mint az én betegségemre igen gyógyító hatású volt a víz. Kunszentmártonban lakó nővérem is sikerrel használja. Murányi József, Szarvas.”

„A víz még a szemnek is használt, visszaadta a látóképességemet. Nagy János, Békésszentandrás, 70 házszám.”

„Ízületi csúzomra használom a vizet és jobb hatást gyakorol, mint a gyopárosi tó vize. Hári Sándor, Orosháza.”

„Gyomorbajunkra a kút vizét nagy sikerrel használjuk. Kántor Sámuel és neje, Kondoros.”

A vizet megkóstoltuk és az íze olyan, mint a legjobb keserűvízé. Amikor kocsinkon hazaérkeztünk, elismeréssel nyilatkoztunk nemcsak a vízről, hanem a kocsisról is, aki szintén pompásan hajtott.

Szarvasi Hírlap, 1929.

- Szilvássy -

Recenzió: Helytörténeti esetek

Szarvas avatott helytörténeti kutatója dr. Szilvássy László legújabb publikációja a napokban jelenet meg Helytörténeti esetek, események (morzsák) Szarvas Községről 1945-1949 címen.

A Mezőberényi Nyomda igényes munkája, esztétikus külsőt adott a kezünkbe a könyv címlapján. A tartalom tanulságos, a mondandó kinek-kinek mást sugallhat. Az 1945-49 közötti időszak átmenetet tár elénk társadalmi, politikai környezetben és ezt a légkört kóstolgatja a Szerző.

A „Helytörténeti morzsák” évenkénti tallózás a helyi sajtóban, bepillantást enged a Szarvason történetekbe, a kiragadott történésekből következtetni lehet a város társadalmi, politikai viszonyaira. A kiragadott példák a helyi sajtóból változatosak, ám visszautalnak a korabeli viszonyokra. Az idősebbeket emlékeztetik a múltra, a nevek láttán felsejlenek régi ismerős arcok. A fiatalabbaknak csupán annyit mondanak az egykori történések, bennük a számukra ismeretlen nevek, hogy ilyen is volt.

A „Mezőgazdasági, ipari és kereskedelmi szektorok” cím alatt felsorolt vállalatok, vállalkozások (pl. Autóközlekedési Vállalat kirendeltsége, Szikvízipari Vállalat, Temetkezési Vállalat, Talajjavító Vállalat stb.) jól mutatják a korabeli vállalkozások létrejöttét, megalakulását.

Toman János grafikái jó, hogy helyet kaptak e kiadványban. Az 1945-49 közti időszak miniszterelnökei és Rákosi Mátyás az úttörő lányok között, valamint az inflációs papírpénzeknek, nem sok közül van a helytörténethez de „elmegy”, mert a tárgyalt időszakhoz tartozik. A más forrásból átvett képek érthetően nem lehetnek elég élesek.

A melléklet a Szarvasi Újság 1948. január 2. számából olvasmányként érdeklődésre tarthat számot, főleg az idősebb korosztályok számára.

Ez a munka széles nyilvánosságot, a Szerző pedig elismerést érdemel.

- Molnár László -

Egy feledhetetlen HAKI-s ünnep

November 18-án a Halászati és Öntözési Kutató Intézet az év eleji budapesti, majd az azt követő nyári szarvasi megemlékezés méltó folytatásaképpen az Árpád Szálló dísztermébe invitálta mindazon munkatársait, akik legalább egy évtizedet dolgoztak az intézetben.

A bensőséges hangulatú, már-már nagycsaládivá nemesedett ünnepi estén közel 300, az elmúlt évtizedekből jól ismert HAKI-s arc tűnt fel a patinás szálló épületében. Annak apropóján, hogy a Magyar Királyi Halélettani és Szennyvíztisztító Kísérleti Állomás 1906. február 3-án kezdte meg tevékenységét Budapesten, az egykori kísérleti állomás jogutódja, a HAKI 1953 óta Szarvason végez halászati kutatásokat.

Kutatók, mérnökök, szerelők, traktorosok, laboránsok, könyvelők, halászok és más munkatársak széles sora foglalt helyet a gondos kezek által ízlésesen felterített asztalok mellett. A meghívottakat dr. Váradi László, a HAKI főigazgatója köszöntötte és egy színes képes-filmes összeállítás erejéig kivetítőn idézte fel az indulás hőskorszakát, s az azt követő évtizedeket, amikor tavak, csarnokok, kutatási bázisok gomba módra nőttek ki a ma is álló Pándy-tanya környékén. Elődjével, dr. Müller Ferenc nyugalmazott igazgatóval megemlékeztek az alapító igazgató, Szalay Mihály áldozatos munkásságáról, akinek a hálás utókor még mellszobrot is emelt az intézet központjában.

Nagy-nagy szeretettel köszöntötték a néhai igazgató özvegyét, Teri nénit, aki egészségében megroppanva, 90 évesen is vállalta a részvételt, s élőszóban is köszöntötte a megjelenteket. Emellett egy szívhez szóló levélben emlékezett meg magáról a HAKI-ról, az ott dolgozó emberekről, a munka eredményeiről. A vacsora előtt már hangolt a Bibuczki Zenekar, hogy aztán kivilágos kivirradtig szolgáljon a táncolni vágyó ifjaknak és örökifjaknak. Mindemellett kisebb-nagyobb népvándorlás indult a szélrózsa minden irányába, mivel mindenki felfedezhetett magának régi

kedves arcokat. Kollégák, barátok, kedves ismerősök sok-sok év múltán újra összeülhettek, idézve a régi emlékeket.

Ezúton is köszönet illeti dr. Váradi László urat, kedves feleségét, Ágnes asszonyt és segítőiket, akik Budapesttől kezdve Debrecenen át Szarvasig igyekeztek minden régi hakist kiértésíteni, e feledhetetlen HAKI-s ünnepről.

- Szenes János -

Felavatták a Hősök Falát

Megrendítő méltósággal rendezett ünnepségen avatták fel október 20-án a Vajda Péter Gimnáziumban a Hősök Falát. Készült Máté József ösztönzésére, Pécsváradi Antal és Szuhaj György elképzelése nyomán a Szarvasi Öregdiákok Baráti Köre anyagi támogatásával, Truczka György kőfaragó munkája eredményeként. A márványfaj elsőként avatott része Laurinyecz András 1956-os szabadságharcos és vértanúnak állít emléket, aki Szarvason érettségizett. Az avatásra megjelent Babák Mihály polgármester, Földesi Zoltán országgyűlési képviselő, Szabó Zsigmond, a vértanú unokaöccse, Simon Károly volt osztálytárs, id. Dankó Pál öregdiák, Sonkoly János, az Öregdiákok Baráti Körének titkára, Kozák Ferenc, az Üldözöttek Szövetségének elnöke, Szenes János, a Szarvasi Történelmi Emlékút Közalapítvány elnöke és mások. Beszédet mondott Rágyanszky István igazgató és Szabó Zsigmond.

Laurinyecz András Kondoroson született, szülei gazdasági cselédek voltak, mindketten korán meghaltak. Miután Szarvason leérettségizett, 1948-ban beiratkozott a szegedi tudományegyetem jogi karára. Párhuzamosan a Chinoin gyárban volt tisztviselő, hogy eltartsa magát. Két évfolyam elvégzése után, 1950-ben fegyverrejtegetés vádjával letartóztatták (második világháborús német géppisztolyokat őrzött), és a gyulai bíróság életfogytiglani szabadságvesztésre

ítélte. 1956 tavaszán büntetésének letöltését félbeszakították. A munkaközvetítő a pilisszentlászlói bányába irányította, itt dolgozott a forradalom kitöréséig.

1956. október 26-án bányásztársaival gyalog ment fel Budapestre, ahol csatlakozott a Széna téri fegyveres csoporthoz. Részt vett az október 27-28.-i harcokban, majd társaival együtt Pilisszentivánra húzódott vissza a túlerejű szovjet támadást követően. Október 30-án javaslatot tett a szolnoki büntetés-végrehajtási munkahelyen dolgozó rabok kiszabadítására, de az akció végül elmaradt. Társaival együtt tért vissza Budapestre október 31-én, s ezután is részt vett a csoport valamennyi akciójában.

November 3-án tagja volt a fegyverért Bécsbe induló csoportnak. Győrben azonban nem kapták meg a határ átlépéséhez szükséges okmányokat, így eredeti tervükről le kellett tenniük. Szombathelyen segítették a forradalmi tanács munkáját, lefegyverezték az ÁVH-s határőr egységet. Itt estek fogságba másnap reggel, miután a szovjet csapatok hajnalban puskalövés nélkül elfoglalták a laktanyát ahol megszálltak. 1956. december 22-én tartóztatták le.

Megjegyzések egy igen szigorú íráshoz

Az általam nem ismert Bukovinszky Béla szarvasi lakos elmúlt heti, terjedelmes és indulatos cikkéhez azért fűzök megjegyzéseket, mert írása több, nagyon is jelentős tévedést tartalmaz. (Hangnemét nem kívánom minősíteni.)

1. A cím: Szeretne-e Ön az Oszama bin Laden utcában lakni? – erős csúsztatás. Az említett úr terrorista. A cikkben említettek közül egy sem volt az. Ők kivétel nélkül áldozatok voltak. (Még Dimitrov is.)
2. Bin Laden nem magyar. A cikkben szereplő utcanévadó (Dimitrov kivételével) magyarok.
3. Dimitrov valóban ellentmondásos, mégis történelmi személyiség. Antifasiszta érdemei, bár nem mentik diktátori tetteit, azzá teszik. Talán először

döbentette rá a világot, ki is jutott hatalomra 1933-ban Németországban. Konceptió per áldozata volt. A Reichstagot nem a „kommunisták”, hanem egy van der Lubbe nevű holland gyújtotta fel. Dimitrov nagy valószínűséggel maga is a diktatúra áldozata lett. Moszkvában halt meg „gyógykezelés” következtében.

4. Senkinek, Bukovinszky úrnak sincs joga ilyen hangnemben számon kérni a Dimitrov utcaiaktól, miért felel meg nekik ez az utcanév. Már az is döntő érv lehetne, hogy megszokták, de ennél több érvük is lehet. Ezek egy részét maga a cikk is felsorolja. Párizsban van Lenin utca, több nyugati országban, így Németországban, annak fővárosában is található Marxról elnevezett utcákat. Senki nem veri le a táblákat, és nem írnak dühödt cikkeket ellene.
5. A legóvatosabb megfogalmazásban is ízléstelen, amit a szerző Bacsó Bélával művel. Egyetlen „bűne”, hogy a róla elnevezett utcában több mint fél évszázada működő óvoda időközben egyházi óvoda lett. „Mókás. Igazán mókás” Bacsót Göringel és bin Ladennel együtt említeni. Még „mókásabb”, hogyan végezte Bacsó. Még kommunista sem volt, „csak” újságíró, a Népszava, a munkások újságának munkatársa. Regényt írt és tényfeltáró riportokat, a szerző szerint „uszított”. Ki ellen? A „törvényes rend” ellen, amelynek pribékjei éjszaka, barbár módon végeztek vele. Teljesen véletlenül, mert éppen rosszkor és rossz helyen volt: főnökének, a főszerkesztő Somogyi Bélának a társaságában. Valójában „csak” őt akarták megölni. „Törvényesen.” De tanú nem maradhatott, hát megölték Bacsót is. (Élt 29 évet.) Ez a „rend”. Következtetés: aki nekünk nem tetszik, mert „uszít”, öljük meg. (Jut eszembe: a szerző Somogyit kifelejtette, pedig neki is van utcája Szarvason.)
6. Klucsjár Mihály valóban a direktórium tagja volt a Tanácsköztársaság idején, és valóban rendpárti volt. Neki köszönhető, hogy a cikkíró állításával ellentétben, Szarvason nem volt anarchia, itt nem tombolt a vörös terror. A Kommünnek itt egyetlen áldozata sem volt. (Tevékenységről felvilágosítást tud adni Lustyik János volt önkormányzati képviselő, aki személyes élményeivel bizonyíthatja a cikkíró állításának az ellenkezőjét.) A Tanácsköztársaság leverése után Klucsjár nem politizált, egyszerű borbélymesterként tevékenykedett. 1944-ben „bűnei” miatt elhurcolták, s valamelyik

munkatáborban tűnt el nyomtalanul. Eichmannal egy lapon említeni finoman fogalmazva is hajmeresztő tévedés.

7. Sallai és Fürst az illegális Kommunista Párt tagjai voltak. Egy utópikus eszmerendszer képviselői, akik ezért az utópiáért egzisztenciájukat és életüket is képesek voltak feláldozni. 1930-ban kommunistának lenni ezt jelentette, nem pedig azt, amit később Sztálin és követői tettek az eszme nevében. Koholt per alapján végezték ki őket. A biatorbágyi völgyhidat, mint az később kiderült, egy Matuska Szilveszter nevű kalandor robbantotta fel.
8. Kilián György is kommunista volt, és a nácizmus elleni harcban esett el, úgy, ahogy a cikk írja. A Zalka Mátéről írtak is igazak. Azok ellen harcolt Spanyolországban, akik többek közt megölték Garcia Lorcát, Európa egyik jelentős költőjét, mert rajta volt több ezer honfitársával együtt a „halállistán”. Azok ellen, akik a demokratikus köztársaságot diktatúrával és terrorral váltották fel. Ő is a sztálini önkény áldozata lett.
9. Martos Flóra „illegális felforgató tevékenysége” abban állt, hogy a Vörös segély aktivistájaként pénzt és élelmet gyűjtött bebörtönzött társai (politikai foglyok) családjának, hogy azok éhen ne haljanak. Ő maga ezért került többször is börtönbe, s halt meg ott elhatalmasodó tüdőbaja miatt.
10. A Ságváriról írtak is igazak. Fegyverrel védekezett, hogy ne jusson Sallai és Fürst sorsára.
11. A cikk befejezésének egy részével egyetértek. Új utcáinknak adjunk olyan neveket, amelyeket a cikkíró felsorol.

- K.J. szarvasi lakos -

Élt, hogy életet adhasson: Dr. Csörsz Sándor (1926-2006)

Nehéz gyermek-, és ifjúkor. 1926. március 28.-án született Mezőtúron igen nehéz körülmények közé. Már nyolc éves korában maradandó nyomot hagyó betegségen esett át, mely meghatározta későbbi életét. Fizikai munkát nem végezhetett, így szülei a szellemi élet felé irányították, megadva a lehetőséget értékteremtő életéhez. Szüleit korán elvesztette egy súlyos tragédia kapcsán. Testvéreivel kölcsönösen segítve egymást érettségizett le 1945-ben. Még ebben az évben beiratkozott a Budapesti Orvos Egyetemre, mely elvégzésével, a megélhetéshez munkát kellett vállaljon. 1952-ben kapott ORVOSI DIPLOMÁT. Három évig a Budapesti I. számú Szülészeti és Nőgyógyászati Klinikán dolgozott. Továbbra is a nehéz megélhetés, a lakáshiány, a házasság és gyermekszületés vezérelte haza, a Mezőtúri Kórházba, ahol 1957-ig dolgozott, közben leszakvizsgázott szülészeti-nőgyógyászatból.

Több mint ötezer gyermeket segített a világra. 1957. augusztus 16.-tól 35 éven keresztül a Szarvasi Szülőotthon vezető főorvosa. Igen nehéz kihívásokkal teli világba cseppent, klinika és kórház után egy támasz és segítség nélküli világba. Rossz közlekedés, távoli kórházak, felszereltség szinte semmi. Meg kell váltani a világot – más lehetősége nem volt. Küzdött a fejlesztésekért, de tett is érte, az első inkubátort saját maga készítette, mellyel több koraszülött életét mentette meg. Megszervezte a terhesgondozást nem csak Szarvason de a környező településeken is. Munkájának színvonala folyamatosan emelkedett, képezte magát és részt vett továbbképzéseken, folyamatosan naprakész volt hivatása gyakorlásában. Ez megmutatkozott eredményeiben is. Csökkent a csecsemőhalálozás, a szüléskörüli megbetegedés. Szünet nélkül dolgozott, 35 éven keresztül nem ismerte a vasárnapot, nem tudta milyenek az ünnepnapok, gyakran a nappal és az éjszaka is összefolyt, ennek ellenére sosem volt fáradt, újra és újra feltöltődött, ha egy egészséges élet születésénél jelen volt. Szinte valamennyi szarvasi családba beköltözött emléke. 1991-es nyugdíjba vonulása után sem tétlenkedett, továbbra is segített a gyógyító munkában, példát mutatott, átadta tapasztalatait, tudását.

Sosem politizált, nem volt semmilyen párt tagja, csak a hivatásának élt. Gyakran támadták ezért, de mégsem engedett, hivatásában, emberségében, szakmai hozzáértésben, vezetői képességeiben kikezdzhetetlen volt.

1969-ben írta önéletrajzában „viszontagságos gyermek- és tanulóévek után, végre nyugodtan szentelhetem életemet munkámnak és családomnak”. A család, felesége és gyermekei biztosították számára a nyugalmat, de a hivatást soha. Az egész életét a küzdelem jellemezte mások és saját maga felemelkedéséért. Úgy élt, úgy dolgozott, hogy az nemcsak az orvostársadalom, de valamennyi ember számára példaértékű. Nagyon kevés ember mondhatja el magáról, hogy annyit tett Szarvas városáért, mint „Ő” hiszen a legfontosabb értékért az EGÉSZSÉGÉRT tevékenykedett 40 éven keresztül.

Emléke kitörölhetetlen nyomot hagyott mindannyiunk életében.

- dr. Pásztor Gyula -

Évadzáró a Városszépítőknél

Hagyományosan – fehér asztal mellett – tartotta évadzáró közgyűlését május 4-én a Város- és Környezetvédő Egyesület. A beszámolót dr. Váradi Lászlóné elnök tartotta, s ebben csoportosította és értékelte az előző évben elvégzett feladatokat.

Hét akciót bonyolítottak le, ill. van folyamatban. Köztük volt az Ótemető rendezésében való részvétel, a háztól házig vasgyűjtő akció és a kertszépségverseny meghirdetése. Négy ügyben nyilvánítottak véleményt – részben felkérésre, részben önálló kezdeményezésként. Nyílt levélben kérték a MÁV-tól a vasútállomás rendbetételét, az E-ON-tól a transzformátorházak ügyének rendezését. Jelentős összeggel támogatták a Bolza-szobor felállítását.

A hozzászólások között Halász Rudolf az újabb vasgyűjtési akció szervezési munkáinak helyzetét ismertette. Dr. Kutas Ferenc beszámolt a Horgász utcai

lakóközösség munkájáról, amely esztétikussá tette (gyepesítette és virágosította) a közlejárót. Felhívta a figyelmet egy 1870-ben épült Damjanich utcai házra, amely helyi védettséget érdemelne a fennmaradt építészeti megoldásai miatt.

Mihály István elismeréssel szólt a város lakosairól: a szelektív hulladékgyűjtést komolyan és fegyelmezetten hajtják végre. Nem értett egyet azokkal a véleményekkel, amelyek kifogásolják a szemét-elhelyezési díjfizetési kötelezettséget: minden szolgáltatásért fizetni kell. Az illegális lerakóhelyek szaporodása nemcsak ennek a következménye, hanem a fegyelmezetlen emberek magatartásának is.

Babák Mihály polgármester kiemelte a civilszervezetek – köztük a Városszépítők – munkájának fontosságát; szenvedélyes hangon szólt az egykor városi tulajdonában volt földek visszaszerzésének (sikertelen) kísérletéről. Beszámolt a városban folyó fejlesztési munkákról (Művelődési Központ felújítása, kerékpárút építése).

Dr. Váradi Lászlóné zárszavában megemlítette, hogy a tagok május 20-án részt vesznek a Habitat-ház építési munkáiban. Kérte a tagok által önként vállalt munka folytatását, amely a város szépítése iránti elkötelezettségből a jobbító szándékból táplálkozik.

Szülőföldünk: Szarvas

Új egyesület alakult Szarvason, amint arról korábban már röviden tájékoztattuk olvasóinkat, dr. Molnár Mihály közlése alapján. Már akkor is érdeklődtünk a részletekről, de az egyesület alapítói kérték, hogy a bírósági nyilvántartásba vételt követően adhassanak részletesebb tájékoztatást lapunk olvasóinak. A jogerős bírósági bejegyzés megtörtént, így Bódi Jánosné, a Szülőföldünk: Szarvas Egyesület elnöke és dr. Molnár Mihály, az egyesület jogi bizottságának vezetője készséggel álltak lapunk rendelkezésére.

Megtudtuk először is, hogy magánszemélyek – a teljesség igénye nélkül: dr. Demeter László, dr. Gergely Pál, dr. Csontos Éva, dr. Valkovszky Nóra, Turák Mihály, Mucha Mihály, Zvada Mihály, Kolompár György, és természetesen Bódi Jánosné valamint dr. Molnár Mihály – alapította a Szülőföldünk: Szarvas Egyesületet. Mai világunkban gyakran emlegetik a mobilitást, mint életünk egyik fontos elemét, ezzel szemben az új szarvasi egyesület azoknak kíván megbecsülést adni, akik hűségeselek szülőföldjükhöz, még ha nem is hirdeti ezt emléktábla, sem könyvek lapjai, „csak” könnyeiket és verítéküket őrzi a város történelme. Az egyesület mottója: „Légy büszke városodra, és élj úgy, hogy városod is büszke legyen rád.” A mottóhoz magyarázatként Molnár Mihály hozzáfűzte, hogy az irodalmi stílus megfogalmazás nem takar különleges cselekedetek iránt támasztott igényt, egészséges lokálpatriotizmus és tisztességes életvitel a követelmény, amit egyesület nélkül is sokan teljesítenek. Amiért mégis az egyesület létrehozása mellett döntöttek, az a szülőföldhöz való kötődés, a szarvasi polgárok összetartozásának erősítése, a szülőföld hagyatékának ápolása, értékeinek őrzése, és egy olyan fórum létrehozása, ahol a településért tenni akarók felvethetik, megvitathatják elképzeléseiket, terveiket.

Szóba került Szarvas Város Barátainak Köre, mint hasonló filozófiát és célkitűzéseket valló egyesület, ezzel kapcsolatban Bódi Jánosné leszögezte, hogy semmiféle rivalizálási szándékuk nincs sem a baráti körrel, sem más civil szervezettel, sőt minden civil szervezettel a partneri kapcsolat kialakítására törekszenek. A Szülőföldünk: Szarvas Egyesület alapítói között egyébként a baráti kör tagjai is ott vannak, de számos civil szervezet jogi ügyeit intézte eddig is, és intézi ezután is dr. Molnár Mihály, ingyen és bérmentve.

Kérdésünkre, hogy a helyhatósági választásokon, mint civil szervezet, állítanak-e jelölteket, azt a választ kaptuk, hogy felmerült már az alapításkor ez az igény, de egyelőre döntés nincs ebben a kérdésben. Az új egyesület az alapítás után a megerősödését tervezi, tagsági körét kívánja bővíteni, teljes nyitottsággal várja a termékeny és alkotó gondolatokat. A jelenlegi tagság nem kötődik egyetlen politikai párthoz sem, és nem is kíván pártpolitikai irányzathoz csatlakozni, ha

politizálnak, akkor is az egyesület nevében és mottójában megfogalmazott gondolatok mentén teszik ezt.

Miután az egyesületnek nincsen irodája, csatlakozni az alapítók megkeresésével lehet.

- T.L.-

Szarvasiak a Corvin közben

Szarvasiak és kondorosiak is részesei voltak a budapesti október 23-iki történéseknek. Kunos András, Bagyin György, D. Kiss Sándor és Farkas Gábor október 23-án, eredetileg a Fidesz megemlékezésére érkezett Budapestre, de az ottani híreket hallva, kíváncsiságuknak eleget téve elsétáltak a Corvin közbe. Amint Kunos András lapunk érdeklődésére elmesélte, a Corvin közben idősek és fiatalok mindenféle garázda szándékoktól mentesen követelték Gyurcsány Ferenc lemondását, majd egyre erősödő, közfelkiáltásos akarattá vált, hogy induljanak a Kossuth térre. Amint Kunos András elmondta, együtt vonultak a tömeggel a körúton, majd a Baross utcán át, ők azonban az Astoriánál nem mentek tovább, bár a tömeg skandálta, hogy: „Gyertek velünk! Kossuth térre!” Az Astoriánál rendezett fideszes megemlékezésről azt mondta Kunos András, hogy méltóságteljes és mindenféle zavargási szándéktól mentes volt, a vége felé a Deák tér felől azonban már hallatszottak a tömegoszlatás zajai. Ezért a megemlékezés végén a Kossuth utcában felállított színpad mögött megnyitották a kordonokat, s Rátkay Philip mindenkit arra kért, hogy a Duna-part felé távozzanak. Kunos Andrásék így is tettek, s már csak a rádióból, televízióból, újságokból értesültek a később történekről. Kunos András véleménye szerint a tüntetéseknek oka van, mégpedig a választási ígéretekkel homlokegyenest ellenkező megszorító intézkedések, amire nehéz más módon tekinteni, mint hogy hazudtak az embereknek. A helyszínen tapasztaltak alapján Kunos András azt is állította, hogy

a tüntetőket többségükben ez az érzés, az ebből fakadó indulat motiválja, de nem a garázdaság szándéka. A randalírozókat, balhézókat ő sem tudja megérteni, ahogyan azokat a rendőröket sem, akik a tömegoszlatás indokával brutális kegyetlenséggel lépnek fel másokkal szemben.

- T. L. -

**HELYTÖRTÉNETI ÍRÁSOK
2007**

Tartalomjegyzék

Recenzió: Nagyemberek, hírességek

Elment a szarvasi sport krónikása Molnár László

Megalakult Szarvason a Magyarországi Szlovákok Demokratikus Szövetsége

A grófi földön járva

Ahol a gróf idejében sás és nád burjánzott, ott az újgazdák paradicsomot
teremtettek

A szarvasi községháza és az éberség

Recenzió: Nagyemberek, hírességek

A napokban jelent meg dr. Szilvássy László „Nagyemberek, hírességek, példaképek” című munkája. Ez a szerző 15. kötete! Az előszó eligazít a szerző szándékait illetően. Ez a munka tulajdonképpen egy kislexikon, bemutat 67 jeles személyiséget, akik az élet különböző területein „letettek valamit az asztalra”. Ez a munka akár hiánypótló is lehet, hiszen nem mindenki tud hozzájutni nagylexikonhoz. A bemutatott jeles személyiségek ötletszerű felsorolása nem utal szakterületekre, csupán a nevek alfabetikus sorrendben szerepelnek ebben a munkában.

Ki-ki felkészültsége és szándékai szerint tallózhat a tartalomjegyzékben. Aligha lehet regényszerűen olvasni ezt a munkát, hiszen ez nem vezethet sehova. Erre egy példa: Constantinus – Csokonai Vitéz Mihály – Dankó Pista, de lehet más egymástól független három nevet is felsorolni, akik egykori tevékenységének semmi köze egymáshoz, sem időben, sem pedig tevékenységük területét illetően.

A Tisztelt Olvasó felteheti magában a kérdést, hogy ki miért került bele ebbe a kislexikonba? Erre mindenki felkészültsége, érdeklődése és vérmérséklete szerint formálhat véleményt. Csak úgy, mint arra, hogy ki mindenki hiányzik a felsorolt és bemutatott személyiségek közül. Kapásból néhány neves személyiség: Benka Gyula, Kossuth Lajos, dr. Palov József, Szentgyörgyi Albert? Ezen kár lenne vitát nyitni, mert ez nem vezetne sehová. Aki érdeklődéssel veszi kezébe ezt a könyvet, tudomásul veheti a tényt, „ez van”!

Lehet ezt a munkát pozitív és negatív jelzőkkel is ellátni. Egy biztos, hogy aki lapozhat a könyvben, bizonyára talál benne olyan ismereteket, amit esetleg hasznosíthat munkája során. Megismétlem, hogy az „Előszó” eligazít a szerző tiszteletreméltó szándékát illetően.

Felhívom a Tisztelt Olvasó figyelmét arra, hogy érdemes az itt megtalálható, lassan elfeledett jeles szarvasi személyiségeknél elidőzni, többek között ilyen dr. Melich János, Ruzicskay György, Tersztyánszky Ödön, Tessedik Sámuel és felesége, illetve Vajda Péter.

Ez a munka megérdemli a nyilvánosságot, ezért az érdeklődők szíve figyelmébe ajánlom.

Elment a szarvasi sport krónikása

Molnár László

A Szarvasi 7 szerkesztősége a város közvéleményével együtt mély fájdalommal értesült Molnár László János nyugalmazott igazgatói hivatalvezető haláláról. Akit egyszerűen Molnár Laci Bácsiként vagy Molnár Laciként ismertünk, szerettünk és tiszteltünk városszerte. Halálával a mindenkori szarvasi sportélet egyik legnagyobb krónikása távozott e földi létből.

Ha valaki, idős vagy fiatal a rég- vagy közelmúlt helyi sportviadalait kutatta és már minden fonalát elvesztette az adott témában, olyankor a könyvtárosok vagy a sportveteránok azt mondták: forduljon a Molnár Lacihoz, majd Ő helyre teszi a tényeket. A sporttörténetnek az előző évtizedekből talán csak néhai Margócsy Gyula volt ilyen mély ismerője városunkban. Nem véletlenül, hiszen a helyi sportéletről szóló tanulmányai, „A sportélet fejlődése Szarvason” és a „Szarvas a városiasodás útján” című kötetekben, a Szarvasi Krónika tematikus számaiban jelentek meg. Sőt mi több, Kepenyés György is hozzá fordult, mint jeles kútfőhöz, amikor megírta a szarvasi foci 100 esztendejét. Laci Bácsi egyik szerkesztője volt a „Szarvasi ki kicsoda?” című helyi lexikonnak 2000-ben, írásait rendszeresen közölte 1986-tól a Szarvas és Vidéke, majd a Szarvasi 7 1995-től. Házi szerzőnek számított a 7-nél, sok közéleti, várospolitikai jegyzetével, szellemesen sziporkázó recenzióval. S ha az élet komor feladatként így adta számára, egyedi hangvételű emlékirásaival is.

Hosszú hónapok testi-lelki szenvedései után bekövetkezett halálával egy mindvégig baloldali nézeteihez hű, humanista beállítottságú tanáregyéaniségtől búcsúzunk. A szarvasi tanítóképzőben 1948-ban megszerzett diplomája után Kondoroson kezdte tanítani a kisgyermeket. 1952-től 1957-ig a Szarvasi Járási Tanács Művelődési Osztályának vezetője volt, majd rövid ideig VB titkár. Így élte

meg a kemény időkben Rákosi szarvasi látogatását és '56 embert próbáló hónapjait. 1957-től 1959-ig ismét tanítói hivatásának élt igazgatóhelyettesként. Majd 1959-ben múlhatatlan érdemeket szerzett minisztériumi tárgyalásai révén, hogy a Szarvasi Felsőfokú Óvónőképző Intézet megszületett a város számára. Az intézet igazgatói hivatalát 1959-től egészen nyugdíjba vonulásáig vezette a legnagyobb köztisztelőben. Számtalan közéleti funkciót vállalt a Pedagógus Szakszervezetben, a Galamb- és Kisállattenyésztők Helyi Egyesületében. Tagja volt Szarvas Város Baráti Körének.

Politikai nézeteihez, hitvallásához hűen 1989-től aktív szerepet vállalt az MSZP szarvasi megszervezésében. Az önkormányzati választások időszakában, amíg egészsége és munkabírása engedte, aktívan részt vett pártja delegáltjaként a helyi koalíciós és más fontos várospolitikai tárgyalásokon. Egyik emlékezetes kiállítását jelentette 1990. március 15., amikor a helyi szocialisták részéről Ő volt az egyik koszorúzó a helyi '48-as emlékhelynél.

Mint munkásságában, magánéletében, így írásaiban is az emberek iránti tisztelet jelentkezett. Vélt vagy valós politikai ellenfeleit sosem támadta sportszerűtlen eszközökkel, legfeljebb a tőle megszokott szellemes, könnyed stílusban koppintott a körmükre.

Pályafutása során számtalan kitüntetésben részesült, nem túlzás azt állítanunk, hogy az 1995-ben Szarvas Város Sportjáért kapott díja volt számára a legkedvesebb.

Július 8-án Laci Bácsi, a szarvasi sport és közélet hű krónikása elment. Arcát, egyéniségét, egyedi humorát mint igaz lokálpatriótáét mindvégig megőrizzük. Legyen áldott az emléke!

- Szenes János -

Megalakult Szarvason a Magyarországi Szlovákok Demokratikus Szövetsége

Február 27-én központi kiküldött jelenlétében alakult meg Szarvason a Magyarországi Szlovákok Demokratikus Szövetsége helyi szervezete.

A megnyitó s az alakuló gyűlést üdvözlő felszólalások után Krajcsi Mihály központi kiküldött mondott beszédet. Beszéde elején a szövetség fontosságával foglalkozott. Majd a nemzetiségi kérdésekre tért át.

A Horthy uralom alatt – mondotta – a Magyarországon élő szlovákajkú lakosság kétszeres elnyomás alatt sínylődött. Először azért, mert szlovákajkú volt, másodsor azért, mert dolgozó volt. Ma már a népidemokráciák fejlődése során eljutottunk oda, amikor mindenki nyugodtan gyakorolhatja anyanyelvét.

A továbbiakban ismertette Magyarország és Csehszlovákia között létrejött barátsági szerződés jelentőségét, amely mindkét országban biztosítja a nemzetiségek számára a demokratikus jogokat és így természetesen a teljes kulturális szabadságot is.

Rámutatott arra, hogy a dolgozók érdeke mindenütt közös és így együttes erővel kell harcolni is, anyanyelvre való tekintet nélkül a társadalmi haladásért. Hangsúlyozta: *Azt, hogy ma már itt tartunk, köszönhetjük a dicsőséges Szovjet Hadseregnek és annak nagy vezérének, Sztálinnak. Ő adta kezünkbe a szabadságot és nekünk ezt közös erővel meg is kell védeni a közös ellenség az amerikai imperializmus ellen.*

Krajcsi Mihály beszéde után megválasztották a helyi szervezet vezetőségét. Elnök Bobvos György, alelnök Adamik András, titkár Hóbely János, pénztáros Rétfalvi György, kultúrvezető Bakulya Erzsébet, könyvtáros Borgulya István, jegyző Misur András.

Szarvasi Újság, 1949.

- Szilvássy -

A grófi földön járva

Forró augusztusi nap szórta sugarait szerte a határra, amikor kint jártunk. Szarvas északkeleti részén fekvő Bolza gróf volt birtokán, ahol most e föld jogos tulajdonosai, az újgazdák művelik az életet adó magyar földet.

Kint jártunkban sok minden eszünkbe ötlük. Elsősorban is az, hogy hosszú évszázadokon keresztül a most saját földjét művelő parasztok elődjei jobbágyként robotoltak, hogy „legyen enni kevés kenyerük”. Robotoltak, húzták az igát éjjel-nappal s ha néhány órára pihenni tértek, egymás hegyén-hátán heverték, mint odvas farkas, sötét odúikban. Nyomorban születtek, nyomorban pusztultak el, s ha lázadni mertek embertelen sorsuk miatt – karóba húzták őket a gróf urak fizetett zsoldosai. S a később „boldog Ferenc József-i” időkben a csendőrpuskák tusai kínozták halálra az emberi sorsot követelő parasztokat. S amíg a parasztok robotoltak-pusztultak, a gróf urak dőzsöltek és henyéltek pompában úszó kastélyaikban, melynek minden kövéhez a parasztok verejtéke tapadt.

Ilyen gondolatok foglalkoztattak bennünket, amíg a jobbágyok által taposott poros úton megyünk, amely most egy új világba vezet bennünket.

Már útközben a magyar paraszt élniakarásáról, az egész nemzet iránti hűségéről kapunk bizonyítékot. Olyan területen, amely a gróf urak idején terméketlen szikké vált, most a szarvasi Földműves Szövetkezet tulajdonát képező kb. 80 kat. holdnyi területen, az ország legszebb rizstermelése folyik. S ahogy szétnézünk a volt grófi pusztán, az újbirtokosok piroscserepes tanyái a kis magántulajdon erősödését és a parasztokat kizsákmányoló nagybirtok örök időkre való megsemmisülését hirdetik. Természetesen elfog bennünket a kíváncsiság, vajon e tanyák környéke mit rejteget számunkra?

... Ott, ahol még néhány évvel ezelőtt sás és egyéb vad növény burjánzott, most elénk tárul a maga pompájában, gazdagságában Magyarország mezőgazdálkodásának jövője – a kertgazdálkodás. A sás és egyéb vadnövény

helyén ma paradicsom, paprika, káposzta és egyéb kerti vetemények dúslakodnak, hogy utána a konyhák asztalaira kerüljenek.

Megkérdezzük az egyik újgazdát, hogy hány hold földhöz jutott a földosztás során? Elmondja, hogy hetedmagával van s így tíz hold földet kapott.

Azelőtt volt-e valamije? – kérdezzük tovább.

- A gyermekeim és a két kezemen kívül nem volt egyebem. Mindig a mások kutyája voltam. S hiába dolgoztam látástól – vakulásig. Rongyosak voltunk és kenyerünk is csak éppen hogy volt. Amikor a demokrácia földet adott, újult erővel láttunk hozzá a munkához, mert tudtuk, hogy most már magunknak dolgozunk. Bár eleinte nagy nehézségekkel kellett megküzdünk ma már büszkén mondjuk: megérte! Nem csupán azért, mert a mi életünk emberibb lett, hanem gyarapítjuk nemzetünk gazdaságát is a több termelés révén és a gróf urak elhanyagolt földein a magyar mezőgazdaság jövőjének alapjait rakjuk le.

És valóban, hogyan végigjárjuk az újgazdák megfeszített munkája révén termékeny lett földterületet, a mezőgazdasági kultúránk előfutárait kell, hogy üdvözljük bennük. És előttünk lebeg ennek a munkának futótűzkénti terjedése az egész országunk mezőgazdálkodásra való kiterelvényesedése. Ennek a terebélyesedését a demokrácia már a közeli jövőben biztosítja a parasztság számára, ami valóra váltja jelszavunkat: virágzó mezőgazdaságot, jómódú művelt parasztságot.

Amikor elbúcsúzunk, valahol motor zúg, öntöznek... erősítik a demokráciát. Mi pedig hirdessük: „... Ez a jövő a készjövő, pirkadása a magyar égnek...”

Szarvasi Újság, 1947.

- Szilvássy -

**Ahol a gróf idejében sás és nád burjánzott, ott az újgazdák
paradicsomot teremtettek**

Nyári alkony ül a tájon, Halásztelek nyugati peremén a nap már valósággal sűrölja a földet. Mégegyszer visszanez a nagyfoki folyóvájta hajlatra, ahol a Bolza grófok idejében sás, nád susogott, ma pedig Paulik Jánosok, Skorkák, Hollók, Priferek, Maglóczkiak, Medvegyek apraja-nagyja a sziktenger közepén zöldséges kertet teremtettek.

Jázminösvény választja el a sziksóval vert dűlőúttól a Paulik-tanyát.

Udvarán a kúttól egy bökésre a Riska tehén legel, egy lépésre tőle táblás- és parasztkocsi pihen a nyári jászol körül. Két pejlova zöld herét ropogtat. Túl a sövényen öntözőcsatornák keresztbe-hosszába szabdalják Paulik nyolcholdas ősi jussát.

Káposzta, tengeri, paradicsom zöld tengerét sáros lábbal dagasztja az öreg Paulik, Pali fiával. Viaszszínű óriás paprikát szednek a keddi piacra.

Ezer öl paprika ontja húsát, ha a kis Paulik jól öntöz, 40 mázsát is lead. A másik oldalon 500 ölon halványszínű, gömbtestű káposzták bodorodnak és kis szerencsével 80 mázsát is leguríthatnak róla. A paradicsom 250 négyszögölon virágzik s hordja zöld terhét...

Paulik kijön a paprika parcellából. Reánk néz, olvas a szemünkből és halkán, messzire nézve mondja:

- Az új gazdák megmutatták ezen a sziken, hogy méltók a földhöz...

Paulikot is, mint a többi nincstelent, dobta az élet napszámra, kubikra, zsíros parasztok kapcájának, bolgár kertészek fogdmegjének. Ott tanulta meg a kertészet ezer fortélyát. Négy év óta gyűri erejét, tudását a földbe.

A tavalyi termésből öntöző motort vett, négyezerért. A kis masina faágyon pihen a „kanális” mellett, vas torkával szívja a vizet fel a hosszú vályúra s onnan zuhan le és fut a két kis part között és viszi a zöld színt a földnek.

Az őszi káposzta és a here mezsgyéjén a kis csatornában megtorpan a víz. Paulik megvakarja a fejét s mondja: a maga baján tanul az ember, a csatornának esést adok és holnap már a here, meg a télkáposzta is „dözsölhet”, mint a paprika.

A nagygazdák nem is olyan régen, még kézlegyintéssel intézték el a Halásztelek újgazdáit. Lesték, várták – mikor pálnak ki és jelentkeznek béresnek.

Tévedtek. Gyökeret vertek. „Új bolgárok” nőttek fel a szemünk láttára. Paulik meg a többi lovat, tehenet szerzett s megtartotta, a bognárnál kocsit csináltatott, majd vasaltatott.

Zöld parcellák futnak egymásba. A zöld színt az újgazdák piros cserepes tanyái tarkítják és túl a szomszéd mezsgyéjén, a fák között, a rettegett grófi hajcsár, intézői lakásból iskola virágzott ki. Megváltozott a táj s minden életről beszél.

Paulik udvarán, meg a többién a kút tövén a hátaskasokból dől a paprika, káposzta a búzaasztag előtt s hirdeti, hogy nemcsak a föld gondja lett a Paulikoké, hanem annak gyümölcse is.

Szarvasi Újság, 1948.

- Szilvássy -

A szarvasi községháza és az éberség

A terem zsúfolásig megtelt. Mindnyájan eljöttek, akik a község szolgálatában állnak. Értekezletre gyűltek egybe. Az elnöki megnyitó után ünnepélyes csend, szólásra emelkedik az előadó. Az éberségről beszél. A hallgatóság közül egyesek merev nyakkal a mennyezetet nézik, mások szeme szinte rátapad, de nem az előadóra, hanem az utcára nyíló ablakon át a járó-kelőkre. Ott hátrább egynéhányan a fülüket hegyezik, igaz azért, hogy szomszédjuk <<igen fontos>> közlését megértsék. Kezükkel közben különböző <<rejtett>> mozgásokat végeznek. Hol ajkukra emelik tenyerüket, hogy bizonyos ingerüket elfojtsák, hol enyhe lökdösésre használják. Különben az értekezlet igen jól ment végbe, az éberségben nem volt hiány, ha felhangzott innen vagy onnan a taps, mindenki igyekezett ennek eleget tenni, sőt olyan is akadt, aki hüvelykujja körmét verte össze. Ki így, ki úgy, de valamennyien elégedetten hagyták el a termet. Igaz,

befejezésül még énekeltek is. Így lett kerek, egész az értekezlet: nem maradt ki semmi.

Ennek már jó néhány hete. Bizonyára – gondoltuk –, az értekezletnek meg van a <<hatása>>. Délidő van, nézzünk körül a mi községházánkban. A tisztviselők ebédelnek, az akták pihennek. Mégpedig a nyitott irodaajtók mögött az íróasztalokon. A fiókok, szekrények zárásával meg már kár is volna bajlódni. Volt ugyan, aki az ilyen <<kicsiséggel>> is törődött. Például az <<öreg>> Molcsán. Na de menjünk tovább. Itt a számvevőség Barabás számvevő szintén ebédel. Az asztalán ott hever a községi körbélyegző. Hát ha már itt van, magunkkal is vihetjük. Ha a számvevő nem vigyáz rá, olyanra bizzuk, aki tudja, hogy milyen értékkel bír egy községi bélyegző. Emellett már magától értetődik a nyitott asztalfiók. És kínálják magukat az OTI, az OTBA könyvek, a pénztári utalványok és a különböző kimutatások. A szomszédos teremben <<csak úgy>> ketten is tartózkodnak. Hogy minek? Az az ő dolguk. Szegény idegen ügynökök, itt nem is tudnák konspirációs képességeiket megmutatni. No de az a fontos, hogy ott voltunk az éberséget tárgyaló értekezleten! Úgy látszik a közigazgatás helyettes vezetője, Szirony János is így van ezzel. Az ő asztalán is ott kellegeti magát a községi körbélyegző. Nyitott szekrényből pótolhatatlan okmányok hirdetik: Mi nem félünk, mert a jegyző urunk meghallgatta az éberségről szóló előadást. Még tán a tenyerét is összeverte, annyira helyeselt.

Most úgy hírlik, hogy rövidesen lesz egy értekezlet, ahol az előadás óta eltelt időben az éberség területén elért eredményekről számolnak be az egyes tisztviselők, elöljárók és a többiek. Mindenesetre kíváncsian várjuk és mi is ott leszünk. Mert ugye igaz: az értekezletnek meg van a <<hatása>>.

*Szarvasi Újság, 1949.
- Szilvássy -*

FORRÁSHIÁNYOS ÍRÁSOK

Amiket a soproniak is megirigyelnek a szarvasiaktól

Csak kicsit éhhetetlenek ezek a jó szarvasiak – mondja a soproni újságíró

A nyár utóján Szentimrey Lajos soproni lapszerkesztő, a soproni Hétfői Ujság kiadó-tulajdonosa hosszabb időt töltött Szarvason. Mint már említettük, itteni nyaralási tapasztalatairól egy nagy cikk keretében számolt be, amely a „Szentirmay Lajos riportja, 'Nagymagyarország közepé'-ről” fő- és „Revíziós nyaralás a 'fülledt, poros, kultúrátlan' Alföldön – Amiben a 26.000 lakosú tiszántúli nagyközség előbbre van Sopronnál” alcímeket viseli. A lelkesült elragadtatás hangján írt riportból az alábbiakban részleteket közlünk megmutatva értékeinket egy idegenből jött újságíró szemén keresztül azért is, hátha annak nyomán mi is többre tudjuk becsülni oly sokszor lenézett Szarvasunkat.

A cikk elején elmondja a messzi Dunántúlról idevetődött újságíró, hogy Szarvason lakó komájának meglátogatására jött ide, aki bérmafiával ajándékozta meg a szarvasi gimnáziumot. A Mezőtúrról Szarvasra jövő motoros már tetszeleg önmagának, mintha valami polinéziai szigetvilágba indulna felfedezőnek, vagy vadak pecsenyéjének, de később bevallja, „hú, de szégyelltem magam pár nappal utóbb ezért a nagyképűségért! És akármilyen egy nap alatt végigjárható kisország vagyunk egyik határtól a másikig, szégyen, hogy milyen keveset tud a „dunántúli az alföldi magyarról és fordítva”.

Továbbiakban így ír:

„Mit szól hozzá pl. az idegenforgalomra oly büszke soproni olvasó, hogy a szarvasi Árpád-hotelben négy és fél pengőért tiszta, rendes szobát és prima ötszöri étkezéssel ellátást kap az idegen a főszezon közepén? A vacsorához az árnyas vendéglőkertben olyan remek cigány és jazz muzsikál, amilyennek Sopronban a hírért se hallották soha! A kert tövében szellős faarénában játszik a színtársulat. Kitűnő együttes. A város alatt tündéri nyárfa- és fűzfaligetek között hömpölyög a Körös. Bal partján a jobb szarvasi családok pompás gyümölcsösei ereszkednek a vízre. Mindegyikben takaros nyaraló stranddal, csónakházzal. Az intelligencia egész nyáron kinn tanyázik a Körösön, a legújabb generáció 8-9 éves

korában nyeri az első úszóbajnokságokat. De azért a város közepén is találtam az egyik bővizű, enyhén kénes és jódú ártézi forráson oly rendes gőz- és kádfürdőt, ami után megint csak évtizedek óta sír Sopron. A Körös jobb-partján fekvő városi park semmiben sem marad a mi soproni Erzsébet-kertünk mögött, csak éppen kétszer vagy háromszor nagyobb nála. Egész modern, betontribünös sportpályája is van benne futballnak és atlétikának és hat teniszgrund. A Bolza grófok 60 holdas parkja is itt van a Körösparton. A szerény „Pepikert” névre hallgat, de 287 fajta nemes és exotikus dísznövényével, fájával, kaktusz és orchidea tenyészetével, csodálatos pázsitjával lepipálja a pesti Margit-szigetet.

Persze... persze... nincs vízvezeték és csatorna, télvíz idején nem tanácsos lelépni a téglajárdáról a feneketlen sárba. Ezután a határ területéről, a szarvasi gazdák szorgalmáról mond érdekes megállapításokat, majd a kulturális vonatkozásokat ismerteti a szarvasi öreg kollégiummal. Tessedik Sámuel öreg akácfájával, a szarvasi fazekas holmik szépségeivel kapcsolatban. Van itt egy fiatal hentesmester – írja –, aki fagyott disznózsírból csodálatos szobrokat farag. És innen került ki az új magyar grafikus generáció egyik legnagyobb és legtöbbet ígérő tehetsége, Ruzicskay György.

Csak kicsit élehetetlenek ezek a jó szarvasiak. Nem tudják eléggé kirakatba tenni a kultúrájukat. Szinte röstellik, hogy a nyári kaszinójukban a legnagyobb egyetértésben paroláz a professzor a kispapával. – Végezetül a szarvasiak zsíros kosztjára tereli a szót és e szavakkal fejezi be nagy szeretettel megírt színes riportját: „A füledt, poros és kultúrátlan Alföldön, Csonka-magyarország határain és sorompóin belül is jót tesz néha egy kis revízió.”

Szentimrey Lajosnak a szarvasiak nevében ezúton köszönjük meg a legtöbbször csak lebecsült Szarvasról és szarvasiakról írt és a megértésből és szeretetből fakadt sorokat.

Nagy lelkesedéssel alakult meg a Nagy-Magyarország Közepe Emlékműbizottság

A szarvasi társadalom saját erejéből oldja meg az emlékmű megvalósításának nemes ügyét

Nagy-Magyarország közepe a földrajzi számítások és a népben szinte fogalommá vált tudat szerint Szarvas határában van. A gyönyörű, természeti szépségekkel áldott szarvasi Körös-partján, a Pepi-kerttel szemben valamikor, a múlt században egy szélmalom állott, amit még az idősebbek ma is Kreszanmalom néven emlegetnek. A régiek Magyarország közepét a szarvasi gimnázium volt tanára, Mihálfi József indítványára egy malomkővel meg is jelölték a malom udvarán. A malomkő még a háború alatt is ott volt a helyén, csak amikor a szomorú emlékű oláh megszállás napjai jöttek Szarvasra, az oláhok amikor megtudták a malomkő jelentőségét, azt kocsira rakták és elszállították Szarvasról. Ennek a hazafiasságunknak legkifejezőbb helyére a hazafiúi buzgalom és szeretet egy méltó emlékmű felállítását vette tervbe, amely azonban a közbejött okok miatt mindezideig nem valósulhatott meg. Szarvasnak haladást hirdető hazafias érzelmű lakossága most ismét lelkes tanújelét adta érzelmeinek és egy gyűlésen kimondotta a Nagy-Magyarország Közepe Emlékműbizottságának átalakítását, amely céljául tűzte ki a nevezetes helynek emlékművel való megjelölését. A gyűlést szerdán délután tartották meg a városháza tanácstermében, amit zsúfolásig töltött meg a nagyszámú érdeklődő közönség, melynek soraiban ott láttuk városunk vezetőit, az intézmények és egyesületek küldöttségeit. Dr. Schauer Gábor főszolgabíró hazafias érzésektől áthatott megnyitójában vázolta a gyűlés célját és a Társadalmi Nagybizottságot megalakultnak nyilvánította, majd vitéz dr. Zerinváry Szilárd kir. járásbíró, a jeles szarvasi költő a Front-harcos Csoport nagy körültekintéssel összeállított és megfogalmazott terveit adta elő a szükségelt költségeknek önkéntes felajánlásával kapcsolatban.

A szarvasi középfoku gazdasági tanintézet ünnepélyes felavatása

Az ünnepségek részletes programja. – Az ünnepségen megjelenő egyesületek és vendégek névsora.

(A Közlöny eredeti tudósítása.)

Vasárnap, f hó 18-án, az egész ország gazdatársadalmának részvétele mellett nagyszabású ünnepségek keretében fog megtörténni a szarvasi Tessedik Sámuel nevét viselő középfoku gazdasági tanintézet ünnepélyes felavatása. Mi sem bizonyítja jobban ennek – az országban első ilyenü – intézménynek nagy jelentőségét és kulturális fontosságát, mint az a körülmény, hogy azon a kormány képviselőjében résztvesznek Pesthy Pál igazságügyi és Mayer János földmivelésügyi miniszter, Schandl Károly földmivelésügyi államtitkár, több felsőházi tag és országgyűlési képviselő kíséretében. Az ünnepély részletes programjáról úgyszintén az érkezésünket eddig bejelentő különböző egyesületek kiküldöttjeiről és notabilitásokról tudósítónk a következőket jelenti:

Az illusztris vendégek a MÁV által rendelkezésükre bocsátott különvonaton vasárnap délelőtt 11 óra után érkeznek a szarvasi pályaudvarra, ahol a vármegye nevében dr. Kovacsics Dezső főispán fogadja őket, majd a felavatandó gazdasági tanintézet kapujában Gulacsy Sándor az intézet igazgatója üdvözli az érkező minisztereket és kíséretüket. Amíg az ünneplő közönség és a meghívott előkelőségek az ünnepély színhelyéül szolgáló díszteremben elhelyezkednek, addig a miniszterek a tanári tanácskozó terembe vonulnak vissza.

½ 12 órakor a Rohoska Géza karnagy által vezetett férfi dalkar „Hiszekegy” énekével kezdődik meg az ünnepély a díszteremben. Azután Mayer János miniszter felavató beszéde következik, amely után Schandi Károly államtitkár emlékezik meg Tessedik Sámuelről és az ő korszakalkotó munkásságáról. Az Omge nevében gróf Somssich László elnök, a békésvármegyei gazdasági egyesület nevében bajczai Beliczey Géza felsőházi tag, a szarvasi gazdák

nevében Kresnyak Pál üdvözli az új intézményt. A férfi dalkar elénekli a „Hymnus”-t és ezzel az ünnepély véget ér.

A miniszterek ezután kíséretükkel együtt megtekintik, a tanintézet összes helyiségeit, felszereléseit és berendezését, majd átvonulnak az „Árpád” szállóba, ahol tiszteletükre több száz terítékes bankett lesz.

A bankett után az illusztris vendégek ugyancsak különvonaton délután 6 órakor indulnak el Szarvasról.

Áthelyezték Hamaliar Márton volt szarvasi püspök hamvait Hamaliar püspök vetette meg alapját Agendájával az egyházi alkotmánynak

A szarvasi ev. egyházközségnek egykori jeles püspökének, Hamaliar Mártonnak hamvai a körgát kiépítése alkalmával kívül kerültek a temetőn és a legutóbbi időig a gát oldalában, kies helyen, négy akácfa tövében pihentek. Az egyház vezetősége Pataki János nyug. igazgató-tanító indítványára már régebben elhatározta a hamvak exhumálását és a temetőbe való áthelyezését. A hamvak áthelyezését vasárnap délelőtt eszközölték. A gát oldalában lévő sírból kivették a püspök csontjait, koporsóba rakták, majd Tessedik Sámuel sírja mellett ásott új sírba helyezték el. Az áthelyezési szertartáson nagyszámú érdeklődő vett részt és megjelent azon az egyház vezetősége is. A sírnál Kello Gusztáv ig. lelkész az alábbi emelkedett beszédet mondotta: „Régi tartozását egyenlíti ki a mi egyházunk máma, amikor egyik legkiválóbb lelkipásztorának, Hamaliár Márton, volt bányakerületi püspöknek hamvait – aki eddig a temetőből mintegy száműzve, a gát külső oldalán, egy magányos sírban pihent – áthozza ide, rég porladó hívei közé, nagy kor- és kartársa szomszédságába. Jó érzésű ember, aki csak egyszer is elment árván hagyott sírja mellett, bizony nem mehetett el ott úgy, hogy lelkiismerete meg ne vádolta és meg ne ítélte volna. Így emlékeztek ti előljáróitokról? Így becsülik meg őket? Tűritek, hogy olyan méltatlan helyen alusszák síri álmukat? Ha a legegyszerűbb pásztor lett volna nyájának, akkor

sem nyugodhatott volna az egyház addig, amíg méltóbb helyre, a temetőkert belsejébe ne helyezte volna át. De Hamaliarral szemben az még sokkalta inkább kötelessége volt, hiszen ő életével és munkásságával soha el nem múló hírt, fényt és dicsőséget szerzett Szarvasnak; úgy a községnek, mint az egyháznak, amelyek akkor még szinte teljes egységben voltak összefonódva. Nagy alkotások ugyan nem maradtak itt utána. Hiszen csak három rövid esztendeig működhetett, azután éveken át megbénultan, élőhalottként morzsolta le életét 1812. nyarán, 62 éves korában bekövetkezett haláláig. És mégis maradandó emléket biztosít nevének az a nagyarányú egyházrendezés és iskolafejlesztés, amelyet mint szarvasi lelkész indított meg gyülekezetében és az agenda s azok az utasítások, melyeket mint szuperintendens adott ki egyházkerületében – utasításaival megvetvén alapját a ma is használatban lévő törvénykönyvünknek, az Egyházi Alkotmánynak. Egyházunk mai vezetősége, presbitériuma – az egyház nagyjai iránti hálája és kegyelete által indítatva – régen elhatározta már az egykori és egyetlen püspöke hamvainak ezt az áttemetését. A sok gátló körülmény miatt azonban a szép gondolat és nemes elhatározás csak most valósulhatott meg, éppen máma, amikor a templom ünnepli felszentelésének emlékünnepét, amelynek egyik legérdemesebb papja volt. A régen megdicsőült nagy lelki vezér hamvait, íme, most a legméltóbb helyre – Szarvas legnagyobbjának – Tessedik Sámuelnek sírja mellé helyezzük el, hogy mint réges-régen életökben egymás mellett, ezentúl halóporaikban is együtt hirdessék nekünk az erényeket, amelyekkel ők, Szarvast örök hálára kötelezve szolgálták népöket és hazájukat. Pihenjenek itt békén, mi pedig kövessük életök példáját. Rohoska Jenő orgonista-tanító vezetése mellett éneket énekeltek az egybegyűltek, majd áhitatos imával ért véget a szertartás. A sír fölé az eredeti fejkövet helyezték el, amelynek latin felirata a következő: „Occidit at luceat. Dominus Martinus Hamaliar Superattendens. Natus 1751. die 11. November. Obiit 1812. die 3. Augustus.” A felirat fölött egy sugárzó nap van kifaragva két szemmel. A sírt később rendbehozzák és kerítéssel veszik körül. Hamaliar püspök nagy érdemeket szerzett a szarvasi gimnázium felállításánál is.

Jegyzék